

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ (Κ.ΕΡ.Ε.Α.)
Βάρβογλη 7, Αθήνα 11361

Τελική Έκθεση Πορισμάτων του Ερευνητικού Προγράμματος του Οργανισμού
Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας(ΟΑΣΠ) με τίτλο:

«Ο Σεισμός της Πάρνηθας: Αυτό-αξιολόγηση και
Προτάσεις Φορέων για την Οργάνωση της Πολιτικής
Προστασίας»

Ερευνητική Ομάδα:

N, Πετρόπουλος, Κοινωνιολόγος, Επιστημονικός Υπεύθυνος
A. Ζησιάδης, Πολιτικός Μηχανικός, Συνεργάτης
K. Ιωαννίδης, Πολιτικός Μηχανικός, Συνεργάτης
T.Παπαδόπουλος, Αν. Καθ. Εφ/νης Γεωφυσικής, Συνεργάτης
Δ. Πύρρος, Ιατρός, Συνεργάτης

ΑΘΗΝΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2003

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	Σελίδες
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	ii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι	vi
Εισαγωγή: Σεισμολογικές, Οικονομικές και Κοινωνικές Παράμετροι του Σεισμού της 7.9.1999.....	1
Α. Τα σεισμολογικά δεδομένα.....	1
Β. Το δημογραφικό και διοικητικό πλαίσιο του σεισμικού γεγονότος.....	3
Γ. Γενικές συνέπειες: απώλεια ζωής και καταστροφές κατασκευών.....	4
Δ. Άμεσα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέτρα της Πολιτείας για την ανακούφιση των σεισμόπληκτων.....	5
Ε. Απόκριση ελληνικών και ξένων φορέων.....	8
Βιβλιογραφία.....	10
Στατιστικοί πίνακες βλαβών στους ΟΤΑ Αττικής.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ	
Ο Σεισμικός Κίνδυνος και οι Αρχές Οργάνωσης της Αντισεισμικής Προστασίας, Μείωση των Επιπτώσεων στους Κατοίκους και τις Εμπλεκόμενες Δυνάμεις: Επισκόπηση της Βιβλιογραφίας.....	16
Α. Κοινωνική δυναμική των φυσικών καταστροφών: αντιλήψεις, πρακτικές, σχεδιασμός, αρχές διαχείρισης.....	16
Βιβλιογραφία.....	26
Β. Καταστροφές: το έργο της διάσωσης και οι κοινωνικο-ψυχολογικές επιπτώσεις στα μέλη των ομάδων διάσωσης.....	30
1. Το περιβάλλον και οι απαιτήσεις για το έργο της διάσωσης κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο.....	30
2. Κοινωνικο-ψυχολογικές επιπτώσεις των καταστροφών στους πληγέντες και τους εργαζόμενους στις υπηρεσίες διάσωσης.....	32
Βιβλιογραφία.....	42
Γ. Οι οικονομικές διαστάσεις των καταστροφών: εκτιμήσεις του οικονομικού κόστους, στεγαστικές πρακτικές και στρατηγικές πρόληψης.....	45
1. Εκτίμηση του κόστους των καταστροφών-επιπλοκές.....	45
2. Στέγαση μετά την καταστροφή: συμπεριφορές, πρακτικές και πολιτικές αντιμετώπισης.....	47
3. Το κόστος-όφελος των μέτρων πρόληψης και τα κοινά αποδεκτά επίπεδα ετοιμότητας.....	53
Βιβλιογραφία.....	55
Δ. Η κοινωνική δυναμική της μετάδοσης πληροφοριών στο κοινό για επικείμενους κινδύνους.....	57
1. Μετάδοση πληροφοριών από ειδικούς, επιστήμονες και εμπειρογνώμονες.....	57
2. Τα ΜΜΕ και η μετάδοση πληροφοριών σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.....	66
3. Αξιοπιστία στη μετάδοση πληροφοριών για επικείμενους κινδύνους: μια κοινωνικο-ψυχολογική διαδικασία.....	70
Βιβλιογραφία.....	78
Ε. Ελληνο-τουρκικές σχέσεις: οι επιδράσεις των «δίδυμων» σεισμών του 1999 στην Τουρκία και Ελλάδα.....	81

	Βιβλιογραφία.....	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ III	Μεθοδολογία της Έρευνας: Δειγματοληψία, Πιλοτική Μελέτη, Συλλογή, Κωδικογράφηση και Ανάλυση Δεδομένων.....	91
	A. Δειγματοληψία.....	91
	B. Συλλογή των δεδομένων-Πιλοτική Μελέτη.....	96
	Γ. Κωδικογράφηση των ερωτηματολογίων.....	99
	Δ. Εισαγωγή των δεδομένων.....	100
	Ε. Ανάλυση των δεδομένων.....	102
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV	Αποτελέσματα της Έρευνας	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ	Αξιολόγηση των Βραχυπρόθεσμων, Μεσοπρόθεσμων και	
IVA	Μακροπρόθεσμων Μέτρων/Ενεργειών/Παρεμβάσεων.....	103
	1. Αποκατάσταση ζωτικών γραμμών/λειτουργιών.....	103
	2. Ικανοποίηση των ΟΤΑ, Νομαρχιών και της Περιφέρειας με το έργο των φορέων αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.1999.....	103
	3. Αξιολόγηση του έργου και της παρέμβασης άλλων φορέων από άλλους φορείς.....	106
	4. Αξιολόγηση του έργου της παρέμβασης μετά το σεισμό από άλλους φορείς.....	107
	5. Αξιολόγηση από τους ΟΤΑ του έργου της Πολιτείας για την αντιμετώπιση διάφορων αναγκών των πληγέντων.....	110
	6. Μοντέλο μεταβατικής στέγασης: προτιμήσεις των ΟΤΑ και επάρκεια προσφερομένων υπηρεσιών στους οικισμούς.....	114
	7. Αξιολόγηση από στελέχη των ΜΚΟ των παρεμβάσεων για την ανακούφιση και αποκατάσταση σεισμοπλήκτων.....	116
	8. Αξιολόγηση από τους ΟΤΑ των γραφειοκρατικών διαδικασιών χορήγησης επιδομάτων, δανείων κτλ.....	117
	9. Αξιολόγηση της εφαρμογής των διαδικασιών πρωτοβάθμιου και δευτεροβάθμιου ελέγχου των κατασκευών..	118
	10. Αξιολόγηση από τους ΟΤΑ του έργου της παραλαβής και διανομής της αρωγής.....	120
	11. Ικανοποίηση των στελεχών της ΥΑΣ και των ΤΑΣ με το έργο της αποκατάστασης σεισμοπλήκτων.....	121
	12. Γνώμη των ερευνούμενων για το χρόνο έναρξης της παραγραφής αδικημάτων.....	122
	13. Αξιολόγηση του έργου της 15μελούς Επιτροπής	126
	Βιβλιογραφία.....	128
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IVB	Καταστροφές, το Έργο της Διάσωσης και Κοινωνικο-Ψυχολογικές Επιπτώσεις στα Μέλη των Ομάδων Διάσωσης.....	129
	1. Αξιολόγηση του έργου της διάσωσης: τρόποι πληροφόρησης, μέτωπα δράσης και φόρτος εργασίας.....	129
	2. Αξιολόγηση του έργου της διάσωσης, του χειρισμού των νεκρών, κατάταξης, μεταφοράς τραυματιών, της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης πληγέντων.....	133
	3. Οι ψυχολογικές επιπτώσεις του σεισμού στα μέλη των συνεργείων διάσωσης της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ: ΜΤΔΣ.....	141
	4. Επιδράσεις του σεισμού στις κοινωνικές σχέσεις των εργαζομένων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ.....	146
	5. Ικανοποίηση των Πυροσβεστών της ΕΜΑΚ και των εργαζομένων του ΕΚΑΒ με τις συνθήκες εργασίας.....	152
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IVΓ	Το Έργο της Ενημέρωσης και Πληροφόρησης, για τους Σεισμούς, τους Μετασεισμούς και τα Μέτρα Αποκατάστασης.....	157

	1. Το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από την Πολιτεία, τα ΜΜΕ και τους επιστήμονες.....	157
	2. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των κατοίκων και των συνεργείων διάσωσης για το σεισμό της 7.9.1999 και τους μετασεισμούς.....	161
	3. Γνώμες για τις μεθόδους πρόγνωσης σεισμών, της διαδικασίες δημοσιοποίησης προγνώσεων και τον Κώδικα Δεοντολογίας.....	166
	4. Δημοσιογραφική κάλυψη, το δείγμα των Δημοσιογράφων, οι εμπειρίες από καταστροφές, οι πηγές πληροφόρησης, τα επίπεδα γνώσεων και οι επαγγελματικές ανάγκες.....	175
	5. Αντιδράσεις των ερευνούμενων στο σεισμό της Πάρνηθας..	184
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙVΑ	Συντονισμός Ενεργειών, Παρεμβάσεων, Υπηρεσιών και Συνεργασία με Φορείς.....	191
	1. Αξιολόγηση της διαδικασίας συντονισμού ενεργειών, παρεμβάσεων και υπηρεσιών μετά το σεισμό της 7.9.1999	192
	2. Αξιολόγηση της συνεργασίας μεταξύ φορέων μετά το σεισμό και κατά τη διαδικασία της αποκατάστασης.....	196
	3. Συντονισμός και συνεργασία μεταξύ των Ομάδων Διάσωσης και άλλων συναρμόδιων φορέων μετά το σεισμό...	201
	4. Αξιολόγηση της λειτουργίας και αποτελεσματικότητας των κέντρων επιχειρήσεων και των συντονιστικών οργάνων μετά το σεισμό.....	206
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙVΕ	Αξιολόγηση των Θεσμών Αντισεισμικής, Πολιτικής Προστασίας: Πρόληψη, Διαχείριση και Αντιμετώπιση των Καταστροφών.....	209
	1. Μέτρα αντισεισμικής προστασίας των ΟΤΑ, Νομαρχιών και Περιφέρειας Αττικής.....	209
	2. Διευθύνσεις και Τμήματα Πολιτικής Σχεδίασης Έκτακτης Ανάγκης των Υπουργείων και των Νομαρχιών/Περιφέρειας...	214
	3. Η Αξιολόγηση του ΟΑΣΠ, του Εθνικού Κέντρου Πρόληψης και Πρόβλεψης Καταστροφών και του έργου τους..	217
	4. Αξιολόγηση του Σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί» από τις διάφορες κατηγορίες ερευνούμενων.....	221
	5. Σημασία της «αντισεισμικής ετοιμότητας» για τις διάφορες ομάδες ερευνούμενων.....	228
	6. Γνώμες και απόψεις για το ρόλο της ΓΓΠΠ, τα προσόντα του ΓΓΠΠ και του «διαχειριστή των καταστροφών»	229
	7. Μέτρα για την προστασία των μεγάλων αστικών κέντρων και των μητροπολιτικών περιοχών από σεισμούς.....	234
	8. Αντιλήψεις και πεποιθήσεις των ερευνούμενων για τα βασικά αίτια των καταστροφών.....	239
	9. Βαθμολόγηση της χώρας ως προς την ικανότητα να ανταποκριθεί στις διάφορες φάσεις αντιμετώπισης των «φυσικών», «τεχνολογικών» και «κοινωνικών» καταστροφών.	243
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙVΣΤ	Οι Σεισμοί Τουρκίας Ελλάδας του 1999 και οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις: Τα Αποτελέσματα μιας Μικρο-κοινωνιολογικής Ανάλυσης.....	250
	1. Πορεία των ελληνο-τουρκικών σχέσεων μετά τους σεισμούς της 17.8.1999 και της 7.9.1999.....	250
	2. Τομείς που βελτιώθηκαν οι σχέσεις σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ερευνούμενων.....	252
	3. Γνώμη των ερευνούμενων για το που οφείλονται οι βελτιώσεις των ΕΤ σχέσεων μετά τους σεισμούς του 1999.....	252

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V	Ανακεφαλαίωση, Συμπέρασμα και Προτάσεις.....	257
	A. Αξιολόγηση των βραχυπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων μέτρων, ενεργειών και παρεμβάσεων	257
	B. Καταστροφές, το Έργο της Διάσωσης και Κοινωνικο-Ψυχολογικές Επιπτώσεις στα Μέλη των Ομάδων Διάσωσης....	264
	Γ. Το Έργο της Ενημέρωσης και Πληροφόρησης, για τους Σεισμούς, τους Μετασεισμούς και τα Μέτρα Αποκατάστασης..	272
	Δ. Συντονισμός Ενεργειών, Παρεμβάσεων, Υπηρεσιών και Συνεργασία με Φορείς.....	285
	Ε. Αξιολόγηση των Θεσμών Αντισεισμικής, Πολιτικής Προστασίας: Πρόληψη, Διαχείριση και Αντιμετώπιση των Καταστροφών.....	292
	ΣΤ. Οι Σεισμοί Τουρκίας Ελλάδας του 1999 και οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις: Τα Αποτελέσματα μιας Μικρο-κοινωνιολογικής Ανάλυσης	304
	Ζ. Συμπεράσματα και προτάσεις αντισεισμικής, πολιτικής προστασίας.....	307
	Η. Μεθοδολογικά πλαίσια της έρευνας και προτάσεις για κοινωνικές έρευνες στο μέλλον.....	317
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	Στατιστικοί Πίνακες	320
	Κεφάλαιο IVA: Βραχυπρόθεσμα, Μεσοπρόθεσμα και Μακροπρόθεσμα Μέτρα, Ενέργειες, Παρεμβάσεις.....	320
	IVB: Διασώσεις και Κοινωνικο-Ψυχολογικές Επιπτώσεις.....	356
	IVΓ: Έργο της Ενημέρωσης και Πληροφόρησης.....	393
	IVΔ: Συντονισμός και Συνεργασία.....	437
	IVE: Αξιολόγηση των Θεσμών Αντισεισμικής Πολιτικής Προστασίας.....	466
	IVΣΤ: Οι Σεισμοί Τουρκίας Ελλάδας του 1999 και οι ΕΤ Σχέσεις.....	516
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	Ερωτηματολόγια της Έρευνας	1
	Στελέχη Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ).....	1
	Πυροσβέστης της ΕΜΑΚ και Ιατροί-Πλήρωμα του ΕΚΑΒ....	17
	Επιστημονική Κοινότητα.....	36
	Δημοσιογράφοι.....	49
	Στελέχη Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.....	62
	Υπεύθυνοι Οικισμών	73
	Στελέχη Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ).....	84
	Στελέχη Πολιτικής Σχεδίασης Έκτακτης Ανάγκης (ΠΣΕΑ).....	98
	Στελέχη Διάσωσης.....	110
	Πρώην στελέχη του Συντονιστικού Διυπουργικού Οργάνου(ΣΔΟ).....	120
	Στελέχη Υπηρεσίας Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (ΥΑΣ)	130
	Στελέχη Τομέων Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (ΤΑΣ).....	140
	Στελέχη Νομαρχιών.....	150
	Στελέχη Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας(ΓΓΠΠ).	168
	Στέλεχος Περιφέρειας Αττικής.....	180
	Ξένες Αποστολές (Αγγλικά).....	198
	Ξένες Αποστολές (Ελληνικά).....	207

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρόν ερευνητικό πρόγραμμα δεν θα ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί χωρίς τη συμβολή πολλών συντελεστών. Κατ' αρχάς, η Ερευνητική Ομάδα θα ήθελε να ευχαριστήσει το Δ.Σ. του ΟΑΣΠ και τον Πρόεδρό του κ. Ανδριανάκη για τη χρηματοδότηση του Προγράμματος και για τη συνέχιση της παράδοσης του ΟΑΣΠ να χρηματοδοτεί ερευνητικά προγράμματα που συμβάλλουν στην καλύτερη οργάνωση της κοινωνικής αντισεισμικής άμυνας.

Θα θέλαμε επίσης να ευχαριστήσουμε το Δ.Σ. και τον Διευθυντή του ΟΑΣΠ κ. Ν. Παπαδόπουλο και τα μέλη της Τριμελούς Επιτροπής Παραλαβής και ιδιαίτερα τον κ. Ι. Βλάχο, για την κατανόηση και τη δυνατότητα που δόθηκε στην Ερευνητική Ομάδα για να ολοκληρώσει το έργο και να καταλήξει σε χρήσιμα συμπεράσματα και προτάσεις για την αντισεισμική προστασία της χώρας.

Στη συνέχεια, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις θερμές μας ευχαριστίες σε όλους τους ερευνούμενους που αφιέρωσαν μία έως δύο ώρες από τον πολύτιμο χρόνο τους για την έρευνα. Θα θέλαμε, επίσης, να ευχαριστήσουμε τους Γιατρούς του Κόσμου, τους Γιατρούς χωρίς Σύνορα, τους υπεύθυνους των εφημερίδων και των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών, τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό, το Αρχηγείο της Πυροσβεστικής (ΕΜΑΚ), το ΕΚΑΒ, την ΥΑΣ, που μας εφοδίασαν με καταστάσεις του προσωπικού τους το οποίο είχε ασχοληθεί με το σεισμό της Πάρνηθας και μεσολάβησαν για την πραγματοποίηση της συνέντευξης.

Ευχαριστίες θα θέλαμε να εκφράσουμε και στους 13 ερευνητές/συνεντευκτές, και ιδίως στην κ. Παναγιώτα Κολόσακα και την κ. Άννα Πετράκη που παρέμειναν (άντεξαν) μέχρι τέλος, για τη συμβολή τους στη χορήγηση των ερωτηματολογίων/συνεντεύξεων. Η εμπειρία μας έδειξε ότι είναι ευκολότερες οι κοινωνικές έρευνες με ερευνούμενους από την εργατική τάξη, τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα και περιθωριακούς παρά με υψηλόβαθμα στελέχη της δημόσιας διοίκησης και πολυάσχολους ανθρώπους της εξουσίας, της ακαδημίας και των μέσων μαζικής επικοινωνίας -αν και υπήρχαν εξαιρέσεις σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης.

Ένα ιδιαίτερο ευχαριστώ ανήκει στην κ. Ελευθερία Μαυρομάτη για τη συνέπεια, την ευσυνειδησία και την ακρίβεια στην εισαγωγή των δεδομένων της έρευνας στον Η/Υ. Θεωρούμε ότι στην αλυσίδα της κοινωνικής έρευνας και της αναζήτησης της αλήθειας κάθε κρίκος είναι αναντικατάστατος.

Ευχαριστούμε επίσης τους συνεργάτες-βοηθούς του ερευνητικού προγράμματος (α) την κ. Α. Γκαμπρόβελι, πρώην υπάλληλο της ΕΣΥΕ, για τις πολύτιμες πρακτικές συμβουλές της στη σύνταξη των ερωτηματολογίων, τη διεξαγωγή της πιλοτικής μελέτης αλλά και για την χορήγηση των ερωτηματολογίων της κύριας έρευνας στα στελέχη των απομακρυσμένων ΟΤΑ στο Λεκανοπέδιο της Αττικής και (β) τον κ. Σ. Μπερσίμη, Υποψήφιο Διδάκτορα στο Τμήμα Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς, για τη συμβολή του στην ενοποίηση των αρχείων δεδομένων, τις συμβουλές του στη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων αλλά και για την πολύτιμη βοήθεια του στη μεταφορά των πορισμάτων σε ηλεκτρονική μορφή (CD-ROM).

Τέλος, τις ευχαριστίες μας στη Αντωνία Δημητράσκου, Φιλόλογο, για την πολύτιμη συμβολή της στη γλωσσική επιμέλεια του κειμένου. Όμως, θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι για τις τεχνικές και γλωσσικές διατυπώσεις και για τις ερμηνείες των ευρημάτων η ευθύνη ανήκει αποκλειστικά στην Ερευνητική Ομάδα και ιδίως στον Επιστημονικό Υπεύθυνο του ερευνητικού προγράμματος.

Τα πορίσματα της έρευνας παρουσιάζονται σε 5 κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο πραγματεύεται το σεισμολογικό, οικονομικό και δημογραφικό πλαίσιο της έρευνας. Το δεύτερο πραγματοποιεί μια εκτεταμένη βιβλιογραφική επισκόπηση που μπορεί να χρησιμεύσει ως πλαίσιο για την ερμηνεία των δεδομένων αλλά και ως πηγή ιδεών για πολιτικές πρακτικές. Το τρίτο κεφάλαιο έχει ως αντικείμενο τη μεθοδολογία και τις τεχνικές συγκέντρωσης και ανάλυσης των στοιχείων. Τα σχετικά ερωτηματολόγια, όπως αυτά χορηγήθηκαν στους ερευνούμενους, βρίσκονται στο Παράρτημα Β. Το τέταρτο κεφάλαιο, χωρισμένο σε 6 υποκεφάλαια, παρουσιάζει τα εμπειρικά ευρήματα και επιχειρεί ερμηνείες των αποτελεσμάτων, χωρίς, όμως, να προβαίνει σε διεξοδικές διερευνητικές στατιστικές αναλύσεις. Οι ερμηνείες αποτελούν υποθέσεις εργασίες για μελλοντικές έρευνες. Οι στατιστικοί πίνακες που αντιστοιχούν στις ενότητες του τέταρτου κεφαλαίου επισυνάπτονται στο Παράρτημα Β. Στο πέμπτο, και τελευταίο, κεφάλαιο πραγματοποιείται μια ανακεφαλαίωση των στατιστικά σημαντικών ευρημάτων ($p < 0,05$), κατά ενότητα, χωρίς όμως την παράθεση πολλών στατιστικών στοιχείων, και διατυπώνονται προτάσεις για την ενίσχυση της αντισεισμικής προστασίας καθώς και προτάσεις για νέες κοινωνικές έρευνες.

Ν. Πετρόπουλος

Επιστημονικός Υπεύθυνος

22.12.2003

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΣΕΙΣΜΟΛΟΓΙΚΕΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΟΥ ΣΕΙΣΜΟΥ ΤΗΣ 7.9.1999

A. Τα Σεισμολογικά Δεδομένα

Ο σεισμός της Πάρνηθας εκδηλώθηκε στις 14:56, τοπική ώρα, είχε μέγεθος 5,9 Ρίχτερ, ρηχό εστιακό βάθος (<20 χιλιόμετρα) και μέγιστη ένταση IX της τροποποιημένης κλίμακας Μερκάλι (Βλ. Εικονογράφημα). Σύμφωνα με τα στοιχεία του Γεωδυναμικού Ινστιτούτου του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, προηγήθηκαν του σεισμού 4 προσεισμοί μεγέθους 2,5 έως 3,2 της κλίμακας Ρίχτερ (18 έως 2 λεπτά πριν το σεισμό), ενώ τον κύριο σεισμό ακολούθησαν 3000 μετασεισμοί, μεγέθους 1,5 έως 4,4 της κλίμακας Ρίχτερ στην περίοδο 8.9.1999-31.10.1999. Κατά το πρώτο κρίσιμο 24ωρο σημειώθηκαν εκατοντάδες μετασεισμοί, ένας από τους οποίους είχε μέγιστο μέγεθος 4, 4 Ρίχτερ και σημειώθηκε στις 7.9.1999 και ώρα Ελλάδας 22:44(βλ. Papanastasiou et al., 2000, σελ. 73-85, Papadopoulos et al., 2000, σελ. 320). Το επίκεντρο του σεισμού απείχε 20 χιλιόμετρα από το κέντρο της Αθήνας, την Πρωτεύουσα της χώρας όπου συγκεντρώνεται το 35% περίπου του πληθυσμού της χώρας.

Όπως συνήθως συμβαίνει με τους περισσότερους σεισμούς, διάφορα σεισμολογικά κέντρα του εσωτερικού και του εξωτερικού αποφάνθηκαν για την εκτίμηση των παραμέτρων και των χαρακτηριστικών του σεισμού (π.χ. μέγεθος, ένταση, επίκεντρο, εστιακό βάθος, κατεύθυνση, επιτάχυνση, ταυτοποίηση ρήγματος, κτλ.). Υπάρχουν διαφορετικές εκτιμήσεις ως προς το μέγεθος, το εστιακό βάθος, τη σύνδεση με άλλα κοντινά/ιστορικά ρήγματα στο Λεκανοπέδιο της Αττικής και την ευρύτερη περιοχή, τη σχέση με το μεγάλο σεισμό της Τουρκίας, που έγινε στις 17.8.1999 και ήταν κατά 100-150 φορές ισχυρότερος από το σεισμό της Αττικής αλλά και ως προς το αν ο σεισμός ήταν ο κύριος σεισμός ή ένας προσεισμός δεδομένου ότι η ευρύτερη περιοχή (π.χ. Αλκυονίδες-Κορινθιακό ρήγμα) είχε παλαιότερα δώσει πολύ ισχυρότερους σεισμούς (Βλ. Βλ. Papazachos et. al, 2000, σελ. 119-128, Tzanis & Makropoulos, 2000, σελ. 213-230).¹ Επιστήμονες που εξέφρασαν την ανησυχία τους για το ενδεχόμενο μεγαλύτερου σεισμού, αν όχι στο ίδιο ρήγμα της Πάρνηθας, σε ρήγματα της ευρύτερης περιοχής, μετά τη διέγερση του ελλαδικού χώρου από το σεισμό της Τουρκίας, έδωσαν την αφορμή για άσκηση

¹ Οι διάφορες εκτιμήσεις των γεωεπιστημόνων, ως προς το μέγεθος του κύριου σεισμού στις 7.9.1999, το μέγεθος των προ-σεισμών και των μετασεισμών, το εστιακό βάθος και τη σχέση του με άλλα ρήγματα της περιοχής (Βλ. Annales Geologiques, 2000), θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης, ιδίως ως προς το βαθμό που επιδρούν στην εικόνα που διαμορφώνουν οι κάτοικοι για την αξιοπιστία των «θετικών» επιστημόνων.

επικινδυνότητας της χώρας ήταν 4, επειδή εθεωρείτο ως περιοχή με ανύπαρκτα σεισμικά υπόκεντρα, περιοχή χωρίς ενεργά ρήγματα και με γερό υπόβαθρο θεμελίωσης (βλ. Mariolakis et al., 2000, σελ. 201). Οι σεισμολόγοι γενικά ανέμεναν σεισμούς από τα ρήγματα του Κορινθιακού (Αλκυονίδες) και του Ωρωπού, παρά το ρήγμα της Πάρνηθας το οποίο είχε να δώσει σεισμό από τον 18^ο αιώνα (συγκεκριμένα το 1705) και εθεωρείτο ανενεργό ρήγμα. Παρά ταύτα, ο Γαλανόπουλος από το 1967 είχε προειδοποιήσει ότι η Αττική δεν πρέπει να θεωρείται περιοχή χαμηλής σεισμικότητας (Βλ. Voulgaris et al., 2000, σελ. 51-61, Tzanis & Makropoulos, 2000, σελ. 213). Μετά το σεισμό της 7.9.1999, οι σεισμολόγοι, οι γεωπιστήμονες, προβληματίστηκαν για τη μακροζωνική κατάταξη της σεισμικής επικινδυνότητας των περιοχών της χώρας και για την ακολουθούμενη αντισεισμική πολιτική όσον αφορά τη θωράκιση της Πρωτεύουσας. Το αποτέλεσμα ήταν οι ζώνες σεισμικής επικινδυνότητας να μειωθούν από 4 σε 3, αυξάνοντας με αυτό τον τρόπο την επικινδυνότητα του Λεκανοπεδίου της Αττικής.

B. Το Δημογραφικό και Διοικητικό Πλαίσιο του Σεισμικού Γεγονότος της 7.9.1999

Ο σεισμός της 7.9.1999 εκδηλώθηκε όπως αναφέρθηκε στο Λεκανοπέδιο της Αττικής, μια περιοχή που συγκεντρώνει το 35% περίπου των κατοίκων της χώρας (Πολεοδομικό Συγκρότημα Αθηνών και ΥΠ. Αττικής). Το Λεκανοπέδιο περιλαμβάνει 4 Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις (Ν. Αθηνών, Ν. Πειραιώς, Ν. Ανατολικής Αττικής και Ν. Δυτικής Αττικής), 91 Δήμους και 33 Κοινότητες. Ο μεγαλύτερος δήμος, ο Δήμος Αθηναίων, συγκεντρώνει το 25% των κατοίκων στο πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών, το οποίο δεν περιλαμβάνει τους δήμους και τις κοινότητες στο Υπ. Αττικής. Οι δύο πρώτες Νομαρχίες συγκροτούν την υπερ-Νομαρχία Αθηνών, μια μορφή «μητροπολιτικής διοίκησης», η οποία όμως δεν έχει ουσιαστικές αρμοδιότητες, σε σχέση με τους Δήμους, τις Κοινότητες και τις Νομαρχίες. Η ανάδειξη στα όργανα του Πρώτου βαθμού αυτοδιοίκησης (Δήμοι και Κοινότητες) και του δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης (Νομαρχίες και Υπερνομαρχίες), γίνεται μετά από εκλογές κάθε 4 χρόνια και ένα έτος μετά τις εθνικές εκλογές. Σημειώνεται, ότι ο θεσμός των αιρετών Νομαρχών είναι ένας σχετικά νέος θεσμός που καθιερώθηκε το 1994 με το Νόμο 2218/94, πέντε χρόνια πριν την εκδήλωση του σεισμού της Αττικής. Η περιφέρεια της Αττικής αποτελεί και μια από τις 10 διοικητικές περιφέρειες της χώρας και διοικείται από το Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας ο οποίος ορίζεται από την κυβέρνηση και έχει κυρίως ελεγκτικές και αναπτυξιακές αρμοδιότητες. Σύμφωνα με το νέο Νόμο για την αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας (Ν. 3013/2002), ενισχύθηκαν οι αρμοδιότητες πολιτικής προστασίας της Γ. Γραμματείας Περιφέρειας.

Γ. Γενικές Συνέπειες του Καταστροφικού Γεγονότος –Απώλεια Ζωής και Καταστροφές Κατασκευών

Κατά μία εκτίμηση (Βλ. Fountoulis et al., 2000, σελ. 171, 178), η μακροσεισμική ένταση ήταν δυσανάλογα μεγάλη, σε σχέση με το μέγεθος και το εστιακό βάθος, γεγονός που σχετίζεται και με την αυξημένη καταστροφικότητα του σεισμικού γεγονότος. Αν και υπήρχε ανομοιογένεια στα αποτελέσματα του σεισμού, λόγω της πολυπλοκότητας του σεισμικού γεγονότος (βλ. Mariolakos et al., 2000, σελ. 191-202) αλλά και λόγω διαφορών στο υπέδαφος, στις κατασκευές, το βαθμό αστικοποίησης, κτλ. (με αποτέλεσμα τις διαφοροποιήσεις σε γειτονικές κατασκευές κτλ.), μετά το σεισμό κατέρρευσαν σχεδόν ολοκληρωτικά 27 κτίρια (πολυκατοικίες/εργοστάσια), έχασαν τη ζωή τους 143 άτομα (είτε από καταρρεύσεις, είτε από αντικείμενα που έπεφταν, είτε από εμφράγματα) και τραυματίστηκαν 750 περίπου άτομα, ενώ παράλληλα απεγκλωβίστηκαν ή διασώθηκαν 85 άτομα. Κατά το δευτεροβάθμιο έλεγχο, ελέγχθηκαν 60.812 κτίρια, από τα οποία 4.682 κτίρια χαρακτηρίστηκαν ως κόκκινα και κρίθηκαν κατεδαφιστέα, τα 38.165 χαρακτηρίστηκαν ως κίτρινα, επισκευάσιμα αλλά προσωρινά μη κατοικήσιμα και τα 17.965 ως πράσινα με πιθανές μικρές βλάβες, αλλά κατοικήσιμα (Στοιχεία ΥΑΣ, 7.7.2001) (Βλ. Στοιχεία κατά ΤΑΣ και κατά Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Πίνακας 1, στο τέλος του Κεφαλαίου).² Σημαντικές καταστροφές σημειώθηκαν στους Δήμους Αθήνας, Ιλίου, Ν. Φιλαδέλφειας, Περιστερίου, Πετρούπολης, Αχαρνών, Κηφισιάς, Α. Λιοσίων, Νίκαιας, Πειραιώς, Ασπρόπυργου, και την Κοινότητα Θρακομακεδόνων (Βλ. Πίνακα 2), περιοχές με υψηλά ποσοστά κατοίκων της εργατικής τάξης αλλά και με πολιτισμικές μειονότητες και παλιννοστούντες από τη Σοβιετική Ένωση. Ένας σημαντικός αριθμός των κατοικιών που κατέρρευσαν ή έπαθαν σοβαρές βλάβες είχαν χτιστεί αυθαίρετα (Vlahos, 1999. Kouskouna, 2000). Πάνω από 80.000 άτομα έμειναν άστεγα, μετά το σεισμό της 7.9.1999.

Αν επικεντρωθεί κανείς στις κατασκευές με κόκκινο χαρακτηρισμό, θα διαπιστώσει ότι οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις Δ. Αττικής και Πειραιώς υπέστησαν τις μεγαλύτερες βλάβες, ιδίως η ΝΑ Δ. Αττικής (Βλ. Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα 3, τέλος του Κεφαλαίου). Αν όμως, επικεντρωθεί στις κατασκευές με κίτρινο χαρακτηρισμό, θα διαπιστώσει ότι τις μεγαλύτερες βλάβες υπέστησαν οι ΟΤΑ των Ν.Α. Αττικής και Πειραιώς. Όμως, δεν χωρεί αμφιβολία ότι ο πληθυσμός των κατασκευών παίζει κάποιο ρόλο και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη (π.χ. ίσως θα

² Οι ΟΤΑ κατατάχθηκαν στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις με βάση τον Οδηγό των Δημοσίων Υπηρεσιών, 2000, σελ. Α-307-Α-319. Η κατάταξη αυτή δεν συμφωνεί πάντα με την κατάταξη των ΟΤΑ από τα ΤΑΣ.

χρειαστεί να υπολογιστούν οι αναλογίες). Επίσης, ο Μέσος Όρος ίσως να μην είναι και ο καλύτερος δείκτης και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και η διασπορά και κατανομή των βλαβών. Στην περίπτωση αυτή, παρατηρείται μια καλύτερη κατανομή των βλαβών στους ΟΤΑ του Ν. Πειραιώς από ότι στους ΟΤΑ του Ν. Δυτικής Αττικής όπου το 78,4% των κόκκινων χαρακτηρισμών συγκεντρώνεται στο Δήμο Άνω Λιοσίων (Βλ. Πίνακα 2, στο τέλος του Κεφαλαίου). Οι διαφορές στη διακύμανση ενδέχεται να επηρεάσουν και τις κοινωνικό-ψυχολογικές επιπτώσεις των σεισμών.

Τέλος, σημειώνεται, ότι οι χαρακτηρισμοί των κατασκευών («κόκκινο» και «κίτρινο») κατά το δευτεροβάθμιο έλεγχο, για τους ΟΤΑ Αττικής, συσχετιζόταν θετικά ($r_{ho}=0,524$ έως $0,613$) με τις τιμές έντασης της Δωδεκαβάθμιας Κλίμακας Μερκάλλι (Βλ. Χάρτη των εντάσεων παραπάνω και τον Πίνακα 4 στο τέλος του Κεφαλαίου για τους συντελεστές συσχέτισης). Η συσχέτιση προσδίδει αξιοπιστία τόσο στη μεθοδολογία καθορισμού των τιμών της έντασης (Βλ. Πρωτονοτάριο, 1999), όσο και στο δευτεροβάθμιο έλεγχο που ακολούθησε χρονικά τον υπολογισμό της έντασης.

Δ. Άμεσα, Μεσοπρόθεσμα και Μακροπρόθεσμα μέτρα της Πολιτείας για την Ανακούφιση των Σεισμόπληκτων

Για την αντιμετώπιση των άμεσων αναγκών των πληγέντων και των αστέγων – πέρα από την εγκατάσταση και λειτουργία προσωρινών καταυλισμών με 20.000 σκηνές-- δόθηκαν διάφορα οικονομικά βοηθήματα όπως: για τους άστεγους σεισμόπληκτους (120.000 δραχμές), για τους συνταξιούχους αστέγους (120.000 δραχμές), για τους ανέργους (150.000 δραχμές), για τους εργαζόμενους των οποίων η επιχείρηση όπου εργάζονταν επλήγη (200.000 δραχμές) προσανυζανόμενο στις 500.000 δραχμές αν το σπίτι τους κρίθηκε ακατοίκητο, στις οικογένειες που οι κατοικίες κατέρρευσαν ολοσχερώς (2.000.000 δραχμές για αντικατάσταση της οικοσκευής), στις οικογένειες που είχαν νεκρούς (2.000.000 δραχμές), σε άτομα που έχασαν εργαζόμενο σύζυγο ή γονέα (3.000.000 δραχμές). Επίσης, υπήρξαν και άλλα ευεργετήματα όπως η αναστολή οφειλών στο δημόσιο, η δωρεάν παροχή υπηρεσιών ΟΤΕ, ΔΕΗ στους καταυλισμούς και τους Οικισμούς κτλ. Η συνολική δαπάνη για τα άμεσα μέτρα στήριξης των σεισμόπληκτων ανήλθε σε 50 δισ. Δραχμές («Ένας Χρόνος Μετά...», ΟΑΣΠ, 2000).

Για την αντιμετώπιση των αναγκών μεταβατικής στέγασης, (α) δημιουργήθηκαν 103 οικισμοί σε 33 δήμους, όπου εγκαταστάθηκαν 6.854 οικίσκοι, οι οποίοι εφοδιάστηκαν και με κλιματισμό για την αντιμετώπιση των δυσμενών καιρικών συνθηκών του θέρους, (β) χορηγήθηκε επιδότηση

ενοικίου (από 80 έως 120.000 δραχμές, ανάλογα με τον αριθμό των μελών της οικογένειας) στους σεισμόπληκτους ιδιοκτήτες (μέχρι δύο χρόνια) και στους ενοικιαστές (μέχρι 6 μήνες) που επέλεξαν να μείνουν σε ανεξάρτητες κατοικίες και (γ) επιδοτήθηκε η συγκατοίκηση με το ίδιο ποσό για άστεγες οικογένειες που επέλεξαν να φιλοξενηθούν σε φιλικά ή συγγενικά σπίτια μέχρι να αποκατασταθούν τα δικά τους. Με την επιδότηση ενοικίου και συγκατοίκησης είχαν εξασφαλίσει στέγη, ένα χρόνο μετά το σεισμό, 30.000 οικογένειες. («Ένας Χρόνος Μετά...», Έκδοση ΟΑΣΠ, 2000).

Για την οριστική στεγαστική αποκατάσταση των σεισμόπληκτων, η Πολιτεία παρείχε οικονομική ενίσχυση κατά το 1/3 δωρεάν ως κρατική αρωγή και κατά το 2/3 ως άτοκο δάνειο. Ειδικότερα, η στεγαστική συνδρομή για ανακατασκευή όσων κατοικιών υπέστησαν ανεπανόρθωτες βλάβες ανερχόταν σε 130.000 δρχ. το τ.μ., προσαυξανόμενη με τη νόμιμη αμοιβή των Μηχανικών, ενώ για την επισκευή κατοικιών χορηγήθηκε ποσό για την κάλυψη των εργασιών με ανώτατο όριο 65.000 δρχ. και την νόμιμη αμοιβή του Μηχανικού καθώς και την έκδοση της άδειας («Ένα Χρόνο Μετά...», Έκδοση ΟΑΣΠ 2000).

Για την αποκατάσταση των παραγωγικών μονάδων η Πολιτεία παρείχε (α) στεγαστική συνδρομή με ποσά που κυμαίνονταν από 65.000 δρχ./τ.μ. μέχρι 80.000 δρχ./τ.μ. υπό τη μορφή δωρεάν αρωγής και άτοκου δανείου, (β) κίνητρα για την μετεγκατάσταση σε βιομηχανικά, βιοτεχνικά πάρκα και βιομηχανικές ή επιχειρηματικές περιοχές, (γ) επιδότηση επιτοκίου για δάνεια, τα οποία αποσκοπούσαν στην αποκατάσταση των ζημιών σε μηχανολογικό εξοπλισμό, εμπορεύματα, πρώτες ύλες και φορτηγά δημοσίας χρήσεως, (δ) διευκολύνσεις για την αποπληρωμή δανείων καθώς και (ε) ρύθμιση των οφειλόμενων προς τα ασφαλιστικά ταμεία εισφορών των επιχειρήσεων που επλήγησαν από το σεισμό. Παράλληλα με τα κίνητρα μετεγκατάστασης των πληγείσων επιχειρήσεων, εκδόθηκε και Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ 405/31.5.2001) που καθορίζει τους όρους δόμησης των σεισμόπληκτων επιχειρήσεων («Ένας Χρόνος Μετά...», Έκδοση ΟΑΣΠ 2000).

Εκτός από την αποκατάσταση των κατοίκων και των παραγωγικών μονάδων σε ατομικό επίπεδο, η Πολιτεία, σε συνεργασία με τους ΟΤΑ έλαβε μέτρα για την οικιστική ανασυγκρότηση και ανάπλαση των σεισμόπληκτων περιοχών, μετά από πραγματοποίηση μελετών γεωτεχνικής σεισμικής καταλληλότητας των εδαφών. Παραδειγματικές πρωτοβουλίες είναι αυτές του Δήμου Άνω Λιοσίων με στόχο την οικοδόμηση 1.300 πρότυπων διώροφων κτιρίων για τη στέγαση 2.700 κατοικιών και τα νέα κατασκευαστικά προγράμματα του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας

(«Ένας Χρόνος Μετά...», Έκδοση ΟΑΣΠ, 2000 και «Δύο Χρόνια μετά το σεισμό.....», Έκδοση ΥΠΕΧΩΔΕ-ΟΑΣΠ, 2001).

Σημειώνεται ότι για την τεχνική και διοικητική υποστήριξη του έργου της αποκατάστασης (α) ιδρύθηκαν 33 νέες υπηρεσίες (Τομείς Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων και Γραφεία Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων) σε 100 Δήμους και Κοινότητες οι οποίες στελεχώθηκαν από τεχνικούς, διοικητικούς και νομικούς υπαλλήλους και πλαισιώθηκαν από δίκτυο Η/Υ, (β) εκδόθηκαν από τον ΟΑΣΠ ειδικά τεχνικά εγχειρίδια και πραγματοποιήθηκαν ειδικά σεμινάρια για Μηχανικούς με αντικείμενο τις μεθόδους και τα υλικά για επισκευές, υποστυλώσεις κτλ. και (γ) εγκαταστάθηκε στο ΥΠΕΧΩΔΕ ειδικό τηλεφωνικό κέντρο με τετραψήφιο αριθμό χωρίς χρέωση, το οποίο δεχόταν αιτήσεις για πρωτοβάθμιο έλεγχο και παρείχε πληροφορίες για θέματα αποκατάστασης («Ένας Χρόνος Μετά...», Έκδοση ΟΑΣΠ, 2000)

Δύο χρόνια μετά το σεισμό της 7.9.1999 είχαν δαπανηθεί συνολικά 308,3 δις. Δραχμές (905 εκ. Ευρώ) από το Δημόσιο για τη διενέργεια αυτοψιών, την οργάνωση και λειτουργία των οικισμών, την επιδότηση ενοικίου, τις επισκευές, τις ανακατασκευές, τις κατεδαφίσεις-υποστυλώσεις, την οικιστική ανασυγκρότηση, τα μέτρα στήριξης των σεισμόπληκτων, τις επισκευές του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (ΟΕΚ), την αποκατάσταση σχολείων/νοσοκομείων/μνημείων και την τεχνική-διοικητική υποστήριξη των υπηρεσιών. Το ποσό που δαπανήθηκε μόνο για επισκευές και ανακατασκευές ανερχόταν σε 99 δις. δραχμές (291 εκ. Ευρώ). («Δύο Χρόνια μετά το σεισμό.....», Έκδοση ΥΠΕΧΩΔΕ-ΟΑΣΠ, 2001).

Σχεδόν 4 χρόνια μετά το σεισμό (12.5.2003), είχαν εγκριθεί συνολικά 11.371 από τις 13.558 υποβληθείσες αιτήσεις για επισκευή (83,9%) και 3.999 από τις 4.633 υποβληθείσες αιτήσεις για ανακατασκευή/αυτοστέγαση (86,3%). Συγκεντρωτικά, για επισκευές και ανακατασκευές είχαν εγκριθεί 84,5% των αιτήσεων. Ο συνολικός προϋπολογισμός για επισκευές (δάνειο, αρωγή και αμοιβή μηχανικού) ανερχόταν σε 126 εκ. Ευρώ (42,9 δις. δραχμές) και για ανακατασκευές/αυτοστέγαση 170 εκ. Ευρώ (57,9 δις. δραχμές), για ένα συγκεντρωτικό ποσό της τάξεως των 296 εκ. Ευρώ (100,8 δις. δρχ.). Από αυτό το συγκεντρωτικό ποσό, τα 82,3 εκ. Ευρώ (28,0 δις. Δρχ.) αντιστοιχούσαν σε κρατική αρωγή με ή χωρίς δάνειο (Υ.Α.Σ., Πίνακες Πορείας Αιτήσεων και Οικονομικών Στοιχείων Δανείων, 12.5.2003)

Πραγματοποιώντας μια σύγκριση των αδειών επισκευής/ανακατασκευής με τα δεδομένα των χαρακτηρισμών μετά από τον δευτεροβάθμιο έλεγχο (Βλ. Πίνακα 2), διαπιστώνουμε ότι οι

εγκριθείσες άδειες για ανακατασκευή/αυτοστέγαση προσεγγίζουν τον αριθμό των κόκκινων χαρακτηριστικών (3.999 άδειες έναντι 4.682 κόκκινων χαρακτηρισμών (85,4%), ενώ το ίδιο δεν συμβαίνει με τις άδειες για επισκευή και τον αριθμό των κίτρινων κατασκευών (11.371 αιτήσεις έναντι 38.165 κίτρινων χαρακτηρισμών) (29,8%). Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται, σύμφωνα με τον ΟΑΣΠ, (α) στην ανεπάρκεια των δικαιολογητικών με αποτέλεσμα να καθυστερεί ο έλεγχος και η έγκριση, (β) στην μη υποβολή φακέλων από τους ιδιοκτήτες των εργατικών πολυκατοικιών στα ΤΑΣ αφού την επισκευή είχε αναλάβει ο Ο.Ε.Κ, (γ) σε ασυμφωνία συνιδιοκτητών και στα ιδιοκτησιακά προβλήματα, (δ) στις δυσκολίες σύνταξης (αρχικά τουλάχιστον) μελετών επισκευής και ίσως το σημαντικότερο (ε) στο ότι ένας μεγάλος αριθμός από τα υπό επισκευή κτίρια είχαν υποστεί ελαφρές βλάβες με αποτέλεσμα οι ιδιοκτήτες να τα επισκευάσουν μόνοι τους χωρίς να κάνουν χρήση των ευεργετημάτων της Πολιτείας. Παρόλα αυτά, το ΥΠΕΧΩΔΕ παρείχε τη δυνατότητα στους ιδιοκτήτες να αποχαρακτηρίσουν τα σπίτια τους, με την υποβολή στα ΤΑΣ τεχνικής έκθεσης του Μηχανικού και υπεύθυνες δηλώσεις, ότι επισκευάστηκαν σύμφωνα με τους κανονισμούς («Ένας Χρόνος Μετά...», Έκδοση ΟΑΣΠ, 2000)

Παράλληλα με το έργο της αποκατάστασης, η Πολιτεία –με πρωτοβουλία του ΥΠΕΧΩΔΕ- συνέστησε από τον Οκτώβριο του 1999 15-μελή Επιστημονική Επιτροπή αποτελούμενη από καθηγητές των Πολυτεχνείων και ανώτατα στελέχη της αρμόδιων υπηρεσιών για την διερεύνηση των αιτίων που οδήγησαν στην κατάρρευση 27 κτιρίων με ανθρώπινα θύματα και τον καταλογισμό των ευθυνών. Παρά τις δυσκολίες στο έργο της (π.χ. συγκέντρωση των οικοδομικών αδειών, αποτύπωση των κτιρίων κατά όροφο, δειγματοληψίες των υλικών και έλεγχος δειγμάτων στο εργαστήριο, γεωτρήσεις και έρευνες υπεδάφους, επανέλεγχος μελετών ως προς την αντισεισμική επάρκεια κατά το χρόνο κατασκευής), η Επιτροπή κατάφερε να παραδώσει τα σχετικά πορίσματα στις ανακριτικές αρχές, προκειμένου να αποδώσουν ευθύνες και να ασκήσουν ποινική δίωξη για παράνομες πράξεις («Δύο Χρόνια μετά το σεισμό.....», Έκδοση ΥΠΕΧΩΔΕ-ΟΑΣΠ, 2001).

Ε. Απόκριση Ελληνικών και Ξένων Φορέων για την Αντιμετώπιση της Έκτακτης Κατάστασης

1. Νομικό καθεστώς. Σύμφωνα με το Ν. 2344/1995, η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας έχει την αρμοδιότητα για «τη μελέτη, το σχεδιασμό, την οργάνωση και το συντονισμό της πολιτικής της χώρας σε θέματα πρόληψης, ενημέρωσης και αντιμετώπισης των

φυσικών ή τεχνολογικών καταστροφών...» Επίσης σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς καταρτίζει, αξιολογεί και αναθεωρεί τα υφιστάμενα σχέδια έκτακτης ανάγκης.» Έτσι, με βάση αυτές τις διατάξεις, ο ΟΑΣΠ ως ο αρμόδιος φορέας για τους σεισμούς προχώρησε στην εξειδίκευση του Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας- Ξενοκράτης-Σεισμοί τον Ιούνιο του 1999, και σύμφωνα με το Νόμο 2344/1995. Το σχέδιο προσδιορίζει (α) τις απαιτούμενες δράσεις και ενέργειες για την αντιμετώπιση της έκτακτης κατάστασης (π.χ. κινητοποίηση υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, των συνεργείων διάσωσης, συγκρότηση συνεργείων μηχανικών, οργάνωση χώρων υποδοχής, κινητοποίηση αστυνομικών δυνάμεων, κινητοποίηση υπηρεσιών ΓΓΔΕ, κινητοποίηση οργανισμών κοινής ωφέλειας) , (β) τις προϋποθέσεις για αποτελεσματική παρέμβαση (π.χ. σχεδίαση από τον καιρό της ηρεμίας, εξασφάλιση έγκαιρης και έγκυρης ενημέρωσης, εκπαίδευση των συμμετεχόντων, συντονισμός των εμπλεκόμενων δυνάμεων, εξασφάλιση των πιστώσεων από τον καιρό της ηρεμίας για την ανακούφιση πληγέντων, τη συνεχή ετοιμότητα με τη διενέργεια ασκήσεων ετοιμότητας, την ενημέρωση και εκπαίδευση του πληθυσμού) και (γ) την υλοποίηση μιας σειράς «εκτελεστικών» ενεργειών από (1) τις ομοσπονδιακές υπηρεσίες, την Περιφέρεια, τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και τις Δημοτικές Αρχές (π.χ. εκτίμηση σεισμικής επικινδυνότητας, οργάνωση κέντρων επιχειρήσεων πολιτικής προστασίας σε διάφορα επίπεδα, συγκρότηση συντονιστικών οργάνων σε διάφορα επίπεδα³, εκπαίδευση και ενημέρωση κατοίκων και προσωπικού οργανισμών, πρόβλεψη παροχής ψυχολογικής στήριξης, σύνταξη αναφορών, σχεδιασμός/οργάνωση χώρων υποδοχής κτλ.) (2) τα Υπουργεία γενικά (π.χ. εξειδίκευση σχεδίων, σχεδιασμός έγκαιρης επέμβασης, εκπαίδευση προσωπικού, τήρηση στοιχείων δυναμικού, υλικών και μέσων, φροντίδα για την αποκατάσταση ζημιών σε κτίρια αρμοδιότητά τους κτλ. (3) τα Υπουργεία ειδικά (π.χ. Εσωτερικών/Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ΥΠΕΧΩΔΕ, Εθνικής Άμυνας, Εξωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών, Ανάπτυξης, Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γεωργίας, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υγείας και Πρόνοιας, Δικαιοσύνης, Πολιτισμού, Δημοσίας Τάξης, Μακεδονίας-Θράκης και Αιγαίου, Μεταφορών και Επικοινωνιών, Τύπου και ΜΜΕ), καθώς και από (4) τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, τον ΟΑΣΠ, τις Περιφέρειες, τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ). Σημειώνεται, ότι αν και προβλέπεται ο διαχωρισμός των «εκτελεστικών ενεργειών» σε δυο φάσεις, «σχεδίαση-προετοιμασία-πρόληψη» και «εκτέλεση-επέμβαση», ο διαχωρισμός αυτός δεν εφαρμόζεται συστηματικά και ρητά για όλες τις εμπλεκόμενες δυνάμεις.

³ Σημειώνεται ότι ο Νόμος 2344/95 δεν προέβλεπε τη συγκρότηση συντονιστικών οργάνων στο επίπεδο των Δήμων και Κοινοτήτων. Όμως, ο νέος Νόμος 3013 /2002 προβλέπει και τη λειτουργία Σ.Τ.Ο.

2. Κινητοποίηση και απόκριση φορέων. Για την αντιμετώπιση των άμεσων αναγκών - της καταγραφής των ζημιών, της πληροφόρησης υπηρεσιών και κατοίκων, διάσωσης και στέγασης των σεισμοπλήκτων-- κινητοποιήθηκαν οι αρμόδιες εγχώριες υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, του ΥΠΕΧΩΔΕ, του Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας, της Πυροσβεστικής (Ειδική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών), του Υπουργείου Υγείας/Πρόνοιας, του Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ), της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, των ΟΤΑ, του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού (ΕΕΣ) καθώς και οι Ομάδες Εθελοντών οι οποίες πρόσφεραν βοήθεια τόσο στη δημιουργία των 20 προσωρινών καταυλισμών και της υποδομής, όσο και στα συνεργεία διάσωσης και τους σεισμόπληκτους που είχαν ανάγκη ψυχολογικής υποστήριξης.

Στο έργο της διάσωσης συμμετείχαν και συνεργεία από το εξωτερικό (Κύπρος, Γερμανία, Ελβετία, Γαλλία, Ουγγαρία, Ρωσία και Τουρκία), μετά από συνεργασία της ΓΓΠΠ, του ΥΠΕΧ και των αντίστοιχων Πρεσβειών στην Αθήνα. Εκτός από τις Ξένες Ομάδες Διάσωσης, ανθρωπιστική βοήθεια σε είδος (π.χ. σκηνές, κουβέρτες, φάρμακα τρόφιμα, κρεβάτια, κλινοσκεπάσματα, καρδιολογικά μηχανήματα, ιατρούς) ή σε χρήμα απέστειλαν για τους σεισμόπληκτους μέσω του ΕΕΣ ή του Υπ. Εσωτερικών η Τουρκία, η Κύπρος, η Γερμανία, η Σαουδική Αραβία, η Ιαπωνία, ο Καναδάς, η Φινλανδία, η Γιουγκοσλαβία, η Σουηδία, η Ν. Αφρική, ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός, τα Αραβικά Εμιράτα, η Αλβανία, η Βουλγαρία, η Ιταλία, το Ιράν, η Τσεχία, οι ΗΠΑ, η Διεθνής Οργάνωση Εράνων των Ορθόδοξων Εκκλησιών, η Χριστιανική Εκκλησία Αντβεντιστών της Έβδομης Ημέρας, η Ουγγαρία και η Αίγυπτος (Στοιχεία της ΓΓΠΠ, 20.9.2001).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Annales Geologiques des Pays Hellenique, A la Memorie du Professeur J. Drakopoulos, Athens, Department de Geologie, 2000.

Fountoulis, D. et al., « Active tectonic structures of Attica», Annales Geologiques des Pays Hellenique, A la Memorie du Professeur J. Drakopoulos, Athens, Department de Geologie, 2000, pp. 171-180.

Kouskouna, V. & Malakatas, N. «The Parnitha (Attiki) earthquake of September 7,1999: application of the European Macroseismic Scale EMS-98 and correlation with the observed damage-preliminary results», Annales Geologiques des Pays Hellenique, A la Memorie du Professeur J. Drakopoulos, Athens, Department de Geologie, 2000, pp. 203-212.

Mariolakos, I. et al. «Geodynamic phenomena observed during the Athens earthquake ($M_s = 5.9$), 7-9-99», Annales Geologiques des Pays Hellenique, A la Memorie du Professeur J. Drakopoulos, Athens, Department de Geologie, 2000, pp. 191-202.

ΟΑΣΠ/ΥΠΕΧΩΔΕ, «Ένας χρόνος μετά από το σεισμό της 7^{ης} Σεπτεμβρίου 1999 στην Αττική: απολογισμός δράσεων», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2000

ΟΑΣΠ/ΥΠΕΧΩΔΕ, «2 χρόνια μετά το σεισμό η ελπίδα γεννιέται ξανά: σεισμός της 7^{ης} Σεπτεμβρίου 1999», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2001.

Papadopoulos, G.A., «Preliminary results about the catastrophic earthquake of 7 September 1999 in Athens, Greece», Seismological Research Letters, Vol. 71, No. 3, May/June 2000, pp. 318-329.

Papazachos B. et al., « A procedure to assess the evolution of a seismic sequence », Annales Geologiques des Pays Hellenique, A la Memorie du Professeur J. Drakopoulos, Athens, Department de Geologie, 2000, pp. 119-128.

Papanastasiou, D. et al., « The Athens Sept. 7, 1999, $M_s = 5.9$, Earthquake : First Results on the focal properties of the main shock and the aftershock sequence », Annales Geologiques des Pays Hellenique, A la Memorie du Professeur J. Drakopoulos, Athens, Department de Geologie, 2000, pp. 73-85.

Tzanis A. & Markopoulos, K., “The 7/9/1999 $M_{5.0}$ Athens earthquake may have come with a warning”, Annales Geologiques des Pays Hellenique, A la Memorie du Professeur J. Drakopoulos, Athens, Department de Geologie, 2000, pp. 213-232

Vlahos, J.S., «Assessment of the expected financial damage due to earthquakes and its impact on the housing wealth of the country» (In Greek), 13th Hellenic Concrete Congress, Rethymno, October 25-27, 1999, Vol. 3, pp. 65-72.

Voulgaris, N. et al., « Preliminary results of the Athens September 7, 1999 aftershock sequence », Annales Geologiques des Pays Hellenique, A la Memorie du Professeur J. Drakopoulos, Athens, Department de Geologie, 2000, pp 51-62.

Πίνακας 1. Κατανομή χαρακτηρισθέντων κτιρίων/ιδιοκτησιών μετά τον δευτεροβάθμιο έλεγχο κατά Τομέα Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων

ΤΑΣ	Κόκκινο		Κίτρινο		Πράσινο	
	Αυτοψίες/ κτίρια	Διαμερί- σματα/ιδιο κτησίες	Αυτοψίες/ κτίρια	Διαμερί- σματα/ιδιοκτ ησίες	Αυτοψίες/ κτίρια	Διαμερίσματ α/ιδιο- κτησίες
Αθηνών	235	440	3.364	22.060	2.191	21.539
Ανω Λιοσίων	617	843	4.707	9.876	1.693	3.436
Αχαρνών	711	1.068	6.863	17.068	2.830	6.372
Ελευσίνας	192	248	2.789	6.638	1.062	2.597
Νέας Φιλαδέλφειας	361	600	7.425	28.315	3.371	14.569
Πειραιά	372	622	4.941	17.797	2.748	13.096
Περστερίου	179	374	4.163	13.121	1.869	5.496
Λιβαδειάς	11	12	132	152	110	155
Βιομηχανίας	1.993	2.372	3.694	9.434	2.036	7.199
Χωρίς ΤΑΣ	11	13	87	146	55	176
Σύνολο	4.682	6.592	38.165	124.607	17.965	74.585

Πηγή: Υπηρεσία Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (Υ.Α.Σ.), 6.7.2001.

Πίνακας 2. Διαμερίσματα/Ιδιοκτησίες με κόκκινο και κίτρινο χαρακτηρισμό κατά Νομαρχία και ΟΤΑ

ΟΤΑ	ΤΑΣ Κατοικιών		ΤΑΣ Βιομηχανίας	
	Κόκκινο	Κίτρινο	Κόκκινο	Κίτρινο
Ν. Αττικής				
Δ. Αθήνας	402	20.167	169	3.392
Δ. Αγίου Δημητρίου	1	31	0	3
Δ. Αγίας Βαρβάρας	22	934	19	30
Δ. Αγίας Παρασκευής	1	324	1	17
Δ. Αγίων Αναργύρων	29	1701	16	98
Δ. Αλίμου	0	169	1	7
Δ. Αμαρουσίου	27	2.206	6	128
Δ. Αργυρούπολης	0	21	0	0
Δ. Βριλησίων	0	339	0	0
Δ. Βύρωνα	2	42	1	46
Δ. Γαλατσίου	0	584	0	23
Δ. Γλυφάδας	0	1	0	0
Δ. Δάφνης	3	92	0	4
Δ. Ελληνικού	0	3	0	25
Δ. Ζωγράφου	3	94	0	3
Δ. Ηλιούπολης	0	120	0	0
Δ. Ν. Ηρακλείου	58	5.270	39	173
Δ. Ιλίου	105	6.138	127	383
Δ. Καισαριανής	1	85	0	2
Δ. Καλλιθέας	21	2.125	3	105
Δ. Καματερού	36	1.573	60	75
Δ. Κηφισιάς	99	2.038	41	128
Δ. Λυκόβρυσης	8	403	3	35
Δ. Μεταμόρφωσης	93	2.562	28	327
Δ. Μοσχάτου	19	935	23	194
Δ. Νέας Ερυθραίας	15	594	7	24
Δ. Νέας Ιωνίας	99	4.115	55	241
Δ. Νέας Σμύρνης	0	46	0	7
Δ. Ν. Φιλαδέλφειας	230	4.488	81	193
Δ. Ν. Χαλκηδόνος	23	886	7	19
Δ. Ν. Ψυχικού	0	52	0	2
Δ. Π. Φαλήρου	1	1.068	0	22
Δ. Παπάγου	0	12	0	4
Δ. Περιστερίου	263	9.520	103	355
Δ. Πετρούπολης	109	3.217	19	125
Δ. Πεύκης	8	670	1	16
Δ. Ταύρου	24	1.785	36	159
Δ. Υμηττού	0	2	0	4
Δ. Φιλοθέης	0	126	4	6
Δ. Χαϊδαρίου	45	2.562	11	159
Δ. Χαλανδρίου	12	1.774	6	44
Δ. Χολαργού	0	0	0	1
Δ. Ψυχικού	1	79	0	15
Κ. Εκάλης	0	39	0	6
Κ. Νέας Πεντέλης	0	1	0	0
Κ. Πεντέλης	0	14	1	0
Σύνολο	1.760	79.007	868	6.600
Μέσος Όρος	38,26	1.717,54	18,87	143,48

Πίνακας 2. Διαμερίσματα/Ιδιοκτησίες με κόκκινο και κίτρινο χαρακτηρισμό κατά Νομαρχία και ΟΤΑ (Συνέχεια)

ΟΤΑ	ΤΑΣ Κατοικιών		ΤΑΣ Βιομηχανίας	
	Κόκκινο	Κίτρινο	Κόκκινο	Κίτρινο
Ν. Ανατολικής Αττικής				
Δ. Αρτέμιδος	1	59	0	2
Δ. Αχαρνών	752	9.965	488	868
Δ. Βάρης	0	20	0	1
Δ. Βούλας	0	61	0	6
Δ. Βουλιαγμένης	0	35	0	0
Δ. Γέρακα	1	38	0	5
Δ. Γλυκών Νερών	0	14	0	1
Δ. Καλυβιών	1	70	0	1
Δ. Κερατέας	0	14	2	3
Δ. Κρωπίας	14	190	10	27
Δ. Λαυρεωτικής	0	9	0	2
Δ. Μαραθώνος	2	35	0	2
Δ. Μαρκόπουλου	3	85	2	2
Δ. Ν. Μάκρης	4	63	1	5
Δ. Παιανίας	1	50	3	13
Δ. Ραφίνας	0	75	0	3
Δ. Σπάτων	8	87	5	11
Κ. Ανθούσας	0	6	1	1
Κ. Ανοιξεως	7	16	0	1
Δ. Βαρνάβα	4	33	1	1
Κ. Γραμματικού	0	3	0	2
Κ. Θρακομακεδόνων	65	1.044	31	19
Κ. Κουβαρά	0	0	1	0
Κ. Νέων Παλατιών	0	6	0	0
Κ. Πικερμίου	0	0	0	3
Κ. Ροδοπόλεως	10	47	0	1
Κ. Σικαμίνου	0	14	0	2
Κ. Σκάλας Ωρωπού	9	40	1	6
Κ. Ωρωπού	1	1	1	0
Σύνολο	883	12.080	547	988
Μέσος Όρος	30,45	416,55	18,86	34,07

Πίνακας 2. Διαμερίσματα/Ιδιοκτησίες με κόκκινο και κίτρινο χαρακτηρισμό κατά Νομαρχία και ΟΤΑ(Συνέχεια)

ΟΤΑ	ΤΑΣ Κατοικιών		ΤΑΣ Βιομηχανίας	
	Κόκκινο	Κίτρινο	Κόκκινο	Κίτρινο
Ν. Δυτικής Αττικής				
Δ. Άνω Λιοσίων	547	3.868	419	274
Δ. Ασπρόπυργου	133	1.395	96	218
Δ. Βιλλίων	1	10	0	0
Δ. Ερυθρών	1	19	1	0
Δ. Μάνδρας	12	144	3	9
Δ. Μεγάρων	3	327	28	74
Δ. Νέας Περάμου	1	321	0	6
Κ. Μαγούλα	0	78	1	4
Κ. Οινόης	0	16	0	0
Σύνολο	698	6.178	588	585
Μέσος Όρος	77,56	686,44	60,89	65,00
Ν. Πειραιώς				
Δ. Αγίου Ιωάννη Ρέντη	3	269	3	149
Δ. Αμπελακίων	2	136	6	16
Δ. Κερατσινίου	47	1.708	36	63
Δ. Κορυδαλλού	19	940	2	20
Δ. Νίκαιας	128	2.728	53	91
Δ. Πειραιώς	312	4.948	91	432
Δ. Περάματος	12	154	11	14
Δ. Σαλαμίνας	6	187	2	12
Σύνολο	529	11.070	204	797
Μέσος Όρος	66,13	1.383,75	25,50	99,63

Πηγή: Υ.Α.Σ., 6.7.2001.

Πίνακας 3. Μέσοι Όροι Βλαβών κατά Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, βαθμό Βλαβών και Λειτουργία Κατασκευών (Ανακεφαλαιωτικός Πίνακας)

	Διαμερίσματα/Ιδιοκτησίες (Κατοικίες)		Διαμερίσματα/Ιδιοκτησίες (Βιομηχανίες)	
	Κόκκινα	Κίτρινα	Κόκκινα	Κίτρινα
Ν. Αττικής	38,26	1717,54	18,87	143,48
Ν. Αν. Αττικής	30,45	416,55	18,86	34,07
Ν. Δυτικής Αττικής	77,56	686,44	60,89	65,00
Ν. Πειραιώς	66,13	1383,75	25,50	99,63

Πίνακας 4. Η σχέση των χαρακτηρισμών κόκκινων και κίτρινων κατασκευών στους ΟΤΑ του Δείγματος με την Ευρωπαϊκή Μακροσεισμική Κλίμακα (Συντελεστής Συσχέτισης Spearman rho).

	Κόκκινα (Κατοικίες)	Κόκκινα (Επιχειρήσεις)	Κίτρινα (Κατοικίες)	Κίτρινα (Επιχειρήσεις)
Συντελεστής	0,579	0,613	0,555	0,524

II. Ο ΣΕΙΣΜΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

A. Κοινωνική Δυναμική των Φυσικών Καταστροφών: Αντιλήψεις, Πρακτικές Πολιτικής, Σχεδιασμός, Προγραμματισμός και Διαχείριση των Καταστροφών

Οι αντιλήψεις των ανθρώπων και των διαχειριστών των καταστροφών στις σύγχρονες δυτικές βιομηχανικές κοινωνίες έχουν διανύσει τρία στάδια (Quarantelli, 1989). Κατά το πρώτο στάδιο, οι φυσικές καταστροφές (περιλαμβανόμενων και των σεισμών) εθεωρούντο ως «θεομηνίες» δηλαδή ήταν δημιουργήματα του θεού και των μεταφυσικών δυνάμεων. Κατά το δεύτερο στάδιο, λόγω της ανάδειξης των φυσικών και θετικών επιστημών, οι φυσικές καταστροφές εθεωρούντο απόρροια των διεργασιών της φύσης. Κατά το τρίτο και παρόν στάδιο, μετά την ανάδειξη των κοινωνικών επιστημών, οι φυσικές καταστροφές, θεωρούνται έργο των ανθρώπων, τουλάχιστον ως προς την ένταση, την έκταση και τα αποτελέσματά τους αν όχι ως προς τη γέννησή τους. Αυτό ισχύει, τόσο για τις υδρο-μετεωρολογικές καταστροφές (π.χ. καύσωνες, πλημμύρες, ανομβρίες κτλ.), όσο και για τις γεωφυσικές (π.χ. σεισμοί, εκρήξεις ηφαιστείων κτλ.). (Βλ. J.W. Stratton, 1989, σελ. 21, για τις πιθανές επιδράσεις των ανθρώπινων παρεμβάσεων στους σεισμούς). Φυσικά, τα τρία αυτά στάδια θα πρέπει να ειδωθούν από τη σκοπιά των ιδεοτύπων, και ως ιστορικές τάσεις και όχι ως δογματικές απεικονίσεις της πραγματικότητας. Οι νέες αντιλήψεις παρέχουν θεωρητικά τουλάχιστον περισσότερα περιθώρια στην άνθρωπο για μεταβολή της κατάστασης, πρόληψη και έλεγχο των συνεπειών των καταστροφών. Παρέχουν, επίσης, περισσότερες δυνατότητες για ενσωμάτωση μέτρων πρόληψης στα προγράμματα γενικότερης κοινωνικό-οικονομικής ανάπτυξης.

Οι παραδοσιακές αντιλήψεις για τις φυσικές καταστροφές (ως θεομηνίες αλλά και ως έργα της φύσης), ενίσχυσαν την αντίληψη ότι οι καταστροφές είναι ένα εξωτερικό φαινόμενο, μια παθολογία που οφείλεται σε εξωτερικά αίτια, που επιβάλλεται μοιρολατρικά στους ανθρώπους και στα κοινωνικά συστήματα, ότι έχουν τα ίδια αποτελέσματα στους ανθρώπους ανεξάρτητα από κοινωνική τάξη, και ότι τα μέλη μιας κοινωνίας θα συμφωνούσαν ότι θα πρέπει να αντιμετωπιστούν και να απαλειφθούν. Το μοντέλο αυτό έρχεται σε αντίθεση με την αντίληψη ότι οι καταστροφές είναι απόρροια του ίδιου του κοινωνικού συστήματος και ότι τα αποτελέσματά τους κατανέμονται διαφορετικά ανάλογα με την οικονομική τάξη του καθενός (Βλ. Tierney, 1989). Ο Cochrane (cf. Dalharmer & Tierney, 1996) ήταν από τους πρώτους που προβληματίστηκε για τις κατανεμητικές επιπτώσεις των καταστροφών (σε βάρος των

χαμηλότερων στρωμάτων). Τα πολιτικό-οικονομικά μοντέλα των καταστροφών απορρέουν από το ιστορικό μοντέλο του Μαρξ αλλά και νεότερων κοινωνιολόγων –οπαδών της σχολής της κριτικής κοινωνιολογίας και της σχολής της σύγκρουσης(Βλ. επίσης γερμανούς και Ιταλούς καταστροφολόγους (Schoff, 1987, Dynes, 1988).

Στο πλαίσιο του κοινωνικού συστήματος, όμως, εμφανίζονται διάφορα είδη επικίνδυνων γεγονότων, όπως οι καθημερινές έκτακτες ανάγκες (π.χ. οδικά ατυχήματα, εμφράγματα, εγκεφαλικά, δολοφονίες, αυτοκτονίες και απόπειρες αυτοκτονίας, κακοποιήσεις ατόμων, δηλητηριάσεις, εργατικά ατυχήματα, ατυχήματα στο σπίτι κτλ.) που απαιτούν επείγουσα μεταφορά σε νοσοκομείο, καθώς και έκτακτα μαζικά γεγονότα (όπως οι σεισμοί, οι πλημμύρες, οι δασοπυρκαγιές, τα τεχνολογικά ατυχήματα, τα αεροπορικά δυστυχήματα, οι χημικές διαρροές, οι επιδημίες κτλ.), τα οποία δεν συμβαίνουν καθημερινά αλλά ενδέχεται να επηρεάσουν δυσμενώς ένα μεγάλο αριθμό κατοίκων. Είναι προφανές, ότι τα τελευταία έκτακτα γεγονότα – με τη μαζικότητα των θυμάτων και την αντίστοιχη μαζικότητα των ταυτόχρονων απαιτήσεων για διάσωση/ανακούφιση/αποκατάσταση –δημιουργούν μια ποιοτικά διαφορετική κατάσταση για το κοινωνικό σύστημα (Βλ. Britton, 1986. Buckle, 1990. Rosenthal, 1988. Lewis, 1988. Dror, 1988. Quarantelli, 1989), σε σύγκριση με τις καθημερινές έκτακτες ανάγκες, αν και η επικρατούσα ιδεολογία και πρακτική ήταν ότι οι διαφορές μεταξύ των δύο είναι ποσοτικές και όχι ποιοτικές. Οι απαιτήσεις για άμεση, έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρηση. τόσο των υπηρεσιών διάσωσης/αποκατάστασης ώστε να ληφθούν οι ενδεικνυόμενες αποφάσεις για διάσωση/ανακούφιση, όσο και των πληγέντων/θυμάτων/κοινού ώστε να συνειδητοποιήσουν τους περαιτέρω κινδύνους και να καταπολεμηθούν οι τάσεις άρνησης ή πανικού, καθώς και για συντονισμό των σχετικών υπηρεσιών διάσωσης/αποκατάστασης αυξάνονται γεωμετρικά σε σχέση με τις καθημερινές έκτακτες καταστάσεις. Πέρα από το έργο της διάσωσης και την αντιμετώπιση των άμεσων επιπτώσεων της καταστροφής, οι αρμόδιες υπηρεσίες θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους και τις συγκλίνουσες συμπεριφορές/δραστηριότητες/υπηρεσίες αρμοδίων φορέων, οργανώσεων εθελοντών, βοήθειας και αρωγής, περιέργων ανθρώπων κτλ. που συνήθως παρατηρούνται μετά από ένα μεγάλο καταστροφικό γεγονός και περιπλέκουν το έργο του συντονισμού, της πληροφόρησης και γενικότερα της αποκατάστασης. Η ανάδυση νέων οργανώσεων εθελοντών συνιστά μια ιδιαίτερα σημαντική εξέλιξη, πρόκληση για τις αρμόδιες υπηρεσίες (Βλ. Dynes, 1970, σελ. 179), όπως, επίσης, και το γεγονός ότι στις μαζικές έκτακτες καταστάσεις, συχνά καταστρέφονται/αχρηστεύονται και οι ίδιες οι υποδομές έκτακτης ανάγκης (π.χ. υπηρεσίες, νοσοκομεία, ασθενοφόρα, ιατρικό προσωπικό κτλ.) Επειδή έχουν παρατηρηθεί αυτές οι διαφορές στις απαιτήσεις των καθημερινών και των λιγότερο συχνών αλλά μαζικότερων

καταστροφών, πολλές χώρες (περιλαμβανομένης και της χώρας μας) έκριναν σκόπιμο να οργανώσουν ειδικές υπηρεσίες πολιτικής προστασίας για την αντιμετώπιση των μαζικών καταστροφών, περιλαμβανομένων και των σεισμών (Lewis, 1988). Στο βαθμό που οι δυνατότητές τους ανταποκρίνονται στις πρωτογενείς (από τα πρωτογενή αποτελέσματα μιας καταστροφής) αλλά και στις δευτερογενείς (από τα ενδεχόμενα δυσμενή αποτελέσματα της απόκρισης), στο βαθμό αυτό θα υπάρξει ετοιμότητα και θα μετριάσουν οι βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες επιπτώσεις της καταστροφής.

Μια **άλλη γενική τυπολογία**, σχετικά με την οργάνωση των υπηρεσιών αντιμετώπισης των φυσικών καταστροφών, αφορά (α) την οργάνωση της πολιτικής προστασίας με βάση το συμβάν, οπότε υπάρχουν διαφορετικές υπηρεσίες και οργανισμοί για τις διάφορες καταστροφές και (β) την οργάνωση μιας κεντρικής ενιαίας υπηρεσίας που θα συντονίζει το έργο της πρόληψης, της ετοιμότητας, της διάσωσης, της αποκατάστασης και της ανοικοδόμησης για όλες τις καταστροφές. Το πρώτο μοντέλο οργάνωσης έχει ως αντικείμενο το μεμονωμένο κίνδυνο-συμβάν(event-based), ενώ το δεύτερο έχει ως αντικείμενο όλα τα συμβάντα-κίνδυνους (generic). Το «γενικό» μοντέλο, επίσης γνωστό και ως «σύστημα ολοκληρωμένης αντιμετώπισης/διαχείρισης των καταστροφών» (Integrated Emergency Management Systems-IEMS), προϋποθέτει την ύπαρξη αρκετά κοινών στοιχείων ως προς τις συνέπειες καθώς και τις απαιτήσεις για την αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών (π.χ. η τάση άρνησης των κινδύνων, οι αυξημένες πιθανότητες για πανικόβλητη συμπεριφορά, η λήψη αποφάσεων κάτω από έκτακτες συνθήκες, οι απαιτήσεις για συντονισμό και πληροφόρηση, οι άμεσες και έμμεσες ανθρώπινες και οικονομικές επιπτώσεις, οι ανάγκες για βραχυχρόνια και μακροχρόνια αποκατάσταση, οι ανάγκες για ανοικοδόμηση, η εκπαίδευση των κατοίκων και στελεχών πολιτικής προστασίας, οι απαιτήσεις των διαφόρων σταδίων αντιμετώπισης/αποκατάστασης, κτλ.) που συνηγορούν για μια ενιαία αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών. Η ενιαία αντιμετώπιση συμφέρει την Πολιτεία και από άποψη κόστους-οφέλους, δεδομένου ότι μπορούν να αποφευχθούν οι επικαλύψεις σε δυναμικό, σε εκπαίδευση κτλ. λόγω της δυνατότητας μεταφοράς της τεχνογνωσίας. Σημειώνεται, ότι η διεθνής τάση (και στη χώρα μας) είναι για την υιοθέτηση «ολοκληρωμένων συστημάτων αντιμετώπισης και διαχείρισης καταστροφών» (Drabek, 1986, p.31. Buckle, 1990. Quarantelli, 1989).

Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραγνωριστούν οι διαφορετικές ερμηνείες, κοινωνικές κατασκευές και θεωρήσεις των ανθρώπων ως προς τις «φυσικές», τις «τεχνολογικές» καταστροφές και τις

επιδράσεις τους στη συμπεριφορά των κατοίκων αλλά και των αρμοδίων φορέων. Για παράδειγμα, έχει διαπιστωθεί ότι, σε γενικές γραμμές, κατά το στάδιο της άμεσης μετακαταστροφικής περιόδου παρατηρείται μεγαλύτερη σύμπτωση, συνοχή και αλληλεγγύη (π.χ. αναστέλλονται οι συγκρούσεις, οι ταξικές διαφορές, και όλοι απορροφώνται στο έργο της διάσωσης κτλ.), ενώ κατά το στάδιο της αποκατάστασης τα συμφέροντα έρχονται στην επιφάνεια, εκτοξεύονται αλληλοκατηγορίες και εμφανίζονται οι διαπληκτισμοί για επίρριψη ευθυνών κτλ. (Quarantelli, 1989. LaPlante, 1988, p. 220). Μάλιστα κάποιοι επιχειρησιακοί παράγοντες (Βλ. Drabek, 1986, σελ. 229) έχουν χαρακτηρίσει το στάδιο της αποκατάστασης ως το «στάδιο της γκρίνιας» («bitch phase»). Όμως, ο βαθμός και ενδεχομένως η διάρκεια της συνοχής κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο, είναι μεγαλύτερα στις περιπτώσεις «φυσικών», σε αντιδιαστολή με τις περιπτώσεις «τεχνολογικών» καταστροφών, όπου ο ανθρώπινος παράγοντας στη γέννηση και την πρόληψή τους είναι δυνητικά εντονότερος (Βλ. LaPlante & Kroll-Smith, 1989).¹

Είναι απαραίτητο να επισημανθούν και **τέσσερις άλλες πρακτικές πολιτικής προστασίας** στην αντιμετώπιση και διαχείριση των φυσικών και άλλων καταστροφών, που ενδεχομένως να συνδέονται και με τις παραδοσιακές αντιλήψεις για τις φυσικές καταστροφές ως θεομηνίες ή ως έργα της φύσης καθώς και την αντιμετώπισή τους ως μεμονωμένα συμβάντα.

Η πρώτη αφορά την **πρακτική της Πολιτείας**, με τις αρμόδιες υπηρεσίες να επικεντρώνονται στη φάση της απόκρισης και της αποκατάστασης, και να δίνουν λιγότερη έμφαση στις φάσεις της πρόληψης, ετοιμότητας και της ανοικοδόμησης που εμπεριέχει στοιχεία πρόληψης μελλοντικών καταστροφών. Για διάφορους λόγους, που θα εξεταστούν, υπάρχει μια στενή ερμηνεία της φάσης της αποκατάστασης (Βλ. Quarantelli, 1989, Berke & Beatley, 1992) και η ευκαιρία για παρεμβάσεις (π.χ. αλλαγές στη χρήση γης, νέοι κανονισμοί δόμησης, νέα συστήματα ασφάλισης κτλ.) που θα ενίσχυαν τη μελλοντική θωράκιση χάνεται.

¹ Οι καταστροφές, επίσης, διαφοροποιούνται ως προς την «χρονιότητά» τους και τις δυνατότητες πρόβλεψής τους. Σχετικά με το πρώτο, την «χρονιότητά» τους, κάποιες καταστροφές, π.χ. σεισμοί, πλημμύρες, αεροπορικά δυστυχήματα, βιομηχανικές εκρήξεις χωρίς διαρροή χημικών ουσιών, τυφώνες, ναυάγια κτλ. είναι «επεισοδιακές» (“sudden onset disasters”), ενώ άλλες (π.χ. ατύχημα σε πυρηνικό αντιδραστήρα, ρύπανση υπεδάφους με εντομοκτόνα, επιδημίες, ανομβρία, κτλ.) είναι «χρόνιες» (“chronic disasters”) με ενδεχόμενες διαγενεακές επιπτώσεις. Επίσης, κάποιες καταστροφές (π.χ. ηφαιστειακές εκρήξεις, τσουνάμι, οι υδρο-μετεωρολογικές καταστροφές κτλ.) εμπεριέχουν στοιχεία προβλεψιμότητας και δυνητικής προειδοποίησης των κατοίκων, ενώ άλλες καταστροφές (π.χ. οι σεισμοί, τα τεχνολογικά ατυχήματα, η τρομοκρατία κτλ.) δεν παρέχουν τέτοιες δυνατότητες με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται το έργο της πληροφόρησης και της ετοιμότητας.

Η δεύτερη αφορά την **επικέντρωση στις απαιτήσεις και τις πρωτογενείς συνέπειες** που δημιουργούνται από την ίδια τη φυσική καταστροφή («event-generated demands») και την παραμέληση των απαιτήσεων και των ενδεχόμενων συνεπειών που απορρέουν από την απόκριση (ή τη μη απόκριση ή τη ακατάλληλη απόκριση) των ίδιων των υπηρεσιών πολιτικής προστασίας. Πολλές από τις συνέπειες στην υγεία των πληγέντων ή διασωστών, είτε αυτές είναι φυσικές είτε ψυχικές, οφείλονται ως ένα βαθμό όχι στο ίδιο το φυσικό γεγονός αλλά και στον τρόπο απόκρισης/αντιμετώπισης των αποτελεσμάτων του φυσικού συμβάντος από τις υπηρεσίες πολιτικής προστασίας (“response-generated demands”). Η επικέντρωση και στις δυο μορφές απαιτήσεων είναι το ιδανικό, και προϋποθέτει και την ανάπτυξη μεγαλύτερης κοινωνικής αυτογνωσίας(βλ. Quarantelli, 1988. Lewis, 1988).

Η τρίτη αφορά μια γενικότερη **τάση για τις αρμόδιες υπηρεσίες (στις οποίες επικεφαλής είναι συνήθως εκλεγμένοι πολιτικοί παράγοντες) να δίνουν προτεραιότητα στα καθημερινά προβλήματα των κατοίκων** (είτε αυτά έχουν σχέση με τις καθημερινές και συχνές έκτακτες ανάγκες που προαναφέρονται, είτε με την επιβίωση και την απασχόλησή τους είτε με την εγκληματικότητα και τη ασφάλειά τους κτλ.) παρά στις μεγάλες καταστροφές όπως είναι οι σεισμοί κτλ. που συμβαίνουν κάθε 30 χρόνια. Η ενασχόληση με τις μεγάλες καταστροφές, και η επένδυση οικονομιών, ώστε να διασφαλιστεί απόλυτα η θωράκιση της περιοχής, μια για πάντα (π.χ. κατασκευές που θα αντέχουν ένα σεισμό ακόμη μεγαλύτερο από το σεισμό σχεδιασμού του αντισεισμικού κανονισμού της περιοχής), θα συνεπάγοντο θυσίες σε άλλους τομείς που σχετίζονται περισσότερο με την αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων και προφανώς δεν θα ήταν προς το συμφέρον των ίδιων των πολιτικών με εμβέλεια παρέμβασης την τετραετία κτλ. Φυσικά, σε κάποιες χώρες, όπου οι μεγάλες καταστροφές είναι συχνότερες (π.χ. Ιαπωνία κτλ.), υπάρχει τακτικότερη και περισσότερη σοβαρή ενασχόληση με τις μεγάλες καταστροφές εκ μέρους των πολιτικών και των αρμοδίων υπηρεσιών. Η τάση αυτή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με την πρώτη πρακτική, όπου οι υπηρεσίες επικεντρώνονται στην αποκατάσταση και δεν επενδύουν στην πρόληψη και την ανοικοδόμηση. Πάντως, το δίλημμα είναι υπαρκτό και συνηγορεί για μια επιτόπια επιστημονική εκτίμηση/χαρτογράφηση της επικινδυνότητας (για όλες τις μαζικές καταστροφές και όχι μόνο τους σεισμούς), από άποψη έντασης και συχνότητας και για τον προσδιορισμό του κοινωνικά αποδεκτού επιπέδου διακινδύνευσης (Βλ. Tierney & Nigg, 1996). Το επίπεδο αυτό θα καθορίσει και τα επίπεδο των επενδύσεων για τη λήψη διάφορων μέτρων αντιμετώπισης και μείωσης των επιπτώσεων των καταστροφών.

Η τελευταία αφορά τη φύση και την ποιότητα των μέτρων για την αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών και των σεισμών. Στη διεθνή βιβλιογραφία (Gigler, 1988) **έχει επισημανθεί μια τάση για την επικέντρωση σε «δομικά» (structural) μέτρα πρόληψης** (π.χ. ποιότητα και ανθεκτικότητα των κατασκευών σε περίπτωση σεισμών, φράγματα και αναχώματα σε περίπτωση πλημμύρας, τείχος αναχαίτισης κυμάτων κτλ.) και λιγότερο σε «μη δομικά» μέτρα (π.χ. κανονισμοί για χρήση γης, πολεοδομικοί κανονισμοί, οικοδομικοί κώδικες και οικονομικά προγράμματα, όπως τα φορολογικά και ασφαλιστικά κίνητρα), που αποσκοπούν στην απομάκρυνση κατασκευών και δραστηριοτήτων από περιοχές υψηλής επικινδυνότητας. Κάποιες εξαιρέσεις έχουν παρατηρηθεί, π.χ. στην Καλιφόρνια όπου έχουν θεσπιστεί πολεοδομικοί κανονισμοί σε περιοχές με ρήγματα και όπου ένας μεγάλος αριθμός πόλεων ελέγχει όλες τις κατασκευαστικές δραστηριότητες σε περιοχές με υψηλές πιθανότητες κατολίσθησης (Ender et al., 1988). Είναι προφανές ότι μια «συστημική/ολοκληρωμένη αντιμετώπιση/διαχείριση των καταστροφών» προϋποθέτει εφαρμογή μέτρων και στα δύο επίπεδα, λαμβάνοντας φυσικά υπόψη τα όρια, τα ιστορικά δεδομένα, και τις τοπικές ιδιαιτερότητες.

Σύμφωνα με διάφορες πηγές (Βλ. Tierney, 1982. Waugh, 1988), η ετοιμότητα για την αντιμετώπιση των καταστροφών περιλαμβάνει δραστηριότητες/δεξιότητες/θεσμούς κτλ. που ενισχύουν τις δυνατότητες και τις ικανότητες των ατόμων, οργανισμών, κοινοτήτων, πόλεων, κρατών και διεθνών οργανισμών να ανταποκριθούν στους διάφορους φυσικούς και τεχνολογικούς κινδύνους και να προλάβουν ή να μειώσουν τις επιπτώσεις των καταστροφών. Σε γενικές γραμμές, η ετοιμότητα είναι ταυτόσημη έννοια με τον προγραμματισμό/σχεδιασμό για την αντιμετώπιση των καταστροφών. Παρακάτω, αναφέρονται οι αρχές του καλού σχεδιασμού και προγραμματισμού που έχουν επισημανθεί στη διεθνή βιβλιογραφία και που θα πρέπει να διέπουν τον προγραμματισμό και της χώρας μας ως προς την αντιμετώπιση των σεισμών και άλλων φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών (Βλ. Wenger, James & Faupel, 1980. Quarantelli, 1984. Drabek, 1986, σελ. 46-49. Quarantelli, 1989. Quarantelli, 1988). Σύμφωνα με τις αρχές αυτές ο έκτακτος σχεδιασμός θα πρέπει :

1. Να προβλέπει ενέργειες (γραπτώς αν είναι δυνατόν) για όλα τα επίπεδα του κοινωνικού συστήματος, τα άτομα, τις οικογένειες, τους οργανισμούς, τις κοινότητες, τις πόλεις, τα κράτη και τις υπερκρατικές οντότητες.
2. Να είναι ενιαίος και να προβλέπει για την αντιμετώπιση όλων των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών και όχι μόνο για μεμονωμένες καταστροφές για τους λόγους που προαναφέρθηκαν (υπερισχύουν οι ομοιότητες, μεταφορά γνώσεων, κόστος/όφελος κτλ.)

3. Να στηρίζεται στην υπόθεση των ποιοτικών και όχι μόνο των ποσοτικών διαφορών μεταξύ των καθημερινών έκτακτων περιστατικών και των μαζικών εκτάκτων καταστάσεων για τους λόγους που προαναφέρθηκαν (π.χ. συγκλίνουσες συμπεριφορές, πρόκληση για συντονισμό, καταστροφή υποδομής κτλ.).
4. Να λαμβάνει υπόψη του όλες τις φάσεις αντιμετώπισης μιας καταστροφής, πρόληψη/ετοιμότητα, απόκριση, αποκατάσταση και ανοικοδόμηση, δίνοντας προτεραιότητα στην πρόληψη/ετοιμότητα και αξιοποιώντας τις φάσεις της αποκατάστασης/ανοικοδόμησης για θέσπιση μέτρων που θα μειώσουν τις επιπτώσεις μελλοντικών καταστροφών. Δυνητικά, οι μεγάλες καταστροφές συνιστούν «παράθυρα ευκαιρίας» για μάθηση εκ μέρους των οργανισμών και των εμπλεκόμενων δυνάμεων (Rubin, 1985. Dynes, 1988.) Επισημαίνεται ότι κάθε φάση αντιμετώπισης έχει τη δική της κοινωνική δυναμική και τις δικές της απαιτήσεις ως προς τις διαδικασίες λήψης απόφασης, τα προσόντα του έμψυχου δυναμικού και τις δυνατότητες παρέμβασης.²
5. Να περιλαμβάνει «δομικά» (“hardware”) αλλά και «μη-δομικά» (“software”) προληπτικά μέτρα αντιμετώπισης, λαμβάνοντας υπόψη τα ιστορικά δεδομένα, και το κόστος/όφελος των σχετικών μέτρων. Στα δομικά μέτρα περιλαμβάνονται μέτρα όπως ανθεκτικές κατασκευές, φράγματα, αναχώματα, τείχη αναχαίτισης και στα μη δομικά περιλαμβάνονται μέτρα όπως εκπαίδευση του κοινού, εκπαίδευση/ψυχολογική υποστήριξη στελεχών διάσωσης και πολιτικής προστασίας, νομοθετικές ρυθμίσεις για χρήση γης, βελτίωση των συστημάτων προειδοποίησης.
6. Να βασίζεται στα πιθανότερα/ρεαλιστικότερα και όχι στα χειρότερα σενάρια εκδήλωσης μιας καταστροφής και να προσδιορίζει κοινωνικά αποδεκτά επίπεδα διακινδύνευσης λαμβάνοντας υπόψη τα ρεαλιστικότερα σενάρια επικινδυνότητας. Αυτό προϋποθέτει καταγραφές και μελέτες της συχνότητας και περιοδικότητας κάθε είδους μαζικής καταστροφής.

² Σύμφωνα με τον Quarantelli (1986) καθεμία από τις φάσεις αυτές συνεπάγεται διαφορετικές απαιτήσεις, προσωπικό, ικανότητες και δυνατότητες. Επίσης, η σχέση μεταξύ των φάσεων δεν θα πρέπει να θεωρείται σειριακή ή γραμμική αλλά κυκλική. Έτσι, όταν ένας οργανισμός ή μια κοινωνία εκμεταλλεύεται την ευκαιρία ενός σεισμού κατά τη φάση της αποκατάστασης/ανοικοδόμησης (π.χ. επισκευές και ανασκευές κατασκευών ή μετεγκατάσταση κτιρίων) για να θεσμοθετήσει νέα μέτρα/κανονισμούς που θα μειώσουν την μελλοντική τρωτότητα της κοινότητας/πόλης/χώρας, το αποτέλεσμα είναι τα όρια μεταξύ της φάσης της πρόληψης και της αποκατάστασης/ανοικοδόμησης να γίνουν δυσδιάκριτα.

7. Να βασίζεται σε ρεαλιστική και όχι στερεότυπη απεικόνιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς/αντίδρασης σε περίπτωση καταστροφής (π.χ.συγκλίνουσες συμπεριφορές, κτλ.).³ Ο σχεδιασμός θα πρέπει να προσαρμοστεί στον άνθρωπο και όχι ο άνθρωπος στο σχέδιο έκτακτης ανάγκης. Η μη εφαρμογή αυτής της αρχής θα δημιουργήσει προβλήματα στην κινητοποίηση αλλά και στην ορθολογική ανάπτυξη των δυνάμεων.
8. Να στήριζεται σε πορίσματα συστηματικών ερευνών, τόσο ως προς την χαρτογράφηση των κινδύνων, την αντοχή κατασκευών σε καταστροφές/σεισμούς, την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών πολιτικής προστασίας όσο και ως προς τις συμπεριφορές και αντιδράσεις κατοίκων και οργανισμών στις καταστροφές. Οι σχετικές έρευνες προσφέρουν την απαραίτητη τεκμηρίωση για τη σωστή απεικόνιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς καθώς και ανατροφοδότηση για αλλαγές στα σχέδια έκτακτης ανάγκης.
9. Να γνωστοποιεί ευρύτερα την πληροφόρηση και να μην προϋποθέτει ότι η πληροφόρηση δεν θα είναι κατανοητή ή ότι θα οδηγήσει σε αρνητικές αντιδράσεις από πλευράς των κατοίκων (π.χ. δισταγμός στην ανακοίνωση κινδύνου, επειδή αναμένεται ότι οι κάτοικοι της περιοχής θα αντιδράσουν με πανικόβλητη εκκένωση της περιοχής).⁴
10. Να εκπαιδεύει όλους τους συντελεστές και τους παράγοντες που εμπλέκονται στις διάφορες φάσεις αντιμετώπισης μιας καταστροφής ώστε ο καθένας να γνωρίζει το δικό του ρόλο αλλά και το ρόλο των άλλων. Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης θα ποικίλει ανάλογα με τις απαιτήσεις της κάθε φάσης (βλ. Υποσημείωση 2). Η εκπαίδευση αποτελεί ένα σημαντικό μη δομικό παράγοντα με ευνοϊκό κόστος/όφελος για την κοινωνία.

³ Πολλά έχουν γραφτεί (βλ. Quarantelli and Dynes, 1972. Drabek, 1986, σελ. 232) για τους στερεότυπους μύθους ως προς τις αντιδράσεις των κατοίκων και των κοινοτήτων στις φυσικές καταστροφές (π.χ. πανικός, προσωπική και κοινωνική αποδιοργάνωση, κλοπές και λεηλασίες, κτλ.) και τη διάψευσή τους. Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι οι συμπεριφορές αυτές δεν είναι διαδεδομένες (βλ. υποκεφάλαιο για ψυχικές επιδράσεις) ή ότι εξαρτώνται από διάφορες συνθήκες. Όμως, πολλές από τις μελέτες είναι θεωρητικές και περιορίζονται στις ΗΠΑ. Χρειάζονται περισσότερες εμπειρικές μελέτες με αφορμή διάφορες καταστροφές και σε διαφορετικές χώρες. Φυσικά, ο σχεδιασμός μιας χώρας θα πρέπει να λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη του τις τοπικές συνθήκες και αντιδράσεις, έχοντας υπόψη την επίδραση των τοπικών πολιτισμικών παραγόντων.

⁴ Έχουν παρατηρηθεί αντισταθμιστικές τάσεις όπως άρνηση της αμεσότητας του κινδύνου και αντίσταση σε εκκένωση περιοχής για διάφορους λόγους (Drabek, 1986 σελ. 123) Οι κάτοικοι δεν θα εκκενώσουν μια περιοχή αν πρώτα δε σιγουρευτούν για την ασφάλεια των στενών αλλά απόντων από το σπίτι συγγενών τους.

11. Να στοχεύει στην ελαχιστοποίηση των άγνωστων παραγόντων σε μια προβληματική έκτακτη κατάσταση και να προσφέρει εναλλακτικές διεξόδους. Στο πλαίσιο αυτό σχετικός είναι και ο προβληματισμός για την ύπαρξη εναλλακτικών και πλεονάζουσων υποδομών, μηχανισμών και δυνάμεων κατά τα διάφορα στάδια αντιμετώπισης (π.χ. προειδοποίησης, απόκρισης κτλ.) (Streeter, 1991. Drabek, 1986, σελ. 51).⁵

12. Να μην ταυτίζεται με το γραπτό σχέδιο. Η ταύτιση του σχεδιασμού με το γραπτό σχέδιο έκτακτης ανάγκης μπορεί να οδηγήσει και σε επικίνδυνο εφησυχασμό και αδράνεια ως προς τις άλλες απαιτούμενες ενέργειες που συνεπάγεται ο σχεδιασμός. Ο σχεδιασμός δεν είναι στατικός αλλά μια δυναμική διαδικασία που συνεχώς υπόκειται σε αλληλεπιδράσεις των συντελεστών (π.χ. συναντήσεις, υπογραφή μνημονίων συνεργασίας, διεξαγωγή ασκήσεων ετοιμότητας, κτλ.) καθώς και σε μεταβολές λόγω αλλαγών στις δομές της δημόσιας διοίκησης, την τεχνολογία και τα μέσα παρέμβασης, το προσωπικό οργανισμών, κτλ.). Αυτό συνεπάγεται συνεχή δοκιμασία και επικαιροποίηση των σχεδίων. Αν και το φαινόμενο της συγκλίνουσας συμπεριφοράς και υπηρεσιών μετά την καταστροφή έχει τεκμηριωθεί, σπάνια έχει συμπεριληφθεί στις ασκήσεις ετοιμότητας (Quarantelli, 1970).

13. Να αναθέτει τις σχετικές δραστηριότητες σε θεσμικούς κάτοχους θέσεων σε οργανισμούς/φορείς και όχι ονομαστικά σε συγκεκριμένα άτομα. Η θεσμική ανάθεση επιτρέπει μεγαλύτερη ευελιξία, διευκολύνει την επικαιροποίηση των σχεδίων και κατοχυρώνει τη συνέχεια στις δομές έκτακτης παρέμβασης.

14. Να προβλέπει «ενδο-οργανισμικές» (μεταξύ τμημάτων ή υπηρεσιών) και «εξω-οργανισμικές» (μεταξύ φορέων) σχέσεις και συνεργασίες. Δηλαδή, να προβλέπει την κατανομή ρόλων σε θέσεις μέσα στον οργανισμό καθώς και συνεργασίες με άλλους σχετικούς δημόσιους και μη φορείς και οργανισμούς στην κοινότητα, στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό. Στους φορείς συγκαταλέγονται τόσο οι θεσμοποιημένοι φορείς όσο και οι φορείς που αναδεικνύονται κατά την μετακαταστροφική περίοδο (π.χ. οργανώσεις εθελοντών). Η σχετική πρόβλεψη θα συμβάλει στην καλύτερη αξιοποίηση του δυναμικού και στον καλύτερο συντονισμό της παρέμβασης και της κατανομής της βοήθειας.

⁵ Δεν χωρεί αμφιβολία ότι οι οργανώσεις εθελοντών μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των άμεσων συνεπειών των καταστροφών, όμως θα πρέπει να προηγηθούν η ενσωμάτωση και νομιμοποίησή τους (Βλ. Drabek, 1986, σελ. 215)

15. Να προνοήσει την ύπαρξη διανομής της πληροφόρησης, πριν και μετά την εκδήλωση της καταστροφής, τόσο για τους εμπλεκόμενους φορείς (π.χ. αρμόδιες υπηρεσίες, συνεργεία διάσωσης, εθελοντικές οργανώσεις κτλ.), όσο και για τους κατοίκους της πληγείσας περιοχής (γενικό κοινό). Για τους κατοίκους ενδεχομένως να υπάρξει πρόβλεψη για διαφοροποίηση των αποδεκτών, ανάλογα με το βαθμό θυματοποίησης, ως αποτέλεσμα της καταστροφής αλλά και ανάλογα με τις εθνο-γλωσσικές τους ιδιαιτερότητες (Perry, 1987). Επιπλέον, για τους κατοίκους, η ύπαρξη συστήματος μονόδρομης επικοινωνίας (προς τα έξω) θα συμβάλει στην αντιμετώπιση του φαινομένου της συγκλίνουσας συμπεριφοράς.

16. Να προνοήσει για τη σύσταση και λειτουργία κεντρικού συντονιστικού οργάνου στο επίπεδο της χώρας ή της Περιφέρειας ή της Νομαρχίας ή του Δήμου/Κοινότητας, ανάλογα με την έκταση της καταστροφής καθώς και τον τόπο της καταστροφής, στα οποία θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των αρμοδίων φορέων και των ΜΚΟ, κτλ. για την εκτίμηση της κατάστασης, τη συγκέντρωση των πληροφοριών και τον συντονισμό των ενεργειών/παρεμβάσεων διάσωσης, αποκατάστασης, κτλ. Ο συντονισμός είναι ιδιαίτερα κρίσιμος κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο, όταν υπάρχει πυκνότητα/ συνωστισμός πληροφοριών και απαιτήσεων και όταν ζωτικής σημασίας αποφάσεις θα πρέπει να ληφθούν κάτω από συμπιεσμένα χρονικά όρια (Britton, 1984. Goemans, 1996).

17. Να προβλέψει για τη διεξαγωγή απογραφής και την εκτίμηση της κατάστασης του έμψυχου και άψυχου δυναμικού πριν την εκδήλωση της καταστροφής, προκειμένου να επιτευχθεί μια αντικειμενική εκτίμηση πόρων, μέσων και δυνατοτήτων απόκρισης. Η απογραφή αυτή να επαναλαμβάνεται περιοδικά με στόχο την εκτίμηση της κατάστασης του δυναμικού, σε σχέση με νέες απαιτήσεις και τις τυχόν μεταβολές στο σχεδιασμό αντιμετώπισης της έκτακτης κατάστασης.

18. Να μεριμνά τόσο για την αντιμετώπιση των συνεπειών (π.χ. απώλεια ζωής, τραυματισμοί, καταστροφή περιουσίας, ψυχικές διαταραχές κτλ.) του καταστροφικού συμβάντος στους κατοίκους και στην περιουσία, όσο και για τις επιπτώσεις από την απόκριση (ή την μη απόκριση) των φορέων στους κατοίκους και την περιουσία. Στις συνέπειες θα πρέπει να περιλαμβάνονται τόσο οι άμεσες (π.χ. είναι αποτέλεσμα του συμβάντος) ή έμμεσες (π.χ. ανεργία ως συνέπεια της καταστροφής εργοστασίου από το σεισμό, κτλ.). Επίσης, να προβλέπει για την αντιμετώπιση των συνεπειών της καταστροφής στις υπηρεσίες διάσωσης/περίθαλψης και στα μέλη τους.

19. Να διατυπώνεται γενικά και να επικεντρώνεται σε γενικές αρχές και όχι να επεκτείνεται σε πολλές λεπτομέρειες. Και αυτό επιβάλλεται γιατί είναι αδύνατο να προβλέψει κανείς όλες τις πτυχές της καταστροφής και επειδή οι καταστάσεις συνεχώς μεταβάλλονται και οι σχετικές λεπτομέρειες μπορεί να αποδειχτούν ξεπερασμένες. Επίσης, οι πολλές λεπτομέρειες και τα πολύπλοκα σχέδια έκτακτης ανάγκης λειτουργούν απωθητικά για τους χρήστες.⁶ Για παράδειγμα, αντί να εκπαιδεύσεις τους «πρώτους αποκριτές» (first responders) σε ένα βιομηχανικό ατύχημα να απομνημονεύσουν όλες τις πιθανές τοξικές ουσίες θα ήταν καλύτερο να τους υποδείξεις την πηγή για την ακριβή πληροφόρηση (Βλ. Quarantelli, 1984).

20. Να διαχωρίζει και να διακρίνει το σχεδιασμό για την αντιμετώπιση της καταστροφής (disaster planning) από τη διαχείριση της καταστροφής (disaster management). Ο σχεδιασμός πραγματεύεται γενικές στρατηγικές αντιμετώπισης μιας καταστροφής, ενώ η διαχείριση αφορά την τακτική αντιμετώπιση. Ο σχεδιασμός αφορά το σχέδιο ετοιμότητας, ενώ η διαχείριση της καταστροφής αφορά την υλοποίηση των αρχών ετοιμότητας για την αντιμετώπιση ενός συγκεκριμένου συμβάντος. Μπορεί να προκύψει χάσμα μεταξύ των δύο, γιατί η γενική στρατηγική μπορεί να είναι κατάλληλη, αλλά η συγκεκριμένη τακτική ίσως θα χρειαστεί να προσαρμοστεί ανάλογα με την εκάστοτε καταστροφή, δεδομένου ότι κανείς δεν μπορεί να προβλέψει με ακρίβεια όλα τα ενδεχόμενα κατά τα διάφορα στάδια αντιμετώπισης των καταστροφών. Θέματα τακτικής προκύπτουν, ιδίως, κατά την κινητοποίηση των εμπλεκόμενων δυνάμεων, την επικοινωνία μεταξύ οργανώσεων και επιπέδων εξουσίας και του κοινού καθώς και κατά το συντονισμό των διάφορων φορέων και ενεργειών⁷

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

⁶ Στις πραγματικές καταστάσεις, και ιδίως αμέσως μετά την καταστροφή, τα σχετικά με τις ιεραρχίες πολλές φορές παραβλέπονται, με θετικό αποτέλεσμα για την διάσωση ανθρώπων. Άλλωστε, κοινωνικοί επιστήμονες ερευνητές (π.χ. Lewis, 1988. Comfort, 1988. Quarantelli, 1988) έχουν επισημάνει την μετατόπιση από το μοντέλο «διατάσσω και ελέγχω» (“command and control”) στο μοντέλο του «συντονισμού δραστηριοτήτων» από εκπροσώπους φορέων.

⁷ Δεν υπάρχει ομοφωνία μεταξύ επιστημόνων και φορέων πολιτικής προστασίας ως προς τη σημασία που πρέπει να έχει ο όρος «συντονισμός». Αντιπαραβάλλονται δύο ακραίες περιπτώσεις. Μία άποψη ταυτίζει το συντονισμό με την «αλληλοενημέρωση», ενώ η αντίθετη άποψη τον ταυτίζει με «συγκέντρωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων». Ο Dynes (Quarantelli, 1988) προτείνει οι αξιωματούχοι οργανισμών πολιτικής προστασίας θα πρέπει να «ρωτούν αντί να λένε, να παρακαλούν αντί να διατάσσουν, να κατανέμουν και να αποκεντρώνουν αρμοδιότητες αντί να περιορίζουν και να συγκεντρώνουν». Ο ίδιος έχει αποφανθεί ότι το μοντέλο «διατάσσω και ελέγχω» (“Command and Control”) δεν ενδείκνυται σε μη στρατιωτικές καταστάσεις. Σε γενικές γραμμές, ο συντονισμός προϋποθέτει κάποιο συγκεντρωτισμό, αλλά στην πράξη ανάλογα με τη συγκεκριμένη περίπτωση μπορεί να προκύψουν πολλές παραλλαγές (Quarantelli, 1986, p. 11).

Berke, P.R. and Beatley, T., *Planning for earthquakes: risk, politics and policy*, Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1992.

Britton, N.R., "Australia's organized response to natural disaster: the constrained organization in two wildfires", *Disasters*, Vol. 8, No. 3, 1984, pp. 19-30.

Britton, N. R., "An appraisal of Australia's disaster management system following the Ash Wednesday bushfire in Victoria, 1983." *Australian J.of Public Administration*, Vol. 14, No. 2, June 1986.

Buckle, P., "Prospects for public sector disaster management in the 1990s: an indication of current issues with particular reference to Australia", *IJMED*, Vol. 8, No. 3, 1990, pp. 301-324.

Cigler, B.A., "Current policy issues in mitigation" In L.K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Durham and London: Duke University Press, 1988, pp. 39-52.

Comfort, L.K., "Designing policy for action: the emergency management system" In L.K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Durham and London: Duke University Press, 1988, pp. 3-21.

Dahlhamer, J.M. and Tierney, K.J., "Winners and losers: predicting business disaster recovery outcomes following the Northridge earthquake", Preliminary Paper #243, University of Delaware, Disaster Research Center, 1996.

Drabek, T., *Human system responses to disaster: an inventory of sociological findings*, N.Y.: Springer-Verlaag, 1986.

Dror, Y., "Decision-making under disaster conditions" In L.K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Durham and London: Duke University Press, 1988, pp. 255-273.

Dynes, R.R., *Organized behavior in disaster*, Lexington, Mass.: Heath Lexington Books, 1970.

Dynes, R. R., "Cross-cultural international research: sociology and disaster", *IJMED*, Vol. 6, Aug. 1988, pp. 101-129.

Ender, R.L. et al., « The design and implementation of disaster mitigation policy » In L.K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Durham and London: Duke University Press, 1988, pp. 67-85.

Goemans, T., "A generic approach to crisis decision-making", 2nd International Conference of Local Authorities Confronting Disasters and Emergencies, The Netherlands, April 22-24, 1996.

LaPlante, J.M., "Recovery following disasters: policy issues and dimensions" In L.K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Durham and London: Duke University Press, 1988, pp. 217-236.

Laplante, J.M. & Kroll-Smith, J.S., "Coordinated emergency management: the challenge of the chronic technological disaster", *IJMED*, Vol. 7, No.2, 1989, pp. 134-150.

Lewis, R.G., "Management issues in emergency response" In L.K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Durham and London: Duke University Press, 1988, pp. 163-179.

Partridge, E., "Ethical issues in emergency management policy" In L.K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Durham and London: Duke University Press, 1988, pp. 330-343.

Perry, R.W., "Disaster preparedness and response among minority groups", In R.R. Dynes et al., *Sociology of disasters: contributions of sociology to disaster research*, Milano, Italy: Franco Angeli Libri, 1987, pp. 135-153.

Quarantelli, E.L. "The community general hospital: its immediate problems in disasters", *American Behavioral Scientist*, Vol.13, No. 3, Jan-Feb. 1970, pp. 380-391.

Quarantelli, E.L. "The social factor in planning and programming against the consequences of earthquakes", Greek Civil Engineers Association Meeting on "Earthquakes and Construction", Athens, Greece, February 19, 1984.

Quarantelli, E.L., "Converting disaster scholarship into effective disaster management: social science disaster management seminar at the Australian Counterdisaster College, Mt. Macedon, Australia, Aug. 8, 1986.

Quarantelli, E.L., "Disaster crisis management: a summary of research findings", *Journal of Management Studies*, Vol. 25, 1988, pp. 373-385.

Quarantelli, E.L., "Disaster education: its substantive content and the target audiences", *Post-Congress Record of Proceedings Emergency '88*, London: Great Britain Institute of Civil Defense, 1989, pp. 1-19.

Quarantelli, E.L., "Planning and management for the prevention and mitigation of natural disasters especially in a metropolitan context: initial questions and issues which need to be addressed", In *Planning for Crisis Relief*, Vol. 3, Planning and Management for the Prevention and Mitigation from Natural Disasters in Metropolis, Nagoya, Japan: UN Center for Regional Development, 1989, pp. 1-17.

Quarantelli, E.L. and Dynes, R.R., "When disaster strikes (It isn't much like what you have heard and read about)." *Psychology Today*, Vol. 5, No. 9, pp. 66-70.

Rosenthal, U., "Disaster management in the Netherlands: planning for real events" In L.K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Durham and London: Duke University Press, 1988, pp. 274-295.

Rubin, C.B., "The community recovery process in the U.S.", *IJMED*, Vol. 3, No. 2, Aug. 1985, pp. 9-27.

Schorr, J.K., "Some contributions of German Katastrophe-soziologie can make to the sociology of disaster, *IJMED*, Vol. 5, No. 2, Aug. 1987, pp. 115-135.

Stratton, J.W., "Earthquakes", The public health consequences of disasters, 1989, U.S. Department of Health and Human Services, Public Health Service, Center for Disease Control, Atlanta, Georgia, September 1989, pp. 13-24.

Streeter, C. L., "Redundancy in social systems: implications for warning and evacuation planning", *IJMED*, Vol. 9, No. 2, Aug. 1991, pp. 167-182.

Tierney, K., "Developing a community preparedness capability for sudden emergencies involving hazardous materials", In *Safety and accident prevention in chemical operations*, 2nd Edition, ed. By H. Fawcett and W.S. Wood, New York: Wiley, 1982, pp. 759-787.

Tierney, K., "Improving theory and research in hazard mitigation: political economy and organizational perspectives," *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, Vol. 7, No. 3, Nov. 1989, pp. 367-396.

Tierney, K. and J. M. Nigg, "Earthquakes in the Central and Eastern United States: social, economic, and policy aspects" In *Socioeconomic Impacts: 1993 National Earthquake Conference, EQ Reduction in Central and Eastern United States: A Time for Examination and Action*, Memphis, TN: Central U.S. EQ Consortium, 1993, pp. 3-17.

Waugh, W.L. Jr., "Current policy and implementation in disaster preparedness" In L.K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Durham and London: Duke University Press, 1988, pp. 111-125.

Wenger, D., James, T. & Faupel, C., *Disaster beliefs and emergency planning*, New Delaware: University of Delaware, 1980.

B. Καταστροφές, το Έργο της Διάσωσης και Κοινωνικο-Ψυχολογικές Επιπτώσεις στα Μέλη των Ομάδων Διάσωσης.

Εισαγωγή. Μια καταστροφή, όπως ήταν ο σεισμός της Πάρνηθας, έχει πολλαπλές βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες συνέπειες. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η απώλεια της ζωής, οι τραυματισμοί, η καταστροφή περιουσίας και κατοικιών με αποτέλεσμα τη δημιουργία αστέγων αλλά και οι οικονομικές επιπτώσεις όπως η απώλεια εισοδήματος λόγω καταστροφής επιχειρήσεων ή λόγω θανάτου /τραυματισμού των εργαζομένων μελών της οικογένειας. Τα τελευταία χρόνια, στις επιπτώσεις των καταστροφών έχουν προστεθεί και οι κοινωνικο-ψυχολογικές συνέπειες τόσο για τους κατοίκους όσο και για τις εμπλεκόμενες δυνάμεις και τα μέλη των ομάδων διάσωσης. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι για τους ιθύνοντες της πολιτικής προστασίας, προτεραιότητα κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο θα πρέπει να έχει η προστασία της ανθρώπινης ζωής, δηλαδή σε πρώτη φάση η αποτροπή θανάτων και τραυματισμών και σε δεύτερη φάση η αποτροπή βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων ψυχικών τραυματισμών. Συνεπώς το έργο της διάσωσης, το οποίο περιλαμβάνει τόσο την υποδομή (νοσοκομεία, κινητές μονάδες, δυναμικό κτλ.) όσο και την οργάνωση της ανταπόκρισής του σε έκτακτες καταστάσεις (ετοιμότητα, συντονισμός υπηρεσιών, επικοινωνίες κτλ.) αποτελεί το σημαντικότερο μέρος της διαδικασίας μετακαταστροφικής αποκατάστασης. Η παρούσα επισκόπηση θα επικεντρωθεί στο έργο της διάσωσης και ειδικότερα στις κοινωνικο-ψυχολογικές επιπτώσεις των καταστροφών στους εργαζόμενους στις υπηρεσίες διάσωσης.

1. Το περιβάλλον και οι Απαιτήσεις για το Έργο της Διάσωσης κατά την Άμεση Μετακαταστροφική Περίοδο

Το έργο της διάσωσης είναι ένα πολυσύνθετο έργο και περιλαμβάνει ένα ολόκληρο κύκλο εργασιών. Στην περίπτωση του σεισμού που είναι και το αντικείμενο της παρούσας μελέτης, το σχετικό έργο της διάσωσης περιλαμβάνει (α) την ανίχνευση και απεγκλωβισμό των διασωθέντων, που είναι κυρίως τεχνικής φύσης και απαιτεί συνεργασία συνεργείων διάσωσης, μηχανικών, σεισμολόγων και ιατρών⁸ (β) το χειρισμό των νεκρών θυμάτων, μια διαδικασία που δεν είναι απλώς επιχειρησιακή, αλλά έχει και συμβολικές προεκτάσεις (Drabek, 1986, σελ. 189-191), (γ) την εφαρμογή της επιτόπιας ταξινόμησης/διαλογής των διασωθέντων, με σκοπό την

⁸ Λέμε «κυρίως» γιατί όταν υπάρχουν πολλά μέτωπα μιας καταστροφής και τα συνεργεία διάσωσης ή τα μέσα είναι περιορισμένα, θα πρέπει να ληφθούν αποφάσεις ως προς τις προτεραιότητες διάσωσης ανάλογα με τις δυνατότητες διάσωσης, την κατηγορία των εγκλωβισμένων θυμάτων (π.χ. εγκλωβισμένα παιδιά ή εγκλωβισμένοι ηλικιωμένοι). Η ετοιμότητα και η πληθώρα εναλλακτικών δομών και υποδομών διάσωσης εξουδετερώνουν τέτοια ηθικά διλήμματα.

επιτόπια περίθαλψη ή την μεταφορά σε νοσοκομείο που προϋποθέτει συνεργασία μεταξύ ιατρών και του παρα-ιατρικού προσωπικού,⁹ και (δ) την ορθολογική κατανομή των διασωθέντων/τραυματιών στις νοσοκομειακές μονάδες, που προϋποθέτει την ύπαρξη ενιαίου συστήματος επικοινωνίας μεταξύ του τόπου καταστροφής, των κινητών μονάδων και των νοσοκομείων υποδοχής(“central dispatch”) καθώς και γνώσεις για την ακεραιότητα και τις δυνατότητες περίθαλψης των νοσοκομειακών μονάδων (North & Stroup, 1977), (ε) την ταυτοποίηση των διασωθέντων και των νεκρών θυμάτων, μια διαδικασία που επίσης έχει συμβολικές αλλά και πρακτικές προεκτάσεις (Quarantelli, 1970. Worth & Stroup, 1977),¹⁰ (στ). την παροχή κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης, τόσο στους διασωθέντες και τους συγγενείς τους, όσο και στα συνεργεία διάσωσης (Βλ. παρακάτω), και (ζ') την παροχή πληροφοριών στους εκπροσώπους των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης αλλά και στους συγγενείς των θυμάτων. Το έργο της διάσωσης (του συντονισμού, των αποφάσεων και των ηθικών διλημμάτων) περιπλέκεται με την έκταση και ένταση της καταστροφής, τη μαζικότητα των ανθρώπινων απωλειών και τραυματισμών, το βαθμό καταστροφής της νοσοκομειακής υποδομής, την εθελοντική προσφορά από διασώστες (ΜΚΟ) και ιατρούς, είτε στον τόπο καταστροφής είτε στις νοσοκομειακές μονάδες, καθώς και από πολίτες που μεταφέρουν διασωθέντες στα νοσοκομεία (Worth & Stroup, 1977. Quarantelli, 1970). Οι Worth & Stroup (1977) έχουν επισημάνει την τάση οι νοσοκομειακές μονάδες να προβαίνουν στην σύνταξη έκτακτων σχεδίων, τα οποία δεν λαμβάνουν υπόψη τα άλλα νοσοκομεία και τη συγκλίνουσα προσφορά ιατρικών υπηρεσιών.¹¹ Επιπλέον, σημειώνουν ότι τα σχέδια δεν περιλαμβάνουν τις άλλες νοσοκομειακές μονάδες καθώς και το φαινόμενο της «συγκλίνουσας προσφοράς» στις ασκήσεις ετοιμότητας.

⁹ Η ταξινόμηση/διάγνωση (triage) των διασωθέντων θυμάτων γίνεται από επαγγελματία γιατρό και είναι απαραίτητη, ώστε να αποκλειστεί η τάση για περίθαλψη ατόμων σύμφωνα με τη σειρά άφιξης και όχι κατά βαθμό σοβαρότητας (βλ. Tierney & Quarantelli, 1989)

¹⁰ Αναφέρεται η προσκόλληση ετικέτας στα ρούχα των θυμάτων αντί του σώματος, γεγονός που δεν εγγυάται τη μονιμότητά της (Worth & Stroup, 1977). Η ταυτοποίηση διευκολύνει την ενδεικνυόμενη παρέμβαση στην περίπτωση που το θύμα έχει ανάγκη από ειδικές θεραπείες (π.χ. αλλεργίες κτλ.) την αρχειοθέτηση και παρακολούθηση αλλά και την τακτοποίηση του λογαριασμού και της κοινωνικής ασφάλισης.

¹¹ Μετά τις ζημιές που υπέστη το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθηνών (Δαφνί) από το σεισμό της 7.9.1999, σημειώθηκαν «δραματικές λειτουργικές μεταβολές» στο ΨΝΑ-Δρομοκαϊτείο. Το αποτέλεσμα ήταν η «σωματοψυχική ‘εξόντωση’ του προσωπικού, οι συνεχείς διενέξεις και προστριβές και τελικά η όλο και μεγαλύτερη υποβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών» (βλ. Κατσαφούρας κ.α., 2000).

2. Κοινωνικο-ψυχολογικές Επιπτώσεις των Καταστροφών στους Πληγέντες και τους Εργαζόμενους στις Υπηρεσίες Διάσωσης

Όπως προαναφέρεται, το ενδιαφέρον εκ μέρους των υπηρεσιών πολιτικής προστασίας για τις κοινωνικο-ψυχολογικές επιπτώσεις των καταστροφών στους πληγέντες και ιδιαίτερα στους εργαζόμενους στις υπηρεσίες διάσωσης συνιστά μια σχετικά πρόσφατη εξέλιξη. Είναι αποτέλεσμα της ανάδειξης και της διείσδυσης των επιστημών της κοινωνιολογίας, της ψυχολογίας, της ψυχιατρικής και της κοινωνικής εργασίας στην κοινωνία, την καθημερινή ζωή και την κοινωνική πολιτική. Σε γενικές γραμμές, **οι επιστήμονες έχουν χωρίσει τις κοινωνικο-ψυχολογικές επιπτώσεις των καταστροφών στους πληγέντες, σε διάφορα επίπεδα, ανάλογα με την εγγύητά τους στα θύματα της καταστροφής.** Έτσι, οι διασωθέντες είναι τα πρώτα υποψήφια θύματα ανάπτυξης ψυχολογικών προβλημάτων (πρωτογενή θυματοποίηση), οι συγγενείς τους και ο κοινωνικός περίγυρος¹² των νεκρών και τραυματιών-θυμάτων αποτελούν τα υποψήφια δευτερογενή θύματα, και οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες διάσωσης αποτελούν τα υποψήφια τριτογενή θύματα για ανάπτυξη των ψυχολογικών προβλημάτων.¹³ Παραδοσιακά, το ενδιαφέρον των επιστημόνων και των ερευνητών επικεντρώθηκε στα πρωτογενή και τα δευτερογενή θύματα. Το ενδιαφέρον για τις επιπτώσεις των καταστροφών στους εργαζόμενους στις υπηρεσίες διάσωσης είναι πολύ πρόσφατο (τελευταία 15ετία). Μάλιστα, στη σχετική βιβλιογραφία (Drabek, 1986, σελ. 142-143, 290), οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες διάσωσης αποτελούν ένα σημαντικό μέρος των «κρυφών θυμάτων» (“hidden victims”). Πάντως, οι κοινωνικοί επιστήμονες έχουν επισημάνει ότι υπάρχουν περισσότερες ομοιότητες ως προς τις επιπτώσεις αλλά και ως προς την πρόληψη τους μεταξύ των άμεσων θυμάτων των καταστροφών και των εργαζόμενων στις υπηρεσίες διάσωσης και αποκατάστασης. Η ενασχόληση με τις επιπτώσεις στους εργαζόμενους δεν έγκειται μόνο στο ανθρωπιστικό ενδιαφέρον για την υγεία τους, αλλά και στην αποτελεσματικότητα και απόδοσή τους στο έργο τους (Βλ. Figley, 1985) για τη διάσωση των πρωτογενών θυμάτων.

¹² Ο «κοινωνικός περίγυρος» μπορεί να είναι άμεσος και να περιλαμβάνει τους συγγενείς, τους γείτονες, τους γνωστούς και τους φίλους των θυμάτων ή μπορεί να είναι και ευρύτερος και να περιλαμβάνει τους ακροατές ή τους θεατές μιας εκπομπής που περιγράφει/μεταφέρει σκηνές (π.χ. τρομοκρατική επίθεση, πτώματα, τραυματισμοί κτλ.) από μια καταστροφή ανεξάρτητα από τον τόπο και τον τύπο της καταστροφής.

¹³ Ελαστικότητα μπορεί να υπάρξει και στην περίπτωση των τριτογενών θυμάτων. Μπορεί να περιλαμβάνει τους εργαζόμενους στις διασώσεις (π.χ. συνεργεία ΕΜΑΚ, ΕΚΑΒ, εθελοντές κτλ.) που έρχονται σε άμεση επαφή με νεκρούς και τραυματίες, αλλά μπορεί να περιλαμβάνει και εκπρόσωπους άλλων εμπλεκόμενων δυνάμεων που λαμβάνουν αποφάσεις για τις στρατηγικές και τακτικές διάσωσης καθώς ακόμη και δημοσιογράφους, φωτογράφους και τεχνικό προσωπικό που έρχονται σε επαφή με πρωτογενή και δευτερογενή θύματα (π.χ. μακάβριες και αποτρόπαιες σκηνές) και εκτελούν το έργο της πληροφόρησης (Βλ. Lindy & Lindy, 1985, σελ. 302).

Οι αντιλήψεις των κοινωνικών επιστημόνων που ασχολήθηκαν για πρώτη φορά με τις κοινωνικο-ψυχολογικές επιπτώσεις των καταστροφών ως προς τη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις των κατοίκων αλλά και των στελεχών πολιτικής προστασίας παρέπεμπαν στην προσωπική αποδιοργάνωση, τον πανικό, το άγχος, την κατάθλιψη, το σοκάρισμα, την παράλυση, την εγκατάλειψη των ρόλων εκ μέρους των στελεχών και γενικά στην ψυχοπαθολογία και μάλιστα στις μακροχρόνιες ψυχικές διαταραχές. Ο καθ. Quarantelli (1985), σε μια πρώτη επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας παραπέμπει σε συστηματικές μελέτες που μετριάζουν την ψυχοπαθολογία των κατοίκων (ως προς τη συχνότητα, την έκταση και τη διάρκεια), ενώ παράλληλα επικαλείται και δύο επεξηγηματικά μοντέλα ανάλυσης –το «ατομικό τραύμα» πρότυπο και το «κοινωνικό σφουγγάρι» πρότυπο. Γενικά, το πρώτο υιοθετούν και εφαρμόζουν στις έρευνές τους οι επιστήμονες που ασχολούνται με την ψυχική υγεία (ψυχολόγοι, ψυχίατροι κτλ.) και το δεύτερο οι κοινωνικοί επιστήμονες (πχ. κοινωνιολόγοι ερευνητές). Οι αντίστοιχες δύο σχολές και προσεγγίσεις έχουν χρησιμοποιήσει διαφορετικές μεθοδολογίες και θεωρίες ενώ οι πρακτικές τους διέπονται από διαφορετικές ιδεολογίες. Οι πρώτοι συμπεραίνουν ότι υπάρχει εκτεταμένη και μακροχρόνια ψυχοπαθολογία, και οι δεύτεροι περιορισμένης έκτασης και διάρκειας, αλλά και θετικές συνέπειες στις οικογενειακές σχέσεις και την αυτό-εικόνα των πληγέντων και των διασωθέντων, ανάλογα με τους διάφορους κοινωνικούς παράγοντες. Επίσης, ο Quarantelli (1985) αποδίδει τις διαφορές μεταξύ των δύο σχολών (α) στη μεθοδολογία (π.χ. συγκυριακά δείγματα και κλινική εμπειρία έναντι επιτόπιων και τυχαίων δειγμάτων), (β) στο θεωρητικό μοντέλο ερμηνείας (π.χ. ψυχαναλυτικό μοντέλο το οποίο δεν αποδέχεται τις δηλώσεις των θυμάτων ως αξιόπιστες και αυθεντικές έναντι του κοινωνιολογικού, που αποδέχεται τις δηλώσεις των θυμάτων εφόσον διασταυρώνονται με άλλες συμπεριφορές), (γ) στις διαφορετικές αντιλήψεις για τις καταστροφές (οι πρώτοι δεν διακρίνουν μεταξύ των «ατομικών» και των «μαζικών» φαινομένων που προκαλούν στρες ούτε μεταξύ των «φυσικών» και «τεχνολογικών» καταστροφών,¹⁴ ενώ παράλληλα αντιλαμβάνονται τις καταστροφές ως εξωτερικά φαινόμενα με υποχρεωτικά αρνητικές επιπτώσεις•¹⁵ οι δεύτεροι διαχωρίζουν τις «ατομικές» από τις «μαζικές» πηγές στρες, καθώς και τις «φυσικές» από τις «τεχνολογικές» μαζικές καταστροφές και αντιλαμβάνονται τις καταστροφές ως φαινόμενα-συστατικά στοιχεία των κοινωνικών δομών) (δ) στους διαφορετικούς επαγγελματικούς στόχους και διαφορετικές ιδεολογίες (οι πρώτοι

¹⁴ Γίνεται παραπομπή σε έρευνες των κοινωνιολόγων για τις επιπτώσεις των «φυσικών καταστροφών» όπου διαπιστώνεται η ύπαρξη της «αλτρουιστικής» ή της «θεραπευτικής κοινότητας», οι οποίες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην «απορρόφηση» της έντασης (άρα εξηγείται η μεταφορική σημασία του «σφουγγαριού») και στην ανάσχεση/πρόληψη/μετριασμό των αρνητικών ψυχολογικών επιπτώσεων.

στοχεύουν στην θεραπευτική παρέμβαση, ενώ οι δεύτεροι στην κατανόηση και επεξήγηση των φαινομένων)¹⁶ και (ε) στα βασικά μοντέλα παρέμβασης των δυο προσεγγίσεων, με τους πρώτους να ασπάζονται το «ιατρικό μοντέλο» και τους δεύτερους το «μοντέλο του κοινωνικού προβλήματος», το οποίο θεωρεί την αλλαγή στις κοινωνικές δομές (κοινωνική πολιτική) ως την αποτελεσματικότερη λύση στην αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων των καταστροφών. Το «ατομικό-τραύμα» μοντέλο, κατά τον Quarantelli (1985), παραπέμπει στο στάδιο της μυθολογίας ως προς τις αντιδράσεις των κατοίκων, στάδιο που διήνυσαν οι κοινωνικοί επιστήμονες πριν από δυο δεκαετίες. Παρά ταύτα, ο διαχωρισμός μεταξύ των «επαγγελματιών ψυχικής υγείας» και των «κοινωνικών επιστημόνων» δεν είναι απόλυτος, δεδομένου ότι υπήρχαν και κοινωνιολόγοι που «ιατρικοποιούσαν» τις επιπτώσεις των καταστροφών, καθώς και επαγγελματίες ψυχικής υγείας (π.χ. οπαδοί της κοινοτικής ψυχικής υγείας) που υιοθετούσαν την προσέγγιση του «κοινωνικού προβλήματος».

Σε ό,τι αφορά τη συχνότητα και την κατανομή των κοινωνικο-ψυχολογικών επιπτώσεων, οι αντιδράσεις και οι επιπτώσεις στους πληγέντες, τους διασωθέντες και τον κοινωνικό τους περίγυρο δεν αποτελούν το αντικείμενο διερεύνησης της παρούσας έρευνας και δεν θα ασχοληθούμε αναλυτικά με τη σχετική βιβλιογραφία. Κάποια αποτελέσματα μπορούν να δοθούν για λόγους συγκρισιμότητας με τις επιπτώσεις στα μέλη των συνεργειών διάσωσης. Σχετικές έρευνες που έχουν γίνει με αντικείμενο τη «μετατραυματική διαταραχή στρες» (ΜΤΔΣ) στο εξωτερικό και σε διάφορες καταστροφές (τεχνολογικές, φυσικές και πολύπλοκες¹⁷), αναφέρουν διάφορα αποτελέσματα ανάλογα με το χρόνο παρέλευσης από τη στιγμή της εκδήλωσης της καταστροφής. Διάφορες έρευνες σε παιδιά (5 έως 16 ετών, 15 έως 16 ετών), που έγιναν από τρεις έως 18 μήνες μετά τον 6,9 Ρίχτερ σεισμό στην Αρμενία όπου εκτιμάται ότι έχασαν τη ζωή τους 100.000 άνθρωποι, διαπίστωσαν ποσοστά με ΜΤΔΣ που κυμαίνονταν από 56% έως 86%,

¹⁵ Η αντίληψη αυτή προκαταλαμβάνει τον επιστήμονα να συμπεράνει ότι όλες οι συνέπειες είναι αρνητικές και απορρέουν από την ίδια την καταστροφή, αγνοώντας την προϋπάρχουσα ψυχοπαθολογία αλλά και την παθολογία, που είναι αποτέλεσμα της απόκρισης εκ μέρους των υπηρεσιών πολιτικής προστασίας.

¹⁶ Σχετική είναι και η πρόσφατη ανάλυση του Summerfield (2001) ο οποίος ισχυρίζεται ότι η διαγνωστική κατηγορία , «μετατραυματική διαταραχή στρες» (post-traumatic stress disorder ή PTSD) είναι κληρονομιά του πολέμου του Βιέτ Ναμ και ότι θεσμοθετήθηκε για να νομιμοποιήσει τη «θυματοποίηση» των βετεράνων και να τους απαλλάξει από ενοχές για εγκλήματα κατά αθώων, αλλά και να τους εξασφαλίσει σύνταξη αναπηρίας, εφόσον η διάγνωση έγινε από ψυχιάτρους και ιατρούς. Ο συγγραφέας επισημαίνει την ύπαρξη «πραγματικής βιομηχανίας τραύματος με εμπειρογνώμονες, δικηγόρους, ενάγοντες κτλ., ένα είδος κοινωνικού κινήματος που εμπορεύεται την αυθεντία των ιατρικών γνωμοδοτήσεων». Τέλος, ο Summerfield αναφέρει ότι μια γκάμα μελετών, που είχαν ως αντικείμενο της «τεχνολογικές» αλλά και τις «φυσικές» καταστροφές, έδειξε ότι παράγοντες **πριν από το συμβάν** (π.χ. προσωπικότητα, κοινωνική υποστήριξη κτλ.) εξήγησαν το μεγαλύτερο μέρος της διακύμανσης.

¹⁷ Αναφέρεται σε «κοινωνικές καταστροφές» (π.χ. τρομοκρατία) όπου τα αίτια είναι πολυσύνθετα και όπου δεν υπάρχει συναίνεση ως προς τα αίτια, τις συνέπειες και τις λύσεις.

ενώ τα ποσοστά ήταν χαμηλότερα για τις μεγαλύτερες ηλικίες παιδιών (Azarian & Skripchenko-Gregorian, 1998). Στην Ελλάδα, σε λιγότερο καταστροφικούς σεισμούς (π.χ. Αίγιο 1995), και στους ενήλικες, τα ποσοστά με ΜΤΔΣ, ένα μήνα, ένα χρόνο και έξι χρόνια μετά ήταν 25%, 20% και 27% αντίστοιχα (Βλ. Ψαρρός κ.α., 2000. Βεργιαννάκη, 2003, σελ. 28). Η ίδια ερευνητική ομάδα (Σολδάτος, Μπεργιαννάκη Μαντονάκης, κ.α., 1996) διαπίστωσε ότι 24% και 15% των πληγέντων, που μετακινήθηκαν αναγκαστικά μετά από πλημμύρα που έπληξε το χωριό τους, είχαν συμπτώματα ΜΤΔΣ ένα μήνα και έξι μήνες, αντίστοιχα, μετά το συμβάν. Τέλος, σε συστηματική αντιπροσωπευτική έρευνα διασωθέντων, μετά τη τρομοκρατική βομβιστική επίθεση το 1995 κατά του ομοσπονδιακού κτιρίου στην Οκλαχόμα, όπου έχασαν τη ζωή τους 179 άνθρωποι, τα ποσοστά με ΜΤΔΣ, έξι μήνες μετά την επίθεση, ανέρχονταν σε 34,3% (North et al. 1999). Τα ποσοστά αυτά ήταν ιδιαίτερα αυξημένα για τους διασωθέντες, που είχαν υποστεί τραυματισμούς, καθώς και για όσους ανέφεραν τραυματισμούς ή θανάτους συγγενών ή φίλων.¹⁸ Είναι αυτονόητο ότι οι διαφορές στις ερευνητικές μεθοδολογίες (δείγματα, περίοδος μέτρησης μετά την καταστροφή, προσδιορισμός της ΜΤΔΣ, εργαλεία μέτρησης κτλ.) δεν επιτρέπουν αξιόπιστα συμπεράσματα ως προς τις συγκριτικές επιπτώσεις διάφορων καταστροφών. Χρησιμοποιώντας τη δική της βάση δεδομένων, όπου υποτίθεται ότι ισχύει το *ceteris paribus*, η ερευνητική ομάδα (North et al., 1999) διαπίστωσε ότι το υψηλότερο ποσοστό (34%) ΜΤΔΣ παρατηρήθηκε στην τρομοκρατική επίθεση της Οκλαχόμα, ενώ χαμηλότερα ποσοστά είχαν παρατηρηθεί στην περίπτωση ανεμοστρόβιλων (2%), επεισοδίων μαζικής δολοφονικής επίθεσης με όπλο (28%) και πτώσης αεροσκάφους σε ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις (29%).

Οι συστηματικές έρευνες σχετικά με τις κοινωνικο-ψυχολογικές επιπτώσεις των καταστροφών στους εργαζόμενους στις υπηρεσίες διάσωσης σπανίζουν, δεδομένου ότι αυτό το πεδίο απασχόλησε την ερευνητική κοινότητα σχετικά πρόσφατα. Οι λόγοι για την καθυστερημένη

¹⁸ Επιπλέον, δύο άλλες σημαντικές διαπιστώσεις της ερευνητικής ομάδας ήταν η σχεδόν άμεση εμφάνιση της ΜΤΔΣ μετά την καταστροφή καθώς και η επιλεκτική συσχέτιση των διαστάσεων της ΜΤΔΣ: Τα λιγότερο συχνά συμπτώματα, αποφυγή και μούδιασμα, σχετίζονταν με την προϋπάρχουσα ψυχοπαθολογία, συνοσηρότητα, τη διαταραχή της λειτουργικότητας, και τη χρήση φαρμάκων και αλκοόλ ως στρατηγικές αντιμετώπισης καταστάσεων, ενώ τα συχνότερα συμπτώματα, παρεμβολή και ανάκληση στη μνήμη ενοχλητικών εμπειριών και υπερδιέγερση, δεν συνδέονταν με το παραπάνω. Η επικέντρωση στη συγκεκριμένη συμπτωματολογία (π.χ. αποφυγή και μούδιασμα κτλ.), αμέσως μετά την καταστροφή, θα ήταν δυνατόν να συμβάλει στο ψυχιατρικό τριάζ (κατάταξη/διαλογή), στον εντοπισμό ατόμων υψηλού κινδύνου καθώς και στην έγκαιρη θεραπευτική παρέμβαση (North et al., 1999). Στις έρευνες της Ψυχιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (Βλ. Ψαρρός κ.α., 1999), διαπιστώθηκε ότι στην συντριπτική τους πλειοψηφία (75%), οι σεισμοπαθείς που αναπτύσσουν κατά τα πρώτα 24ωρα μετά το συμβάν Οξεία Αντίδραση στο Στρες (ΟΑΣ) εμφανίζουν μεταγενέστερα ΜΤΔΣ, που επίσης σημαίνει ότι η ΟΑΣ μπορεί να χρησιμεύσει για το ψυχιατρικό τριάζ και την κατάταξη των θυμάτων ως προς την ανάπτυξη ΜΤΔΣ.

ενασχόληση με τις επιπτώσεις των καταστροφών στους εργαζόμενους είναι πολλοί. Ο Mitchell (1988, σελ. 202) επισημαίνει 5 ανασταλτικούς παράγοντες όπως (1) η ανάγκη εκ μέρους των εργαζομένων να προβάλουν μια εικόνα ηρωισμού, συναισθηματικής συγκράτησης και υπερ-επαγρύπνησης (macho image), προκειμένου να ανταποκριθούν στον απαιτητικό τους ρόλο, (2) ο κίνδυνος να διακυβέυσουν την επαγγελματική σταδιοδρομία τους και να απολέσουν το σεβασμό/υπόληψη των πολιτών και ειδικότερα των συναδέλφων τους σε περίπτωση που εκδηλώσουν ψυχολογικές αντιδράσεις (3) η άρνηση και καταστολή των συναισθημάτων και η προβολή εικόνας επιφανειακής ηρεμίας (4) οι αντιστάσεις, προσδοκίες και λανθασμένες πεποιθήσεις των πολιτών που πιστεύουν ότι οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες επείγουσας παρέμβασης δεν θα είναι σε θέση να τους βοηθήσουν σε περίπτωση που διαψευστεί η εικόνα της μη τρωτότητας και (5) το οικονομικό κόστος που θα συνεπάγετο η εφαρμογή προγραμμάτων εκπαίδευσης για την πρόληψη του στρες στους εργαζόμενους. Όμως, η άρνηση και η καταστολή των συναισθηματικών εκδηλώσεων κτλ. σημαίνουν ότι οι επιπτώσεις στους εργαζόμενους μπορούν να εμφανιστούν μεταγενέστερα στη ζωή τους, όταν πλέον είναι αργά για την πρόληψη και αντιμετώπισή τους, με οδυνηρές συνέπειες για τους ίδιους και τις οικογένειές τους καθώς και για τις υπηρεσίες, δεδομένου ότι τέτοιες καταστάσεις ευνοούν την επαγγελματική εξουθένωση (burnout) αλλά και την οριστική αποχώρηση από την υπηρεσία (attrition) (Βλ. Hartsough, 1985. Drabek, 1986, σελ. 163).

Γενικά, οι έρευνες για τις ψυχο-κοινωνικές επιπτώσεις των καταστροφών στους εργαζόμενους στις υπηρεσίες διάσωσης και αποκατάστασης επικεντρώνονται σε δύο αντικείμενα διερεύνησης: (1) στο βαθμό που οι εργαζόμενοι (π.χ. σώματα ασφάλειας, πυροσβέστες, υγειονομικό προσωπικό, στελέχη εθελοντικών οργανώσεων κτλ.) εγκαταλείπουν το ρόλο τους αμέσως μετά την εκδήλωση μιας καταστροφής δεδομένου ότι προκύπτουν συγκρούσεις ρόλων (π.χ. επαγγελματικές έναντι οικογενειακές υποχρεώσεις) και (2) στο βαθμό οι εργαζόμενοι που εμπλέκονται και εκτίθενται στις εμπειρίες της διάσωσης αναπτύσσουν ΜΤΔΣ και άλλες μορφές ψυχοπαθολογίας.

Σε ό,τι αφορά την εγκατάλειψη ρόλων, οι περισσότερες έρευνες έχουν γίνει στις ΗΠΑ από κοινωνιολόγους. Σημαντικά είναι τα ευρήματα σχετικών μελετών που πραγματοποιήθηκαν από τα «Κέντρο Ερευνών Καταστροφών» των ΗΠΑ (Βλ. Dynes & Quarantelli, 1985) και όπου εξετάστηκαν οι αντιδράσεις 7.000 αξιωματούχων που είχαν εμπλακεί σε 150 διαφορετικές καταστροφές. Σε αντίθεση με τις επικρατούσες αντιλήψεις, δεν διαπίστωσαν σύγκρουση ρόλων, ούτε εγκατάλειψη του επιχειρησιακού τους ρόλου. Σε μια περισσότερο στρατηγική και ποιοτική

μελέτη, όπου οι ερευνητές επέλεξαν φυσικές καταστροφές που διαφοροποιούνται ως προς την προβλεψιμότητά τους και τις δυνατότητες προειδοποίησης (π.χ. οι ανεμοστρόβιλοι, οι τυφώνες, οι πλημμύρες και οι σεισμοί), και όπου θεωρούσαν τους σεισμούς ως το φυσικό συμβάν που παρέχει το κρίσιμο και βέλτιστο τεστ για τη σύγκρουση ρόλων), οι ερευνητές πραγματοποίησαν 413 συνεντεύξεις σε πρόσωπα-κλειδιά δύο κατηγοριών (επικεφαλής και επιχειρησιακούς υπεύθυνους), και σε διάφορους φορείς (π.χ. αστυνομία, πυροσβεστική, νοσοκομεία, πολιτική προστασία, ΟΤΑ, κοινωφελείς οργανισμοί, στρατιωτικές μονάδες κτλ.). Τα αποτελέσματα ήταν ως εξής: Ανάμεσα στα στελέχη που τη στιγμή της εκδήλωσης της καταστροφής ήταν στη δουλειά (N=183), κανένας δεν εγκατέλειψε το ρόλο του. Ανάμεσα σε αυτά που βρίσκονταν στο σπίτι τους (N=165), 62% ενεργοποιήθηκαν.¹⁹ Ανάμεσα σε αυτούς που δεν ήταν ούτε στην εργασία τους ούτε στο σπίτι τους (N=65), οι 82% δραστηριοποιήθηκαν είτε πηγαίνοντας απευθείας στη δουλειά τους, είτε πρώτα στο σπίτι και στη συνέχεια στη δουλειά. Όμως, υπάρχουν και άλλες έρευνες για τις αντιδράσεις εργαζομένων στις υπηρεσίες υγείας μετά τον ανεμοστρόβιλο στην πόλη Xenia (βλ. Laube 1985), οι οποίες διαπίστωσαν ότι η τάση για επιλογή του οικογενειακού ρόλου ήταν εντονότερη σε σχέση με την επιλογή του κοινοτικού ρόλου, οδηγώντας τον ερευνητή να προτείνει την αξιοποίηση εξωτερικής βοήθειας από άλλες κοινότητες/κυβερνητικά επίπεδα.

Παρά την μη επαλήθευση των στερεότυπων σχετικά με τη συμπεριφορά στελεχών σε έκτακτες καταστάσεις, τα αποτελέσματα σχετικά με την εγκατάλειψη του ρόλου δεν θα πρέπει να τα βλέπει κανείς δογματικά. Ειδικότερα., τα αποτελέσματα συναρτώνται με πολλούς παράγοντες. Ενδεικτικά αναφέρονται μερικοί παράγοντες. Πρώτο, δεν είναι απαραίτητο οι δύο ρόλοι (οικογενειακός και επαγγελματικός) να είναι σε τροχιά σύγκρουσης, δεδομένου ότι οι νόρμες σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης επαναπροσδιορίζουν την ιεράρχηση των αξιών, και δίνουν προτεραιότητα στον επαγγελματικό ρόλο και την προστασία της ζωής και των θυμάτων. Δεύτερο, μπορεί να υπάρχει ανακατανομή ρόλων, με την ανάληψη ρόλων από άλλα μέλη της οικογένειας ή της γειτονιάς. (Βλ. Dynes & Quarantelli, 1985). Τρίτο, ο βαθμός της σύγκρουσης επηρεάζεται από **τον τύπο των οργανισμών και υπηρεσιών** (π.χ. λιγότερο σε υπηρεσίες όπως τα σώματα ασφαλείας, η αστυνομία, η πυροσβεστική και ο Ερυθρός Σταυρός που ασχολούνται καθημερινά με έκτακτες καταστάσεις σε αντιδιαστολή με υπηρεσίες π.χ. ΠΣΕΑ που ασχολούνται περιστασιακά όταν εκδηλώνονται καταστροφές), το **μέγεθος της πληγείσας κοινότητας** (στις μικρότερες οι πιθανότητες να γνωρίζουν οι εργαζόμενοι τα θύματα και η σύγκρουση ρόλων

¹⁹ Η μη ενεργοποίηση δεν σημαίνει απαραίτητα και εγκατάλειψη ρόλου, δεδομένου ότι κάποιοι φορείς εφαρμόζουν την πρακτική της ειδοποίησης στην περίπτωση ανάγκης.

είναι μεγαλύτερες), και τη **φάση της καταστροφής** (μεγαλύτερες συγκρούσεις κατά την αποκατάσταση σε σχέση με την άμεση μετακαταστροφική περίοδο) (βλ. Myers, 1985). Τέταρτο, η απουσία νομοθεσίας (π.χ. σχετικά με τον καλό Σαμαρείτη) για την προστασία των εθελοντών, καθώς και σχεδίου εκκένωσης των οικογενειών και πληροφόρησης των στελεχών διάσωσης για την κατάσταση και ασφάλεια της οικογένειας, όπως επίσης και η παρουσία ανταγωνιστικών αρμοδιοτήτων ή επικαλύψεων, εντείνουν τις συγκρούσεις ρόλων και πιθανώς την εγκατάλειψη ή την αδρανοποίηση των στελεχών (Βλ Drabek, 1985). Οι ικανότητες αντιμετώπισης συγκρούσεων ρόλων και μείωση των επιπτώσεων τους σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, αυξάνονται με τη διεξαγωγή ασκήσεων ετοιμότητας και προσομοιώσεων καθώς και με την πρόβλεψη τους στο σχέδιο ετοιμότητας (Staehle, 1984). Καθοριστικό, τέλος, ρόλο στην αντιμετώπιση της εγκατάλειψης του ρόλου από στελέχη φαίνεται να διαδραματίζει η εξακρίβωση εκ μέρους τους ότι η οικογένεια τους και η περιουσία τους είναι ασφαλείς και σε καλή κατάσταση (Laube, 1985, σελ. 223)

Οι σχετικές έρευνες στον ελλαδικό χώρο σπανίζουν. Μια έρευνα (Παπαδάτος, 1987) που πραγματοποιήθηκε αμέσως μετά (δύο εβδομάδες) το σεισμό της Καλαμάτας σε δείγματα του γενικού πληθυσμού (N=205), μαθητών Μέσης Εκπαίδευσης (172) και αξιωματούχων/εργαζομένων σε δημόσιες υπηρεσίες (N=122) και είχε ως αντικείμενο την διερεύνηση της αντισεισμικής ετοιμότητας (σύμφωνα με τις οδηγίες του ΟΑΣΠ) διαπίστωσε γενικά υψηλότερη προ-σεισμική και μετασεισμική ετοιμότητα στους αξιωματούχους/εργαζόμενους του δημόσιου, σε σχέση με το γενικό πληθυσμό και τους μαθητές, όμως παρατηρήθηκε ένα υψηλότερο ποσοστό «επιστροφής στο σπίτι» μετά τον πρώτο σεισμό εκ μέρους των αξιωματούχων/εργαζομένων στις υπηρεσίες (83%) σε σύγκριση με το γενικό δείγμα (53%) και το δείγμα των μαθητών (56%). Ο ερευνητής επισημαίνει ότι το υψηλότερο ποσοστό επιστροφής στο σπίτι εκ μέρους των αξιωματούχων/εργαζομένων στις δημόσιες υπηρεσίες υποδηλώνει ότι η «σχετική πληροφόρηση (να παραμείνουν στις θέσεις τους) δεν επαρκούσε να αναχαιτίσει την αυθόρμητη πανικόβλητη αντίδραση μιας κοινωνικής ομάδας, την οποία απασχολούσε έντονα η ασφάλεια της οικογένειας και της περιουσίας της. Όμως, πριν από τα αποτελέσματα αυτά τα οποία διαψεύδουν τη γενικότερη διεθνή εικόνα γίνουν αποδεκτά, θα πρέπει να αποσαφηνιστούν η σύνθεση της ομάδας (σε σχέση με τις αρμοδιότητες των δημοσίων υπαλλήλων) και να ληφθεί υπόψη ο χώρος δράσης των αξιωματούχων τη στιγμή του σεισμού, ο χρόνος εκδήλωσης του συμβάντος καθώς και η μεταγενέστερη ενέργεια των δημοσίων αξιωματούχων μετά την επιστροφή τους στο σπίτι και τον έλεγχο της κατάστασης.

Σε ό,τι αφορά τη ΜΤΔΣ στους εργαζόμενους, οι περισσότερες έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί στο εξωτερικό.²⁰ Ένας από τους πρωτεργάτες στον τομέα αυτό, ο Mitchell (1988, σελ. 201), ο οποίος μελέτησε τις επιπτώσεις των καταστροφών (δεν διευκρινίζεται το είδος της καταστροφής) στις εμπλεκόμενες δυνάμεις (“disaster workers”), αναφέρει ότι 86% των εργαζόμενων στις διασώσεις βιώνουν συμπτώματα ΜΤΔΣ²¹ εντός 24 ωρών μετά την εκδήλωση μεγάλης καταστροφής, 40% συνεχίζουν να παρουσιάζουν τέτοια συμπτώματα τρεις εβδομάδες μετά το καταστροφικό συμβάν και 20% περίπου συνεχίζουν να παρουσιάζουν τα συμπτώματα έξι μήνες έως ένα χρόνο μετά το συμβάν. Σε μια περισσότερο συστηματική, πρόσφατη έρευνα 318 επαγγελματιών πυροσβεστών στη Γερμανία, η οποία όμως δεν πραγματοποιήθηκε μετά από ένα συγκεκριμένο καταστροφικό γεγονός, οι ερευνητές (Wagner et al., 1998) διαπίστωσαν ένα ΜΤΔΣ της τάξεως του 18,2%. Η ΜΤΔΣ συσχετιζόταν θετικά με τον αριθμό των ετών προϋπηρεσίας καθώς και με τον αριθμό των έκτακτων αποστολών (“distressing missions”) κατά τον τελευταίο μήνα πριν τη χορήγηση των ερωτηματολογίων. Δεν παρατηρήθηκαν διαφορές (στα ποσοστά με ή χωρίς ΜΤΔΣ) μεταξύ των πυροσβεστών με διαφορετικά επαγγελματικά καθήκοντα (π.χ. αρχηγείο, διοίκηση, αποστολές, επείγουσα ιατρική). Οι ερευνητές διαπίστωσαν επίσης ότι η ΜΤΔΣ συσχετιζόταν και με το επίπεδο συνοσηρότητας, δηλαδή οι πυροσβέστες με υψηλά επίπεδα ΜΤΔΣ εκδήλωσαν συναισθήματα κατάθλιψης, παρουσίασαν τάσεις κοινωνικής δυσλειτουργίας και προέβησαν σε κατάχρηση ουσιών. Στην Ελλάδα, δεν έχουν γίνει σχετικές έρευνες, παρά μόνο μία με υποκείμενα έρευνας 57 εθελοντές ψαράδες, ένα μήνα μετά το ναυάγιο του Express Samina. Μεταξύ των ψαράδων, 40,4% ανέφεραν κάποιο θύμα στον κοινωνικό τους περίγυρο, ενώ 21,1% ανέφεραν θύματα μεταξύ συγγενών και φίλων. Επίσης, το 64,9% δήλωσε ότι εκτέθηκε σε κίνδυνο κατά τη διάρκεια της διάσωσης. Η ερευνητική ομάδα (Μπεργιαννάκη κ.α., 1996) διαπίστωσε ότι 33,4% των εθελοντών ψαράδων εκδήλωσαν ΜΤΔΣ. Αναμένεται να διευκρινιστεί αν η ΜΤΔΣ συσχετιζόταν με το βαθμό έκθεσης σε κίνδυνο²² στην περίπτωση των εθελοντών ψαράδων.

²⁰ Η σύγκρουση ρόλων και η ΜΤΔΣ συνδέονται μεταξύ τους, δεδομένου ότι το στρες προκαλείται στο βαθμό που υπάρχει σύγκρουση των ρόλων. Είναι, επίσης, γεγονός ότι η επιλογή του εργαζόμενου να παραμείνει ή να κατευθυνθεί στη δουλειά του χωρίς να γνωρίζει την τύχη της οικογένειάς του, ή να εγκαταλείψει την εργασία του και να επιλέξει να φροντίσει την οικογένειά του, οι καταστάσεις αυτές μπορούν να δημιουργήσουν συναισθήματα ενοχής αλλά και άγχους που αποτελούν βασικές πηγές στρες.

²¹ Η ΜΤΔΣ περιλαμβάνει συμπτώματα, όπως η παρεμβολή δυσάρεστων σκηνών από το συμβάν στη μνήμη (intrusive memories..) ενοχλητικά όνειρα (disturbing dreams), έντονα τρομαγμένες/αιφνίδιες αντιδράσεις (intensified startle responses), απώλεια ενδιαφέροντος για σημαντικές δραστηριότητες (loss of interest in significant activities), συναισθήματα κατάθλιψης και αποξένωσης (feelings of depression and estrangement), διαταραχές ύπνου (sleep disturbance), έντονα συναισθήματα ενοχής (intense guilt feelings), βλάβες στη μνήμη (memory impairment), και αποφυγή ορισμένων δραστηριοτήτων που θυμίζουν το τραυματικό συμβάν (avoidance of certain activities that remind one of the traumatic event).

²² Εκτός από τη ΜΤΔΣ, έχουν επισημανθεί και άλλες ψυχολογικές επιπτώσεις, όπως οι διαταραχές προσαρμογής, οι μεταβολές προσωπικότητας, καθώς και άλλες διαφορετικής βαρύτητας διαταραχές

Πέρα από τη σύγκρουση ρόλων, που ήδη έχουμε περιγράψει, έχει επισημανθεί στη σχετική βιβλιογραφία μια πληθώρα παραγόντων/διαδικασιών που μπορούν να αυξήσουν ή να μετριάσουν τη ΜΤΔΣ και άλλες αρνητικές επιπτώσεις. Ανάμεσα στους επιβαρυντικούς παράγοντες συγκαταλέγονται: (1) ο βαθμός έκθεσης των εργαζομένων σε θανάτους πληγέντων, και ιδιαίτερα σε μακάβριες σκηνές, σε θανάτους νέων (απροσδόκητων και πρόωρων) ή σημαντικών προσώπων, σε θανάτους ως αποτέλεσμα των δικών τους ενεργειών διάσωσης και σε μαζικούς θανάτους, (2) οι απειλές κατά της ζωής (π.χ. κίνδυνος θανάτου ή τραυματισμού) ή της αυτό-εκτίμησης των εργαζομένων από την τυχόν αποτυχία της αποστολής/παρέμβασης διάσωσης, (3) η υπερκόπωση ή ο τραυματισμός των ίδιων ή των συναδέλφων τους (4) η μακράς διάρκειας έκθεση σε τέτοιες καταστάσεις των εργαζομένων, πολλές ώρες χωρίς διαλείμματα και εναλλακτικές βάρδιες (5) ή έκταση της καταστροφής και (5) η ηλικία (προϋπηρεσία) των εργαζομένων στις αποστολές διάσωσης (βλ. Green 1985, σελ. 6-10. Murphy, 1985, σελ. 7-11. Hartsough, 1985, σελ. 49-50. Drabek 1986 σελ. 290-291).²³ Φυσικά, οι επιδράσεις αυτών των παραγόντων εξαρτώνται και από άλλα χαρακτηριστικά, προσδοκίες, και εμπειρίες των εργαζομένων.

Είναι προφανές ότι η μείωση των επιπτώσεων των στρεσογόνων καταστάσεων στους εργαζόμενους θα συντελεστεί μετά από σχετική εκπαίδευση και κατάρτιση (π.χ. ψυχολογία του στρες σε μαζικές καταστροφές κτλ.) και ασκήσεις ετοιμότητας για την αντιμετώπιση τέτοιων καταστάσεων. Επίσης, δεν χωρεί αμφιβολία ότι η καλύτερη οργάνωση της εργασίας και της παρέμβασης με τη μείωση της διάρκειας της έκθεσης στις στρεσογόνες καταστάσεις (π.χ. τακτικά διαλείμματα, σχετική ενημέρωση πριν από την επέμβαση, σύνθεση των κλιμακίων διάσωσης κτλ.) θα συμβάλουν στο μετριασμό των επιπτώσεων. Στο μετριασμό και την πρόληψη των επιπτώσεων, όμως, δύναται να συμβάλουν και παρεμβάσεις που μπορούν να γίνουν μετά την εμπλοκή των εργαζομένων σε εργασίες. Σε μια ερευνά 360 εργαζομένων από 4 πολιτείες των ΗΠΑ σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (π.χ. πυροσβέστες, αστυνομικοί, νοσοκόμες σε μονάδες

συνδεόμενες με το μετασεισμικό στρες, περιλαμβανομένων τη γενική αγχώδη διαταραχή, τη σωματοποίηση συμπτωμάτων, την κατάθλιψη, την κατάχρηση ουσιών, τις φοβίες κτλ. (Μπεργιαννάκη-Δερμιτζάκη, 2003, σελ. 29). Στις ψυχολογικές επιπτώσεις έχουν επισημανθεί και θετικές επιπτώσεις όπως τα αισθήματα προσωπικής ανάπτυξης/ωρίμανσης, η ενδυνάμωση διαπροσωπικών και συζυγικών σχέσεων και η επανεκτίμηση της σημασίας της ζωής (Quarantelli, 1985, σελ. 192-193) τόσο στους πληγέντες διασωθέντες, όσο και στους εργαζομένους στις υπηρεσίες διάσωσης/αποκατάστασης.

²³ Στη συστηματική μελέτη 592 μελών της αμερικανικής αεροπορίας που είχαν εμπλακεί στην περισυλλογή και ταυτοποίηση των θυμάτων, μετά τη μαζική αυτοκτονία/δολοφονία στο Jonestown της Guyana, Jones & Fisher (Cf. Drabek, 290-291), διαπίστωσαν υψηλότερα ποσοστά «δυσφορίας» στους εμπλεκόμενους στην επιχείρηση σε σχέση με τη συγκριτική ομάδα, στους νεοσύλλεκτους και στους νέους σε σχέση με τους αξιωματικούς και τους αρχαιότερους, στους μαύρους σε σχέση με τους λευκούς, και στους διασωστές με μεγαλύτερη έκθεση στα πτώματα των θυμάτων και ειδικότερα αυτά των παιδιών.

έκτακτων περιστατικών, παρα-ιατρικό προσωπικό, εργαζόμενοι στις μεταφορές ασθενών, εργαζόμενοι στα νεκροτομεία κτλ.) ο Mitchel (1985, σελ. 113) διαπίστωσε ότι 87% ανέφερε ότι η συναισθηματική και σωματική τους κατάσταση είχε επηρεαστεί από την εργασία τους σε μία ή περισσότερες στρεσογόνες έκτακτες καταστάσεις και ότι το 93% αισθάνθηκε ότι η ψυχολογική αποφόρτιση (stress debriefing) μετά από συμμετοχή σε ένα στρεσογόνο τραυματικό γεγονός ήταν απαραίτητη και θα τους βοηθούσε προσωπικά. Στη συνέχεια ο Mitchel (1985, σελ. 115) προτείνει τη σύσταση «Μονάδων Υποστήριξης Υπηρεσιών Επείγουσας Παρέμβασης» (Emergency Services Support Unit) στα μεγάλα αστικά κέντρα, οι οποίες θα αποτελούνται από επίλεκτα και ειδικά εκπαιδευμένα στελέχη της πυροσβεστικής, της αστυνομίας, της επείγουσας ιατρικής και των ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών, και θα είναι ευαισθητοποιημένα ως προς τις στρεσογόνες καταστάσεις που χρήζουν εφαρμογής της ψυχολογικής αποφόρτισης. Οι μονάδες αυτές μπορούν να προσφέρουν ψυχολογική υποστήριξη στον τόπο της καταστροφής, περιοδικά σε τακτά διαστήματα (π.χ. κάθε 30, 60, ή 90 ημέρες) και κατά την πρώτη επέτειο μετά το καταστροφικό συμβάν, ακόμη και εκπαίδευση του προσωπικού επείγουσας παρέμβασης για προληπτικούς λόγους.

Οι ίδιες οι ΜΥΥΕΠ περιορίζονται σε ρόλους διάγνωσης (τριάζ) , ψυχολογικής και συναισθηματικής υποστήριξης στον τόπο της καταστροφής καθώς και στην εκπαίδευση των εργαζόμενων σε υπηρεσίες επείγουσας παρέμβασης. Η διαδικασία της «Ψυχολογικής Αποφόρτισης μετά από Εμπλοκή σε Κρίσιμες Στρεσογόνες Καταστάσεις» (“Critical Incident Stress Debriefing”) εφαρμόζεται από επαγγελματίες ψυχικής υγείας που συμμετέχουν στις μονάδες και που είναι ιδιαίτερα καταρτισμένοι ως προς την θεωρία της παρέμβασης σε κρίσεις, τη θεωρία της ΜΤΔΣ , τη δυναμική των ομάδων και της ανθρώπινης επικοινωνιακής διαδικασίας και την εκπαίδευση στην ψυχολογία των καταστροφών καθώς και ως προς την επιχειρησιακή εμπειρία σε μαζικές έκτακτες καταστάσεις (Michell, 1985, σελ. 113-116 και 1988:σελ. 207-210). Ειδικότερα, η διαδικασία της «Ψυχολογικής Αποφόρτισης», συνεπάγεται τα εξής βήματα: Πρώτα, γίνεται η εισαγωγή στη μέθοδο, όπου διατυπώνονται οι κανόνες και οι συμμετέχοντες ενθαρρύνονται να σεβαστούν την εχεμύθεια, ενώ στη συνέχεια οι συμμετέχοντες ρωτούνται να αναπαραστήσουν το γεγονός, αναφέροντας όσο το δυνατό περισσότερες λεπτομέρειες, ωθούνται να περιγράψουν τις πρώτες σχετικές σκέψεις και αντιδράσεις, συζητούν τι τους ενόχλησε ιδιαίτερα και τα συμπτώματα που βίωσαν κατά και μετά το καταστροφικό συμβάν. Η διαδικασία βοηθά τους περισσότερους να κατανοήσουν τις αντιδράσεις τους και τους διαβεβαιώνει ότι οι εμπειρίες τους είναι φυσιολογικές. Προσφέρει ομαδική ψυχολογική υποστήριξη και παρέχει την

ευκαιρία για εντοπισμό εργαζόμενων που χρήζουν βραχυχρόνιας ή μακροχρόνιας θεραπευτικής παρέμβασης (Mitchell, 1988, σελ.207-210).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Azarian, A. and Skriptchenko-Gregorian, V., “Children in natural disaster: an experience of the 1988 earthquake in Armenia,” The American Academy of Experts in Traumatic Stress, Inc., 1998.

Bergiannaki, J.D. « Psychologic effects of a flood : early post-impact period », (Abstract) The 10th World Congress of Psychiatry, Madrid, August 23-28, 1996.

Drabek, T., “Institutional and political contexts”, In J. Laube and S.A. Murphy (Eds.), Perspectives on disaster recovery, Norwalk, Connecticut: Appleton-Century-Crofts, 1985, pp. 60-75

Drabek, T., Human system responses to disaster: an inventory of sociological findings, N.Y.: Springer-Verlaag, 1986

Dynes, R.R. and Quarantelli, E.L., ‘Role simplification in disaster,’ In National Institute of Mental Health, Role stressors and supports for emergency workers: Proceedings from a 1984 workshop sponsored by the NIMH and the FEMA, Center for Mental Health Studies of Emergencies, U.S. Department of Health and Human Services, Rockville, Maryland, 1985, pp. 23-37.

Green, B.L., “Overview and research recommendations,” In National Institute of Mental Health, Role stressors and supports for emergency workers: Proceedings from a 1984 workshop sponsored by the NIMH and the FEMA, Center for Mental Health Studies of Emergencies, U.S. Department of Health and Human Services, Rockville, Maryland, 1985, pp. 1-20

Hartsough, D.M., “Emergency organization role,” In National Institute of Mental Health, Role stressors and supports for emergency workers: Proceedings from a 1984 workshop sponsored by the NIMH and the FEMA, Center for Mental Health Studies of Emergencies, U.S. Department of Health and Human Services, Rockville, Maryland, 1985, pp. 48-58.

Κατσαφούρας, Κ. κ.α., «Λειτουργική διάλυση του Δρομοκαϊτειου-ΨΝΑ λόγω των συνεπειών του σεισμού της 7.9.1999,» 16^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, 5-9 Μαΐου 2000, Τόμος Περιλήψεων, Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία, Πάφος, Κύπρος., 2000.

Laube, J., “Health care providers as disaster victims,” In J. Laube and S.A. Murphy (Eds.), Perspectives on disaster recovery, Norwalk, Connecticut: Appleton-Century-Crofts, 1985, pp. 210-228.

Lindy, J.D. and Lindy, J.G., “Observations on the media and disaster recovery period,” In J. Laube and S.A. Murphy (Eds.), Perspectives on disaster recovery, Norwalk, Connecticut: Appleton-Century-Crofts, 1985, pp. 295-303.

Mantonakis, J. et al., « Psychologic effects of a flood : late post-impact period », (Abstract) The 10th World Congress of Psychiatry, Madrid, August 23-28, 1996.

Μπεργιαννάκη-Δερμιτζάκη, Ι.Δ., Πρόληψη & αντιμετώπιση των ψυχοκοινωνικών επιπτώσεων των σεισμών, ΟΑΣΠ, ΕΚΠΠΣ, ΕΠΠΥΥ, Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροτάξιας & Δημοσίων, Αθήνα, 2003.

Mitchell, J.T., "Healing the helper," In National Institute of Mental Health, Role stressors and supports for emergency workers: Proceedings from a 1984 workshop sponsored by the NIMH and the FEMA, Center for Mental Health Studies of Emergencies, U.S. Department of Health and Human Services, Rockville, Maryland, 1985, pp. 105-118

Mitchell, J. T., "The impact of stress on emergency service personnel: policy issues in emergency response," In L.K. Comfort (Ed.), Managing disaster: strategies and policy perspectives, Durham and London: Duke University Press, 1988, pp. 199-214.

Murphy, S.A., "The conceptual bases for disaster research and intervention," In J. Laube and S.A. Murphy (Eds.), Perspectives on disaster recovery, Norwalk, Connecticut: Appleton-Century-Crofts, 1985, pp. 3-21.

Myers, D.G., "A Response" {to Dynes & Quarantelli, "Role simplification in disaster"} In National Institute of Mental Health, Role stressors and supports for emergency workers: Proceedings from a 1984 workshop sponsored by the NIMH and the FEMA, Center for Mental Health Studies of Emergencies, U.S. Department of Health and Human Services, Rockville, Maryland, 1985, pp. 38-47.

North, C.S. et al., "Psychiatric disorders among survivors of the Oklahoma City bombing," Journal of the American Medical Association, Vol. 282, 1999, pp. 755-762.

Papadatos, J., et al, "Reactions to earthquake: ways of coping" (Unpublished research report, circa 1987).

Ψάρρος, Κ. κ.α., «Σχέση μεταξύ των άμεσων ψυχολογικών αντιδράσεων και των όψιμων και απώτερων ψυχοπαθολογικών εκδηλώσεων σε αστικό πληθυσμό μετά από καταστροφικό σεισμό,» 16^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, 5-9 Μαΐου 2000, Τόμος Περιλήψεων, Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία, Πάφος, Κύπρος, 2000.

Quarantelli, E.L. "The community general hospital: its immediate problems in disasters", American Behavioral Scientist, Vol.13, No. 3, Jan-Feb. 1970, pp. 380-391.

Quarantelli, E.L., "An assessment of conflicting views on mental health: the consequences of traumatic events," In C. R. Figley (Ed.), New York: Bruner/Mazel, 1985, pp. 174-215.

Soldatos, K. et al., « Psychologic effects of a flood : the impact period », (Abstract), The 10th World Congress of Psychiatry, Madrid, August 23-28, 1996.

Summerfield, D., "The invention of post-traumatic stress disorder and the social usefulness of a psychiatric category," British Medical Journal, Vol. 322, January 13, 2001, pp. 95-98.

Tierney, K. and Quarantelli, E.L. "Needed innovation in the delivery of emergency medical services in disasters: present and future", *Disaster Management*, Vol. 2, No. 2, 1989, pp. 70-76.

Wagner, D. et al., « Prevalence of symptoms of post-traumatic stress disorder in German professional firefighters, » *American Journal of Psychiatry*, Vol. 155, No.2, December 1998, pp. 1727-1732.

Worth M.F. and Stroup, J., "Some observations on the effect of the EMS law on disaster-related delivery systems," *Mass Emergencies*, Vol. 2, No. 3, Sept. 1977, pp. 159-168.

Γ. Οι Οικονομικές Διαστάσεις των Καταστροφών: Εκτιμήσεις του Οικονομικού Κόστους, Στεγαστικές Πρακτικές και Στρατηγικές Πρόληψης

Εισαγωγή. Αν και σε όλες τις καταστροφές, ανεξάρτητα αν είναι «φυσικές» ή «τεχνολογικές», καθοριστικό ρόλο στην χάραξη της πολιτικής προστασίας διαδραματίζει η προστασία της ζωής, τόσο από άποψη φυσικής όσο και από άποψη ψυχολογικής ακεραιότητας, οι οικονομικές συνέπειες των καταστροφών είναι εξίσου ζωτικής σημασίας και δεν μπορούν να αντιπαρατεθούν με τις συνέπειες για την προστασία της ζωής. Οι καταστροφές πέρα από τις άμεσες βλάβες που προκαλούν στις κατασκευές (κατοικίες, επιχειρήσεις, υποδομές), στις κοινωφελείς υπηρεσίες πρώτης γραμμής, και στους ανθρώπους (νεκρούς και τραυματίες, σωματικά ή ψυχικά), προκαλούν και μια σειρά άλλων έμμεσων επιπτώσεων όπως η στέρηση της στέγης, η διακοπή λειτουργίας μιας επιχείρησης και η συνακόλουθη ανεργία, και η απώλεια εισοδήματος λόγω θανάτου ή τραυματισμού εργαζόμενων μελών της οικογένειας, κτλ., οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν τόσο τη φυσική όσο και την ψυχολογική κατάσταση των πληγέντων, ανάλογα με την ταχύτητα της παρέμβασης και της αποκατάστασης της πολιτείας. Στην πρώτη ενότητα για το σχεδιασμό, αναφέραμε τη σημασία της «απόκρισης» εκ μέρους της πολιτικής προστασίας ως καθοριστικού παράγοντα στην ψυχική υγεία των πληγέντων.

1. Εκτίμηση του Κόστους των Καταστροφών-Επιπλοκές. Παρότι το εγχείρημα είναι δύσκολο, μια ολιστική προσέγγιση στη διαχείριση των καταστροφών επιβάλλει στους αναλυτές να εκτιμήσουν το κόστος όλων των επιπτώσεων. Η Tierney (1993) διακρίνει τρία επίπεδα επιπτώσεων, το **πρωτογενές** επίπεδο, π.χ. τραυματισμοί και βλάβες στις κατασκευές, το **δευτερογενές** επίπεδο π.χ. δημιουργία αστέγων και καταστροφή κοινωφελών υπηρεσιών πρώτης γραμμής και το επίπεδο **ανώτερου βαθμού** π.χ. μακροχρόνια ανεργία και μεταβολές στο φορολογικό σύστημα προκειμένου να χρηματοδοτηθεί η αποκατάσταση. Το θέμα του αριθμού των επιπέδων και τα είδη των βλαβών ή επιπτώσεων που κατατάσσονται σε κάθε επίπεδο εμπεριέχουν και ένα στοιχείο υποκειμενικότητας εκ μέρους των αναλυτών (π.χ. γιατί όχι η ανεργία—βραχυχρόνια και μακροχρόνια-- να μην καταταχθεί στις δευτερογενείς επιπτώσεις), όμως σημασία έχει ότι η εκτίμηση θα πρέπει να είναι περιεκτική και να συμπεριλάβει όλες τις παραμέτρους απώλειας και επιπτώσεων. Φυσικά, το συνολικό θεωρητικό οικονομικό κόστος θα ισούται με το κόστος «αποκατάστασης» σε τρέχουσες τιμές.

Ο προσδιορισμός των παραμέτρων απώλειας είναι συγκριτικά ευκολότερος, σε σχέση με τον πραγματικό προϋπολογισμό του κόστους με οικονομικούς όρους. Στην πράξη, ανακύπτουν μια

σειρά δυσκολιών και ερωτημάτων. Πρώτο, ένα βασικό ερώτημα είναι πώς εκτιμούνται κάποιες απώλειες υποκειμένων/αντικειμένων που υποτίθεται ότι είναι «ανεκτίμητης αξίας». Πώς εκτιμάται σε οικονομικούς όρους η απώλεια της ζωής και οι τραυματισμοί; Ο Tiedeman (1984) χρησιμοποιεί το κόστος μιας τυπικής ασφάλισης ζωής. Άλλοι (Mukerjee, 1971) προϋποθέτουν τη μετατροπή σε υπολειπόμενα ανθρωποέτη απασχόλησης και σε απώλεια εισοδήματος όπως έχει γίνει και για τον υπολογισμό του κόστους των τροχαίων ατυχημάτων. Και σε ότι αφορά την εκτίμηση των ζημιών σε κατασκευές που έχουν σχέση με την πολιτισμική/ιστορική κληρονομιά μιας χώρας (π.χ μνημεία, αρχαιολογικά μουσεία, καθεδρικοί ναοί κτλ.) δεν υπάρχουν γενικοί κανόνες για την εκτίμηση του κόστους αποκατάστασης (Tiedeman, 1984). Ενδεχομένως, μια κατά προσέγγιση εκτίμηση να βασιστεί στην τουριστική και λειτουργική αξία της κατασκευής.²⁴

Δεύτερο, πολλές μελέτες εκτίμησης του κόστους έχουν γίνει, χρησιμοποιώντας ως μονάδες «σύνολα» όπως είναι η κοινότητα, η χώρα κτλ. (aggregate analysis) (βλ. LaPlante, 1988, σελ. 221-223. Dahlhamer & Tierney, 1996). Μια τέτοια μεθοδολογία των «συνόλων» παραγνωρίζει ή συγκαλύπτει τη διαφορετική κατανομή των επιπτώσεων σε διάφορα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα ή σε διάφορους τύπους επιχειρήσεων (Dahlhamer & Tierney, 1996). Στην πρώτη περίπτωση, μελέτες που χρησιμοποιούν το νοικοκυριό ως μονάδα ανάλυσης, έχουν αποδείξει γενικά τη μεγαλύτερη τρωτότητα των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων. Στην δεύτερη περίπτωση, μελέτες σε επίπεδο ατομικών επιχειρήσεων έχουν αποδείξει ότι κάποιες επιχειρήσεις (π.χ. εμπόριο/υπηρεσίες) χάνουν ενώ άλλες (π.χ. κατασκευαστικές) κερδίζουν από ένα καταστροφικό σεισμό.

Τρίτο, το κόστος των καταστροφών δεν περιορίζεται στις επιπτώσεις μιας πραγματικής καταστροφής. Υπάρχει και το «εξωτερικό» κόστος ('external costs') που προκύπτει από την πρόβλεψη ή την αναμονή μιας καταστροφής.. Αρκετοί ερευνητές/αναλυτές (βλ. Huffman, 1983. LaPlante & Kroll-Smith, 1989) έχουν επισημάνει τις επιδράσεις μιας αναμενόμενης/προβλεφθείσας καταστροφής (φυσικής και τεχνολογικής αντίστοιχα) στην πτώση των τιμών της περιουσίας/γης, οι οποίες έχουν οδηγήσει και σε εγκατάλειψη της περιοχής από τους κατοίκους. Μια άλλη έρευνα (βλ. Yezer & Rubin, 1987) διαπιστώνει ότι δεν είναι τόσο η εκδήλωση μιας καταστροφής ως «αρνητικός φυσικός πόρος» ('negative natural resources') που θα αποθήσει το κεφάλαιο και την εργασία και θα οδηγήσει σε πτώση των τιμών στην περιοχή όσο η διαφορά μεταξύ του αριθμού των πραγματικών και των προσδοκούμενων καταστροφών. Μελέτες (π.χ. Wright et al, 1979) που δεν λαμβάνουν υπόψη τους αυτή τη διαφορά και επικεντρώνονται μόνο

²⁴ Βλ. Tierney et al (1999) για νέες διεπιστημονικές μεθοδολογίες εκτίμησης του κόστους των σεισμών.

στις επιδράσεις των πραγματικών καταστροφών δεν παρατηρούν μακροχρόνιες επιπτώσεις στις τιμές. Αντίθετα, μελέτες (Yezer & Rubin, 1987) που λαμβάνουν υπόψη τη διαφορά αυτή, διαπιστώνουν πτώση των τιμών των ακινήτων όταν ανέμεναν λιγότερες αλλά συνέβηκαν περισσότερες, και άνοδος όταν ανέμεναν περισσότερες αλλά συνέβηκαν λιγότερες. Τα ευρήματα αυτά υπογραμμίζουν τη σημασία των ψυχολογικών παραγόντων στις οικονομικές επιπτώσεις, αλλά προέκυψαν από έρευνες που έγιναν στις ΗΠΑ και θα πρέπει να επαληθευτούν και σε άλλες χώρες πριν γενικευτούν.

Τέταρτο, προκύπτει και το ερώτημα, ιδιαίτερα όταν γίνονται συγκριτικές και διαχρονικές μελέτες επιπτώσεων σε διάφορες κοινότητες ή χώρες (Cf. Drabek, 1986, σελ. 238) για το κόστος των καταστροφών ή σεισμών, είτε στα νοικοκυριά είτε σε κοινότητες, αν οι επιπτώσεις αυτές (π.χ. ανεργία, θάνατοι, αιτήσεις για διαζύγια, εγκληματικότητα, επιδόματα ανεργίας κτλ.) οφείλονται στο καταστροφικό γεγονός ή σε άλλους παράγοντες της οικονομίας και της ανάπτυξης που δεν ελέγχθηκαν από ερευνητές.

2. Στέγαση μετά την Καταστροφή: Συμπεριφορές, Πρακτικές και Πολιτικές Αντιμετώπισης.

Μετά από μια μεγάλη καταστροφή είτε αυτή αφορά ένα σεισμό, ένα ανεμοστρόβιλο, ένα τυφώνα, μια πλημμύρα ή μια δασοπυρκαγιά σε περιαστικές περιοχές, συνήθως προκαλούνται καταστροφές στο στεγαστικό δυναμικό της χώρας και ανακύπτουν άμεσα ανάγκες για στέγαση των πληγέντων. Η στέγαση συνήθως συντελείται σε τρεις φάσεις, άμεση/προσωρινή στέγαση, μεταβατική και μόνιμη, αν και μπορεί να υπάρξουν διαφορές ανάλογα με τις τοπικές δυνατότητες και πολιτικές έκτακτης στέγασης της κάθε χώρας.

Με γνώμονα ότι ο σχεδιασμός θα πρέπει να είναι ρεαλιστικός και να λαμβάνει υπόψη τις συμπεριφορές και πρακτικές στέγασης των πληγέντων μετά από πραγματικές καταστροφές, θα ήταν σκόπιμη μια επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, σχετικά με την εκτίμηση των στεγαστικών αναγκών, τους τρόπους στέγασης, την τοποθεσία της έκτακτης στέγασης, τους τρόπους χρηματοδότησης, και τις ενδεικνυόμενες στρατηγικές στέγασης.

Η εκτίμηση των στεγαστικών αναγκών σε περίπτωση καταστροφών, και ειδικότερα αυτών που ανακύπτουν από τους σεισμούς που εκδηλώνονται αιφνιδιαστικά χωρίς προειδοποίηση, προϋποθέτει **προγραμματισμό καθ'όλες τις φάσεις ετοιμότητας-απόκρισης για την**

αντιμετώπισή τους. Το ζητούμενο φυσικά είναι η ακρίβεια στην εκτίμηση, ώστε να μην υπάρξει είτε υποτίμηση είτε υπερεκτίμηση των αναγκών, και να δοθούν λανθασμένες πληροφορίες στους πιθανούς αρωγούς. Φυσικά, η εκτίμηση των αναγκών προϋποθέτει και την εκτίμηση των διαθέσιμων μηχανισμών και των κοινοτικών πόρων, δεξιοτήτων κτλ. για την αντιμετώπιση των τυχόν στεγαστικών αναγκών. Έτσι, η εκτίμηση θα πρέπει να ξεκινήσει με προ-καταστροφικές ενέργειες (πχ. προσδιορισμός και χαρτογράφηση τρωτότητας περιοχών, περιγραφή επικρατέστερων μεθόδων κατασκευής, αποτίμηση της ζήτησης για στέγη,²⁵ κοινωνιολογικό προφίλ της κοινότητας που περιλαμβάνει και καταγραφή των «μηχανισμών αντιμετώπισης» σε περίπτωση καταστροφής, περιγραφή της κατασκευαστικής βιομηχανίας). Στη συνέχεια, η διαδικασία περιλαμβάνει τη **συγκέντρωση πληροφοριών για την έκταση των ζημιών μετά την καταστροφή** π.χ. κατά προσέγγιση αριθμό των κατοικιών που δεν είναι κατοικήσιμα, την έκθεση σε δυσμενείς κλιματολογικές και καιρικές συνθήκες, προσβασιμότητα στον τόπο της καταστροφής, δευτερογενείς καταστροφές όπως κατολισθήσεις, μετασεισμοί κτλ., που ενδέχεται να επηρεάσουν τις στεγαστικές ανάγκες, ποσοστό των πληγέντων που έχουν πρόσβαση σε προσωρινή στέγαση κατά τις πρώτες 24-48 ώρες, δυνατότητες της τοπικής κοινότητας να προσφέρει προσωρινή έκτακτη στέγη σε οικογένειες/συγγενείς/φίλους ή σε δημόσια καταφύγια, δυνατότητες των πληγέντων να κατασκευάσουν τη δική τους έκτακτη στέγη από υλικό που διασώθηκε, το δυναμικό στον τόπο καταστροφής ικανό να συμβάλει στην ανέγερση προσωρινής έκτακτης στέγης. Όμως, η εκτίμηση δεν θα πρέπει να περιορίζεται στην εκτίμηση των στεγαστικών αναγκών κατά την άμεση καταστροφική περίοδο, όπως συνήθως γίνεται, αλλά να επεκτείνεται και στις ανάγκες ανοικοδόμησης στο πλαίσιο των διαδικασιών ανοικοδόμησης, ανάπλασης και ανάπτυξης.

Για την **εκτίμηση των στεγαστικών ζημιών και αναγκών μετά την καταστροφή**, η UNDRO (1982, σελ. 18) αναφέρει διάφορες μεθοδολογίες προσαρμοσμένες στην έκταση της καταστροφής. Στην περίπτωση μεγάλης έκτασης καταστροφής, όπου έχουν καταστραφεί τα δίκτυα επικοινωνίας και μεταφοράς, η χρήση αεροφωτογραφιών ίσως να ενδείκνυται. Στο σεισμό της Γουατεμάλα (1976), οι αεροφωτογραφίες προσέφεραν χρήσιμες πληροφορίες για βλάβες σε κατασκευές, υπηρεσίες πρώτης γραμμής και τις αρτηρίες πρόσβασης. Οι τεχνολογίες αυτές έχουν φυσικά βελτιωθεί μετά την ανάπτυξη των Γεωγραφικών Συστημάτων

²⁵ Στην περίπτωση ανοικοδόμησης, η κλίμακα ζήτησης θα συναρτάται με τους ρυθμούς αστικοποίησης της περιοχής, το οικονομικό προφίλ της περιοχής σε σχέση με το εισόδημα, το επίπεδο απασχόλησης, τις επαγγελματικές δεξιότητες, την κατασκευαστική βιομηχανία κτλ. καθώς και με το δημογραφικό προφίλ της περιοχής, ειδικότερα το ρυθμό αύξησης και την κατανομή των ομάδων ηλικίας (UNDRO, 1982, σελ. 17).

Πληροφόρησης (GIS). Παρά ταύτα, οι τεχνολογίες αυτές δεν έχουν την ικανότητα εκτίμησης βλαβών στο εσωτερικό των κατασκευών, τις θεμελιώσεις κτλ. Για την εκτίμηση αυτών των δομικών βλαβών αλλά και των σχετικών στεγαστικών αναγκών των νοικοκυριών μπορούν να χρησιμοποιηθούν δειγματοληπτικές επιτόπιες έρευνες με την εφαρμογή των τεχνικών επιτόπιας καταγραφής (check-list). Οι εκτιμήσεις θα πρέπει να πραγματοποιούνται από μια διεπιστημονική/κυβερνητική ομάδα, στην οποία θα συμμετέχουν εκπρόσωποι διαφόρων αρμοδίων φορέων, ώστε να επιτυγχάνεται ο συντονισμός (π.χ. από τους τομείς των δημοσίων έργων, στέγασης, αρωγής, υγιεινής, κοινοτικής ανάπτυξης κτλ.), καθώς και εκπρόσωποι που είναι γνώστες των τοπικών συνθηκών ζωής της πληγείσας περιοχής, ώστε να μπορούν να διακρίνουν τις ανάγκες που προκύπτουν, ως αποτέλεσμα της καταστροφής από τις προϋπάρχουσες ανάγκες (κάτι που είναι δύσκολο σε περίπτωση αυθαίρετων οικισμών). Στην εκτίμηση της μετακαταστροφικής κατάστασης θα πρέπει να συμμετέχουν και εκπρόσωποι των πληγέντων, ιδίως μετά την περάτωση της φάσης της διάσωσης. Οι εκτιμήσεις θα πρέπει να είναι επαληθεύσιμες και αξιόπιστες καθιστώντας περιττές άλλες εκτιμήσεις από δυνητικούς χορηγούς.²⁶ Τέλος, τα αποτελέσματα της εκτίμησης θα πρέπει να τύχουν ευρύτερης διάδοσης ενδεχομένως με τη δημιουργία ενός συμβουλίου εκπροσώπων αρωγής με επικεφαλής εκπρόσωπο ενός φορέα που θα συντονίζει τη διανομή των σχετικών πληροφοριών.

Γενικά, αμέσως μετά από μια καταστροφή με αστέγους, έχει παρατηρηθεί ότι ο πιο συχνός τρόπος **άμεσης στέγασης** είναι οι συγγενείς και οι φίλοι, ειδικά σε μη εκτεταμένες καταστροφές (βλ. Drabek, 1986, σελ. 117-119. UNDRO 1982, σελ. 6. Κουβέλη, 1998, σελ. 140). Στην περίπτωση της Ελλάδας (σεισμός Αιγίου) (Κουβέλη, 1998, σελ. 140), οι πιο συχνοί τρόποι άμεσης στέγασης για τους πληγέντες που οι κατοικίες τους είχαν χαρακτηριστεί «κόκκινες» (κατεδαφιστέες) ήταν οι συγγενείς (38%), η ενοικίαση κατοικίας (36,4%), η χρήση σκηνής σε καταυλισμό (28,2%), η χρήση σκηνής σε άλλη τοποθεσία (20,6%), η χρήση κοντέινερ (20,1%) και η ίδια η σεισμόπληκτη κατοικία (18,1%). Κατά την άμεση μετακαταστροφική

²⁶ Πάρα τα πιθανά προβλήματα στην εφαρμογή της επιτόπιας δειγματοληπτικής επισκόπησης (π.χ. κόστος, μη προσβασιμότητα, ενδεχόμενη πολυπολιτισμική σύνθεση των πληγέντων, απαιτήσεις για εξοικείωση των ερευνητών με τοπικές συνθήκες, πιθανό πολιτισμικό χάσμα μεταξύ των πληγέντων και των ντόπιων ή ξένων ερευνητών, κτλ.), η επιτόπια δειγματοληπτική επισκόπηση έχει αρκετά πλεονεκτήματα σε σχέση με άλλες μεθοδολογίες, όπως οι αεροφωτογράφιση και η τηλεπισκόπηση (remote sensing) ως προς το συγκριτικό κόστος, την πρακτική εφαρμογή, αλλά και την πληθώρα των πληροφοριών που παρέχει σε περιπτώσεις αιφνιδίων καταστροφών, π.χ. εκτιμήσεις για τον αριθμό των νεκρών και τραυματιών, τις κατηγορίες τραυματιών, τις διαθέσιμες ιατρικές και παραϊατρικές υπηρεσίες, τις βλάβες στα δίκτυα πρώτης γραμμής τις κατασκευές και υποδομές, τους κίνδυνος επιδημιών, αλλά και την απογραφή των στεγαστικών δυνατοτήτων (UNDRO, 1982, σελ. 18).

περίοδο, έχει επίσης παρατηρηθεί ότι οι πληγέντες χρησιμοποιούν διάφορους τρόπους στέγασης, είτε διαδοχικά είτε παράλληλα (Βλ. Κουβέλη, 1998, σελ. 146-153. Πετρόπουλος κ.α., 1995, σελ. 46).²⁷ Έρευνες που έχουν γίνει στο εξωτερικό διαπίστωσαν ότι η τάση για χρήση της δημόσιας προσωρινής στέγης (π.χ οργανωμένοι καταυλισμοί σκηνών, κοντέινερ κτλ.), αλλά και/ή η καταφυγή σε συγγενείς είναι εντονότερη στα χαμηλότερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα, σε κάποιες εθνικότητες (π.χ. ισπανο-αμερικανοί) αλλά και σε κάποιες ομάδες υψηλού κινδύνου όπως οι ηλικιωμένοι (Βλ. Drabek, 1986, σελ. 118).

Σε ό,τι αφορά την τοποθεσία της μόνιμης στέγης, έρευνες τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό, έχουν αποδείξει ότι οι πληγέντες γενικά προτιμούν να επισκευάσουν την παλαιά τους κατοικία ή να ξανακτίσουν στην τοποθεσία της καταστρεμμένης κατοικίας τους, αγνοώντας, πολλές φορές, τις συστάσεις για ανάπλαση ή ανοικοδόμηση της περιοχής ή μεταστέγαση ολόκληρης της πληγείσας περιοχής (Drabek, 1988, 301-303). Και στην έρευνα του Αιγίου (Κουβέλη, 1998, σελ. 178), η πλειονότητα των πληγέντων (77,6%) προτίμησε την ανέγερση νέας κατοικίας στο παλαιό οικόπεδο, αντί της ανέγερσης σε άλλο οικόπεδο ή της αγοράς άλλης κατοικίας κτλ. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι εκτός από τους συναισθηματικούς, λειτουργικοί και οικονομικοί παράγοντες παίζουν μεγάλο ρόλο στην απόφαση τόσο των πληγέντων όσο και των αρμοδίων. Τα προβλήματα που δημιουργούνται από τη μετακίνηση και μεταστέγαση έχουν επισημανθεί και κωδικοποιηθεί από την UNDRO (1982, σελ. 46) (π.χ. περιλαμβάνουν αλλαγή σχολείων των παιδιών, την απόσταση από απασχόληση, το κόστος μεταφοράς, την ενδεχόμενη μη πρόσβαση σε υπηρεσίες, την έλλειψη υποδομής, κόστος νέας υποδομής, τα ενδεχόμενα προβλήματα αναρμοδιότητας αν η νέα κατοικία είναι εκτός ορίων κτλ.). Επίσης, πέρα από τις αντιστάσεις των πληγέντων που δεν θέλουν να μετακινηθούν σε νέες περιοχές (σπανίως παρατηρείται μια ολική καταστροφή της αστικής περιοχής), το κόστος της μεταστέγασης θα είναι μεγαλύτερο από την ανοικοδόμηση, ενώ οι διάφορες ομάδες συμφερόντων επιλέγουν την ανοικοδόμηση παρά την μεταστέγαση. Η υποχρεωτική εκκένωση μιας πληγείσας περιοχής και η μεταστέγαση και μετακίνηση ολόκληρης της κοινότητας αποτελεί, συνήθως, την εξαίρεση και όχι τον κανόνα (π.χ. ενδείκνυται σε περιοχές με ενεργά ρήγματα ή μολυσμένα νερά). Έτσι, μόνο μερική μετακίνηση και μεταστέγαση, στην ίδια ευρύτερη περιοχή, ενδείκνυται. Για να

²⁷ Η πολλαπλή χρήση διευκολύνεται αν και δεν ενδείκνυται, όταν κάποιες λειτουργίες (π.χ. κουζίνα, γραφείο κτλ.) παραμένουν άθικτες. Έτσι, μπορούν να μαγειρεύουν στην σεισμόπληκτη κατοικία την ημέρα και τη νύκτα να κοιμούνται σε σκηνές. Όμως, η εναλλακτική χρήση μπορεί να υπάρξει και όταν η κατοικία είναι εντελώς άθικτη και χωρίς βλάβες, όταν υπάρχει φόβος για μετασεισμούς. Έτσι, στον καθορισμό των στεγαστικών αναγκών, η πολιτεία θα πρέπει να λάβει υπόψη και αυτόν τον παράγοντα σε περίπτωση τουλάχιστον των σεισμών με μεγάλες πιθανότητες για μετασεισμούς (Βλ. UNDRO, 1982, σελ. 25).

αποτελέσει εναλλακτική λύση, και να έχει καλά αποτελέσματα, η έστω και μερική μεταστέγαση στην ευρύτερη περιοχή θα πρέπει να ικανοποιήσει τις παρακάτω προϋποθέσεις : (1) να έχει τη συναίνεση των πληγέντων (2) να υπάρχει διαθέσιμη γη σε προσιτές τιμές (3) να εξασφαλίσει πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες και σε απασχόληση (4) να υπάρχει πρόσβαση σε υπηρεσίες πρώτης γραμμής σε επίπεδο τουλάχιστον της κοινότητας, αν όχι του νοικοκυριού (5) να υπάρχουν διευκολύνσεις για την ανέγερση και συντήρηση των νέων κατοικιών και (6) να υπάρχει ευαισθησία για την κοινωνική, πολιτισμική και εθνική προέλευση των μετακινηθέντων (Βλ. UNDRO, 1982, σελ. 47. Cf. Drabek, 1986, σελ. 302).

Πολλές πληγείσες χώρες κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο, ιδίως όταν η έκταση της καταστροφής είναι μεγάλη και δεν υπήρχε αντίστοιχος προγραμματισμός, **εξαρτώνται από εξωτερική βοήθεια** για την ικανοποίηση των στεγαστικών αναγκών των πληγέντων. Συνήθως, η προσέγγιση αυτή δεν έχει μέχρι σήμερα ικανοποιητικά αποτελέσματα για διάφορους λόγους: (1) έχει επικεντρωθεί στα κριτήρια σχεδιασμού των δωρητών, αγνοώντας τις εγχώριες ικανότητες και το ότι η στεγαστική αποκατάσταση είναι μια κοινωνική, πολιτισμική και οικονομική διαδικασία (2) είναι πολλές φορές ετεροχρονισμένη και όταν τελικά διανέμεται, μπορεί να εμποδίσει τις διαδικασίες ανοικοδόμησης (3) συχνά υπερεκτιμά τις ανάγκες για έκτακτη στέγη συσχετίζοντας τον αριθμό των κτιρίων που έχουν υποστεί βλάβες με τις ανάγκες στέγης, και υποτιμώντας ταυτόχρονα της τοπικές ικανότητες στεγαστικής αποκατάστασης (π.χ. σε οικογένειες, συγγενείς κτλ.)²⁸ (4) οδηγεί στην παραγωγή τυποποιημένων κατασκευών παραγνωρίζοντας τις τοπικές πολιτισμικές συνθήκες, τις προτιμήσεις των πληγέντων, τις διαφορές στο μέγεθος της οικογένειας, τις κλιματολογικές διαφορές, το μεγαλύτερο κόστος σε σχέση με κατασκευές από ντόπια υλικά, το πρόβλημα της ανεύρεσης κατάλληλης γης για την εγκατάσταση της μαζικής στέγης κτλ. και (5) αντιβαίνει στις προτεραιότητες των πληγέντων που είναι η εξασφάλιση γης, η απασχόληση, η πρόσβαση σε υπηρεσίες και στα μέσα ανοικοδόμησης (UNDRO, 1982, σελ. 24-26). Ωστόσο, η παραγωγή εγχώριας έκτακτης στέγης δεν είναι απαραίτητα πανάκεια αν δεν ληφθούν υπόψη οι πραγματικές ανάγκες και προτεραιότητες των πληγέντων.²⁹

²⁸ Όμως, στην περίπτωση των σεισμών, μπορεί να υπάρξει υπο-εκτίμηση των προσωρινών στεγαστικών αναγκών δεδομένου ότι ακόμη και κάτοικοι που δεν έχουν υποστεί οι κατασκευές τους ζημιές ενδεχομένως να χρειάζονται προσωρινή στέγη (για τον ύπνο τους) λόγω των μετασεισμών. Στις περιπτώσεις αυτές η προσωρινή στέγη θα πρέπει να είναι δίπλα στην κατοικία τους (UNDRO, 1982, σελ. 25-26).

²⁹ Σύμφωνα με την UNDRO(1982, σελ. 26), οι σκηνές παραμένουν ένα σχετικά αποτελεσματικό, ευέλικτο και πρακτικό μέσο έκτακτης στέγης (π.χ. ευκολία ανέγερσης και αποθήκευσης, δυσκολία μονιμοποίησης, ορατός τρόπος παρέμβασης για τις κυβερνήσεις κτλ.) , όμως δεν είναι ανθεκτικές σε διάφορες καιρικές

Η UNDRO (1982, σελ. 26-36) αξιολογεί διάφορους τρόπους, στρατηγικές και τεχνολογίες **μεταβατικής στέγασης** (π.χ. οι εισαγόμενες μονάδες, οι τυποποιημένες κατασκευές με την αξιοποίηση εγχώριων υλικών, οι προσωρινές προκατασκευασμένες κατοικίες, η διανομή των υλικών και η κατασκευή προσωρινής στέγης από τους ντόπιους, η προσφορά ενός σκελετού κατασκευής με τη δυνατότητα σταδιακής επένδυσης από τους κατοίκους κτλ.). Όμως, πέρα από τα προβλήματα που συνοδεύουν τις διάφορες «λύσεις» και πολλά από τα οποία έχουν ήδη επισημανθεί (π.χ. οι εισαγόμενες τεχνολογίες αγνοούν, συνήθως, το πρόβλημα της εσωτερικής διανομής και των εγχώριων δυνατοτήτων• οι ντόπιες ενισχυμένες κατασκευές αυξάνουν το κόστος σε σύγκριση με τις παραδοσιακές, ενώ ενδέχεται να μην είναι λειτουργικές• τα εισαγόμενα υλικά κατασκευής δημιουργούν προβλήματα συντήρησης/επισκευής, κτλ.), παρατηρείται μια τάση μετατροπής της μεταβατικής στέγης σε μόνιμη κατοικία με αποτέλεσμα αυτές οι χώρες/κοινότητες να υποστούν διπλό κόστος και οι πληγέντες διπλή ταλαιπωρία όταν αρχίσει η διαδικασία της ανοικοδόμησης και μόνιμης στέγασης. (Δανδουλάκη, 1995, σελ. 248). Συνεπώς, προτείνεται η **επιτάχυνση της ανοικοδόμησης**, παράλληλα με την προσωρινή στέγαση, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της απογραφής των ζημιών και στεγαστικών αναγκών. Η καταστροφή παρέχει μια ευκαιρία για την εφαρμογή νέων μεθόδων επισκευής και ανακατασκευής, νέων προδιαγραφών χρήσης γης ανάλογα με την επικινδυνότητα, νέων πολιτικών χρήσης γης για μη προνομιούχες κοινωνικές ομάδες, και νέων συστημάτων χρηματοδότησης της μόνιμης στέγασης με προϋποθέσεις³⁰ και με στόχο τη μείωση των κινδύνων σε μελλοντικές καταστροφές.

Παράλληλα, κρίνεται σκόπιμο να υπάρξει «προγραμματισμός έκτακτης στεγαστικής ανάγκης» (“contingency planning/preparedness»), με τη χαρτογράφηση της στεγαστικής τρωτότητας, την έγκαιρη προειδοποίηση ιδίως ευάλωτων ομάδων, την αποκέντρωση υλικών και εργαλείων για κατασκευή έκτακτης στέγης σε κοινότητες με υψηλό δείκτη επικινδυνότητας (“active stockpiling”) γεγονός που απαντά και στο πρόβλημα της εσωτερικής διανομής της εξωτερικής βοήθειας, την εκπαίδευση των κατοίκων στη χρήση εργαλείων και διασωθέντων υλικών πριν

συνθήκες, δεν εξυπηρετούν όλες τις λειτουργίες (π.χ. για αποθήκευση, συμβίωση με κατοικίδια ζώα), δεν ενδείκνυνται για μεγάλες οικογένειες, υπόκεινται σε φθορά και πολλές φορές μένουν ακατοίκητες, δεδομένου ότι κάποιες οικογένειες απεχθάνονται την οργανωμένη κατασκήνωση ή επειδή οι οικογένειες, για διάφορους λόγους, επιλέγουν να μείνουν κοντά στις κατεστραμμένες περιουσίες τους.

³⁰ Μεταξύ των διαφόρων μορφών «χρηματοδότησης» της στέγης σε έκτακτες καταστάσεις (π.χ. δωρεάν παραχώρηση κατοικίας, δωρεάν παραχώρηση υλικών για κατασκευή από τους ίδιους τους πληγέντες, αγορά κατοικίας σε τρέχουσες τιμές, προγράμματα δανειοδότησης σε συνδυασμό με διάφορες μορφές και επίπεδα χρηματοδότησης), η UNDRO (1982, σελ. 51-54) προκρίνει την τελευταία ως την καταλληλότερη να διαφυλάξει την αξιοπρέπεια των πληγέντων, να μαζικοποιήσει την κατανομή των ευεργετημάτων και

από την εκδήλωση της καταστροφής, την κατασκευή καταφυγίων ανάλογα με τον τύπο της καταστροφής, τον προσδιορισμό χώρων για την εγκατάσταση καταυλισμών και οικισμών, τη μέριμνα για τη μεταφορά των πληγέντων στα καταφύγια και τους καταυλισμούς καθώς και την εκπαίδευση στελεχών στη διαχείριση της στεγαστικής βοήθειας λαμβάνοντας υπόψη τα φαινόμενα της συγκλίνουσας συμπεριφοράς που χαρακτηρίζουν την μετακαταστροφική περίοδο και τις ανάγκες για συντονισμό και κατανομή ανάλογα με προτεραιότητες και ανάγκες των πληγέντων. (UNDRO, 1982, σελ. 35-37)³¹

3. Το Ερώτημα Κόστους-Οφέλους των Μέτρων Πρόληψης και τα Κοινά Αποδεκτά Επίπεδα Ετοιμότητας.

Ο καθορισμός και ο υπολογισμός του κόστους-οφέλους των μέτρων πρόληψης αποτελεί μια πολύπλοκη και νεφελώδη διαδικασία, που δύσκολα μπορεί να ποσοτικοποιηθεί. **Πρώτο**, όπως προαναφέρθηκε, προϋποθέτει τον προϋπολογισμό, τόσο των άμεσων (π.χ. ζημιές στις κατασκευές, απώλεια /τραυματισμό ανθρώπων, κτλ.), όσο και των έμμεσων (π.χ. επιδράσεις στην απασχόληση κτλ.) επιπτώσεων. Σχετικά με αυτό, γεννάται το ερώτημα πώς θα υπολογιστεί το όφελος που προκύπτει για κάποιες κατηγορίες/κοινωνικές ομάδες/επαγγέλματα, ακόμη ενδεχομένως και για την κοινωνία, από τις ίδιες τις καταστροφές;³²

Δεύτερο, το θέμα περιπλέκεται από το γεγονός ότι οι φυσικές καταστροφές και ειδικότερα οι σεισμοί είναι γεγονότα χαμηλής πιθανότητας αλλά υψηλού κόστους/έντασης επιπτώσεων (Mukerjee, 1971, σελ. 12. Cigler, 1988, σελ. 50. Tierney & Nigg, 1996, σελ. 12). Στη διαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής, μια συγκεκριμένη φυσική καταστροφή, όπως είναι ο σεισμός, ανταγωνίζεται άλλες καταστροφές, τόσο φυσικές όσο και ανθρωπογενείς, καθώς και τις τρέχουσες κοινωνικές και οικονομικές κρίσεις (π.χ. απασχόληση, στέγαση, εγκληματικότητα κτλ.), που ενδεχομένως να ασκούν μεγαλύτερες πιέσεις στους τοπικούς και εθνικούς πολιτικούς παράγοντες, που εναλλάσσονται στην εξουσία κάθε τετραετία (Ender et al., 1988, σελ. 77. Tierney & Nigg, 1996, σελ. 12). Αυτό σημαίνει φυσικά ότι στο βαθμό που υπάρχει μια

να συμβάλει στην ανάπτυξη, ιδίως όταν οι όροι της χρηματοδότησης συνδεθούν με την εφαρμογή των προδιαγραφών για ανθεκτικότερες κατασκευές.

³¹ Στα συμπεράσματα και τις προτάσεις θα γίνει μια εκτενέστερη παρουσίαση του προγράμματος SUMA, ως συστήματος διανομής και συντονισμού της αρωγής κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο.

³² Ο Cigler (cf. Comfort, 1988, σελ. 50) ακόμη αναφέρει ότι μετά από μια καταστροφή, συνήθως παρατηρείται μια ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης, που δύσκολα μπορεί να μετατραπεί σε οικονομικούς όρους. Αυτό παραπέμπει στον θεμελιωτή της Κοινωνιολογίας, Ε. Ντυρκάιμ, ο οποίος

συχνότητα των καταστροφών (βλ. Mukerjee, 1971, σελ. 4. UNDRO, 1982, σελ.390), θα υπάρξει και μεγαλύτερη πολιτική και κοινωνική ευαισθησία εκ μέρους των πολιτικών παραγόντων («υποκουλτούρα των καταστροφών») για την επένδυση σε μέτρα πρόληψης. Επειδή υπάρχει τέτοιος κοινωνικός και πολιτικός ανταγωνισμός έχει προκύψει η ανάγκη για διαμόρφωση ενός «κοινωνικά αποδεκτού ρίσκου» (ή «βέλτιστου επιπέδου ρίσκου» ή ενός «αποτελεσματικού ανεκτού επιπέδου ρίσκου» κτλ.) (Βλ. Tierney & Nigg, 1996, σελ. 11. Mukerjee, 1971, σελ. 12. Tiedeman, 1984, 66. Cigler, 1988, σελ. 51), το οποίο φυσικά δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί για τους ποικίλους λόγους που προαναφέρθηκαν. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι ο καθορισμός αυτού του επιπέδου προϋποθέτει και συστηματική εκτίμηση των κινδύνων καθώς και των άμεσων και έμμεσων επιπτώσεων τους, από διεπιστημονικές ομάδες (Mukerjee, 1971, σελ. 30).

Τρίτο, στην προσπάθεια μείωσης των επιπτώσεων, προσφέρεται μια σειρά προσαρμοστικών μέτρων. Ο Mukerjee (1971, σελ.3-4) σε μια πρωτοπόρα ανάλυση αναφέρει οκτώ κατηγορίες μέτρων στην περίπτωση των σεισμών: (1). Συστήματα προειδοποίησης και πρόβλεψης σεισμών (2) Πρόληψη σεισμών (3). Δομική προστασία των κατασκευών (4). Κοινωνική ασφάλιση (5) Μεταβολές στη χρήση γης (6) Αρωγή (7) Αποκατάσταση/ανοικοδόμηση και (8) Ανοχή απώλειων/απραξία. Οι πρώτες 5 συνεπάγονται μέτρα πριν από την καταστροφή, ενώ οι υπόλοιπες τρεις αφορούν μέτρα μετά την καταστροφή. Φυσικά, για τους σεισμούς κάποια από τα παραπάνω μέτρα (πχ. πρόληψη) είναι ακόμη σε θεωρητικό επίπεδο, όχι όμως για τις ανθρωπογενείς καταστροφές. Επίσης, κάποια από τα άλλα μέτρα, π.χ. εξασφάλιση 100% προστασίας με την κατασκευή αντισεισμικών κατασκευών ή η μετεγκατάσταση μιας ολόκληρης πόλης, ενδέχεται να είναι ο αποτελεσματικότερος/ασφαλέστερος τρόπος, αλλά το κόστος θα είναι μεγάλο, σε συνάρτηση με την πιθανότητα των σεισμών και των άλλων καταστροφών και κοινωνικών κρίσεων που αντιμετωπίζει μια κοινότητα ή πόλη ή χώρα. Η πραγματική και ενδεικνυόμενη πολιτική και πρακτική είναι ένας συνδυασμός μέτρων, π.χ. σύνδεση των μέτρων/προδιαγραφών κατασκευής με την κοινωνική ασφάλιση, ή τη χρήση γης με οικονομικά κίνητρα κτλ. (Tierney & Nigg, 1996, σελ. 12) Τελικά, ποια μέτρα θα εφαρμόσει με κοινότητα ή πόλη θα εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες. Κάποιες πόλεις/χώρες, με χαμηλή συχνότητα μιας καταστροφής ίσως να τους συμφέρει να εφαρμόσουν μετακαταστροφικές τακτικές όπως η αρωγή και η αποκατάσταση καθώς και άλλες χαμηλού κόστους προληπτικές πρακτικές όπως μέτρα εκπαίδευσης των πολιτών.

θεωρεί την αποσαφήνιση και την ενίσχυση κοινωνικών αξιών ως μια από τις λανθάνουσες λειτουργίες της εγκληματικότητας.

Τέταρτο, ένα σημαντικό ερώτημα είναι ποιος θα αναλάβει το κόστος εφαρμογής των μέτρων, δεδομένου ότι οι επιπτώσεις των καταστροφών συνήθως κατανέμονται άνισα στα διάφορα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα (Cigler, 1988, σελ. 52. Tierney & Nigg, 1996, σελ. 13). Εδώ, καθοριστικό ρόλο θα πρέπει να έχει ο καταλογισμός της ευθύνης για την καταστροφή και τις επιπτώσεις της, αλλά και οι δυνατότητες που έχουν τα διάφορα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα να επενδύσουν στα μέτρα πρόληψης και μείωσης των επιπτώσεων. Για κάποιες ανθρωπογενείς καταστροφές, όπως τα τεχνολογικά ατυχήματα και τα φαινόμενα του ΕΛ ΝΙΝΙΟ, είναι αυτονόητο (αλλά όχι πάντα εφικτό) το κόστος να το αναλάβουν οι πρωταίτιοι αυτών των καταστροφών (π.χ. βιομηχανίες κτλ.). Όμως, για «φυσικές καταστροφές», όπως οι σεισμοί, όπου η αιτιολογία δεν είναι απόλυτα ανθρωπογενούς φύσεως, το κόστος ενδέχεται να αναλάβει η πολιτεία (ιδιαίτερα ως υποκατάστατο των ασθενέστερων τάξεων), μετά οι βιομηχανίες και τα συμφέροντα που ευθύνονται για την έκταση των καταστροφών και τέλος οι κάτοικοι της κοινότητας, πόλης ή χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cigler, B.A., “Current policy issues in mitigation,” In L.K. Comfort (Ed), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Duke University Press, Durham and London, 1988, pp. 39-52.

Dahlhamer, J.M. and Tierney, K.J., “Rebounding from destructive events: business recovery following the Northridge earthquake,” *Sociological Spectrum*, Vol. 18, 1998, pp. 121-141.

Dahlhamer, J.M. and Tierney, K.J., “Winners and losers: predicting business disaster recovery outcomes following the Northridge earthquake,” Preliminary Paper No 243, Disaster Research Center, University of Delaware, 1996.

Δανδουλάκη, Μ., «Προγραμματισμός της προσωρινής στέγασης αστέγων σε ημιμόνιμα καταλύματα: η ελληνική εμπειρία από την περίοδο 1996-95», Πρακτικά Συνεδρίου με τίτλο, «Περιφερειακή Ανάπτυξη, Χωροταξία και Περιβάλλον στο Πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης», Τομος II (Χωροταξικός και Περιφερειακός Προγραμματισμός), Παντειο Πανεπιστήμιο, Αθίνα 15-16 Δεκεμβρίου 1995, σελ. 240-254.

Drabek, T. E, *Human system responses to disaster: An inventory of sociological findings*, London: Springer-Verlag, 1986.

Ender, R.L. et al., «The design and implementation of disaster mitigation policy» In L.K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Durham and London: Duke University Press, 1988, pp. 67-85.

Huffman, J.L., ‘Government liability and natural hazard mitigation in Japan, the Soviet Union, China, New Zealand and the United States,’ *IJMED*, Vol.I, No. 3, Nov. 1983, pp. 379-397.

Κουβέλη, Α., κ.α., Το στεγαστικό πρόβλημα των σεισμόπληκτων του Αιγίου, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, 1998.

LaPlante, J., "Recovery following disaster: policy issues and dimensions", In L.K. Comfort (Ed), Managing disaster: strategies and policy perspectives, Duke University Press, Durham and London, 1988, pp. 217-235.

Laplante, J.M. & Kroll-Smith, J.S., "Coordinated emergency management: the challenge of the chronic technological disaster", IJMED, Vol. 7, No.2, 1989, pp. 134-150.

Mukerjee, T., Economic analysis of natural hazards: a preliminary study of adjustments to earthquakes and their costs, Working Paper, Natural Hazard Research, Working Paper No. 17, Colorado, USA, 1971, 51p.

Office of the United Nations Disaster Relief Coordinator (UNDRO), Shelter after Disaster, New York: United Nations, 1982.

Πετρόπουλος, Ν.Π. κ.α., Κοινωνική αντισεισμική ετοιμότητα των νοικοκυριών, των ενηλίκων και των νέων σε πραγματικούς, υποθετικούς ή προβλεφθέντες σεισμούς: πορίσματα του ερευνητικού προγράμματος του ΟΑΣΠ με τίτλο, «Κοινωνική Αντισεισμική Ετοιμότητα των Ελληνικών Νοικοκυριών», Κέντρο Ερευνών Εκτάκτων Αναγκών, 1995.

Tiedeman, H., "Economic consequences of earthquakes," International Symposium on Earthquake Relief in Less Industrialized Areas, Zurich, March 28-30, 1984.

Tierney, K.J., "What are the likely categories of loss and damage?" In the economic consequences of a catastrophic earthquake, Proceedings of a Forum, August 1 & 2, National Academy Press, Washington, D.C, 1993, pp. 77-82.

Tierney, K.J. and Dahlhamer, J.M., "Earthquake vulnerability and emergency preparedness among businesses," In M. Shinozuka et al. (Eds.), Engineering and socioeconomic impacts of earthquakes: an analysis of electricity life-line disruptions in the New Madrid Area, MCEER, New York, 1998, pp. 53-72.

Tierney, K.J. and Nigg, J.M., "Earthquakes in the central and eastern United States: social, economic and policy aspects," In Socioeconomic Impacts: 1993 National Earthquake Conference, Earthquake Reduction in Central and Eastern United States: A Time for Examination and Action, Memphis, Tennessee, Central U.S. Earthquake Consortium, 1993, pp. 3-17.

Tierney K.J. et al., "Improving earthquake loss estimation : review, assessment and extension of loss estimation methodologies," In Research progress and accomplishments, 1997-1999, Multidisciplinary Center for Earthquake Engineering Research, University of Buffalo, State University of New York, July 1999, pp. 13028.

Wright, J.D. et al., After the clean-up: long-range effects of natural disasters, Sage Publications, London, 1979.

Yezer, A.M. and Rubin, C.B., The local economic effects of natural disasters, Working Paper No. 61, Natural Hazard Research, Colorado, U.S.A., December 1987, 75p

Δ. Η Κοινωνική Δυναμική της Μετάδοσης Πληροφοριών στο Κοινό για Επικείμενους Μαζικούς Κινδύνους

Εισαγωγή. Η διαδικασία της μετάδοσης πληροφοριών για επικείμενους μαζικούς κινδύνους είναι μια πολυσύνθετη κοινωνική διαδικασία, στην οποία εμπλέκονται, παρεμβαίνουν και μεσολαβούν πολλοί παράγοντες. Στην παρούσα ενότητα, η επισκόπηση της βιβλιογραφίας θα επικεντρωθεί σε δυο πηγές πληροφόρησης, τους ειδικούς επιστήμονες και τους δημοσιογράφους. Σε κάθε περίπτωση θα παρουσιαστούν οι σχετικοί παράγοντες, τα διλήμματα και τα προβλήματα που επιδρούν στις αποφάσεις για μετάδοση των πληροφοριών, σχετικές εμπειρικές μελέτες για τις επιπτώσεις της πληροφόρησης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, με ιδιαίτερη έμφαση στα επακόλουθα των σεισμών, και τέλος οι διαδικασίες/μηχανισμοί για μια αποτελεσματικότερη μετάδοση της πληροφόρησης για επικείμενους μαζικούς κινδύνους.

1. Μετάδοση Πληροφοριών για Επικείμενους Μαζικούς Κινδύνους από τους Ειδικούς, τους Επιστήμονες και τους Εμπειρογνώμονες.

Ο όρος «επικείμενος κίνδυνος» είναι ασαφής. Σε γεωλογικό χρόνο, η εκδήλωση ενός κινδύνου (π.χ. πτώση αστεροειδών, άνοδος των επιπέδων της θάλασσας σε παράκτιες πόλεις, η διεύρυνση της τρύπας του όζοντος κτλ.) σε 500, 100 ή 50 χρόνια μπορεί να θεωρηθεί επικείμενος κίνδυνος και η ανθρωπότητα/διεθνής κοινότητα θα πρέπει να λάβει τα μέτρα της. Στο πλαίσιο, όμως, του ανθρώπινου κύκλου ζωής και των σεισμών που αποτελεί και το αντικείμενο της παρούσας μελέτης, ο όρος «επικείμενος κίνδυνος» κατανέμεται συνήθως σε τρεις χρονικές περιόδους: «βραχυπρόθεσμα» (ή βραχείας διάρκειας), «μεσοπρόθεσμα» (μεσαίας διάρκειας) και «μακροπρόθεσμα» (μακράς διάρκειας).³³ Γενικά, υπάρχει σύμπτωση ως προς τον εννοιολογικό προσδιορισμό της «βραχείας διάρκειας» πρόβλεψης (από λίγες ώρες έως λίγες μέρες). Από εκεί και πέρα, και ως προς την «μεσαίας» και την «μακράς» διάρκειας πρόβλεψη, υπάρχουν διάφορες κατανομές του χρόνου και επικαλύψεις. Στην Ιαπωνία, το πειραματικό πρόγραμμα για την πρόβλεψη σεισμών (π.χ. Tokai District, Japan, 1976) προέβλεπε ταυτόχρονα υποδομές για «μακράς διάρκειας» (ένα έτος έως πολλά έτη) καθώς και «βραχείας διάρκειας» πρόβλεψη-

³³ Η ιδέα της βραχείας, μεσαίας και μακράς διάρκειας πρόβλεψης και προειδοποίησης ισχύει και για άλλες φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές, είτε αυτές εκδηλώνονται αιφνιδίως, είτε χαρακτηρίζονται από κλιμακωτή αργή ανάπτυξη (πχ. τεχνολογικές καταστροφές που επακολουθεί διαρροή ουσιών, πλημμύρες, καύσωνες, δασοπυρκαγιές, τυφώνες, ανεμοστρόβιλοι, ηφαίστεια, παλιρροϊκά κύματα μετά από σεισμούς ανομβρία κτλ.). Μάλιστα, η φύση και εξέλιξη αυτών των γεγονότων επιτρέπουν πολλές φορές και πραγματική βραχείας διάρκειας πρόβλεψη και προειδοποίηση των κατοίκων, σε αντίθεση με τους σεισμούς (Quarantelli, 1982).

κινητοποίηση (λίγες ώρες μέχρι λίγες μέρες). Στις ΗΠΑ (π.χ. Parkfield California Experiment, 1985), το πειραματικό πρόγραμμα πρόβλεψης είχε χαρακτηριστεί ως «μακράς διάρκειας» πρόβλεψη (για σεισμό 5,0-6,0 Ρίχτερ, από το 1985 μέχρι το 1993, με 95% πιθανότητες) (Mileti & Fitzpatrick, 1992). Στη χώρα μας, υπάρχουν οι «βραχείας διάρκειας» προβλέψεις που στην περίπτωση των σεισμών έχουν ταυτιστεί με τη μεθοδολογία και τεχνολογία BAN (με βάση τα γεωηλεκτρικά σήματα) και προσδιορίζονται χρονικά από λίγες μέρες έως και λίγους μήνες, και οι «μεσαίας διάρκειας» προβλέψεις που προσδιορίζονται χρονικά από (1 έως 5 έτη) και ταυτίζονται με τις μεθοδολογίες και τεχνολογίες διάφορων ομάδων Ελλήνων σεισμολόγων που βασίζονται σε αναλύσεις περιοδικότητας, επαναληπτικότητας των σεισμών και εκφράζονται σε πιθανούς χρόνους και μεγέθη με συν/πλην αποκλίσεις.

Τα τελευταία 30 χρόνια, έχουν γίνει διάφορες απόπειρες «βραχείας», «μεσαίας» και «μακράς» διάρκειας πρόβλεψης σεισμών στην Κίνα, τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και την Ελλάδα. Τα αποτελέσματα αυτών των προσπαθειών, είτε αφορούσαν την τεχνολογία βραχείας διάρκειας της Ομάδας BAN, είτε τις μακράς διάρκειας πειραματικές προσπάθειες των Γιαπωνέζων και των Αμερικανών (π.χ. Tokai District, Japan 1976 Parkfield California Experiment το 1985), δεν ήταν τα αναμενόμενα, αν με επιτυχία εννοείται ο ακριβής προσδιορισμός του επικέντρου, του μεγέθους, και του χρόνου εκδήλωσης του σεισμού. Στην περίπτωση των πειραματικών προσπαθειών της ομάδας BAN, η σχετική μεθοδολογία και τα αποτελέσματά της έχουν αμφισβητηθεί από Έλληνες και ξένους επιστήμονες: οι σχετικές «προβλέψεις» ταυτίζονται με στατιστικές πιθανότητες (Mulargia & Gasperini, 1992), τα γεωηλεκτρικά σήματα δεν αποτελούν αυθεντικούς δείκτες πρόδρομων φαινομένων δεδομένου ότι μπορούν να συγχέονται με βιομηχανικούς θορύβους (Geller et al., 1996) ενώ δεν έχει υπάρξει η απαιτούμενη μεθοδολογική διαφάνεια που θα επέτρεπε την αντικειμενική επαλήθευση ή απόρριψη των υποθέσεων εργασίας. Στην περίπτωση των πειραματικών προσπαθειών στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία (Tokai District, Japan, 1976 και Parkfield California Experiment, 1985), όπου επιχειρήθηκε μια «μακράς διάρκειας» (8-10 έτη) πρόβλεψη, δεν επακολούθησαν οι αναμενόμενοι σεισμοί (Nigg, 1998. Geller et al., 1996).³⁴ Στην περίπτωση των πειραματικών προσπαθειών της μεσοπρόθεσμης

³⁴ Ο σκεπτικισμός για τις βραχυχρόνιες προβλέψεις αλλά και τις προβλέψεις γενικότερα δεν συναρτάται μόνο με τη διάψευση των προβλέψεων από σοβαρούς επιστήμονες αλλά και από τη διάψευση προβλέψεων που έχουν γίνει από αυτόκλητους ειδικούς όπως η πρόβλεψη που έκανε ο Iben Browning, βιοφυσικός-κλιματολόγος, στις 16.10.89 για επικείμενο ισχυρό σεισμό στις 2-3 Δεκεμβρίου 1990 και στις Κεντρικές Πολιτείες των ΗΠΑ (Ζώνη του Ρήγματος της Νέας Μαδρίτης της Πολιτείας του Τεννεσσί κοντά στην πόλη Μέμφις) (Tierney, 1994).

πρόβλεψης στην Ελλάδα, έχουν γίνει διάφορες «προβλέψεις» αλλά είναι νωρίς ακόμη για να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα.³⁵

Σύμφωνα με τους Geller et al. (1996), ακόμη και η υποτιθέμενη επιτυχία των Κινέζων σεισμολόγων στην πρόβλεψη του σεισμού 7,5R (4.2.1975) στην πόλη Haicheng που βασίστηκε σε πληθώρα γεωολογικών ζωολογικών και γεωφυσικών «πρόδρομων» φαινομένων και υποτίθεται ότι έσωσε χιλιάδες ζωές με την έγκαιρη εκκένωση της περιοχής έχει αμφισβητηθεί. Μια μεταγενέστερη (1988) κινέζικη πηγή αναφέρει ότι ο σεισμός αυτός δεν ήταν αναίμακτος, εφόσον 1328 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους και 16.980 τραυματίστηκαν. Οι Geller et al. (1996) αναφέρουν επίσης ότι μια έντονη παρουσία ενός σμήνους μικροσεισμών, πολλοί από τους οποίους ήταν αισθητοί στους κατοίκους, εκδηλώθηκαν 24 ώρες πριν τον κύριο σεισμό και ενδεχομένως να οδήγησαν στην αυθόρμητη εκκένωση της περιοχής.

Εκτός, όμως από τις αποτυχίες στις πειραματικές προσπάθειες, η μη πρόβλεψη μεταγενέστερων καταστροφικών σεισμών στην Κίνα (π.χ. Tangshan, 1976), όπου έχασαν τη ζωή τους 240.000 άνθρωποι, στην Καλιφόρνια (Loma Prieta in 1989, Northridge, 1994), στην Ιαπωνία (π.χ. Kobe 1995) και σε πολλές άλλες χώρες έχει εντείνει βασικά την αμφισβήτηση ως προς τις δυνατότητες πρόβλεψης των σεισμών αλλά και τα όρια μεταξύ μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης πρόβλεψης σεισμών.³⁶

Σύμφωνα με την Nigg (1998), οι αποτυχίες στη βραχυχρόνια, τη μεσοπρόθεσμη αλλά και την μακροπρόθεσμη πρόβλεψη, όπως αυτή είχε προσδιοριστεί στις πειραματικές εφαρμογές της Ιαπωνίας και της Καλιφόρνιας, έχουν οδηγήσει τους επιστήμονες σε δύο νέους προσανατολισμούς, καταργώντας ουσιαστικά τους προ-καταστροφικούς προσδιορισμούς και μεταβάλλοντας ακόμη και τις ορολογίες:

(1) Ο επικείμενος κίνδυνος πιθανολογοποιείται/στοχαστικοποιείται (εκφράζεται με όρους πιθανοτήτων όπως και τα καιρικά φαινόμενα), ενώ παράλληλα καταργείται ο λανθάνων χρόνος-οδηγός (lead time) και ο σεισμός αναμένεται να εκδηλωθεί σε μια ευρύτερη περιοχή και σε

³⁵ Με την αυστηρή έννοια όμως (δηλαδή του προσδιορισμού μεγέθους, τόπου και χρόνου), τόσο η μεσοπρόθεσμη, όσο και μακροπρόθεσμη προβλέψεις αποτελούν εκτιμήσεις και όχι προβλέψεις (Βλ. Γ. Σταυρακάκη, Καθημερινή, 14.4.2002).

³⁶ Στην περίπτωση της Ιαπωνίας, η πολιτική προστασία της χώρας είχε οργανωθεί γύρω από αναμενόμενο μεγάλο σεισμό στην περιοχή TOKAI και όχι στην περιοχή KANSAI (Kobe)—μια περιοχή με χαμηλή σεισμικότητα (Tierney & Goltz, 1997).

ένα μακράς διάρκειας παράθυρο χρόνου, από μια έως πολλές δεκαετίες.³⁷ Οι εκτιμήσεις αυτές βασίζονται σε ιστορικά αρχεία σχετικά με την περιοδικότητα/επαναληπτικότητα των σεισμών, καθώς και σε αναλύσεις πεδίων—κάτι ανάλογο με το μοντέλο μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης που ακολουθείται και στη χώρα μας. Αν και η νέα προσέγγιση συνεπάγεται λιγότερο ρίσκο και διασφαλίζει περισσότερες επιτυχίες για τους επιστήμονες, υπάρχουν ενδείξεις από εμπειρικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στις ΗΠΑ, ότι οι γενικόλογες αυτές προβλέψεις—όπου ο κίνδυνος δεν είναι άμεσος - δεν συμβάλλουν στην κινητοποίηση των αρμόδιων πολιτικών για τη λήψη ουσιαστικών μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης του σεισμικού κινδύνου(βλ. παράγοντες για αποτελεσματική επικοινωνιακή προσέγγιση).

(2). Οι επιστήμονες επικεντρώνονται στην ανάπτυξη συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης, αφού εκδηλωθεί ένας σεισμός. Τέτοια συστήματα αναπτύσσονται σε διάφορες χώρες (π.χ. Μεξικό, Ταϊβαν, ΗΠΑ και Ιαπωνία κτλ.), όμως όπως ανέφερε και η Nigg (1998) παραμένουν ερωτήματα ως προς την ανάπτυξη της υποδομής διάδοσης και τις πρακτικές εφαρμογές (τι μπορεί να γίνει σε 15-20 δευτερόλεπτα;). Για τέτοιες καταστάσεις που απαντούν και στο ερώτημα της διάδοσης των προειδοποιητικών μηνυμάτων, οι προσπάθειες ανάπτυξης της «αντι-σεισμικής ντουλάπας» από τον Καθ. κ. Α. Τσελέντη (Βλ. Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 16.12.2001) με δυνατότητες λήψης σημάτων και προειδοποίησης των κατοίκων αποτελεί, ενδεχομένως, μια προσπάθεια απάντησης. Είναι προφανές, ότι το όφελος προκύπτει σε περιπτώσεις που το επίκεντρο ενός ισχυρού σεισμού βρίσκεται σε μεγάλη απόσταση από κατοικημένες περιοχές. Ωστόσο, απαιτούνται μελέτες κόστους-οφέλους για την εφαρμογή τέτοιων τεχνολογιών, καθώς και των διανεμητικών τους επιδράσεων σε διάφορες κοινωνικο-οικονομικές ομάδες.

Αν και δεν υπάρχει ομοφωνία στους φυσικούς επιστήμονες, ως προς τη σκοπιμότητα να προβαίνουν σε βραχείας διάρκειας προβλέψεις σεισμών, οι περισσότεροι επιστήμονες έχουν εκφραστεί κατά τέτοιων ενεργειών ή θέτουν όρους για τη μετάδοση τέτοιων μηνυμάτων, έχοντας υπόψη τις πιθανές κοινωνικές, ψυχολογικές, οικονομικές και επιστημονικές επιπτώσεις. Ο φόβος για πρόκληση πανικού και αναστάτωσης μεγαλύτερης, ενδεχομένως, από την πραγματική καταστροφή μεταξύ πολλών επιστημόνων τους κάνουν διστακτικούς και επιφυλακτικούς στο να προβαίνουν σε οποιεσδήποτε ανακοινώσεις, και όχι μόνο βραχείας διάρκειας προβλέψεις (Drabek, 1986, σελ. 90). Οι σχετικές έρευνες που έχουν γίνει με αφορμή τις σεισμικές

³⁷ Στα αγγλικά χρησιμοποιείται ο όρος «forecasting» αντί «prediction», όμως η διάκριση αυτή δεν μπορεί να γίνει στα ελληνικά δεδομένου ότι δεν υπάρχει αντίστοιχος όρος για τη λέξη «forecasting».

προβλέψεις (είτε από επιστήμονες είτε από αυτόκλητους ειδικούς, για τις κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις είχαν γενικά μικτά αποτελέσματα (βλ. Haas & Mileti, 1976. Mileti, 1983. Fitzpatrick et al, 1990. Mileti et al., 1992. Showalter, 1993. Mileti et al. 1993. Tierney, 1994. Yoshi, 1990. Πετρόπουλος 1998). Παρατηρούνται δυσλειτουργίες σε δημόσιες υπηρεσίες, συνωστισμός κλήσεων σε αρμόδιες υπηρεσίες, κλείσιμο σχολείων, διακοπές στη λειτουργία ή μετεγκατάσταση επιχειρήσεων, πτώση του τουρισμού, αλλαγές κατοικιών, μετακινήσεις/εκκένωση περιοχών τις ημέρες-στόχους, έντονη φημολογία, παράλληλα όμως κάποιες επιχειρήσεις επωφελούνται (π.χ. ασφαλιστικές εταιρείες, εταιρείες προμήθειας αντι-σεισμικών υλικών κτλ.), ενώ λαμβάνουν χώρα αρκετές ενέργειες ετοιμότητας, τόσο σε επίπεδο νοικοκυριών, όσο και οργανισμών και επιχειρήσεων, περιλαμβανομένων την καλύτερη θωράκιση κατοικιών (ενίσχυση ή στερέωση), ασκήσεις ετοιμότητας κτλ. και αυτά σε περιοχές που άλλωστε είναι σειсмоγενείς.³⁸ Μάλιστα, στην περίπτωση της σεισμικής πρόβλεψης από αυτόκλητο επιστήμονα στη Νέα Μαδρίτη (Βλ. Tierney, 1994, σελ. 87), μια μερίδα αξιωματούχων πολιτικής προστασίας αν και είχαν επιφυλάξεις για την αξιοπιστία και την ορθότητα της πρόβλεψης, εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία για αντισεισμική εκπαίδευση των κατοίκων. Γενικά, δεν έχει παρατηρηθεί ανεξέλεγκτος πανικός (π.χ. εγκατάλειψη κατοικιών και περιοχών στο υποτιθέμενο επίκεντρο κτλ.), ιδίως, όταν οι έρευνες επικεντρώνονται σε «πραγματικές» και όχι «υποθετικές» προβλέψεις. Στις δύο σχετικές έρευνες που έγιναν στην Ελλάδα (Yoshi, 1990 & Πετρόπουλος κ.α., 1998) 6% και 9% εκκένωσαν την περιοχή αντίστοιχα. Τα αποτελέσματα των ερευνών στην Ελλάδα, θα πρέπει να ερμηνευτούν στο πλαίσιο του κατάλληλου επικοινωνιακού περιβάλλοντος, δεδομένου ότι και στις δύο περιπτώσεις, οι προβλέψεις έγιναν σε καθεστώς αμφισβήτησης και δεν είχαν την επικύρωση των αρμοδίων υπηρεσιών. Στην περίπτωση της πρόβλεψης από τον αυτόκλητο βιοφυσικό στη Νέα Μαδρίτη, καθοριστικό ρόλο στην κλιμακούμενη ένταση των επιπτώσεων φαίνεται να διαδραμάτισε η καθυστέρηση του Εθνικού Συμβουλίου Αξιολόγησης των Σεισμικών Προβλέψεων (NEPEC) στο να χαρακτηρίσει την πρόβλεψη αντι-επιστημονική και αντι-δεοντολογική (Tierney, 1994)³⁹

³⁸ Μετά την ανακοίνωση-πρόβλεψη για επικείμενο σεισμό στον Πύργο την άνοιξη του 1993, ο τύπος ανέφερε τις παρακάτω μορφές μαζικής συμπεριφοράς: αναχωρήσεις για την Αθήνα, μετακινήσεις σε εξοχικές κατοικίες, κατασκήνωση κατά τη διάρκεια της νύκτας, επισκέψεις σε συγγενείς που διέμεναν σε άλλες περιοχές, κλείσιμο σχολείων και επιχειρήσεων, διεξαγωγή ασκήσεων ετοιμότητας στα σχολεία, συνωστισμό τηλεφωνικών κλήσεων στους ΟΤΑ, συνδιασκέψεις πολιτικών μηχανικών, ανεφοδιασμός νοσοκομείων, κυκλοφορία φημών κτλ. (Βλ. Petropoulos, 1994, σελ. 5).

³⁹ Το Εθνικό Συμβούλιο Αξιολόγησης Σεισμικών Προβλέψεων. γνώριζε για τη σχετική πρόβλεψη από την άνοιξη του 1990, αλλά αποφάσισε να μην ασχοληθεί, προκειμένου να μην προσδώσει κύρος στην πρόβλεψη. Όμως, τοπικοί επιστήμονες καθώς και έγκυρα ΜΜΕ (π.χ. New York Times) είχαν εκφραστεί θετικά υπέρ της πρόβλεψης και όταν το Εθνικό Συμβούλιο αποφάσισε τον Οκτώβριο του 1990 να αποστασιοποιηθεί από την πρόβλεψη ήταν πλέον αργά για να αναστραφεί μια κατάσταση που είχε

Επίσης, για όλες τις ερευνητικές προσπάθειες που αφορούν τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, οι περισσότερες έχουν γίνει στο μικροκοινωνιολογικό, κοινωνικό-ψυχολογικό επίπεδο ή το πολύ στο επίπεδο αξιωματούχων οργανισμών και πολιτικής προστασίας και όχι στο μακροοικονομικό επίπεδο για μια συστηματικότερη εκτίμηση των επιπτώσεων και του κόστους-οφέλους της πρόβλεψης.⁴⁰

Σε ό,τι αφορά τις επιστημονικές επιπτώσεις της πρόβλεψης, οι επιστήμονες αλλά και οι αρμόδιες αρχές ανησυχούν για τις αρνητικές επιπτώσεις της αποτυχημένης πρόβλεψης στην αξιοπιστία των επιστημόνων (*cry-wolf phenomenon*) στην περίπτωση πραγματικής απειλής, ενδεχομένως και στις επιπτώσεις που θα έχει ο τραυματισμός της αξιοπιστίας τους στη χρηματοδότηση μελλοντικών προγραμμάτων. Όμως, οι ανησυχίες αυτές συνιστούν υποθέσεις εργασίας για περαιτέρω διερεύνηση. Δύο διαχρονικές έρευνες (*panel studies*), η μία στις ΗΠΑ (Turner, 1983) και η άλλη στην Ιαπωνία (Hirose, 1984), μελέτησαν τις διακυμάνσεις των στάσεων και των αντιλήψεων των κατοίκων κατά τη διάρκεια «ανοικτών προβλέψεων» για επικείμενο σεισμό στην περιοχή ΤΟΚΑΪ περιοχή με υψηλή σεισμικότητα και με αυξημένες πιθανότητες να δώσει ισχυρό σεισμό την πενταετία 1980-85 και του ΛΟΣ ΑΝΤΖΕΛΕΣ μετά τη διαπίστωση και ανακοίνωση μιας ανύψωσης εκτεταμένης επιφάνειας της γης στο ρήγμα του Αγίου Ανδρέα το Φεβρουάριο του 1976 από το Γεωλογικό Ινστιτούτο των ΗΠΑ (US Geological Survey). Στην Ιαπωνική μελέτη, η οποία διεξήχθη σε τέσσερις φάσεις από τον Αύγουστο του 1980 μέχρι τον Αύγουστο του 1983, παρατηρήθηκε μια αύξηση στα ποσοστά (48%, 42%, 52%, 54%) των κατοίκων κατά τις τελευταίες δύο περιόδους που πίστευαν ότι οι επιστήμονες μπορούν να προβλέψουν με ακρίβεια σεισμούς, όπως αυτούς του Τοκάι παρότι δεν είχε εκδηλωθεί σεισμός (Hirose, 1985, σελ. 63). Στην περίπτωση της Αμερικανικής μελέτης, η οποία διεξήχθη σε πέντε φάσεις κατά την περίοδο Φεβρουαρίου 1977-Δεκεμβρίου 1978, η πεποίθηση ότι οι επιστήμονες μπορούν να προβλέψουν στο μέλλον τους σεισμούς με σχετική ή μεγάλη ακρίβεια παρέμεινε γενικά σταθερή (83% έως 87%) κατά τις 5 περιόδους παρότι δεν εκδηλώθηκε σεισμός στην περιοχή (Turner, 1983, σελ. 317-318). Δύο άλλες έρευνες αξιολόγησαν τα αποτελέσματα της αυτόκλητης πρόβλεψης στη Νέα Μαδρίτη. Η μία από αυτές αν και είχε χρησιμοποιήσει δείγματα από 4 κοινότητες, πριν και μετά από την εκπονή της πρόβλεψης στις 3.12.1990 και

προσλάβει διαστάσεις μαζικής ενασχόλησης και συμπεριφοράς (Tierney, 1994. Valant et al., Διαδίκτυο, 2001).

⁴⁰ Η Επιτροπή για τις Κοινωνικο-Οικονομικές Επιπτώσεις των Σεισμικών Προβλέψεων που ορίστηκε από την Εθνική Ακαδημία Επιστημών των ΗΠΑ αναφέρει ότι ένα παρατεταμένο ανοικτό παράθυρο χρόνου μπορεί να προκαλέσει κοινωνική αναστάτωση και ύφεση της οικονομίας. Ειδικότερα, μπορεί να οδηγήσει

επικεντρώνεται στα δεδομένα του πρώτου δείγματος, διαπίστωσε το εξής: το 59% των υποκειμένων δήλωσε ότι δεν θα είχε επιφυλάξεις για μελλοντικές προβλέψεις, παρότι δεν επαληθεύτηκε η συγκεκριμένη πρόβλεψη (Showalter, 1993, σελ. 289). Η δεύτερη μεθοδολογικά αρτιότερη έρευνα (Wetzel et al., 1993, σελ. 446), η οποία αξιολογεί την πίστη στην πρόβλεψη πριν και μετά από την εκπνοή της προθεσμίας και χρησιμοποιεί «πειραματικές» και «συγκριτικές» ομάδες, παρατήρησε λιγότερη πτώση στην αξιοπιστία προβλέψεων στις πειραματικές ομάδες που ήταν πιο κοντά στο επίκεντρο, σε σύγκριση με τις συγκριτικές ομάδες. Προφανώς, και οι δύο κατηγορίες ερευνών δεν τεκμηριώνουν την ύπαρξη του “cry wolf phenomenon”. Τα σχετικά πορίσματα, όμως, δεν είναι σίγουρο ότι έχουν ικανοποιήσει τις συνθήκες για αξιολόγηση του φαινομένου. Οι δυο έρευνες στην Ιαπωνία και τις ΗΠΑ αν και βασισμένες σε προβλέψεις επιστημόνων δεν προέβλεπαν συγκεκριμένο χρόνο εκδήλωσης του σεισμού, γεγονός που θα επέτρεπε την ακριβή διάψευση ή επαλήθευση, ενώ οι δύο τελευταίες έρευνες ικανοποίησαν αυτή την προϋπόθεση αλλά δεν ικανοποίησαν την προϋπόθεση για επιστημονική πρόβλεψη, δεδομένου ότι η πρόβλεψη είχε γίνει από βιοφυσικό-κλιματολόγο αυτόκλητο ειδικό με αποτέλεσμα να αδυνατούμε να εξαγάγουμε συμπεράσματα για τις επιπτώσεις στην αξιοπιστία των επιστημόνων.

Είναι προφανές, ότι η πρόβλεψη μιας καταστροφής και ειδικότερα ενός σεισμού συνιστά ένα κεντρικό ηθικό δίλημμα, τόσο για τους επιστήμονες, όσο και για τους αρμόδιους διαχειριστές των καταστροφών. Για τη βαθύτερη κατανόηση του διλήμματος, ο Partridge (1988, σελ. 334-335) παρουσιάζει ένα υποθετικό σενάριο σε δύο φάσεις (το λεγόμενο «Παράδειγμα της Πασαντίνας»).

Κατά την πρώτη φάση, πραγματοποιείται **συνάντηση σεισμολόγων με σκοπό να εκτιμήσουν κάποιες ασυνήθιστες μεταβολές και ανωμαλίες στο φυσικό περιβάλλον** του ρήγματος του Αγίου Ανδρέα στην Καλιφόρνια. Μετά από συστηματική μελέτη και αντικειμενική αξιολόγηση καταλήγουν σε ένα υποθετικό σενάριο για επανάληψη σεισμού 8,3 Ρίχτερ που είχε πλήξει το 1857 περιοχή της Καλιφόρνιας, με το ίδιο επίκεντρο (Tejon Pass), με πιθανή εκδήλωση σε 4 εβδομάδες (συν/πλην μια εβδομάδα) και με 60% πιθανότητες εκδήλωσης. Όμως, μετά από αυτή την αντικειμενική αξιολόγηση, προκύπτει το **ερώτημα της χρήσης της πληροφορίας** και εδώ παρεμβαίνουν οι αξίες, ενώ σε δεύτερη φάση γίνεται επιτακτική η συνάντηση αντιπροσωπείας των επιστημόνων με τους αρμόδιους και ειδικούς στη διαχείριση των καταστροφών.

στην απαγόρευση πώλησης νέας ασφάλισης, στην αισθητή μείωση της κατασκευαστικής δραστηριότητας καθώς και σε πτώση στις πωλήσεις διαρκών αγαθών (Drabek, 1986, σελ. 88).

Σε περίπτωση δημοσιοποίησης αυτής της πρόβλεψης και εκδήλωσης του σεισμού (κελί 1.1) θα υπάρξει ετοιμότητα, εκκένωση της περιοχής και δεν θα υπάρξουν απώλειες ζωής. Θα υπάρξουν φυσικά απώλειες περιουσίας καθώς και άλλες υλικές καταστροφές. Κανένα δίλημμα ή πρόβλημα, πέρα από την αγωνία των επιστημόνων και των διαχειριστών των καταστροφών, δεν θα προκύψει στην περίπτωση που οι επιστήμονες και οι υπηρεσίες προστασίας δεν προχωρήσουν στην ανακοίνωση-πρόβλεψη και δεν θα επαληθευτεί η πρόβλεψη (κελί 2.2). Ηθικά

	Επαληθεύεται η Πρόβλεψη για Σεισμό (1)	Δεν Επαληθεύεται η Πρόβλεψη για Σεισμό (2)
Δημοσιοποίηση (1)	1.1	1.2
Μη Δημοσιοποίηση (2)	2.1	2.2

διλήμματα και η αναγκαιότητα για τη λήψη της «τραγικής απόφασης» (“tragic choice”) ανακύπτουν στις περιπτώσεις 1.2 και 2.1. Στην περίπτωση 1.2, το αποτέλεσμα θα είναι (α) μεγάλες απώλειες σε τιμές της περιουσίας/γής και (2) οικονομική δυσπραγία. Παράλληλα, διακυβεύεται η αξιοπιστία των σεισμολόγων-επιστημόνων. Στην περίπτωση 2.1, θα υπάρξουν μεγάλες απώλειες ζωής και τραυματισμοί ανθρώπων που θα ήταν δυνατόν να αποφευχθούν. Συνεπώς, προκύπτει πειστικά η ανάγκη για την τραγική επιλογή μεταξύ δύο «κακών» (απώλεια ζωής ή απώλεια περιουσίας) ή μεταξύ δύο «καλών» (προστασία της ζωής ή προστασία της περιουσίας).

Η απόφαση για δημοσιοποίηση ή όχι δεν είναι μια απλή υπόθεση και απαιτεί μεγάλη λεπτότητα και διακριτικότητα στη διαχείριση της πληροφορίας π.χ. σε ποιον θα πρέπει να κοινοποιηθεί, στις δημοτικές αρχές, στα ΜΜΕ και σε ποια ΜΜΕ, πώς θα παρουσιαστεί, ώστε οι τεχνικές πληροφορίες να είναι κατανοητές⁴¹ και να μην επιδέχονται διαστρέβλωση/παρερμηνεία και πώς να διασφαλιστεί η προστασία των επιστημόνων και των αρμόδιων από προσφυγές και μηνύσεις στις δύο προβληματικές περιπτώσεις (στη 1.2, για απώλειες λόγω παραπληροφόρησης και στην 2.1 για απώλειες λόγω απόκρυψης πληροφοριών).

Τα παραπάνω διλήμματα σχετικά με τη διαχείριση της πρόβλεψης, ιδιαίτερα για τους σεισμούς, έχουν οδηγήσει σεισμογενείς χώρες και περιοχές στη **δημιουργία σχετικών υποδομών και κωδικών δεοντολογίας**, σύμφωνα με το Παράδειγμα της Πασαντίνας. Έτσι, στις **ΗΠΑ**,

⁴¹Το θέμα της αναγκαιότητας απλούστευσης και αναπροσαρμογής των τεχνικών εκθέσεων και αναφορών των τεχνικών και ειδικών ώστε να είναι κατανοητές από τους αρμόδιους διαχειριστές των καταστροφών έχει επισημανθεί και από άλλους κοινωνικούς επιστήμονες (βλ. Nigg, 1997).

λειτουργεί από το 1971, το Εθνικό Συμβούλιο Εκτίμησης των Σεισμικών Προβλέψεων (συστάθηκε με πρωτοβουλία του Γεωλογικού Ινστιτούτου των ΗΠΑ) και από το 1976 το πολιτειακό Συμβούλιο της Καλιφόρνιας για την Εκτίμηση των Σεισμικών Προβλέψεων (βλ. Nigg, 1998) τα οποία συνεργάζονται με τους αντίστοιχους φορείς διαχείρισης, την Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Διαχείρισης Εκτάκτων Καταστάσεων (FEMA) και το «Γραφείο Εκτάκτων Υπηρεσιών» (Office of Emergency Services) της Πολιτείας της Καλιφόρνια. Με αφορμή το πειραματικό πρόγραμμα πρόβλεψης με επίκεντρο της περιοχή Parkfield, το OES παρείχε στις τοπικές κυβερνήσεις την τεχνογνωσία να αναπτύξουν σχέδια απόκρισης για προβλέψεις σεισμών μεγέθους 6,0 και 7,0 Ρίχτερ, για τρία χρονικά πλαίσια, της πολύ βραχείας διάρκειας (15-30 λεπτά), της βραχείας διάρκειας (ώρες έως μέρες) και της μακράς διάρκειας (8 έτη-το πειραματικό πρόγραμμα).⁴²

Στο πλαίσιο το πειραματικού Προγράμματος Σεισμικής Πρόβλεψης και Ετοιμότητας για την περιοχή Τοκάι, η **Ιαπωνία** έχει αναπτύξει ένα ανάλογο με αυτό των ΗΠΑ πρόγραμμα για απόκριση στις βραχείας και μακράς διάρκειας προβλέψεις (SCEPP, nd). Το 1978 θεσμοθετήθηκε Ομάδα Επιστημόνων για την Εκτίμηση και Πρόβλεψη του Σεισμού στην Περιοχή Τοκάι (Hanteikai). Η Hanteikai παρακολουθεί το σχετικό δίκτυο και τη γεωφυσική δραστηριότητα και με βάση προκαθορισμένες προδιαγραφές αποφαινεται ως προς την ύπαρξη προϋποθέσεων για βραχείας διάρκειας πρόβλεψη. Η Ομάδα δεν λειτουργεί αυτόνομα αλλά συγκαλείται από τον Προϊστάμενο του Σεισμολογικού Τμήματος της Μετεωρολογικής Υπηρεσίας της Ιαπωνίας όταν αυτός κρίνει ότι το απαιτούν οι καταστάσεις. Η Μ.Υ.Ι. λειτουργεί ως ο συντονιστικός διαχειριστικός φορέας της πρόβλεψης και προειδοποίησης και είναι αυτός ο φορέας που ενημερώνει τον Πρωθυπουργό. Στην περίπτωση έκτακτης κατάστασης και μετάβασης της 6-μελούς Ομάδας Επιστημόνων στην Υπηρεσία, υπάρχει προ-σύμφωνο που έχει υπογράψει η κυβέρνηση με τα ΜΜΕ (έντυπα και ηλεκτρονικά) για 30-λεπτη αναστολή/διακοπή ανακοινώσεων. Παράλληλα, η Εθνική Κτηματική Υπηρεσία (National Land Agency of Japan) έχει αναλάβει την επιχειρησιακή αντισεισμική ετοιμότητα των τοπικών δημοσίων και ιδιωτικών φορέων, γενικά και σε περίπτωση βραχείας διάρκειας πρόβλεψης και προειδοποίησης-- ακόμη και σε επίπεδο γειτονιάς, καθώς και κατά τη διάρκεια της Ημέρας για την Πρόληψη των Καταστροφών (1^η Σεπτεμβρίου).

⁴² Το OES έχει, επίσης, αναπτύξει ένα σύστημα προειδοποίησης με τέσσερις κατηγορίες/βαθμίδες επιφυλακής/επαγρύπνησης: Α, Β, Γ και Δ (Α το ανώτερο επίπεδο επαγρύπνησης και κινητοποίησης) το οποίο βασίζεται σε γεωφυσικές δραστηριότητες στο ρήγμα του Αγίου Ανδρέα (π.χ. παραμόρφωση, κλίση, ερπυσμός ρήγματος, προσεισμός) (Nigg, 1998, σελ. 13).

Στην **Ευρώπη**, τα πρώτα οργανωμένα βήματα για τη δημιουργία σχετικής υποδομής για την εκτίμηση και τη διαχείριση των σεισμικών προβλέψεων έγιναν στο πλαίσιο διεθνούς συνδιάσκεψης του Συμβουλίου της Ευρώπης (Earthquake Prediction: the State of the Art) που πραγματοποιήθηκε στο Στρασβούργο, 15-18.10.1991. Κατά τη διάρκεια της συνδιάσκεψης υιοθετήθηκε ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας για Προβλέψεις Σεισμών, θεσμοθετήθηκε η 15μελής Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Επιτροπή Εκτίμησης Σεισμικών Προβλέψεων, και τέθηκαν οι βάσεις για τη σύσταση Εθνικών Επιτροπών Εκτίμησης Σεισμικών Κινδύνων, ανάπτυξη συστημάτων απόκρισης και ετοιμότητας σε προβλέψεις μακράς (δεκαετίες) και βραχείας (εβδομάδες ή λιγότερο) διάρκειας, σε διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Σε εφαρμογή των σχετικών υποδείξεων και πορισμάτων της συνδιάσκεψης, σχετική Εθνική Επιτροπή Εκτίμησης του Σεισμικού Κινδύνου συγκροτήθηκε **στην Ελλάδα**, η οποία και προχώρησε στην σύνταξη και εξειδίκευση Κώδικα Δεοντολογίας ο οποίος αποτελεί και αντικείμενο διερεύνησης στην παρούσα έρευνα.

2. Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και η Μετάδοση Πληροφοριών σε Καταστάσεις Έκτακτης Ανάγκης

Η εκδήλωση μιας καταστροφής δημιουργεί νέες απαιτήσεις στους οργανισμούς των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας με αποτέλεσμα να επέρχονται μεταβολές στις εσωτερικές λειτουργίες αλλά και στις εξωτερικές τους σχέσεις με άλλους φορείς. Σύμφωνα με τους Wenger & Quarantelli (1989, σελ. 12-28), μεταξύ των σημαντικών αυτών αλλαγών που συντελούνται σε σχέση με τη λειτουργία τους σε φυσιολογικές καταστάσεις είναι: (1) Η διαδικασία επιλογής/μετατροπής ενός από την πληθώρα των συμβάντων που κατακλύζει την αίθουσα σύνταξης σε ένα ειδησιογραφικό προϊόν (gatekeeping process), στην οποία εμπλέκονται διαδοχικά διάφορα στελέχη ενός δημοσιογραφικού οργανισμού, όπως παραγωγοί, συντάκτες και ρεπόρτερ, κουτσοιρεύεται (truncated) –δηλαδή μειώνεται ο αριθμός των ατόμων που ασχολούνται με τη διαδικασία - και οι ειδήσεις διανέμονται στο κοινό χωρίς το συνηθισμένο συντακτικό και ποιοτικό έλεγχο (βλ επίσης Hiroi et al., 1985, Friedman, 1987, 44-49. Mikami et al., 1992, 79, 101-102). (2). Το κέντρο λήψης αποφάσεων μεταβάλλεται στην περίπτωση των ηλεκτρονικών ΜΜΕ (για την τηλεόραση γίνεται συλλογικότερο, για το ραδιόφωνο μετατοπίζεται προς τα πάνω), ενώ στην περίπτωση των έντυπων μέσων παραμένει το ίδιο (Βλ. επίσης Friedman, 1987, 49-52) . (3) Η αυτονομία των ρεπόρτερ ενισχύεται και η υποχρέωση επικοινωνίας με τα κεντρικά γραφεία της σύνταξης για οδηγίες δεν είναι τόσο επιτακτική. (4) Ο καταμερισμός εργασίας μεταξύ των διάφορων αυτόνομων τμημάτων (π.χ. ιδιοκτήτης/εκδότης,

διεύθυνση σύνταξης, αρχισυντάκτης, λογιστήριο/οικονομικό, προσωπικό, διαφημίσεις, ντεσκ/αποστολές, παραγωγή/εκτύπωση, κτλ.) υπόκειται σε αλλαγές (π.χ. ο έκδοτης, η διοίκηση εμπλέκονται σε επιχειρησιακούς ρόλους και αποστολές κτλ.), ενώ οι σχετικές μεταβολές είναι μεγαλύτερες σε εκτεταμένες καταστροφές και σε μικρότερους δημοσιογραφικούς οργανισμούς.

(5) Κάποιες από τις ανωτέρω διαδικασίες (π.χ. το κουτσούρεμα στις διαδικασίες παραγωγής της είδησης, μεταβολές στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και αυτονομία των ρεπόρτερ) χαρακτηρίζουν περισσότερο τα ηλεκτρονικά (π.χ. τηλεόραση και ραδιόφωνο) παρά τα έντυπα MME (Friedman, 1987, 44-58) - μια διαφορά με αμφίβολες πρακτικές προεκτάσεις.⁴³

(6) Διαπιστώνεται γενικά μια συνέχεια ως προς την εξάρτηση των δημοσιογραφικών οργανισμών σε επίσημες πηγές πληροφόρησης και για την απαίτηση για συνεντεύξεις τύπου από τους αρμόδιους (“Command Post View”), ειδικότερα από τα ηλεκτρονικά MME, ενώ παράλληλα παρατηρείται και μια μεγαλύτερη αξιοποίηση των πολιτών και του ακροατηρίου ως πηγών πληροφόρησης, ειδικά από τα μικρότερα MME και το ραδιόφωνο (Βλ. επίσης Hiroi et al., 1985, Friedman, 1987, 61-63).

(7) Παρατηρείται μεγαλύτερη συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών, παρά τον γενικότερο ανταγωνισμό των MME, ιδίως μεταξύ των ρεπόρτερ διαφορετικών MME (π.χ. εφημερίδων και ραδιόφωνου) και από μικρότερους οργανισμούς, πολλές φορές χωρίς να είναι σε γνώση η ιεραρχία των δημοσιογραφικών οργανισμών.

(8) Ο παραδοσιακός διαφορετικός ρόλος των MME ενισχύεται μετά την εκδήλωση της καταστροφής με τα ηλεκτρονικά MME να επικεντρώνονται περισσότερο στο στάδιο άμεσης μετακαταστροφικής περιόδου (impact and emergency phase) και να «προσωποποιούν» την επικοινωνία με τα θύματα των καταστροφών (δίνοντας ακρόαση και πρόσβαση στους πληγέντες), και τα έντυπα MME να αναδεικνύονται περισσότερο κατά τα στάδια της αποκατάστασης και ανοικοδόμησης (Βλ. επίσης Friedman, 1987, σελ. 71).

(9) Τέλος, τα ηλεκτρονικά MME (ραδιόφωνο και τηλεόραση) βλέπουν τον εαυτόν τους και λειτουργούν στο πλαίσιο της γενικότερης απόκρισης σε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης, συγκριτικά με τα έντυπα MME που είναι περισσότερο προσηλωμένα στους παραδοσιακούς ρόλους της καταγραφής, αφήγησης και μετάδοσης πληροφοριών (“chroniclers of events”).⁴⁴

⁴³ Τα ηλεκτρονικά MME έχουν το πλεονέκτημα της αμεσότητας, όμως το γεγονός αυτό συνεπάγεται δυνητικά και συμβιβασμούς ως προς την ποιότητα, την ακρίβεια και την αντιπροσωπευτικότητα της πληροφορίας, με αποτέλεσμα οι θεατές και οι ακροατές να οδηγούνται σε λανθασμένα συμπεράσματα και ακατάλληλες συμπεριφορές (Βλ. Hiroi et al., 1985).

⁴⁴ Οι Wenger & Quarantelli (1989, σελ. 29-38) αναφέρουν μια σειρά «εσωτερικών» (π.χ. συντονισμός/επάρκεια κάλυψης, συνωστισμός ύλης, διευρυμένα ωράρια εργασίας, σύγχυση από τις αλλαγές στην λήψη αποφάσεων και στον καταμερισμό εργασίας, ανικανότητα του Τμήματος Ειδήσεων να ελέγξει τους ρεπόρτερ στον τόπο εργασίας με αποτέλεσμα να υπάρχουν επικαλύψεις ή κενά) και «εξωτερικών» (π.χ. ανεπαρκής ενημέρωση για την έκταση της καταστροφής, απουσία ή ελεγχόμενη πρόσβαση στον τόπο της καταστροφής, απουσία/ανεπάρκεια υπεύθυνων, υποδομής και συχνότητας των

Η αναγκαιότητα παραγωγής πρωτότυπων, μοναδικών, και αποκλειστικών ειδήσεων που θα τυχουν της μαζικότερης απήχησης (ακροαματικότητας, θεαματικότητας και αναγνωσιμότητας κτλ) αλλά και εμπορικής απόδοσης συχνά προκαταλαμβάνει τα ΜΜΕ ως προς το περιεχόμενο της ειδησιογραφίας, σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Κοντολογίς, το περιεχόμενο θα πρέπει να έχει ειδησιογραφική χρησιμότητα/αξία (“newsworthiness”)(Hartsough & Miletì, 1985, 284-286). Έτσι, πολλές φορές εξηγείται η στερεότυπη αρνητική απεικόνιση από τα ΜΜΕ της ανθρώπινης συμπεριφοράς (π.χ. πανικός, αποδιοργάνωση, εγκληματικότητα κτλ.) σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (Mikami et al, 1992, σελ. 127. Drabek, 1986, σελ. 165-168). Επίσης, έτσι ενδεχομένως να εξηγείται και μια γενικότερη τάση των ΜΜΕ να επικεντρώνονται στη άμεση μετακαταστροφική φάση, να επιλέγουν για ρεπορτάζ τα χειρότερα σενάρια και να υπερεκτιμούν τις καταστροφές και τις απώλειες (Hiroi et al., 1985. Drabek, 1986, σελ. 166. Wilkins, 1986. Wenger & Quarantelli, 1989)—μια τάση που παρατηρείται ειδικά στην τηλεόραση⁴⁵. Η ένταση της μυθοπλαστικής δραστηριότητας από τα ΜΜΕ φαίνεται να αυξάνεται, όταν το δημοσιογραφικό ρεπορτάζ αφορά την ανάλυση και περιγραφή καταστροφών σε άλλες χώρες με διαφορετικά ιδεολογικο-πολιτικά συστήματα (Goltz, 1984, Wilkins, 1986. Patterson & Wilkins, 1988). Το έργο των δημοσιογράφων αλλά και τα μηνύματα που μεταδίδουν στο κοινό (π.χ. Chernobyl, Three Mile Island, Bhopal κτλ.), συχνά περιπλέκονται όταν το αντικείμενο της ειδησιογραφίας είναι οι τεχνολογικές καταστροφές (ή τεχνικά θέματα που άπτονται των φυσικών καταστροφών όπως, π.χ., η πρόβλεψη σεισμών, κτλ.) και ο δημοσιογράφος δεν διαθέτει τις απαιτούμενες γνώσεις να το κατανοήσει και να το εκλαϊκεύσει χωρίς να προκαλεί είτε αναστάτωση είτε εφησυχασμό στους ακροατές, θεατές και αναγνώστες

συνεντεύξεων τύπου στο κέντρο πληροφόρησης, δυσκολίες στην τεκμηρίωση των πληροφοριών ειδικά όταν απουσιάζει το κέντρο πληροφόρησης, σχέσεις μεταξύ των τοπικών και των ξένων ΜΜΕ είτε στον τόπο της καταστροφής (οριζόντιες) είτε στο πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των τοπικών και των ξένων δικτύων (κάθετες) και συγκρούσεις σχετικά με το ρολό των ΜΜΕ ως εμπλεκόμενων φορέων ή ως καταγραφέων των γεγονότων) **διεργασιών/προβλημάτων** που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν τα ΜΜΕ κατά τη διάρκεια της καταστροφής. Τα προβλήματα αυτά εντείνονται όταν οι καταστροφές είναι γεωγραφικά εκτεταμένες και δεν υπάρχει σχέδιο έκτακτης ανάγκης-που αφορά την πλειονότητα των δημοσιογραφικών οργανισμών που μελετήθηκαν. Το σχέδιο θα πρέπει να ρυθμίζει τόσο τις εσωτερικές σχέσεις, όσο και τις σχέσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς και τους εκπροσώπους των άλλων ΜΜΕ και επιπλέον να προβλέπει και την τυχόν καταστροφή (σενάριο κατά περίπτωση). Παρότι υπάρχει προσδοκία των τοπικών παραγόντων να συμβάλουν τα ΜΜΕ στην αποκατάσταση, σπανίως λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες των ΜΜΕ στα σχέδια αλλά και αν λαμβάνονται δεν συμμετέχουν σε ασκήσεις ετοιμότητας.

⁴⁵ Οι Wenger & Quarantelli (1989, 56-58) διαπίστωσαν μετά από μία επισκόπηση σχετικών εμπειρικών ερευνών στις ΗΠΑ, ότι τα ΜΜΕ επικεντρώνονται περισσότερο σε δραστηριότητες που προκαλούνται άμεσα από την καταστροφή (π.χ. προειδοποίηση για εκκένωση περιοχής, προσωρινή στέγαση και συμπεριφορά πληγέντων κατά την καταστροφή) και λιγότερο σε περίθαλψη πληγέντων, παροχή υπηρεσιών για περίθαλψη, διατροφή, αποκατάσταση και τις ενέργειες διάσωσης. Το τελευταίο (για διασώσεις) υποεκτιμάται κατά τη δική τους εκδοχή επειδή επιτελείται από μη κυβερνητικούς οργανισμούς που δεν είναι στις προτεραιότητες των ΜΜΕ ως πηγών πληροφορησης.

του (Hiroi et al., 1985. Wilkins, 1986. Nigg, 1997). Οι απαιτήσεις για ειδικές γνώσεις – οι οποίες θα αυξάνονται συνεχώς στην κοινωνία της πληροφορίας – και με τον πολλαπλασιασμό των τεχνολογικών καταστροφών σημαίνει ότι οι δημοσιογραφικοί οργανισμοί θα πρέπει να στελεχωθούν με επιστήμονες-δημοσιογράφους (διάφορες ειδικότητες, *scientists-journalists and not science writers*), δεδομένου ότι η κατάρτιση στα τμήματα /σχολές επικοινωνίας και δημοσιογραφίας και η σχετική επιμόρφωση δεν επαρκούν.

Σύμφωνα με τους Lindy & Lindy (1985, σελ. 295-303), τα MME και οι δημοσιογράφοι, ως εμπλεκόμενοι φορείς και όχι απλώς καταγραφείς γεγονότων, έχουν και μπορούν να διαδραματίσουν ένα σημαντικό εποικοδομητικό ρόλο καθ' όλες τις φάσεις μιας καταστροφής, σε συνεργασία με τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους φορείς. **Πρώτο, κατά τη φάση της πρόληψης**, η μετάδοση της έγκυρης, έγκαιρης και ακριβούς πληροφορίας, σχετικά με επικείμενους κινδύνους μπορεί να μεταφραστεί σε διάσωση ζωών και πρόληψη των τραυματισμών, ειδικά σε προβλέψιμες καταστροφές. Και αυτό είναι σημαντικό, δεδομένου ότι τα MME θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις τάσεις ομαλοποίησης και άρνησης των κινδύνων, χωρίς να πανικοβάλλουν τους θεατές, ακροατές και αναγνώστες. **Δεύτερο, κατά τη φάση της εκδήλωσης της καταστροφής**, οι ανάγκες των διασωθέντων να ανακτήσουν τις δυνάμεις τους, να επανασυνδεθούν με τους συγγενείς τους και να επουλώσουν τα τραύματά τους έρχονται σε αντίθεση με τις ανάγκες των MME για αυτόπτες μάρτυρες του καταστροφικού συμβάντος. Η άκαιρη παρέμβασή τους και η μετατροπή του συμβάντος σε «reality show» μπορεί να εντείνει τις μετατραυματικές εμπειρίες των διασωθέντων και των συγγενών τους. **Τρίτο, κατά τη φάση της διάσωσης**, τα MME, με καλά επεξεργασμένες/μελετημένες ανακοινώσεις, μπορούν να αξιοποιηθούν για την αποτροπή της συγκλίνουσας συμπεριφοράς/δραστηριότητας, τη διατήρηση ανοικτών οδικών αρτηριών και την αναζήτηση βοήθειας.⁴⁶ Η δραστηριότητα αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη, διότι μπορεί να αποτρέψει την πλεονάζουσα και άχρηστη βοήθεια, καθώς και τον ψυχολογικό τραυματισμό εθελοντών που δεν έχουν εκπαιδευτεί να αντιμετωπίσουν καταστάσεις μαζικών θανάτων κτλ.. Στην περίπτωση διακοπής ρεύματος και ενσύρματης επικοινωνίας, οι ράδιο-ερασιτέχνες (Citizens Band) μπορούν να παίζουν καθοριστικό ρόλο (βλ. επίσης Edwards, 1994). **Τέταρτο, κατά τη φάση της καταγραφής των απωλειών**, πέρα από τις δυνατότητες που παρέχουν τα MME για την αλληλοενημέρωση συγγενών ως προς τη μοίρα των πληγέντων, και την ηθική υποχρέωση για μια ακριβέστερη μετάδοση των απωλειών, προβληματίζονται επίσης και για τα αίτια των καταστροφών και την απόδοση ευθυνών.

Λαμβάνοντας υπόψη την τάση για αισθήματα ενοχής μεταξύ των διασωθέντων (π.χ. γιατί επέζησα εγώ και όχι οι άλλοι) καθώς και την ανάγκη για προβολή της ενοχής με την υπερβολική απόδοση ευθυνών σε άλλους, οι συντελεστές των ΜΜΕ θα πρέπει να είναι προσεκτικοί, ώστε να μην αυξηθούν οι ενοχές και η αμυντική επιθετικότητα των διασωθέντων και συνεπώς διαιωνιστεί η τραυματική κατάστασή τους. **Πέμπτο, κατά τις φάσεις της βραχύχρονης (έως ένα έτος) και της μακρόχρονης αποκατάστασης** τα ΜΜΕ μπορούν να συμβάλουν στη ψυχολογική αποκατάσταση των πληγέντων/διασωθέντων με (α) την ενημέρωση, τον εντοπισμό και την παραπομπή σε ειδικές υπηρεσίες όσων έχουν ανάγκη, μέσα από ανακοινώσεις (public service announcements), σποτς, ειδικές στήλες και αρθρογραφία στις εφημερίδες, εκπομπές με ειδικούς κτλ καθώς και (β) την τοποθέτηση του συμβάντος σε εποικοδομητικά ερμηνευτικά πλαίσια και προοπτικές, μέσα από ειδικές αναλύσεις, σχολιασμούς και επετειακές εκδόσεις/δραστηριότητες στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν και οι πληγέντες /διασωθέντες ώστε να επιτευχθεί μακροχρόνια η ψυχολογική αποκατάσταση. Πέρα, όμως, από τη συμβολή των ΜΜΕ στην αντιμετώπιση των βραχυχρόνιων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων αναγκών των πληγέντων, τα ΜΜΕ μπορούν να συμβάλλουν και στη γενικότερη πληροφόρηση των πληγέντων για τα οικονομικά μέτρα αποκατάστασης και την εκπαίδευση των πολιτών, σε συνεργασία με ειδικούς, στις φυσικές, τεχνικές και κοινωνικές επιστήμες, για την πρόληψη/μείωση των επιπτώσεων των καταστροφών.

3. Αξιοπιστία στη Μετάδοση Πληροφοριών για Επικείμενους Κινδύνους: Μια Κοινωνικό-Ψυχολογική Διαδικασία

Η αντίληψη ότι η δημοσιοποίηση πληροφοριών για επικείμενους κινδύνους (π.χ. μιας πρόβλεψης σεισμών ή μιας προειδοποίησης για μετασεισμό) μπορεί να προκαλέσει πανικό και κοινωνική αναστάτωση συχνά κάνει τους αρμόδιους και τους επιστήμονες να συγκρατούνται και να μην προβαίνουν στη δημοσιοποίηση (Wilkins, 1986). Όμως, όπως προαναφέραμε, τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά, μεταξύ της δημοσιοποίησης και του πανικού παρεμβαίνει πληθώρα παραγόντων. Κατ'αρχάς, υπάρχει και πληθώρα ερευνών που έχει αποδείξει το αντίθετο. Επικρατούν τάσεις για αδράνεια, άρνηση του κινδύνου, καθώς και ομαλοποίηση των σημάτων/πληροφοριών κινδύνου ("normalcy bias")(Drabek, 1986, σελ. 72-74). Η διαδικασία μετατροπής/μετάφρασης μιας αντικειμενικής πληροφορίας σε ένα προσωπικό σήμα κινδύνου που

⁴⁶ Είναι προφανές ότι η δραστηριότητα αυτή προϋποθέτει συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς πριν από την καταστροφή και με το κέντρο επιχειρήσεων-γραφείο πληροφόρησης που τίθεται σε λειτουργία αμέσως μετά την καταστροφή.

συνεπάγεται τη λήψη μέτρων για αποφυγή του σχετικού κινδύνου προϋποθέτει την αλληλεπίδραση μιας πληθώρας κοινωνικών και ψυχολογικών παραμέτρων. Δεν είναι μια απλή γραμμική, συμπεριφορική διαδικασία ερεθίσματος-απόκρισης. Τουναντίον είναι μια κυκλική κοινωνική διαδικασία, που περιλαμβάνει τον πομπό, τον αποδέκτη, το μήνυμα/περιεχόμενο του μηνύματος, την ανατροφοδότηση και το κοινωνικό περιβάλλον (“social context”), όπου συντελείται η διαδικασία της επικοινωνίας (Quarantelli, 1980 & 1982. Fitzpatrick & Mileti, 1991).

α. Ο πομπός του μηνύματος. Ο πομπός συνιστά μια καθοριστική μεταβλητή στην επικοινωνιακή διαδικασία και μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Ο πομπός μπορεί να είναι ένας αρμόδιος/επίσημος ή αναρμόδιος/ανεπίσημος φορέας, ένας εξειδικευμένος επιστήμονας ή ένας άσχετος/αυτόκλητος επιστήμονας. Επιπλέον, μπορεί να είναι ένα πρόσωπο μέσο μαζικής επικοινωνίας (π.χ. τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδα, περιοδικό κτλ.) ή μια πρόσωπο-με πρόσωπο επικοινωνία. Τέλος, μπορεί να είναι ένα πρόσωπο οικείο στον αποδέκτη (γνωστός, συγγενής, γείτονας κτλ.) ή ένα πρόσωπο που δεν έχει καμία σχέση με τον αποδέκτη. Γενικά, η αρμοδιότητα, η εξειδίκευση, το προσωπικό μέσο επικοινωνίας και το οικείο πρόσωπο, είναι αυτά που πείθουν τους θεατές, ακροατές και τους αναγνώστες. Οι μεταβλητές αυτές λειτουργούν αθροιστικά και αλληλεπιδρούν στην ενίσχυση της αξιοπιστίας του πομπού του μηνύματος. Φανταστείτε ένα **αρμόδιο εξειδικευμένο επιστήμονα που μεταδίδει μηνύματα για επικείμενους κινδύνους πρόσωπο με πρόσωπο σε γνωστούς του**. Έχει επίσης παρατηρηθεί ότι η **πολλαπλότητα των πομπών, πηγών πληροφόρησης**, θα ενισχύσει περαιτέρω την ερμηνεία ενός αντικειμενικού σήματος ως σήματος προσωπικού κινδύνου, εφόσον φυσικά τα μηνύματα δεν αντιφάσκουν μεταξύ τους (Drabek, 1986, σελ. 74-76. Hartsough & Mileti, 1985, σελ. 291).

β. Τα χαρακτηριστικά του μηνύματος. Μεταξύ των χαρακτηριστικών που έχουν αναδειχτεί ως σημαντικά στη διεθνή βιβλιογραφία (Drabek, 1986, σελ. 74-76. Hartsough & Mileti, 1985, σελ. 291) είναι η (1) η **συγκεκριμενοποίηση** (2) η **σαφήνεια** και (3) η **αμεσότητα του μηνύματος**. Ως προς τη **συγκεκριμενοποίηση** θα πρέπει να προσδιορίζει το μέγεθος, τον τόπο, το χρόνο εκδήλωσης, και την πιθανή έκταση της καταστροφής. Η αοριστία πολλών προβλέψεων σεισμών ως προς τους παράγοντες αυτούς καθιστά τις προβλέψεις γενικόλογες, αναξιόπιστες και γενικά ακίνδυνες.⁴⁷ Ως προς τη **σαφήνεια του μηνύματος** – που σχετίζεται και με τη συγκεκριμενοποίηση-η σύγχυση των αποδεκτών και η συνακόλουθη αναξιοπιστία αυξάνονται,

⁴⁷ Όμως, ο μη προσδιορισμός περιοχών κινδύνου από τα MME τα οποία έχουν ευρύτερη εμβέλεια στην επικράτεια μπορεί να οδηγήσει και σε μια σχετική αναστάτωση των θεατών, ακροατών, αναγνώστών.

όταν υπάρχουν αντιφατικά μηνύματα λόγω των πολλαπλών παρεμβάσεων ή λόγω συχνών μεταβολών στο περιεχόμενο του μηνύματος. Εδώ, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η μη έγκαιρη παρέμβαση του Εθνικού Συμβουλίου Αξιολόγησης Σεισμικών Προβλέψεων των ΗΠΑ –σε συνδυασμό με αρθρογραφία στις NewYork Times που πρόβαλε την επιστημονική εγκυρότητα και την εκμετάλλευση από αρμόδιους για την προώθηση της ετοιμότητας – έδωσε στους κατοίκους της περιοχής σαφές μήνυμα για την αξιοπιστία της πρόβλεψης της Νέας Μαδρίτης (Tierney, 1994, 84-86). Επίσης, η τάση σε πολλούς δημοσιογράφους στο πλαίσιο της αντικειμενικότητας – (ή λόγω έλλειψης ειδικών γνώσεων?) - να παραθέσουν αντίθετες απόψεις των επιστημόνων για επικείμενους κινδύνους αυξάνει τη σύγχυση ως προς τη βεβαιότητα του κινδύνου και ενδεχομένως να λειτουργεί ανασταλτικά σε πρακτικό επίπεδο για τη λήψη μέτρων (Hartsough & Mileti, 1985, σελ. 286-287). Ως προς **την αμεσότητα του κινδύνου** – μια μεταβλητή που επίσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη συγκεκριμενοποίηση - ανακοινώσεις και προειδοποιήσεις που δεν προσδιορίζουν το συγκεκριμένο χρόνο, την περιοχή, τη σοβαρότητα και την εγγύτητα του κινδύνου, έτσι ώστε ο αποδέκτης να συμπεράνει ότι κινδυνεύει άμεσα, δεν θα έχουν απήχηση στους αποδέκτες και δεν θα οδηγήσουν στη λήψη μέτρων προφύλαξης (π.χ. εκκένωση της περιοχής κτλ.).

Δυο άλλες μεταβλητές που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά του μηνύματος είναι (1) η **σειρά παρουσίας** του υλικού σχετικού με την πρόβλεψη ή προειδοποίηση και (2) το **πλαίσιο μετάδοσης του μηνύματος** κινδύνου. Αναφορικά με τη **σειρά παρουσίας**, έρευνα που έγινε στην Καλιφόρνια σχετικά με τις επιδράσεις στο κοινό και σε οργανώσεις της αναθεώρησης των πιθανοτήτων εκδήλωσης ενός σεισμού 7,0 Ρίχτερ στην περιοχή του Σαν Φρανσίσκο (από 50% σε 67%) όπως αυτή μεταδόθηκε μέσα από σχετικό ένθετο σε τοπικές εφημερίδες κατέληξε στο ότι οι πληροφορίες σχετικά με το τι πρέπει να κάνουν, πώς να το κάνουν, πώς να ανταλλάξουν ιδέες με άλλους και που θα βρουν επιπλέον πληροφορίες θα έπρεπε να προηγηθούν και να ακολουθήσουν οι επιστημονικές πληροφορίες (π.χ. γέννηση σεισμών, μετασεισμοί κτλ.) στο τέλος ή σε παράρτημα της έκδοσης, ιδίως, όταν ο πληθυσμός της σεισμογενούς περιοχής είναι ήδη ενημερωμένος (Mileti et al. 1993, σελ. 16). Σε ό,τι αφορά το **πλαίσιο μετάδοσης**, περιορισμένη θα είναι η πειστικότητα μετάδοσης του μηνύματος κινδύνου από ηλεκτρονικό ΜΜΕ (π.χ. τηλεόραση ή ραδιόφωνο), όταν η ανακοίνωση αυτή συνοδεύεται από επαναφορά της κανονικής ροής του προγράμματος (π.χ. συνεχίζει με το έργο ή με διαφημίσεις) και μεγαλύτερη, όταν το ΜΜΕ συνεχίζει την ενασχόληση του με τον επικείμενο κίνδυνο (Quarantelli, 1982, σελ. 4). Αν και συχνά η τεχνική αυτή αποτελεί μια αποτελεσματική τακτική στην αποτροπή ή αποκλιμάκωση μιας κοινωνικής αναστάτωσης, η χρήση της όταν όντως υπάρχει πραγματικός

κίνδυνος μπορεί να οδηγήσει σε εφησυχασμό και να έχει ολέθριες συνέπειες για την ασφάλεια των κατοίκων.

γ. Οι αποδέκτες των πληροφοριών για επικείμενους κινδύνους. Παρότι τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας απευθύνονται σε «ανώνυμες μάζες» ακροατών, θεατών και αναγνωστών, οι μάζες αυτές είναι κοινωνικά διαφοροποιημένες, έχουν διαφορετικές παραστάσεις και εμπειρίες και αντιλαμβάνονται διαφορετικά τους πομπούς και τα μηνύματα. Και ο τρόπος που αντιλαμβάνονται τους πομπούς και τα μηνύματα θα καθορίσει και τη συμπεριφορά τους και τα μέτρα που θα πάρουν ή δεν θα πάρουν για την αντιμετώπιση του κινδύνου. Το **κοινωνικο-οικονομικό**, μορφωτικό και διανοητικό τους επίπεδο μπορεί να καθορίσει τη συμπεριφορά τους σχετικά με την άκριτη αποδοχή ή την καταβολή περαιτέρω προσπαθειών επαλήθευσης μιας ανακοίνωσης/προειδοποίησης. Στην εκπομπή του Όρσον Γουέλς (Cantril, 1966), οι ακροατές με ανώτερο μορφωτικό επίπεδο προέβησαν και σε άλλες ενέργειες διασταύρωσης και επαλήθευσης. **Δεύτερο, η εθνική και πολιτισμική προέλευση** των αποδεκτών φαίνεται να επιδρά στην αξιοπιστία του μηνύματος. Άτομα που ανήκουν σε μειονότητες, που κατοικούν ή προέρχονται από αγροτικές περιοχές αποδίδουν λιγότερη αξιοπιστία σε ανακοινώσεις από αρμόδιες και επίσημες πηγές, σε σχέση με τις ανεπίσημες και προσωπικές πηγές πληροφόρησης (Drabek, 1986, σελ. 79-80). Επίσης σε έρευνα σχετικά με προειδοποίηση για κίνδυνο πλημμύρας, οι λευκοί Αμερικανοί εκδήλωσαν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στα ΜΜΕ, οι μαύροι Αμερικανοί στην Αστυνομία και τους Πυροσβέστες και οι Αμερικανοί Μεξικανικής καταγωγής στους γείτονες, φίλους και συγγενείς τους (Cf. Drabek, 1986, σελ. 80). Τρίτο, ο **χαρακτήρας των αποδεκτών** έχει αναδειχθεί ως σημαντικός σε κάποιες έρευνες, π.χ. ο «εσωτερικός έλεγχος» συσχετίζεται περισσότερο με ακριβή εκτίμηση των κινδύνων και λήψη μέτρων (π.χ. εκκένωση περιοχής) μετά από προειδοποίηση, σε σχέση με τον «εξωτερικό (μοιρολατρικό) έλεγχο» (Cf. Drabek, 1986, σελ. 110-111, 330-331). Τέταρτο, οι **εμπειρίες από καταστροφές** και η **παρουσία μιας υπο-κουλτούρας** και μιας **σχετικής υποδομής αντιμετώπισης** (π.χ. σχέδια, προσωπικό για έκτακτες ανάγκες κτλ.) προκαταλαμβάνουν γενικά τα άτομα και τους οργανισμούς να δώσουν μεγαλύτερη πίστη σε προβλέψεις και προειδοποιήσεις και να λάβουν μέτρα προστασίας (Drabek, 1986, σελ. 77, 107-108 Mileti et al, 1993, σελ. 14-15). Όμως, ο παράγοντας εμπειρία είναι πολύπλοκος και εξαρτάται από το είδος της εμπειρίας, π.χ. σοβαρότητα των ζημιών ή απωλειών που υπέστησαν από το ίδιο καταστροφικό συμβάν στο παρελθόν κτλ. (Quarantelli, 1982. Drabek, 1986, σελ.108). Οι έρευνες για τα χαρακτηριστικά των αποδεκτών έχουν εξετάσει και άλλες μεταβλητές (π.χ. οικονομικό επίπεδο, φύλο κτλ.). Όμως, τόσο αυτές όσο και οι άλλες που αναφέρονται στην παρούσα επισκόπηση, έχουν γίνει σε

συγκεκριμένες χώρες και πολλές φορές στο πλαίσιο μονομεταβλητών αναλύσεων με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν πάντα ομοιόμορφα και γενικεύσιμα αποτελέσματα. Πάντως, θα πρέπει να ερευνώνται και να λαμβάνονται υπόψη από τους αρμόδιους στο σχεδιασμό αντιμετώπισης οι τυχόν διαφορές. Οι αντιλήψεις, οι αντιδράσεις και οι συμπεριφορές των αποδεκτών αποτελούν σημαντικά στοιχεία ανατροφοδότησης για τους αρμόδιους και τους επιστήμονες, καθώς και για προσαρμογές των σχεδίων έκτακτης ανάγκης.

δ. Τρεις Εμπειρικές Έρευνες σχετικές με τη Γνωστοποίηση Σεισμικών Κινδύνων. Οι έρευνες αυτές έγιναν στην Πολιτεία της Καλιφόρνιας. Οι πρώτες δύο (Mileti & Fitzpatrick, 1992. Mileti et al., 1992. Mileti et al., 1993) ερευνούν τις επιδράσεις της πρόβλεψης σεισμών από αρμόδιους και αναγνωρισμένους φορείς της Πολιτείας (π.χ. Γεωλογικό Ινστιτούτο των ΗΠΑ, Εθνικό και Πολιτειακό Συμβούλιο Εκτίμησης των Σεισμικών Προβλέψεων, Γραφείο Εκτάκτων Υπηρεσιών της Πολιτείας) στη λήψη μέτρων αντισεισμικής προστασίας **πριν από την εκδήλωση** του συμβάντος ενώ η τρίτη (Mileti & O'Brien, 1992) ερευνά τις επιδράσεις των ανακοινώσεων για μετασεισμούς στη λήψη μέτρων προστασίας **μετά την εκδήλωση** του κύριου σεισμού 7,1 Ρίχτερ με επίκεντρο τη Λόμα Πριέτα.

Στην **πρώτη** έρευνα (Mileti & Fitzpatrick, 1991. Mileti et al., 1992), που αφορά το πειραματικό πρόγραμμα του Parkfield που ήδη αναφέραμε, είχε προβλεφθεί (τον Απρίλιο του 1985) από το Διευθυντή του Γεωλογικού Ινστιτούτου των ΗΠΑ και ύστερα από εξουσιοδότηση του Εθνικού και του Πολιτειακού Συμβουλίου Εκτίμησης Σεισμικών Προβλέψεων, η εκδήλωση ενός σεισμού από 5,5 έως 6,0 Ρίχτερ, μεταξύ του 1985 και 1993, με 90% πιθανότητες και με επίκεντρο την περιοχή Parkfield (σχεδόν πάνω στο ρήγμα του Αγίου Ανδρέα). Επίσης, υπήρχε 10% πιθανότητα το μέγεθος του σεισμού να ανέλθει σε 7,0 Ρίχτερ. Η ανακοίνωση έτυχε ευρύτερης δημοσιοποίησης σε όλα τα ΜΜΕ, ενώ παράλληλα υπήρχε ένας κατακλυσμός (π.χ. μπροσούρες, προβολές διαφανειών, ντοκιμαντέρ, ομιλίες/συνεντευξεις από επιστήμονες, βιβλία ζωγραφικής κτλ.) από υλικό που διανεμήθηκε στα νοικοκυριά της περιοχής. Το 1988, τρία χρόνια μετά την πρόβλεψη, απεστάλη από το Γραφείο Έκτακτων Υπηρεσιών μπροσούρα για το σεισμικό κίνδυνο, την πρόβλεψη, τον πιθανό τρόπο βραχύχρονης προειδοποίησης και τα μέτρα προστασίας, σε 122.000 νοικοκυριά στην περιοχή κινδύνου. Ένα χρόνο, μετά τη διανομή, διεξήχθη δειγματοληπτική ερευνά σε τρεις κοινότητες, δυο από αυτές σε ίση απόσταση από το επίκεντρο αλλά με διαφορετικές εμπειρίες από σεισμούς, και η τρίτη σε μεγαλύτερη απόσταση από το επίκεντρο. Η ερευνητική ομάδα διαπίστωσε ότι η αντίληψη της πρόβλεψης ως προσωπικός κίνδυνος στο άμεσο μέλλον συναρτάται με διάφορους παράγοντες, όπως η

αντίληψη της πρόβλεψης ως συγκεκριμένης, η αντίληψη ότι οι επιστήμονες συμφωνούσαν μεταξύ τους, η παρατήρηση ενεργειών ετοιμότητας στον περίγυρό τους, και η συχνότητα και ενίσχυση του μηνύματος από άλλες πηγές πληροφόρησης αλλά και η σημασία του σεισμικού κινδύνου στη ζωή των ερωτώμενων, όπως αυτό μετρήθηκε από τα μέτρα προστασίας που είχαν ληφθεί πριν από την πρόβλεψη. Διαπιστώθηκε επίσης ότι η αναζήτηση πληροφοριών σχετιζόταν με την παρατήρηση ενεργειών ετοιμότητας στον κοινωνικό περίγυρο, την ενίσχυση του μηνύματος από άλλες πηγές και την προσωποποίηση του κινδύνου. Τέλος, η λήψη μέτρων προστασίας μετά την πρόβλεψη σχετιζόταν με την αναζήτηση περαιτέρω πληροφοριών, τη διαπίστωση ενεργειών ετοιμότητας στον κοινωνικό περίγυρο καθώς και την συγκεκριμενοποίηση/ομοφωνία του μηνύματος, το τελευταίο στις δύο κοινότητες χωρίς την εμπειρία της καταστροφής. Γενικό συμπέρασμα της ερευνητικής ομάδας είναι ότι η λήψη σχετικών μέτρων ανακύπτει μέσα από μια διαδικασία διερεύνησης και αλληλεπίδρασης με τον κοινωνικό περίγυρο.

Σε πρακτικό επίπεδο, οι ερευνητές κρίνουν σκόπιμη: τη διανομή της έντυπης πληροφορίας (π.χ. της μπροσούρας) στα νοικοκυριά, επειδή επιτρέπει την προσωποποίηση του κινδύνου• η μπροσούρα να προέρχεται από αρμόδιους αλλά να παραπέμπει και σε άλλους φορείς περιλαμβανόμενων και των επιστημόνων• να εμπεριέχει συγκεκριμένα μηνύματα ως προς τον κίνδυνο, τα γεωγραφικά όρια, τον χρόνο εκδήλωσης, τις επιπτώσεις, τι θα πρέπει οι αποδέκτες να κάνουν πριν, κατά και μετά από ένα σεισμό και που μπορούν να βρουν άλλες πληροφορίες• να προϊδεαστούν οι αποδέκτες πριν την αποστολή της μπροσούρας• η μπροσούρα να συνοδεύεται και από άλλο υλικό και άλλα MME που θα ενισχύουν και δεν θα έρχονται σε αντίφαση με το μήνυμα της μπροσούρας• και θα πρέπει, τέλος, να τους ωθεί να κινητοποιηθούν και να αυτενεργήσουν για τη λήψη μέτρων προστασίας.

Η **δεύτερη** έρευνα (Mileti et al., 1993) αφορά την διερεύνηση των επιδράσεων στη λήψη μέτρων αντισεισμικής προστασίας από νοικοκυριά και φορείς μετά την αναθεώρηση των πιθανοτήτων εκδήλωσης ενός σεισμού 7,0 Ρίχτερ, στα επόμενα 30 χρόνια, για την Νότια Καλιφόρνια από 50% που είχαν ανακοινωθεί το 1988 σε 67% το 1990. Η αναθεωρημένη πρόβλεψη – η οποία έγινε μετά την εκδήλωση του σεισμού το 1989 στη Λόμα Πριέτα- είχε την έγκριση της επιστημονικής κοινότητας (Εθνικό Συμβούλιο Εκτίμησης των Σεισμικών Προβλέψεων και του Γεωλογικού Ινστιτούτου των ΗΠΑ) καθώς και των αρμόδιων πολιτειακών αρχών. Η αναθεωρημένη πρόβλεψη δημοσιοποιήθηκε στην περιοχή (Bay Area), σε μορφή ενός καλαίσθητου 24σέλιδου ενθέτου (“The Next Big Earthquake in the Bay Area May Come Sooner

than you Think”) στις τοπικές κυριακάτικες εφημερίδες και σε διάφορες γλώσσες. Το ένθετο εμπεριείχε πληροφορίες για την πρόβλεψη, την ένταση κίνησης του εδάφους (ground-shaking), μέτρα προστασίας, μέτρα μείωσης ζημιών, τρόπους απόκρισης σε βραχύχρονη προειδοποίηση και για πηγές επιπρόσθετης πληροφόρησης. Δύο χρόνια μετά από τη διανομή του ενθέτου, διεξήχθη σχετική εμπειρική έρευνα σε τυχαία δείγματα νοικοκυριών, επιλεγμένα δείγματα επιχειρήσεων και σε οργανισμούς ασφάλειας, υγείας και πρόνοιας σε επίπεδο ομοσπονδίας, πολιτείας και κομητείας. Συγκρίνοντας τα μέτρα προστασίας, πριν και μετά από τη διανομή του ενθέτου για τα νοικοκυριά και τους φορείς, οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι το ένθετο συνέβαλε στην ενίσχυση των μέτρων προστασίας τόσο στο επίπεδο των νοικοκυριών, όσο και αυτό των φορέων, αν και οι παρεμβάσεις αφορούν περισσότερο μη-δομικές ενέργειες (π.χ. διασφάλιση περιχομένου, κατοχύρωση θερμοσίφωνα κτλ.) και κάποιες από αυτές (π.χ. επικαιροποίηση σχεδίων) ήταν στο πρόγραμμα να γίνουν. Οι συγγραφείς καταλήγουν σε σχεδόν παρόμοια συμπεράσματα με την προηγούμενη έρευνα, σχετικά με τη σημασία της αναζήτησης πληροφοριών, την προϋπάρχουσα κουλτούρα και υποδομή για την αντιμετώπιση των καταστροφών, τη σημασία των πολλαπλών μέσων/πηγών πληροφόρησης, οι οποίες όμως δεν θα έρχονται σε αντίθεση, την ανάγκη αποφυγής πολύπλοκου υλικού (π.χ. αναλυτικοί χάρτες επικινδυνότητας) που δεν θα είναι κατανοητό στο κοινό, τη σειρά παρουσίασης του υλικού καθώς και την ανάγκη ενσωμάτωσης ενός ειδικού στις δημόσιες σχέσεις/τεχνικές της δημοσιογραφίας στη διεπιστημονική ομάδα σύνταξης.

Στην **τρίτη** έρευνα (Mileti & O'Brien, 1992), αντικείμενο μελέτης ήταν η εκτίμηση των επιδράσεων των προειδοποιήσεων για μετασεισμούς μετά από τον κύριο σεισμό 7,1 Ρίχτερ, που είχε ως επίκεντρο τη Λόμα Πριέτα (17.10.1989). Μια σειρά βραχείας (24-48ώρες) και μεσαίας (λίγες εβδομάδες έως μήνες/ετος) διάρκειας προειδοποιήσεων για μετασεισμούς διάφορων μεγεθών έγιναν από το Γεωλογικό Ινστιτούτο των ΗΠΑ. Για να μελετήσουν τις επιδράσεις, η ερευνητική ομάδα επέλεξε δείγματα νοικοκυριών από δύο Κομητείες της Καλιφόρνιας (Σαν Φρανσίσκο και Σάντα Κρουζ) οι οποίες είχαν υποστεί διαφορετικό βαθμό απωλειών κατά τον κύριο σεισμό (σοβαρότερες ζημιές στη Σάντα Κρουζ). Διαπίστωσαν ότι 84% και 78% των νοικοκυριών στη Σάντα Κρουζ και το Σαν Φρανσίσκο, αντίστοιχα, είχαν ακούσει την προειδοποίηση. Κατά τις πρώτες 72 ώρες, 55% και 56% είχαν κατανοήσει τη σημασία των μετασεισμικών προειδοποιήσεων, 75% και 66% ανέμεναν την εκδήλωση καταστροφικού μετασεισμού και 55% και 40% ανέμεναν ότι ένας καταστροφικός μετασεισμός θα προκαλούσε

επιπρόσθετους τραυματισμούς και ζημιές. Σε ό,τι αφορά τα μέτρα προστασίας⁴⁸ που έλαβαν μετά την προειδοποίηση για μετασεισμούς, κατά τις πρώτες 72 ώρες και δύο μήνες μετά τον κύριο σεισμό, διαπιστώθηκαν γενικά τάσεις για (α) λήψη περισσότερων μέτρων από κατοίκους της Σάντα Κρουζ και (β) υψηλότερα ποσοστά που έλαβαν μέτρα για μεταβολές στο εσωτερικό της κατοικίας και την ανάπτυξη σχεδίου έκτακτης ανάγκης παρά στις δομικές μεταβολές της κατοικίας.

Η ανάλυση συσχέτισης μεταξύ διαφόρων παραγόντων (π.χ. αντιλήψεις κατοίκων για την ποιότητα των μηνυμάτων προειδοποίησης, απώλειες κατά τον κύριο σεισμό, ενέργειες μετά τον κύριο σεισμό, δημογραφικά χαρακτηριστικά κτλ.) και της προσωποποίησης του κινδύνου από τους μετασεισμούς/ή των μέτρων προστασίας για τους μετασεισμούς, επιβεβαίωσε γενικά τις έρευνες για τους παράγοντες (π.χ. συγκεκριμενοποίηση, ομοφωνία/εναρμόνιση μηνυμάτων, ενίσχυση του μηνύματος από άλλες πηγές) που επηρεάζουν τη διαδικασία μετάδοσης πληροφοριών κινδύνου πριν από τον κύριο σεισμό. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι η έκταση των απωλειών που υπέστησαν κατά τον κύριο σεισμό επηρέασε το βαθμό εμπλοκής τους σε ενέργειες απόκρισης (π.χ. διάσωση, προσφορά στέγης σε πληγέντες, βοήθεια στην εκκένωση θυμάτων, παροχή πρώτων βοηθειών σε τραυματίες κτλ.), το οποίο στη συνέχεια επηρέασε και την τάση για λήψη μέτρων προστασίας κατά των μετασεισμών.⁴⁹ Οι ερευνητές συμπεραίνουν ότι η εμπειρία από απώλειες ευαισθητοποιεί τους πληγέντες για λήψη μέτρων κατά των μετασεισμών, ενώ η έλλειψη τέτοιων εμπειριών προκαταλαμβάνει τους κάτοικους προς την ομαλοποίηση της κατάστασης (“normalization bias”) ιδίως όταν τα μηνύματα προειδοποίησης για τους μετασεισμούς δεν είναι συγκεκριμένα ως προς τον κίνδυνο αλλά και τα ενδεικνύμενα μέτρα προστασίας.

⁴⁸ Αναζήτησαν γενικές πληροφορίες για σεισμούς, αναζήτησαν πληροφορίες για μέτρα που πρέπει να λάβουν για μετασεισμούς, διάβασαν τις πληροφορίες στον τηλεφωνικό κατάλογο, ανέπτυξαν σχέδιο έκτακτης ανάγκης, εξασφάλισαν καλύτερα τα περιεχόμενα της κατοικίας τους και προέβησαν σε δομικές αλλαγές στην κατοικία τους.

⁴⁹ Ένας άλλος παράγοντας που επηρέασε θετικά τη λήψη μέτρων προστασίας για τους μετασεισμούς ήταν η προτεραιότητα που είχαν δώσει τα νοικοκυριά στην αντισεισμική ετοιμότητα πριν από τον κύριο σεισμό, ανεξάρτητα από τη στάση τους έναντι των μετασεισμικών προειδοποιήσεων. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι οι ηλικιωμένοι συμμετείχαν λιγότερο σε ενέργειες απόκρισης μετά τον κύριο σεισμό (ΣΦ και ΣΚ), οι άνδρες έλαβαν λιγότερα μέτρα προστασίας κατά των μετασεισμών (μόνο στο ΣΦ) και τα μη λευκά νοικοκυριά προσωποποίησαν λιγότερο το κίνδυνο από το μετασεισμό (μόνο στο ΣΦ). Τα αποτελέσματα σχετικά με τους δημογραφικούς παράγοντες δεν παρατηρήθηκαν γενικά στη Σάντα Κρουζ, όπου είχαν σημειωθεί μεγαλύτερες ζημιές από τον κύριο σεισμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cantril, J., The invasion from Mars: a study in the psychology of panic, Harper and Row, New York, 1966.

Edwards, L. E., "The utilization of amateur radio in disaster communications," Working Paper No. 86, Natural Hazard Research, 1994, 81 pp.

Fitzpatrick, C. and Mileti, D.S., "Motivating public evacuation," IJMED, Vol. 9, No. 2, Aug. 1991, pp. 137-152.

Fitzpatrick, C. et al., « Citizen perception and response to risk communication during the Parkfield earthquake prediction experiment : an overview of findings," American Sociological Association Meeting, Washington, D.C., August 11, 1990.

Friedman, B.J., « The art of storytelling : the structuring and processing of news during disasters, » Miscellaneous Report No. 30, Disaster Research Center, University of Delaware, 1987, 140 pp.

Geller R.J. et al. « Earthquakes cannot be predicted, » Science Online, The American Association for the Advancement of Science, Vol. 275, No. 5306, 1996, p. 1616.

Goltz, J.D., "Are the news media responsible for the disaster myths? A content analysis of emergency response imagery," IJMED, Vol. 2, No. 3, Nov. 1984, pp. 345-367.

Haas, J.E. and Mileti, D.S., "Socioeconomic impact of earthquake prediction on government, business and community: research findings, issues and implications for organizational policy," National Science Foundation Report, 1976.

Hartsough, D.M and Mileti, D.S., "The media in disaster," In J. Laube and S.A. Murphy (Eds.), Perspectives on disaster recovery, Appleton-Century-Crofts, Norwalk, CN, 1985, pp. 282-294.

Hiroi, O. et al., « A study of mass media reporting in emergencies , » IJMED, , Vol. 3, No. 1, 1985, pp. 21-49.

Lindy, J.D. and Lindy, J.G., "Observations on the media and disaster recovery period," In J. Laube and S.A. Murphy (Eds.), Perspectives on disaster recovery, Appleton-Century-Crofts, Norwalk, CN, 1985, pp. 295-303.

Mikami, S. et al., « A cross-cultural comparative study in mass communication in disaster, » Article No. 235, Disaster Research Center, University of Delaware, 1992.

Mileti, D.S., "Societal comparisons of organizational response to earthquake predictions: Japan vs. the United States," IJMED, Vol 1, No. 3, 1983, pp. 399-413.

Mileti, D.S. et al., "Communicating earthquake risk : societal response to revised probabilities in the Bay Area," A Report of the Hazard Assessment Laboratory, 1993.

Mileti, D.S. et al., «Lessons from the Parkfield earthquake prediction, » *Environment*, Vol. 34, No. 3, April 1992, pp.16-20, 36-39.

Mileti, D.S. and Fitzpatrick, C., “The causal sequence of risk communication in the Parkfield earthquake prediction experiment,” *Risk Analysis*, Vol. 12, No. 3, 1992, pp. 393-400.

Mileti, D.S. and O’Brien, P.W., “Warnings during disaster: normalizing communicated risk,” *Social Problems*, Vol. 39, No. 1, 1992, pp. 40-57.

Mulargia F. and Gasperini, P. “Evaluating the statistical validity beyond chance of “VAN” earthquake precursors,” *International Geophysical Journal* , Vol. 111, No. 1, 1992, pp. 32-44.

Mulargia F. and Gasperini, P. “Reply to Takayama’s comment,” *International Geophysical Journal*, Vol. 115, 1993, pp. 1199-1201.

Nigg, J. M., “The issuance of earthquake “predictions”: scientific approaches and public policy strategies,” Preliminary Paper No., 275, Disaster Research Center, 1998, 22pp.

Partridge, E., “Ethical issues in emergency management policy,” in L.K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Duke University Press, Durham and London, 1988, pp.330-343.

Patterson, P. and Wilkins, L., “Routinized reporting of technological accidents: television coverage of the Chernobyl disaster,” *IJMED*, Vol. 6, No. 1, 1988, pp. 27-46.

Petropoulos, N., “Emergency planning and social research in Greece : the case of earthquake prediction,” 13th World Congress of Sociology, Bielefeld, Germany, July 18-23, 1994, 56pp.

Πετρόπουλος, Ν., «Κοινωνικές και ψυχολογικές διαστάσεις της πρόβλεψης σεισμών: αντιλήψεις και συμπεριφορές των κατοίκων του Πύργου και της Πάτρας,» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Τεύχος 95, Α΄ 1998, σελ. 159-183.

Quarantelli, E.L., « Some research emphasis for studies on mass communication systems and disasters,” In *Disasters and Mass Media: Proceedings of the Committee on Disasters and the Mass Media Workshop*, National Academy of Sciences, Washington, D.D., 1980, pp. 293-299.

Quarantelli, E.L., « Peoples’ reactions to emergency warnings,” *International Congress on Urban Emergencies*, Cancun, Mexico, June 23-25, 1982.

Showalter, P.S., “Prognostication of doom: an earthquake prediction’s effect on four small communities,” *IJMED*, Vol. 11, No. 3, 1993, pp. 270-293.

Southern California Earthquake Preparedness Project Research Team, “Japanese earthquake prediction preparedness program, Disaster Research Center, nd (cica 1985).

Tierney, K.J., “Making sense of collective preoccupations: lessons from research on the Iben Browning earthquake prediction,” In G.M. Platt and C. Gordon (Eds.), *Self, collective behavior and society: essays honoring the contributions of Ralph Turner*, Jai Press, Inc., Greenwich, CT, 1994, pp. 75-95.

Turner, R., "Waiting for disaster: changing reactions to earthquake forecasts in Southern California, IJMED, Vol. 1, No. 2, Aug. 1983.

Valant, J. et al., « Social and economic repercussions of Dr. Iben Browning's 1990 earthquake prediction," Internet (Iben Browning Earthquake Prediction), 20 May 2001.

Wenger, D. and Quarantelli, E.L., Local mass media operations: problems and products in disasters," Report Series No. 19, Disaster Research Center, University of Delaware, 1989, 127 pp.

Wetzel, C.G. et al., « Methodological issues in studying response to the Browning prediction of the New Madrid Earthquake : a researcher's cautionary tale," IMJED, Vol. 11, No. 3, 437-453.

Wilkins, L., "Media coverage of the Bhopal disaster: a cultural myth in the making," IJMED, Vol. 4, No. 1, March 1986, pp. 7-33.

Yoshii, H., "Social impacts of earthquake prediction in Greece," Tokyo Institute of Future Technology, 1990.

Ε'. Ελληνοτουρκικές Σχέσεις: Οι Επιδράσεις των «Δίδυμων» Σεισμών του 1999, στην Τουρκία και την Ελλάδα

Δεν θα ήταν υπερβολή να ισχυριστεί κανείς ότι η θεώρηση των καταστροφών ως φαινομένων μαζικής συμπεριφοράς που προκαλούν στρες και συγκρούσεις σε ένα κοινωνικό σύστημα και θεωρητικά οδηγούν σε όλων των ειδών αλλαγών, περιλαμβανομένων και των αλλαγών/ρυθμίσεων που μειώνουν απώλειες σε μελλοντικές καταστροφές, δεν είναι διαδεδομένη ανάμεσα στους κοινωνικούς επιστήμονες παρά τις προσπάθειες κάποιων θεμελιωτών της «κοινωνιολογίας των καταστροφών» (Βλ. Prince, 1925). Ένας λόγος είναι η επικρατούσα αντίληψη του «δομολειτουργισμού» που έχει εμπνεύσει τις περισσότερες μελέτες για τις φυσικές καταστροφές, που θεωρεί τις καταστροφές ως «φαινόμενα» εξωτερικά του κοινωνικού συστήματος και ότι ο κύριος στόχος του κοινωνικού συστήματος είναι η επαναφορά στο status quo ante (Schorr, 1987). Επιπλέον, οι Nigg & Tierney (1993) συμπληρώνουν ότι η πλειονότητα των σχετικών ερευνών έχει γίνει στις ΗΠΑ, όπου υπάρχει σταθερότητα στο πολιτικο-οικονομικό σύστημα και υποδομή αποκατάστασης σε περιπτώσεις καταστροφών, ώστε να αμβλύνονται οι πιέσεις για αλλαγές στο σύστημα. Εξετάζοντας τις καταστροφές--φυσικές και άλλες καταστροφές--ως κοινωνικές διαδικασίες, αναπόσπαστα φαινόμενα του κοινωνικού συστήματος, ο Dombrowsky (Cf. Schorr, 1987) λέει «Δεν είναι ένας σεισμός που καταστρέφει μια περιοχή, αλλά το επίπεδο της γνώσης και οι υπάρχοντες πολιτισμικοί μηχανισμοί προστασίας που δεν είχαν αναπτυχθεί επαρκώς για να αντεπεξέλθουν. Τις καταστροφές μπορούμε να τις εξετάσουμε ως ευκαιρίες για αποκάλυψη των ατελειών των πολιτισμικών μηχανισμών προστασίας και για προβληματισμό με στόχο την αντιμετώπιση των σχετικών ατελειών». Η αντίληψη ότι οι καταστροφές και οι επιπτώσεις τους είναι συστατικό των κοινωνικών και πολιτισμικών δομών, σημαίνει ότι η αποτροπή των δυσμενών επιπτώσεων συνεπάγεται μεταβολές στις κοινωνικο-πολιτισμικές δομές.

Ο ρόλος των καταστροφών ως πηγών κοινωνικών και πολιτισμικών μεταβολών έχει επισημανθεί και από άλλους κοινωνικούς αναλυτές. Ο Drog (1988, σελ. 267), σε σχετική μελέτη για τη «Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων υπό Συνθήκες Καταστροφών (Decision Making under Disaster Conditions-DDC), αναρωτιέται: «Μπορεί ή επιτρέπεται κανείς να αξιοποιήσει τη συμφορά (adversity) για να πετύχει διάφορους στόχους που δεν έχουν καμία σχέση με την καταστροφή και που θα ήταν αδύνατο να υλοποιηθούν κάτω από κανονικές συνθήκες; Αυτό που υποκρύπτει η σχετική ερώτηση είναι η επιθυμία για διάφορες αλλαγές στην κοινωνική πραγματικότητα, όπως η αναβάθμιση των υποβαθμισμένων περιοχών της πόλης. Κάτω από κανονικές συνθήκες τέτοιες αλλαγές δεν είναι εφικτές λόγω της εξουσίας του κατεστημένου αλλά και του κόστους.

Οι καταστροφές αμβλύνουν τη σκληρή πραγματικότητα και επιτρέπουν διάφορες παρεμβάσεις, που ενδεχομένως να μην είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση της καταστροφής, αλλά μπορούν να γίνουν κάτω από την ομπρέλα της. Η αξιοποίηση μιας καταστροφής για την προώθηση θεμιτών αλλαγών, με τη φύση να διαθέτει το ‘καταστροφικό’ μέρος αυτού που ο Joseph A. Schumpeter αποκαλεί ‘δημιουργική καταστροφή’(constructive destruction) συνιστά μια πρόκληση για όσους συμμετέχουν στη ‘Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων υπό Συνθήκες Καταστροφών’. Το θέμα έχει παραγνωριστεί στη σχετική βιβλιογραφία και πρακτική, αλλά είναι ζωτικής σημασίας λόγω των θεραπευτικών/κανονιστικών προεκτάσεων».

Όπως προαναφέραμε, οι καταστροφές ως πηγές μαζικού στρες στο κοινωνικό σύστημα –και είναι στρες αφού οι απαιτήσεις για την αντιμετώπιση και αποκατάσταση είναι δυσανάλογες των δυνατοτήτων του συστήματος- αλλά και ως πηγές για δυνητικές μεταβολές, μπορούν να οδηγήσουν γενικά σε δύο μορφές αλλαγών.⁵⁰ Η **πρώτη** κατηγορία αλλαγών είναι σχετική με την αντιμετώπιση μελλοντικών καταστροφών, περιλαμβάνει τόσο τις «δομικές» (π.χ. ενίσχυση κατασκευών) όσο και τις «μη-δομικές» (π.χ. νέος οικοδομικός κώδικας, νέας αντισεισμικός κανονισμός, εκπαίδευση κτλ.), και αποσκοπεί στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της κοινότητας και την μείωση των επιπτώσεων των καταστροφών. Παρά τις επισημάνσεις του Quarantelli (1989) για μια επικρατούσα στενή ερμηνεία της φάσης της αποκατάστασης, υπάρχουν αρκετές μελέτες που υιοθετούν μια ευρύτερη αντίληψη της φάσης της αποκατάστασης η οποία περικλείει και τη διαδικασία της ανοικοδόμησης και που θεωρούν τις καταστροφές ως «παράθυρα ευκαιρίας» για νέες ρυθμίσεις που θα μειώσουν τις επιπτώσεις σε μελλοντικές καταστροφές (Βλ. Scanlon, 1976. Wolensky, 1984. Berke & Beatly, 1992). Είναι επίσης προφανές, ότι το οικολογικό κίνημα και η Δεκαετία του ΟΗΕ για τη Μείωση των Επιπτώσεων των Φυσικών Καταστροφών (IDNDR) – με την έμφαση στην αειφόρο ανάπτυξη—έχουν

⁵⁰ Οι Bates & Peacock (1987, 311-312) έχουν επισημάνει επτά συνέπειες/μεσολαβητικούς παράγοντες των καταστροφών που μπορούν να οδηγήσουν σε αλλαγές : (1) Οι καταστροφές προκαλούν στρες στο κοινωνικό σύστημα και δοκιμάζουν τις δυνατότητές του να αντεπεξέλθει στις βασικές λειτουργίες.. (2) Οι καταστροφές επιδρούν διαφορετικά στα διάφορα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα και τους τομείς δραστηριότητας της κοινότητας (3). Οι καταστροφές οδηγούν στην εμφάνιση νέων κοινωνικών ομάδων και δημιουργούν τις συνθήκες για νέες μορφές επαφών, συνεργασίας και σύγκρουσης μεταξύ υφιστάμενων ομάδων και οργανώσεων.. (4). Οι καταστροφές συχνά καταστρέφουν απαρχαιωμένες υποδομές και επιβάλλουν την αντικατάστασή τους από σύγχρονες τεχνολογίες, πολλές φορές προκαλώντας αλλαγές στην κοινωνική διαστρωμάτωση και τον καταμερισμό εργασίας.... (5) Οι καταστροφές πολλές φορές έχουν ως αποτέλεσμα την εισροή ανθρώπων από το εξωτερικό που προσφέρουν εργασία και τεχνογνωσία καθώς και την εισροή σημαντικών φυσικών και χρηματικών πόρων.... (6) Οι ξένοι φέρνουν μαζί τους νέους τρόπους συμπεριφοράς, νέες νοοτροπίες, νέες νόρμες , διαφορετικές από αυτές στην πληγείσα κοινότητα ... και (7) Οι καταστροφές συχνά οδηγούν σε συγκρούσεις , σχετικά με τη κατανομή σπανίων πόρων αλλά και τις αρχές της δικαίας κατανομής κατά τη φάση της αποκατάστασης, που μπορούν να έχουν σοβαρές πολιτικές προεκτάσεις.

συντελέσει σε ένα αναπροσανατολισμό των ερευνητών αλλά και των διαχειριστών καταστροφών προς μια ευρύτερη, μακροχρόνια θεώρηση των φάσεων της αποκατάστασης/ανοικοδόμησης.

Η **δεύτερη** κατηγορία αλλαγών δεν συνδέεται άμεσα με τη μείωση των επιπτώσεων των μελλοντικών καταστροφών και αφορά γενικότερες αλλαγές στο κοινωνικό και πολιτισμικό σύστημα. Αναφέρεται σε αλλαγές στο πολιτικό, οικονομικό και πολιτισμικό σύστημα και μπορεί να συμπεριλάβει νέους τρόπους ερμηνείας του φυσικού κόσμου, νέες πρακτικές στις συναλλαγές με τη δημόσια διοίκηση, νέους τρόπους οργάνωσης της οικονομίας, καθώς και αναπροσανατολισμό στις σχέσεις με άλλους ανθρώπους, άλλες κοινότητες και άλλες χώρες. Η βιβλιογραφική επισκόπηση στο παρόν κεφάλαιο επικεντρώνεται στη δεύτερη κατηγορία αλλαγών, τις γενικότερες επιδράσεις των καταστροφών στο κοινωνικο-πολιτισμικό σύστημα που στην τελευταία ανάλυση και μακροπρόθεσμα ενδέχεται να επηρεάσουν θετικά και την αντιμετώπιση των καταστροφών αν ληφθεί υπόψη ότι οποιεσδήποτε πολιτικές πρακτικές έχουν το κόστος τους.

Αρκετές μελέτες που έχουν ασχοληθεί με τις γενικότερες επιδράσεις των καταστροφών δεν καταλήγουν σε οριστικά και σαφή συμπεράσματα (Βλ. Drabek, 1986, σελ. 284, 294). Ο Douty (1977), μελετώντας τις επιδράσεις του σεισμού της Αλάσκα το 1964 στην οργάνωση της αγοράς εργασίας, δεν μπορούσε να αποδώσει αναμφίβολα τη διάσπαση ή την πτώση τοπικών συνδικάτων στο σεισμό. Ο Wright (1979), αξιολογώντας τις επιδράσεις των πλημμυρών, των ανεμοστρόβιλων και των τυφώνων στα κοινωνικά συστήματα των κομητειών κατά τη δεκαετία 1960-70 δεν διαπίστωσε σημαντικές ή συστηματικές επιδράσεις σε τιμές ακινήτων, ηλικιακή σύνθεση των κατοίκων, το μορφωτικό επίπεδο ή το οικογενειακό εισόδημα. Τέλος, σε μια επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, οι Perry & Hirose (1983) διαπίστωσαν ότι μεταβολές στις δομές εξουσίας ή στους κοινωνικούς θεσμούς δεν συνοδεύουν συνήθως τις καταστροφές, αλλά αλλαγές στην τεχνολογία (ιδίως στις υπό ανάπτυξη χώρες που γίνονται δέκτες οικονομικής βοήθειας για αποκατάσταση), στο δομημένο περιβάλλον (π.χ. ανακαινισμένες κατασκευές κτλ) και στις τοπικές οικονομίες, λόγω τις εισροής κεφαλαίων και πόρων είναι περισσότερο εφικτές (βλ. επίσης Bates & Peacock, 1987, σελ. 310).

Όμως, υπάρχουν και αρκετές μελέτες που έχουν επισημάνει αλλαγές περιορισμένες ή γενικότερες αλλαγές στα κοινωνικό-πολιτισμικά συστήματα κοινοτήτων και χωρών ως αποτέλεσμα διαφορών φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών. Οι Kattarinusi & Telia (1978)

αναφέρουν ότι μετά το σεισμό της Friuli, δήμαρχοι και δημοτικά συμβούλια αναγκάστηκαν να παραιτηθούν, παρατηρήθηκαν μετακινήσεις στις πλειοψηφίες και στελέχη νομαρχιών ανέλαβαν τα ηνία. Μια άλλη έρευνα για τις επιπτώσεις του ίδιου σεισμού, η οποία έγινε από τον Geipel το 1979 (Βλ. Nigg & Tierney, 1993, σελ. 6), διαπίστωσε εντατικοποίηση στον εκσυγχρονισμό σε βιομηχανίες που δεν είχαν υποστεί βλάβες.

Οι Hoover & Bates (1985), μελετώντας τις επιδράσεις του σεισμού της Γουατεμάλας που έγινε το 1973 στο καταμερισμό εργασίας στις επιχειρήσεις, σε 7 πειραματικές και 5 συγκριτικές κοινότητες, διαπίστωσαν συνέχιση της πορείας προς μια πιο πολύπλοκη οργάνωση, η οποία όμως ήταν μεγαλύτερης έντασης σε επιχειρήσεις που είχαν υποστεί μεγαλύτερες ζημιές (Βλ. Nigg & Tierney, 1993, σελ. 13).

Οι καταστροφικές κατολισθήσεις που προκλήθηκαν από σεισμό του 1970 στο Περού προκάλεσαν και αλλαγές στις αξίες και την οικονομία των κοινοτήτων. Στην κοινότητα Huaraz, η οποία έχασε το 30% του πληθυσμού της, ο δείκτης οικονομικής ανάπτυξης ήταν τριπλάσιος του περιφερειακού δείκτη, λόγω της εισροής βοήθειας για την ανοικοδόμηση (Doughty, 1986. Nigg & Tierney, 1993, σελ. 9). Στην κοινότητα Yungay, όπου σκοτώθηκαν οι άρχοντες της κοινότητας, επιταχύνθηκε η διαδικασία της δυτικοποίησης στους εναπομείναντες Ινδιάνους καθώς κατέλαβαν τις κενές θέσεις (Oliver-Smith, 1979. Nigg & Tierney, 1993, σελ. 9).

Μεγαλύτερες επιδράσεις και σε μακρο-κοινωνιολογικό επίπεδο αποδίδονται στο σεισμό της Μανάγκουα (1972). Σύμφωνα με τον Albala-Bertrand (1993), ο σεισμός ξεσκέπασε τις πρακτικές εκμετάλλευσης της οικογένειας Σομόζα και την ανικανότητά της να διαχειριστεί την αποκατάσταση, προκάλεσε ρήγμα στην άρχουσα τάξη, ενέτεινε την αστικοποίηση και συνετέλεσε στην ανατροπή του καθεστώτος από τους Σαντινίστας (Βλ. Nigg & Tierney, 1993, σελ. 5-6).

Οι Perry & Hirose (1983) μελετώντας τις κοινωνικές επιδράσεις ηφαιστειακών εκρήξεων στις ΗΠΑ (Mount St. Helen) και στην Ιαπωνία (Mt. Usu) στον τομέα του τουρισμού, παρατήρησαν παρόμοια αποτελέσματα: «οι τουριστικές δραστηριότητες μετατράπηκαν γενικά σε ημερήσιες εκδρομές κατά τη διάρκεια της ημέρας, αναγκάζοντας τις επιχειρήσεις να εναποθέσουν τις ελπίδες τους στην πώληση αναμνηστικών και την εξυπηρέτηση της βραχείας διάρκειας πελατείας.

Κοινωνικές μεταβολές έχουν παρατηρηθεί και μετά από διάφορες μετεωρολογικές καταστροφές. Ο Wolensky (1984), στη συγκριτική μελέτη επιδράσεων των τυφώνων, ανεμοστρόβιλων και παλιρροϊκών κυμάτων (tidal waves) σε τρεις αμερικανικές κοινότητες (Wilkes-Barre, Pennsylvania, Dayton, Ohio και Galveston, Texas), παρατήρησε μεταβολές σχετικές με τη μείωση των επιπτώσεων των καταστροφών (π.χ. νέες νομοθεσίες για προστασία από πλημμύρες, ανύψωση αναχωμάτων κτλ.), όμως στην περίπτωση του Γκάλβεστον, όπου το παλιρροϊκό κύμα ήταν υπεύθυνο για το θάνατο 6.000 κατοίκων η καταστροφή προκάλεσε μεταρρυθμίσεις στη χάρτα δικαιωμάτων των πολιτών (“triggered off charter reform”) και οδήγησε στην εμφάνιση ενός θεσμού τοπικής αυτοδιοίκησης («the Commission») (Cf. Drabek, 1986, σελ. 296). Επίσης, οι Bates et al. (1963), μελετώντας τις επιδράσεις του τυφώνα Audrey, 5 χρόνια μετά το συμβάν, διαπίστωσαν νέες μορφές πολιτικής προστασίας αλλά και επιτάχυνση της τάσης προς μεγαλύτερη τυποποίηση και συμβολαιοποίηση των κοινωνικών σχέσεων, παρά τη συνεχιζόμενη επιρροή των άτυπων σχέσεων (Βλ. Nigg & Tierney, 1993, σελ. 12-13). Στο ίδιο πνεύμα, ο Rosenthal (1988, σελ. 277) διαπίστωσε ότι μία από τις λανθάνουσες συνέπειες των μεγάλων πλημμυρών του 1953 ήταν η επιτάχυνση των κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών: «Σε κάποιες κοινότητες και χωριά, οι παλαιές πολιτικές και κοινωνικές δομές «σαρώθηκαν» από τα νερά των πλημμυρών. Σε άλλες περιοχές, τα προ-καταστροφικά ρήγματα στο κοινωνικό σύστημα εξερράγησαν («burst open»). Η καταστροφή συνέβαλε στο να εκτονωθεί η λανθάνουσα ένταση που είχε συσσωρευτεί τα προηγούμενα 10 με 15 χρόνια».

Τέλος, κοινωνικές μεταβολές έχουν αναφερθεί και στην περίπτωση διάφορων τεχνολογικών καταστροφών διάφορων ρυθμών ανάπτυξης. Ο Miller (1973), μελετώντας τις επιδράσεις μια τεχνολογικής καταστροφής (στα ορυχεία Aberfan της Αγγλίας) διαπίστωσε ότι «οι ίδιοι οι κάτοικοι αναφέρουν ότι είναι διαφορετικοί, ότι ‘η κοινότητα έχει αναγεννηθεί’, ότι υπάρχει ένα νέο επίπεδο ανεκτικότητας, μια νέα περηφάνια για τον τόπο τους και ότι η κοινότητα έχει αποτελέσει ‘πηγή ζωής’» (Cf. Drabek, 1986, σελ. 296). Σειρά ερευνών έχουν επισημάνει κοινωνικό-πολιτικές αλλαγές, διαφόρων βαθμών, ως αποτέλεσμα πυρηνικών ατυχημάτων. Σχετικές έρευνες με αντικείμενο τις κοινωνικές επιπτώσεις του ατυχήματος στο Three Mile Island (TMI) το 1979 (βλ. Behler, 1987. Walsh, 1988. Goldstein & Schorr, 1991) διαπίστωσαν πτώση της πίστης των κατοίκων στις πολιτικές ηγεσίες και τους τεχνοκράτες καθώς και στις δημοκρατικές διαδικασίες, πολιτική αλλοτρίωση μπροστά στην ανικανότητα των κατοίκων να σταματήσουν την επαναλειτουργία του αντιδραστήρα, ενώ παράλληλα διαπίστωσαν πολιτικοποίηση και δραστηριοποίηση των κατοίκων, μεγαλύτερο πλουραλισμό στις δομές της τοπικής εξουσίας καθώς και «κοσμοπολιτοποίηση» της τοπικής πολιτικής με την εμπλοκή

πολιτειακών και ομοσπονδιακών προσωπικοτήτων στους τοπικούς πολιτικούς αγώνες (Nigg & Tierney, 1993, σελ. 5, 15-16). Ριζικότερες πολιτικές επιπτώσεις έχουν αποδοθεί στο ατύχημα στο Τσερνομπίλ (1986). Εκτιμώντας τις επιδράσεις των ατυχημάτων σε πυρηνικούς αντιδραστήρες, ο Miletì (1999, σελ. 94) παρατήρησε ότι μεταξύ των σημαντικών κοινωνικών προεκτάσεων του ατυχήματος ήταν ο ρόλος που διαδραμάτισε στη διάλυση και κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Σχολιαστές (π.χ. Medvedev, 1990) μάλιστα επισημαίνουν ότι η ανικανότητα της κεντρικής κυβέρνησης να αποτρέψει το ατύχημα και να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που προκάλεσε σε εκατομμύρια ανθρώπους στη συνέχεια, αποκάλυψε στους πολίτες της Σοβιετικής Ένωσης τις «ατέλειες του συστήματος».

Μελετώντας τις γενικότερες επιδράσεις των καταστροφών στα κοινωνικά συστήματα, τίθενται διάφορα θεωρητικά και μεθοδολογικά ερωτήματα. **Πρώτο**, τι αποτελεί «κοινωνική και πολιτισμική» αλλαγή; Είναι αλλαγές οι αλλαγές που παρατηρούνται στο επίπεδο της απασχόλησης, στη σύνθεση ή την ανακατανομή του πληθυσμού μιας κοινότητας ή χώρας, στην εκτόπιση ή αντικατάσταση των παραγόντων εξουσίας; Η απάντηση είναι μάλλον, «ΟΧΙ», εκτός αν αποδειχτεί ότι οι αλλαγές αυτές συνοδεύονται και από παράλληλες αλλαγές στις κοινωνικές δομές, την κοινωνική και πολιτική οργάνωση καθώς και τις πολιτισμικές αξίες και τους προσανατολισμούς του κοινωνικού συστήματος και των κατοίκων.⁵¹ **Δεύτερο**, οι καταστροφές αποτελούν πρωτογενή αίτια των κοινωνικών και πολιτισμικών αλλαγών ή είναι απλώς καταλύτες, αφορμές ή επιταχυντές των λανθανουσών/υποβοσκουσών αλλαγών όπως αναφέρεται στη βιβλιογραφία (π.χ. Drabek, 1986, σελ. 296. Rosenthal, 1988, σελ 277. Miletì, 1999, σελ. 94). **Τρίτο**, και σχετικό με το δεύτερο, αν οι καταστροφές δεν είναι τα κύρια αιτία των αλλαγών, ποιες είναι οι άλλες πηγές των κοινωνικό-πολιτισμικών αλλαγών και πώς μπορούμε να αποτιμήσουμε τις συγκριτικές επιδράσεις; **Τέταρτο**, υπάρχουν κάποια χαρακτηριστικά των διάφορων καταστροφικών συμβάντων (π.χ. τύπος του συμβάντος, έκταση και ένταση της καταστροφής κτλ.) που είναι πιθανότερο να προκαλέσουν γενικότερες αλλαγές πέρα από αυτές που αφορούν τις ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των καταστροφών; Τέλος, τίθεται και το ερώτημα για την μονιμότητα και την αυθεντικότητα των μεταβολών, που προκύπτουν ως αποτέλεσμα των καταστροφών.

⁵¹ Σύμφωνα με τους Bates & Peacock (1987, σελ. 304-308), οι αλλαγές αφορούν νέα σχήματα στον καταμερισμό εργασίας, την κοινωνική διαστρωμάτωση, τους διάφορους τομείς οικονομικής δραστηριότητας καθώς και τον εμπλουτισμό ή την απλούστευση των κοινωνικών ρόλων του κοινωνικού συστήματος.

Στην παρούσα μελέτη, καταβάλλεται μια πρώτη προσπάθεια να αξιολογηθούν οι γενικότερες επιδράσεις των «δίδυμων» σεισμών στην Τουρκία και την Ελλάδα το 1999 στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις. Ο σεισμός στην Τουρκία είχε επίκεντρο την περιοχή Ισμίτ, ήταν μέγεθος 7,4 Ρίχτερ, προκάλεσε 17.255 θανάτους και 44.000 τραυματίες και άφησε μεταξύ 400.000 και 600.000 άστεγους (Jalali & Gologlu, 2000). Ο σεισμός στην Ελλάδα – μικρότερης κλίμακας σε σχέση με αυτόν της Τουρκίας- είχε ως επίκεντρο την περιοχή της Πάρνηθας, είχε μέγεθος 5,9 Ρίχτερ, προκάλεσε 143 θανάτους και 2.000 περίπου τραυματίες και άφησε 60.000 άστεγους.

Εκτός από τη συγκυρία, δύο άλλα κοινά στοιχεία των σεισμών της Τουρκίας και της Ελλάδας ήταν ότι : (1) οι σεισμοί έπληξαν περιοχές όπου συγκεντρώνεται ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων των χωρών καθώς και τα πολιτικά/οικονομικά ελίτ των δυο χωρών και (2) ο κατακλυσμός αλληλοβοήθειας μεταξύ των δύο χώρων για τους πληγέντες (π.χ. συνεργεία διάσωσης, ανταλλαγές σεισμολόγων, αποστολές υλικού, τηλεγραφήματα συμπαράστασης, αποστολή αίματος, άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών κτλ.) κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο σε όλα τα επίπεδα κοινωνικής οργάνωσης (Ε.Ε., κυβέρνησης, ΟΤΑ, ΜΚΟ κτλ.). Μάλιστα, υπήρξαν διάφορες αυθόρμητες ανταλλαγές, πολλές από τις οποίες ξεπήδησαν από οργανώσεις βάσης, αγνοώντας επιφυλάξεις και εκδηλώσεις ψευτο-περιφάνειας σε ανώτερα κυβερνητικά κλίμακα. Η κατάσταση οδήγησε τον Υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας να συμπληρώσει: «Οι λαοί με τη σοφία τους εκπέμπουν ένα μήνυμα για τους πολιτικούς ηγέτες των δύο χωρών. Μας λένε ότι πρέπει όχι μόνο να συμπαρασταθούμε ό ένας στον άλλον αλλά ότι θα πρέπει να αναπτύξουμε και σχέσεις φιλίας.»

Οι σεισμοί της Τουρκίας και της Ελλάδας και οι επιδράσεις τους σε μακροκοινωνιολογικό επίπεδο έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο βιβλιογραφικής μελέτης (Πετρόπουλος, 2001). Στην μελέτη αυτή, η οποία βασίστηκε στην ανάλυση διακρατικών συμβάσεων μετά το Σεπτέμβριο του 1999, σε στατιστικά στοιχεία της ΕΣΥΕ για τουριστική κίνηση μεταξύ των δύο χωρών κατά τα έτη 1998-1999, στην κίνηση κεφαλαίων και αγαθών μεταξύ των δύο χωρών από το 1996 έως και το 2000, σε στοιχεία για τις παραβιάσεις και παραβάσεις από τουρκικά μαχητικά κατά τα έτη 1999-2000, σε ντοκουμέντα για την κατάσταση σχετικά με τα περιουσιακά δικαιώματα των Ελλήνων στην Κωνσταντινούπολη και σε δημοσκοπήσεις για τις αντιλήψεις που είχαν οι Έλληνες και οι Τούρκοι πριν και μετά από τους σεισμούς, προέκυψαν τα εξής γενικά συμπεράσματα:

Πρώτο, παρατηρήθηκαν αυξήσεις στον αριθμό των διακρατικών συμβάσεων που υπογράφηκαν, στην τουριστική κίνηση από την Τουρκία προς την Ελλάδα, στον όγκο των εμπορικών συναλλαγών και τον αριθμό των επενδύσεων από Έλληνες στην Τουρκία. Δεύτερο, παρατηρήθηκε μείωση στον αριθμό των παραβιάσεων και παραβάσεων από τουρκικά μαχητικά, αν και τα στοιχεία προέρχονταν από δευτερογενείς πηγές. Τρίτο, δεν παρατηρήθηκαν αλλαγές στην πολιτική της Τουρκίας ως προς τις περιουσιακές εκκρεμότητες των Κωνσταντινουπολιτών. Τέλος, δεν εξήχθησαν οριστικά συμπεράσματα ως προς την επίδραση των σεισμών στις πεποιθήσεις των Ελλήνων και των Τούρκων για τον «άλλον», δεδομένου ότι καταφέραμε να εντοπίσουμε μόνο δύο κάπως συγκρίσιμες δημοσκοπήσεις που διεξήχθησαν μετά τους σεισμούς. Οι δύο αυτές δημοσκοπήσεις έδειξαν ότι οι Έλληνες αισθάνονται περισσότερο από τους Τούρκους ότι απειλούνται, αν και οι διαφορές ενδεχομένως να εξαφανίζονταν αν υπήρχε μεγαλύτερη συγκρισιμότητα ως προς το επίπεδο αστικότητας των δειγμάτων. Σημειώνεται ότι στην παρούσα έρευνα, οι επιδράσεις στις ελληνοτουρκικές σχέσεις θα εξεταστούν σε μικρο-κοινωνιολογικό επίπεδο, δεδομένου ότι το σχετικό ερώτημα τέθηκε σε όλα τα δείγματα της έρευνας, λαμβάνοντας υπόψη τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και τις τυχόν εμπειρίες τους μετά από το σεισμό της Αττικής.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Albala-Bertrand, J.M., Political economy of large natural disasters, Oxford University Press, New York, 1993.

Bates, F.L. and Peacock, W.G., “Disasters and social change,” In R.R.Dynes et al (Eds.), Sociology of disasters: contributions of sociology to disaster research, Franco Angeli, Milano, 1987.

Behler, G.T., The nuclear accident at Three Mile Island: its effects on a local community, Unpublished doctoral thesis, Department of sociology, University of Delaware, 1987.

Berke P.R. and Beatly, T., Planning for earthquakes: Risk, Politics and Policy, John Hopkins University Press, Baltimore and London, 1992.

Cattarinussi, B. and Telia, B, “Social response to disaster: The Friuli earthquake” (In Italian), Studi di Sociologia, April-June 1978, 236-254.

Douty, C. M., The economics of localized disasters, New York: Arno Press, New York, 1977.

Drabek, T.E., Human system responses to disaster: An inventory of human findings, Springer-Verlag, New York, 1986.

Dror, Y. , “Decisionmaking under disaster conditions” In L. K. Comfort (Ed.), *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Duke University Press, Durham and London, 1988, pp. 255-273.

Goldsteen, R.L. and Schorr, J.K., *Demanding democracy after Three Mile Island*, University of Florida Press, Gainesville, Florida, 1991.

Hoover, G.A. and Bates, F.L., “The impact of a natural disaster on the division of labor in twelve Guatemalan communities: a study of social change in a developing country”, *IJMED*, Vol. 3, 1985, pp. 7-26.

Jalali, R. and Gologlu, S., *Civil society and the state: Turkey after the earthquake*, Paper presented at the 95th Annual Meetings of the American Sociological Association, August 12-16, 2001.

Medvedev, G., *The truth about Chernobyl*, Basic Books, New York 1990.

Miller, J., “Community development in a disaster community”. *Community Development Journal* 8 October, 1973, pp. 161-166.

Mileti, D. S., *Disasters by design: A reassessment of natural hazards in the United States*, Joseph Henry Press, Washington, D.C 1999.

Nigg, J.M. and Tierney, K.J., *Disasters and social change: consequences for community construct and affect*, American Sociological Association Meeting, Miami, Florida, August 13-17, 1993.

Oliver-Smith, A., “The Yungay avalanche of 1970: anthropological perspectives on disaster and social change”, *Disasters*, Vol. 3, No. 1, 1979, pp. 95-101.

Perry, R.W. and Hirose, H., *Volcanic eruptions and functional change: Parallels in Japan and the United States*, *IJMED*, Vol. 1, No. 2, 1983, pp. 231-255.,

Petropoulos, N., “The impact of the August-September 1999 earthquakes on Greco-Turkish relations: a preliminary study,” 5th European Sociological Association Conference, Helsinki, Finland, Aug. 28-Sept. 1, 2001.

Prince, S.H., *Catastrophe and social change: based on a sociological change of the Halifax Disaster*, Ph.D. Thesis, Columbia University Department of Political Science, New York, 1920.

Quarantelli, E.L., « Disaster education : Its substantial content and the target audiences”. *Post-Congress Record of Proceedings, Emergency '88*, Institute of Civil Defense, London, Great Britain, 1989, pp. 1-19.

Rosenthal, U., “Disaster management in the Netherlands: Planning for real events” In L.K. Comfort (Ed) , *Managing disaster: strategies and policy perspectives*, Duke University Press, Durham and London 1988 pp. 274-295.

Scanlon, T. J., et al., “The Port Alice slide.” (EPC Field Report 76/1), *Emergency Planning Canada*. Ottawa, Ontario, Canada, 1976

Schorr, J.K., "Some contributions German katastrsphen-soziologie can make to the sociology of disaster," IJMED, Vol. 5, No. 2, August 1987, pp. 115-135.

Walsh, E.J., Democracy in the shadows: citizen mobilization in the wake of the accident at Three Mile Island, Greenwood Press, New York, 1988.

Wolensky, R. P. "Power, policy and disaster: The political organizational impact of a major flood," Stevens Point, Wisconsin, Center for the Small City, University of Wisconsin-Stephens Point. 1984

Wright, J.D. et al., After the clean-up: Long-range effects of natural disasters, Sage Publications, Beverly Hills, California, 1979

III. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ: ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ, ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ, ΣΥΛΛΟΓΗ, ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

A. «Δειγματοληψία»—Περιγραφή Δειγμάτων της Έρευνας. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των αντιδράσεων των εκπροσώπων-κλειδιά από διάφορους φορείς που ενεπλάκησαν άμεσα ή έμμεσα στο σεισμό της 7.9.1999. Σε κάποιες κατηγορίες φορέων (π.χ. ΟΤΑ, Νομαρχίες, Περιφέρεια, ΠΣΕΑ, ΣΔΟ, ΥΑΣ, ΤΑΣ, Ξένες Ομάδες διάσωσης, στελέχη ΜΚΟ) καταβλήθηκαν προσπάθειες απογραφής όλων των εκπροσώπων, ενώ σε άλλες (π.χ. Επιστήμονες, ΟΑΣΠ, Δημοσιογράφους, ΕΚΑΒ, ΕΜΑΚ, Υπεύθυνοι Οικισμών) επιχειρήθηκε στρωματοποιημένη δειγματοληψία για λόγους οικονομίας αλλά και προκειμένου να υπάρξει διασπορά απόψεων και προτάσεων. Παρακάτω, παρατίθεται συνοπτική περιγραφή όλων των κατηγοριών των ερευνούμενων και των δειγμάτων της έρευνας.

1. Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης—Δήμοι και Κοινότητες. Ξεκινήσαμε με το σύνολο του πληθυσμού (N=124) Δήμων και Κοινοτήτων των Νομών Αττικής (Βλ. Οδηγό Δημοσίων Υπηρεσιών και Οργανισμών, 2000). Στο αρχικό δείγμα συμπεριλήφθησαν όλοι οι Δήμοι και οι Κοινότητες που είχαν έστω και ένα χαρακτηρισμό με κόκκινο ή κίτρινο (N=100). Μεταξύ των 92 ερευνούμενων που ήταν στο τελικό δείγμα των ΟΤΑ, οι 30(32,6%) ήταν Δημαρχοί/Αντιδήμαρχοι, Πρόεδροι/Αντιπρόεδροι Κοινοτήτων, οι 13 (14,1%) ήταν Πρόεδροι, Αντιπρόεδροι του Δ.Σ., Δημοτικοί ή Κοινοτικοί Σύμβουλοι, Γραμματείς Δ.Σ., Ειδικοί Σύμβουλοι ή Διευθυντές Αντιδημάρχου, οι 40 (43,5%) ήταν Διευθυντές/Προϊστάμενοι Τεχνικών/Διοικητικών Υπηρεσιών του Δήμου και οι 9(9,8%) ήταν Προϊστάμενοι/ Υπάλληλοι Τεχνικών/Διοικητικών Υπηρεσιών στην Κοινότητα.

2. Νομαρχίες και Γενική Γραμματεία Περιφέρειας. Στο τελικό δείγμα συμμετείχαν οι Νομαρχίες Αθηνών, Πειραιώς και Ανατολικής Αττικής και η Γραμματεία Περιφέρειας Αττικής. Μεταξύ των 4 που συμμετείχαν στο τελικό δείγμα, οι δύο ήταν Διευθυντές Τεχνικών Υπηρεσιών, ο ένας ήταν Προϊστάμενος Μελετών και ο τέταρτος ήταν Διευθυντής της ΔΕΣΕ (Διεύθυνση Ελέγχου και Συντήρησης Έργων).

3. Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ). Συμμετείχαν ο Πρόεδρος του Δ.Σ. και ο Διευθυντής από το πολιτικό προσωπικό και από το μόνιμο προσωπικό, 3 Γεωεπιστήμονες (Σεισμολόγοι, Γεωλόγοι) και 5 Πολιτικοί Μηχανικοί/Αρχιτέκτονες.

Συνολικά, το δείγμα το ΟΑΣΠ αποτελείτο από 7 Πολιτικούς Μηχανικούς/Αρχιτέκτονες και 3 Γεωεπιστήμονες.

Κατηγορία Δείγματος	Σχέδιο Έρευνας (Αρχικό Δείγμα)	Τελικό δείγμα	%
Δήμοι και Κοινότητες Αττικής	100	92	92,00%
Νομαρχίες Αττικής	4	3	75,00%
Περιφέρεια Αττικής	1	1	100,00%
Επιστήμονες	71	62	87,32%
Δημοσιογράφοι	36	26	72,22%
ΟΑΣΠ	10	10	100,00%
ΣΔΟ	11	5	45,45%
ΠΣΕΑ	15	10	66,66%
ΓΠΠΠ	3	2	66,66%
ΥΑΣ	4	4	100,00%
ΤΑΣ	8	5	62,50%
Υπεύθυνοι Οικισμών	16	11	68,75%
ΕΚΑΒ (33 + 2 στελέχη)	42	35	83,33%
ΕΜΑΚ (43 + 2 στελέχη)	62	45	72,58%
ΜΚΟς (16 + 4 Στελέχη (2 ΓχΣ + 2 ΓτΚ))	25	20	80,00%
Ξένες Αποστολές	8	1	12,50%
ΣΥΝΟΛΟ	416	332	79,81%

ΓχΣ=Γιατροί χωρίς Σύνορα, ΓτΚ=Γιατροί του Κόσμου.

4. Συντονιστικό Διυπουργικό Όργανο (ΣΔΟ). Αν και ο αρχικός στόχος ήταν η απογραφή και η συγκέντρωση στοιχείων από όλους τους πρώην Γενικούς Γραμματείς/στελέχη του ΣΔΟ, αυτό δεν κατέστη δυνατόν λόγω της μεγάλης ρευστότητας στις πολιτικές θέσεις. Επίσης, κατά τη διάρκεια της έρευνας, το όργανο αυτό αντικαταστάθηκε, αναβαθμίστηκε και μετονομάστηκε σε «Κεντρικό Συντονιστικό όργανο Πολιτικής Προστασίας»(Ν. 3013/2002). Στο τελικό δείγμα συμμετείχαν ως ερευνούμενοι οι πρώην Γενικοί Γραμματείς Δημόσιων Έργων, Υγείας και Πρόνοιας, Τύπου και ΜΜΕ, Μεταφορών και Ανάπτυξης.

5. Πολιτική Σχεδίαση Έκτακτης Ανάγκης (ΠΣΕΑ). Από τους 15 (10 των Υπουργείων και 5 των Νομαρχιών/Περιφέρειας) που είχαμε αρχικά στο σχέδιο, στο τελικό δείγμα συμμετείχαν 6 των Υπουργείων (Δημοσίας Τάξης, Εθνικής Άμυνας, Εσωτερικών, Υγείας-Πρόνοιας, Γεωργίας και Εθνικής Παιδείας) και 4 των Νομαρχιών Δυτικής Αττικής, Αθηνών, Πειραιώς, και της Περιφέρειας Αττικής. Από αυτούς, κατά το σεισμό, οι 3 ήταν Διευθυντές ή Αν. Διευθυντές

ΠΣΕΑ, ένας ήταν Προϊστάμενος, οι 4 ήταν Τμηματάρχες και οι 2 δήλωσαν άλλη ιδιότητα (π.χ. Αξιωματικός, Συνταξιούχος). Η μη συμπλήρωση του αρχικού δείγματος οφείλεται, κυρίως, στις μεταθέσεις, συνταξιοδοτήσεις και την επίκληση αναρμοδιότητας (π.χ. ΥΠΕΞ, Εργασίας και ΥΠΕΘΟ).

6. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας(ΓΓΠΠ). Το αρχικό σχέδιο έρευνας προέβλεπε τη συμμετοχή 3 στελεχών, του ΓΓΠΠ, ενός Συμβούλου και ενός μέλους του Εθνικού Κέντρου Επιχειρήσεων. Στο τελικό δείγμα συμμετείχαν ένας πρώην Σύμβουλος και ένα στέλεχος του Κέντρου Επιχειρήσεων.

7. Υπηρεσία Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων(ΥΑΣ) και Τομείς Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (ΤΑΣ). Από την ΥΑΣ, συμμετείχαν στην έρευνα ο Προϊστάμενος της ΥΑΣ και τρεις Τμηματάρχες (Στέγασης, Αποκατάστασης και Προγραμματισμού). Από τους 8 ΤΑΣ, στο τελικό δείγμα συμμετείχαν οι ΤΑΣ Αθηνών, Πειραιά, Ελευσίνας, Άνω Λιοσίων και Βιομηχανίας. Κάποιοι αρνήθηκαν να συμμετάσχουν παραπέμποντας τους ερευνητές στην ΥΑΣ, την προϊστάμενη αρχή.

8. Υπεύθυνοι των Οικισμών. Σύμφωνα με την κατάσταση της ΥΑΣ που κοινοποιήθηκε στο Κ.Ε.Ρ.Ε.Α. από την ΥΑΣ (27.7.01), στην Αττική λειτουργούσαν 98 οργανωμένοι οικισμοί και 133 μεμονωμένοι, με 5.660 λυόμενα. Το σχέδιο προέβλεπε ανάλογη αλλά ενδεικτική συμμετοχή των οργανωμένων οικισμών διαφόρων μεγεθών. Το τελικό δείγμα περιλαμβάνει τρεις οικισμούς από το Δήμο Άνω Λιοσίων (Δροσούπολη, ΙΚΑ και Κολυμβητήριο με 331, 136 και 177 λυόμενα/οικίσκους αντίστοιχα), δύο οικισμούς από το Δήμο Αχαρνών(Καποτά και Αχαρναί Πλάτωνος με 900 και 180 λυόμενα/οικίσκους αντίστοιχα) και ένα οικισμό από τους Δήμους Ζεφυρίου (Ζεφυρίου Δ΄ με 50 λυόμενα/οικίσκους), Ιλίου (Πάρκο Βασιλίσσης με 78 λυόμενα/οικίσκους), Κηφισιάς(Αδάμων 391 με 23 λυόμενα/οικίσκους), Μεταμόρφωσης(με 120 λυόμενα/οικίσκους), Νέας Ιωνίας (Περισσού με 74 λυόμενα/οικίσκους) και Ελευσίνας(Πλατεία Νεολαίας με 149 λυόμενα/οικίσκους).¹ Οι ιδιότητες των Υπευθύνων Οικισμών που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια ήταν Αντιδήμαρχοι (1), Δημοτικοί Σύμβουλοι (1), Γραμματέας του Δημάρχου (1), Προϊστάμενοι ή Υπάλληλοι σε Κοινωνικές Υπηρεσίες του Δήμου (4), Υπάλληλοι Τεχνικών Υπηρεσιών (1) και Δημοτικοί Υπάλληλοι (3).

¹ Σημειώνεται ότι για τους περισσότερους οικισμούς, τα στοιχεία για τη δύναμη σε λυόμενα/οικίσκους δόθηκαν από τους ίδιους τους Υπευθύνους των Οικισμών, πλην των οικισμών Καποτά,(Δ. Αχαρνών), Ζεφυρίου Δ΄(Δ. Ζεφυρίου) και Πλατεία Νεολαίας (Δ. Ελευσίνας) τα οποία δόθηκαν από την ΥΑΣ.

9. Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ). Η κατάσταση που κοινοποιήθηκε στο Κ.ΕΡ.Ε.Α. περιελάμβανε 24 ιατρούς (μόνιμους και συνεργάτες) και 41 μέλη ασθενοφόρων πληρωμάτων. Καταβλήθηκαν προσπάθειες αναλογικής εκπροσώπησης των δύο κατηγοριών, καθώς και των δύο φύλων. Στο τελικό δείγμα, συμμετέχουν 35 μέλη του ΕΚΑΒ, από τα οποία, δύο στελέχη (Επιστημονικός Συντονιστής, Επικεφαλής του Ειδικού Τμήματος Ιατρικής των Καταστροφών), 14 Ιατροί (8 γυναίκες, 6 άνδρες) και 19 μέλη των πληρωμάτων (17 άνδρες και 2 γυναίκες). Προφανώς, παρατηρείται καλύτερη κατανομή στους ιατρούς απ'ότι στα πληρώματα.

10. Ειδική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών (ΕΜΑΚ) της Πυροσβεστικής. Η κατάσταση που απεστάλη στο Κ.ΕΡ.Ε.Α. από το Αρχηγείο της Πυροσβεστικής-Τμήμα Προσωπικού περιελάμβανε 110 πυροσβέστες διάφορων βαθμίδων (1 Πύραρχος, 1 Επιπυραγός, 5 Πυραγοί, 6 Υποπυραγοί, 4 Δόκιμοι Ανθυποπυραγοί, 7 Πυρονόμοι, 16 Αρχιπυροσβέστες και 70 Πυροσβέστες). Στο τελικό δείγμα συμμετέχουν 2 στελέχη της ΕΜΑΚ (Διοικητής και Υποδιοικητής κατά το σεισμό του 1999), 2 Πυραγοί, 3 Υποπυραγοί, 1 Ανθυποπυραγός, 3 Πυρονόμοι, 8 Αρχιπυροσβέστες, 1 Δόκιμος Αρχιπυροσβέστης, 24 Πυροσβέστες και 1 Δόκιμος Πυροσβέστης. Σε αντίθεση με το ΕΚΑΒ, όλα τα μέλη της ΕΜΑΚ είναι άνδρες.

11. Μη Κυβερνητικές/Κρατικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Στην κατηγορία αυτή συμπεριλήφθησαν οργανώσεις όπως οι Γιατροί του Κόσμου (ΓτΚ), οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα (ΓχΣ), ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός και άλλες εθελοντικές οργανώσεις. Οι κατάλογοι των ΓτΚ και των ΙχΣ που κοινοποιήθηκαν στο Κ.ΕΡ.Ε.Α. περιελάμβαναν 24 και 15 μέλη αντίστοιχα, που δραστηριοποιήθηκαν στο σεισμό της Αττικής. Καταβλήθηκαν προσπάθειες αναλογικής εκπροσώπησης των δύο αυτών οργανώσεων. Στο τελικό δείγμα των ΜΚΟ (N=20) συμμετέχουν 2 στελέχη των ΓτΚ (Γενική Γραμματέας του Δ.Σ. και η Υπεύθυνη Προγραμμάτων Εσωτερικού κατά το σεισμό), 2 στελέχη των ΓχΣ (Αντιπρόεδρος και Διευθυντής Αποστολών κατά το σεισμό), 3 μέλη των ΓχΣ (Ιατρός, Κοινωνικός Λειτουργός, Ψυχολόγος), 6 μέλη των ΓτΚ (Ψυχίατρος, Κοινωνικός Λειτουργός, Φαρμακοποιός, Ψυχολόγος, Εκπαιδευτικός, Νοσηλεύτρια), 3 στελέχη του Ερυθρού Σταυρού (Νοσηλεύτρια-υπεύθυνη εκπαίδευσης, Κοινωνική Λειτουργός-συντονίστρια κλιμακίου για το σεισμό και η υπεύθυνη ομάδας εθελοντών Σαμαρειτών) και 4 στελέχη από οργανώσεις εθελοντών που δραστηριοποιήθηκαν στο σεισμό της Αττικής (Σύλλογος Ελλήνων Ψυχολόγων, Αιγινήτειο Νοσοκομείο-Ψυχιατρική Κλινική, Σώμα Ελλήνων Οδηγών και Σώμα Ελλήνων Προσκόπων).

12. Στελέχη Ομάδων Διάσωσης. Το δείγμα αυτό συγκροτούν τα δύο στελέχη της ΕΜΑΚ (Διοικητής και Υποδιοικητής), τα δύο στελέχη του ΕΚΑΒ (Επιστημονικός Συντονιστής και Επικεφαλής του Ειδικού Τμήματος Ιατρικής των Καταστροφών), τα δύο στελέχη των Γιατρών του Κόσμου (Γενική Γραμματέας του Δ.Σ. & η Υπεύθυνη Προγραμμάτων Εσωτερικού) και τα δύο στελέχη των Γιατρών χωρίς Σύνορα (Αντιπρόεδρος και Διευθυντής Αποστολών). Τα στελέχη αυτά έχουν αφαιρεθεί από τους αντίστοιχους φορείς και εξετάζονται αυτοτελώς στις αναλύσεις που ακολουθούν.

13. Ξένες Αποστολές. Σχετικά μεταφρασμένα στα Αγγλικά ερωτηματολόγια εστάλησαν στις 8 ξένες αποστολές από τη Γερμανία, την Τουρκία, τη Ρωσία, την Κύπρο, την Ουγγαρία, το Ισραήλ, τη Γαλλία και την Ελβετία, μέσω των Πρεσβειών στην Αθήνα, το Φεβρουάριο 2002. Ανταποκρίθηκε μόνο μια χώρα-μέλος της Ε.Ε. Ο μεγάλος χρόνος που μεσολάβησε μετά από το σεισμό, οι αλλαγές στα στελέχη των ομάδων διάσωσης και ενδεχομένως οι απαιτήσεις για διπλωματία και διακριτικότητα εκ μέρους των ξένων αποστολών σε τέτοιες ανθρωπιστικές αποστολές εκτιμάται ότι συνετέλεσαν στην φτωχή ανταπόκριση.

14. Επιστημονική Κοινότητα. Στόχος της έρευνας ήταν να αντιπροσωπευτούν όλοι οι σχετικοί κλάδοι των επιστημών (Γεωεπιστήμονες, Πολιτικοί Μηχανικοί, Κοινωνικοί Επιστήμονες) καθώς και όλα τα σχετικά ερευνητικά ιδρύματα της χώρας. Εκτός από την παρουσία σε ακαδημαϊκό και ερευνητικό ίδρυμα, κριτήρια επιλογής για την ενσωμάτωση στο δείγμα αποτέλεσαν η συμμετοχή στην Εθνική Επιτροπή Εκτίμησης Σεισμικού Κινδύνου), η συχνότητα συμμετοχής σε ερευνητικά προγράμματα του ΟΑΣΠ κατά την τελευταία 15ετία (βλ. ΟΑΣΠ, Επιχειρησιακό και Ερευνητικό Έργο, 1983-1998, Αθήνα Οκτώβριος 1998) **καθώς και η συχνότητα εμφάνισης στον ελληνικό τύπο κατά τη διετία μετά το σεισμό, ανεξάρτητα από συμμετοχή σε προγράμματα του ΟΑΣΠ** (Αρχείο Τύπου του Κ.ΕΡ.Ε.Α.). Στο τελικό δείγμα συμμετέχουν 62 επιστήμονες, 15(24,2%) από δημόσια ερευνητικά κέντρα (Αστεροσκοπείο, Γεωδυναμικό Ινστιτούτο, ΙΤΣΑΚ, ΕΠΨΥ, ΕΚΘΕ κτλ.), 22 (35,5%) από ΑΕΙ/ΤΕΙ στο Λεκανοπέδιο Αττικής (Πανεπιστήμιο Αθηνών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και Χαροκόπειο), 16 (25,8%) από ΑΕΙ/ΤΕΙ της περιφέρειας (ΑΠΘ, Πανεπιστήμιο Πατρών, ΔΠΘ, ΤΕΙ Κρήτης κτλ.), και 9 (14,5%) από δημόσιους οργανισμούς (π.χ. ΟΑΣΠ, ΥΠΕΧΩΔΕ), διεθνείς οργανισμούς (Π.Ο.Υ.), τεχνικές εταιρείες, γραφεία μελετών και ιδιωτικά ερευνητικά κέντρα. Ως προς το επάγγελμα, οι 17 (27,4%) ήταν γεωεπιστήμονες (π.χ. σεισμολόγοι, γεωλόγοι, γεωφυσικοί κτλ.), οι 21 (33,9%) ήταν Πολιτικοί Μηχανικοί Αρχιτέκτονες, οι 20 (33,2%) δήλωσαν πανεπιστημιακοί διάφορων ειδικοτήτων, και οι 4 (6,4%) δήλωσαν άλλα επαγγέλματα ή

συνταξιούχοι. Μεταξύ των 62 επιστημόνων οι 54 (87,1%) είναι άνδρες και οι 8 (12,9%) γυναίκες.

15. Τα ΜΜΕ και οι Δημοσιογράφοι. Στόχος ήταν η κάλυψη όλων των κατηγοριών ΜΜΕ, ηλεκτρονικών και έντυπων, κρατικών και ιδιωτικών, καθώς και όλων των πολιτικών αποχρώσεων. Ονομαστικές καταστάσεις των δημοσιογράφων που κάλυψαν το σεισμό της 7.9.1999 ζητήθηκαν από τις ημερήσιες εφημερίδες («Απογευματινή», «Τα Νέα», την «Ελευθεροτυπία», την «Αυγή», «Το Βήμα», την «Καθημερινή», τη «Βραδυνή», τον «Ελεύθερο Τύπο» και το «Ριζοσπάστη») τηλεοπτικούς σταθμούς (STAR TV, ANTENA TV, NET TV, ET1 TV και ALFA TV) και ραδιοσταθμούς (ERA1, FLASH, ANTENA RADIO, 902FM, SKY, PLANET και Ραδιο-Σταθμό Αθήνα). Επιπλέον καταβλήθηκαν προσπάθειες εκπροσώπησης και των δύο φύλων. Στο τελικό δείγμα (N=26) συμμετέχουν 11 (42,3%) δημοσιογράφοι από τις εφημερίδες («Απογευματινή», «Καθημερινή», «Τα Νέα», «Ελευθεροτυπία», «Αδέσμευτος Τύπος»-Δ.Ρίζου, «Ριζοσπάστης», «Βραδινή» και «Ελεύθερος Τύπος»), 3 (11,5%) δημοσιογράφοι από το ραδιόφωνο (ANTENA, SKY), 6 (23,1%) δημοσιογράφοι από την τηλεόραση (STAR TV, NET TV, ET1 TV, ALTER) και 6 (23,1%) δημοσιογράφοι από δύο ή περισσότερα ΜΜΕ (5 από Εφημερίδα και Ραδιόφωνο και 1 από Εφημερίδα και Τηλεόραση). Οι λίγες περιπτώσεις συμμετοχής δημοσιογράφων από το ραδιόφωνο αντισταθμίζονται από τις πολλές περιπτώσεις συνδυασμού εφημερίδας και ραδιοφώνου, ενώ δεν προέκυψε κανένας συνδυασμός τηλεόρασης και ραδιοφώνου.

Β. Συλλογή των Δεδομένων-Πιλοτική Μελέτη. Για τη συγκέντρωση των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της συνέντευξης με ερωτηματολόγιο, με κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις. Κατασκευάστηκαν 16 ερωτηματολόγια,² ένα για κάθε κατηγορία ερευνούμενων, τα οποία είχαν κοινές αλλά και ειδικές ερωτήσεις. Παρά τις εξειδικευμένες ερωτήσεις, τα ερωτηματολόγια που απευθύνθηκαν στους ερευνούμενους των ελληνικών φορέων είχαν μια κοινή δομή. Το **πρώτο** μέρος επικεντρώνεται σε ερωτήσεις προσανατολισμού και ταυτότητας του ερευνούμενου (π.χ. φορέας εργασίας, θέση στο φορέα κτλ.). Το **δεύτερο** μέρος περιλαμβάνει ειδικές ερωτήσεις σχετικά με την έκθεση του φορέα/ερευνούμενου στο σεισμό, την

² Ειδικά ερωτηματολόγια κατασκευάστηκαν για (1) τους Δήμους/Κοινότητες, (2) τις Νομαρχίες, (3) τη Γενική Γραμματεία Περιφέρειας, (4) τους Επιστήμονες, (5) τους Δημοσιογράφους, (6) τα μέλη του ΣΔΟ, (7) τα στελέχη του ΟΑΣΠ, (8) τα στελέχη της ΓΓΠΠ, (9) τους Διευθυντές ΠΣΕΑ των Υπουργείων και Νομαρχιών, (10) τα στελέχη της ΥΑΣ, (11) τους υπεύθυνους των ΤΑΣ, (12) τους Υπεύθυνους των

παρέμβασή του στις διαδικασίες διάσωσης/αποκατάστασης καθώς και την αξιολόγηση των σχετικών παρεμβάσεων από τον ερευνούμενο. Γενικά, το δεύτερο μέρος είναι αυτό που διαφοροποιεί τα ερωτηματολόγια. Το **τρίτο** μέρος πραγματεύεται γενικές ερωτήσεις σχετικά με τις εκτιμήσεις, τις αντιλήψεις, τις γνώμες και τις στάσεις του ερευνούμενου για το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί», την αντισεισμική ετοιμότητα, το ρόλο της ΓΓΠΠ, την ικανότητα της χώρας μας να αντιμετωπίσει διάφορες καταστροφές, τη δημιουργία μητροπολιτικής κυβέρνησης, την επίδραση των σεισμών στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις καθώς και ερωτήσεις για τις προσωπικές αντιδράσεις των ερευνούμενων στο σεισμό της 7.9.1999. Το **τελευταίο** μέρος αποτελείται από ερωτήσεις σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία των ερευνούμενων (π.χ. φύλο, ηλικία, επάγγελμα, μορφωτικό επίπεδο κτλ.), τα οποία θα χρησιμεύσουν στις τυχόν στατιστικές αναλύσεις (Βλ. τα ερωτηματολόγια στο Παράρτημα Β). Όλα τα ερωτηματολόγια ξεκίνησαν με οδηγίες τις οποίες οι συνεντευκτές ανέγνωσαν στους ερευνούμενους, πριν από την έναρξη της συνέντευξης και οι οποίες αποσκοπούσαν στην εξασφάλιση της συνεργασίας και στη συγκέντρωση αξιόπιστων και έγκυρων στοιχείων.

Μετά τη σύνταξη των ερωτηματολογίων, συντάχθηκαν αναλυτικές οδηγίες (15σελίδες) και πραγματοποιήθηκε **ειδική εκπαίδευση των ερευνητών/συνεντευκτών**. Τελικά, χρησιμοποιήθηκαν συνολικά 11 συνεντευκτές (πτυχιούχοι κοινωνικών επιστημών) που εντοπίστηκαν μετά από πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Η εκπαίδευση των συνεντευκτών κάλυψε θέματα όπως η ταυτότητα του προγράμματος, τα βασικά χαρακτηριστικά του σεισμού της Πάρνηθας, ο σκοπός της έρευνας, ο καθορισμός και η φύση των δειγμάτων, η αντικατάσταση ερευνούμενων σε περίπτωση κωλύματος, η δομή των ερωτηματολογίων, η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, οι ιδιαιτερότητες των διαφόρων ερωτηματολογίων, ο τρόπος χειρισμού πινακοποιημένων ερωτήσεων και οι ερωτήσεις που απαιτούν στατιστικά στοιχεία, οι συντομογραφίες των φορέων καθώς και ο τρόπος προσέγγισης των ερευνούμενων, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση ομοιομόρφων συνθηκών χορήγησης και τη συγκέντρωση αξιόπιστων και έγκυρων δεδομένων. Για την καλύτερη προσέγγιση των ερευνούμενων, οι ερευνητές-συνεντευκτές εφοδιάστηκαν με (1) συστατική επιστολή και (2) την απόφαση του Δ.Σ. του ΟΑΣΠ για την υλοποίηση της έρευνας από το Κ.Ε.Ρ.Ε.Α.. Επίσης, για τη διευκόλυνση των ερευνούμενων (π.χ. επιστημόνων και δημοσιογράφων) οι συνεντευκτές έφεραν μαζί τους το σχέδιο κώδικα δεοντολογίας του ΟΑΣΠ για την ανακοίνωση των σεισμών και των κώδικα δεοντολογίας των δημοσιογράφων για το χειρισμό οδυνηρών καταστάσεων.

Οικισμών, (13) τα μέλη του ΕΚΑΒ και της ΕΜΑΚ, (14) τα στελέχη Ελληνικών Ομάδων Διάσωσης (15) τα μέλη των ΜΚΟ και (16) τα στελέχη των ξένων ομάδων διάσωσης.

Την εκπαίδευση των συνεντευκτών ακολούθησε η **διεξαγωγή πιλοτικής μελέτης** για τη δοκιμασία των ερωτηματολογίων και της μεθοδολογίας συγκέντρωσης των δεδομένων. Η πιλοτική έρευνα έγινε στο διάστημα Οκτωβρίου-Νοέμβριου 2001. Το σχέδιο έρευνας προέβλεπε την χορήγηση 32 ερωτηματολογίων, αναλογικά, σε διάφορες ομάδες όπως οι ΟΤΑ (Νομαρχίες, Δήμους, Κοινότητες), οι επιστήμονες, τα στελέχη πολιτικής προστασίας (ΓΓΠΠ, ΠΣΕΑ, ΟΑΣΠ, ΤΑΣ, Υπεύθυνοι Οικισμών, ΣΔΟ, ΥΑΣ), η ΕΜΑΚ, το ΕΚΑΒ, και οι μη Κρατικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Τελικά, συμπληρώθηκαν 23 ερωτηματολόγια (72%) κατά την πιλοτική μελέτη, ως εξής: ΟΤΑ (2), Επιστήμονες (3), ΓΓΠΠ (1), ΠΣΕΑ (2), ΟΑΣΠ (1), ΤΑΣ (1), ΥΑΣ(1), Υπεύθυνοι Οικισμών (1), ΕΚΑΒ(3), ΕΜΑΚ(3), ΜΚΟ(2) και Δημοσιογράφοι (3). Μετά την πιλοτική μελέτη, αναμορφώθηκαν τα ερωτηματολόγια, ώστε να είναι περισσότερο λειτουργικά (π.χ. χρονόγραμμα εργασίας των συνεργείων στον τόπο της καταστροφής). Στα περισσότερα ερωτηματολόγια, δεν προέκυψαν ουσιαστικές αλλαγές, με αποτέλεσμα τα ερωτηματολόγια της πιλοτικής μελέτης να ενσωματωθούν στο τελικό δείγμα και να αξιοποιηθούν στην ανάλυση.

Η διεξαγωγή της **κύριας επιτόπιας έρευνας** έγινε στο διάστημα Δεκεμβρίου 2001-Ιουνίου 2002. Γενικά, οι συνεντεύξεις και η χορήγηση του ερωτηματολογίου έγιναν είτε στον τόπο εργασίας είτε στον τόπο κατοικίας των ερευνούμενων μετά από προγραμματισμένο ραντεβού που κλείστηκε από τον ερευνητή/συνεντευκτή. Ένας μικρός αριθμός συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε στο χώρο του Κ.ΕΡ.Ε.Α. Επίσης, 9 από τα ερωτηματολόγια της ΕΜΑΚ και 5 των Επιστημόνων, ταχυδρομήθηκαν είτε συμβατικώς είτε ηλεκτρονικώς και συμπληρώθηκαν από τους ίδιους τους ερευνούμενους, μετά από κατάλληλες οδηγίες. Ο σχετικά μεγαλύτερος αριθμός ερωτηματολογίων της ΕΜΑΚ οφείλεται εν μέρει στην αποκέντρωση και τις μεταθέσεις, για λόγους βελτίωσης της απόκρισης και της πολιτικής προστασίας. Για τη διευκόλυνση των ερευνούμενων, ένας επίσης μικρός αριθμός ερωτηματολογίων αφέθησαν στους ερευνούμενους και συγκεντρώθηκαν μετά από ένα εύλογο χρονικό διάστημα. Τέλος, και κατά τη περίοδο της συγκέντρωσης των στοιχείων το Κ.ΕΡ.Ε.Α. παρείχε υποστήριξη στους ερευνητές/συνεντευκτές (π.χ. αποστολή επιστολής με ΦΑΞ πριν από το ραντεβού για τη σκοπιμότητα της έρευνας σε όλους τους Δήμους, τηλεφωνική μεσολάβηση κτλ.) στην περίπτωση που αντιμετώπισαν προβλήματα στην πραγματοποίηση της συνέντευξης.

Σε γενικές γραμμές η συγκέντρωση των στοιχείων εξελίχθηκε ομαλά. Η πλειονότητα των ερευνούμενων ανταποκρίθηκε και συνεργάστηκε με τους ερευνητές/συνεντευκτές. Άλλωστε, αυτό τεκμαίρεται και από το σχετικά υψηλό ποσοστό (80%) των πραγματοποιηθεισών συνεντεύξεων. Το ποσοστό αυτό είναι σεβαστό, αν το συγκρίνουμε με τα ποσοστά που συνήθως

πετυχαίνουν οι έρευνες (40-50%) που χρησιμοποιούν αποκλειστικά τη μεθοδολογία της ταχυδρομικής αποστολής και επίσης αν ληφθούν υπόψη οι δυσκολίες προσέγγισης πολυάσχολων υψηλόβαθμων στελεχών της δημόσιας διοίκησης. Ωστόσο, κάποια προβλήματα που αντιμετώπισε η ερευνητική ομάδα κατά τη διάρκεια της συλλογής δεδομένων θα πρέπει να επισημανθούν. Πρώτο, κάποιες ερωτήσεις, όπως αυτές που απαιτούσαν εκτιμήσεις για το δυναμικό σε ανθρώπους και μέσα (π.χ. ερωτηματολόγια των ΜΚΟ και των στελεχών Ομάδων Διάσωσης) ή για τη δημογραφική σύνθεση των οικισμών σε τρεις περιόδους (1999, 2000 και 2001) (π.χ. ερωτηματολόγιο των Υπεύθυνων Οικισμών) ή για το συνολικό οικονομικό κόστος των σεισμών (π.χ. ερωτηματολόγιο των ΟΤΑ), δεν λειτούργησαν, δεδομένου ότι προϋπόθεταν συστηματικές μελέτες που δεν είχαν γίνει. Η υπόδειξη να στείλουν τα στοιχεία μεταγενέστερα στο Κ.ΕΡ.Ε.Α. με ΦΑΞ, ακολουθήθηκε μόνο σε λίγες περιπτώσεις. Δεύτερο, αν και υπήρχε πλήρης διασφάλιση της ανωνυμίας και της εχεμύθειας, ένας μικρός αριθμός υποψήφιων ερευνούμενων αρνήθηκε να συμμετάσχει με την επίκληση της αναρμοδιότητας, την απόδοση σκοπιμότητας στην έρευνα, τις σχέσεις τους με το φορέα χρηματοδότησης αλλά και τη στάση τους για την κοινωνική διερεύνηση των θεμάτων πρόβλεψης. Τρίτο, ερευνούμενοι που κατείχαν υψηλές θέσεις στη Δημόσια Διοίκηση, που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν ιδιαίτερα φειδωλοί και τυπικοί στις απαντήσεις τους, ιδιαίτερα στις ανοικτές ερωτήσεις. Αυτό διευκολύνει την κωδικογράφηση, όμως στερεί τη χώρα από μια ενδοσκόπηση και αυθεντική αξιολόγηση που είναι προϋπόθεση για τη βελτίωση της πολιτικής προστασίας. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί και η παρανόηση εκ μέρους μιας δημοσιογράφου της σκοπιμότητας ερώτησης για τις επιδράσεις των σεισμών στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις που οδήγησε στην προσωρινή αναστολή της έρευνας και σε τροποποιήσεις στην διατύπωση της επίμαχης ερώτησης.

Μετά την ολοκλήρωση της συγκέντρωσης των στοιχείων πραγματοποιήθηκε **δειγματοληπτικός τηλεφωνικός έλεγχος** σε 38 από τα 328 ερωτηματολόγια (12%) από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο. Ο έλεγχος έγινε σε όλους τους συνεντευκτές και σε όλες τις κατηγορίες ερευνούμενων και με βάση τα σταθερά δημογραφικά στοιχεία (π.χ. ειδικότητα των ερευνούμενων, χρόνια προϋπηρεσίας, αριθμός παιδιών κτλ.). Από τον έλεγχο αυτό διαπιστώθηκε διασταύρωση και ταυτοποίηση δεδομένων των ερωτηματολογίων που είχαν χορηγήσει οι ερευνητές/συνεντευκτές.

Γ. Κωδικογράφηση των ερωτηματολογίων. Όπως προαναφέραμε, τα ερωτηματολόγια αποτελούνταν από «κλειστές» (ποσοτικές) και «ανοικτές» (ποιοτικές) ερωτήσεις. Οι ανοικτές ερωτήσεις κωδικογραφήθηκαν από δύο ερευνητές/συνεντευκτές και με βάση τις «ανεξάρτητες»

κατηγορίες περιεχομένου που είχαν διαμορφωθεί εμπειρικά από τον Ε.Υ. μετά από ανάγνωση όλων των ερωτηματολογίων, όλων των δειγμάτων. Ανοικτές ερωτήσεις με σπάνιες απαντήσεις (δηλαδή οι περισσότεροι ερευνούμενοι είχαν δηλώσει ικανοποίηση στο κλειστό σκέλος της ερώτησης) δεν κωδικογραφήθηκαν, αλλά αξιοποιούνται ενδεικτικά κατά το στάδιο ερμηνείας των ποσοτικών στοιχείων.

Για να ελεγχθεί το σύστημα κωδικογράφησης, και η εργασία των δύο κωδικογράφων, έγινε ανεξάρτητη κωδικογράφηση επιλεγμένων ανοικτών ερωτήσεων που διαφοροποιούνταν στο επίπεδο συνθετότητας (αριθμός κατηγοριών περιεχομένου) και από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο του προγράμματος. Χρησιμοποιώντας τον τύπο $Kappa = P_o - P_c / 1 - P_c$ (Cohen's Kappa),³ που εκτιμά το βαθμό συμφωνίας μεταξύ δύο ανεξάρτητων κωδικογράφων και είναι κατάλληλο στατιστικό για ποιοτικά δεδομένα, και ενδεικτικές ερωτήσεις από δύο δείγματα, διαπιστώθηκαν υψηλά επίπεδα αξιοπιστίας μεταξύ του Ε.Υ. και των δύο κωδικογράφων (βλ. Πίνακα 1) Συντελεστές συμφωνίας >0,75% θεωρούνται άριστο επίπεδο αξιοπιστίας, μεταξύ 0,40 και 0,75 θεωρούνται μέτριο επίπεδο αξιοπιστίας, πέρα από το αναμενόμενο, και <0,40 ως ανεπαρκές επίπεδο αξιοπιστίας. Άλλωστε, σε όλες τις περιπτώσεις, και ανεξάρτητα από το επίπεδο συνθετότητας, οι συντελεστές αξιοπιστίας ήταν στατιστικά σημαντικοί στο 0,000 επίπεδο. Αυτό σημαίνει ότι η μεθοδολογία σχετικά με τις ανοικτές ερωτήσεις είναι αξιόπιστη και οι σχετικές ερωτήσεις μπορεί να αξιοποιηθούν στην ερμηνεία των δεδομένων.

Επισημαίνεται, επίσης, ότι, πριν από την εισαγωγή των στοιχείων έγινε πλήρης έλεγχος της κωδικογράφησης όλων των ανοικτών ερωτήσεων από τον Ε.Υ. και διορθώθηκαν οι οποιεσδήποτε αποκλίσεις.

Δ. Εισαγωγή των δεδομένων. Η εισαγωγή των στοιχείων έγινε από πτυχιούχο των ΙΕΚ με εμπειρία στην εισαγωγή των δεδομένων. Επίσης πραγματοποιήθηκε δειγματοληπτικός έλεγχος της εισαγωγής στοιχείων, ανάλογα με το μέγεθος του δείγματος (3-5 ερωτηματολόγια ανά δείγμα), για όλα τα δείγματα και για όλες τις ερωτήσεις από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο, και δεν διαπιστώθηκαν σημαντικά ή συστηματικά λάθη.

³Όπου P_o =Ποσοστό των μονάδων που οι δύο κωδικογράφοι συμφωνούν και P_c = Ποσοστό των μονάδων που αναμένεται να συμφωνήσουν κατά τύχη.

Πίνακας 1. Ενδεικτικά Τεστ Αξιοπιστίας Κωδικογράφησης Ανοικτών Ερωτήσεων (Cohen Kappa)

Ερωτήσεις	Αριθ - μός κωδι- κών	Συντε- λεστής Αξιο- πιστίας	Stan- dard Error	T- Value	Επίπεδο Σημ/ τητας
Ερ. 27. Μέτρα προστασίας για τη θωράκιση των αστικών κέντρων (Επιστήμονες)	14	0,72 (N= 61)	0,062	15,088	0,000
Ερ. 31 ^A . Υποθετικές επιδράσεις της «μητροπολιτικής διακυβέρνησης στην αντιμετώπιση σεισμών.../Αιτιολόγηση της επιλογής» (Επιστήμονες)	14	0,87 (N=62)	0,049	4,424	0,000
Ερ. 11 ^A . Αν όχι ευχαριστημένος με συχνότητα οργάνωση διαλειμμάτων να αναφερθούν οι λόγοι... (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)	09	1,00 (N=28)	0,00	9,793	0,000
Ερ. 42 ^A . Αν όχι ικανοποιημένος από την ενημέρωση των συνεργείων από επιστήμονες, να αναφερθούν οι λόγοι...(ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)	11	0,93 (N=51)	0,039	16,829	0,000
Ερ. 55. Ποιος κατά τη γνώμη σας θα πρέπει να είναι ο ρόλος της ΓΓΠΠ στην αντιμετώπιση καταστροφών.. (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)	24	0,89 (N=72)	0,038	25,620	0,000
Ερ. 61 ^A . Υποθετικές επιδράσεις της «μητροπολιτικής διακυβέρνησης» στην αντιμετώπιση σεισμών.../Αιτιολόγηση της επιλογής» (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)	14	0,95 (N=73)	0,027	21,736	0,000

Αυτοτελή ηλεκτρονικά αρχεία δημιουργήθηκαν για τους ΟΤΑ (N=92), τα μέλη των ομάδων διάσωσης (ΕΚΑΒ/ΕΜΑΚ, N=76), την Επιστημονική Κοινότητα (N=62), τους Δημοσιογράφους (N=26), τα στελέχη ΜΚΟ (N=16), τους Υπεύθυνους Οικισμών (N=11), τους υπεύθυνους των ΠΣΕΑ (N=10), τα στελέχη του ΟΑΣΠ (N=10) και τα Στελέχη Διάσωσης (N=8). Επίσης, με τη βοήθεια στατιστικολόγου-προγραμματιστή (υποψήφιο διδάκτορα στο Τμήμα Στατιστικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς) δημιουργήθηκε και ένα ενοποιημένο αρχείο, «στελεχών πολιτικής προστασίας», το οποίο περιλαμβάνει δείγματα ερευνούμενων που είχαν απαντήσει σε «κοινές ερωτήσεις» (N=167). Το ενοποιημένο αρχείο περιλαμβάνει κάποια από τα παραπάνω δείγματα (ΟΤΑ, ΜΚΟ, ΟΑΣΠ, ΠΣΕΑ, Υπεύθυνους Οικισμών, Στελέχη Διάσωσης) καθώς και στελέχη πολιτικής προστασίας με αριθμητικά μικρή εκπροσώπηση στο ερευνητικό πρόγραμμα (στελέχη ΣΔΟ, ΤΑΣ, ΥΑΣ, Νομαρχίας, Περιφέρειας και Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και τους Υπεύθυνους Οικισμών). Το ενοποιημένο δείγμα θα επιτρέψει περισσότερο αξιόπιστες στατιστικές αναλύσεις λόγω του μεγαλύτερου μεγέθους.

Ε. Ανάλυση των δεδομένων. Στατιστική ανάλυση ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων, χρησιμοποιώντας την Ανάλυση Διακύμανσης (ANOVA), το Συντελεστή Συσχέτισης (Spearman Rho) και την Ανάλυση Διασταυρώσεως (X-Τετράγωνο), πραγματοποιήθηκε σε «μεγάλα» αυτοτελή δείγματα (π.χ. ΟΤΑ, Επιστήμονες, ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Δημοσιογράφοι) καθώς και στο Ενιαίο Δείγμα των στελεχών πολιτικής προστασίας, αξιοποιώντας το Στατιστικό Πακέτο για τις Κοινωνικές Επιστήμες (SPSS). Όμως, στην περίπτωση των μικρών δειγμάτων, θα παρουσιαστούν περιγραφικά –ποσοτικά και ποιοτικά-- στοιχεία (π.χ. τάσεις) που μπορεί να χρησιμεύσουν ως υποθέσεις εργασίας για μελλοντικές κοινωνικές έρευνες με μεγαλύτερα δείγματα. Η συσχέτιση των εμπειριών των ερευνούμενων, των δημογραφικών στοιχείων και των παραμέτρων του σεισμού με τις πρακτικές, τις προτάσεις και τις στάσεις των ερευνούμενων θα επιτρέψει μια περισσότερο εξατομικευμένη αξιολόγηση των παρεμβάσεων αντισεισμικής προστασίας. Σημειώνεται, ότι το αποδεκτό επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας, για να θεωρηθεί μια «συσχέτιση» ως εύρημα θα είναι το $p < 0,05$, όμως θα επισημανθούν και οι «τάσεις» στο επίπεδο $p < 0,10$ για λόγους περαιτέρω εξέτασης σε μελλοντικές έρευνες με μεγαλύτερα δείγματα ερευνουμένων.

Τα αποτελέσματα του ερευνητικού προγράμματος θα παρουσιαστούν σε 6 ενότητες ως εξής:

1. Αξιολόγηση των βραχυχρόνιων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων μέτρων, ενεργειών και παρεμβάσεων
2. Αξιολόγηση των παρεμβάσεων διάσωσης -- Κοινωνικο-Ψυχολογικές Επιπτώσεις στα στελέχη διάσωσης
3. Αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης και πληροφόρησης, προσωπικά μέτρα προστασίας κατά το σεισμό.
4. Αξιολόγηση του έργου του συντονισμού ενεργειών και της συνεργασίας μεταξύ των φορέων
5. Αξιολόγηση των θεσμών αντι-σεισμικής και πολιτικής προστασίας
6. Οι σεισμοί του 1999 (17.8.99 και 7.9.1999) και οι Ελληνο-τουρκικές σχέσεις.

Σημειώνεται, επίσης, ότι τα ποσοτικά αποτελέσματα και οι τυχόν ερμηνείες θα παρουσιαστούν περιληπτικά στο κείμενο και ότι οι πίνακες θα ακολουθήσουν στο τέλος, μετά τα συμπεράσματα και τις προτάσεις (Παράρτημα Α). Για τις ερμηνείες θα αξιοποιηθεί η βιβλιογραφική επισκόπηση και θα γίνει αναφορά στα αποτελέσματα των ανοικτών ερωτήσεων, με την παρουσίαση ποσοστών, όχι όμως σε μορφή πίνακα. Στο τέλος των αποτελεσμάτων θα ακολουθήσει κεφάλαιο με συμπεράσματα και προτάσεις για την οργάνωση και αναδιοργάνωση της αντι-σεισμικής προστασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΙVΑ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΩΝ, ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΜΕΤΡΩΝ/ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ/ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

Εισαγωγή: Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα στοιχεία που αφορούν την αξιολόγηση των μέτρων και παρεμβάσεων των διάφορων αρμόδιων φορέων κατά τα διάφορα στάδια της διάσωσης και αποκατάστασης μετά τον σεισμό της 7.9.1999, χωρίς όμως να γίνεται μια αυστηρή κατάταξη των μέτρων αυτών στις τρεις χρονικές μετακαταστροφικές περιόδους.

1. Αποκατάσταση Ζωτικών Γραμμών/Λειτουργιών των Δήμων/Κοινοτήτων. Αν και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ειδικών (βλ. Annales, σελ. 191-202. Δανδουλάκη, 2003, σελ. 2) οι σχετικές υποδομές (συγκοινωνιακό δίκτυο, υπόγειο σύστημα αγωγών, γέφυρες, λιμάνια κτλ.) δεν υπέστησαν σοβαρές ζημιές, ενσωματώθηκαν ερωτήματα στην έρευνα για την αξιολόγηση του σχετικού έργου της Πολιτείας. Στο ερώτημα για το βαθμό ικανοποίησης(κλίμακα 0 έως 4), ως προς το έργο αποκατάστασης της υδροδότησης, ηλεκτροδότησης, επικοινωνιών, συγκοινωνιών, αποχέτευσης, συνθήκες υγιεινής, δημόσια ασφάλεια, λειτουργία σχολείων τόσο οι ερευνούμενοι των ΟΤΑ (Δήμων και Κοινοτήτων) όσο και των Νομαρχιών που απάντησαν (Βλ. Πίνακα 1)¹, εξέφρασαν σχετικά υψηλό βαθμό ικανοποίησης, σχεδόν σε όλους τους παραπάνω τομείς. Σχετικά χαμηλότερα, αλλά ακόμη ικανοποιητικά, επίπεδα παρατηρήθηκαν ως προς την αποκατάσταση των επικοινωνιών, τη λειτουργία των σχολείων και την άρση επικινδυνοτήτων. Εικάζεται ότι η σχετικά χαμηλότερη βαθμολόγηση των επικοινωνιών οφείλεται στα προβλήματα που προέκυψαν με την κινητή τηλεφωνία. Η υψηλή βαθμολόγηση από τους συμμετέχοντες Δήμους και τις Κοινότητες, γενικά, στον τομέα των ζωτικών λειτουργιών δεν διαφοροποιήθηκε, ανάλογα με τη Νομαρχιακή έδρα των Δήμων/Κοινοτήτων, πλην μιας διαφοράς (στατιστική τάση και όχι στατιστικά σημαντική) ως προς την αποκατάσταση της δημόσιας ασφάλειας, όπου υπήρχε σχετικά χαμηλή βαθμολόγηση από τον ΟΤΑ του Ν. Δυτικής Αττικής (Βλ. Πίνακα 2). Όμως, το μικρό μέγεθος του δείγματος δεν επιτρέπει ασφαλή συμπεράσματα.

2. Ικανοποίηση των ΟΤΑ, των Νομαρχιών και της Περιφέρειας με το έργο φορέων κτλ. αμέσως μετά ή γενικά μετά την εκδήλωση του σεισμού της 7.9.1999. Σε κλίμακα, 0 έως 4, σχετικά υψηλά επίπεδα ικανοποίησης (3,18 έως 3,44) από τους Δήμους και τις Κοινότητες εκδηλώθηκαν ως προς τη διάσωση από ελληνικές ομάδες, ξένες ομάδες, το χειρισμό των νεκρών και τη μεταφορά, τη διανομή και την περίθαλψη των τραυματιών (Βλ. Πίνακα 3). Την

¹ Για τους στατιστικούς πίνακες του παρόντος Κεφαλαίου Βλ. Παράρτημα Α, σελ. 320-355

υψηλότερη βαθμολόγηση την έλαβαν οι ελληνικές ομάδες διάσωσης (3,44). Σχετικά χαμηλότερες βαθμολογίες (2,40 έως 2,76) διαπιστώθηκαν ως προς το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από την Πολιτεία, την ενημέρωση των κατοίκων από τα ΜΜΕ, τις οικονομικές ενισχύσεις των πληγέντων, την ψυχοκοινωνική υποστήριξη των πληγέντων και το συντονισμό των ενεργειών. Ο χαμηλότερος βαθμός (2,18) παρατηρήθηκε στην ψυχοκοινωνική υποστήριξη των πληγέντων (διασωθέντων/συγγενών θυμάτων).

Σχεδόν οι ίδιες γενικές τάσεις παρατηρήθηκαν, αν και οι συγκεκριμένες βαθμολογίες ήταν διαφορετικές, και στους ερωτώμενους των Νομαρχιών (βλ. Πίνακα 3). Την υψηλότερη βαθμολογία λαμβάνουν και πάλι οι ελληνικές ομάδες διάσωσης (4,0) και τη χαμηλότερη (1,00) η παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Ο ερευνούμενος της Περιφέρειας δεν βαθμολόγησε τους 7 από τους 9 τομείς, και έδωσε σχετικά υψηλή βαθμολογία στους δύο τομείς που αξιολόγησε: στην ενημέρωση των κατοίκων από τα ΜΜΕ (3,00) και στο συντονισμό των ενεργειών/υπηρεσιών (4,00).

Στην έρευνα εκτιμήθηκε επίσης και ο βαθμός ικανοποίησης των ΟΤΑ, των Νομαρχιών και της Περιφέρειας με το έργο άμεσης παρέμβασης συγκεκριμένων φορέων, όπως η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ), ο Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ), η Νομαρχία, η Περιφέρεια, οι ΟΤΑ και οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) (Βλ. Πίνακες 4, 5, 6). Σε κλίμακα, από 0 έως 4, οι ΟΤΑ έδωσαν τον υψηλότερο βαθμό ικανοποίησης (3,52) στο έργο των ΜΚΟ και το χαμηλότερο (2,47) στις Νομαρχίες. Οι Νομαρχίες έδωσαν, επίσης, τον υψηλότερο βαθμό στις ΜΚΟ (3,67) και το χαμηλότερο (1,50) στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ) και την Περιφέρεια. Η ίδια η Περιφέρεια έδωσε τους υψηλότερους βαθμούς (4,00) στη ΓΓΠΠ, την Περιφέρεια (4,00) και τις Νομαρχίες (4,00) και σχετικά υψηλό βαθμό (3,00) στους ΟΤΑ, αλλά δεν προέβη σε βαθμολόγηση του έργου του ΟΑΣΠ και των ΜΚΟ (Βλ. Πίνακα 4).

Σε μια περαιτέρω στατιστική ανάλυση των αξιολογήσεων των ΟΤΑ, χρησιμοποιώντας είτε την ανάλυση διακύμανσης (για ποιοτικές ανεξάρτητες μεταβλητές), είτε το συντελεστή συσχέτισης για ποσοτικές ανεξάρτητες μεταβλητές), διαπιστώθηκαν τα εξής (Βλ. Πίνακες 5 & 6): Σχετικά με τη βαθμολόγηση του έργου του **ΟΑΣΠ**, δεν παρατηρήθηκε καμία στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της Νομαρχιακής έδρας των ΟΤΑ, του αριθμού των κόκκινων ή κίτρινων κατασκευών στον ΟΤΑ, του επαγγέλματος, της προϋπηρεσίας, της ηλικίας και του μορφωτικού επιπέδου του ερωτώμενου και της βαθμολόγησης του ΟΑΣΠ. Αντίθετα, παρατηρήθηκαν δύο

τάσεις, εκ των οποίων η μία ήταν στατιστικά σημαντική. Στην μη στατιστικά σημαντική τάση ($F=3,280$, $p<0,10$), το μόνιμο προσωπικό των ΟΤΑ (π.χ. Διευθυντές, Τμηματάρχες) έδωσε υψηλότερους βαθμούς στο έργο του ΟΑΣΠ (2,87), σε σχέση με το πολιτικό προσωπικό (Δήμαρχοι, Πρόεδροι, Σύμβουλοι κτλ.). Σε ό,τι αφορά τη στατιστικά σημαντική τάση ($F=5,537$, $p<0,01$), το εκλογικό αποτέλεσμα στις Δημοτικές εκλογές του 1998, φαίνεται να επηρέασε την αξιολόγηση: Οι Δήμοι που ψήφισαν ΠΑΣΟΚ ή τα προοδευτικά κόμματα και τους συνδυασμούς έδωσαν υψηλότερο βαθμό στον ΟΑΣΠ από ότι οι Δήμοι που ψήφισαν συντηρητικά κόμματα/συνδυασμούς ή κάτι άλλο (π.χ. ανεξάρτητοι, συνδυασμός προοδευτικών και συντηρητικών κομμάτων).

Μεταξύ των 20 ερευνούμενων των ΟΤΑ (στους 92) που δεν ήταν ικανοποιημένοι με την παρέμβαση του ΟΑΣΠ στο σεισμό της 7.9.1999 (βαθμός $<3,0$), οι **συχνότερες** απαντήσεις ήταν: ανυπαρξία ιδιαίτερης παρέμβασης (20%), έλλειψη συντονισμού/ανάγκη για καλύτερη οργάνωση (15%), ελλείψεις προσωπικού/υποδομής (10,0%), γενικά σχόλια για ανεπάρκεια/ ταλαιπωρία του κόσμου (10%) και «άλλο» (15%). Το 20,0% των ερευνούμενων ανέφερε διάφορους μεμονωμένους λόγους (δεν έκανε τίποτα το ουσιαστικό/μόνο διαφήμιση εντύπων, ανάγκη συνεργασίας με ΓΓΠΠ, έλλειψη εμπειρίας, πολλά περιθώρια βελτίωσης, ανάγκη για μόνιμους μηχανισμούς με τεχνικό προσωπικό και δεν απάντησε), ενώ ένα 5,0% δεν αιτιολόγησε τη θέση του. Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές και αφορούν λιγότερο από το 21% του δείγματος των ΟΤΑ.

Σχετικά με την αξιολόγηση του έργου της **ΓΓΠΠ**, δεν παρατηρήθηκε καμία συσχέτιση μεταξύ των προαναφερομένων παραγόντων και της βαθμολόγησης. Για το έργο της **Περιφέρειας**, αναπαράγεται η στατιστικά σημαντική τάση ($F=3,001$, $p<0,05$) μεταξύ του εκλογικού αποτελέσματος και της βαθμολόγησης και επιπλέον διαπιστώνεται μια στατιστικά σημαντική τάση ($0,233$, $p<0,05$) μεταξύ της ηλικίας των ερευνούμενων και της βαθμολόγησης: οι μεγαλύτεροι σε ηλικία δίνουν μια υψηλότερη βαθμολογία στο έργο της Περιφέρειας. Ως προς την αξιολόγηση του έργου των **Νομαρχιών**, διαπιστώθηκαν μία μη στατιστικά σημαντική τάση και δύο στατιστικά σημαντικές τάσεις. **Πρώτο**, το μόνιμο προσωπικό των ΟΤΑ αξιολόγησε θετικότερα το έργο των Νομαρχιών, σε σχέση με το πολιτικό προσωπικό ($F=3,596$, $p<0,10$). **Δεύτερο**, οι περισσότερο μορφωμένοι ερωτώμενοι στους ΟΤΑ αξιολόγησαν αρνητικότερα το έργο των Νομαρχιών ($-0,214$, $p<0,05$). **Τρίτο**, οι ΟΤΑ των Ν. Δυτικής Αττικής και Αττικής αξιολόγησαν θετικότερα το έργο των Νομαρχιών, σε σχέση με τους ΟΤΑ των Ν. Ανατολικής Αττικής και Πειραιώς ($F=3,429$, $p<0,05$). Τέλος, στην περίπτωση του έργου των ίδιων των

ΟΤΑ, που συνιστά και αυτό-αξιολόγηση παρατηρήθηκε μόνο μια στατιστικά σημαντική σχέση (0,249, $p < 0,05$): Οι ΟΤΑ με τις περισσότερες κόκκινες κατασκευές αξιολόγησαν θετικότερα το έργο τους.

Ο βαθμός ικανοποίησης των ΟΤΑ με το **έργο των ΜΚΟ** δε συσχετίστηκε με τα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (θέση/ιδιότητα, επάγγελμα, ηλικία, προϋπηρεσία, και μορφωτικό επίπεδο) ή τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ (αριθμός των κόκκινων και κίτρινων κατοικιών, εκλογικό αποτέλεσμα στις δημοτικές εκλογές του 1998) (Βλ. Πίνακες 7, 8 και 9). Η σχετικά υψηλή βαθμολόγηση του έργου των ΜΚΟ από τους ΟΤΑ, καθώς και η υπερκομματική εικόνα των ΜΚΟ, ενδεχομένως να έπαιξαν ρόλο στα μη ευρήματα της έρευνας.

3. Αξιολόγηση του έργου και της παρέμβασης στο σεισμό της 7.9.1999 άλλων φορέων από άλλους φορείς (Βλ. Πίνακα 10). Τα στελέχη και οι εργαζόμενοι στον ΟΑΣΠ αξιολόγησαν γενικά θετικά το έργο της ενημέρωσης του ΟΑΣΠ και της ΓΠΠΠ από τους ΟΤΑ και τις Νομαρχίες, καθώς και τις διαδικασίες χαρακτηρισμού του σεισμού και κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης από τη ΓΠΠΠ, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο σχέδιο Ξενοκράτης. Τα στελέχη της ΓΠΠΠ αξιολόγησαν θετικά το έργο της ΓΠΠΠ, όπως και αναμενόταν δεδομένου ότι συνιστά αυτό-αξιολόγηση, τις διαδικασίες χαρακτηρισμού της καταστροφής και κήρυξης της κατάστασης έκτακτης ανάγκης, όμως έδωσαν χαμηλή βαθμολογία (1,00) στην ενημέρωση του ΟΑΣΠ και της ΓΠΠΠ από τους ΟΤΑ και τις Νομαρχίες. Η σχετική πληροφόρηση από τους τόπους της καταστροφής είναι προαπαιτούμενο για το χαρακτηρισμό, την κήρυξη της κατάστασης έκτακτης ανάγκης και την παροχή ανάλογης βοήθειας. Στην ανοικτή ερώτηση για τους λόγους της ελλιπούς ενημέρωσης αναφέρθηκαν οι δυσκολίες εντοπισμού του επικέντρου από το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο και η προτεραιότητα που είχε στην ενημέρωση ο ΟΑΣΠ, ο οποίος στη συνέχεια έπρεπε να ενημερώσει τη ΓΠΠΠ. Τέλος, τα πέντε στελέχη του Συντονιστικού Διευρηγικού Οργάνου (ΣΔΟ) που συμμετείχαν στην έρευνα και αξιολόγησαν μόνο τη διαδικασία κήρυξης της κατάστασης έκτακτης ανάγκης, έδωσαν σχετικά υψηλό βαθμό στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (3,25).

Τα ανωτέρω στελέχη (του ΟΑΣΠ, της ΓΠΠΠ και του ΣΔΟ) αξιολόγησαν τη λειτουργία και αποτελεσματικότητα των Κέντρων Επιχειρήσεων του ΟΑΣΠ και της ΓΠΠΠ, κατά την άμεση μετασεισμική περίοδο (Πίνακα 10). Τα στελέχη και οι εργαζόμενοι του ΟΑΣΠ αξιολόγησαν θετικά (3,40 στην κλίμακα 0 έως 4,00) το Κ.ΕΠ. του ΟΑΣΠ. Θετικά αξιολόγησαν (4,00) το Κ.ΕΠ. της ΓΠΠΠ τα στελέχη της ΓΠΠΠ. Και στις δύο περιπτώσεις, η αξιολόγηση συνιστά αυτό-

αξιολόγηση, και τα θετικά αποτελέσματα ήταν μέχρι ένα βαθμό αναμενόμενα. Τα μέλη του ΣΔΟ βαθμολόγησαν σχετικά θετικά (3,33) το Κ.ΕΠ. του ΟΑΣΠ και αρνητικότερα αλλά γενικά θετικά (2,66) το Κ.ΕΠ. της ΓΓΠΠ. Ένα από τα πρώην στελέχη του ΣΔΟ που ήταν μέτρια ικανοποιημένος με τις επιδόσεις του ΚΕΠ της ΓΓΠΠ επεσήμανε την αναγκαιότητα ενοποίησης των κέντρων επιχειρήσεων, τη μετεγκατάσταση της ΓΓΠΠ και την καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των φορέων (Βλ. επίσης το κεφάλαιο για την αξιολόγηση των συντονιστικών ενεργειών).

4. Αξιολόγηση του έργου παρέμβασης μετά το σεισμό της 7.9.1999 από άλλους φορείς (εκτός των ΟΤΑ). Σε έξι ομάδες ερευνούμενων (ΟΑΣΠ, ΠΣΕΑ, ΓΓΠΠ, ΣΔΟ, Υπεύθυνοι Οικισμών, Επιστήμονες) αξιολογήθηκε το έργο της παρέμβασης το οποίο επεκτεινόταν σε όλες της μετακαταστροφικές φάσεις, από την άμεση μετακαταστροφική περίοδο μέχρι και την ανασυγκρότηση/ανάπλαση των περιοχών. Οι ερευνούμενοι είχαν τη δυνατότητα να αξιολογήσουν το έργο της διάσωσης, της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης, της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, της ενημέρωσης για τους σεισμούς, της άμεσης στέγασης σε σκηνές, της μεταβατικής στέγασης σε λυόμενα ή οικίσκους, της μόνιμης στέγασης (επισκευές, ανακατασκευές και αυτοστέγαση), της ανασυγκρότησης/ανάπλασης των σεισμόπληκτων περιοχών, της ενημέρωσης για τα μέτρα και τέλος του συντονισμού ενεργειών/υπηρεσιών (βλ. Πίνακα 12).

Στην περίπτωση των στελεχών και των εργαζομένων στον **ΟΑΣΠ**, οι 9 στις 10 βαθμολογήσεις ήταν πάνω από 3,00, σε κλίμακα 0 έως 4. Οι υψηλότερες βαθμολογίες δόθηκαν στο έργο της διάσωσης (3,70) και της άμεσης στέγασης (3,67) και οι χαμηλότερες στο έργο της ανάπλασης (3,00) και του συντονισμού των ενεργειών/υπηρεσιών (2,83). Για τα στελέχη των **ΠΣΕΑ**, οι 8 στις 10 ήταν πάνω από 3,00, οι υψηλότερες δύο βαθμολογίες δόθηκαν στο έργο της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης (3,67) και το έργο της ενημέρωσης για τα μέτρα αποκατάστασης (3,67). Για τα στελέχη της **ΓΓΠΠ**, οι 4 στις 10 βαθμολογίες ήταν πάνω από 3,00, οι δύο υψηλότερες βαθμολογίες δόθηκαν στο έργο της διάσωσης (4,00) και στο έργο της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης (3,50) και άμεσης στέγασης (3,50) και οι δύο χαμηλότερες στο έργο της ενημέρωσης για τους σεισμούς (1,50) και της μόνιμης στέγασης (1,50). Για τα μέλη του **ΣΔΟ**, οι 6 στις 10 βαθμολογίες ήταν πάνω από 3,00, οι δύο υψηλότερες αφορούσαν το έργο της διάσωσης (3,80) και της μόνιμης στέγασης (3,33) και οι δύο χαμηλότερες το έργο της ενημέρωσης για τα μέτρα (2,60) και της ανάπλασης (2,00). Για τους **Υπεύθυνους των Οικισμών**, οι 5 στις 10 βαθμολογίες ήταν πάνω από 3,00, οι δύο υψηλότερες ήταν για το έργο της ψυχοκοινωνικής στήριξης (3,55%) και της διάσωσης (3,40) και οι δύο χαμηλότερες για το

έργο της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης (2,55) και της μόνιμης στέγασης (2,27). Για τους **Επιστήμονες**, μόνο 1 στις 10 βαθμολογίες ήταν πάνω από 3, οι δύο υψηλότερες δόθηκαν στο έργο της διάσωσης (3,59) και στο έργο της ενημέρωσης για τους σεισμούς (2,87)—που αφορά τους επιστήμονες βασικά και συνιστά αυτό-αξιολόγηση—και οι δύο χαμηλότερες αφορούσαν το έργο της ανασυγκρότησης/ανάπλασης (2,13) και το έργο της μόνιμης στέγασης (1,61). Γενικά, τα στελέχη του ΟΑΣΠ και των ΠΣΕΑ δίνουν τις υψηλότερες βαθμολογίες και οι επιστήμονες, τις χαμηλότερες. Είναι επίσης αξιοπρόσεκτο το ότι το έργο της διάσωσης αναδεικνύεται στην πρώτη θέση στις 5 από τις 6 ομάδες ερευνούμενων. Υψηλές βαθμολογίες λαμβάνουν επίσης το έργο της ψυχοκοινωνικής στήριξης και της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης, χαμηλές το έργο της μόνιμης στέγασης και της ανασυγκρότησης/ανάπλασης. Τα δεδομένα αντανakλούν την έμφαση που δίνεται κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο στην αντισεισμική πολιτική, αλλά και τα συμφέροντα της κάθε ομάδας ερευνούμενων.

Σε δύο από τις παραπάνω ομάδες (τους Επιστήμονες και τους Υπεύθυνους των Οικισμών) έγινε επιπλέον μια ανάλυση, χρησιμοποιώντας είτε το συντελεστή συσχέτισης είτε την ανάλυση διακύμανσης, όταν το επέτρεπε το μέγεθος του δείγματος, και διερευνώντας τους παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάζουν την αξιολόγηση στους διάφορους τομείς. Στην περίπτωση των **Επιστημόνων** (βλ. Πίνακες 13, 14, 15), εξετάστηκε η σχέση του φορέα προέλευσης (π.χ. ερευνητικό κέντρο, ΑΕΙ/ΤΕΙ Αττικής, ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας κτλ.), του επαγγέλματος, της συνολικής προϋπηρεσίας, της ηλικίας, της προϋπηρεσίας ως μέλους ΔΕΠ, του αριθμού παιδιών, της συμμετοχής σε ερευνητικά προγράμματα, του συνολικού αριθμού ερευνητικών προγραμμάτων στα οποία έχει συμμετάσχει ο επιστήμονας, της συμμετοχής του σε όργανα και Επιτροπές της Πολιτείας, της διάρκειας της συμμετοχής του σε όργανα και επιτροπές και της αξιολόγησης του έργου. Χρησιμοποιώντας την **ανάλυση διακύμανσης**, δεν διαπιστώθηκε καμία στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του **είδους του φορέα απασχόλησης** και της αξιολόγησης του έργου μετά τον σεισμό, στους 10 τομείς (βλ. Πίνακα 13). Σε ό,τι αφορά το **επάγγελμα των επιστημόνων**, 2 στις 10 διασταυρώσεις, που αφορούν το έργο της ενημέρωσης και το έργο της άμεσης στέγασης, ήταν στατιστικά σημαντικές (βλ. Πίνακα 14) : (α) Σχετικά με το **έργο της ενημέρωσης**, οι επιστήμονες στα Φυσικο-Μαθηματικά επαγγέλματα (ΕΣΥΕ κατάταξη όπου περιλαμβάνονται και οι σεισμολόγοι, γεωφυσικοί και γεωλόγοι), έδωσαν τον υψηλότερο βαθμό ως προς το έργο της ενημέρωσης για τους μετασεισμούς, ακολούθησαν οι Αρχιτέκτονες/Μηχανικοί, μετά οι Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ και οι επιστήμονες στα «άλλα» επαγγέλματα (π.χ. ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, συνταξιούχοι, άλλες ειδικότητες) ($F=5,122, p<0,004$). (β) Ως προς το έργο της **άμεσης στέγασης**, τον υψηλότερο βαθμό έδωσαν οι

Αρχιτέκτονες/Μηχανικοί, ακολούθησαν οι Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ, οι επιστήμονες σε «άλλα» επαγγέλματα και οι επιστήμονες στα Φυσικο-Μαθηματικά επαγγέλματα ($F = 2,699$, $p < 0,057$).

Χρησιμοποιώντας το συντελεστή συσχέτισης, για ποσοτικές ανεξάρτητες μεταβλητές, δε παρατηρήθηκε καμία σχέση μεταξύ των ετών προϋπηρεσίας ως μέλους ΔΕΠ, της ηλικίας, του αριθμού των παιδιών, και της συμμετοχής σε ερευνητικά προγράμματα και αξιολόγησης της μετασεισμικής παρέμβασης (Βλ. Πίνακα 15). Προέκυψαν όμως κάποιες στατιστικά ή μη σημαντικές τάσεις σχετικά με τις άλλες μεταβλητές: **Πρώτο**, τα **έτη συνολικής προϋπηρεσίας** σχετιζόταν αντίστροφα (περισσότερη προϋπηρεσία, χαμηλότερη βαθμολογία) με την αξιολόγηση του έργου της διάσωσης ($-0,266$, $p < 0,05$), θετικά με την αξιολόγηση του έργου της ψυχοκοινωνικής στήριξης ($0,325$, $p < 0,10$) και θετικά με την αξιολόγηση της μεταβατικής στέγασης ($0,290$, $p < 0,05$). **Δεύτερο**, ο **συνολικός αριθμός ερευνητικών προγραμμάτων**, που είχε συμμετάσχει ο επιστήμονας σχετιζόταν επίσης αντίστροφα με την αξιολόγηση του έργου της μόνιμης στέγασης ($-0,309$, $p < 0,05$). **Τρίτο**, η συμμετοχή των επιστημόνων σε όργανα και επιτροπές της Πολιτείας σχετικά με τους σεισμούς συνδεόταν αντίστροφα (μεγαλύτερη συμμετοχή, χαμηλότερη βαθμολογία) με την αξιολόγηση του έργου της διάσωσης ($-0,344$, $p < 0,05$). **Τέλος**, η **διάρκεια της συμμετοχής** στα όργανα και τις επιτροπές της πολιτείας συνδεόταν επίσης αντίστροφα ($-0,284$, $p < 0,10$) με την αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης για τους μετασεισμούς, αν και η τάση δεν ήταν στατιστικά σημαντική. Προφανώς, η αρχαιότητα και η συμμετοχή σε κρατικά κυρίως προγράμματα δεν εξασφαλίζει θετική αξιολόγηση για τη μετασεισμική παρέμβαση στην περίπτωση των επιστημόνων. Αντίθετα, οι αντίστροφες σχέσεις μπορεί να σημαίνουν αντικειμενική αξιολόγηση ή ακόμη και απογοήτευση με τις πολιτικές πρακτικές. Όμως, οι ερμηνείες επιχειρούνται με επιφύλαξη και συνιστούν υποθέσεις εργασίας δεδομένου ότι στις 80 διασταυρώσεις, μόνο οι 6 ήταν στατιστικά σημαντικές.

Στην περίπτωση των **Υπεύθυνων Οικισμών**, διασταυρώθηκαν ατομικά χαρακτηριστικά των υπευθύνων, καθώς και βασικά χαρακτηριστικά των οικισμών με την αξιολόγηση του έργου της μετασεισμικής παρέμβασης από τους υπεύθυνους των οικισμών, χρησιμοποιώντας είτε συντελεστή συσχέτισης είτε απλή περιγραφική ανάλυση με τον υπολογισμό των μέσων όρων. Σχετικά με τα **ατομικά χαρακτηριστικά** (Πίνακες 16 και 17), δεν προέκυψε καμία σχέση μεταξύ του αριθμού των παιδιών που είχε ο υπεύθυνος οικισμού, του φύλου και της ηλικίας και της αξιολόγησης του έργου στους 10 τομείς. Μόνο μια στατιστικά σημαντική σχέση ($-0,662$, $p < 0,05$) εμφανίστηκε μεταξύ προϋπηρεσίας και της αξιολόγησης του έργου της ανασυγκρότησης/ανάπλασης: οι υπεύθυνοι οικισμών με μεγαλύτερη προϋπηρεσία βαθμολόγησαν

αρνητικά το έργο της ανάπλασης (Πίνακας 16).² Επίσης, παρατηρήθηκε μια τάση για τους περισσότερο μορφωμένους υπεύθυνους οικισμών να είναι πιο αρνητικοί στην αξιολόγηση του έργου: οι διαφορές στους Μέσους Όρους (Μ.Ο.) παρατηρήθηκαν και στους 10 τομείς, αλλά ήταν ιδιαίτερα έντονες στην αξιολόγηση του έργου της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης, της ενημέρωσης για τους σεισμούς, και της μόνιμης στέγασης (Βλ. Πίνακα 17). Σε ό,τι αφορά τα **χαρακτηριστικά των οικισμών (Πίνακα 18)**, ο χρόνος δημιουργίας του οικισμού δεν φαίνεται να επέδρασε στις αξιολογήσεις, όμως παρατηρήθηκε μια τάση (9 στους 10 τομείς), οι υπεύθυνοι των μεγαλύτερων οικισμών να είναι πιο θετικοί ως προς τη βαθμολόγηση της μετασεισμικής παρέμβασης.

5. Αξιολόγηση από τους ΟΤΑ του έργου της Πολιτείας για την αντιμετώπιση των διαφόρων αναγκών των πληγέντων. Σε αντίθεση με τα δεδομένα στην υποενότητα 1, που επικεντρώνονται αποκλειστικά στην άμεση παρέμβαση, στην ενότητα αυτή η ερώτηση επεκτείνεται στο έργο που συντελέστηκε σε όλες της μετασεισμικές φάσεις. Επιχειρείται μια αναλυτικότερη αξιολόγηση του έργου της Πολιτείας, ιδιαίτερα των μορφών στέγασης, ενώ παράλληλα αξιολογούνται και καινούργιες διαστάσεις του έργου, όπως η παραλαβή/διανομή αρωγής, η στεγαστική αποκατάσταση επιχειρήσεων και οι ανάγκες ειδικών κοινωνικών κατηγοριών όπως οι ηλικιωμένοι, οι αλλοδαποί, τα άτομα με ειδικές ανάγκες (ΑΜΕΑ), οι έγκυες, οι έγκλειστοι κτλ. Συνολικά, αξιολογείται το έργο της Πολιτείας σε 12 τομείς. Επίσης, σε αντίθεση με την ενότητα 1, ενσωματώνεται στην προσφώνηση της σχετικής ερώτησης η λέξη «Πολιτείας».

Ξεκινώντας με τους Μέσους Όρους, και εξετάζοντας πρώτα τις αξιολογήσεις των ΟΤΑ (Πίνακας 19), διαπιστώθηκε ότι σε 11 από τους 12 τομείς η βαθμολόγηση του έργου ήταν από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητική». Υψηλότερες βαθμολογίες (Μ.Ο. > 2,50) δόθηκαν στο έργο της άμεσης στέγασης, της μεταβατικής στέγασης, και χαμηλότερες στο έργο της μόνιμης στέγασης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, καθώς και της μεσο-μακροπρόθεσμης ψυχο-κοινωνικής υποστήριξης των πληγέντων. Ιδιαίτερα χαμηλή (Μ.Ο. = 1,97) ήταν η βαθμολογία για τη μόνιμη στέγαση νοικοκυριών (ανακατασκευές, αυτοστέγαση). Αντιθέτως, οι βαθμολογίες των ερευνούμενων των Νομαρχιών ήταν ευνοϊκότερες, αφού το έργο της Πολιτείας κρίθηκε «αρκετά ικανοποιητικό» αν όχι «πολύ ικανοποιητικό», (Μ.Ο. > 3,00), σε 7 από τους 12 τομείς δραστηριότητας.

² Λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος (N=11) ο συντελεστής συσχέτισης θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα υψηλός, για να είναι στατιστικά σημαντικός.

Στην στατιστική ανάλυση –ανάλυση διακύμανσης και συντελεστής συσχέτισης—όπου εκτιμήθηκαν οι επιδράσεις τόσο των ατομικών χαρακτηριστικών(προϋπηρεσία, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, θέση/ιδιότητα και επάγγελμα) των ερευνούμενων, όσο και των χαρακτηριστικών των ΟΤΑ (βλάβες κατοικιών και επιχειρήσεων, εκλογικό αποτέλεσμα το 1998 και Νομαρχιακή έδρα των ΟΤΑ)—διαπιστώθηκαν τα εξής, κατά τομέα έργου (Πίνακες 20 & 21):

α. **Έκτακτες οικονομικές ενισχύσεις.** Προέκυψαν τέσσερις στατιστικά σημαντικές διαφορές, που αφορούσαν τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ. **Πρώτο**, την υψηλότερη βαθμολογία έδωσαν οι ΟΤΑ του Νομού Πειραιώς και τη χαμηλότερη οι ΟΤΑ του Νομού Αν. Αττικής ($F=4,712$, $p<0,01$). **Δεύτερο**, οι ΟΤΑ με μεγαλύτερο αριθμό κόκκινων ή κίτρινων κατοικιών ή κόκκινων επιχειρήσεων βαθμολόγησαν θετικότερα το έργο των έκτακτων οικονομικών ενισχύσεων (0,324, 0,319 και 0,354, $p<0,01$).

β. **Παραλαβή/διανομή της Αρωγής.** Παρατηρήθηκαν 4 στατιστικά ή μη στατιστικά σημαντικές τάσεις, που αφορούσαν χαρακτηριστικά των ΟΤΑ. **Πρώτο**, το εκλογικό αποτέλεσμα του 1998 φαίνεται να επηρέασε το αποτέλεσμα: οι αξιολογήσεις των ΟΤΑ, όπου εκλέχθηκαν τα προοδευτικά κόμματα ήταν θετικότερες, σε σχέση με τους περισσότερο συντηρητικούς ΟΤΑ ($F=2,317$, $p<0,10$). **Δεύτερο**, οι ΟΤΑ των Ν. Πειραιώς και Ν. Αττικής έδωσαν υψηλότερες βαθμολογίες σε σχέση με τους ΟΤΑ των Ν. Ανατολικής και Δυτικής Αττικής, ενώ οι ΟΤΑ του Ν. Δυτικής Αττικής δίνουν τη χαμηλότερη βαθμολογία ($F=4,283$, $p<0,01$). **Τρίτο**, οι ΟΤΑ με το μεγαλύτερο αριθμό κίτρινων κατοικιών και κόκκινων επιχειρήσεων βαθμολόγησαν θετικότερα το έργο της παραλαβής και της διανομής της αρωγής (0,210, $p<0,05$ και 0,210, $p<0,10$).

γ. **Άμεση στέγαση (σκηνές).** Παρατηρήθηκαν τρεις τάσεις, στατιστικά σημαντικές και μη, που αφορούσαν αποκλειστικά τα ατομικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων των ΟΤΑ. **Πρώτο**, το μόνιμο προσωπικό έδωσε υψηλότερους βαθμούς, σε σχέση με το πολιτικό προσωπικό ($F=3,397$, $p<0,10$). **Δεύτερο**, οι ερευνούμενοι με μεγαλύτερη προϋπηρεσία αξιολόγησαν θετικότερα το έργο της άμεσης στέγασης, σε σχέση με τους ερωτώμενους με λιγότερη προϋπηρεσία (0,275, $p<0,05$). **Τρίτο**, οι ερευνούμενοι με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο αξιολόγησαν αρνητικότερα το έργο της άμεσης στέγασης, σε σχέση με τους ερευνούμενους με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο (-0,228, $p<0,05$).

δ. **Μεταβατική στέγαση (λυόμενα, οικίσκοι, οικισμοί κτλ.).** Παρατηρήθηκαν τρεις στατιστικά σημαντικές σχέσεις που αφορούσαν τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και ειδικότερα την

έκταση των βλαβών: Οι ερευνούμενοι από τους ΟΤΑ με μεγαλύτερο αριθμό κόκκινων και κίτρινων κατοικιών, καθώς και κόκκινων επιχειρήσεων, βαθμολόγησαν θετικότερα το έργο της μεταβατικής στέγασης, σε σχέση με τους ερευνούμενους που προέρχονταν από ΟΤΑ με λιγότερες βλάβες (0,438, 0,390 και 0,426, $p<0,01$).

ε. **Μεταβατική στέγαση (συγκατοίκηση, επιδότηση ενοικίου).** Τα αποτελέσματα δεν διαφοροποιούνται από τα παραπάνω που αφορούν την κατοίκηση σε οικισμούς. Παρατηρούνται οι ίδιες τάσεις, με τις ίδιες ανεξάρτητες μεταβλητές, στο ίδιο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας, με κάπως μικρότερους συντελεστές συσχέτισης (0,350, 0,372 και 0,307, $p<0,01$).

Στ/ζ Μόνιμη στέγαση (επισκευές) και μόνιμη στέγαση (ανακατασκευές και αυτοστέγαση). Δεν παρατηρήθηκε καμία στατιστικά σημαντική ή μη τάση σχετικά με τη μόνιμη στέγαση (επισκευές). Παρατηρήθηκαν δύο τάσεις, μια στατιστικά σημαντική και μία μη στατιστικά σημαντική, που αφορούν τη μόνιμη στέγαση (ανακατασκευές και αυτοστέγαση). Στην πρώτη περίπτωση, οι ερευνούμενοι των ΟΤΑ με μεγαλύτερη προϋπηρεσία είχαν υψηλότερες βαθμολογίες, σε σχέση με αυτούς με λιγότερη προϋπηρεσία (0,287, $p<0,05$). Στη δεύτερη περίπτωση, οι ερευνούμενοι από τους ΟΤΑ με μεγαλύτερο αριθμό κόκκινων επιχειρήσεων ήταν θετικότεροι για το έργο της μόνιμης στέγασης (ανακατασκευές κτλ.), συγκριτικά με αυτούς από τους ΟΤΑ με λιγότερο κόκκινες επιχειρήσεις (0,214, $p<0,10$).

η. **Στεγαστική αποκατάσταση επιχειρήσεων.** Παρατηρήθηκαν 5 στατιστικά ή μη σημαντικές τάσεις, η μια από τις οποίες αφορούσε χαρακτηριστικά των ερευνούμενων και οι 4 τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ. Σχετικά με τη πρώτη περίπτωση, οι ερευνούμενοι με περισσότερη προϋπηρεσία έδωσαν υψηλότερους βαθμούς στην Πολιτεία για το έργο της στεγαστικής αποκατάστασης των επιχειρήσεων, συγκριτικά με τους ερευνούμενους με λιγότερη προϋπηρεσία (0,350, $p<0,05$). Ως προς τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ, οι ερευνούμενοι από ΟΤΑ με περισσότερες κόκκινες και κίτρινες κατοικίες καθώς και κόκκινες επιχειρήσεις βαθμολόγησαν θετικότερα, το σχετικό έργο της Πολιτείας, σε σχέση με αυτούς με λιγότερες βλάβες (0, 374, $p<0,05$, 0,386, $p<0,05$ και 0,289, $p<0,10$). Επιπλέον, θετικότερες ήταν και οι βαθμολογίες των ερευνούμενων από τους ΟΤΑ που στις εκλογές του 1998 στήριξαν προοδευτικά κόμματα και συνδυασμούς ($F=2,663$, $p<0,10$), αν και η τάση αυτή δεν ήταν στατιστικά σημαντική.

θ. Ανάγκες ειδικών κοινωνικών κατηγοριών. Προέκυψαν τρεις στατιστικά σημαντικές τάσεις, δύο από τις οποίες αφορούν τα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων και μία τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ. Σε ό,τι αφορά τα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων, οι ερωτώμενοι με περισσότερη προϋπηρεσία ή χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο αξιολόγησαν θετικότερα το έργο της Πολιτείας για τις ειδικές κοινωνικές κατηγορίες (0, 344, $p<0,05$, -0,471, $p<0,01$). Ως προς τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ, οι ΟΤΑ των Ν. Δυτικής Αττικής και Ν. Πειραιώς αξιολόγησαν αρνητικότερα το έργο για τις ειδικές κατηγορίες, σε σχέση με τους ΟΤΑ των Ν. Αττικής και Ανατολικής Αττικής ($F=3,878$, $p<0,01$), όμως το μικρό μέγεθος των υπο-δειγμάτων στους πρώτους δύο νομούς καθιστά διερευνητικά τα συμπεράσματα.

ι. Μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ψυχοκοινωνικές ανάγκες των πληγέντων. Παρατηρήθηκαν δύο στατιστικά σημαντικές τάσεις που αφορούν τα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων και μία στατιστικά μη σημαντική τάση που σχετίζεται με τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ. Στην πρώτη περίπτωση, ερωτώμενοι με περισσότερα χρόνια προϋπηρεσίας ή χαμηλότερο επίπεδο μόρφωσης αξιολόγησαν θετικότερα το σχετικό έργο, σε σχέση με ερευνούμενους που είχαν λιγότερη προϋπηρεσία και υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης (0,388 και -0,343, $p<0,05$). Στη δεύτερη περίπτωση, οι ερευνούμενοι από τους ΟΤΑ με περισσότερες κόκκινες κατοικίες αξιολογούν θετικότερα το έργο της μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των πληγέντων (0,289, $p<0,10$).

ια. Ενημέρωση για τα μέτρα αποκατάστασης. Διαπιστώθηκε μόνο μία στατιστικά σημαντική τάση που σχετίζεται με τα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων: Οι ερευνούμενοι με περισσότερη προϋπηρεσία έδωσαν υψηλότερες βαθμολογίες στην Πολιτεία για το έργο της ενημέρωσης σχετικά με τα μέτρα αποκατάστασης των σεισμόπληκτων (0,268, $p<0,05$).

ιβ. Συντονισμός των ενεργειών και των υπηρεσιών. Παρατηρήθηκαν 5 στατιστικά και μη σημαντικές τάσεις που αφορούν τα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων και των ΟΤΑ. Ως προς τα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων, οι ερευνούμενοι με μεγαλύτερη ηλικία και χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο έδωσαν υψηλότερες βαθμολογίες στην Πολιτεία για το έργο του συντονισμού των ενεργειών μετά το σεισμό, σε σχέση με νεότερους και περισσότερο μορφωμένους που ήταν αρνητικότεροι στην αξιολόγησή τους (0,204, $p<0,10$ και 0,230, $p<0,05$). Στην περίπτωση των χαρακτηριστικών των ΟΤΑ, οι ερευνούμενοι από ΟΤΑ με μεγαλύτερο αριθμό κόκκινων κατοικιών ή επιχειρήσεων και με προοδευτική ψήφο στις εκλογές

του 1998, αξιολόγησαν θετικότερα το έργο του συντονισμού ενεργειών και υπηρεσιών (0,208, $p < 0,10$, 0,248, $p < 0,05$, $F=2,380$, $p < 0,10$).

Γενικά, και αν αγνοήσουμε τον τομέα του έργου, θα πρέπει να επισημανθούν οι «θετικές» επιδράσεις στην αξιολόγηση του έργου της Πολιτείας που είχαν παράγοντες όπως η αρχαιότητα ως προς την προϋπηρεσία και η έκταση των βλαβών, όπως αυτές καταγράφηκαν μετά τον δευτεροβάθμιο έλεγχο. Επίσης, θα πρέπει να επισημανθεί και η «αρνητική» επίδραση του μορφωτικού επιπέδου στις αξιολογήσεις του έργου της Πολιτείας. Τέλος, αξιοσημείωτη, και ενδεχομένως αναμενόμενη, είναι και η θετική συσχέτιση μεταξύ προοδευτικής ψηφοφορίας στις εκλογές του 1998 και της αξιολόγησης του έργου της Πολιτείας. Μια τέτοια συσχέτιση, όμως, δεν ερμηνεύεται εύκολα. Μπορεί να σημαίνει άνιση μεταχείριση κατά τη διαδικασία της παρέμβασης/αποκατάστασης εκ μέρους της Πολιτείας ή και να αντανακλά τον παραδοσιακό αντιπολιτευτικό λόγο, κάτι που δεν είναι δυνατό να τεκμηριωθεί με τα δεδομένα της παρούσας έρευνας.

6. Μοντέλο μεταβατικής στέγασης: προτιμήσεις των ΟΤΑ, διασταυρώσεις και επάρκεια των προσφερόμενων υπηρεσιών στους οικισμούς. Στους 92 ΟΤΑ, οι 32,6% προτίμησαν τα λυόμενα ως την αποτελεσματικότερη προσωρινή/μεταβατική λύση για τους άστεγους σεισμόπληκτους, οι 8,7% την επιδότηση ενοικίου (συστέγαση, συγκατοίκηση), οι 39,1% την επιδότηση ενοικίου (ανεξάρτητη κατοικία, όχι με συγγενείς), οι 16,3% κάτι «άλλο» (που περιλαμβάνει και συνδυασμούς των ανωτέρω) και οι 3,3% σημείωσαν ότι δεν γνώριζαν.

Μεταξύ των **συχνότερων** λόγων για την επιλογή τους ήταν, ή άμεση λειτουργική ανακούφιση των πληγέντων (24,2%), οι δυσκολίες που παρουσιάζει η συγκατοίκηση με συγγενείς (13,2%), τα πλεονεκτήματα της επιδότησης ανεξάρτητης κατοίκησης ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα (9,9%) και η αυτόνομη κατοίκηση είτε σε λυόμενα είτε σε ανεξάρτητη κατοικία με επιδότηση (9,9%). Άλλες λιγότερο συχνές απαντήσεις ήταν τα πλεονεκτήματα που παρέχουν τα λυόμενα στους οικονομικά αδύνατους (6,6%), τα μειονεκτήματα των λυομένων (π.χ. ανεπάρκεια χώρου και υποδομής, αποκτούν μόνιμο χαρακτήρα) (6,6%), τα πλεονεκτήματα της συμβίωσης με συγγενείς ως της πιο κατάλληλης και συμφέρουσας λύσης (6,6%). Τα υπόλοιπα ποσοστά (23,1%) κατανεμήθηκαν σε διάφορες απαντήσεις (π.χ. συνδυασμός λόγων, εξάρτηση από κλιματολογικές συνθήκες, χρήση λυόμενων αλλά με προϋποθέσεις κτλ.)

Η διασταύρωση των προτιμήσεων των ερευνούμενων των ΟΤΑ με τα ατομικά τους χαρακτηριστικά (θέση/ιδιότητα, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, επάγγελμα), καθώς και με επιλεγμένα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ (αριθμός κόκκινων και κίτρινων κατοικιών, ο αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων, η νομαρχιακή έδρα των ΟΤΑ και τα εκλογικά αποτελέσματα του 1998), με την εφαρμογή του Χ-τετραγώνου, δεν απέδωσε καμία στατιστικά σημαντική σχέση (Βλ. Πίνακα 22).

Η **επάρκεια των οικισμών (δηλαδή της μεταβατικής στέγης)**, ως προς τις προσφερόμενες υπηρεσίες στους άστεγους σεισμόπληκτους, κρίθηκε από τους **Υπεύθυνους των Οικισμών** (Βλ. Πίνακα 23). Σε μια κλίμακα από 1 (εντελώς ανεπαρκής) έως 5 (εντελώς επαρκής), τουλάχιστον ως επαρκής (4 και άνω) κρίθηκαν η τηλεφωνική σύνδεση, η υδροδότηση, ο κλιματισμός, η αποχέτευση, η εξυπηρέτηση ηλικιωμένων, η εξυπηρέτηση των Α.Μ.Ε.Α., η ηλεκτροδότηση, η θέρμανση, η συλλογή απορριμμάτων, η τροφοδοσία, οι συνθήκες υγιεινής και οι συγκοινωνίες. Από «μέτριες» έως «επαρκείς» κρίθηκαν οι συνθήκες διαβίωσης και ψυχαγωγίας. Την κατώτερη βαθμολόγηση (Μ.Ο.=2,91) έλαβαν οι υπηρεσίες ασφάλειας και αστυνόμευσης, που σημαίνει ότι τουλάχιστον στον τομέα αυτό υπάρχουν περιθώρια για βελτίωση. Σημειώνεται ότι οι υπεύθυνοι των οικισμών που συμμετείχαν στην έρευνα είναι υπάλληλοι των αντίστοιχων ΟΤΑ, όπου υπάρχουν οι οικισμοί σεισμόπληκτων. Τα αποτελέσματα αυτά θα πρέπει να συγκριθούν με την αξιολόγηση των υπηρεσιών από τους ίδιους τους σεισμόπληκτους, που ενδέχεται να είναι περισσότερο επικριτικοί ως προς κάποιες από τις παραπάνω υπηρεσίες.

Σε μια προσπάθεια να διερευνηθούν περαιτέρω οι παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάσουν την αξιολόγηση των Υπεύθυνων Οικισμών, πραγματοποιήθηκαν απλές διασταυρώσεις με το μέγεθος των οικισμών σε λυόμενα, το χρόνο δημιουργίας των οικισμών, καθώς και με τα χρόνια προϋπηρεσίας των υπεύθυνων. (Βλ. Πίνακες 24, 25 και 26). Σε ό,τι αφορά το **μέγεθος του οικισμού**, παρατηρήθηκε μια τάση για θετικότερες αξιολογήσεις ως προς την επάρκεια στους μεγαλύτερους οικισμούς (σε 12 από τις 15 διασταυρώσεις οι Μ.Ο. είναι υψηλότεροι στους μεγαλύτερους καταυλισμούς). Ως προς το **χρόνο δημιουργίας** των οικισμών, θετικότερες είναι οι αξιολογήσεις (10 στις 15 διασταυρώσεις) στους καταυλισμούς που οργανώθηκαν αργότερα, κατά την περίοδο Δεκεμβρίου 1999-Μαρτίου 2000. Αυτό σημαίνει ότι ενδεχομένως να υπήρχε κάποια μεταφορά γνώσεων. Τέλος, δεν προέκυψε καμία συστηματική σχέση μεταξύ της προϋπηρεσίας και της αξιολόγησης της επάρκειας των οικισμών, αν και ο συντελεστής συσχέτισης είναι αρκετά μεγάλος και θετικός στην περίπτωση των τηλεφωνικών συνδέσεων αλλά όχι στατιστικά σημαντικός λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος.

7. Αξιολόγηση από τους εκπροσώπους των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) των παρεμβάσεων/δραστηριοτήτων για την ανακούφιση και αποκατάσταση των σεισμοπλήκτων. Αν επικεντρωθούμε στους Μ.Ο. του ενοποιημένου δείγματος των ΜΚΟ (τελευταία στήλη, Πίνακας 27), διαπιστώνουμε ότι μόνο σε δύο περιοχές – στη διάσωση των εγκλωβισμένων (3,13) και στην περίθαλψη των διασωθέντων/τραυματιών (3,21)– τα μέλη των ΜΚΟ θεωρούν ότι οι παρεμβάσεις ήταν τουλάχιστον «αρκετά αποτελεσματικές».). Προφανώς, οι σχετικά υψηλότερες βαθμολογίες για τις διασώσεις και την περίθαλψη, πέρα του ότι αντανακλούν τη γενικότερη εικόνα ιδίως για τις διασώσεις, συναρτάται και με το γεγονός ότι οι περιοχές αυτές άπτονται άμεσα του αντικειμένου των ΜΚΟ και μπορούν να θεωρηθούν και ως μια μορφή αυτό-αξιολόγησης. Από «μέτρια» έως «αρκετά αποτελεσματικές» θεωρούν τις δραστηριότητες που αφορούν την αποκατάσταση υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, την ενημέρωση για τη σεισμική ακολουθία, την ψυχοκοινωνική υποστήριξη, την άμεση στέγαση, τη μεταβατική στέγαση, την εξυπηρέτηση ειδικών κατηγοριών σεισμόπληκτων, την εξυπηρέτηση των ΑΜΕΑ και το συντονισμό των ενεργειών και υπηρεσιών. Οι δραστηριότητες/παρεμβάσεις με τη χαμηλότερη βαθμολόγηση περιλαμβάνουν τα μέτρα άμεσης οικονομικής ενίσχυσης (1,71) και τα προγράμματα μόνιμης στέγασης (1,33). Αν επικεντρωθούμε στις αξιολογήσεις των επιμέρους ΜΚΟ, διαπιστώνουμε ότι τις περισσότερες θετικές αξιολογήσεις τις εκδηλώνουν τα στελέχη του Ε.Ε.Σ., ακολουθούν οι Γιατροί του Κόσμου(ΓτΚ) και οι Γιατροί χωρίς Σύνορα (ΓχΣ), οι Ψυχολόγοι/Ψυχιάτροι και οι εκπρόσωποι των Οδηγών/Προσκόπων. Γενικά, είτε επικεντρωθούμε στο ενοποιημένο είτε στα επιμέρους υπο-δείγματα των ΜΚΟ, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι εκπρόσωποι/ερευνούμενοι των ΜΚΟ είναι περισσότερο επικριτικοί ως προς το έργο, σε σχέση με άλλες κατηγορίες ερευνούμενων (π.χ. ΟΤΑ, στελέχη δημόσιας διοίκησης) που προαναφέρθηκαν.

Εξετάζοντας περαιτέρω τους παράγοντες (τα ατομικά χαρακτηριστικά των εκπροσώπων των ΜΚΟ) που ενδέχεται να επηρεάσουν την κρίση τους ως προς την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών (βλ. Πίνακα 28), με τη χρήση του συντελεστή συσχέτισης, διαπιστώθηκαν τα εξής: Το φύλο δεν φαίνεται να έχει καμία επίδραση στην αξιολόγηση³ των παρεμβάσεων σε κανέναν από τους 12 τομείς παρέμβασης. Η ηλικία σχετίζεται **αντίστροφα** (-0,491, $p<0,10$) με την κρίση για την επάρκεια της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης (δηλαδή οι μεγαλύτεροι κρίνουν ως ανεπαρκής την ΨΚ στήριξη) και **θετικά** (0,489, $p<0,10$) με την στάση τους για την επάρκεια της μεταβατικής στέγασης (δηλαδή οι μεγαλύτεροι είναι πιο θετικοί). Ο **αριθμός των παιδιών**, που

³ Ο συντελεστής συσχέτισης δεν είναι κατάλληλος για ποιοτικά δεδομένα όπως είναι το φύλο, όμως χρησιμοποιείται με σκοπό την ένδειξη της κατεύθυνσης της τυχόν επίδρασης.

έχουν σχετίζεται θετικά και στατιστικά σημαντικά (0,713, $p < 0,01$) με την κρίση τους για την επάρκεια της διαδικασίας διάσωσης (δηλαδή όσο περισσότερα παιδιά έχουν τόσο πιο θετικές είναι οι κρίσεις τους). Η **προϋπηρεσία** τους σχετίζεται θετικά (0,547 $p < 0,05$) με την κρίση τους για την επάρκεια των διασώσεων αλλά και με την κρίση τους για την επάρκεια της περίθαλψης των διασωθέντων/τραυματιών (0,511, $p < 0,10$). Το **μορφωτικό επίπεδο** σχετίζεται αντίστροφα/αρνητικά (-0,662, $p < 0,01$) με την κρίση τους για την επάρκεια της ενημέρωσης για τη σεισμική ακολουθία (δηλαδή οι ερευνούμενοι με ανώτερο μορφωτικό επίπεδο είναι λιγότερο ευχαριστημένοι με την ενημέρωση). Τέλος, η **έκθεση σε περισσότερα μέτωπα ή πεδία εργασίας** σχετίζεται αντίστροφα και στατιστικά σημαντικά (-0,593, $p < 0,05$) με την κρίση τους για την επάρκεια της ενημέρωσης για τη μετασεισμική ακολουθία (δηλαδή, τα στελέχη που εκτίθενται σε περισσότερα μέτωπα εκτιμούν ότι η σχετική ενημέρωση είναι ανεπαρκής). Γενικά, στην τελευταία περίπτωση (των πεδίων εργασίας) παρατηρείται μία γενικότερη αρνητική στάση στους εκπροσώπους των ΜΚΟ που εκτίθενται σε περισσότερα μέτωπα εργασίας μετά το σεισμό, αν και μόνο μια σχέση είναι στατιστικά σημαντική. Τα αποτελέσματα είναι ενδεικτικά, για περαιτέρω διερεύνηση σε μελλοντικές έρευνες, με δεδομένο το μικρό μέγεθος του δείγματος

8. Αξιολόγηση από τους ΟΤΑ των γραφειοκρατικών διαδικασιών (π.χ. έλεγχοι από μηχανικούς, δικαιολογητικά, χρονοδιαγράμματα κτλ.) για τη χορήγηση επιδομάτων, δανείων κτλ. Μεταξύ των 92 ερευνούμενων από τους ΟΤΑ, και σε μια κλίμακα από 0 έως 4, το 12% έκρινε το σχετικό έργο ως «καθόλου ικανοποιητικό», το 12% ως «λίγο ικανοποιητικό», το 37% ως «μέτρια ικανοποιητικό», το 29,3% ως «αρκετά ικανοποιητικό», το 7,6% ως «πολύ ικανοποιητικό» και το 2,2% απάντησε ότι δε γνώριζε. Ο Μ.Ο. για τους 90 που απάντησαν ήταν 2,09, δηλαδή κυμαινόταν στο επίπεδο του «μέτρια ικανοποιητικού».

Ως λόγοι για το μη ικανοποιητικό έργο ($< 3,00$), κατηγορίες που συγκέντρωσαν υψηλά ποσοστά ήταν: η «μεγάλη γραφειοκρατία, οι πολύπλοκες διαδικασίες, τα πολλά δικαιολογητικά, οι καθυστερήσεις στη δανειοδότηση, οι χρονοβόρες διαδικασίες» (55,4%), ο «συνδυασμός λόγων», π.χ. η γραφειοκρατία, οι ελλείψεις στις οδηγίες, τις προδιαγραφές, το συντονισμό, την οργάνωση..(14,3%), οι «ανεπάρκειες και ελλείψεις στις οδηγίες, τις προδιαγραφές, το συντονισμό και την οργάνωση.» (10,7%), οι «συστημικές ελλείψεις όπως στο νομοθετικό πλαίσιο, σε μόνιμους, αυτόματους μηχανισμούς...» (5,4%) και «άλλοι λόγοι» (π.χ. η γενική ανεπάρκεια, η έλλειψη εμπειρίας κτλ.)» (5,4%). Το υπόλοιπο ποσοστό (9,0%) κατανεμήθηκε σε διάφορες κατηγορίες με μικρότερες συχνότητες (π.χ. το ρουσφέτι, τα συμφέροντα, οι ελλείψεις στο προσωπικό και την υποδομή, η απουσία νοοτροπίας/διάθεσης εξυπηρέτησης).

Εξετάζοντας τις σχέσεις διαφόρων ατομικών χαρακτηριστικών και χαρακτηριστικών των ΟΤΑ (π.χ. επάγγελμα, μορφωτικό επίπεδο, προϋπηρεσία, ηλικία, θέση/ιδιότητα, έκταση των ζημιών, εκλογικό αποτέλεσμα του 1998 κτλ.), με τη χρήση της ανάλυσης διακύμανσης και του συντελεστή συσχέτισης (Βλ. Πίνακες 29 και 30), διαπιστώθηκε μόνο μια μη στατιστικά σημαντική τάση: Οι γραφειοκρατικές διαδικασίες της Πολιτείας κρίθηκαν ευνοϊκότερα από το μόνιμο προσωπικό των ΟΤΑ, σε αντίθεση με το πολιτικό προσωπικό που έδωσε χαμηλότερες βαθμολογίες ($F=2,882, p<0,10$). Αναμενόμενο, μάλλον, αν σκεφτεί κανείς ότι οι διευθυντές και οι τμηματάρχες αποτελούν τους στυλοβάτες της γραφειοκρατίας.

9. Αξιολόγηση της εφαρμογής των διαδικασιών πρωτοβάθμιου και δευτεροβάθμιου ελέγχου των κατασκευών από κλιμάκια Τεχνικών/Πολιτικών Μηχανικών. Το σχετικό ερώτημα τέθηκε σε δύο ομάδες ερευνούμενων, την επιστημονική κοινότητα και τα στελέχη/εργαζόμενους του ΟΑΣΠ. Για τους επιστήμονες υπήρχε μόνο μία ερώτηση που κάλυπτε και τους δύο ελέγχους, ενώ για τα στελέχη του ΟΑΣΠ, υπήρχαν δύο ερωτήσεις—μία για την κάθε κατηγορία ελέγχου. Επίσης, για τους επιστήμονες ο έλεγχος έγινε από «κλιμάκια Πολιτικών Μηχανικών», ενώ για τα στελέχη του ΟΑΣΠ ο πρωτοβάθμιος έλεγχος έγινε από κλιμάκια Τεχνικών και ο δευτεροβάθμιος από κλιμάκια Πολιτικών Μηχανικών. Συνεπώς, οι ερωτήσεις δεν είναι ακριβώς συγκρίσιμες μεταξύ των δύο ομάδων ερευνούμενων.

Σε μια κλίμακα από 0 (καθόλου ικανοποιητική) έως 4 (πολύ ικανοποιητική) ο Μ.Ο. της βαθμολογίας για τους **Επιστήμονες** ήταν 2,70 ($N=46$)—δηλαδή η αξιολόγηση της διαδικασίας ήταν από «μέτρια» και «αρκετά ικανοποιητική», ενώ για τα στελέχη του ΟΑΣΠ ο Μ.Ο. στην περίπτωση του πρωτοβάθμιου ελέγχου ήταν 3,30 (από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική») και στην περίπτωση του δευτεροβάθμιου ελέγχου ήταν 3,13 («πάλι από «αρκετά» έως «πολύ» ικανοποιητική»). Γενικά, οι αξιολογήσεις των στελεχών του ΟΑΣΠ είναι υψηλότερες και αυτό ήταν αναμενόμενο, δεδομένου ότι ο ΟΑΣΠ έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των σχετικών διαδικασιών.

Η γενικά πολύ θετική αξιολόγηση της διαδικασίας εκ μέρους των στελεχών του ΟΑΣΠ δεν παρέχει περιθώρια για μια ποιοτική ανάλυση των λόγων ανεπάρκειας. Σε μια περίπτωση, όπου η εφαρμογή κρίθηκε ως «μέτρια ικανοποιητική», επισημάνθηκε στη συνέχεια, ότι δεν υπήρχαν δελτία αυτοψίας για δευτεροβάθμιο έλεγχο και χρησιμοποιήθηκαν αυτά του πρωτοβάθμιου ελέγχου. Προτείνεται γενικά βελτίωση των εντύπων και στη συνέχεια ενημέρωση των Τεχνικών Υπηρεσιών των Νομαρχιών. Στην περίπτωση των **Επιστημόνων**, 15 στους 62 (24,2%) έκριναν

την εφαρμογή από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητική». Στους **βασικότερους** λόγους που επισήμαναν ήταν «η αξιοποίηση άπειρων τεχνικών, ιδίως κατά τον πρωτοβάθμιο έλεγχο, με αποτέλεσμα τις συχνές ανακατατάξεις κατά το δευτεροβάθμιο έλεγχο» (33,3%), «οι ελλείψεις στην προεργασία, την ομοιομορφία κριτηρίων και την εκπαίδευση των Μηχανικών για ενιαίο/σωστό έλεγχο» (20%) και η «αναγκαιότητα της ειδικής εκπαίδευσης/ένταξης στις σπουδές» (13,3%). Το υπόλοιπο ποσοστό (33,5%) ισοκατανεμήθηκε στις υπόλοιπες 5 κατηγορίες (π.χ. τα αποτελέσματα δεν ελήφθησαν υπόψη, υπήρχαν κενά/δεν καταγράφηκε η χρήση των κτιρίων, συνδυασμός λόγων, άλλος λόγος, δεν γνωρίζω).

Εξετάζοντας, στη συνέχεια, τη σχέση των ατομικών χαρακτηριστικών των επιστημόνων (φορέα απασχόλησης, θέση στο φορέα, επάγγελμα, προϋπηρεσία, προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ, ηλικία, συμμετοχή τους σε διάφορα όργανα/ερευνητικές δραστηριότητες) με την κρίση τους για την εφαρμογή του πρωτοβάθμιου και δευτεροβάθμιου ελέγχου, διαπιστώθηκαν τα εξής (Βλ. Πίνακες 31 & 32): Δεν παρατηρήθηκε καμία σχέση με το φορέα απασχόλησης, την ηλικία, την προϋπηρεσία γενικά, τη συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα και όργανα της Πολιτείας. Στατιστικά σημαντική σχέση παρατηρήθηκε μεταξύ της θέσης του επιστήμονα στο φορέα και της εκτίμησής του για τη διαδικασία των ελέγχων από κλιμάκια μηχανικών. Επιστήμονες, γενικά, που κατέχουν ανώτερες θέσεις, είτε ως ερευνητές είτε ως καθηγητές, εκδήλωσαν θετικότερες στάσεις, σε σύγκριση με συναδέλφους τους σε χαμηλότερες βαθμίδες και επιστήμονες που δεν ανήκουν σε πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα της χώρας ($F=3,011$, $p<0,05$). Επίσης, παρατηρήθηκαν δύο στατιστικά μη σημαντικές τάσεις που αφορούν το επάγγελμα και τα χρόνια προϋπηρεσίας ως μέλους ΔΕΠ. Σε ό,τι αφορά τα χρόνια προϋπηρεσίας ως μέλους ΔΕΠ, η τάση είναι θετική: η θετική αξιολόγηση της διαδικασίας ελέγχου αυξάνεται καθώς αυξάνονται τα χρόνια προϋπηρεσίας ως μέλος ΔΕΠ (0,343, $p<0,10$), που σε γενικές γραμμές συμβαδίζει και με την παραπάνω διαπίστωση, αν υποθέσουμε ότι οι ανώτερες βαθμίδες ταυτίζονται με πολυετή εμπειρία ως μέλος ΔΕΠ. Ως προς το επάγγελμα, οι θετικότερες εκτιμήσεις για τις διαδικασίες ελέγχου εντοπίζονται στους Φυσικο-Μαθηματικούς (π.χ. Σεισμολόγοι, Γεωλόγοι, Γεωφυσικοί κτλ.) και τους Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ και οι χαμηλότερες στους Αρχιτέκτονες/Μηχανικούς και τα «άλλα επαγγέλματα» ($F=2,356$, $p<0,10$). Όμως, η μεγάλη διαφορά δεν εντοπίζεται μεταξύ των πρώτων τριών επαγγελματικών κατηγοριών αλλά μεταξύ των πρώτων τριών και της τέταρτης κατηγορίας επαγγελματιών (τα «άλλα επαγγέλματα») που συγκεντρώνουν λίγες περιπτώσεις για να εξαχθούν αξιόπιστα συμπεράσματα. Επίσης, σε μελλοντικές έρευνες, ίσως η ειδικότητα να ήταν μια καταλληλότερη μεταβλητή, γιατί το επάγγελμα είναι πολυσύνθετο και δεν επιτρέπει ξεκάθαρα συμπεράσματα.

Η αντίστοιχη ανάλυση για τα **στελέχη του ΟΑΣΠ** (Πίνακας 33), είναι διερευνητική με δεδομένο το μικρό μέγεθος του δείγματος. Γενικά, οι θετικότερες εκτιμήσεις για τις διαδικασίες πρωτοβάθμιου και δευτεροβάθμιου ελέγχου εντοπίζονται στους άνδρες, τους αρχαιότερους, τους Αρχιτέκτονες/Μηχανικούς και σε στελέχη με χαμηλότερο επίπεδο μόρφωσης. Αντιθέτως, περισσότερο επικριτικές είναι οι γυναίκες, οι νεότεροι, οι Φυσικο-Μαθηματικοί (δηλαδή Σεισμολόγοι, Γεωλόγοι κτλ.) και τα στελέχη με υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης. Τα αποτελέσματα αυτά, ενδεχομένως να αντανakλούν το διαφορετικό ρόλο που έχουν διαδραματίσει τα διάφορα στελέχη ως προς τη σύνταξη των δελτίων αυτοψίας αλλά και το διαφορετικό βαθμό ενσωμάτωσης στον οργανισμό και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

10. Αξιολόγηση από τους ΟΤΑ του έργου της παραλαβής και διανομής της αρωγής σε είδος και σε χρήμα μετά το σεισμό της 7.9.1999. Στο σχετικό ερώτημα, μεταξύ των 92 στελεχών των ΟΤΑ, το έργο δεν ήταν «καθόλου ικανοποιητικό» για 7,6%, ήταν «λίγο ικανοποιητικό» για 9,8%, «μέτρια ικανοποιητικό» για 22,8%, «αρκετά ικανοποιητικό» για 38,0% και «πολύ ικανοποιητικό» για 8,7%. Τα υπόλοιπα στελέχη (13,0%) δεν γνώριζαν ή δεν απάντησαν. Γενικά, ο Μ.Ο. για όλους που απάντησαν ήταν 2,35, λίγο πιο πάνω από το «μέτριο ικανοποιητικό» επίπεδο.

Κωδικογραφώντας τους λόγους των 37 που σημείωσαν μέτριο ή χαμηλότερο επίπεδο ικανοποίησης, διαπιστώθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (29,7%) αναφέρθηκε στην ποσοτική ανεπάρκεια της αρωγής, 16,2% αναφέρθηκε στη γραφειοκρατία και ένα επίσης ίδιο ποσοστό (16,2%) αναφέρθηκε στην απουσία προγραμματισμού, συντονισμού, μηχανισμών ελέγχου και διανομής. Δύο από αυτούς που ανέφεραν την απουσία συντονισμού πρόσθεσαν ότι με την πάροδο του χρόνου η κατάσταση βελτιώθηκε. Οι υπόλοιποι ερευνούμενοι (8,1%) ανέφεραν ένα συνδυασμό λόγων (π.χ. ποσοτική ανεπάρκεια και γραφειοκρατία, μικροπολιτική και έλλειψη ενημέρωσης κτλ.) ή δεν συμπλήρωσαν τους λόγους (29,7%).

Η περαιτέρω στατιστική ανάλυση και αναζήτηση παραγόντων—σε επίπεδο ΟΤΑ και ερευνούμενων— που σχετίζονται με την αξιολόγηση του έργου της παραλαβής και διανομής, αποκάλυψε 4 στατιστικά ή μη σημαντικές τάσεις που αφορούσαν τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ (Βλ. Πίνακες 34 & 35): **Πρώτο**, παρατηρείται συσχέτιση με την έκταση των βλαβών. Ο αριθμός των κίτρινων κατοικιών σχετιζόταν θετικά με την αξιολόγηση, δηλαδή, η θετική βαθμολόγηση αυξάνεται καθώς αυξάνεται ο αριθμός των κίτρινων κτιρίων στον ΟΤΑ (0,219, $p<0,05$). Προς την ίδια κατεύθυνση είναι και ο αριθμός των κόκκινων επιχειρήσεων στον ΟΤΑ

(0,210, $p<0,10$), αν και ο συντελεστής συσχέτισης δεν είναι στατιστικά σημαντικός. Δεύτερο, δυο άλλες τάσεις, από τις οποίες η μια στατιστικά σημαντική, προέκυψαν και στην ανάλυση διακύμανσης (Πίνακας 34). Οι ΟΤΑ των Ν. Πειραιώς και Αττικής αξιολόγησαν θετικότερα το έργο της παραλαβής/διανομής αρωγής, συγκριτικά με τους ΟΤΑ των Ν. Ανατολικής και Δυτικής Αττικής ($F=4,283$, $p<0.01$). Επιπλέον, παρατηρήθηκε και μια στατιστικά μη σημαντική τάση, σε σχέση με το εκλογικό αποτέλεσμα του 1998: οι ερευνούμενοι από τους ΟΤΑ με προοδευτικούς συνδυασμούς αξιολόγησαν θετικότερα το έργο, σε σχέση με τους ερευνούμενους από συντηρητικούς ΟΤΑ ($F=2,317$, $p<0,10$). Η σχετικά χαμηλή αξιολόγηση από τους πληγέντες ΟΤΑ της Δυτικής Αττικής (βλ. Πίνακα 34)—η οποία δεν φαίνεται να συνδέεται με πολιτικούς παράγοντες --θα πρέπει να προβληματίσει τους αρμόδιους.

11. Ικανοποίηση στελεχών της Υπηρεσίας Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (ΥΑΣ) και των Τομέων Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (ΤΑΣ) με το έργο της αποκατάστασης των σεισμόπληκτων Αττικής. Επειδή υπάρχει μια συμπληρωματικότητα και ιεραρχία στις σχέσεις της ΥΑΣ και των ΤΑΣ, τέθηκαν τρία ερωτήματα σχετικά με (α) τις διαδικασίες αποκατάστασης (β) την πορεία των ενεργειών αποκατάστασης και (γ) την επάρκεια των οικονομικών μέτρων για την αποκατάσταση (Βλ. Πίνακες 36, 37, 38).

Διαδικασίες αποκατάστασης. Για τους Υπεύθυνους των ΤΑΣ, υψηλές βαθμολογίες (3,00+), δηλαδή από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιημένοι/ες», δίνονται σε 12 από τις 16 διαδικασίες αποκατάστασης (Πίνακα 36). Ιδιαίτερα υψηλές (3,5+) είναι οι βαθμολογίες για την έκδοση άδειας επισκευής από τους ΤΑΣ, την ανακατασκευή/αυτοστέγαση και τη διαδικασία χορήγησης δωρεάν κρατικής αρωγής. Σχετικά χαμηλά, αλλά καλύτερα από «μέτρια», βαθμολογούνται οι διαδικασίες για τη σύνταξη μελέτης επισκευής, η επιδότηση ενοικίου (συγκατοίκηση), ο έλεγχος των επισκευών και ο αποχαρακτηρισμός των κτιρίων.⁴ Για τα στελέχη της ΥΑΣ, 10 στις 16 διαδικασίες λαμβάνουν βαθμολογίες με 3,00+. Ιδιαίτερα υψηλές βαθμολογίες (3,5+) δίνονται στις περιοχές που αφορούν τις διαδικασίες έκδοσης άδειας επισκευής, ανακατασκευής/αυτοστέγασης, επισκευής κοινόχρηστων χώρων, επιδότησης ενοικίου (και τις δύο μορφές), χορήγησης μεταβατικής στέγης και χορήγησης δωρεάν κρατικής αρωγής. Σχετικά χαμηλές είναι οι βαθμολογίες για τον πρωτοβάθμιο έλεγχο, τη σύνταξη μελέτης επισκευής και για τον έλεγχο των επισκευών. Η σύνταξη μελέτης επισκευής και ο έλεγχος των επισκευών εμφανίζονται με σχετικά χαμηλές βαθμολογίες και στις δύο ομάδες στελεχών. Στην ανοικτή

ερώτηση για τις μελέτες επισημάνθηκε η ανάγκη για περισσότερες γνώσεις και σοβαρότερες μελέτες.

Ικανοποίηση με την πορεία των ενεργειών αποκατάστασης. Σε μια πενταβάθμια κλίμακα (1 έως 5), οι **Υπεύθυνοι των ΤΑΣ** εξέφρασαν μεγάλο βαθμό ικανοποίησης για το έργο της επισκευής κατοικιών, της κατεδάφισης των κτιρίων, της υποστύλωσης των κτιρίων και της ανακατασκευής/αυτοστέγασης κατοικιών (Πίνακας 37). Μικρός βαθμός (2,00) ικανοποίησης εκφράστηκε από τον Υπεύθυνο του ΤΑΣ ως προς την επισκευή/ανακατασκευή των παραγωγικών μονάδων. Επίσης, σχετικά χαμηλότερη ήταν και η βαθμολογία που αφορά την ανάπλαση/ανασυγκρότηση των σεισμόπληκτων περιοχών. Στην περίπτωση των στελεχών της ΥΑΣ, τα αποτελέσματα ακολουθούν γενικά την ίδια διάταξη, με σχετικά χαμηλότερες – αλλά αρκετά ικανοποιητικές--βαθμολογίες για τις επισκευές, ανακατασκευή/αυτοστέγαση και μετεγκατάσταση των παραγωγικών μονάδων. Ένας λόγος για τη χαμηλότερη βαθμολογία στην περίπτωση των παραγωγικών μονάδων ήταν η μη αποστολή του πραγματικού ποσοστού των κατασκευών που χρειαζόνταν επισκευή/ανακατασκευή.

Εκτίμηση για την επάρκεια των διαφόρων οικονομικών μέτρων. Με εξαίρεση την επισκευή, ανακατασκευή και μετεγκατάσταση των παραγωγικών μονάδων, οι **Υπεύθυνοι των ΤΑΣ** εκτίμησαν γενικά ως επαρκή τα οικονομικά μέτρα που αφορούν τα έκτακτα οικονομικά βοηθήματα, την επισκευή, ανακατασκευή, αυτοστέγαση των κατοικιών (Πίνακας 38). Τα στελέχη της ΥΑΣ έκριναν ως μέτρια /επαρκή τα μέτρα για τις παραγωγικές μονάδες και την αυτοστέγαση των κατοικιών αλλά ως μέτρια /ανεπαρκή τα οικονομικά μέτρα για την επισκευή και ανακατασκευή των κατοικιών. Ως λόγος για τα ανεπαρκή μέτρα για τις επισκευές κατοικιών αναφέρθηκε το μικρό τιμολόγιο.

12. Γνώμη των ερευνούμενων για το χρόνο έναρξης της παραγραφής των αδικημάτων των εργολάβων και των μηχανικών σε περιπτώσεις κατάρρευσης, ζημιών, τραυματισμών ή θανάτων(Βλ. Πίνακα 39). Το σχετικό ερώτημα τέθηκε σε 14 ομάδες ερευνούμενων. Υπέρ του χρόνου έναρξης από το έτος περάτωσης τάχθηκαν **γενικά** οι ερευνούμενοι στους ΟΤΑ, οι Υπεύθυνοι των Οικισμών, τα στελέχη της ΥΑΣ, τα στελέχη των Νομαρχιών και της Περιφέρειας, το Ενιαίο Δείγμα, και οι Επιστήμονες. Υπέρ της έναρξης του χρόνου παραγραφής από τη στιγμή της κατάρρευσης της κατασκευής τάχθηκαν γενικά τα στελέχη διάσωσης, τα

⁴ Σύμφωνα με έγγραφο της Υ.Α.Σ. (6.8.2003), από τις 11.378 αιτήσεις που είχαν εγκριθεί για επισκευή είχαν περαιωθεί οι 4.911 (43,2%), ενώ από τις 4.000 εγκεκριμένες για ανακατασκευή/αυτοστέγαση είχαν

πρώην στελέχη του Σ.Δ.Ο. και οι δημοσιογράφοι. Υπέρ της μη παραγραφής τάχθηκαν στελέχη των ΠΣΕΑ και της Γενικής Γραμματείας Πολιτική Προστασίας. Ισοκατανομές υπέρ της έναρξης της παραγραφής από το έτος κατασκευής ή τη στιγμή της κατάρρευσης παρατηρήθηκαν για τους εκπροσώπους των ΜΚΟ, ενώ για τους Υπεύθυνους των ΤΑΣ παρατηρήθηκε ισοκατανομή για την έναρξη από τη στιγμή της κατάρρευσης και τη μη παραγραφή. Στην περίπτωση των ερευνούμενων του ΟΑΣΠ, η επικρατούσα άποψη ήταν «δεν γνωρίζω/δεν απαντώ.» Γενικά, οι διαφορετικές τάσεις μεταξύ των ομάδων οφείλονται στην επαγγελματική σύνθεση των ερευνούμενων (Βλ. στατιστική ανάλυση παρακάτω).

Σχετικές στατιστικές αναλύσεις (ανάλυση διασταύρωσης) για την ανάδειξη παραγόντων που ενδέχεται να επηρεάσουν τη γνώμη των ερευνούμενων για την παραγραφή έγιναν για τους ερευνούμενους των ΟΤΑ, το Ενιαίο Δείγμα των ερευνούμενων και τους επιστήμονες, λόγω του μεγέθους του δείγματος αλλά και επειδή εκτιμάται ότι το ερώτημα ήταν περισσότερο σχετικό και οικείο για τις τρεις αυτές κατηγορίες.

ΟΤΑ. Μεταξύ των ερευνούμενων στους ΟΤΑ, οι 36(39,1%) επέλεξαν το χρόνο έναρξης από το έτος της κατασκευής, οι 15 (16,3%) από τη στιγμή της κατάρρευσης, οι 24 (26,1%) την άνευ όρων παραγραφή και οι υπόλοιποι 17 (28,5%) δεν απάντησαν ή δε γνώριζαν.⁵ Σε 11 αναλύσεις διασταύρωσης της επιλογής με τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των ερευνούμενων, αναδείχθηκαν δύο στατιστικά σημαντικές και μια στατιστικά μη σημαντική σχέση που αφορούσαν αποκλειστικά τα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Πίνακας 40). Στην **πρώτη περίπτωση**, παρατηρείται μια στατιστικά σημαντική τάση για τα πολιτικά πρόσωπα να επιλέγουν περισσότερο την μη παραγραφή χωρίς όρους, σε σχέση με τα μόνιμα στελέχη που επιλέγουν ως χρόνο έναρξης της παραγραφής το έτος της κατασκευής ($F=21,834$, $p<0,000$). **Δεύτερο**, οι ερευνούμενοι με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο επιλέγουν περισσότερο το έτος της κατασκευής ως χρόνο έναρξης σε σχέση με τους ερευνούμενους, που έχουν χαμηλότερο επίπεδο μόρφωσης και επιλέγουν περισσότερο την μη παραγραφή ($F=9,683$, $p<0,008$). **Τέλος**, διαπιστώθηκε μια στατιστικά σημαντική τάση για τους Μηχανικούς /Αρχιτέκτονες να επιλέγουν την έναρξη από το έτος της κατασκευής και οι ερευνούμενοι στις άλλες επαγγελματικές κατηγορίες να επιλέγουν είτε την μη παραγραφή είτε την έναρξη της παραγραφής από τη στιγμή

περαιωθεί οι 1.553 (38,8%).

⁵ Στην αρχική διατύπωση των απαντήσεων υπήρχαν μόνο οι πρώτες δύο επιλογές. Μετά όμως την περάτωση της επιτόπιας έρευνας διαπιστώθηκε ότι ένας σημαντικός αριθμός είχε δηλώσει «την μη παραγραφή». Αποφασίστηκε η τελευταία επιλογή να κωδικογραφηθεί ως τρίτη επιλογή και να

της κατάρρευσης (35,552, $p<0,000$). Προφανώς, τα ευρήματα επηρεάζονται από τα στενά επαγγελματικά συμφέροντα των ερευνούμενων.

Στο σχετικό ερώτημα προς τα στελέχη των ΟΤΑ για την αιτιολόγηση της επιλογής τους, η απάντησή τους ήταν συνάρτηση της επιλογής τους. Για όσους επέλεξαν ως χρόνο έναρξης της παραγραφής το έτος της κατασκευής, τρεις ήταν οι επικρατέστεροι λόγοι: **Πρώτο** έγινε αναφορά στις παρεμβάσεις, μετατροπές, αλλαγές, φθορές και τους τρόπους συντήρησης μετά την κατασκευή (38,9%). **Δεύτερο** υπογραμμίστηκε η συνευθύνη του μηχανικού, του ιδιοκτήτη και του εργολάβου και η ανάγκη διασφάλισης του επαγγέλματος οικοδόμησης από κερδοσκόπους εργολάβους (22,2%). **Τρίτο**, αναφέρθηκε από τα στελέχη των ΟΤΑ ότι ένα τεχνικό σφάλμα δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται με κριτήρια ποινικού δικαίου (11,1%). Όσοι επέλεξαν την παραγραφή από το έτος της κατάρρευσης ανέφεραν ότι «κατά την κατάρρευση κρίνεται η χρήση του κατάλληλου υλικού και αποκαλύπτονται οι κακοτεχνίες και οι παραλήψεις οπότε είναι σωστό να παραταθεί ο χρόνος παραγραφής, ώστε να αποδοθούν οι ευθύνες και να τιμωρηθούν οι υπεύθυνοι» (66,7%). Για όσους επέλεξαν την μη παραγραφή, δεν υπήρξε αιτιολόγηση για το 70,8% των ερευνούμενων δεδομένου ότι η σχετική απάντηση δεν είχε προβλεφθεί από την αρχή της έρευνας (Βλ. υποσημείωση 5).

Ενιαίο Δείγμα. Στο ευρύτερο Ενιαίο Δείγμα που εκτός από τους ερευνούμενους των ΟΤΑ (92 στους 167) περιλαμβάνει και άλλα στελέχη της δημόσιας διοίκησης (ΠΣΕΑ, ΟΑΣΠ, ΥΑΣ, ΤΑΣ, ΣΔΟ, ΓΓΠΠ, Υπεύθυνους Οικισμών, Νομαρχίες, Περιφέρειες) καθώς και στελέχη των ΜΚ, οι 58 (34,7%) επέλεξαν την παραγραφή από το έτος κατασκευής, οι 38 (22,8%) την παραγραφή από το έτος κατάρρευσης, οι 40 (24,0%) την μη παραγραφή και οι υπόλοιποι 31 (18,6%) δεν γνώριζαν ή δεν απάντησαν. Διασταυρώνοντας τη γνώμη τους με τα ατομικά τους χαρακτηριστικά (Πίνακας 41), διαπιστώθηκαν τρεις στατιστικά σημαντικές τάσεις : (α) οι Μηχανικοί/Αρχιτέκτονες και οι Τεχνολόγοι/Τεχνικοί επιλέγουν την έναρξη από το έτος της κατασκευής και τα άλλα επαγγέλματα επιλέγουν πρώτα τη μη παραγραφή και μετά την έναρξη της παραγραφής από τη στιγμή της κατάρρευσης ($F=42,835$, $p<0,000$). (β) Οι ερευνούμενοι με μεσαία και ανώτερα μορφωτικά επίπεδα επιλέγουν την έναρξη παραγραφής από το έτος της κατασκευής και τα χαμηλότερα την μη παραγραφή ($F=20.860$, $p<0,000$) και (γ). Τα στελέχη των ΟΤΑ επιλέγουν την έναρξη από το έτος της κατασκευής, τα στελέχη των ΠΣΕΑ και διάσωσης είτε από το έτος κατάρρευσης είτε τη μη παραγραφή και τα στελέχη των ΜΚΟ και του ΟΑΣΠ

χρησιμοποιηθεί στην ανάλυση. Το μόνο μειονέκτημα είναι ότι για την τρίτη επιλογή δεν υπήρξε απάντηση για την αιτιολόγηση.

επιλέγουν την έναρξη είτε από το έτος κατασκευής είτε από το έτος κατάρρευσης ($F=15,479$, $p<0,05$). Οι μικρές διαφοροποιήσεις με τους ΟΤΑ (Βλ. Πίνακα 40) οφείλονται στην επαγγελματική σύνθεση των φορέων.

Ως προς την αιτιολόγηση της επιλογής τους, συχνοί λόγοι για αυτούς που επέλεξαν το έτος κατασκευής ήταν οι μεταγενέστερες παρεμβάσεις/φθορές (31,0), η συνεισφορά του μηχανικού και του εργολάβου (17,2%), το ότι το λάθος έγινε κατά την κατασκευή (13,8%) και το γεγονός ότι η κατασκευή έγινε ανάλογα με τον ισχύοντα αντισεισμικό κανονισμό (6,0%). Για όσους επέλεξαν την παραγραφή από το έτος κατάρρευσης, η συντριπτική πλειονότητα (71,1%) ανέφερε την αναγκαιότητα να αποδοθούν ευθύνες, δεδομένου ότι οι σχετικές κακοτεχνίες κτλ. κρίνονται κατά την κατάρρευση. Τέλος, όσοι επέλεξαν την μη παραγραφή είτε δεν αιτιολόγησαν (44,7%), είτε ανέφεραν την ανάγκη απόδοσης ευθυνών (34,2%) με την αποκάλυψη των κακοτεχνιών κατά την κατάρρευση της κατασκευής.

Επιστημονική κοινότητα. Μεταξύ των επιστημόνων, οι 27 (43,5%) επέλεξαν το έτος κατασκευής ως τον χρόνο έναρξης της παραγραφής, οι 19 (30,6%) το έτος κατάρρευσης, οι 2 (3,2%) τη μη παραγραφή και οι 14 (22,6%) δεν απάντησαν ή δεν γνώριζαν. Εντύπωση προκαλεί το μεγάλο ποσοστό επιστημόνων που δεν απάντησαν ή δεν γνώριζαν. Επίσης, στη σχετική διασταύρωση με τα ατομικά χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Πίνακας 42), δεν διαπιστώθηκε καμία στατιστικά ή μη σημαντική συσχέτιση, που σημαίνει ότι η επιλογή τους ως προς το έτος έναρξης της παραγραφής επηρεάζεται από άλλους παράγοντες που δεν ελήφθησαν υπόψη. Σε ό,τι αφορά την αιτιολόγηση της επιλογής τους, οι επιστήμονες που επέλεξαν ως έτος έναρξης το έτος κατασκευής αναφέρθηκαν στην ανάγκη να ληφθούν υπόψη οι μεταγενέστερες παρεμβάσεις και φθορές (22,2%), στην ανάγκη καθορισμού ενός εύλογου χρονικού διαστήματος μετά την κατασκευή για την έναρξη της παραγραφής, εφόσον δεν θα υπάρξουν παρεμβάσεις (22,2%), στο γεγονός ότι το λάθος συντελέστηκε κατά τη διάρκεια της κατασκευής (22,2%) και στο ότι κάθε κτίριο κατασκευάζεται με τις προδιαγραφές της εποχής του (11,1%). Όσοι επέλεξαν την έναρξη από τη στιγμή της κατάρρευσης ανέφεραν κυρίως την αναγκαιότητα να αποδοθούν ευθύνες κατά την κατάρρευση, όταν δοκιμάζονται οι αντοχές και αποκαλύπτονται οι κακοτεχνίες (57,0%), καθώς και την ανάγκη να ληφθούν υπόψη οι παρεμβάσεις/φθορές μετά την κατασκευή (15,8%). Η επιλογή του τελευταίου επιχειρήματος από μια μικρή μερίδα επιστημόνων ($N=3$) που επέλεξαν την στιγμή της κατάρρευσης ως χρόνο έναρξης της παραγραφής αδικημάτων ενδεχομένως να υποδηλώνει έλλειψη κατανόησης της διαδικασίας της παραγραφής.

13. Αξιολόγηση του έργου της 15μελούς Επιτροπής. Στο σχετικό ερώτημα απάντησαν σχεδόν όλες οι κατηγορίες ερευνούμενων. Σε μια πενταβάθμια κλίμακα από 0 (καθόλου ικανοποιητικό) έως 4 (πολύ ικανοποιητικό), υψηλή βαθμολόγηση (3,00+) δόθηκε από στελέχη του ΟΑΣΠ, των ΤΑΣ, των Νομαρχιών και της ΥΑΣ (Πίνακας 43). Σχετικά χαμηλές βαθμολογίες (2,00-) δόθηκαν από τους ερευνούμενους στις ΜΚΟ, τα Στελέχη Διάσωσης, και τους Δημοσιογράφους. Ενδιάμεσες (2,00+ έως 3,00) ήταν οι βαθμολογίες των στελεχών ΟΤΑ, Υπεύθυνων Οικισμών, πρώην στελεχών ΣΔΟ, των Επιστημόνων, και των στελεχών της ΓΠΠΠ.

ΟΤΑ. Ο Μέσος Όρος βαθμολογίας των στελεχών των ΟΤΑ ήταν 2,15. Μεταξύ των συχνότερων λόγων που ανέφεραν τα στελέχη των ΟΤΑ (N=34) για το μη ικανοποιητικό έργο της 15μελούς Επιτροπής ήταν η αργοπορία, η μη απόδοση ευθυνών και η ενδεχόμενη ολιγωρία και συγκάλυψη των ευθυνών (64,7%), η ανυπαρξία νομοθετικού πλαισίου με κίνδυνο την παραγραφή (11,8%) και η ανεπάρκεια/απώλεια φακέλων/στοχείων και η αντιφατικότητα στους χαρακτηρισμούς των κτιρίων (8,8%). Η συσχέτιση των χαρακτηριστικών των ΟΤΑ και των ερευνούμενων με το μέσο όρο βαθμολογίας των στελεχών των ΟΤΑ, με τη χρήση της ανάλυσης διακύμανσης ή του συντελεστή συσχέτισης, δεν ανέδειξε κανέναν στατιστικά σημαντικό παράγοντα (Πίνακες 44, 45).

Ενιαίο Δείγμα. Ο Μέσος Όρος βαθμολογίας του ενιαίου δείγματος για το έργο της 15μελούς Επιτροπής ήταν, 2,24, κάπως υψηλότερος σε σύγκριση με τους ερευνούμενους των ΟΤΑ, που επίσης περιλαμβάνονται στο Ενιαίο Δείγμα.

Στους συχνότερους λόγους που ανέφεραν όσοι ερευνούμενοι δεν ήταν ικανοποιημένοι (<2,00) με το έργο της 15μελούς (N= 80) περιλαμβάνονται η αργοπορία, η μη απόδοση ευθυνών και η ενδεχόμενη ολιγωρία και η συγκάλυψη ευθυνών (43,8%), δεν γνωρίζω/δεν απαντώ (26,3%), η ανεπάρκεια/απώλεια φακέλων/στοχείων και η αντιφατικότητα στους χαρακτηρισμούς των κτιρίων (8,8%) και η ανυπαρξία νομοθετικού πλαισίου με κίνδυνο την παραγραφή των αδικημάτων (5,0%).

Η στατιστική ανάλυση (ανάλυση διακύμανσης και συντελεστής συσχέτισης) ανέδειξε δύο στατιστικά σημαντικούς παράγοντες: που αφορούν το φορέα ($F=2,316$, $p<0,05$) και το επάγγελμα ($F=2,267$, $p<0,05$) των ερευνούμενων. Ως προς το **φορέα**, παρατηρήθηκαν υψηλές βαθμολογίες από τα στελέχη της ΥΑΣ (3,67), των Νομαρχιών (3,50) και του ΟΑΣΠ (3,00) και σχετικά χαμηλές από τα στελέχη των ΜΚΟ(1,75) και τα Στελέχη Διάσωσης (1,17) (Πίνακας 46).

Σχετικά με το **επάγγελμα**, διαπιστώθηκαν σχετικά υψηλές βαθμολογίες για το έργο της 15μελούς Επιτροπής στους Αρχιτέκτονες/Μηχανικούς (2,64) και τους Τεχνολόγους/Τεχνικούς (2,71), σε σύγκριση με τις άλλες επαγγελματικές κατηγορίες. Τις χαμηλότερες βαθμολογίες έδωσαν οι άλλες κατηγορίες επιστημόνων κτλ. (1,80) καθώς και οι συνταξιούχοι/απόστρατοι (1,38).

Επιστήμονες. Ένας σημαντικός αριθμός των επιστημόνων (N=30) δεν γνώριζε ή δεν απάντησε στο ερώτημα για το έργο της 15μέλους Επιτροπής. Όσοι το γνώριζαν (32) το αξιολόγησαν ως σχεδόν «αρκετά ικανοποιητικό» (Μέσος Όρος =2,94). Μόνο 6 το αξιολόγησαν ως «μέτριο», «λίγο» ή «καθόλου ικανοποιητικό». Μεταξύ αυτών (6), αναφέρθηκαν λόγοι όπως η καθυστέρηση στην απόδοση ευθυνών/αργοπορία/ολιγωρία/συγκάλυψη ευθυνών, η απώλεια φακέλων/ανυπαρξία στοιχείων, η έλλειψη ενημέρωσης για το έργο της Επιτροπής, η αναρμοδιότητα προσώπων και η ανάγκη για έμφαση στην πρόληψη και όχι στον καταλογισμό ευθυνών. Η στατιστική ανάλυση (βλ. Πίνακα 47) δεν ανέδειξε καμία στατιστικά σημαντική συσχέτιση—γεγονός που μάλλον οφείλεται στην κακή στατιστική κατανομή και στη γενικά θετική αξιολόγηση του έργου της 15μελούς Επιτροπής.

Δημοσιογράφοι. Μεταξύ των 26 δημοσιογράφων στο δείγμα, μόνο οι 4 δεν γνώριζαν και δεν αξιολόγησαν το έργο της 15μελούς Επιτροπής. Από τους υπόλοιπους, οι 4 βαθμολόγησαν το έργο ως «αρκετά ικανοποιητικό» (3,00) και η συντριπτική πλειονότητα (18) ως «μέτριο», «λίγο» ή «καθόλου ικανοποιητικό». Όπως προαναφέρθηκε οι δημοσιογράφοι είχαν από τους χαμηλότερους μέσους όρους (1,45).

Οι λόγοι που πρόβαλαν οι 18 δημοσιογράφοι για το μη ικανοποιητικό έργο της Επιτροπής κατανέμονται σε δύο κατηγορίες: (1). Καθυστερήσεις στην απόδοση ευθυνών/συγκάλυψη/ολιγωρία με κίνδυνο την παραγραφή (83,3%) και (2). Άλλοι/συνδυασμός λόγων (π.χ. έλλειψη συντονισμού, προσπάθεια συγκάλυψης/αδυναμία εύρεσης στοιχείων) (11,1%).

Η στατιστική ανάλυση (ανάλυση διακύμανσης και συντελεστής συσχέτισης) των αξιολογήσεων των **Δημοσιογράφων** ανέδειξε τρεις στατιστικά σημαντικές τάσεις(Πίνακες 48 και 49). Στην **πρώτη**, η εμπειρία των δημοσιογράφων από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα σχετίζεται με χαμηλή βαθμολόγηση του έργου της Επιτροπής (-0,533, $p<0,05$). Στην **δεύτερη** περίπτωση, ο βαθμός εθνικής κάλυψης των άλλων καταστροφών συνδέεται επίσης αντίστροφα και αρνητικά με

την αξιολόγηση του έργου της Επιτροπής (-0,539, $p < 0,01$).⁶ Στην **τρίτη** περίπτωση, ο υψηλότερος βαθμός στο τεστ κοινωνική-ψυχολογία των καταστροφών συνδεόταν επίσης αντίστροφα και με χαμηλότερη βαθμολόγηση του έργου της Επιτροπής (-0,492, $p < 0,05$). Αντίστροφα, η έλλειψη εμπειρίας με άλλες καταστροφές και ο χαμηλός βαθμός στο τεστ, συνδέονται με θετικότερες αξιολογήσεις του έργου της Επιτροπής

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Annales Geologiques des Pays Hellenique, A la Memorie du Professeur J. Drakopoulos, Athens, Department de Geologie, 2000.

Dandoulaki, M., «Lessons learned from earthquakes in Greece», The Nadies Experts Meeting, Athens, 27 June 2000.

⁶ Εμβέλεια προσδιορίστηκε σε σχέση με την τοπική ή εθνική κάλυψη του σεισμού. Δεδομένου ότι όλοι οι δημοσιογράφοι που κάλυψαν το σεισμό της 7.9.1999 είχαν πρόσβαση μόνο σε εθνικά δίκτυα, ο αριθμός των εθνικών δικτύων (εφημερίδων, ραδιοφώνων, τηλεοπτικών σταθμών κτλ.) που αξιοποίησαν ταυτιζόταν με τον αριθμό των εμπειριών από καταστροφές. Αυτό εξηγεί και την ταυτοσιμότητα των στατιστικών αποτελεσμάτων. Ουσιαστικά, συζητάμε για μια στατιστικά σημαντική συσχέτιση, την εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα. Σε μεταγενέστερες αναλύσεις, η μεταβλητή που σχετίζεται με την εμβέλεια του ρεπορτάζ θα αφαιρεθεί από την ανάλυση.

IVB. ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ, ΤΟ ΈΡΓΟ ΤΗΣ ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΔΙΑΣΩΣΗΣ.

Εισαγωγή: Τα αποτελέσματα της παρούσας ενότητας παρατίθενται σε πέντε υπο-ενότητες. Οι πρώτες δύο πραγματεύονται την αξιολόγηση του έργου της διάσωσης ως προς την κινητοποίηση των ομάδων διάσωσης και την αντιμετώπιση των πληγέντων διασωθέντων, τραυματιών και νεκρών. Η τρίτη υπο-ενότητα πραγματεύεται τις ψυχολογικές επιπτώσεις των επιχειρήσεων διάσωσης στους εργαζόμενους της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ. Η τέταρτη πραγματεύεται τις επιδράσεις των επιχειρήσεων διάσωσης στις κοινωνικές σχέσεις των εμπλεκομένων στις διασώσεις. Η πέμπτη υπο-ενότητα πραγματεύεται την ικανοποίηση των εμπλεκομένων στις διασώσεις της 7.9.1999 με τις συνθήκες εργασίας τους.

1. Αξιολόγηση του Έργου της Διάσωσης: Τρόποι Πληροφόρησης, Μέτωπα Δράσης και Φόρτο Εργασίας.

α. Πληροφόρηση για την ανάληψη υπηρεσίας. Στο σύνολο των δύο δειγμάτων, της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, το μεγαλύτερο ποσοστό (28,9%) ήταν στην κανονική του βάρδια κατά την εκδήλωση του σεισμού, ένα μικρότερο ποσοστό (21,1%) μετέβη από μόνο του στην υπηρεσία, χωρίς να επικοινωνήσει με την υπηρεσία του και ένα ακόμη μικρότερο αλλά σεβαστό ποσοστό (18,4%) επικοινωνήσει με την υπηρεσία του πριν αναλάβει υπηρεσία (Πίνακας 1)¹. Αν στο τελευταίο προστεθεί και το ποσοστό (6,6%) που δεν διευκρινίζει ποιος πήρε την πρωτοβουλία για την τηλεφωνική επικοινωνία με την υπηρεσία, το ποσοστό που ανέλαβε υπηρεσία μετά από τηλεφωνική επικοινωνία αυξάνεται στο 25,0%. Τα ποσοστά που το έμαθαν από τα ΜΜΕ ήταν σχετικά χαμηλά (6,6%), ενώ ένα επίσης χαμηλό ποσοστό (5,3%) κατέβαλε προσπάθειες να επικοινωνήσει με την υπηρεσία του αλλά δεν τα κατάφερε, μάλλον λόγω της υπερφόρτωσης των γραμμών.

Τα αποτελέσματα δείχνουν μια διαφοροποίηση μεταξύ των εργαζομένων της ΕΜΑΚ και αυτών του ΕΚΑΒ. Για τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ, οι δύο συχνότεροι τρόποι ήταν η αυτόβουλη μετάβαση χωρίς να προηγηθεί η επικοινωνία (32,6%) με την υπηρεσία και η υπηρεσία στην κανονική βάρδια (18,6%), ενώ για τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ, οι δύο συχνότεροι τρόποι ήταν η υπηρεσία στην κανονική βάρδια (42,4%) και η ανάληψη μετά από επικοινωνία του εργαζομένου με την υπηρεσία (30,3%). Η αυτόβουλη μετάβαση ενδεχομένως να σχετίζεται με

¹ Για τους στατιστικούς πίνακες του παρόντος Κεφαλαίου βλ. Παράρτημα Α, σελ. 356-392

το ηθικό των εργαζομένων και την εκπαίδευσή τους, όμως δεν είναι απαραίτητα η πιο ορθολογική αντίδραση, αν ληφθεί υπόψη το φαινόμενο της συγκλίνουσας προσφοράς υπηρεσιών, που ενδέχεται να δημιουργήσει οργανωτικά προβλήματα σε καταστάσεις έκτακτων αναγκών.

β. Μέτωπα δράσης των εργαζόμενων και των στελεχών. Στο σύνολο των εργαζομένων του ΕΚΑΒ και της ΕΜΑΚ (Πίνακας 2), τα κυριότερα μέτωπα δράσης ήταν το εργοστάσιο της Ρικομέξ (82,9%), η πολυκατοικία στη Μεταμόρφωση (36,8%), το εργοστάσιο ΦΑΡΑΝ και το εργοστάσιο Φουρλή (32,9%). Τα λιγότερο συχνά μέτωπα δράσης ήταν η πολυκατοικία στο Μενίδι (17,1%), η εταιρεία ΒΙΟΠΛΑΣΤ ΕΠΕ (13,2%), ο παιδικός σταθμός στο Μενίδι (13,2%) και η εταιρεία ΒΙΟΚΥΤ ΕΠΕ, επίσης στο Μενίδι (13,2%). Εκτιμάται ότι τα ποσοστά αυτά σχετίζονται με την ένταση των θανάτων και των τραυματισμών, αλλά αυτό θα πρέπει να τεκμηριωθεί και εμπειρικά, προκειμένου να εκτιμηθεί και ο βαθμός ορθολογικότητας στην ανάπτυξη των δυνάμεων. Δεν φαίνεται να υπάρχουν ουσιαστικές διαφοροποιήσεις μεταξύ της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, ως προς την ανάπτυξη των δύο ομάδων εργαζόμενων στα διάφορα μέτωπα/περιοχές.

Τα στοιχεία στον Πίνακα 3 δείχνουν ότι στο σύνολο των εργαζομένων στην ΕΜΑΚ και το ΕΚΑΒ, ένα μεγάλο ποσοστό (66,7%) έδρασε σε δύο ή περισσότερα μέτωπα της σεισμικής καταστροφής, ενώ το 28,8% έδρασε σε 5 ή περισσότερα μέτωπα. Αν εξετάσουμε τις διαφορές μεταξύ των δύο φορέων, θα διαπιστώσουμε ότι οι εργαζόμενοι στην ΕΜΑΚ έδρασαν σε περισσότερα μέτωπα, σε σύγκριση με τους εργαζόμενους στο ΕΚΑΒ. Έτσι, αν διχοτομηθεί η κατανομή σε τρία ή λιγότερα και τέσσερα ή περισσότερα μέτωπα, διαπιστώνουμε ότι το 62,8% των εργαζομένων της ΕΜΑΚ έδρασε σε τρία ή λιγότερα μέτωπα ενώ το σχετικό ποσοστό για τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ είναι 72,7%. Τα αντίστοιχα ποσοστά για δράση σε τέσσερα ή περισσότερα μέτωπα είναι 37,2% (ΕΜΑΚ) και 27,3% (ΕΚΑΒ).

Μεταξύ των 8 **Στελεχών Διάσωσης**—4 από κρατικούς φορείς και 4 από ΜΚΟ—διαφαίνεται η περισσότερο πολυμέτωπη δράση των δύο στελεχών της ΕΜΑΚ σε σύγκριση με τα δύο στελέχη του ΕΚΑΒ (6 έναντι 2 μετώπων), ενώ δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ των δύο στελεχών των ΜΚΟ—Γιατρών χωρίς Σύνορα και Γιατρών του Κόσμου (Πίνακα 4).

ΟΙ εργαζόμενοι στις **Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις** (ΜΚΟ) δραστηριοποιούνται γενικά μετά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο, ιδίως κατά την φάση της προσωρινής στεγαστικής

αποκατάστασης. Ωστόσο, παρατηρούνται και παρεμβάσεις από τους εργαζόμενους στις ΜΚΟ κατά την φάση της διάσωσης (βλ. ΣΕΨ, Ε.Ε.Σ. και ΓτΚ) (Πίνακας 5). Αν και το δείγμα είναι μικρό για γενικεύσεις, τα αποτελέσματα τεκμηριώνουν την αρχή της διαφορετικής σύνθεσης ανάλογα με τη φάση της καταστροφής. Επίσης, τα δεδομένα δείχνουν μεγαλύτερη διασπορά στα μέτωπα δράσης για τους ΓτΚ, σε σύγκριση με τα περιορισμένα μέτωπα δράσης των ΓχΣ—μια διαφορά που έρχεται σε αντίθεση με τις διαπιστώσεις για τη δραστηριοποίηση των στελεχών των δύο φορέων (Πίνακας 4). Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στη μαζικότερη εμπλοκή και τα μεγαλύτερο δείγμα των ΓτΚ, σε σχέση με τους ΓχΣ. Επίσης, η διαφορά ενδέχεται να οφείλεται και σε διαφορετικές πολιτικές για ανάπτυξη των δυνάμεων στο εξωτερικό ή το εσωτερικό μέτωπο δράσης.

γ. **Φόρτος εργασίας των μελών της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ.** Τόσο σε επίπεδο εβδομαδιαίας όσο και σε επίπεδο ημερήσιας απασχόλησης στα μέτωπα μετά το σεισμό της Πάρνηθας, οι εργαζόμενοι στην ΕΜΑΚ εργάστηκαν περισσότερες ώρες, σε σύγκριση με τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ (Πίνακας 6). Οι διαφορές αυτές είναι στατιστικά σημαντικές ($F=17,836$, $p<0,01$), και ενδεχομένως να οφείλονται όχι τόσο στη διάθεση για προσφορά εργασίας εκ μέρους των εργαζομένων στους δύο φορείς αλλά στη μεγαλύτερη στενότητα εργαζομένων στην ΕΜΑΚ και στα πολλαπλά μέτωπα και τις απαιτήσεις για απεγκλωβισμό και διάσωση των θυμάτων.

δ. **Ικανοποίηση με την οργάνωση των διαλειμμάτων.** Στην ερώτηση αν κάνανε διάλειμμα κατά τη διάρκεια της έκτακτης εργασίας, οι 36 (47,4%) από τους 76 εργαζόμενους της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ απάντησαν καταφατικά, ενώ οι 40 (52,6%) απάντησαν αρνητικά. Σε ό,τι αφορά τη συχνότητα των διαλειμμάτων ανά 8ωρο, και μεταξύ των 36 που απάντησαν καταφατικά, οι 44,4% ανέφεραν ένα διάλειμμα, οι 36,1% δύο διαλείμματα, οι 13,9% δεν γνώριζαν/δεν απάντησαν και οι υπόλοιποι (5,6%) ανέφεραν 3 ή 4 διαλείμματα ανά 8ωρο. Ως προς τη διάρκεια των διαλειμμάτων, οι 44,4% ανέφεραν 15 λεπτά, οι 19,4% ανέφεραν 10 λεπτά, οι 11,1% 20 λεπτά, οι 11,1% 30 λεπτά και οι υπόλοιποι (14,0%) ανέφεραν διαφορετική διάρκεια (12, 45 ή 60 λεπτά) ή δεν γνώριζαν/απάντησαν. Αν και υπάρχουν αντικειμενικοί παράγοντες που επιδρούν στη συχνότητα και τη διάρκεια των διαλειμμάτων των εργαζομένων σε έκτακτες καταστάσεις (π.χ. στενότητα στο δυναμικό, έκταση της καταστροφής, εμπειρία των στελεχών κτλ.), το υψηλό ποσοστό που αναφέρει ότι δεν είχε διάλειμμα (52,6%) και το σχετικά μεγάλο ποσοστό που ανέφερε ένα διάλειμμα ανά 8ώρο, θα πρέπει να προβληματίσουν τις υπηρεσίες πολιτικής προστασίας, αν οφείλονται σε αντικειμενικές συνθήκες ή στην οργάνωση του έργου διάσωσης, ώστε να παρθούν τα ενδεικνυόμενα μέτρα για βελτίωση της κατάστασης.

Οι 52 (68,4%) των εργαζομένων των ΕΜΑΚ και ΕΚΑΒ εξέφρασαν την ικανοποίησή τους με τη συχνότητα και την οργάνωση των διαλειμμάτων, οι 15 (19,7%) δεν ήταν ικανοποιημένοι και οι 9(11,8%) δεν απάντησαν στη σχετική ερώτηση. Κωδικο-γραφώντας τους λόγους και τις προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης,² ένα μεγάλο ποσοστό (41,4%) ανέφερε ότι σε περιπτώσεις μαζικών καταστροφών/εκτάκτων καταστάσεων δεν τίθενται τέτοια θέματα• ένα μικρότερο ποσοστό (27,6%) επισήμανε ότι προκύπτει ανάγκη για προγραμματισμό, συντονισμό, περισσότερο δυναμικό και χώρους για ξεκούραση στον τόπο εργασίας και δεν αρκεί το φιλότιμο των εργαζομένων σε μια οργανωμένη κοινωνία• 10,3% ότι τα διαλείμματα οργανώνονταν εκ των ενόντων, 10,3% ότι τα διαλείμματα ήταν λίγα και ότι θα πρέπει να διαρκούν 20 λεπτά ανά 4ώρο, ιδιαίτερα όταν η απασχόληση υπερβαίνει το 8ωρο κατά τη διάρκεια της ημέρας• και 10,3 έδωσε άλλους μεμονωμένους λόγους.

Πραγματοποιώντας στατιστική ανάλυση (ανάλυση διαστάυρωσης) για την ανάδειξη παραγόντων που ενδεχομένως να σχετίζονται με το βαθμό της ικανοποίησης των εργαζομένων (Πίνακας 7), διαπιστώθηκαν τα εξής: **Πρώτο**, τα μέλη της ΕΜΑΚ εξέφρασαν μεγαλύτερη ικανοποίηση, σε σύγκριση με τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ; η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική ($X^2=4,253$, $p<0,039$). **Δεύτερο**, τα χρόνια προϋπηρεσίας σχετιζόταν κυκλικά και στατιστικά σημαντικά ($X^2=6,328$, $p<0,042$) με το βαθμό ικανοποίησης: τα πολλά και τα λίγα χρόνια προϋπηρεσίας σχετιζόταν με μεγαλύτερο βαθμό ικανοποίησης, σε σχέση με τους εργαζόμενους με ενδιάμεση προϋπηρεσία που εκδήλωσαν λιγότερη ικανοποίηση με τα διαλείμματα. **Τέλος**, παρατηρήθηκε και μια μη στατιστικά σημαντική τάση ($X^2=6,103$, $p<0,11$), σε σχέση με το επάγγελμα: μεγαλύτερη ικανοποίηση εξέφρασαν οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες προστασίας (ΕΜΑΚ), μετά οι τεχνολόγοι/βοηθοί, μετά οι ιατροί (ΕΚΑΒ) και τέλος τα πληρώματα (ΕΚΑΒ). Δεν παρατηρήθηκαν συσχετίσεις με τις περισσότερες μεταβλητές, με τα περισσότερα χαρακτηριστικά των εργαζομένων (π.χ. μορφωτικό επίπεδο). με την εμπειρία από σεισμούς ή με το βαθμό και την έκταση της επιχειρησιακής απασχόλησης των εργαζομένων στα μέτωπα των σεισμών.

² Η ανάλυση περιεχομένου βασίζεται στους 29 που απάντησαν στο ανοικτό ερώτημα και όχι στους 15 που είχαν απαντήσει αρνητικά στο ερώτημα για την ικανοποίηση σχετικά με την οργάνωση και συχνότητα των διαλειμμάτων. Έτσι εξηγείται και το μεγάλο ποσοστό που ανέφεραν ότι σε έκτακτες καταστάσεις δεν τίθενται θέματα τυποποίησης της εργασίας αλλά υπερισχύουν η φιλοτιμία, η προσφορά και η θυσία για τη διάσωση των θυμάτων.

2. Αξιολόγηση του Έργου της Διάσωσης, του Χειρισμού των Νεκρών, Μεταφοράς/Διανομής/Περίθαλψης των Τραυματιών, της Ψυχο-κοινωνικής Υποστήριξης των Πληγέντων και της Εξυπηρέτησης των Ειδικών Κατηγοριών

α. Έργο της διασωσης/διάσωσης εγκλωβισμένων. Το σχετικό ερώτημα τέθηκε σε 7 κατηγορίες ερευνούμενων (Βλ. Πίνακα 8, 1^η στήλη). Σχετικά υψηλές βαθμολογίες για το έργο της διάσωσης έδωσαν τα στελέχη τις ΓΠΠΠ (4,00), τα πρώην στελέχη του ΣΔΟ, τα στελέχη και οι εργαζόμενοι στον ΟΑΣΠ και χαμηλότερες οι Επιστήμονες, οι υπεύθυνοι των ΠΣΕΑ, οι Υπεύθυνοι των Οικισμών και τέλος οι εργαζόμενοι στις ΜΚΟ (3,13). Σε όλες τις περιπτώσεις όμως, το έργο της διάσωσης κρίθηκε γενικά από «αρκετά» (3,00) έως «πολύ ικανοποιητικό» (4,00).

Η στατιστική ανάλυση (συντελεστής συσχέτισης) για την αξιολόγηση του έργου από τους **Επιστήμονες** (Βλ. Πίνακα 11, 1^η στήλη) ανέδειξε δύο στατιστικά σημαντικούς παράγοντες. Τα χρόνια προϋπηρεσίας γενικά και η συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές της Πολιτείας ήταν αντίστροφα συσχετισμένα με την αξιολόγηση του έργου της διάσωσης: Η θετική αξιολόγηση μειώνεται καθώς αυξάνονται τα έτη προϋπηρεσίας και ο αριθμός των οργάνων και επιτροπών στα οποία συμμετέχουν οι επιστήμονες. Στην πρώτη περίπτωση η τάση είναι στατιστικά μη σημαντική ($-0,266$, $p < 0,10$) ενώ στη δεύτερη η σχέση είναι στατιστικά σημαντική ($-0,344$, $p < 0,05$). Πώς μπορεί να ερμηνευτεί; Προκύπτουν διάφορα ερωτήματα. Οι ατέλειες και τα μειονεκτήματα γίνονται αντιληπτά με την εξοικείωση ή υπάρχει μια αντίδραση για επίδειξη υπερκομματικής στάσης ή υπάρχει κάποιος δημογραφικός παράγοντας που δεν μπορεί να εντοπιστεί με τη χρήση μονοπαραγοντικών αναλύσεων;

Δύο στατιστικά σημαντικοί παράγοντες αναδείχθηκαν και όταν επιχειρήθηκε ανάλυση με τα στοιχεία του μικρού δείγματος εργαζομένων στις ΜΚΟ (Βλ. Πίνακα 15, 1^η στήλη), όπου όμως προϋπήρχε μια κάπως διαφορετική διατύπωση της ερώτησης (π.χ. έργο «διάσωσης των εγκλωβισμένων» και όχι απλώς «έργο διάσωσης»). Στην περίπτωση των ΜΚΟ, η προϋπηρεσία σχετίζεται θετικά με την αξιολόγηση του έργου (περισσότερα έτη, περισσότερο θετική η αξιολόγηση του έργου) ($0,547$, $p < 0,05$). Επίσης, οι εργαζόμενοι στις ΜΚΟ που έχουν περισσότερα παιδιά αξιολογούν θετικότερα το έργο της διάσωσης των εγκλωβισμένων ($0,618$, $p < 0,01$). Δεν χωρεί αμφιβολία ότι οι δύο μεταβλητές (προϋπηρεσίας και αριθμός παιδιών) σχετίζονται μεταξύ τους. Τέλος, οι θετικές αξιολογήσεις στην περίπτωση των μελών των ΜΚΟ οφείλονται στη μεγαλύτερη συγγένεια των ΜΚΟ με τις μονάδες διάσωσης (αυτό-αυτοαξιόγηση)

και ενδεχομένως σε παράγοντες ενσυναίσθησης, δεδομένου ότι η διάσωση παιδιών αποτελεί στόχο πρώτης προτεραιότητας των συνεργείων διάσωσης, όπως άλλωστε και της κοινωνίας.

β. Έργο διάσωσης των ελληνικών και ξένων συνεργείων διάσωσης. Στην περίπτωση αυτή, τα σχετικά ερωτήματα τέθηκαν σε δύο κατηγορίες ερευνούμενων, στα στελέχη των ΟΤΑ και των Νομαρχιών (Πίνακας 8, 2^η στήλη). Οι αξιολογήσεις των ερευνούμενων στις Νομαρχίες για το έργο των ελληνικών ομάδων διάσωσης είναι θετικότερες σε σύγκριση με αυτές των ερευνούμενων στους ΟΤΑ. Αν και οι βαθμολογίες για το έργο των ξένων ομάδων διάσωσης είναι κάπως χαμηλότερες, τα ίδια περίπου αποτελέσματα παρατηρούνται και στις αξιολογήσεις των ερευνούμενων στις δύο κατηγορίες (στελέχη ΟΤΑ και Νομαρχιών) για το έργο των ξένων συνεργείων διάσωσης. Παρά τις ευνοϊκότερες αξιολογήσεις για τις ελληνικές ομάδες, οι βαθμολογίες των στελεχών των ΟΤΑ και των Νομαρχιών κυμαίνονται από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικές» και για τις δύο ομάδες διάσωσης.

Στη σχετική στατιστική ανάλυση των δεδομένων για τους ΟΤΑ (Βλ. Πίνακες 9 & 10), δεν παρατηρήθηκαν γενικά στατιστικά σημαντικές σχέσεις με τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των στελεχών των ΟΤΑ, πλην μιας εξαίρεσης. Η ηλικία των ερευνούμενων συνδεόταν θετικά (συντελεστής συσχέτισης) με την αξιολόγηση του έργου των Ελληνικών συνεργείων: δηλαδή, οι θετικές αξιολογήσεις του έργου αυξάνονται καθώς αυξάνεται η ηλικία των ερευνούμενων στους ΟΤΑ (0,249, $p < 0,05$). Δεν παρατηρήθηκε καμία στατιστικά σημαντική σχέση στην ανάλυση για την αξιολόγηση του έργου των ξένων συνεργείων, όμως ο συντελεστής για την ηλικία ήταν θετικός προς την ίδια κατεύθυνση όπως στην περίπτωση του έργου των ελληνικών συνεργείων διάσωσης (Βλ. Πίνακα 10).

γ. Χειρισμός των νεκρών. Το σχετικό ερώτημα τέθηκε μόνο στους ερευνούμενους των ΟΤΑ και των Νομαρχιών. Το έργο κρίθηκε αρκετά ικανοποιητικό (3,00+) και από τις δύο ομάδες, αν και στην περίπτωση των ερευνούμενων στις Νομαρχίες υπήρξε μόνο μια απάντηση (Βλ. Πίνακα 8, 4^η στήλη). Η σχετική στατιστική ανάλυση για τους ερευνούμενους των ΟΤΑ ανέδειξε δύο παράγοντες, έναν στατιστικά σημαντικό (0,519, $p < 0,01$) που αφορά την ηλικία των ερευνούμενων (η θετική αξιολόγηση του χειρισμού των νεκρών αυξάνεται καθώς αυξάνεται η ηλικία) και έναν στατιστικά μη σημαντικό (-0,318, $p < 0,10$) που αφορά χαρακτηριστικό των ΟΤΑ: οι αρνητικές βαθμολογίες για το χειρισμό των νεκρών αυξάνονται καθώς αυξάνεται ο αριθμός των κίτρινων κατοικιών. Προς την ίδια κατεύθυνση είναι και οι δύο άλλοι δείκτες βλαβών στις κατασκευές (ο αριθμός των κόκκινων κατοικιών και επιχειρήσεων).

δ. Μεταφορά, διανομή και περίθαλψη τραυματιών. Η σχετική ερώτηση (ή παραλλαγή της ερώτησης) τέθηκε στους ερευνούμενους των ΟΤΑ, των Νομαρχιών και των ΜΚΟ. Οι ερευνούμενοι στους ΟΤΑ και τις Νομαρχίες αξιολόγησαν το σχετικό έργο από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό» (Πίνακας 8, 5^η στήλη). Στη σχετική στατιστική ανάλυση αναδείχτηκαν τρεις παράγοντες ως στατιστικά σημαντικοί (Πίνακες 9 & 10). Ο ένας αφορά τα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων: οι ερευνούμενοι που ήταν στο μόνιμο προσωπικό αξιολόγησαν θετικότερα το σχετικό έργο, σε σχέση με τους ερευνούμενους που ήταν πολιτικά πρόσωπα ($F=9,514$, $p<0,01$). Οι άλλοι δύο παράγοντες – οι οποίοι αλληλο-σχετίζονται - αφορούν χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και συγκεκριμένα την έκταση των βλαβών: Οι ερευνούμενοι που προέρχονταν από τους ΟΤΑ με περισσότερες κόκκινες ή κίτρινες κατοικίες αξιολόγησαν αρνητικότερα το έργο της μεταφοράς, διανομής και περίθαλψης τραυματιών ($-0,302$, $-0,305$, $p<0,05$).

Στην περίπτωση των ερευνούμενων από τους ΜΚΟ, το ερώτημα περιορίστηκε μόνο στην κρίση των παρεμβάσεων σχετικών με την «περίθαλψη διασωθέντων/τραυματιών». Μεταξύ των 16 ερευνούμενων, ο ένας (6,3%) αξιολόγησε τις σχετικές παρεμβάσεις ως «μέτρια αποτελεσματικές», οι 9 (56,3%) ως «αρκετά αποτελεσματικές», οι 4 (25%) ως «πολύ αποτελεσματικές» και οι υπόλοιποι 2 (12,5%) δεν απάντησαν. Ο Μέσος Όρος ήταν 3,21, στην τετραβάθμια κλίμακα (0-4). Η σχετική στατιστική ανάλυση (Πίνακας 15, 2^η στήλη) δεν ανέδειξε καμία μεταβλητή ως στατιστικά σημαντική. Όμως παρατηρήθηκε μια στατιστικά μη σημαντική τάση που αφορά την προϋπηρεσία των ερευνούμενων: Η θετική εκτίμηση για τις σχετικές παρεμβάσεις αυξάνεται καθώς αυξάνονται τα έτη προϋπηρεσίας (0,511, $p<0,10$).

ε. Ψυχοκοινωνική υποστήριξη των πληγέντων (διασωθέντων/συγγενών θυμάτων). Το σχετικό ερώτημα απευθύναμε σε 9 κατηγορίες ερευνούμενων (Πίνακας 8, 6^η στήλη) Υψηλές βαθμολογίες για το έργο (από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό») έδωσαν οι υπεύθυνοι των ΠΣΕΑ, οι υπεύθυνοι των οικισμών και τα στελέχη/εργαζόμενοι του ΟΑΣΠ. Ενδιάμεσες βαθμολογίες («μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικό») έδωσαν τα πρώην στελέχη του ΣΔΟ και οι εργαζόμενοι στις ΜΚΟ. Τις χαμηλότερες βαθμολογίες (μέτριες και κάτω) έδωσαν οι Επιστήμονες, τα στελέχη της ΓΓΠΠ και των Νομαρχιών.

Σχετικές στατιστικές αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν για τους ερευνούμενους στους ΟΤΑ, τους επιστήμονες και τους εργαζόμενους στις ΜΚΟ. Στην περίπτωση των ΟΤΑ (Πίνακες 9 και 10, 5^η στήλη), παρατηρήθηκαν δύο στατιστικά μη σημαντικές τάσεις που αφορούν την ιδιότητα και το επάγγελμα των ερευνούμενων και μια στατιστικά σημαντική σχέση που αφορά την προϋπηρεσία

τους. Ως προς την ιδιότητα, το μόνιμο προσωπικό αξιολογεί θετικότερα το έργο της ΨΚ υποστήριξης, σε σύγκριση με το πολιτικό προσωπικό ($F=3,33$, $p<0,10$). Ως προς το επάγγελμα, θετικότερες είναι οι αξιολογήσεις των μηχανικών, των τεχνολόγων/τεχνικών και των πωλητών/υπαλλήλων γραφείου, σε σχέση με αυτές των ανωτέρων διοικητικών στελεχών, των νομικών/εκπαιδευτικών και των συνταξιούχων ($F=1,994$, $p<0,10$). Τέλος, οι ερευνούμενοι στους ΟΤΑ με περισσότερα έτη προϋπηρεσίας αξιολογούν θετικότερα το έργο της ΨΚ υποστήριξης, σε σύγκριση με αυτούς που έχουν λιγότερα έτη ($0,354$, $p<0,01$). Μια πολυμεταβλητή ανάλυση, ενδέχεται να αποδείξει ότι το στοιχείο της «μονιμότητας» διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στις ευνοϊκές αξιολογήσεις.

Στην περίπτωση των **Επιστημόνων** (Πίνακας 11, 2^η στήλη), παρατηρείται μια στατιστικά μη σημαντική τάση σε σχέση με την προϋπηρεσία των ερευνούμενων. Η κατεύθυνση είναι ίδια όπως και στην περίπτωση των ερευνούμενων στους ΟΤΑ. Η ευνοϊκή αξιολόγηση του έργου της ΨΚ υποστήριξης αυξάνεται καθώς αυξάνονται τα έτη προϋπηρεσίας ($0,325$, $p<0,10$).

Στην περίπτωση των ερευνούμενων στις **ΜΚΟ** (Πίνακας 15, 3^η στήλη), παρατηρείται μια διαφοροποίηση, σε σύγκριση με τις δύο προηγούμενες ομάδες. Παρατηρείται μια στατιστικά μη σημαντική τάση, σε σχέση με την ηλικία: οι θετικότερες αξιολογήσεις αυξάνονται καθώς μειώνεται η ηλικία ($-0,491$, $p<0,10$), δηλαδή περισσότερο θετικοί ως προς την αξιολόγηση του έργου της ΨΚ υποστήριξης είναι τα νεότερα στελέχη. Προς την ίδια κατεύθυνση είναι και ο συντελεστής που αφορά την προϋπηρεσία των εργαζομένων στις ΜΚΟ ($-0,243$). Ενδεχομένως, αυτό να έχει σχέση με το ότι, οι ΜΚΟ εμπλέκονται και στο έργο της ΨΚ υποστήριξης και ότι η διάσταση αυτή ενδέχεται να συνιστά έργο και παρέμβαση των νεώτερων στελεχών.

στ'. Εξυπηρέτηση ειδικών κατηγοριών πληγέντων και ατόμων με ειδικές ανάγκες. Η εξυπηρέτηση των αναγκών των σεισμόπληκτων που ανήκουν σε ειδικές κατηγορίες (π.χ. ηλικιωμένοι, ΑΜΕΑ, αλλοδαποί, έγκυες, έγκλειστοι, κτλ.) αποτελεί μια νέα πρόκληση για τις υπηρεσίες πολιτικής προστασίας. Το σχετικό ερώτημα τέθηκε σε δυο ομάδες ερευνούμενων, τα στελέχη των ΟΤΑ και των ΜΚΟ. Στην περίπτωση των **ΟΤΑ**, όπου οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να αξιολογήσουν το σχετικό έργο και τις παρεμβάσεις της Πολιτείας για όλες τις ανωτέρω ειδικές κατηγορίες σε μια ενιαία ερώτηση, οι ερευνούμενοι έκριναν από «μέτριο» έως «αρκετά ικανοποιητικό» ($M.O. = 2,41$) το σχετικό έργο της Πολιτείας (Πίνακας 8, 8^η στήλη).

Ειδικότερα, στους 92 ερευνούμενους των ΟΤΑ, οι 6 (6,5%) αξιολόγησαν ως «πολύ ικανοποιητικό» το σχετικό έργο της Πολιτείας, οι 22 (22,8%) ως «αρκετά ικανοποιητικό», οι 19 (20,6%) από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό» και οι υπόλοιποι 46 (50%) δεν απάντησαν/δεν γνώριζαν. Μεταξύ των 20,6% που δεν θεώρησαν ότι τα έργα ήταν ικανοποιητικά, οι 3 (15,8%) ανέφεραν ότι δεν ασχολήθηκε η Πολιτεία, οι 6 (31,6%) ότι δεν υπήρχε ιδιαίτερη μέριμνα ή μεταχείριση/πρόβλεψη, οι 4 (21,1%) ότι δεν υπήρχε ιδιαίτερη πολιτική/ή ότι υπήρχε κενό στην κοινωνική πολιτική, οι 4 (21,1%) αναφέρθηκαν γενικά στην καθυστέρηση της αποκατάστασης, ο ένας (5,3%) στην έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και ο τελευταίος (5,3%) δεν αιτιολόγησε την απάντησή του. Σύμφωνα με το σχόλιο ενός Δημάρχου, η λύση (της ειδικής αντιμετώπισης) θα δοθεί «όταν αποκτήσουμε κουλτούρα.»

Η σχετική στατιστική ανάλυση για τους ερευνούμενους στους **ΟΤΑ** ανέδειξε τρεις στατιστικά σημαντικούς παράγοντες, έναν που αφορά τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και δύο που αφορούν τα χαρακτηριστικά των στελεχών (Πίνακες 9 & 10, 6^η στήλη). Ο πρώτος αφορά τη Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση. Διαπιστώθηκε ότι οι ΟΤΑ που ανήκουν στις Νομαρχίες Αθηνών και Αττικής αξιολόγησαν θετικότερα το σχετικό έργο για τις ειδικές κατηγορίες σε σχέση με τους ΟΤΑ που υπάγονται στους Νομούς Δυτικής Αττικής και Πειραιώς. Δηλαδή, οι ερευνούμενοι από τους Νόμους με πληγέντες ήταν περισσότερο επικριτικοί ως προς τη σχετική δραστηριότητα, όμως τα συμπεράσματα είναι ενδεικτικά, με δεδομένα τα μικρά υπο-δείγματα ΟΤΑ στους Νομούς Δ. Αττικής και Πειραιώς.

Σε ό,τι αφορά τα χαρακτηριστικά των **στελεχών των ΟΤΑ**, διαπιστώθηκαν συσχετίσεις με την προϋπηρεσία αλλά και το μορφωτικό επίπεδο των ερευνούμενων, όμως σε αντίθετη κατεύθυνση. Τα έτη προϋπηρεσίας συνδέονται θετικά με την αξιολόγηση του έργου για τις ειδικές κατηγορίες σεισμόπληκτων, δηλαδή, η ευνοϊκή αξιολόγηση αυξάνεται καθώς αυξάνονται τα έτη προϋπηρεσίας (0,344, $p < 0,05$). Αντίθετα, η αρνητική αξιολόγηση αυξάνεται καθώς αυξάνεται το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών (-0,471, $p < 0,01$). Προφανώς, είναι τα μορφωμένα στελέχη, τα οποία δεν έχουν πολύ προϋπηρεσία στη δημόσια διοίκηση, που προβληματίζονται για τα σχετικά κενά στην κοινωνική πολιτική και για την αναγκαιότητα της ειδικής μεταχείρισης.

Για τους ερευνούμενους στις **ΜΚΟ**, ζητήθηκε να αξιολογήσουν ξεχωριστά το έργο για τις ειδικές κοινωνικές κατηγορίες (εγκύων, ηλικιωμένων, παιδιών, αλλοδαπών κτλ.) και για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Τα αποτελέσματα όμως ήταν τα ίδια: οι σχετικές δραστηριότητες και

παρεμβάσεις κρίθηκαν ως «μέτρια αποτελεσματικές» ($M.O. = 2,07$) και στις δύο περιπτώσεις (Πίνακας 8, 7^η και 8^η στήλη). Αν και το δείγμα των ΜΚΟ είναι πολύ μικρό για μια αξιόπιστη ανάλυση περιεχομένου, αναφέρθηκαν προβλήματα όπως η έλλειψη συντονισμού και εξυπηρέτησης, οι δυσκολίες μεταφοράς παιδιών από τα σχολικά, το παιχνίδι σε ακατάλληλους χώρους και οι δυσκολίες των ΑΜΕΑ με τα φάρμακά τους. Επίσης, στη σχετική στατιστική ανάλυση (Πίνακας 15, 4^η και 5^η στήλη), δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές τάσεις.

ζ'. Αξιολόγηση του έργου της διάσωσης, κατάταξης, μεταφοράς και περίθαλψης διασωθέντων τραυματιών από τους εργαζόμενους στην ΕΜΑΚ, το ΕΚΑΒ και τα Στελέχη Διάσωσης.

(1). **Αξιολόγηση δραστηριοτήτων διάσωσης από τα στελέχη διάσωσης ως προς την αποτελεσματικότητά τους** (Πίνακας 14). Τα στελέχη δίνουν τις υψηλότερες βαθμολογίες στις επιχειρήσεις απεγκλωβισμού (μέγιστος Μέσος Όρος=3,63), την κατάταξη/διαλογή διασωθέντων, τον εντοπισμό θυμάτων, και την επιτόπια/περίθαλψη τραυματιών. Ακολουθούν οι δραστηριότητες που έχουν σχέση με τη μεταφορά των τραυματιών στα νοσοκομεία, το συντονισμό των ενεργειών διάσωσης και τις επικοινωνίες μεταξύ των συνεργείων διάσωσης και των νοσοκομείων (ελάχιστος Μέσος Όρος= 1,67). Το θέμα της ενιαίας επικοινωνίας όλων των μονάδων και των νοσοκομείων κλινικών (central dispatch), όπως έχει επισημανθεί και στη βιβλιογραφία, χρήζει ιδιαίτερης μέριμνας, ώστε να επιτευχθεί ο συντονισμός και μια ορθολογική διανομή στα νοσοκομεία που έχουν την χωρητικότητα, την υποδομή, τις ειδικότητες και την ετοιμότητα να παραλάβουν τους τραυματίες (βλ. επίσης Κεφάλαιο ΙΙΙΔ σχετικά με το συντονισμό των ενεργειών).

(2) **Αξιολόγηση των επιχειρήσεων διάσωσης από τα μέλη των συνεργείων της ΕΜΑΚ.** Μεταξύ των 43 ερευνούμενων της ΕΜΑΚ, οι 27 (62,8%) ήταν «πολύ ευχαριστημένοι» με τις επιχειρήσεις διάσωσης στο σεισμό της Πάρνηθας, οι 14 (32,6%) ήταν «αρκετά ικανοποιημένοι», και μόνο δύο (4,6%) ήταν «μέτρια» ή «καθόλου ευχαριστημένοι» με τις επιχειρήσεις. Ο Μέσος Όρος ικανοποίησης για τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ ήταν 3,56 (Πίνακας 12). Αν και η στατιστική ανάλυση δεν ενδείκνυται με δεδομένη την ανισοκατανομή, διαπιστώσαμε μια στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του επιχειρησιακού χρόνου απασχόλησης και της αξιολόγησης: οι πυροσβέστες που εργάστηκαν περισσότερες ώρες στα μέτωπα του σεισμού εξέφρασαν μεγαλύτερη ευχαρίστηση με τις επιχειρήσεις διάσωσης (0,336, $p<0,05$) (Πίνακας 13, 1^η στήλη). Η συσχέτιση αυτή ενδεχομένως να αντανάκλα το σχετικά υψηλό ηθικό που επικρατεί στους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ.

(3). Αξιολόγηση των διαδικασιών επιτόπιας κατάταξης, διανομής, υποδοχής και περίθαλψης τραυματιών καθώς και της επάρκειας των πληρωμάτων του ΕΚΑΒ. Σχετικά με τη διαδικασία της **κατάταξης/διαλογής και διανομής** των τραυματιών στα νοσοκομεία της Αττικής, τα μέλη των συνεργείων του ΕΚΑΒ ήταν αρκετά ευχαριστημένα (Μ.Ο.=2,96) (Πίνακας 12, 2^η στήλη). Ειδικότερα, μεταξύ των 33 εργαζόμενων σε σεισμικά μέτωπα, οι 9 (27,3%) ήταν «πολύ ευχαριστημένοι», οι 16 (48,5%) ήταν «αρκετά ευχαριστημένοι», οι 7 (21,2%) ήταν «μέτρια», «λίγο» ή «καθόλου ευχαριστημένοι» και 1 (3,0%) δεν γνώριζε. Οι 7 που δεν ήταν ευχαριστημένοι αναφέρθηκαν στα προβλήματα συντονισμού ιδίως στην αρχή, στην έλλειψη κατάλληλης εκπαίδευσης, στην παρεμπόδιση του έργου από τον συναισθηματικά φορτισμένο κόσμο και από τα ΜΜΕ, στην έλλειψη σχεδίου για τη διανομή στα νοσοκομεία, στην ανεπάρκεια και την απόσταση των νοσοκομείων από το επίκεντρο για την αντιμετώπιση πολυτραυματιών και στην ανάγκη για κοινή εκπαίδευση των εμπλεκόμενων φορέων και για κοινά πρωτόκολλα αντιμετώπισης.

Στο ερώτημα, «πού μετέφεραν τους διασωθέντες», οι 10 (30,3%) απάντησαν ότι δεν συμμετείχαν σε μεταφορές, οι 11 (33,3%) ότι τους μετέφεραν μόνο στο ΚΑΤ, οι 5 (15,2%) ότι τους μετέφεραν σε τρία ή περισσότερα νοσοκομεία, οι 4 (12,1%) ότι τους μετέφεραν σε δύο νοσοκομεία, οι 2 (6,1%) ότι τους μετέφεραν μόνο σε ένα άλλο νοσοκομείο της Αττικής, ο ένας (3,0%) σε όλα τα νοσοκομεία αλλά κυρίως σε ένα. Εκτός από το ΚΑΤ, άλλα νοσοκομεία που αναφέρθηκαν ως παραλήπτες των τραυματιών ήταν: το Αγλαΐα/Παίδων, ο Ευαγγελισμός, το Γενικό Κρατικό, η Πολυκλινική, το Ασκληπιείο Βούλας και το Λαϊκό.

Οι εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ ήταν σχεδόν «αρκετά ευχαριστημένοι» (Μ.Ο.= 2,75) και με τις **διαδικασίες υποδοχής και περίθαλψης** των διασωθέντων τραυματιών από τα νοσοκομεία της Αττικής (Πίνακας 12, 3^η στήλη). Πιο συγκεκριμένα, μεταξύ των 33 που συμμετείχαν στην έρευνα οι 8 (24,2%) ήταν «πολύ ευχαριστημένοι», οι 9 (27,3%) ήταν «αρκετά ευχαριστημένοι», οι 11 (33,3%) ήταν «μέτρια», «λίγο» ή «καθόλου ευχαριστημένοι», και οι 5 (15,1%) δεν γνώριζαν/απαντησαν. Μεταξύ των λόγων που ανέφεραν οι 11 που δεν ήταν ευχαριστημένοι με τη διαδικασία υποδοχής και περίθαλψης από τα νοσοκομεία ήταν: η ποσοτική και ποιοτική (έλλειψη κατάρτισης) ανεπάρκεια του προσωπικού υποδοχής και της υποδομής σχετικά με την εξειδίκευση για πολυτραυματίες (45,5%), ανεπάρκεια στην οργάνωση, το συντονισμό, και την υποδοχή των νοσοκομείων καθώς και η παντελής έλλειψη γνώσεων ιατρικής των καταστροφών (27,3%) και η δυσαναλογία της καταστροφής σε σχέση με την υποδομή των νοσοκομείων

/υπερφόρτωση του ΚΑΤ (27,3%). Στην τελευταία κατηγορία υπήρχε και πρόταση για ένα προμελετημένο σχέδιο έκτακτης ανάγκης με 2, 3, 4 κτλ. εστίες/μέτωπα διάσωσης.

Σχετικά με την αξιολόγηση της **επάρκειας των πληρωμάτων** του ΕΚΑΒ να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις διάσωσης από το σεισμό της 7.9.1999, που συνιστά και μορφή αυτό-αξιολόγησης, οι ερωτώμενοι του ΕΚΑΒ σημείωσαν ότι τα πληρώματα ήταν σχεδόν «επαρκή» (Μ.Ο. 2,70) (Πίνακα 12, 4^η στήλη). Ειδικότερα, στους 33 ερευνούμενους, οι 6 (18,2%) σημείωσαν ότι ήταν «εντελώς επαρκή», οι 16 (48,5%) ότι ήταν «επαρκή», οι 11 (33,3%) ότι ήταν «μέτρια», «ανεπαρκή» ή «εντελώς ανεπαρκή» τα πληρώματα. Οι λόγοι που ανέφεραν τα 11 σχετικά δυσαρεστημένα μέλη του ΕΚΑΒ ήταν: η ποσοτική και ποιοτική ανεπάρκεια του προσωπικού του ΕΚΑΒ, η ανάγκη για θεωρητική και πρακτική κατάρτιση στην αντιμετώπιση των καταστροφών και η κοινή εκπαίδευση με την ΕΜΑΚ (36,4%), οι ελλείψεις –ποσοτικές και ποιοτικές - στο εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και/ή τον τεχνικό εξοπλισμό των ασθενοφόρων/πληρωμάτων (36,4%), καθώς και «άλλοι» λόγοι (π.χ. πολλές οι ελλείψεις, ανάγκη για ασκήσεις ετοιμότητας, επαρκή τα πληρώματα αλλά όχι ο εξοπλισμός και τα ασθενοφόρα κτλ.) (27,3%).

Η στατιστική ανάλυση για τις τρεις ερωτήσεις που αφορούν τους ερευνούμενους του ΕΚΑΒ (π.χ. αξιολόγηση της διαδικασίας επιτόπιας κατάταξης/διαλογής/διανομής, της διαδικασίας υποδοχής/περίθαλψης και της κρίσης της επάρκειας) ανέδειξε δύο στατιστικά σημαντικούς παράγοντες και μια στατιστικά μη σημαντική τάση (Πίνακας 13, 2^η, 3^η και 4^η στήλη). Η στατιστικά μη σημαντική ενδεικτική τάση αφορά τον αριθμό των παιδιών που έχει ο ερευνούμενος: η θετική αξιολόγηση της επιτόπιας διαδικασίας κατάταξης των τραυματιών κτλ. αυξάνεται καθώς αυξάνεται ο αριθμός των παιδιών (0,318, <0,10). Θετική, αλλά στατιστικά μη σημαντική είναι και η σχέση που αφορά τον αριθμό των παιδιών και την αξιολόγηση της διαδικασίας υποδοχής και περίθαλψης των τραυματιών στα νοσοκομεία της Αττικής (0,324, <0,10). Τέλος, οι εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ που κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων διάσωσης αισθάνθηκαν ότι κινδυνεύουν αξιολόγησαν αρνητικά τις υπηρεσίες υποδοχής και περίθαλψης στα νοσοκομεία της Αττικής (-0,374, <0,05). Επίσης, ενδιαφέρουσα είναι η συστηματική αντίστροφη συσχέτιση που παρατηρήθηκε και στους τρεις συντελεστές συσχέτισης (Πίνακας 13, 2^η, 3^η και 4^η στήλη): η μη ικανοποίηση με το έργο της κατάταξης/διαλογής, υποδοχής/περίθαλψης και την επάρκεια των πληρωμάτων αυξάνεται καθώς αυξάνονται οι ώρες επιχειρησιακής απασχόλησης των ερευνούμενων του ΕΚΑΒ στο σεισμό της Πάρνηθας. Υπενθυμίζουμε ότι στην περίπτωση των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ, υπήρξε μια θετική συσχέτιση την οποία και αποδώσαμε στο σχετικά υψηλό ηθικό τους. Συμπερασματικά, και αν αυτή η τάση

επιβεβαιωθεί με μεγαλύτερα δείγματα, αυτό σημαίνει ότι για διάφορους λόγους, το ηθικό των συνεργείων του ΕΚΑΒ είναι μειωμένο σε σύγκριση με αυτό της ΕΜΑΚ. Ίσως να έχει σχέση και με την γενικότερη κοινωνική αναγνώριση του έργου της ΕΜΑΚ από την κοινωνία, αλλά και με τις λιγότερες ευκαιρίες για κατάρτιση και εξειδίκευση των πληρωμάτων του ΕΚΑΒ.

3. Οι Ψυχολογικές Επιπτώσεις του Σεισμού της Πάρνηθας στα Μέλη των Συνεργείων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ: Μετατραυματική Διαταραχή Στρες (ΜΤΔΣ).

α. Εισαγωγή. Για την εκτίμηση των ψυχολογικών επιπτώσεων χρησιμοποιήθηκε συνοπτική κλίμακα ΜΤΔΣ, με 12 προτάσεις, που παραχωρήθηκε στο πρόγραμμα από την Καθ. κ. Μπεργιαννάκη. Οι Μέσοι Όροι της ΜΤΔΣ κυμαίνονται από 0,17 (έβλεπαν τα γεγονότα του σεισμού στον ύπνο τους) μέχρι 1,22 (αισθάνονταν άσχημα σε καταστάσεις που θυμίζουν τα γεγονότα του σεισμού) (βλ. Πίνακα 16). Οι σχετικά χαμηλοί Μ.Ο. ΜΤΔΣ εξηγούνται προφανώς από το σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα (δύο έως δύομισι χρόνια) που μεσολάβησε μεταξύ του σεισμικού γεγονότος και της διεξαγωγής της επιτόπιας έρευνας. Όπως έχει δείξει και η βιβλιογραφία τα συμπτώματα αυτά υποχωρούν σε μεγάλο βαθμό με την πάροδο του χρόνου.

Τα σχετικά δεδομένα υποβλήθηκαν σε ανάλυση παραγόντων και αναδείχθηκαν τέσσερις παράγοντες που εξηγούν 63,291% της διακύμανσης (Πίνακας 17). Οι παράγοντες αυτοί είναι: η «Ευερεθιστότητα»(I), η «Παραμβολή του Συμβάντος»(II), η «Υπερευασθησία» (III) και η «Αποφυγή του Συμβάντος» (IV). Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν διάφορες στατιστικές αναλύσεις προκειμένου να διερευνηθούν και να εντοπιστούν οι μεταβλητές που σχετίζονται με τους τέσσερις παράγοντες της ΜΤΔΣ. Παρακάτω παρατίθενται πρώτα τα ευρήματα που αφορούν το ενιαίο δείγμα της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ και στη συνέχεια, ξεχωριστά, οι στατιστικές αναλύσεις για την ΕΜΑΚ και το ΕΚΑΒ.

β. Ευρήματα σχετικά με το ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ-ΕΚΑΒ. Μια πρώτη σύγκριση μεταξύ των εργαζομένων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ στο σεισμό της Πάρνηθας δεν αποκαλύπτει καμία στατιστικά σημαντική ή συστηματική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων εργαζομένων ως προς τη ΜΤΔΣ (Πίνακα 18). Και αυτό, παρά τη μεγαλύτερη ένταση επιχειρησιακής εργασίας εκ μέρους των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ ($F=17,836$, $p<0,01$). Αναρωτιόμαστε αν η συστηματικότερη εκπαίδευση και ενδεχομένως και εμπειρία της ΕΜΑΚ σε μαζικές καταστροφές δρα προστατευτικά για τους πυροσβέστες.

Συγκρίνοντας τους τέσσερις παράγοντες ΜΤΔΣ με τις διάφορες ποσοτικές ανεξάρτητες μεταβλητές (Πίνακας 19), διαπιστώθηκαν τα εξής: Ο **πρώτος** παράγοντας «Ευερεθιστότητα» δεν συνδεόταν με καμία από τις μεταβλητές. Ο **δεύτερος** παράγοντας, «Παρεμβολές Συμβάντος» συσχετιζόταν στατιστικά σημαντικά με το μορφωτικό επίπεδο του ερευνούμενου και της συζύγου του: το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο και στις δύο περιπτώσεις σχετιζόταν με λιγότερη συμπτωματολογία ($-0,226$, $p<0,05$ και $-0,312$, $p<0,01$). Ο **τρίτος** παράγοντας «Υπερευαισθησία» συνδεόταν στατιστικά μη σημαντικά ($0,292$, $p<0,10$) με τον αριθμό των παιδιών (η υπερευαισθησία αυξάνεται με τον αριθμό των παιδιών) και στατιστικά σημαντικά αλλά αντίστροφα ($-0,263$, $p<0,05$) με τον αριθμό των επιχειρησιακών μετώπων που απασχολήθηκε ο ερευνούμενος στο σεισμό της Πάρνηθας (η έκθεση σε περισσότερα μέτωπα συνοδεύεται από λιγότερη υπερευαισθησία.) Στην περίπτωση του **τέταρτου** παράγοντα, «Αποφυγή του Συμβάντος», παρατηρούνται τρεις στατιστικά μη σημαντικές τάσεις: Το μορφωτικό επίπεδο του/της συζύγου φαίνεται να επιδρά ανασταλτικά στην εμφάνιση της συμπτωματολογίας ($-0,276$, $p<0,10$), όπως και στην περίπτωση του δεύτερου παράγοντα («Παρεμβολές Συμβάντος»). Ανασταλτικός φαίνεται να είναι ο ρόλος και δύο άλλων παραγόντων, ο αριθμός των παιδιών κάτω από 12 ετών ($-0,297$, $p<0,10$) και αριθμός των επιχειρησιακών μετώπων που έδρασε ο ερευνούμενος ($-0,216$, $p<0,10$)—μια συσχέτιση που παρατηρήθηκε και στον τρίτο παράγοντα («Υπερευαισθησία»).

Στους επόμενους 4 Πίνακες (Πίνακες 20, 21, 22 και 23) ερευνάται η πιθανή συσχέτιση μεταξύ μιας σειράς ποιοτικών (κατηγορικών) μεταβλητών (π.χ. επάγγελμα, εκπαίδευση, αν κατά το σεισμό ζούσε μόνος του ή με άλλους κτλ.) και των 4 παραγόντων που προέκυψαν από την ανάλυση παραγόντων, αφού πρώτα έγινε διχοτόμηση των παραγόντων σε δύο κατηγορίες, «χαμηλή» και «υψηλή» συμπτωματολογία.

Στην περίπτωση του πρώτου παράγοντα, «**Ευερεθιστότητα**» παρατηρήθηκαν μια στατιστικά σημαντική και μία στατιστικά μη σημαντική τάση (Πίνακας 20). Το επάγγελμα του ερευνούμενου συνδεόταν με την «ευερεθιστότητα»: Την υψηλότερη ευερεθιστότητα εκδήλωσαν τα πληρώματα του ΕΚΑΒ, ακολουθούν οι πυροσβέστες της ΕΜΑΚ, οι Γιατροί του ΕΚΑΒ και οι «άλλες» κατηγορίες επαγγελματιών (Διευθύνοντες, Τεχνολόγοι Βοηθοί) ($X^2=8,238$, $p<0,05$). Επίσης, παρατηρήθηκε και μια στατιστικά μη σημαντική τάση ($X^2=2,322$, $p<0,10$): όσοι είχαν εμπειρία από διασώσεις εκδήλωσαν υψηλότερη ευερεθιστότητα.

Στην περίπτωση του δεύτερου παράγοντα «**Παρεμβολή Συμβάντος**»(Πίνακας 21), παρατηρήθηκε μόνο μια στατιστικά μη σημαντική τάση ($X^2=7,081$, $p<0,10$) που αφορά το επάγγελμα : Την υψηλότερη συμπτωματολογία εκδήλωσαν τα «άλλα» επαγγέλματα (Διευθυντικά, Τεχνολόγοι/βοηθοί), ακολουθούν τα πληρώματα του ΕΚΑΒ, οι πυροσβέστες της ΕΜΑΚ και οι Γιατροί του ΕΚΑΒ». Παρατηρείται μια μικρή διαφοροποίηση σε σχέση με τον πρώτο παράγοντα αν και τα πληρώματα του ΕΚΑΒ συνεχίζουν να έχουν σχετικά υψηλή συμπτωματολογία και στον δεύτερο παράγοντα. Όμως, η μη στατιστική σημαντικότητα καθώς το σχετικά μεγάλο ποσοστό των κελιών με προσδωκόμενη συχνότητα <5 , καθιστούν ασταθή τα συμπεράσματα.

Σε ό,τι αφορά τον τρίτο παράγοντα, «**Υπερευαισθησία**», δεν αναδείχθηκε καμία στατιστικά σημαντική ή μη τάση μεταξύ αυτού του παράγοντα και διάφορων ανεξάρτητων μεταβλητών. Το χαμηλό επίπεδο της συμπτωματολογίας στα δύο συστατικά ερωτήματα και η κακή διακύμανση των δεδομένων, ενδέχεται να έχουν επηρεάσει τα αποτελέσματα.

Στην περίπτωση του τέταρτου παράγοντα, «**Αποφυγή του Συμβάντος**», παρατηρήθηκε μια στατιστικά μη σημαντική τάση που αφορά τις επαφές των εργαζόμενων του ΕΚΑΒ και της ΕΜΑΚ με τους συγγενείς των θυμάτων. Όπως και θα αναμενόταν, οι επαφές με τους συγγενείς των θυμάτων σχετιζόταν με υψηλότερα επίπεδα συμπτωματολογίας (αποφυγής του συμβάντος) ($X^2=3,692$, $p<0,06$).

γ. Ευρήματα σχετικά με το δείγμα πυροσβεστών της ΕΜΑΚ. Και στην περίπτωση αυτή, πραγματοποιήθηκαν οι στατιστικές αναλύσεις που αφορούν τις ποσοτικές ανεξάρτητες μεταβλητές (Πίνακας 24) και τις ποιοτικές/κατηγορικές μεταβλητές (Πίνακες 25-28).

(1). Ρόλος των «δημογραφικών» παραγόντων. Παράγοντες όπως η προϋπηρεσία, η ηλικία και η θέση/ιδιότητα των πυροσβεστών δεν φαίνεται να διαδραμάτισαν στατιστικά σημαντικά ρόλο σε κανέναν από τους παράγοντες της ΜΤΔΣ. Το **επίπεδο της αστικότητας** φαίνεται να έδρασε ανασταλτικά στην εμφάνιση συμπτωμάτων που αφορούν τον παράγοντα «Αποφυγή του Συμβάντος», μια συσχέτιση που όμως δεν είναι στατιστικά σημαντική ($-0,299$, $p<0,10$). Αντίστροφα, περισσότερη συμπτωματολογία εκδήλωσαν όσοι προέρχονταν από ημιαστικές και αγροτικές περιοχές. Το **μορφωτικό επίπεδο** των ερευνούμενων και των συζύγων αποδείχτηκαν σημαντικά αλλά τα πρόσημα είναι σε αντίθετη κατεύθυνση. Το επίπεδο του ίδιου του ερευνούμενου σχετιζόταν θετικά αλλά όχι στατιστικά σημαντικά με τον πρώτο παράγοντα της

ΜΤΔΣ, δηλαδή η ευερεθιστότητα αυξάνεται με το μορφωτικό επίπεδο των πυροσβεστών (0,274, $p<10$). Αντίθετα, το μορφωτικό επίπεδο της συζύγου (όλοι οι ερευνούμενοι είναι άνδρες), φαίνεται να επιδρά ανασταλτικά και στατιστικά σημαντικά στην εμφάνιση της ΜΤΔΣ («Αποφυγή του Συμβάντος») (-0,604, $p<01$). Τέλος, προέκυψαν και στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις που αφορούν τα παιδιά των πυροσβεστών. Ο αριθμός των παιδιών σχετίζεται θετικά (0,323, $p<0,05$) με τη συμπτωματολογία ΜΤΔΣ («Υπερευαισθησία»). Θετική είναι και η συσχέτιση (0,540, $p<0,05$) μεταξύ του Μ.Ο. ηλικίας των παιδιών και της ΜΤΔΣ («Αποφυγή του Συμβάντος»). Όμως, ο αριθμός των παιδιών κάτω των 12 ετών συνδέεται αντίστροφα (-0,515, $p<0,050$) με τη ΜΤΔΣ («Αποφυγή του Συμβάντος»): μειώνεται η εκδήλωση ΜΤΔΣ καθώς αυξάνεται ο αριθμός των παιδιών κάτω των 12 ετών. Αναρωτιέται κανείς αν υπάρχει μια σκόπιμη αυτοσυγκράτηση εκ μέρους των εργαζόμενων στις διασώσεις μπροστά σε ανήλικα παιδιά ή αν υπάρχουν άλλες διαφορές στους γονείς τους που ενδέχεται να εξηγήσουν τις παραπάνω συσχετίσεις.

(2). Εμπειρία από σεισμούς και άλλες καταστροφές στην Ελλάδα. Αν και υπάρχει μια τάση (4 πρόσημα προς ίδια κατεύθυνση), για τον παράγοντα εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα να σχετίζεται αντίστροφα με τη ΜΤΔΣ, που σημαίνει ότι η εμπειρία ενδέχεται να δρα ανασταλτικά / ευεργετικά στην εμφάνιση της συμπτωματολογίας, δεν υπήρχε καμία στατιστικά σημαντική σχέση. Αρνητικά είναι και τα αποτελέσματα- αν και γενικά προς την αντίθετη κατεύθυνση όπως και θα αναμενόταν - που αφορούν την εμπειρία από άλλες καταστροφές, χρησιμοποιώντας τον αριθμό των νεκρών ως δείκτη της εμπειρίας. Προκύπτει ανάγκη επανεξέτασης των σχέσεων, με τη χρήση ενδεχομένως περισσότερο αντικειμενικών δεικτών για την εκτίμηση του αριθμού των νεκρών.

(3). Έκθεση και επικινδυνότητα των επιχειρήσεων για τους διασώστες. Οι υποθέσεις εργασίας ήταν ότι (α) ο βαθμός έκθεσης σε επικίνδυνες επιχειρήσεις διάσωσης, (β) ανάσυρση νεκρών και βαριά τραυματιών, (γ) οι αποτυχίες στις διασώσεις των νεότερων και των γυναικών, (δ) ο βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για τον εαυτό και τους συναδέλφους τους θα συνδέονταν θετικά με τη συμπτωματολογία της ΜΤΔΣ. Οι περισσότερες υποθέσεις εργασίας δεν επαληθεύτηκαν. Εξαίρεση αποτέλεσαν τέσσερις συσχετίσεις: **Πρώτο**, ο επιχειρησιακός χρόνος απασχόλησης και όχι ο αριθμός των επιχειρησιακών μετώπων σχετιζόταν θετικά με τους δύο πρώτους παράγοντες της ΜΤΔΣ (0,298, $p<0,10$ και 0,326, $p<0,05$), δηλαδή ο μεγαλύτερος χρόνος συνοδεύεται από υψηλότερα επίπεδα συμπτωματολογίας-γεγονός που πρέπει να προβληματίσει τους αρμόδιους, ως προς την οργάνωση της διάσωσης/διαλειμάτων/βάρδιες κτλ.

Δεύτερο, η ανάσυρση βαριά τραυματισμένων (διασωθέντων) συνδεόταν αντίστροφα αλλά όχι όμως στατιστικά σημαντικά ($-0,280, p<0,10$) με τη συμπτωματολογία («Ευερεθιστότητα») όπως και θα αναμενόταν. Τέλος, ο αριθμός των διασωθέντων γυναικών (30 ετών +) σχετιζόταν θετικά και στατιστικά σημαντικά ($0,396, p<0,05$) με τη συμπτωματολογία («Αποφυγή του Συμβάντος»). Η φτώχεια στα στατιστικά σημαντικά ευρήματα και την επαλήθευση υποθέσεων εργασίας ενδέχεται να οφείλεται στο μεγάλο χρόνο που μεσολάβησε από το γεγονός και το χαμηλό επίπεδο της ΜΤΔΣ γενικά. Επίσης, οι ερμηνείες των λίγων ευρημάτων, που ενδέχεται να είναι και τυχαία, θα πρέπει να γίνουν αποδεκτές με επιφυλάξεις, έως ότου επανεξεταστούν οι υποθέσεις εργασίας υπό συνθήκες μεγαλύτερης αμεσότητας του γεγονότος.

(4). Η κατηγορική/ποιοτική στατιστική ανάλυση για τα μέλη της ΕΜΑΚ (Πίνακες 25-28) επίσης ανέδειξε λίγους στατιστικά σημαντικούς παράγοντες. Καμία από τις ανεξάρτητες μεταβλητές που αφορούν εμπειρίες από διασώσεις στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, συμμετοχή σε αποτυχημένες διασώσεις, τον τραυματισμό εαυτού ή συναδέλφου ή επαφές με τους συγγενείς των θυμάτων δε συνδεόταν με τον τρίτο παράγοντα («Υπερευαισθησία») και τον τέταρτο παράγοντα της ΜΤΔΣ («Αποφυγή του Συμβάντος»)(Πίνακας 28). Μεμονωμένες και στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις προέκυψαν με τους δύο πρώτους παράγοντες της ΜΤΔΣ. Σε ό,τι αφορά των **πρώτο** παράγοντα ΜΤΔΣ («Ευερεθιστότητα»)(Πίνακας 25), οι εμπειρίες από διασώσεις στους προηγούμενους έξι σεισμούς της Ελλάδας (1978-1995) συνδέονταν με υψηλότερα επίπεδα ευερεθιστότητας ($X^2=4,624, p<0,05$), σε αντίθεση με την τάση στην περίπτωση της αντίστοιχης ποσοτικής μεταβλητής (αριθμός των σεισμών στους οποίους είχε συμμετάσχει ως διασώστης). Στην περίπτωση του **δεύτερου** παράγοντα («Παρεμβολή του Συμβάντος»)(Πίνακα 26), οι εμπειρίες από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών καθώς και η συμμετοχή σε αποτυχημένες προσπάθειες διάσωσης στο σεισμό της Πάρνηθας ήταν συνδεδεμένες με υψηλότερα επίπεδα συμπτωματολογίας, σύμφωνα με τις υποθέσεις εργασίας ($X^2=4,216, p<0,05$; $4,188, p<0,05$, αντίστοιχα). Τίθεται το ερώτημα, αν η συμμετοχή σε διασώσεις άλλων χώρων, όπου ή ένταση της καταστροφής και των συνεπειών της σε θύματα είναι συνήθως μεγαλύτερη, συνεπάγεται μεγαλύτερο ψυχολογικό τραύμα για τους διασώστες.

δ. Ευρήματα σχετικά με τα συνεργεία του ΕΚΑΒ. Μεταξύ των δημογραφικών παραγόντων, δύο παράγοντες σχετίζονταν με τη ΜΤΔΣ, όχι όμως στατιστικά σημαντικά. **Πρώτο,** τα πληρώματα εκδήλωσαν υψηλότερο βαθμό συμπτωματολογίας στον παράγοντα «Παρεμβολή Συμβάντος», σε σύγκριση με το ιατρο-επιστημονικό προσωπικό ($-0,317, p<0,10$). Και αυτό παρατηρήθηκε τόσο με την «ποσοτική» όσο και με την κατηγορική ανάλυση (Βλ.

Πίνακες 29, 31). **Δεύτερο**, εντονότερη συμπτωματολογία στον ίδιο παράγοντα, «Παρεμβολή Συμβάντος» εκδήλωσαν και όσοι είχαν περισσότερα παιδιά κάτω των 12 ετών (Πίνακας 29) (0,374, $p<0,10$).

Μεταξύ των **παραγόντων έκθεσης** (π.χ. εμπειρίες από καταστροφές, επιχειρησιακός χρόνος απασχόλησης, μεταφορά νεκρών κτλ.) μόνο δύο παράγοντες είχαν κάποια σχέση με τη συμπτωματολογία. Ο πρώτος ήταν στατιστικά σημαντικός (-0,375, $p<0,05$) και αφορά τον αριθμό των επιχειρησιακών μετώπων που εργάστηκαν οι ερευνούμενοι στο σεισμό της Πάρνηθας (Πίνακας 29). Η εργασία σε περισσότερα μέτωπα συνδεόταν με λιγότερη «Υπερευαισθησία», αν και η τάση των συντελεστών ήταν προς την ίδια κατεύθυνση και στους άλλους δείκτες ΜΤΔΣ. Όμως, κατά πόσο τα μη αναμενόμενα αυτά αποτελέσματα είναι πραγματικά ή συνδέονται με την ιδιότητα των εργαζομένων χρήζει περαιτέρω διερεύνησης. Ο **δεύτερος** παράγοντας είναι στατιστικά μη σημαντικός και αφορά τις επαφές που είχαν οι εργαζόμενοι με τους συγγενείς των θυμάτων (Βλ. Πίνακες 30, 33). Οι εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ που είχαν επαφές με τους συγγενείς των θυμάτων εκδήλωσαν υψηλότερο βαθμό «Ευερεθιστότητας» ($X^2=2,977$, $p<0,10$) αλλά και «Αποφυγής Συμβάντος» ($X^2=2,977$, $p<0,10$). Οι επαφές ενδέχεται να εντείνουν τις τραυματικές εμπειρίες των εργαζομένων, πράγμα που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στην εκπαίδευση των εργαζομένων.

4. Επιδράσεις του Σεισμού της Πάρνηθας στις Κοινωνικές Σχέσεις των Εργαζομένων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ.

α. Εισαγωγή. Σε γενικές γραμμές, δεν σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις των εργαζομένων (Βλ. Πίνακα 34). Οι τομείς που σημειώθηκαν οι μεγαλύτερες αλλαγές (25%+) περιλαμβάνουν κατά σειρά συχνότητας τις σχέσεις με τους συναδέλφους (44,7%), με τους γνωστούς (26,3%), με τους φίλους (25,0%) και με τα παιδιά (25,0%). Ακολουθούν οι αλλαγές σε σχέση με το κράτος και τους γονείς/αδέλφια (22,4%), με τους συγγενείς (21,1%) και με το/τη σύντροφο (19,7%). Οι λιγότερες αλλαγές σημειώθηκαν σε σχέση με τους ΟΤΑ (11,8%). Σημειώνεται επιπλέον ότι για όλους τους τομείς, οι αλλαγές ήταν βελτιωτικές. Όμως, σχετικά μεγαλύτερα ποσοστά προς το χειρότερο παρατηρήθηκαν στις σχέσεις με το Κράτος (29,5%), το/τη σύντροφο (26,7%) και τους ΟΤΑ (22,2%). Δεν χωρεί αμφιβολία ότι οι επιδράσεις θα ήταν διαφορετικές –και ενδεχομένως εντονότερες– αν η έρευνα είχε διεξαχθεί κατά το πρώτο εξάμηνο μετά το σεισμό της Πάρνηθας.

Με δεδομένα τα χαμηλά ποσοστά των μεταβολών και προκειμένου να επιτευχθεί καλύτερη διασπορά για τη στατιστική ανάλυση, οι 7 τομείς κοινωνικών σχέσεων ομαδοποιήθηκαν και διαμορφώθηκαν σε 4 δείκτες: οικογενειακές σχέσεις, σχέσεις με συναδέλφους, σχέσεις με φίλους/γνωστούς και σχέσεις με τους ΟΤΑ/Κράτος. Οι πρώτοι 3 δείκτες αφορούν «πρωτογενείς» και ο τελευταίος «δευτερογενείς» κοινωνικές σχέσεις. Στη συνέχεια, εξετάστηκαν οι σχέσεις των διάφορων δημογραφικών παραγόντων και παραγόντων έκθεσης (ποσοτικών και κατηγορικών/ποιοτικών) με τους 4 δείκτες κοινωνικών σχέσεων, για το ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (Πίνακες 35-39), το Δείγμα της ΕΜΑΚ (Πίνακες 40-44) και το Δείγμα του ΕΚΑΒ (Πίνακες 45-49).

β. Ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ-ρόλος των δημογραφικών παραγόντων. Στατιστικά μη σημαντικές τάσεις διαπιστώθηκαν σε σχέση με την αστικότητα, το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα. Σε ό,τι αφορά την αστικότητα (Πίνακας 35), μεγαλύτερες αλλαγές σημειώθηκαν στους εργαζόμενους από της ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, σε τρεις από τους 4 δείκτες. Οι αλλαγές αυτές ήταν στατιστικά σημαντικές στους τομείς των οικογενειακών σχέσεων και των σχέσεων με τους συναδέλφους ($-0,291$, $p<0,05$; $-0,330$, $p<0,01$). Προς την ίδια κατεύθυνση αλλά όχι στατιστικά σημαντικά ($-0,211$, $p<0,10$) ήταν και τα αποτελέσματα που αφορούν τις σχέσεις με φίλους και γνωστούς.

Το μορφωτικό επίπεδο σχετιζόταν επίσης αντίστροφα με τις δηλωθείσες μεταβολές στις κοινωνικές σχέσεις. Γενικά, μεγαλύτερες αλλαγές αναφέρθηκαν από τους εργαζόμενους με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο στις σχέσεις με τους συναδέλφους ($-0,270$, $p<0,05$) και τους φίλους/γνωστούς ($-0,191$, $p<0,10$). Στην πρώτη περίπτωση, η σχέση ήταν στατιστικά σημαντική. Δεν αποκλείεται, το μορφωτικό επίπεδο να συγχέεται με το επίπεδο αστικότητας, αν υποθέσουμε ότι το χαμηλό επίπεδο μόρφωσης ταυτίζεται με αγροτική προέλευση.

Το επάγγελμα (Βλ κατηγορική ανάλυση, Πίνακα 37) συνδεόταν στατιστικά αλλά όχι σημαντικά ($X^2 = 6,317$, $p<0,10$) μόνο με τις αναφερθείσες μεταβολές στις σχέσεις με τους συναδέλφους. Συγκεκριμένα, μεγαλύτερες αλλαγές δηλώθηκαν από τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ, ακολουθούν τα άλλα επαγγέλματα (τεχνολόγοι/διευθυντές) τα πληρώματα του ΕΚΑΒ και τέλος το ιατρο-επιστημονικό προσωπικό του ΕΚΑΒ που δήλωσαν τις ελάχιστες μεταβολές στις σχέσεις τους με τους συναδέλφους. Προφανώς, η σχέση αυτή συγχέεται και με τα αποτελέσματα που αφορούν το μορφωτικό επίπεδο δεδομένου ότι το ιατρο-επιστημονικό δυναμικό έχει ανώτερα επίπεδα μόρφωσης.

γ. Ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ-ρόλος των παραγόντων έκθεσης και εμπειρίας από σεισμούς και καταστροφές. Οι παράγοντες αυτοί σχετίζονται θετικά - και περισσότερο συστηματικά σε σύγκριση με τους δημογραφικούς παράγοντες - με αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις. Ειδικότερα, στατιστικά σημαντικές σχέσεις προέκυψαν **μεταξύ**: (1) του αριθμού των επιχειρησιακών μετώπων και των σχέσεων με τους ΟΤΑ και το Κράτος ($0,255$, $p>0,05$, Πίνακας 35), (2) της εμπειρίας από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας και των αλλαγών στις σχέσεις με φίλους και γνωστούς ($0,422$, $p<0,05$, Πίνακας 35), με τους ΟΤΑ και το Κράτος ($0,583$, $p<0,01$, Πίνακας 35) και με τους συναδέλφους ($X^2=4,917$, $p<0,05$, Πίνακας 37), (3) της εμπειρίας από σεισμούς άλλων χωρών και των αλλαγών στις σχέσεις με φίλους και γνωστούς ($X^2=6,928$, $p<0,01$, Πίνακας 38), (4) της εμπειρίας από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα και αλλαγών στις σχέσεις με συναδέλφους ($X^2=5,678$, $p<0,05$, Πίνακας 37) ή στις σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος ($X^2=5,405$, $p<0,05$, Πίνακας 39). Στατιστικά μη σημαντικές σχέσεις παρατηρήθηκαν επίσης μεταξύ: (1) της εμπειρίας από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα (αριθμός νεκρών) και των αλλαγών στις σχέσεις με φίλους και γνωστούς ($0,264$, $p<0,10$, Πίνακας 35), της εμπειρίας από σεισμούς σε άλλες χώρες και των αλλαγών στις οικογενειακές σχέσεις ($X^2=2,797$, $p<0,10$, Πίνακας 36). Τέλος, στατιστικά σημαντικές σχέσεις παρατηρήθηκαν μεταξύ των επαφών που είχαν οι πυροσβέστες της ΕΜΑΚ και οι εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ με τους συγγενείς των θυμάτων και των δύο δεικτών αλλαγής: στις σχέσεις με φίλους και γνωστούς ($X^2=8,023$, $p<0,01$, Πίνακας 38) και τις σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος ($X^2=5,908$, $p<0,05$, Πίνακας 39).

δ. Επιδράσεις στις κοινωνικές σχέσεις- ανάλυση για τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ. Δεν παρατηρήθηκε καμία στατιστικά σημαντική ή μη σχέση μεταξύ των διαφόρων **δημογραφικών παραγόντων** (π.χ. προϋπηρεσία, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, αριθμός παιδιών κάτω των 12 ετών κτλ.) και αλλαγών στους 4 δείκτες κοινωνικών σχέσεων (βλ Πίνακα 40), αν και οι 4 συντελεστές συσχέτισης που αφορούν το βαθμό αστικότητας είναι προς την ίδια κατεύθυνση (δηλαδή, λιγότερες αλλαγές στους ερευνούμενους από τα αστικά κέντρα). Μεταξύ των **παραγόντων έκθεσης**, 12 στους 68 συντελεστές συσχέτισης ήταν στατιστικά σημαντικοί και δύο στατιστικά μη σημαντικοί. Όλοι οι συντελεστές ήταν προς την ίδια κατεύθυνση. Οι πιθανότητες αλλαγών στις κοινωνικές σχέσεις με την οικογένεια, τους φίλους/γνωστούς και τους ΟΤΑ/Κράτος αυξάνονται καθώς αυξάνεται ο βαθμός έκθεσης σε σεισμούς, στο σεισμό της Πάρνηθας ή σε άλλες καταστροφές. Ειδικότερα:

- (1) **Επιχειρησιακή απασχόληση.** Ο αριθμός των επιχειρησιακών μετώπων που έδρασαν οι πυροσβέστες της ΕΜΑΚ συνδεόταν θετικά με αλλαγές στις σχέσεις με τους ΟΤΑ/Κράτος (0,313, $p < 0,05$), ενώ ο συνολικός επιχειρησιακός χρόνος απασχόλησης δεν είχε καμία σχέση με αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις (Πίνακας 40).
- (2) **Εμπειρίες από καταστροφές στην Ελλάδα και το εξωτερικό.** Παρατηρήθηκε συσχέτιση μεταξύ του αριθμού των εμπειριών από σεισμούς στην Ελλάδα και αλλαγών στις κοινωνικές σχέσεις με φίλους/γνωστούς (0,429, $p > 0,10$, Πίνακας 40) και με τους ΟΤΑ/Κράτος (0,552, $p < 0,01$, Πίνακας 40). Επιπλέον, η εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών συνδεόταν με μεγαλύτερες αλλαγές σε σχέση με φίλους και γνωστούς ($X^2=4,806$, $p < 0,05$, Πίνακας 43).
- (3) **Προσπάθειες διάσωσης/αποτυχημένες και επιτυχημένες.** Δεν παρατηρήθηκε καμία σχέση μεταξύ του αριθμού των προσπαθειών διάσωσης από τους πυροσβέστες και των αλλαγών στις κοινωνικές σχέσεις. Αντίθετα, ο αριθμός των επικίνδυνων προσπαθειών διάσωσης εγκλωβισμένων³ συνδεόταν στατιστικά σημαντικά με αλλαγές στις σχέσεις με φίλους και γνωστούς (0,368, $p < 0,05$, Πίνακας 40). Επιπλέον, η συμμετοχή σε αποτυχημένες προσπάθειες διάσωσης συνδεόταν, όχι όμως στατιστικά σημαντικά, με αλλαγές στις σχέσεις με τους συναδέλφους ($X^2=3,228$, $p < 0,10$, Πίνακας 42). Αν και η σχετική τάση δεν είναι στατιστικά σημαντική, η σύνδεση με αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις με συναδέλφους και όχι σε άλλους τομείς σχέσεων ενδεχομένως να υποκρύπτει ανησυχίες για τη σημασία των επιτυχιών στα μέτωπα επιχειρησιακής εργασίας.
- (4) **Αριθμός των διασωθέντων, των νεκρών, των τραυματιών και τα χαρακτηριστικά των διασωθέντων.** Καμία στατιστικά σημαντική σχέση δεν παρατηρήθηκε μεταξύ του αριθμού των ανασυρθέντων νεκρών ή του λόγου των ανασυρθέντων ζωντανών/νεκρών και των αλλαγών στις κοινωνικές σχέσεις των πυροσβεστών. Στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις παρατηρήθηκαν μεταξύ του απόλυτου αριθμού των ανασυρθέντων ζωντανών διασωθέντων και των αλλαγών σε δύο τομείς: τις οικογενειακές σχέσεις (0,355, $p < 0,05$, Πίνακας 40) και τις σχέσεις με φίλους και γνωστούς (0,429, $p < 0,01$, Πίνακας 40).

³ Το σχετικό ερώτημα ήταν: «Πόσο συχνά είχατε την ανησυχία ότι οι επιχειρήσεις διάσωσης στις οποίες εσείς συμμετείχατε θα μπορούσαν να αυξήσουν το ρίσκο για τη διάσωση των εγκλωβισμένων;»

Επίσης, καμία σχέση δεν παρατηρήθηκε μεταξύ του αριθμού των βαριά τραυματισθέντων που ανέσυραν οι πυροσβέστες και των αλλαγών στις κοινωνικές σχέσεις. Αντίθετα, ο αριθμός των ελαφριά τραυματισθέντων που ανέσυραν οι πυροσβέστες σχετιζόταν θετικά και στατιστικά σημαντικά με αλλαγές σε δύο τομείς των κοινωνικών σχέσεων: στις οικογενειακές σχέσεις (0,348, $p<0,05$, Πίνακας 40) και στις σχέσεις με φίλους και γνωστούς (0,363, $p<0,05$, Πίνακας 40). Η διάσωση ελαφριά τραυματισμένων ενδέχεται να ερμηνεύεται ως μεγαλύτερη επιχειρησιακή επιτυχία με θετικό αντίκτυπο στις κοινωνικές σχέσεις.

Δύο άλλες μεταβλητές που φαίνεται να διαδραμάτισαν κάποιο ρόλο στη μεταβολή των κοινωνικών σχέσεων των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ ήταν το **φύλο και η ηλικία** των διασωθέντων σεισμόπληκτων. Ο αριθμός των διασωθέντων ανδρών και γυναικών που ήταν πάνω από 30 ετών δεν σχετιζόταν με αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις. Τουναντίον, στατιστικά σημαντικές σχέσεις παρατηρήθηκαν μεταξύ του αριθμού των διασωθέντων ανδρών και γυναικών κάτω των 30 ετών (που περιλαμβάνει και παιδιά) και των αλλαγών στις κοινωνικές σχέσεις. Στην περίπτωση των ανδρών, η συσχέτιση περιορίζεται μόνο στις σχέσεις με φίλους και γνωστούς (0,379, $p<0,05$, Πίνακας 40), ενώ στην περίπτωση των γυναικών διασωθέντων στις σχέσεις με φίλους και γνωστούς (0,389, $p<0,05$, Πίνακας 40) αλλά και στις σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος (0,496, $p<0,01$, Πίνακας 40). Τα αποτελέσματα ανατακλούν προφανώς την κοινωνική πραγματικότητα της διαφορετικής αξιολόγησης των ανθρώπων ανάλογα με την ηλικία και το φύλο τους που συναντάται στις δυτικές κοινωνίες, και πιθανόν τη μεγαλύτερη αξία της γυναίκας ως δυνητικής μητέρας. Η απώλεια των νέων είναι τραγωδία, η διάσωσή τους συνιστά θρίαμβο με όλα τα επακόλουθα για τις κοινωνικές σχέσεις.

- (5) **Επιχειρησιακός κίνδυνος για τον εαυτό και τους συναδέλφους.** Το 18,6% των ανδρών της ΕΜΑΚ αισθάνθηκε ότι δεν κινδύνεψε καθόλου, το 16,3% ότι κινδύνεψε λίγο, το 44,2% ότι κινδύνεψε αρκετά και το 20,9% ότι κινδύνεψε παρά πολύ κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων διάσωσης. Τα αντίστοιχα ποσοστά κινδύνου που ανέφεραν για τους συναδέλφους τους ήταν 11,6%, 23,3%, 46,5% και 18,6%. Συνεπώς, πάνω από 60% του δείγματος αισθάνθηκε προσωπικό κίνδυνο ή κίνδυνο για τους συναδέλφους του. Στην στατιστική ανάλυση που ακολούθησε, αν και το πρόσημο των 8 συντελεστών ήταν θετικό, παρατηρήθηκαν μόνο δύο στατιστικά

σημαντικές τάσεις και μια στατιστικά μη σημαντική τάση (Πίνακας 40). Ο βαθμός κινδύνου που αισθάνθηκε ο πυροσβέστης για τον εαυτόν του, ως αποτέλεσμα της εμπλοκής του στις επιχειρήσεις διάσωσης, συσχετιζόταν με αλλαγές στις οικογενειακές σχέσεις (0,356, $p < 0,05$) και στις σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος (0,339, $p < 0,05$). Επίσης, ο βαθμός κινδύνου που αισθάνθηκε για το συνάδελφο σχετιζόταν μόνο με αλλαγές στις σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος (0,294, $p < 0,10$). Όμως, στην κατηγορική, ποιοτική ανάλυση των επιδράσεων του πραγματικού τραυματισμού κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων στο σεισμό της Πάρνηθας (Πίνακες 41-44) δεν αναδείχθηκε καμία στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του προσωπικού τραυματισμού ή του τραυματισμού συναδέλφου (δήλωση ερευνούμενων) και των αλλαγών στις κοινωνικές σχέσεις των πυροσβεστών. Η απουσία σχετικών ευρημάτων ενδέχεται να συναρτάται με τη χαμηλή συχνότητα των τραυματισμών και την έλλειψη διακύμανσης.⁴

- (6) **Επαφές των πυροσβεστών με τους συγγενείς των θυμάτων.** Σε δύο από τους 4 τομείς κοινωνικών σχέσεων παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές σχέσεις προς την αναμενόμενη κατεύθυνση. Οι επαφές των πυροσβεστών με τους συγγενείς των θυμάτων συνδεόταν με αλλαγές στις σχέσεις με φίλους και γνωστούς ($X^2=5,661$, $p < 0,05$, Πίνακας 43) και με τους ΟΤΑ και το Κράτος ($X^2=4,197$, $p < 0,05$, Πίνακας 44).

ε. Επιδράσεις στις κοινωνικές σχέσεις των εργαζόμενων του ΕΚΑΒ. Στην περίπτωση των εργαζόμενων του ΕΚΑΒ (πληρώματα και ιατρικο-επιστημονικό προσωπικό), που σε γενικές γραμμές δεν ήταν άμεσα εμπλεκόμενοι στους απεγκλωβισμούς, υπήρξαν λιγότερες μεταβλητές και συνεπώς λιγότερες στατιστικές αναλύσεις. Εξετάζοντας πρώτα τους δημογραφικούς παράγοντες (π.χ. προϋπηρεσία, ηλικία, αστικότητα, αριθμός παιδιών κάτω των 12 ετών, θέση/ιδιότητα κτλ.) παρατηρήθηκε μία στατιστικά σημαντική αλλά αρνητική συσχέτιση μεταξύ της **αστικότητας** και αλλαγών στις σχέσεις με την οικογένεια (-0,429, $p < 0,05$, Πίνακας 45) και τους συναδέλφους (-0,374, $p < 0,05$, Πίνακας 45). Η αγροτική και ημιαστική προέλευση ταυτίζεται γενικά με μεγαλύτερες αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις μετά το σεισμό. Η παρουσία της στατιστικά σημαντικής συσχέτισης στο δείγμα του ΕΚΑΒ και όχι στο δείγμα της ΕΜΑΚ (Βλ. Πίνακα 40) σημαίνει ότι η σχέση που διαπιστώθηκε στο συνολικό δείγμα (Βλ. Πίνακα 35)

⁴ Σημειώνεται ότι 7 (16,3%) ανέφεραν προσωπικό τραυματισμό, 35 (81,4%) δεν ανέφεραν προσωπικό τραυματισμό και 1 (2,3%) δεν απάντησε. Αντίθετα, 20,9% δεν ανέφεραν τραυματισμό συναδέλφου, 76,7% ανέφεραν τραυματισμό συναδέλφου και 1 (2,3%) δεν απάντησε. Είναι αυτονόητο ότι το 76,7% που ανέφεραν τραυματισμό συναδέλφου, μάλλον αναφέρεται στον τραυματισμό των ίδιων συναδέλφου.

οφείλεται κυρίως στο δείγμα του ΕΚΑΒ, παρότι και στην περίπτωση της ΕΜΑΚ επικρατεί η αντίστροφη σχέση μεταξύ αστικότητας και αλλαγών στις κοινωνικές σχέσεις.

Επιπλέον και στην κατηγορική, ποιοτική ανάλυση (βλ. Πίνακες 46-49), παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές σχέσεις μεταξύ της εμπειρίας από διασώσεις σε σεισμούς της Ελλάδας και αλλαγών στις οικογενειακές σχέσεις ($X^2=3,886$, $p<0,05$, Πίνακας 46) και τις σχέσεις με τους συναδέλφους ($X^2=9,931$, $p<0,01$, Πίνακας 47). Προς την ίδια κατεύθυνση αλλά όχι στατιστικά σημαντική είναι και η συσχέτιση μεταξύ της εμπειρίας των εργαζομένων του ΕΚΑΒ από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα και μεταβολών στις σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος ($X^2=3,529$, $p<0,10$, Πίνακας 49). Όμως, τα ευρήματα αυτά, σημαντικά και μη, θα πρέπει να γίνουν αποδεκτά με επιφύλαξη λόγω της υψηλής συχνότητας κελιών με προσδωκόμενη συχνότητα κάτω από 5—γεγονός που οφείλεται και στο μικρό μέγεθος του δείγματος.

Τέλος, και με εξαίρεση δύο μεταβλητών, δεν προέκυψαν στατιστικά ή μη σημαντικές τάσεις μεταξύ των παραγόντων έκθεσης στο σεισμό της Πάρνηθας και μεταβολών στις κοινωνικές σχέσεις των εργαζομένων του ΕΚΑΒ. Οι δύο εξαιρέσεις αφορούν (α) τον κίνδυνο που συναισθάνθηκαν οι εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ για τους συναδέλφους τους και (β) τις επαφές που είχαν με τους συγγενείς των θυμάτων μετά το σεισμό της Πάρνηθας. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις, ο παράγοντας έκθεσης συνδεόταν με μεταβολές στις κοινωνικές σχέσεις: στις σχέσεις με τους ΟΤΑ/Κράτος (0,394, $p<0,05$, Πίνακας 45) και τις σχέσεις με τους φίλους/γνωστούς ($X^2=2,750$, $p<0,10$, Πίνακας 48).

Σημειώνεται ότι η εκπαίδευση/επιμόρφωση των πληρωμάτων και των Ιατρών του ΕΚΑΒ δεν διαδραμάτισε κανένα ουσιαστικό ρόλο στη μεταβολή των σχέσεων μετά τον σεισμό της Πάρνηθας αν και δεν υπήρξε ο σχετικός προβληματισμός και δεν είχαν διατυπωθεί σχετικές υποθέσεις εργασίας.

5. Ικανοποίηση των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ και των εργαζομένων του ΕΚΑΒ με τις συνθήκες εργασίας.

Στην ερώτηση αν «σκεφτήκανε ποτέ να αφήσουν το επάγγελμα και να αναζητήσουν εργασία που δεν θα έχει σχέση με έκτακτα γεγονότα και τη διάσωση ανθρώπων» οι 60 από τους 76 ερευνούμενους του ενιαίου δείγματος (78,9%) απάντησαν «ποτέ», οι 4 (5,3%) «σπάνια», οι 9 (11,8%) «κάπου/κάπου» και οι 3 (3,9%) «συχνά»/ «πολύ συχνά». **Γενικά, αυτό που**

χαρακτηρίζει το ενιαίο δείγμα είναι το χαμηλό επίπεδο επαγγελματικής αλλοτρίωσης, με δεδομένο το χαμηλό ποσοστό που επιθυμεί να εγκαταλείψει το επάγγελμά του. Όμως, παρατηρείται μια μικρή διαφοροποίηση ανάλογα με το φορέα. Μεγαλύτερα ποσοστά των εργαζομένων του ΕΚΑΒ (27,3%) έχουν σκεφτεί (από σπάνια έως πολύ συχνά) να εγκαταλείψουν το επάγγελμά τους σε σύγκριση με τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ όπου το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 16,3%--που σημαίνει σχετικά μεγαλύτερη αλλοτρίωση στους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ. Ωστόσο, η στατιστική ανάλυση των Μέσων Όρων σχετικά με τη συχνότητα της σκέψης για εγκατάλειψη του επαγγέλματος από τις δύο κατηγορίες εργαζομένων ανέδειξε μια στατιστικά **μη σημαντική** τάση ($F=3,672$, $p<0,10$, Πίνακας 50, 4^η στήλη).

Σε ό,τι αφορά το «βαθμό ικανοποίησης με τις συνθήκες εργασίας» του ενιαίου δείγματος ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, οι 12 (15,8%) δήλωσαν «πολύ μικρό» ή «μικρό βαθμό ικανοποίησης», οι 43 (56,6%) «μέτριο βαθμό ικανοποίησης», οι 15 (19,7%) «μεγάλο βαθμό ικανοποίησης», οι 2 (2,6%) «πολύ μεγάλο βαθμό ικανοποίησης» και οι 4 (5,3%) δεν απάντησαν. **Παρά τα χαμηλά ποσοστά επιθυμίας για εγκατάλειψη του επαγγέλματος, η πλειονότητα (72,4%) δεν είναι ικανοποιημένη από τις παρούσες συνθήκες εργασίας.** Η κατανομή του βαθμού ικανοποίησης κατά φορέα δείχνει μια κάπως μεγαλύτερη δυσaréσκεια μεταξύ των εργαζομένων του ΕΚΑΒ. Έτσι, «μικρό» ή «πολύ μικρό» βαθμό ικανοποίησης εξέφρασαν το 12,5% των εργαζομένων της ΕΜΑΚ και το 21,9% των εργαζομένων του ΕΚΑΒ. Αντίστροφα, «μεγάλο» ή «πολύ μεγάλο» βαθμό ικανοποίησης εξέφρασε το 25,0% των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ και το 21,9% των εργαζομένων του ΕΚΑΒ. Παρά ταύτα, δεν παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο φορέων όταν αναλύονται οι Μέσοι Όροι του βαθμού ικανοποίησης (Βλ. Πίνακα 50, 5^η στήλη).

Στο ερώτημα να αιτιολογήσουν την επιλογή τους, και στους ερευνούμενους του ενιαίου δείγματος που απάντησαν ($N=72$), **κυριάρχησαν** ($>8,0\%$) οι παρακάτω απαντήσεις:

- Οι αντίξοες συνθήκες αντισταθμίζονται από την ενασχόληση με τον άνθρωπο, την κοινωνική προσφορά και τους δεσμούς με τους συναδέλφους (8,3%).
- Σε μερικούς τομείς (π.χ. προσωπικό, εξοπλισμός, εγκαταστάσεις) δεν υπάρχει πρόβλημα ή έχει υπάρξει βελτίωση, ενώ σε άλλους (π.χ. οργάνωση) υπάρχει πρόβλημα (8,3%).
- Υπάρχει ανεπάρκεια σε εγκαταστάσεις, τον ατομικό εξοπλισμό για έκτακτες ανάγκες και κατάχρηση των ασθενοφόρων (16,7%).
- Δεν υπάρχουν οι κατάλληλες δομές και οργάνωση για την απόκριση σε έκτακτες καταστάσεις (12,5%)

- Μεγάλος ο φόρτος εργασίας, το επίπεδο επικινδυνότητας υψηλό και οι ψυχολογικές πιέσεις μεγάλες, δεν υπάρχει ευκαιρία για χαλάρωση (12,5%) και
- Συνδυασμός τριών αρνητικών απαντήσεων (8,3%).

Οι υπόλοιποι (33,4%) αναφέρονται σε διάφορους συνδυασμούς θετικών ή αρνητικών συνθηκών εργασίας. **Σημειωτέον ότι μόνο 4 (5,6%) αναφέρθηκαν στα οικονομικά ή στα οικονομικά και άλλες συνθήκες εργασίας(οργάνωση, εγκαταστάσεις, εξοπλισμός).** Κάποιες διαφοροποιήσεις παρατηρήθηκαν μεταξύ των πυροσβεστών και των εργαζόμενων του ΕΚΑΒ ως προς την αιτιολόγηση. **Κυρίαρχες** απαντήσεις (>10,0%) για την **ΕΜΑΚ** ήταν (α) η αντιστάθμιση των αντίξοων συνθηκών από την κοινωνική προσφορά (12,5%), η ανεπάρκεια στον εξοπλισμό και τις εγκαταστάσεις (25%), οι ελλείψεις στην οργάνωση της εργασίας σε έκτακτες συνθήκες (12,5%) και ο συνδυασμός τριών αρνητικών συνθηκών (10,0%). Για τους εργαζόμενους του **ΕΚΑΒ**, οι απαντήσεις τους επικεντρώθηκαν γύρω από τα θετικά της εργασίας τους ως προς την επαγγελματική εξέλιξη, τις δυνατότητες για αυτόνομη δράση και τις καλές απολαβές (12,5%), την έλλειψη οργάνωσης για αντιμετώπιση έκτακτων γεγονότων (12,5%) και τις ψυχοφθόρες διαστάσεις της εργασίας (18,8%). Έτσι, θέματα κοινωνικής προσφοράς και ανεπάρκειας εξοπλισμού/εγκαταστάσεων θίγονται περισσότερο από τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ, ενώ θέματα επαγγελματικής ικανοποίησης και ψυχοφθόρων συνθηκών εργασίας θίγονται περισσότερο από τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ.

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων του **ενιαίου δείγματος ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ** που αφορούν την ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας (Βλ Πίνακες 51 και 52) ανέδειξε δύο στατιστικά σημαντικούς και έναν στατιστικά μη σημαντικό παράγοντα. Ο πρώτος, στατιστικά μη σημαντικός αλλά ενδεικτικός παράγοντας, αφορά το Μέσο Όρο ηλικίας των παιδιών. Ο βαθμός ικανοποίησης με τις συνθήκες εργασίας αυξάνεται καθώς αυξάνεται ο Μ.Ο. ηλικίας των παιδιών των εργαζομένων (0,276, $p < 0,10$, Πίνακας 51). Αντίστροφα, υπάρχει τάση μείωσης της ικανοποίησης καθώς αυξάνεται ο αριθμός των παιδιών κάτω των 12 ετών (-0,188). Ο δεύτερος στατιστικά σημαντικός παράγοντας αφορά το ρόλο της εκπαίδευσης/επιμόρφωσης στην ιατρική των καταστροφών.⁵ Εργαζόμενοι που συμμετείχαν σε τέτοια προγράμματα εκπαίδευσης και

⁵ Μεταξύ των 43 πυροσβεστών της ΕΜΑΚ, οι 15 (34,9%) ανέφεραν ότι είχαν εκπαιδευτεί και επιμορφωθεί στην ιατρική των καταστροφών, ενώ οι 28 (65,1%) ανέφεραν ότι δεν είχαν τύχει τέτοιας εκπαίδευσης. Τα αντίστοιχα ποσοστά για εκπαίδευση στις ψυχο-κοινωνικές διαστάσεις των καταστροφών ήταν 11,6% και 88,4%. Μεταξύ των 33 εργαζομένων του ΕΚΑΒ, τα ποσοστά που ανέφεραν ότι είχαν εκπαιδευτεί στην ιατρική και τις ψυχο-κοινωνικές διαστάσεις των καταστροφών ήταν αντίστοιχα 45,5% και 15,2%. Αντίστροφα, τα ποσοστά που ανέφεραν ότι δεν είχαν τέτοια εκπαίδευση ήταν 54,5% και

επιμόρφωσης εξέφρασαν μεγαλύτερη ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας ($X^2=3,721$, $p<0,05$, Πίνακας 52). Τέλος, ο βαθμός ικανοποίησης αυξάνεται καθώς αυξάνονται οι εμπειρίες από σεισμούς στην Ελλάδα (0,439, $p<0,05$, Πίνακας 51)—χαρακτηριστικό που αφορά μόνο τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ (Βλ. παρακάτω).

Στην ξεχωριστή στατιστική ανάλυση, κατά φορέα εργαζόμενων, παρατηρήθηκαν δύο στατιστικά σημαντικές σχέσεις στην περίπτωση των **πυροσβεστών της ΕΜΑΚ** και δύο τάσεις (η μία στατιστικά σημαντική και η άλλη όχι) στην περίπτωση των εργαζομένων του ΕΚΑΒ. Σχετικά με τους ερευνούμενους της ΕΜΑΚ, η ποσοτική μεταβλητή, εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα, συσχετιζόταν θετικά με την ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας (0,544, $p<0,05$, Πίνακας 53). Ο αυξημένος συντελεστής, σε σχέση με τον αντίστοιχο του ενιαίου δείγματος (βλ Πίνακα 51) σημαίνει ότι η συσχέτιση στην περίπτωση του ενιαίου δείγματος αφορά μόνο την ΕΜΑΚ. Άλλωστε, μόνο τρεις εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ ανέφεραν εμπειρία από σεισμούς, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή οποιαδήποτε στατιστική ανάλυση.

Η κατηγορική μεταβλητή –αν είχαν εκπαίδευση και επιμόρφωση στην ιατρική των καταστροφών– συσχετίζεται θετικά και στατιστικά σημαντικά με την ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας μόνο στους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ ($X^2=4,596$, $p<0,05$, Πίνακας 54) και όχι στους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ (Πίνακας 56) που επίσης σημαίνει ότι η στατιστικά σημαντική σχέση στην περίπτωση του ενιαίου δείγματος οφείλεται κυρίως στους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ. Ωστόσο, τα συμπεράσματα δεν μπορεί να είναι οριστικά με δεδομένο το υψηλό ποσοστό κελιών στην ανάλυση του ΕΚΑΒ με προσδωκόμενη συχνότητα κάτω των 5 περιπτώσεων.

Σε αντίθεση όμως με την στατιστική ανάλυση της ΕΜΑΚ, η ανάλυση των σχετικών δεδομένων για τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ ανέδειξε δύο διαφορετικούς παράγοντες ως στατιστικά σημαντικούς (Βλ. Πίνακα 55). Πρώτο, η μέση ηλικία των παιδιών συσχετιζόταν θετικά και στατιστικά σημαντικά με ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας (0,531, $p<0,05$). Ο αυξημένος συντελεστής, σε σχέση με τον αντίστοιχο συντελεστή του ενιαίου δείγματος (Πίνακας 51) και την απουσία συσχέτισης στην περίπτωση της ανάλυσης με τους εργαζόμενους της ΕΜΑΚ (Πίνακας 53), οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η συσχέτιση στο ενιαίο δείγμα οφείλεται στο δείγμα του ΕΚΑΒ και των ιδιομορφιών των συνθηκών εργασίας. Αναρωτιέται κανείς αν η

84,8%. Παρατηρούνται μεγάλα κενά, ιδίως ως προς την εκπαίδευση για τις ψυχο-κοινωνικές distάσεις των καταστροφών.

καθημερινή ενασχόλησή τους με έκτακτα περιστατικά τους καθιστά περισσότερο ευαίσθητους ως προς την ασφάλεια των ανήλικων παιδιών τους ή αν η συσχέτιση είναι μια στατιστική σύμπτωση.

Η δεύτερη συσχέτιση που διαφοροποιεί τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ και της ΕΜΑΚ, αλλά δεν είναι στατιστικά σημαντική, αφορά τη μεταβλητή, «συνολικός επιχειρησιακός χρόνος» απασχόλησης στα μέτωπα του σεισμού της Πάρνηθας (0,340, $p < 0,10$, Πίνακας 55). Ο βαθμός ικανοποίησης με τις συνθήκες εργασίας αυξάνεται καθώς αυξάνεται ο επιχειρησιακός χρόνος απασχόλησης. Η τάση αυτή αντιβαίνει στις υποθέσεις εργασίας, αλλά ενδεχομένως να συνδέεται με την κοινωνική προσφορά σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Όμως, μια τέτοια τάση δεν παρατηρείται στην περίπτωση των πυροσβεστών (Πίνακας 53). Χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση με μεγαλύτερα δείγματα εργαζόμενων σε μαζικές έκτακτες συνθήκες.

ΙΥΓ'. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΕΙΣΜΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΣΕΙΣΜΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Εισαγωγή. Τα δεδομένα, οι περιγραφικές και στατιστικές αναλύσεις, θα παρουσιαστούν σε 5 ενότητες: (1) αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης των κατοίκων για το σεισμό και τα μέτρα αποκατάστασης από την Πολιτεία, τα ΜΜΕ και τους επιστήμονες, (2) αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης των κατοίκων και των συνεργείων διάσωσης για το σεισμό της 7.9.1999 και τους μετασεισμούς από τους επιστήμονες, (3) αξιολόγηση της διαδικασίας βραχυχρόνιας και μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης σεισμών, (4) αξιολόγηση της δημοσιογραφικής κάλυψης του σεισμού της 7.9.1999 και τέλος (5) προσωπικές αντιδράσεις διαφόρων ερευνούμενων στο σεισμό της 7.9.1999.

1. Έργο Ενημέρωσης των Κατοίκων από την Πολιτεία, τα ΜΜΕ και τους Επιστήμονες

Τα στελέχη των ΟΤΑ αξιολόγησαν θετικότερα το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ (Μ.Ο.= 2,68), σε σύγκριση με την ενημέρωση στην οποία προέβη η Πολιτεία μετά το σεισμό, είτε γενικά είτε για τα μέτρα αποκατάστασης (2,40, 2,42). (Πίνακας 1)¹. Όμως, οι αξιολογήσεις των ΟΤΑ για το έργο της Πολιτείας και των ΜΜΕ ήταν περισσότερο θετικές, σε σύγκριση με αυτές των στελεχών της Νομαρχίας (1,67). Το στέλεχος της Περιφέρειας αξιολόγησε γενικά θετικά το έργο ενημέρωσης των ΜΜΕ (3,00), αλλά δεν προέβη στην αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης της Πολιτείας.

Πραγματοποιώντας στατιστική ανάλυση (συντελεστή συσχέτισης και ανάλυση διακύμανσης) στα δεδομένα του δείγματος των στελεχών των ΟΤΑ (Πίνακες 2 & 3), δεν παρατηρήθηκε καμία στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των περισσότερων χαρακτηριστικών των ΟΤΑ/στελεχών των ΟΤΑ και της αξιολόγησης του έργου ενημέρωσης της Πολιτείας, αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.1999. Η μοναδική εξαίρεση, όχι όμως στατιστικά σημαντική, ήταν η θετική συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας των στελεχών και της αξιολόγησης του έργου της ενημέρωσης από την Πολιτεία (0,181, $p < 0,10$). Ομοίως δεν παρατηρήθηκε καμία συσχέτιση μεταξύ των διαφόρων χαρακτηριστικών των ΟΤΑ/στελεχών ΟΤΑ και της αξιολόγησης του έργου της ενημέρωσης από τα ΜΜΕ. Δύο συσχετίσεις, η μία στατιστικά σημαντική και η άλλη όχι, παρατηρήθηκαν μεταξύ των χαρακτηριστικών των ΟΤΑ ή των στελεχών και της αξιολόγησης του έργου της ενημέρωσης από την Πολιτεία για τα μέτρα αποκατάστασης. Τα έτη προϋπηρεσίας των στελεχών και ο αριθμός των κόκκινων κατοικιών στον ΟΤΑ

¹ Για τους στατιστικούς πίνακες του παρόντος Κεφαλαίου, βλ. Παράρτημα Α, σελ. 393-436

συνδέονταν θετικά (0,268, $p < 0,05$, 0,189, $p < 0,10$) με την αξιολόγηση από τα στελέχη των ΟΤΑ του έργου της ενημέρωσης για τα μέτρα αποκατάστασης.

Συγκρίνοντας όλους τους φορείς (Βλ. Πίνακα 4) ως προς την αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ, διαπιστώθηκε ότι τις θετικότερες αξιολογήσεις («αρκετά ικανοποιητικό») απέδωσαν στα ΜΜΕ τα στελέχη της Περιφέρειας και της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας. Ακολουθούν τα στελέχη των ΟΤΑ και του ΟΑΣΠ με «μέτριες» έως «αρκετά ικανοποιητικές» αξιολογήσεις. Οι Επιστήμονες και τα στελέχη των Νομαρχιών αξιολόγησαν από «λίγο» έως «μέτρια ικανοποιητικό» το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ.

Στους 62 **επιστήμονες**, οι 42 (67,7%) αξιολόγησαν από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό» το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ. Μεταξύ των βασικών λόγων των επιστημόνων για τη χαμηλή βαθμολόγηση ήταν οι εξής: το έργο τους χαρακτηρίζεται από υπερβολές και παραπληροφόρηση χωρίς επιστημονική τεκμηρίωση (33,3%), τα ΜΜΕ επιδιώκουν τον εντυπωσιασμό και την αντιπαλότητα παρά την αντικειμενική ενημέρωση διακινδυνεύοντας ακόμη και την πρόκληση πανικού (19,0%), τα ΜΜΕ εντείνουν την κινδυνολογία και την τρομολαγνεία για εμπορικούς λόγους (14,3%), τα ΜΜΕ τα απασχολεί η ακροαματικότητα και η τηλεθέαση με αποτέλεσμα να «ψαρεύουν» ανησυχητικές πληροφορίες και να επικεντρώνονται στη θυματοποίηση (14,3%), και διάφοροι άλλοι λόγοι (14,4%) όπως: τα ΜΜΕ «δεν εστιάζουν στις ουσιώδεις οδηγίες για την προστασία των κατοίκων», «υποδαυλίζουν τις επιστημονικές αντιπαραθέσεις και υπερβάλλουν λόγω της σύγχυσης στην επιστημονική κοινότητα». Ένα μικρό ποσοστό (4,8%) δεν αιτιολόγησε την άποψη του. Σχεδόν όλα τα σχόλια των επιστημόνων συνοδεύονται από προτάσεις για σεμινάρια επιμόρφωσης των δημοσιογράφων για τη διαχείριση της πληροφορίας σε έκτακτες καταστάσεις ή για κατάλληλες σπουδές δημοσιογραφίας ή για την αναγκαιότητα στενής συνεργασίας μεταξύ των δημοσιογράφων και των ειδικών.

Στους 26 **δημοσιογράφους**, οι 7 (26,9%) έκριναν τη δημοσιογραφική κάλυψη του σεισμού της 7.9.1999 ως «μέτρια ικανοποιητική» και οι υπόλοιποι (73,1%) είτε ως «αρκετά» είτε ως «πολύ ικανοποιητική». Λόγοι που αναφέρθηκαν από τους 7 για την ανεπάρκεια της κάλυψης περιλαμβάνουν: τη φλυαρία, τη σεισμολαγνεία, τη σεισμοφοβία και τη συναισθηματική αντιμετώπιση της είδησης (42,9%), την επικέντρωση στο συναίσθημα και τον ανθρώπινο πόνο παρά στην ενημέρωση και την αναζήτηση των αιτιών (42,9%) και τη δυσανάλογη έμφαση στον απεγκλωβισμό και την ανάσυρση παρά στην αντιμετώπιση που είχαν οι πληγέντες τους επόμενους μήνες (14,3%). Γενικά, τα επικριτικά σχόλια απευθύνονταν κατά

των ραδιοτηλεοπτικών μέσων. Αν και στη μειοψηφία, οι παρατηρήσεις αυτές αντανακλούν και τους σχετικούς προβληματισμούς των επιστημόνων στη σχετική βιβλιογραφία.

Στις στατιστικές αναλύσεις των δεδομένων των **επιστημόνων** (Βλ. Πίνακες 5 & 6) δεν προέκυψε καμία στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των δημογραφικών χαρακτηριστικών ή των μεταβλητών που σχετίζονται με την ανάμειξη των επιστημόνων σε διάφορα κρατικά προγράμματα ή όργανα και αξιολόγησης του έργου ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ. Αν και η σχετική «στατιστική ανάλυση» των δεδομένων που αφορούν τα στελέχη του ΟΑΣΠ είναι ενδεικτική λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος (Βλ. Πίνακες 7 & 8), παρατηρείται κάποια συνάφεια μεταξύ του επαγγέλματος ή του μορφωτικού επιπέδου και της αξιολόγησης του έργου της ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ. Οι Φυσικοί (π.χ. γεωλόγοι, γεωφυσικοί, σεισμολόγοι κτλ.), καθώς και τα στελέχη με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο προβαίνουν σε με μια περισσότερο αρνητική εκτίμηση για το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ. Στην περίπτωση του μορφωτικού επιπέδου, ο συντελεστής είναι στατιστικά σημαντικός ($-0,824$, $p < 0,01$). Προφανώς, θα πρέπει να υπάρχει κάποια συνάφεια μεταξύ του επαγγέλματος και του μορφωτικού επιπέδου, που θα πρέπει να διερευνηθεί σε μεγαλύτερα δείγματα στελεχών.

Στον Πίνακα 9 παρουσιάζεται η αξιολόγηση του έργου **ενημέρωσης των κατοίκων από τους επιστήμονες**. Οι επιστήμονες και οι δημοσιογράφοι αξιολόγησαν ως «μέτριο» το έργο της ενημέρωσης των κατοίκων από τους επιστήμονες, ενώ τα δύο στελέχη της ΓΓΠΠ το αξιολόγησαν ακόμη αυστηρότερα, ως «λίγο» μέχρι «μέτρια ικανοποιητικό». Τα δεδομένα δείχνουν ότι ακόμη και οι ίδιοι οι επιστήμονες δεν ήταν εντελώς ευχαριστημένοι με το έργο της ενημέρωσης των κατοίκων από τους επιστήμονες. Οι δισταμένες απόψεις για τους μετασεισμούς, για τη σχέση του σεισμού με το σεισμό της Τουρκίας (17.8.1999) φαίνεται ότι επέδρασαν καταλυτικά στους ίδιους τους επιστήμονες, και περισσότερο στα στελέχη της πολιτικής προστασίας που έχουν την αρμοδιότητα για την ενημέρωση των πολιτών και την αποτροπή της αναστάτωσης.

Οι 34 στους 62 **επιστήμονες** (54,8%), αξιολόγησαν από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό» το έργο ενημέρωσης από τους επιστήμονες (σεισμολόγους, γεωλόγους, γεωφυσικούς κτλ.). Μεταξύ των λόγων που ανέφεραν για τη χαμηλή αξιολόγηση ήταν κατά σειρά συχνότητας η αναφορά σε: (α) αντιπαραθέσεις/ αντιφάσεις και στην ανάγκη για ενημέρωση από αρμόδιο ενιαίο φορέα (23,5%), (β) αντιπαραθέσεις και στην πρόκληση σύγχυσης/αναστάτωσης/ανησυχίας και πανικού στους κατοίκους (17,6%), (γ) αντιπαραθέσεις/ανταγωνισμούς και στην προσωπική προβολή (17,6%), (δ) αντιπαραθέσεις/πολυφωνία/αντικρουόμενες και συχνά ατεκμηρίωτες απόψεις των επιστημόνων/ειδικών στα

MME (14,7%), (ε) αντιπαραθέσεις/προσωπικά οφέλη/ επιδράσεις στο κοινό και την εκμετάλλευση των επιστημόνων από τα MME για εμπορικούς λόγους(5,4%) και (στ) σε «Άλλους λόγους» (20,6%)²

Μεταξύ των 26 δημοσιογράφων οι 12 (46,2%) αξιολόγησαν από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό» το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τους επιστήμονες (σεισμολόγους, γεωλόγους, γεωφυσικούς κτλ.). Στους λόγους που ανέφεραν για την βαθμολόγησή τους συγκαταλέγονταν: η σύγχυση και ο πανικός που προκλήθηκαν από τις κόντρες, η έλλειψη ομοφωνίας των επιστημόνων και η απουσία ενιαίου φορέα πληροφόρησης (33,3%), η ανεπάρκεια της άμεσης και επιτόπιας ενημέρωσης των πληγέντων από τους αρμόδιους και τους επιστήμονες (25,0%), η έλλειψη σύμπνοιας μεταξύ των επιστημόνων, η ασάφεια στην πληροφόρηση και οι προσπάθειές τους να λύσουν τις προσωπικές τους διαφορές παρά να ενημερώσουν τον κόσμο (25%), και το ότι οι επιστήμονες είναι πάντα καθυστερητικοί (16,7%). Τα σχόλια των δημοσιογράφων περιελάμβαναν και προτάσεις για κλιμάκια επιστημόνων να βρίσκονται κοντά στους πληγέντες, για την ύπαρξη ενιαίου φορέα που θα θέτει όρια στην αυτοπροβολή των σεισμολόγων και θα αναλαμβάνει την ενημέρωση των κατοίκων.

Προχωρώντας στη στατιστική ανάλυση των δεδομένων για τους **επιστήμονες και τους δημοσιογράφους** για την ανάδειξη παραγόντων που επηρεάζουν την εκτίμησή τους (Βλ. Πίνακες 10-12), διαπιστώσαμε τα εξής: Στην περίπτωση των **επιστημόνων** (Πίνακες 10-11), παρατηρήθηκαν δύο στατιστικά μη σημαντικές τάσεις. **Πρώτο**, η συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα για τους σεισμούς, ανεξάρτητα από το φορέα χρηματοδότησης, συνδεόταν με θετική αξιολόγηση για το έργο της ενημέρωσης των κατοίκων από τους επιστήμονες (0,231, $p < 0,10$). **Δεύτερο**, η συνολική ερευνητική δραστηριότητα του επιστήμονα (αριθμός ερευνητικών προγραμμάτων σε διάφορους τομείς) συνδεόταν επίσης με θετική αξιολόγηση για το έργο της ενημέρωσης από τους επιστήμονες (0,229, $p < 0,10$). Η συμμετοχή των επιστημόνων σε κρατικά όργανα και επιτροπές για τους σεισμούς, οι δημογραφικοί παράγοντες και ο φορέας απασχόλησης των επιστημόνων δεν είχαν καμία στατιστική σχέση με την εκτίμηση του έργου ενημέρωσης από τους επιστήμονες.

² Η κατηγορία «Άλλο» περιελάμβανε ποικιλία μεμονωμένων λόγων όπως π.χ. «ανάγκη για ενημέρωση από πολυκλαδικά επιστημονικά κλιμάκια,» «απροετοίμαστοι για σεισμό στο μεγαλύτερο αστικό κέντρο», «ανάγκη για κώδικα δεοντολογίας,» «δυσνόητη στο κοινό η επιστημονική γλώσσα», «από τη φύση του σεισμού δεν ήταν δυνατόν να γίνει ενημέρωση», «ανάγκη για τεκμηριωμένη ενημέρωση». Ένας ερευνοούμενος ανέφερε ότι το πρόβλημα συνίσταται στη συνηθισμένη σύγχυση ανάμεσα (α) στην «πληροφόρηση», (β) στις «ερμηνευτικές απόψεις» και (γ) στην «προβολή του έργου του πληροφορούντος».

Στην περίπτωση των **δημοσιογράφων**, όπου πραγματοποιήθηκε μόνο η κατηγορική, ποιοτική ανάλυση δεδομένων, αναδείχθηκαν δύο στατιστικά σημαντικές σχέσεις, παρά το μικρότερο μέγεθος του δείγματος (βλ. Πίνακα 12). Το μέγεθος του δημοσιογραφικού οργανισμού (αριθμός δημοσιογράφων) συσχετιζόταν με θετικές αξιολογήσεις για το έργο ενημέρωσης από τους επιστήμονες ($X^2=4,455$, $p<0,05$). Επίσης, οι γυναίκες δημοσιογράφοι εξέφρασαν μεγαλύτερη ικανοποίηση για το έργο ενημέρωσης από τους επιστήμονες ($X^2=4,196$, $p<0,05$). Ενδεχομένως, να υπάρχει μια συμβιωτική σχέση (σχέση αποκλειστικότητας) μεταξύ των μεγάλων δημοσιογραφικών συγκροτημάτων και των γεωεπιστημόνων που τροφοδοτούν τον τύπο με σχετικές πληροφορίες, όμως αυτό δεν επεξηγεί τη συσχέτιση με το φύλο των δημοσιογράφων εκτός, αν υποθέσουμε ότι οι γυναίκες προσλαμβάνονται κυρίως από τα μεγάλα δημοσιογραφικά συγκροτήματα.

Στον Πίνακα 13 παρατίθενται οι **εκτιμήσεις άλλων φορέων, εκτός των ΟΤΑ**, για το έργο της ενημέρωσης των κατοίκων {από την Πολιτεία} για τα μέτρα αποκατάστασης μετά το σεισμό της 7.9.1999. Διαπιστώνεται, όπως και θα αναμενόταν, ότι οι φορείς της Πολιτείας (π.χ. ΠΣΕΑ, ΟΑΣΠ και Περιφέρεια) αξιολογούν θετικά («αρκετά» ή «πολύ ικανοποιητικό») το σχετικό έργο της ενημέρωσης, δεδομένου ότι οι ίδιοι ήταν εμπλεκόμενοι στην ενημέρωση, σε σύγκριση με τους άλλους μη κρατικούς φορείς, τους υπεύθυνους οικισμών που είναι υπάλληλοι των ΟΤΑ, τους επιστήμονες και τα στελέχη της Νομαρχίας. Στις σχετικές στατιστικές αναλύσεις των δεδομένων για τους επιστήμονες και τους υπεύθυνους των οικισμών (Πίνακες 14-16) δεν προέκυψαν συσχετίσεις, πλην αυτής που αφορά το μορφωτικό επίπεδο των υπεύθυνων των οικισμών, όπου το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο φαίνεται να συνδέεται με περισσότερο αρνητική αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης για τα μέτρα αποκατάστασης.

2. Αξιολόγηση του Έργου της Ενημέρωσης/πληροφόρησης των Κατοίκων και των Συνεργείων Διάσωσης για το Σεισμό της 7.9.1999 και τους Μετασεισμούς

Τα δεδομένα για μια συγκριτική αξιολόγηση από διάφορα δείγματα ερευνούμενων, πλην των στελεχών των ΟΤΑ, του έργου της ενημέρωσης για τους μετασεισμούς παρατίθεται στον Πίνακα 17. Με εξαίρεση τα στελέχη Πολιτικής Προστασίας που είχαν την αρνητικότερη αξιολόγηση, τα στελέχη των κρατικών φορέων (ΠΣΕΑ, ΟΑΣΠ και ΣΔΟ) αξιολόγησαν ως «αρκετά ικανοποιητικό» το σχετικό έργο για τους μετασεισμούς. Από «μέτριο» ως «αρκετά ικανοποιητικό» θεώρησαν το σχετικό έργο οι Επιστήμονες, οι Υπεύθυνοι των Οικισμών και τα στελέχη των Μη Κρατικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) τα οποία, μετά τα στελέχη της Πολιτικής Προστασίας, είχαν τη χαμηλότερη βαθμολογία.

Διερευνώντας τους παράγοντες που πιθανόν να σχετίζονται με την αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης για τους μετασεισμούς σε τρία δείγματα (τους επιστήμονες, τους υπεύθυνους οικισμών και τα στελέχη των ΜΚΟ), διαπιστώσαμε τα εξής: Σε ό,τι αφορά τους **Επιστήμονες** (βλ. Πίνακες 18 & 19), παρατηρήθηκε μια στατιστικά μη σημαντική τάση, σε σχέση με τη διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ για τους σεισμούς και σε σχέση με το επάγγελμα. Στην **πρώτη** περίπτωση (βλ. Πίνακα 18), η σχέση ήταν αντίστροφη και μη αναμενόμενη: η διάρκεια της συμμετοχής συνδεόταν με αρνητική αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης για τους σεισμούς ($-0,234$, $p<0,10$). Στη **δεύτερη** περίπτωση (βλ. Πίνακα 19), της ανάλυσης διακύμανσης, οι γεωεπιστήμονες και οι μηχανικοί/αρχιτέκτονες ήταν περισσότερο θετικοί στην αξιολόγηση του σχετικού έργου, σε σύγκριση με τους Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ και τα «άλλα επαγγέλματα» ($F=5,122$, $p<0,01$). Τι σημαίνουν τα σχετικά αποτελέσματα; Ενδεχομένως με την αύξηση της διάρκειας της υπηρεσίας σε κρατικά όργανα και επιτροπές οι επιστήμονες να συνειδητοποιούν την αναγκαιότητα της ενιαίας πληροφόρησης για τους μετασεισμούς. Αναμένεται να διαλευκανθεί αν οι επιστήμονες με μεγαλύτερη διάρκεια συμμετοχής είναι επίσης αυτοί που κατέχουν θέσεις καθηγητών ΑΕΙ/ΤΕΙ και προέρχονται από άλλα επιστημονικά επαγγέλματα.

Στην περίπτωση των **Υπεύθυνων των Οικισμών**, όπου λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος η στατιστική ανάλυση έχει μόνο διερευνητικό και ενδεικτικό χαρακτήρα, διαπιστώθηκαν περισσότερο θετικές εκτιμήσεις ως προς το έργο της ενημέρωσης για τους μετασεισμούς στους άνδρες, σε όσους είχαν λιγότερα παιδιά, στους λιγότερο μορφωμένους και σε αυτούς που ήταν υπεύθυνοι μεγαλύτερων καταυλισμών (βλ. Πίνακα 20). Αντίστροφα, αρνητικότερες εκτιμήσεις παρατηρήθηκαν στις γυναίκες, σε όσους είχαν περισσότερα παιδιά, στους περισσότερο μορφωμένους και σε αυτούς που ήταν υπεύθυνοι σε μικρότερους οικισμούς. Λόγω του ενδεικτικού χαρακτήρα αυτών των ευρημάτων, δεν κρίνονται σκόπιμες οι ερμηνείες στην παρούσα φάση.

Τέλος, στην περίπτωση των **στελεχών των ΜΚΟ**, όπου επιχειρήθηκε και σχετική στατιστική ανάλυση, αναδείχθηκαν δύο στατιστικά σημαντικές τάσεις. **Πρώτο** (βλ. Πίνακα 21), η απασχόληση των στελεχών σε μεγαλύτερο αριθμό επιχειρησιακών μετώπων συνδεόταν με αρνητικότερη αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης για τους μετασεισμούς ($-0,593$, $p<0,05$). **Δεύτερο** (βλ. Πίνακα 22), το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο των στελεχών συνδεόταν γενικά με αρνητικότερη αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης για τους μετασεισμούς ($F=9,566$, $p<0,01$). Προκύπτει το ερώτημα αν τα στελέχη με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο εκτίθενται σε περισσότερα μέτωπα, γεγονός που τους καθιστά περισσότερο ευαίσθητους ως προς την αναγκαιότητα της ενιαίας πληροφόρησης για τους σεισμούς.

Η πληροφόρηση των κατοίκων για τους μετασεισμούς γίνεται από επιστήμονες, εργαστήρια ή ινστιτούτα συγκεκριμένων φορέων. Σχετικό ερώτημα για το έργο της ενημέρωσης των κατοίκων για το σεισμό της 7.9.1999 από διάφορους σεισμολογικούς φορείς τέθηκε σε δύο ομάδες ερευνούμενων, τα στελέχη του ΟΑΣΠ και τους Επιστήμονες. Τα σχετικά περιγραφικά δεδομένα παρατίθενται στον Πίνακα 23. Γενικά, τα **στελέχη του ΟΑΣΠ** αξιολογούν θετικότερα τους διάφορους φορείς, σε σύγκριση με τους επιστήμονες. Όπως και θα αναμενόταν, τον υψηλότερο βαθμό δίνουν στον ΟΑΣΠ, ακολουθούν το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο, το Εργαστήριο Γεωφυσικής του ΑΠΘ, το Εργαστήριο Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, οι επιστημονικοί φορείς του εξωτερικού και το Σεισμολογικό Εργαστήριο της Πάτρας με τον χαμηλότερο βαθμό. Στην περίπτωση του **δείγματος των επιστημόνων**, ο υψηλότερος βαθμός δίνεται στο Γεωδυναμικό Ινστιτούτο, ακολουθεί ο ΟΑΣΠ, το Εργαστήριο Γεωφυσικής του ΑΠΘ, το Εργαστήριο Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, το Σεισμολογικό Εργαστήριο της Πάτρας και οι Επιστημονικοί Φορείς του εξωτερικού. Ενδεχομένως, οι αξιολογήσεις να ήταν διαφορετικές αν το επίκεντρο του σεισμού ήταν σε άλλες περιοχές της χώρας, όμως η σειρά κατάταξης θα πρέπει να προβληματίσει τους διάφορους φορείς πληροφόρησης των κατοίκων.

Πραγματοποιήθηκαν δύο ειδών στατιστικές αναλύσεις (ανάλυση διακύμανσης και συντελεστής συσχέτισης) στα σχετικά δεδομένα του μεγαλύτερου δείγματος, των **Επιστημόνων**. Στην **ανάλυση διακύμανσης** (Πίνακας 24), που επικεντρώθηκε κυρίως σε δημογραφικές μεταβλητές, σε 42 συσχετίσεις μόνο μια αναδείχθηκε ως στατιστικά σημαντική, ενώ παρατηρήθηκε και μια στατιστικά μη σημαντική τάση. Και οι δύο συσχετίσεις αφορούσαν την οικογενειακή κατάσταση των επιστημόνων. Οι επιστήμονες που ήταν σε διάσταση/διαζευγμένοι αξιολόγησαν θετικότερα το έργο του Εργαστηρίου Γεωφυσικής του ΑΠΘ ($F=3,111$, $p<0,10$) και του Σεισμολογικού Εργαστηρίου της Πάτρας ($F=4,551$, $p<0,05$). Αναμένεται να διευκρινιστεί αν οι παραπάνω συσχετίσεις είναι πραγματικές ή τυχαίες. Στην **ανάλυση συσχέτισης** (Πίνακας 25), που επικεντρώθηκε τόσο σε δημογραφικές μεταβλητές όσο και στην επαγγελματική δραστηριότητα των επιστημόνων, αναδείχθηκαν περισσότερες στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις. Στην αξιολόγηση του έργου του ΟΑΣΠ, τρεις δημογραφικές μεταβλητές (ηλικία, αριθμός των παιδιών και προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ)—που αναμφίβολα αλληλοσχετίζονται—συνδέονταν στατιστικά σημαντικά με θετική αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης για το σεισμό από τον ΟΑΣΠ ($0,276$, $p<0,05$; $0,348$, $p<0,01$; $=0,362$, $p<0,05$). Ενδεχομένως, μία από τις παραπάνω μεταβλητές να είναι υπεύθυνη για τη συσχέτιση, όμως αυτό μπορεί να καθοριστεί με την πραγματοποίηση πολυμεταβλητής ανάλυσης. Στατιστικά σημαντικές ήταν και δύο άλλες συσχετίσεις που αφορούν τη συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα σχετικά με τους σεισμούς και τη συνολική ερευνητική δραστηριότητα των επιστημόνων. Έτσι, η ερευνητική

δραστηριότητα συσχετίζεται θετικά με την αξιολόγηση από τους επιστήμονες του έργου ενημέρωσης των κατοίκων από το Εργαστήριο Γεωφυσικής του ΑΠΘ (0,295 και 0,281 $p<0,05$). Προφανώς, η ακτινοβολία και εικόνα του ΕΓΑΠΘ ως ερευνητικού κέντρου, ενδέχεται να έχει επηρεάσει τα αποτελέσματα. Επιπλέον, παρατηρήθηκε μια τάση, όχι όμως στατιστικά σημαντική, για επιστήμονες με περισσότερη γενικά προϋπηρεσία να είναι θετικότεροι ως προς το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από επιστήμονες του εξωτερικού (0,323, $p<0,10$). Τέλος, η απουσία στατιστικά σημαντικής σχέσης, είτε θετικής είτε αρνητικής, μεταξύ της συμμετοχής των επιστημόνων σε επιτροπές ή όργανα του ΟΑΣΠ και αξιολόγησης του έργου ενημέρωσης των διαφορετικών φορέων, σημαίνει ότι ο παράγοντας αυτός δεν έπαιξε κανέναν ρόλο στις αξιολογήσεις των επιστημόνων οι οποίες ήταν αντικειμενικές.

Στο πλαίσιο του ΟΑΣΠ λειτουργεί και η **Εθνική Επιτροπή Εκτίμησης Σεισμικού Κινδύνου**, η οποία ενεργοποιείται σε περιπτώσεις σεισμών αλλά και «προβλέψεων» σεισμών που κοινοποιούνται στον Οργανισμό προκειμένου να αποφανθεί, ώστε στη συνέχεια να ενημερώσει το κοινό μέσω των ΜΜΕ. Το ερώτημα για την αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των κατοίκων για τη σεισμική ακολουθία μετά το σεισμό της 7.9.1999 τέθηκε μόνο στους **επιστήμονες**. Οι 34 (54,9%) από τους επιστήμονες θεώρησαν ότι το έργο της ΕΕΕΣΚ ήταν «αρκετά» ή «πολύ ικανοποιητικό», οι 15 (24,2%) έκριναν ότι το έργο είναι ανεπαρκές (από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό») και οι υπόλοιποι 13 (21,0%) είτε δεν γνώριζαν είτε δεν απάντησαν. Μεταξύ αυτών (15) που έκριναν ανεπαρκές το έργο της Επιτροπής, το 40% ανέφερε την έλλειψη επαγγελματισμού και συντονισμού, τον ανταγωνισμό για τα παράθυρα της τηλεόρασης και τις συγκρουόμενες απόψεις• το 20% ανέφερε τον επουσιώδη και ασήμαντο ρόλο της Επιτροπής και την ανικανότητά της να επιβάλει κυρώσεις σε αυτούς που παραβιάζουν τον κώδικα δεοντολογίας• το 13,3% επισήμανε την ανικανότητα της Επιτροπής να διασφαλίσει το απόρρητο της διαδικασίας και την εχεμύθεια των πληροφοριών• το 13,3% ανέφερε τη μη έγκαιρη ενεργοποίηση και τη μη σταθερή λειτουργία της Επιτροπής με αποτέλεσμα να δημιουργείται κενό στη μεταφορά της επιστημονικής γνώσης στους αρμόδιους• και το υπόλοιπο (13,3%) αναφέρθηκε είτε στη σύνθεση της Επιτροπής (έλλειψη εξειδίκευσης στην έρευνα για πρόγνωση), είτε στην επιρροή που ασκεί ο Υπουργός στην Επιτροπή.

Στην στατιστική ανάλυση των δεδομένων των **επιστημόνων** για την κρίση του Έργου της Επιτροπής Εκτίμησης Σεισμικού Κινδύνου αναδείχθηκαν ως σημαντικοί δυο δημογραφικοί παράγοντες και ένας παράγοντας που αφορά τη συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ. Οι δημογραφικοί παράγοντες αφορούν τον αριθμό των παιδιών και την οικογενειακή κατάσταση. Αν και η τάση δεν είναι στατιστικά σημαντική (0,263, $p<0,10$), οι επιστήμονες

με περισσότερα παιδιά αξιολογούν θετικότερα το έργο της Επιτροπής (Πίνακας 26). Επίσης, οι έγγαμοι επιστήμονες (που αναμφίβολα έχουν και περισσότερα παιδιά) αξιολογούν θετικότερα το έργο της Επιτροπής, σε σύγκριση με τους διαζευγμένους—μια συσχέτιση που είναι και στατιστικά σημαντική ($F=4,219$, $p<0,05$, Πίνακας 27). Τέλος, η συμμετοχή στα όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ (που αναμφίβολα περιλαμβάνει και την Επιτροπή Εκτίμησης Σεισμικού Κινδύνου) συσχετιζόταν με θετική κρίση για την Επιτροπή όπως και θα αναμενόταν, αν και η συσχέτιση δεν είναι στατιστικά σημαντική ($0,292$, $p<0,10$).

Το έργο της πληροφόρησης και **ενημέρωσης των συνεργείων διάσωσης από τους επιστήμονες** γενικά (τους σεισμολόγους, γεωλόγους, γεωφυσικούς κτλ.) για τη μετασεισμική ακολουθία τέθηκε και στους ερευνούμενους της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ. Οι 22 από το ενιαίο δείγμα των 76 ερευνούμενων (28,9%) ανέφεραν ότι το σχετικό έργο ήταν «αρκετά» ή «πολύ ικανοποιητικό», οι 49 (64,5%) ότι ήταν ανεπαρκές («καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό») και οι 5 (6,5%) δεν γνώριζαν ή δεν απάντησαν. Οι λόγοι που επισήμαναν οι 49 ερευνούμενοι για την ανεπάρκεια του έργου ήταν κατά σειρά συχνότητας οι παρακάτω: δεν υπήρξε καμία ενημέρωση από τους επιστήμονες και κανείς δεν ασχολήθηκε με τον ψυχολογικό παράγοντα αυτών που συμμετείχαν και διακινδύνεψαν τις ζωές τους (26,5%)• δεν υπήρξε ενημέρωση ενώ επιβάλλεται η επιτόπια ενημέρωση από ειδικούς, όχι μόνο για την καλύτερη αντιμετώπιση αλλά και για την εμψύχωση των συνεργείων (22,4%)• δεν υπήρξε σαφής ενημέρωση από επιστήμονες και ενιαίο κέντρο πληροφόρησης (14,3%)• δεν υπήρξε έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση για τους μετασεισμούς ώστε να κινδυνεύουμε λιγότερο (8,2%)• δεν υπήρξε σαφής ενημέρωση, μόνο ανταγωνισμοί και τσακωμοί των επιστημόνων στα κανάλια (8,2%)• δεν υπήρξε ενημέρωση αλλά δεν υπάρχουν και οι δυνατότητες πρόβλεψης των μετασεισμών που θα καθόριζαν τις ενέργειές μας (6,1%)• χρειάζεται η επαφή με ειδικούς/σεισμολόγους πριν το σεισμό (4,1%)• δεν χρειάζεται η άμεση αλλά η έμμεση πληροφόρηση μέσω των συντονιστικών οργάνων των φορέων διάσωσης (6,1%). Για τους υπόλοιπους (4,1%) υπήρξε ασάφεια στους λόγους. Πάντως, από αρκετούς επισημάνθηκε η ανάγκη για ένα ενιαίο κέντρο επιχειρήσεων/πληροφόρησης στον τόπο της καταστροφής στο οποίο θα συμμετέχουν εκπρόσωποι όλων των αρμόδιων φορέων.

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων του ενιαίου δείγματος **ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ** για την κρίση του έργου των επιστημόνων ανέδειξε δύο παράγοντες, ο ένας στατιστικά σημαντικός και ο άλλος μη στατιστικά σημαντικός. Ο στατιστικά σημαντικός παράγοντας αφορά τη θέση και ιδιότητα του μέλους των συνεργείων διάσωσης (Βλ Πίνακα 28). Διαπιστώθηκε ότι οι πυροσβέστες/δόκιμοι αρχιπυροσβέστες της ΕΜΑΚ είναι περισσότερο επαινετικοί για το έργο πληροφόρησης των συνεργείων από τους επιστήμονες, σε σύγκριση με τα πληρώματα και το ιατρο-επιστημονικό προσωπικό του ΕΚΑΒ και τους πυροσβέστες

πυραγούς/αρχιπυραγούς της ΕΜΑΚ, που αξιολόγησαν ως ανεπαρκές το έργο ενημέρωσης των συνεργείων διάσωσης ($F=3,376$, $p<0,05$). Ο στατιστικά μη σημαντικός παράγοντας αφορά τον αριθμό των παιδιών κάτω των 12 ετών, που σχετίζεται αρνητικά με το έργο της ενημέρωσης από τους επιστήμονες ($-0,291$, $p<0,10$), δηλαδή, η τάση για αρνητική αξιολόγηση ισχυροποιείται με την αύξηση στον αριθμό των παιδιών κάτω των 12 ετών (Πίνακας 29). Ενδεχομένως, η αίσθηση της ανασφάλειας για το μέλλον των παιδιών, στην περίπτωση που κινδυνεύει η ζωή των μελών των συνεργείων από την έλλειψη πληροφόρησης για μετασεισμούς, να είναι μεγαλύτερη σε αυτούς που έχουν παιδιά κάτω των 12 ετών.

3. Γνώμες για τις Μεθόδους Πρόγνωσης Σεισμών, τις Διαδικασίες Δημοσιοποίησης Προγνώσεων και τον Κώδικα Δεοντολογίας

Τα τελευταία 25 χρόνια, το θέμα της πρόγνωσης σεισμών έχει απασχολήσει έντονα την επιστημονική κοινότητα αλλά και την ελληνική κοινωνία. Όπως αναφέρθηκε και στην ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, η ανακοίνωση ή η μη ανακοίνωση μιας πρόβλεψης μπορεί να έχει σοβαρές ανθρώπινες, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες. Στην παρούσα μελέτη, στόχος μας δεν είναι η αξιολόγηση της επιστημονικής εγκυρότητας των μεθόδων πρόβλεψης –κάτι που θα το κάνουν οι ίδιοι οι γεωεπιστήμονες-- αλλά η καταγραφή των γνώμων διαφόρων ομάδων ερευνούμενων, και ειδικότερα της επιστημονικής κοινότητας, για τις διαδικασίες γύρω από την πρόβλεψη των σεισμών και την ανακοίνωση των προβλέψεων. Η καταγραφή αυτή επιβάλλεται όχι μόνο λόγω των κοινωνικό-οικονομικών επιπτώσεων που έχουν οι προβλέψεις σεισμών αλλά και επειδή οι σχετικές έρευνες χρηματοδοτούνται από κρατικούς πόρους (φόρους των κατοίκων). Επειδή όμως υπάρχουν και επιστημονικά ζητήματα, στις σχετικές ερωτήσεις για τις μεθόδους βραχυπρόθεσμης και μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης προβλέφθηκαν και απαντήσεις, για όσους δεν γνώριζαν ή δεν ήθελαν να απαντήσουν.

α. Γνώμες για τις μεθόδους βραχυχρόνιας και μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης σεισμών από διάφορες ομάδες ερευνούμενων. Στους Πίνακες 30 και 31 καταγράφονται οι γνώμες των διάφορων ομάδων ερευνούμενων για τη βραχυχρόνια μέθοδο πρόβλεψης σεισμών ΒΑΝ και για τη μεσοπρόθεσμη μέθοδο πρόβλεψης, όπως αυτή έχει εκφραστεί και δημοσιοποιηθεί από τον Καθ. Παπαζάχο, ομότιμο Καθηγητή του ΑΠΘ.³

³ Η ερευνητική ομάδα γνωρίζει ότι η μέθοδος μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης έχει υιοθετηθεί και από άλλους γεωεπιστήμονες στην Ελλάδα και το εξωτερικό, όμως στον Ελλαδικό χώρο και στα ΜΜΕ η μέθοδος αυτή έχει σχεδόν ταυτιστεί με τον Καθ. Σεισμολογίας κ. Β. Παπαζάχο. Το σχετικό ερώτημα «προσωποποιήθηκε» όχι για να αποκλείσουμε άλλους που ασχολούνται με τη μέθοδο μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης αλλά για να γίνει περισσότερο κατανοητό στους μη ειδικούς. Η ερευνητική ομάδα θα ήθελε να ευχαριστήσει τον Καθ κ. Γ. Σταυρακάκη που επισήμανε την εκ παραδρομής διατύπωση

Σε ό,τι αφορά την εκτίμηση για τη **μέθοδο BAN**, παρατηρούνται τρεις διαφορετικές τάσεις στις διάφορες ομάδες (Βλ Πίνακα 30). **Πρώτο**, υπάρχει η τάση όπου η πλειοψηφία (>50%) των ερευνούμενων σημείωσε ότι «δεν γνωρίζει» ή «δεν απαντά» (στελέχη ΠΣΕΑ, ομάδες διάσωσης, ΤΑΣ). **Δεύτερο**, υπάρχει η τάση όπου η πλειονότητα μεταξύ αυτών που απαντούν θεωρεί ότι η μέθοδος BAN είναι μια μέθοδος «πολλά υποσχόμενη και χρήζει περαιτέρω έρευνας» (στελέχη ΟΤΑ, οι δημοσιογράφοι, τα στελέχη των ΜΚΟ, τα στελέχη του ΟΑΣΠ, τα στελέχη της ΥΑΣ, της Νομαρχίας και της Περιφέρειας και το Ενιαίο Δείγμα στελεχών πολιτικής προστασίας⁴). **Τέλος**, υπάρχει και η τάση όπου η πλειονότητα αυτών που απαντούν θεωρεί ότι η μέθοδος BAN αποτελεί μια «θεωρία χωρίς πρακτικές εφαρμογές» (επιστήμονες, πρώην στελέχη ΣΔΟ και στελέχη Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας). Σημειώνεται ότι τα ποσοστά που θεώρησαν τη μέθοδο είτε εντελώς άχρηστη είτε μια ζωτικής σημασίας ανακάλυψη για την ανθρωπότητα ήταν ασήμαντα. Μεταξύ των επιστημόνων, μόνο 4,8% θεωρεί τη μέθοδο «εντελώς άχρηστη και επικίνδυνη» και ένα μικρότερο ποσοστό (3,2%) τη θεωρεί ως μια «ζωτικής σημασίας ανακάλυψη για την ανθρωπότητα.» Γενικά, οι λιγότερο ειδικοί είναι περισσότερο ευνοϊκά διατεθειμένοι έναντι της μεθόδου BAN, σε σχέση με την επιστημονική κοινότητα.

Χρησιμοποιώντας την ίδια τυπολογία τάσεων και στη μέθοδο **μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης** (Βλ. Πίνακα 31), διαπιστώνουμε **πρώτο** ότι ένας μεγαλύτερος αριθμός ομάδων των ερευνούμενων μεταφέρονται στην κατηγορία «δεν γνωρίζω/δεν απαντώ» (Στελέχη ΟΤΑ, ΜΚΟ, ΠΣΕΑ, Διάσωσης και Ενιαίο Δείγμα στελεχών πολιτικής προστασίας). **Δεύτερο**, στην κατηγορία «πολλά υποσχόμενη, χρήζει περαιτέρω έρευνας» παραμένουν οι δημοσιογράφοι, τα στελέχη του ΟΑΣΠ, της Νομαρχίας, της ΥΑΣ και της Περιφέρειας **ενώ παράλληλα προστίθενται τα στελέχη των ΤΑΣ, της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και οι Επιστήμονες**. Σε σχέση με τις γνώμες για το BAN, η σημαντική μεταβολή είναι ότι οι Επιστήμονες μετακινούνται από την κατηγορία «θεωρία χωρίς πρακτικές εφαρμογές» στην κατηγορία «πολλά υποσχόμενη, χρήζει περαιτέρω έρευνας». Τέλος, στην κατηγορία «θεωρία χωρίς πρακτικές εφαρμογές» παραμένουν μόνο πρώην στελέχη του ΣΔΟ. Τέλος, όπως και στην περίπτωση του BAN, τα ποσοστά που θεωρούν τη μέθοδο μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης σεισμών είτε «εντελώς άχρηστη και επικίνδυνη» είτε «ζωτικής σημασίας ανακάλυψη για την ανθρωπότητα» είναι σχεδόν μηδαμινά.

«πρόβλεψη σεισμικού κινδύνου» αντί «πρόβλεψη σεισμού» στην αρχή της έρευνας,, οπότε δόθηκαν οι διορθωτικές οδηγίες στους ερευνητές-συνεντευκτές για τη σωστή εκφώνηση και ερμηνεία του σχετικού ερωτήματος..

⁴ Το Ενιαίο Δείγμα (N=167) περιλαμβάνει Στελέχη ΟΤΑ, ΜΚΟ, ΠΣΕΑ, ΟΑΣΠ, Διάσωσης, ΤΑΣ, ΣΔΟ, ΥΑΣ, Νομαρχίας, Περιφέρειας, ΓΓΠΠ και τους Υπεύθυνους Οικισμών. Όμως, το ερώτημα για την πρόβλεψη δεν τέθηκε στους Υπεύθυνους των Οικισμών.

Μετά τη διατύπωση της γνώμης τους για τις μεθόδους πρόβλεψης των σεισμών, οι ερευνούμενοι ρωτήθηκαν να αιτιολογήσουν με λίγα λόγια την επιλογή τους.

(1) **Σχόλια των Επιστημόνων.** Για τη μέθοδο **BAN**, η πλειονότητα των σχολίων (54,9%), των 51 **επιστημόνων** που απάντησαν, επικεντρώθηκε στο θέμα της μη επαλήθευσης και απόδειξης ως προς τις τρεις παραμέτρους του χώρου, του χρόνου, και του μεγέθους, και στο ότι μεσολαβούν πολλοί παράγοντες κατά τη διαδρομή του σήματος που δεν λαμβάνονται υπόψη από τη μέθοδο. Μάλιστα, κάποιοι ανέφεραν ότι η σχετική μεθοδολογία χρονολογείται από τη δεκαετία του 1950 (στη Ρωσία) ή από το 1930 και δεν έχει αποδειχθεί αξιόπιστη. Άλλοι επιστήμονες ανέφεραν τις προοπτικές της μεθόδου **BAN** (7,8%), το πειραματικό στάδιο της μεθόδου και την ανάγκη συνέχισης της έρευνας (5,8%), την ανεπάρκεια στο θεωρητικό υπόβαθρο και στη μεθοδολογία (3,9%), τη θεωρητική επάρκεια αλλά τον κακό χειρισμό στην έκδοση των αποτελεσμάτων που μπορεί να προκαλέσει σύγχυση και πανικό (3,9%). Μεμονωμένοι επιστήμονες ανέφεραν την ανάγκη οικονομικής στήριξης της έρευνας (2,0%), τη συχνή επαλήθευσή της (2,0%), τη μη αναγνώρισή της από επιστήμονες (2,0%), την αχρηστία της όταν υπάρχει ετοιμότητα (2,0%) και «άλλο» (2,0%). Τέλος, ένα ποσοστό (7,8%) ανέφερε συνδυασμό λόγων και το 5,9% δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

Για τη μέθοδο της **μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης**, μεταξύ των 47 **επιστημόνων** που απάντησαν, οι 10 (21,3%) ανέφεραν ότι η μέθοδος ευαισθητοποιεί την κρατική μηχανή και δίνει βάρος στην πρόληψη και τον ηπιότερο σχεδιασμό για πόλεις και περιοχές• οι 9 (19,1%) ότι η μέθοδος και τα αποτελέσματα βασίζονται στη στατιστική, δεν λαμβάνει υπόψη το σεισμοτεχνικό περιβάλλον της περιοχής, καλύπτει ευρείες περιοχές και δεν έχει πρακτική σημασία παρότι βασίζεται σε σωστές αρχές• οι 7 (14,9%) ότι βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο και χρήζει παρακολούθησης και πολλαπλών ελέγχων για χρονικό διάστημα πολλών ετών• οι 5 (10,6%) ότι η μέθοδος στηρίζεται σε υγιείς σεισμοτεχνικές βάσεις και έχει ήδη επαληθευτεί (π.χ. σεισμός της Σκύρου)• οι 4 (8,5%) ότι έχει προοπτικές και παρέχει ελπίδες για πρόβλεψη και πρακτική εφαρμογή• οι 7 (15,0%) ανέφεραν διάφορους λόγους (π.χ. ο κίνδυνος για τον τουρισμό, η ασάφεια στα όρια περιοχών, ο συνδυασμός λόγων)• και οι υπόλοιποι 5 (10,6%) δεν αιτιολόγησαν την επιλογή τους. Αν και διατυπώνονται πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, επιστημονικές και πρακτικές απορίες και για τις δύο μεθοδολογίες, η ποιοτική ανάλυση αποδεικνύει ότι η μέθοδος της μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης είναι περισσότερο αποδεκτή στην ελληνική επιστημονική κοινότητα από την μέθοδο της βραχυχρόνιας πρόβλεψης.

(2) **Σχόλια των Δημοσιογράφων.** Μεταξύ των 19 **δημοσιογράφων** που απάντησαν στο ερώτημα για τη μέθοδο **βραχυπρόθεσμης πρόβλεψης (BAN)**, οι 7 (36,8%) ανέφεραν ότι

δεν έχει επαληθευτεί, οι 6 (31,6%) ότι βρίσκεται στο πειραματικό στάδιο και χρήζει περαιτέρω έρευνας, οι 2 (10,5%) ότι έχει προοπτική ως μέθοδος πρόβλεψης, άλλοι 2 (10,5%) ότι η μέθοδος έχει ήδη επαληθευτεί και οι υπόλοιποι 2 (10,5%) δεν αιτιολόγησαν την επιλογή τους. Σε ό,τι αφορά τη **μέθοδο μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης**, μεταξύ των 18 δημοσιογράφων που απάντησαν, οι 5 (27,8%) ανέφεραν ότι βρίσκεται στο στάδιο της έρευνας και χρειάζεται περισσότερη τεκμηρίωση, άλλοι 5 (27,8%) ότι τα αποτελέσματα δεν έχουν επαληθευτεί, 3 (16,7%) ότι η μέθοδος έχει προοπτικές και ελπίδες, ένας (5,6%) ότι η μέθοδος έχει ήδη επαληθευτεί, άλλος ένας (5,6%) ανέφερε «άλλο λόγο» και οι υπόλοιποι 3 (16,7%) δεν αιτιολόγησαν την επιλογή τους. Σε αντίθεση με την επιστημονική κοινότητα, δεν προκύπτουν αισθητές διαφορές στις στάσεις των δημοσιογράφων έναντι των δύο μεθόδων πρόβλεψης.

(3) **Σχόλια του Ενιαίου Δείγματος στελεχών πολιτικής προστασίας** (βλ. υποσημείωση 4 για σύνθεση). Μεταξύ των 86 από τους 156 (55%) του Ενιαίου Δείγματος που απάντησαν στο ερώτημα για την εκτίμηση της **βραχυχρόνιας πρόβλεψης** (BAN), οι 27 (31,4%) ανέφεραν ότι η μέθοδος βρίσκεται στο πειραματικό στάδιο, και χρήζει περαιτέρω έρευνας ιδίως σε μια σειсмоγόνα χώρα όπως η Ελλάδα, οι 14 (16,3%) ότι η μέθοδος δεν έχει επαληθευτεί, οι 13 (15,1%) ότι έχει προοπτική ως μέθοδος πρόβλεψης, οι 12 (14,0%) ότι έχει επαληθευτεί αρκετές φορές, οι 11 (12,9%) ανέφεραν διάφορους μεμονωμένους λόγους (π.χ. χρειάζεται οικονομική στήριξη, να εκλείψει η φαγωμάρα μεταξύ επιστημόνων, έχει βάση αλλά χρειάζεται καλό χειρισμό, είναι περιττή η πρόβλεψη όταν υπάρχει ετοιμότητα, κτλ.) και οι υπόλοιποι 9 (10,4%) δεν αιτιολόγησαν την επιλογή τους.

Στην περίπτωση της **μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης** απάντησαν στο σχετικό ερώτημα οι 68 στους 156 (44%) ερευνούμενους του Ενιαίου Δείγματος. Μεταξύ αυτών, οι 26 (38,2%) ανέφεραν ότι η μέθοδος βρίσκεται στο στάδιο της έρευνας, οι 11 (16,2%) ότι έχει προοπτικές και υπάρχουν ελπίδες για πρόβλεψη, οι 7 (10,3%) ότι τα αποτελέσματά της δεν έχουν επαληθευτεί, οι 4 (5,9%) ότι η μέθοδος έχει επαληθευτεί, οι 12 (17,5%) ανέφεραν διάφορους μεμονωμένους λόγους (π.χ. χρειάζεται ενίσχυση, δίνει βάρος στον ηπιότερο σχεδιασμό, οι επιστήμονες χωρίζονται σε στρατόπεδα, είναι περιττή όταν υπάρχει καλός αντισεισμικός κανονισμός, βασίζεται σε στατιστικά δεδομένα κτλ.) και οι υπόλοιποι 8 (11,8%) δεν αιτιολόγησαν την επιλογή τους.

Στη συνέχεια, και με τη χρήση της στατιστικής ανάλυσης, διερευνήθηκαν οι παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάσουν τη στάση των ερευνούμενων των τριών δειγμάτων έναντι των δύο

μεθόδων πρόβλεψης σεισμών (Πίνακες 32-37)⁵. Στην περίπτωση των **επιστημόνων** (Πίνακες 32-33), αναδείχθηκαν μια στατιστικά σημαντική και δύο στατιστικά μη σημαντικές τάσεις. Η στατιστικά σημαντική τάση αφορά τη βραχυπρόθεσμη πρόβλεψη και συγκεκριμένα τη συμμετοχή σε επιτροπές και όργανα του ΟΑΣΠ. Η συμμετοχή σχετίζεται με αρνητική εκτίμηση της βραχυχρόνιας πρόβλεψης ($X^2=5,448$, $p<0,05$, Πίνακας 32). Ενδεχομένως τα αποτελέσματα αυτά να είναι αναμενόμενα, αν κανείς λάβει υπόψη την ιστορική διαμάχη μεταξύ στελεχών των ΟΑΣΠ ή των Επιτροπών του ΟΑΣΠ και των εκπροσώπων της ομάδας ΒΑΝ σχετικά με την ορθότητα των προβλέψεων, τη σύνθεση των επιτροπών αλλά και τη χρηματοδότηση των σχετικών ερευνών. Προφανώς, η στατιστική συσχέτιση αντανάκλα το κλίμα αμφισβήτησης για οποιεσδήποτε μεθόδους βραχυχρόνιας πρόβλεψης που έχει παγιωθεί στον ΟΑΣΠ ως ο κύριος αρμόδιος φορέας χάραξης της αντισεισμικής πολιτικής.

Οι δύο στατιστικά μη σημαντικές τάσεις αφορούν τη **μεσοπρόθεσμη πρόβλεψη** και συγκεκριμένα τις μεταβλητές, τα έτη προϋπηρεσίας και το φορέα απασχόλησης των επιστημόνων (Πίνακας 33). Λιγότερα έτη προϋπηρεσίας συνδέονταν με θετικές στάσεις έναντι της μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης ($X^2=4,570$, $p<0,10$). Επίσης, οι επιστήμονες που απασχολούνταν σε δημόσια ερευνητικά κέντρα και «άλλους φορείς» (δημόσιοι και διεθνείς οργανισμοί, ιδιωτικές εταιρίες και ερευνητικά κέντρα) ήταν περισσότερο ευνοϊκοί έναντι της μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης σε σύγκριση με τους συναδέλφους τους που απασχολούνταν στα ΑΕΙ/ΤΕΙ της χώρας ($X^2=7,381$, $p<0,10$). Ενδεχομένως, οι νεότεροι σε προϋπηρεσία να ταυτίζονται και με αυτούς που εργάζονται στα ερευνητικά κέντρα και να είναι περισσότερο ευνοϊκοί δεδομένου, ότι η μεσοπρόθεσμη μεθοδολογία βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά στην επιστημονική έρευνα. Όμως, οι ερμηνείες συνιστούν υποθέσεις εργασίας για περαιτέρω έρευνα, δεδομένου ότι οι συσχετίσεις δεν ήταν στατιστικά σημαντικές και λόγω του υψηλού ποσοστού κελιών στον Πίνακα Διασταύρωσης με προσδωκόμενη συχνότητα <5 . Πάντως, είναι αξιοσημείωτο το ότι δεν διαπιστώθηκε καμία σχέση μεταξύ της συμμετοχής σε επιτροπές και όργανα του ΟΑΣΠ και της γνώμης των επιστημόνων για τη μεσοπρόθεσμη

⁵ Αν και τα δεδομένα σχετικά με την πρόβλεψη (Βλ. κατηγορίες απαντήσεων στους Πίνακες 30-31) θα μπορούσαν να ικανοποιήσουν τις προϋποθέσεις δεδομένων διατακτικής κλίμακας, κρίθηκε σκόπιμο να τα χειριστούμε ως κατηγορικά, ποιοτικά δεδομένα και να χρησιμοποιήσουμε Χ-τετράγωνο(X^2) ως την ενδεικνυόμενη μέθοδο στατιστικής ανάλυσης. Εκτός αυτού, οι αρχικές 4 κατηγορίες απάντησης, συμπυκνώθηκαν σε δύο με τους εξής κωδικούς: Εντελώς άχρηστη και επικίνδυνη + θεωρία χωρίς πρακτικές εφαρμογές = 1 και πολλά υποσχόμενη, χρήζει περαιτέρω τεκμηρίωσης και έρευνας + ζωτικής σημασίας ανακάλυψης για την ανθρωπότητα = 2. Ουσιαστικά, οι συγκρίσεις έγιναν μεταξύ αυτών που πιστεύουν ότι οι μέθοδοι αυτές είναι «θεωρίες χωρίς πρακτικές εφαρμογές» και αυτών που πιστεύουν ότι είναι «πολλά υποσχόμενες...». Ανάλογα, έγινε και η συγχώνευση/ομαδοποίηση των τιμών στις ανεξάρτητες ποσοτικές μεταβλητές (π.χ. ηλικία, έτη προϋπηρεσίας, αριθμός παιδιών κτλ.), ώστε να μειωθούν οι κατηγορίες στους πίνακες διασταύρωσης και να μην προκύψουν πολλά κελιά με υψηλά ποσοστά προσδωκόμενης συχνότητας <5 . Παρά ταύτα, το πρόβλημα παραμένει λόγω κυρίως της κακής κατανομής στην εξαρτημένη μεταβλητή (γνώμη για πρόβλεψη).

πρόβλεψη. Η σχετική μέθοδος κρίνεται ανεξάρτητα από την συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές της Πολιτείας.

Η στατιστική **ανάλυση του Ενιαίου Δείγματος** ανέδειξε μόνο μία στατιστικά σημαντική σχέση, και αυτή σε σχέση με την **βραχυχρόνια πρόβλεψη** σεισμών και το μορφωτικό επίπεδο των ερευνούμενων (Πίνακες 34-35): Η θετική εκτίμηση για τη μέθοδο BAN αυξάνεται καθώς μειώνεται το επίπεδο μόρφωσης των ερευνούμενων ή αντίστροφα μειώνεται καθώς αυξάνεται το επίπεδο μόρφωσης ($X^2=9,260$, $p<0,01$). Τα ποσοστά θετικής εκτίμησης ακολουθούν μια γραμμική πτώση: Έως και Λύκειο= 92,3%, Πτυχιούχοι ΑΕΙ/ΤΕΙ = 83,3% και Κάτοχοι Μεταπτυχιακού/Διδακτορικού = 50,0%. Το επίπεδο μόρφωσης δεν είχε καμία σχέση με τη γνώμη των ερευνούμενων για τη μεσοπρόθεσμη πρόβλεψη. Αναρωτιέται κανείς αν το ιστορικό της αντιπαράθεσης μεταξύ της ομάδας BAN και του επιστημονικού/πολιτικού κατεστημένου και η σχετική μυστικοπάθεια που έχει συνοδεύσει τη μεθοδολογία BAN και τον χαρισματικό της πρωταγωνιστή εκπληρώνουν και άλλες κοινωνικο-ψυχολογικές λειτουργίες πέρα από τις επιστημονικές αναζητήσεις.

Τέλος, στην περίπτωση των **δημοσιογράφων**, στατιστικά σημαντικές σχέσεις παρατηρήθηκαν και στις δύο μεθόδους πρόβλεψης (Πίνακες 36, 37). Σε ό,τι αφορά τη **βραχυπρόθεσμη πρόβλεψη** (BAN, Πίνακας 36), η θετική εκτίμηση για τη μέθοδο BAN συνδεόταν με (α) την νεότερη ηλικία των δημοσιογράφων ($X^2=3,316$, $p<0,10$) (β) με τη χρήση λιγότερων πηγών πληροφόρησης για το σεισμό της 7.9.1999 ($X^2=4,550$, $p<0,05$) και (γ) τη φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοινωνιολογία/ ψυχολογία των ΜΜΕ και των καταστροφών ($X^2=4,550$, $p<0,05$). Στην περίπτωση της **μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης**, η θετική εκτίμηση για τη μέθοδο συσχετιζόταν με (α) την λιγότερη εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα ($X^2=5,538$, $p<0,05$), (β) τις λιγότερες πηγές πληροφόρησης για το σεισμό της Πάρνηθας ($X^2=5,538$, $p<0,05$) και (γ) τη φοίτηση σε μαθήματα κοινωνιολογίας/ψυχολογίας των ΜΜΕ και των καταστροφών ($X^2=3,545$, $p<0,10$). Και στις δύο μεθόδους, παρατηρείται ομοιομορφία στα ευρήματα, όσον αφορά τις λιγότερες πηγές πληροφόρησης και τη φοίτηση σε μαθήματα που σχετίζονται με την κοινωνιολογία των ΜΜΕ και των καταστροφών. Διαφορές προκύπτουν ως προς την εμπειρία από άλλες καταστροφές και την ηλικία των δημοσιογράφων. Δεν προέκυψε καμία σχέση μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου και της στάσης έναντι των δύο μεθόδων πρόβλεψης. Επειδή τα «ευρήματα» αυτά βασίζονται σε μικρό δείγμα και συνοδεύονται από υψηλά ποσοστά κελιών με προσδωκόμενη συχνότητα κάτω των 5, δε κρίνεται σκόπιμο να διακινδυνεύσουμε ερμηνείες έως ότου εξεταστούν σε μεγαλύτερα δείγματα δημοσιογράφων.

β. **Γνώμη για τη δημοσιοποίηση των προγνώσεων των σεισμών—Γνώμες των Επιστημόνων.** Στο ερώτημα, «ποια είναι γενικά η γνώμη σας για τη δημοσιοποίηση προγνώσεων σεισμικών κινδύνων που αναφέρονται στη χώρα μας από επιστήμονες που διαμένουν και εργάζονται στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό», οι 7 επιστήμονες (11,3%) σημείωσαν ότι «θα πρέπει να απαγορευτούν»• οι 34 (54,8%) ότι θα πρέπει «να επιτρέπονται αφού πρώτα εγκριθούν από την Εθνική Επιτροπή Εκτίμησης Σεισμικού Κινδύνου» της χώρας• οι 16 (25,8%) ότι θα πρέπει «να διέπονται μόνο από τον ατομικό κώδικα δεοντολογίας»• ένας (1,6%) σημείωσε ότι «δεν πρέπει να υπάρχει κανένας περιορισμός ή κώδικας»• άλλος ένας (1,6%) επέλεξε μια συνδυαστική απάντηση (2 και 3)• και οι υπόλοιποι 3 (4,8%) δεν απάντησαν. Η πλειονότητα είναι υπέρ της δημοσιοποίησης, αφού ελεγχθούν από την Εθνική Επιτροπή, ενώ μια σεβαστή μειονότητα είναι υπέρ του ατομικού κώδικα δεοντολογίας χωρίς έλεγχο από την Πολιτεία.

Στους 59 **επιστήμονες** που κλήθηκαν να αιτιολογήσουν την επιλογή τους, οι 13 (22,0%) επισήμαναν την ανάγκη οι ανακοινώσεις για επικείμενους σεισμούς να γίνονται από τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και όχι απευθείας από τους επιστήμονες• οι 12 (20,3%) ότι η ανακοίνωση θα πρέπει να γίνεται από την θεσμοποιημένη Εθνική Επιτροπή αφού έχει ελεγχθεί από ειδικούς επιστήμονες• οι 10 (16,9%) ανέφεραν τις κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις (π.χ. σύγχυση, πανικός, άγχος) που ενδέχεται να προκαλέσει η δημοσιοποίηση της πρόβλεψης από κρατικούς φορείς ή τους επιστήμονες• οι 7 (11,9%) ανέφεραν είτε κοινοποίηση στις αρμόδιες αρχές και τη δημοσιοποίηση στην περίπτωση ολιγορίας των αρχών είτε την απευθείας κοινοποίηση από τον επιστήμονα με το σκεπτικό ότι οι επιστήμονες είναι υπεύθυνοι και ελεύθεροι και δεν υπόκεινται σε κώδικες αμφίβολου σκοπιμότητας• οι άλλοι 7 (11,9%) επικαλέστηκαν διάφορους μεμονωμένους λόγους (π.χ. είναι λανθασμένη η έμφαση στην πρόγνωση αντί της θωράκισης, οι διαδικασίες περιττεύουν όταν η αξιολόγηση της πρόβλεψης γίνεται σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια, να τηρηθεί ο κώδικας του Συμβουλίου της Ευρώπης ή ο κώδικας μνήμης για αποτυχημένες προβλέψεις)• και οι υπόλοιποι 10 (17,0%) δεν αιτιολόγησαν την επιλογή τους.

Η στατιστική ανάλυση της γνώμης των **επιστημόνων** για τη δημοσιοποίηση των προγνώσεων σεισμών ανάδειξε δύο στατιστικά μη σημαντικές τάσεις (Πίνακας 38). Η μια αφορά το φύλο των επιστημόνων και η άλλη το επάγγελμά τους. Σε ό,τι αφορά το φύλο, παρατηρείται μια τάση για τις γυναίκες να επιλέγουν περισσότερο την απαγόρευση ή τη δημοσιοποίηση μετά από την έγκριση της Εθνικής Επιτροπής σε σχέση με τους άνδρες επιστήμονες που επιλέγουν περισσότερο τον ατομικό κώδικα δεοντολογίας ή κανέναν κώδικα/περιορισμό ($X^2=3,301$, $p<0,10$). Επίσης, και ως προς το επάγγελμα, που ενδέχεται να συσχετίζεται και με το φύλο, παρατηρείται η τάση για τους «Αρχιτέκτονες/Μηχανικούς»

και τους επιστήμονες στα «άλλα επαγγέλματα» (ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, συνταξιούχοι κτλ.) να επιλέγουν περισσότερο την απαγόρευση και τη δημοσιοποίηση μετά από έλεγχο της Εθνικής Επιτροπής, σε σύγκριση με τους «σεισμολόγους/γεωφυσικούς/γεωλόγους» και τους πανεπιστημιακούς που επιλέγουν περισσότερο τον ατομικό κώδικα δεοντολογίας ή κανέναν κώδικα/περιορισμό της συμπεριφοράς των επιστημόνων ($X^2=6,924$, $p<0,10$).

γ. Τρόπος διαχείρισης από την Πολιτεία του θέματος της δημοσιοποίησης προγνώσεων σεισμών είτε αυτές προέρχονται από Έλληνες είτε από ξένους επιστήμονες-Δείγμα Δημοσιογράφων. Στο σχετικό ερώτημα, το οποίο ήταν ανοικτό και απαντήθηκε από όλους τους 26 δημοσιογράφους (Βλ. κωδικοποιημένες απαντήσεις, Πίνακας 39), παρατηρήθηκε μεγάλη διακύμανση στις απαντήσεις, από την πλήρη απαγόρευση και συσκότιση (11,5%) μέχρι την πλήρη δημοσιοποίηση (7,7%), δεδομένου ότι δεν είναι εφικτή η διασφάλιση του απορρήτου, όταν οι σχετικές προβλέψεις ανακοινώνονται σε επιστημονικά συνέδρια και περιοδικά. Ένα σεβαστό ποσοστό (19,2%) ανέφερε ότι οι προβλέψεις πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να παίρνονται μέτρα προφύλαξης με διακριτικότητα χωρίς να δημοσιοποιούνται. Ένα μεγαλύτερο ποσοστό (19,2%) ανέφερε ότι πρώτα θα πρέπει να γίνεται επιστημονικός έλεγχος και μετά να ανακοινώνεται στο κοινό, ενώ 11,5% διατύπωσε την άποψη ότι η Πολιτεία θα πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για τη δημοσιοποίηση με τη δημιουργία ενιαίου φορέα. Σχετικά μεγάλο ήταν και το ποσοστό (19,2%) που επισήμανε βασικές προϋποθέσεις ετοιμότητας (π.χ. ενημέρωση του κοινού και των μαθητών, ύπαρξη σχεδίων εκκένωσης και κώδικα δεοντολογίας κτλ.) πριν τη δημοσιοποίηση των προβλέψεων. Τέλος, οι 7,7% έδωσαν άλλες απαντήσεις (π.χ. σεισμοί είναι απρόβλεπτοι, η δημοσιοποίηση είναι δίλημμα για το δημοσιογράφο), ενώ ένα 3,8% δεν γνώριζε/δεν απάντησε. Το σχετικό δίλημμα για το δημοσιογράφο που αντανάκλα και το σχετικό προβληματισμό στη βιβλιογραφία για το ρόλο των ΜΜΕ στις μαζικές καταστροφές είναι το εξής: Ως δημοσιογράφος είμαι υπέρ της δημοσιοποίησης, όμως ως άνθρωπος είμαι κατά της δημοσιοποίησης.

δ. Κώδικας Δεοντολογίας για τους Επιστήμονες που θα ρυθμίζει τη συμπεριφορά τους σχετικά με τη δημοσιοποίηση των προβλέψεων σεισμών. Το ερώτημα για τον Κώδικα Δεοντολογίας που συντάχθηκε από την Εθνική Επιτροπή Εκτίμησης Σεισμικού Κινδύνου, η οποία λειτουργεί στο πλαίσιο του ΟΑΣΠ, τέθηκε μόνο σε τέσσερις κατηγορίες ερευνούμενων, τους Επιστήμονες, τα στελέχη του ΟΑΣΠ, τα πρώην στελέχη του ΣΔΟ και τα στελέχη της ΓΓΠΠ (βλ. Πίνακα 40). Αν και υπάρχουν μικροδιαφορές μεταξύ των τριών ομάδων που απαντούν στο σχετικό ερώτημα, 8/9 στους 10 (80-90%) συμφωνούν με την ιδέα του Κώδικα Δεοντολογίας. Ειδικότερα για το δείγμα των 62 **επιστημόνων**, οι 61,3%

συμφώνησαν απόλυτα, οι 19,4% απλώς συμφώνησαν, οι 3,2% εκδήλωσαν ουδετερότητα, οι 3,2% απλώς διαφώνησαν, οι 6,5% διαφώνησαν απόλυτα και οι 6,4% δεν γνώριζαν/δεν απάντησαν.

Μεταξύ των 58 **επιστημόνων** που τοποθετήθηκαν στο σχετικό ερώτημα, οι 8 (13,8%) ανέφεραν τις ευεργετικές επιπτώσεις για την προστασία του κοινού από τον πανικό κτλ. • οι 10 (17,3%) επισήμαναν τις δυσκολίες στην εφαρμογή του • οι 6 (10,3%) εξέφρασαν γενικά θετικά σχόλια (π.χ. «με εκφράζει πλήρως») • οι 3 (5,2%) ανέφεραν τον αρμόδιο φορέα ως τελικό αποδέκτη σχετικών πληροφοριών • μια δεύτερη τριάδα (5,2%) ανέφερε τις ευεργετικές συνέπειες στην πρόληψη των αντιπαραθέσεων μεταξύ των επιστημόνων • μια τρίτη τριάδα (5,2%) ανέφερε ότι ο Κ.Δ. δεν εκφράζει την επιστημονική κοινότητα της χώρας, αφού δεν προηγήθηκε διάλογος • οι 8 (13,8%) διατύπωσαν διάφορα θετικά ή αρνητικά σχόλια («προϊόν συλλογικής εργασίας που έλαβε υπόψη τη συσσωρευμένη εμπειρία δεκαετιών», «αρκεί ο Κώδικας της Ευρωπαϊκής Σεισμολογικής Επιτροπής», «ως μέλος της Επιτροπής τον έχω εγκρίνει», «τα αμερικάνικα πρότυπα δεν ισχύουν για τη χώρα μας», «διαφωνώ στα πρώτα δύο σημεία και συμφωνώ στα τρία τελευταία», «να είναι περισσότερο αυστηρός») • και οι υπόλοιποι 17 (29,3%) προτίμησαν να μην σχολιάσουν τη θέση τους.

Σημειώνεται, τέλος, ότι η στατιστική ανάλυση των σχετικών δεδομένων (Βλ. Πίνακα 41) ανέδειξε μόνο ένα στατιστικά σημαντικό παράγοντα, το φορέα απασχόλησης των επιστημόνων. Έτσι, οι επιστήμονες που απασχολούνταν σε δημόσια ερευνητικά κέντρα ή στα ΑΕΙ/ΤΕΙ του λεκανοπεδίου Αττικής ήταν περισσότερο «αρνητικοί»⁶ έναντι του Κ.Δ., σε σύγκριση με τους επιστήμονες που απασχολούνταν στα περιφερειακά ΑΕΙ/ΤΕΙ ή σε «άλλους φορείς» (π.χ. δημόσιοι και διεθνείς οργανισμοί, ιδιωτικές εταιρείες και ιδιωτικά ερευνητικά κέντρα) ($X^2=7,834$, $p<0,05$). Η διασταύρωση και η συσχέτιση έχει σχετική αξιοπιστία, δεδομένου ότι δεν έχει το πρόβλημα του υψηλού ποσοστού κελιών με χαμηλή προσδωκόμενη συχνότητα. Η ερμηνεία της συσχέτισης δεν είναι σαφής. Ενδέχεται να αντανακλά μια ψυχολογία ότι τα κεντρικά ΑΕΙ και τα Δημόσια ερευνητικά κέντρα είναι αυτάρκη ως προς τους αυτό-ελέγχους. Ενδέχεται να αντανακλούν αντιπαλότητες μεταξύ περιφερειακών και κεντρικών φορέων ως προς την απόδοση ευθυνών για τα προβλήματα που έχουν προκύψει σχετικά με τις ανακοινώσεις σεισμών. Πάντως, το ότι δεν προέκυψε καμία συσχέτιση μεταξύ συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ και των στάσεων των

⁶ Με δεδομένη την ανισοκατανομή λόγω της συντριπτικής αποδοχής του Κ.Δ. από την επιστημονική κοινότητα, και προκειμένου να γίνει όσο είναι δυνατόν μια καλύτερη κατανομή για λόγους στατιστικής ανάλυσης, οι 5 κατηγορίες απάντησης των επιστημόνων χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, σε όσους συμφώνησαν απόλυτα με τον Κ.Δ. (N=38) και στους υπόλοιπους που περιλάμβαναν τις άλλες 4 κατηγορίες (απλώς συμφωνώ, ουδέτερος, απλώς διαφωνώ, διαφωνώ απόλυτα). Η τεχνική αυτή εξασφαλίζει καλύτερη στατιστική κατανομή, ενδέχεται όμως να λειτουργεί κατά της ανεύρεσης στατιστικών διαφορών.

επιστημόνων για τον Κ.Δ. σημαίνει ότι η αποδοχή του είναι υπεράνω πολιτικών σκοπιμοτήτων.

4. Δημοσιογραφική Κάλυψη, το Δείγμα, οι Εμπειρίες από Καταστροφές, τα Μέτωπα Δράσης, οι Πηγές Πληροφόρησης, τα Επίπεδα Γνώσεων και οι Επαγγελματικές Ανάγκες

α. Το δείγμα των δημοσιογράφων-μια συνοπτική περιγραφή. Μεταξύ των 26 δημοσιογράφων, οι 11 (42,3%) εργάζονταν σε εφημερίδες, οι 3 (11,5%) σε ραδιοφωνικό σταθμό, οι 6 (23,1%) σε τηλεοπτικό σταθμό και οι άλλοι 6(23,1%) σε δύο η περισσότερα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (ΜΜΕ). Επίσης, οι 14 (53,8%) ήταν άνδρες και οι 12 (46,2%) γυναίκες. Οι 4 (15,4%) εργάζονταν σε κρατικό ΜΜΕ, οι 20 (76,9%) σε ιδιωτικό ΜΜΕ και οι 2 (7,6%) σε μικτό καθεστώς. Συγκροτήματα ΜΜΕ που εκπροσωπούνται στο δείγμα περιλαμβάνουν **από τις εφημερίδες:** Τα Νέα, την Απογευματινή, την Αυγή, Το Βήμα, την Ελευθεροτυπία, το Ριζοσπάστη, το Έθνος, τη Βραδινή, την Καθημερινή, τον Ελεύθερο Τύπο, τον Αδέσμευτο Τύπο (του Δ. Ρίζου)• **από τους ραδιοσταθμούς:** τον ΕΡΑ-1, τον FLASH, τον ΑΝΤΕΝΑ, τον 902FM• και **από τους τηλεοπτικούς σταθμούς:** τον ΝΕΤ-TV, τον STAR-TV και τον ALTER. Καταβλήθηκαν προσπάθειες ώστε να εκπροσωπηθούν οι δημοσιογράφοι από όλα τα ΜΜΕ, ως προς το φύλο, το καθεστώς ιδιοκτησίας και τις πολιτικές αποχρώσεις.

β. Εμπειρίες του δείγματος από σεισμούς και άλλες καταστροφές. Σε ό,τι αφορά τις εμπειρίες του δείγματος από σεισμούς (βλ. Πίνακα 42), κανένας στο δείγμα δεν είχε επαγγελματική εμπειρία από το σεισμό της Θεσσαλονίκης (1978). Τα ποσοστά με εμπειρίες από σεισμούς αυξάνονται καθώς προχωράμε χρονολογικά από το σεισμό των Αλκυονίδων (1981)(7,7%) , στο σεισμό της Καλαμάτας (1986) (11,5%), στο σεισμό του Πύργου (1993) (23,1%), στο σεισμό των Γρεβενών (1995)(30,8%), στο σεισμό του Αιγίου (1995) (53,8%) και τέλος στο σεισμό της Αττικής (100%). Η επαγγελματική εμπειρία από το σεισμό της Αττικής ήταν προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην έρευνα. Κατά ΜΜΕ, η δημοσιογραφική κάλυψη των σεισμικών γεγονότων είναι επικρατέστερη στις εφημερίδες, ακολουθεί το ραδιόφωνο και τελευταία η τηλεόραση (βλ. «ΝΑΙ» στήλη). Επίσης, τα ποσοστά κάλυψης αυξάνονται σε όλα τα ΜΜΕ από το σεισμό της Θεσσαλονίκης έως το σεισμό της Αττικής, ενώ παράλληλα παρατηρείται και μια αύξηση στα ποσοστά κάλυψης από τα ραδιοτηλεοπτικά δίκτυα σε σχέση με τις εφημερίδες.

Με εξαίρεση τους σεισμούς του Αιγίου (1995) και της Πάρνηθας (1999), μεγάλα ποσοστά του δείγματος των δημοσιογράφων, που κυμαίνονται από 50% έως και 96% έχουν καλύψει δημοσιογραφικά, σε εφημερίδες, ραδιόφωνο ή την τηλεόραση, και άλλες μαζικές

καταστροφές, όπως τα τεχνολογικά ατυχήματα (50%), την τρομοκρατία (58%), τα αεροπορικά δυστυχήματα (62%), τα ναυάγια (73%), τους καύσωνες (81%), τις δασοπυρκαγιές (89%) και τις πλημμύρες (96%) (Πίνακα 43).

γ. Τα μέτωπα δράσης των δημοσιογράφων στο σεισμό της Πάρνηθας (Πίνακας 44). Μεγάλα ποσοστά του δείγματος (>50%) δραστηριοποιήθηκαν στο μέτωπα του Εργοστάσιου της Ρικομέξ (81%), του Εργοστασίου Φουρλή (69,2%), της Πολυκατοικίας στην Μεταμόρφωση στις οδούς Ψυχάρη και Χρυσολωρά (65,4%), της Πολυκατοικίας στο Μενίδι στην Οδό Σουλίου (57,7%), του Εργοστασίου Φαράν στην Κάτω Κηφισιά (50%) και της Πολυκατοικίας στη Φιλαδέλφεια στις οδούς Πίνδου & Γ. Παπανδρέου (50%). Μικρότερα ποσοστά (<50%) έδρασαν στην Εταιρεία ΦΙΑΛΟΠΛΑΣΤ στο Μενίδι (31%), στην Εταιρεία BIOKYT ΕΠΕ, επίσης στο Μενίδι (27%), το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο στο Δαφνί (15%), τον Παιδικό Σταθμό στο Μενίδι (12%) και σε άλλα μέτωπα (42%).

Δεν χωράει αμφιβολία ότι η διάρκεια των επιχειρήσεων διάσωσης και ο αριθμός των νεκρών/τραυματιών/αγνοουμένων έπαιξαν κάποιο ρόλο στη δραστηριοποίηση και στην ανάπτυξη των δημοσιογράφων στα διάφορα μέτωπα της μετασεισμικής περιόδου, μια υπόθεση εργασίας που αντλείται και από τη διεθνή βιβλιογραφία. Το εργοστάσιο της Ρικομέξ, όπου θρηνήσαμε τους περισσότερους νεκρούς (43) προσέλκυσε το μεγαλύτερο ποσοστό δημοσιογράφων. Αντίστροφα, μικρά ποσοστά προσέλκυσαν το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο, όπου δεν υπήρξαν νεκροί ως άμεσο αποτέλεσμα του σεισμού ή ο Παιδικός Σταθμός, όπου ένα παιδάκι έχασε τη ζωή του.⁷ Όμως, η συσχέτιση δεν πρέπει να είναι απόλυτη. Παρά το μεγαλύτερο αριθμό νεκρών (16) στην Πολυκατοικία της Μεταμόρφωσης σε σχέση με το Εργοστάσιο Φουρλή (6), το εργοστάσιο Φουρλής προσέλκυσε ένα δυσανάλογα μεγαλύτερο ποσοστό από τους δημοσιογράφους του δείγματος (69,2%) σε σχέση με την Πολυκατοικία της Μεταμόρφωσης (65,4%). Επομένως θα πρέπει να μεσολαβούν και άλλοι παράγοντες εκτός από τον αριθμό των νεκρών που καθορίζουν την προσέλευση των δημοσιογράφων. Οι υποθέσεις εργασίας θα πρέπει να εξεταστούν με μεγαλύτερα και πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα δημοσιογράφων, χρησιμοποιώντας περισσότερο αξιόπιστα και τελικά στοιχεία για νεκρούς και τραυματίες κατά μέτωπο των ίδιων των υπηρεσιών διάσωσης.

Σε ό,τι αφορά τη δραστηριοποίηση των δημοσιογράφων σε διάφορες φάσεις της μετασεισμικής περιόδου (βλ. Πίνακα 45) σχεδόν όλοι τους (96,2%) δραστηριοποιήθηκαν στις

⁷ Βλέπε τις εφημερίδες «Ελεύθερος Τύπος», 10. 9.1999, σελ. 19, «Εθνος», 10.9.1999, σελ. 16-17 και «Τα Νέα», 10.9.1999, σελ. 20, για τα σχετικά στοιχεία των νεκρών ή των αγνοουμένων κατά μέτωπο επιχειρήσεων.

πρώτες δύο φάσεις, της άμεσης μετακαταστροφικής περιόδου και της μεταβατικής αποκατάστασης, ενώ τα ποσοστά που δραστηριοποιήθηκαν στην τρίτη φάση της «μόνιμης αποκατάστασης κατοικιών/επιχειρήσεων» και την τέταρτη φάση της «ανοικοδόμησης των περιοχών» ήταν 50% και 57,7% αντίστοιχα. Η έμφαση στην άμεση μετακαταστροφική περίοδο έχει επίσης επισημανθεί και στη διεθνή βιβλιογραφία (Βλ. ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, Κεφάλαιο ΙΙΑ).

Ειδικότερα, και στο ερώτημα «ποια ήταν συνοπτικά τα θέματα της δημοσιογραφικής σας κάλυψης ως προς το σεισμό της 7.9.1999», η ανάλυση περιεχομένου (Βλ. Πίνακα 46) έδειξε ότι ένα μεγάλο ποσοστό (53,8%) επικεντρώθηκε σε θύματα, επιπτώσεις, ζημιές και γενικά καταστροφές (πρώτες 5 κατηγορίες), όχι όμως αποκλειστικά, αλλά σε συνδυασμό με ενέργειες περίθαλψης, αποκατάστασης, απόδοσης ευθυνών αλλά και ανοικοδόμησης. Επίσης, ένα μεγάλο ποσοστό (30,7%, κατηγορίες 6 έως και 9) αναφέρθηκε σε διεξαγωγή επιτόπιων ερευνών και δημοσκοπήσεων αλλά σε συνδυασμό και με άλλες ενέργειες, όπως επιπτώσεις, διασώσεις, καταγγελίες, απόδοση ευθυνών και προγνώσεις σεισμών. Σημειωτέον ότι στην ανάλυση περιεχομένου, χρησιμοποιήθηκε η απάντηση (δηλαδή ο δημοσιογράφος) ως μονάδα ανάλυσης (με αποτέλεσμα τα ποσοστά των κατηγοριών να αθροίζονται στο 100%). Όμως, πολλές απαντήσεις ήταν πολυδιάστατες και υποδήλωναν πολλαπλές ενασχολήσεις. Μια διαφορετική μεταχείριση, ενδεχομένως καλύτερη απεικόνιση της κατάστασης, θα ήταν η ταξινόμηση με βάση τις «ανεξάρτητες ιδέες» ως μονάδα ανάλυσης—όπου όμως τα αποτελέσματα δεν θα αντιστοιχούν στους δημοσιογράφους, αλλά στο σύνολο των ιδεών που θα υπερβαίνουν τον αριθμό των δημοσιογράφων, λόγω της πολυθεματικότητας της αρθρογραφίας τους.

δ. Πηγές πληροφόρησης των δημοσιογράφων κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Πίνακας 47). Τα δεδομένα της παρούσας έρευνας επιβεβαιώνουν σε γενικές γραμμές την τάση που έχει παρατηρηθεί σε διεθνείς έρευνες για εξάρτηση από κρατικές πηγές (“command post view”). Πρώτες σε συχνότητα είναι οι Ελληνικές Ομάδες Διάσωσης (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ) και οι εκπρόσωποι των αρμόδιων κρατικών φορέων (ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ κτλ.). Ακολουθούν οι ΟΤΑ. Όμως, σχετικά υψηλά είναι και τα ποσοστά που βασίστηκαν σε στελέχη ΜΚΟ, και στους ίδιους τους πληγέντες και τους συγγενείς τους ως πηγές πληροφόρησης για το ρεπορτάζ τους. Η χρήση των πληγέντων ως πηγών πληροφόρησης αποτελεί μια αυξανόμενη τάση, που όμως ενέχει και κινδύνους ως προς την αντικειμενική απεικόνιση της μετακαταστροφικής κατάστασης. Τελευταίοι ως πηγές πληροφόρησης ήταν τα στελέχη των ξένων ομάδων διάσωσης που ίσως να οφείλεται σε προβλήματα γλώσσας/επικοινωνίας• σε διστακτικότητα των εκπροσώπων διάφορων φορέων μην τυχόν και προβούν σε λανθασμένες εκτιμήσεις και επηρεάσουν τις επιχειρήσεις

ή τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών• ή ακόμη και στον περιθωριακό ρόλο, που συνήθως ανατίθεται στα ξένα συνεργία διάσωσης.

ε. Επίπεδο γνώσεων των δημοσιογράφων για την κοινωνιολογία και την ψυχολογία των μαζικών καταστροφών. Έχοντας υπόψη τη βιβλιογραφία για τις υπερβολικές εικόνες αποδιοργάνωσης ως επακόλουθο των μαζικών καταστροφών που επικρατούν συνήθως στα ΜΜΕ, κατασκευάσαμε ένα συνοπτικό τεστ για τις αντιδράσεις κατοίκων σε μαζικές καταστροφές, όπως αυτές έχουν τεκμηριωθεί στη διεθνή βιβλιογραφία των κοινωνικών επιστημών. Γενικά, ο πανικός, η προσωπική αποδιοργάνωση και το σοκ δεν αποτελούν τις κυρίαρχες αντιδράσεις των κατοίκων στις καταστροφές. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα υγιούς αντίδρασης εκ μέρους των κατοίκων. Η έκφραση αλληλεγγύης μετά από μια καταστροφή χαρακτηρίζει περισσότερο τις φυσικές παρά τις τεχνολογικές καταστροφές. Οι λεηλασίες και οι αλληλο-κατηγορίες είναι περισσότερο επακόλουθα των τεχνολογικών και κοινωνικών παρά των φυσικών καταστροφών. Τέλος, η εκκένωση μιας περιοχής σε περίπτωση επερχόμενης καταστροφής δεν είναι μια απλή διαδικασία που συντελείται χωρίς αντιστάσεις στις αρχές. Πολλά εξαρτώνται από την τοποθεσία των μελών της οικογένειας, την ασφάλεια της περιουσίας που καλούνται να εγκαταλείψουν οι κάτοικοι και τους αμυντικούς μηχανισμούς άρνησης της απειλής. Το σύντομο τεστ περιείχε 5 προτάσεις σχετικά με τον πανικό, τις λεηλασίες, το κλίμα μετά από καταστροφές, το μετατραυματικό στρες και την εκκένωση περιοχών, όπου οι δημοσιογράφοι καλούνταν να «συμφωνήσουν», να «διαφωνήσουν» ή να σημειώσουν ότι «δεν γνωρίζουν».

Στον Πίνακα 48 παρατίθενται τα αποτελέσματα με τις απόλυτες συχνότητες και την ποσοστιαία κατανομή. Σε αγκύλες κάτω από την απόλυτη συχνότητα υπάρχουν οι κωδικοί (0, 1, και 2) όπου το «0» είναι λάθος, το «2» είναι το σωστό και το «1» είναι δε γνωρίζω. Εξετάζοντας το συνολικό προφίλ του δείγματος, παρατηρήσαμε τα εξής: Τα ποσοστά λανθασμένης απάντησης ήταν 96,2% ως προς τον πανικό, 30,8% ως προς τις λεηλασίες, 19,2% ως προς το συναινετικό κλίμα, 96,2% ως προς το ψυχολογικό σοκ και το μετατραυματικό στρες και 30,8% ως προς την εκκένωση περιοχής σε περίπτωση απειλής. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν σε γενικές γραμμές την εικόνα της αποδιοργάνωσης της ανθρώπινης συμπεριφοράς, ιδίως ως προς τα φαινόμενα της προσωπικής αποδιοργάνωσης (π.χ. πανικός και ψυχολογικό σοκ). Αυτό ενδεχομένως να εξηγεί ως ένα βαθμό το γεγονός ότι κάθε φορά που εκδηλώνεται ένας σεισμός ανεξάρτητα από το μέγεθός του, και τα αποτελέσματά του, κυριαρχεί στις επικεφαλίδες ο όρος «πανικός».

Σε ατομικό επίπεδο, οι επιδόσεις (σωστές απαντήσεις) των ερευνούμενων κυμαίνονταν από 2 έως 6, αν και θεωρητικά η διακύμανση είναι από 0 έως 10 (2x 5 = 10). Έτσι, 3 στους 26

(11,5%) έλαβαν βαθμό 2, 3 (11,5%) έλαβαν βαθμό 3, 12 (46,2%) έλαβαν βαθμό 4, 5 (19,2%) έλαβαν βαθμό 5 και 3 (11,5%) έλαβαν βαθμό 6. Η κατανομή των επιδόσεων στο τεστ «κοινωνιολογίας και ψυχολογίας των καταστροφών» ήταν στατιστικά κανονική.

Εξετάζοντας, στη συνέχεια τους παράγοντες (π.χ. δημογραφικούς, χαρακτηριστικά των δημοσιογραφικών οργανισμών που εργάζονταν, εμπειρίες από σεισμούς και καταστροφές κτλ.) που ενδέχεται να επηρεάσουν τις επιδόσεις των δημοσιογράφων στο τεστ (Βλ. Πίνακες 49 και 50), διαπιστώσαμε τα εξής: Δύο από τους παράγοντες αναδείχθηκαν στατιστικά σημαντικοί, ενώ για άλλους δύο παρατηρήθηκαν στατιστικά μη σημαντικές τάσεις. Η εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα και η ηλικία των δημοσιογράφων συνδεόταν θετικά, αλλά όχι στατιστικά σημαντικά, με υψηλές επιδόσεις στο τεστ «κοινωνιολογίας και ψυχολογίας» των καταστροφών (0,366, και 0,348, $p < 0,10$ αντίστοιχα). Επίσης, η κάλυψη από τους δημοσιογράφους μεγαλύτερου αριθμού μετασεισμικών φάσεων στο σεισμό της Πάρνηθας συνδεόταν θετικά και στατιστικά σημαντικά με υψηλές επιδόσεις στο τεστ (0,469, $p < 0,05$). Αναμφίβολα, η πραγματική εμπειρία από σεισμούς και καταστροφές λειτουργεί εποικοδομητικά για τη διαμόρφωση αντικειμενικών και σφαιρικών αντιλήψεων. Τέλος, η απασχόληση σε μεγάλους δημοσιογραφικούς οργανισμούς συνδεόταν αρνητικά και στατιστικά σημαντικά με επιδόσεις στο τεστ «κοινωνιολογίας και ψυχολογίας των καταστροφών» (-0,573, $p < 0,05$), μια συσχέτιση χωρίς αυτονόητη ερμηνεία. Είναι προς διερεύνηση αν οι μεγάλοι οργανισμοί με την συντακτική τους πολιτική ενισχύουν την εικόνα της αποδιοργάνωσης μετά από καταστροφές ή κατά σύμπτωση οι δημοσιογράφοι σε μεγάλους οργανισμούς έχουν λιγότερες εμπειρίες από καταστροφές. Πάντως, τα μη σημαντικά αποτελέσματα σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των δημοσιογράφων και την παρακολούθηση μαθημάτων σχετικών με την κοινωνιολογία των ΜΜΕ και των καταστροφών θα πρέπει να προβληματίσουν, είτε ως προς την εγκυρότητα του τεστ “κοινωνιολογίας των καταστροφών” είτε ως προς το περιεχόμενο των σπουδών, δηλαδή αν έχουν καμία σχέση με την κοινωνιολογία και τη διαχείριση της πληροφορίας σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.⁸ Αν και οι μέσοι όροι επιδόσεων στην περίπτωση της φοίτησης σε σχολή δημοσιογραφίας είναι προς τη σωστή κατεύθυνση (οι φοιτήσαντες έχουν υψηλότερες επιδόσεις στο τεστ) (Πίνακας 50), τα σχετικά αποτελέσματα δεν είναι στατιστικά σημαντικά.

⁸ Το δείγμα το δημοσιογράφων ρωτήθηκε αν κατά τη διάρκεια της φοίτησής του είτε σε ΑΕΙ, είτε σε ΤΕΙ είτε σε σχολή δημοσιογραφίας παρακολούθησε διάφορα μαθήματα που σχετίζονται με την κοινωνιολογία των ΜΜΕ και των καταστροφών. Μεταξύ των 26 δημοσιογράφων, τα ποσοστά που είχαν παρακολουθήσει τα σχετικά μαθήματα ήταν ως εξής: **Επικοινωνία/Πληροφόρηση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης=15,4%, Κοινωνιολογία των ΜΜΕ=73,1%, Ψυχολογία των ΜΜΕ=65,4%, Κοινωνική Ψυχολογία των ΜΜΕ=38,5%, Πολιτική Οικονομία των ΜΜΕ=57,7%** και **Κοινωνιολογία/Διαχείριση των Καταστροφών=15,4%**. Λείπει από την κατάρτιση των δημοσιογράφων η διάσταση της «Διαχείρισης της Πληροφορίας» σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Προκύπτει ανάγκη ενσωμάτωσης στο πρόγραμμα σπουδών ειδικών μαθημάτων για τη διαχείριση της πληροφορίας σε μαζικές έκτακτες καταστάσεις.

Επειδή όπως αναφέραμε στην βιβλιογραφία, πολλές φορές οι δημοσιογράφοι καλούνται να πραγματευτούν πολύ εξειδικευμένα θέματα που σχετίζονται με τις «φυσικές» ή τις «τεχνολογικές» καταστροφές, κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε σχετικά στατιστικά στοιχεία του δείγματος που έχουν σχέση με τη μόρφωση και εξειδίκευσή τους. Σε ό,τι αφορά την κανονική τους μόρφωση, οι 12 στους 26 δημοσιογράφους (46,2%) ήταν απόφοιτοι Λυκείου, οι 2 (7,7%) είχαν πτυχίο ΤΕΙ, οι 8 (30,8%) είχαν πτυχίο ΑΕΙ και οι 4 (15,4%) είχαν μεταπτυχιακό δίπλωμα. Αν και η πλειονότητα του δείγματος (53,8%) έχει ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση, μια σημαντική μερίδα έχει μόνο πτυχίο μέσης εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο των σπουδών τους (ΑΕΙ/ΤΕΙ και Μεταπτυχιακές), ένας αριθμός δημοσιογράφων ανέφερε κάποιες «εξειδικεύσεις». Οι 4 με μεταπτυχιακό ανέφεραν εξειδίκευση στη Δημοσιογραφία, την Περιφερειακή Ανάπτυξη και τη Διοίκηση Επιχειρήσεων. Μεταξύ των 10 που είχαν πτυχίο ΤΕΙ/ΑΕΙ, οι 5 δεν ανέφεραν καμία εξειδίκευση, ο ένας ανέφερε πολιτικές επιστήμες, ένας άλλος την ηλεκτρονική, ένας άλλος γραφικά μέσα από ΗΥ, ένας άλλος Ιστορία της Ευρώπης και ένας άλλος Επικοινωνία και ΜΜΕ. Οι περισσότεροι απόφοιτοι του Λυκείου δεν ανέφεραν καμία εξειδίκευση, αν και ένα μικρό ποσοστό ανέφερε «δημοσιογραφία». Μάλιστα, αναμενόταν ότι η έλλειψη πανεπιστημιακού πτυχίου θα συνοδευόταν από φοίτηση σε σχολές Δημοσιογραφίας. Εξετάζοντας την υπόθεση αυτή, διαπιστώσαμε το εξής: Από τους 12 απόφοιτους Λυκείου, οι 100% είχαν φοιτήσει σε σχολές δημοσιογραφίας, από τους 2 με πτυχίο ΤΕΙ ο ένας (50%) είχε φοιτήσει σε σχολή δημοσιογραφίας, από τους 8 με πτυχίο ΑΕΙ οι 3 (37,5%) είχαν φοιτήσει σε σχολή δημοσιογραφίας και από τους 4 με μεταπτυχιακό μόνο ένας (25%) είχε φοιτήσει σε σχολή δημοσιογραφίας. Δηλαδή, καθώς ανεβαίνει κανείς τα σκαλοπάτια της γενικής μόρφωσης μειώνεται η φοίτηση σε σχολές δημοσιογραφίας. Οι σχολές προφανώς, λειτουργούν ως ένα βαθμό ως υποκατάστατα, να συμπληρώσουν τα κενά της πανεπιστημιακής μόρφωσης.⁹

Με λίγες εξαιρέσεις, εκτιμάται ότι το γενικό μορφωτικό επίπεδο και το επίπεδο εξειδίκευσης δεν διευκολύνει αρκετούς από τους δημοσιογράφους να χειριστούν αυτοδύναμα τις πολύπλοκες και τις ποικίλες απαιτήσεις των σύγχρονων τεχνολογικών και φυσικών καταστροφών. Είτε το κενό αυτό θα πρέπει να καλυφθεί από τους ίδιους τους ειδικούς που παρουσιάζουν εκλαϊκευμένα στους δημοσιογράφους τις θεωρίες τους και τα ευρήματά τους,

⁹ Η διάρκεια της μόρφωσης στις σχολές δημοσιογραφίας κυμαινόταν από 7 έως 36 μήνες. Μεταξύ των 17 δημοσιογράφων που είχαν φοιτήσει σε σχολές δημοσιογραφίας, οι 3 (16,7%) είχαν φοιτήσει από 7 έως 18 μήνες, οι 9 (52,9%) για 24 μήνες (2 έτη) και οι 5 (29,4%) για 36 μήνες (3 έτη).

που στη συνέχεια οι δημοσιογράφοι πρέπει να τα μετατρέψουν σε κείμενα κατανοητά για τους κάτοικους, είτε μέσα από αναμόρφωση του συστήματος κατάρτισης, επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των δημοσιογράφων (π.χ. πτυχιούχοι ΤΕΙ/ΑΕΙ με δύο ειδικότητες, όπως πολιτικός μηχανικός και δημοσιογράφος, αλλαγές στο πρόγραμμα σπουδών των σχολών δημοσιογραφίας με την ενσωμάτωση μαθημάτων «σεισμολογίας για δημοσιογράφους» ή μαθημάτων για τη «διαχείριση της πληροφορίας σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης», επιμορφωτικά σεμινάρια μακράς διάρκειας από τους ειδικούς με παρόμοια αντικείμενα κτλ.). Πριν όμως ληφθούν τα σχετικά μέτρα για την αναμόρφωση και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος κατάρτισης και μετεκπαίδευσης των δημοσιογράφων, ώστε να μπορούν να αντεπεξέλθουν καλύτερα στις απαιτήσεις των σύγχρονων καταστροφών, ίσως θα πρέπει να διεξαχθεί μια πιο αντιπροσωπευτική έρευνα των δημοσιογράφων δεδομένου ότι το παρόν δείγμα ήταν συγκυριακό (με ευκαιρία του σεισμού) και ποσοτικά ανεπαρκές.

στ. Αξιολόγηση της δημοσιογραφικής κάλυψης του σεισμού της 7.9.1999, ικανοποίηση με τις εσωτερικές διαδικασίες προώθησης του ρεπορτάζ και αξιολόγηση του κώδικα δεοντολογίας των δημοσιογράφων από τους ίδιους τους δημοσιογράφους. Σε μια πενταβάθμια κλίμακα από 0 (καθόλου ικανοποιητική) έως 4 (πολύ ικανοποιητική), οι 7 στους 26 δημοσιογράφους (26,9%) έκριναν τη δημοσιογραφική κάλυψη ως «μέτρια ικανοποιητική», οι 15 (57,7%) την έκριναν ως «αρκετά ικανοποιητική» και οι 4 (15,4%) ως «πολύ ικανοποιητική». Δεν υπήρχαν δημοσιογράφοι που σημείωσαν τις δύο χαμηλότερες βαθμίδες («καθόλου» ή «λίγο ικανοποιητική»). Όπως αναμενόταν, η κατανομή έγειρε προς τη θετική αυτό-αξιολόγηση της κάλυψης.

Μεταξύ των 7 που έκριναν την κάλυψη ως «μέτρια ικανοποιητική», οι 3 ανέφεραν την φλυαρία που δημιούργησε πανικό, την σεισμολογνεία, την σεισμοφοβία και την συναισθηματική αντιμετώπιση της είδησης• οι άλλοι 3 αναφέρθηκαν στην επικέντρωση στον ανθρώπινο πόνο από τα ραδιοτηλεοπτικά ΜΜΕ• και ο τελευταίος στο δυσανάλογο χρόνο που αφιέρωσαν τα ΜΜΕ στην ανάλυση εγκλωβισμένων σε σχέση με την αντιμετώπιση που είχαν οι πληγέντες τους επόμενους μήνες. Εδώ διαφαίνονται οι ανταγωνισμοί μεταξύ των έντυπων και των ηλεκτρονικών ΜΜΕ. Επίσης, επισημαίνεται και μια τάση ως προς την κατανομή του ειδησιογραφικού χρόνου στην άμεση μετακαταστροφική περίοδο που έχει επισημανθεί και στη διεθνή βιβλιογραφία.

Η στατιστική ανάλυση των σχετικών δεδομένων (Βλ. Πίνακα 51), η οποία όμως είναι διερευνητική λόγω της ανισοκατανομής των απαντήσεων, ανέδειξε δύο στατιστικά σημαντικούς παράγοντες, την ηλικία των δημοσιογράφων και το μορφωτικό τους επίπεδο. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία είναι περισσότερο επικριτικοί ως προς τη δημοσιογραφική κάλυψη

του σεισμού, σε σχέση με τους νεώτερους ($-0,538$, $p<0,01$) . Επίσης, οι δημοσιογράφοι με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο συμμετέχουν περισσότερο σε αυτοκριτική ως προς το ρόλο των ΜΜΕ στην κάλυψη του σεισμού, σε σχέση με τους συναδέλφους τους με χαμηλότερο επίπεδο μόρφωσης ($-0,395$, $p<0,05$).

Το δείγμα των δημοσιογράφων εξέφρασε γενικά την ικανοποίηση του με τις **εσωτερικές διαδικασίες προώθησης των ρεπορτάζ** τους για δημοσίευση. Έτσι, μόνο 2 (7,7%) δήλωσαν ότι ήταν «μέτρια ευχαριστημένοι», 7 (26,9%) δήλωσαν «αρκετά ευχαριστημένοι». 16 (61,5%) δήλωσαν «πολύ ευχαριστημένοι» και ένας (3,8%) δεν απάντησε. Μεταξύ των δύο που δήλωσαν «μέτρια ικανοποίηση» ο ένας δήλωσε ότι θα μπορούσε να ήταν καλύτερες, ενώ ο δεύτερος προέβη σε μια εύστοχη αυτοκριτική σχετικά με την τάση υπερβολής των ΜΜΕ: αποτελεί «συνήθεια των εφημερίδων να προαναγγέλλουν νέο μεγάλο σεισμό κάθε φορά που υπάρχει αισθητή σεισμική δόνηση, επειδή πιστεύουν ότι το θέμα αυτό πουλάει, υπάρχει ανάγκη για αλλαγή νοοτροπίας.» Η στατιστική ανάλυση (X^2) των σχετικών δεδομένων (Πίνακας 52) δεν ανέδειξε καμία στατιστικά σημαντική συσχέτιση, που μάλλον οφείλεται στην κακή κατανομή της εξαρτημένης μεταβλητής (ικανοποίηση με εσωτερικές διαδικασίες).

Ένα τελευταίο σχετικό θέμα που απασχόλησε την έρευνα αφορά των **κώδικα δεοντολογίας των δημοσιογράφων**. Οι ερευνούμενοι δημοσιογράφοι ερωτήθηκαν να τοποθετηθούν (δηλαδή αν η παρούσα διατύπωση είναι επαρκής ή χρειάζεται βελτίωση), στο άρθρο **δύο**, εδάφιο **ε** των «αρχών δεοντολογίας του δημοσιογραφικού επαγγέλματος» το οποίο αναφέρει το εξής: «Ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει να αντιμετωπίζει με διακριτικότητα και ευαισθησία τους πολίτες, όταν αυτοί βρίσκονται σε κατάσταση πένθους, ψυχικού κλονισμού και οδύνης, καθώς και αυτούς που έχουν εμφανές ψυχικό πρόβλημα, αποφεύγοντας να προβάλλει την ιδιαιτερότητά τους.» Οι 21 στους 26 (80,8%) δήλωσαν ότι η παρούσα διατύπωση είναι επαρκής και μόνο οι 5 (19,2%) επισήμαναν ότι η διατύπωση χρειάζεται βελτίωση. Μεταξύ των τελευταίων, οι δύο εξέφρασαν δυσανεξία για την εκμετάλλευση/εμπορευματοποίηση του πόνου των άλλων, οι άλλοι δύο ανέφεραν ότι δεν είναι θέμα διατύπωσης αλλά εφαρμογής των κυρώσεων από τα θεσμοθετημένα δημοσιογραφικά όργανα και ο τελευταίος επισήμανε την ανάγκη αυστηρότερης διατύπωσης και τις πιο άμεσες κυρώσεις για οποιονδήποτε παραβαίνει τις διατάξεις του άρθρου.

ζ'. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των δημοσιογράφων από τους αρμόδιους κρατικούς φορείς και απαιτήσεις των δημοσιογράφων από την Πολιτεία για έκτακτες καταστάσεις. Ως προς την ενημέρωση των δημοσιογράφων από τους αρμόδιους κρατικούς φορείς (π.χ. ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ κτλ.) κατά το στάδιο της άμεσης μετακαταστροφικής περιόδου,

μετά το σεισμό της 7.9.1999, οι 3 (11,5%) ερευνούμενοι θεώρησαν ότι δεν ήταν «καθόλου ικανοποιητικό», ο ένας (3,8%) ότι ήταν «λίγο ικανοποιητικό», οι 8 (30,8%) ότι ήταν «μέτρια ικανοποιητικό», οι 12 (46,2%) ότι ήταν «αρκετά ικανοποιητικό», ένας (3,8%) ότι ήταν «πολύ ικανοποιητικό» και ένας άλλος (3,8%) δεν γνώριζε. Γενικά, τα ίδια ποσοστά περίπου θεώρησαν το έργο της ενημέρωσης από τους αρμόδιους φορείς ικανοποιητικό ή μη ικανοποιητικό.

Μεταξύ των 12 που θεώρησαν ότι το έργο πληροφόρησης από τους αρμόδιους ήταν ανεπαρκές, οι 2 (15,4%) ανέφεραν τη δυσκολία εύρεσης των αρμοδίων ατόμων ή τη σχετική απροθυμία της επικοινωνίας μαζί τους• οι 3 (23,1%) την ποσοτική ανεπάρκεια ατόμων/έλλειψη αμεσότητας στην πληροφόρηση των δημοσιογράφων• οι 2 (15,4%) ανέφεραν ότι δεν υπήρχε η ουσιαστική/δέουσα ενημέρωση που θα επέτρεπε τους δημοσιογράφους να ενημερώσουν τους σεισμοπαθείς για τα μέτρα ανακούφισης• οι 4 (30,8%) ότι ήταν δύσκολο να σχηματιστεί μια συνολική αντικειμενική εικόνα των περιοχών ή ότι υπήρχαν προσπάθειες μετατόπισης ευθυνών ή ότι η ροή πληροφόρησης ήταν ελεγχόμενη ή ότι υπήρχαν προσπάθειες απόκρυψης των διαστάσεων του θέματος. Τέλος, ένας (7,7%) επισήμανε την (α) έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού και επιχειρησιακού σχεδίου που θα έδινε διακριτό ρόλο στους εμπλεκόμενους φορείς και (β) την ανάγκη μεταστέγασης του Κέντρου Επιχειρήσεων της ΓΓΠΠ, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της λειτουργίας αμέσως μετά την εκδήλωση της καταστροφής. Μια άλλη πρόταση από τους δημοσιογράφους που συνόδευσε πολλές από τις παραπάνω επισημάνσεις ήταν η λειτουργία ενός καλά οργανωμένου γραφείου τύπου (ή τμήματος δημοσίων σχέσεων), που να επικοινωνεί σε 24ωρη βάση με τους δημοσιογράφους.

Η στατιστική ανάλυση – τόσο η ποσοτική όσο και η κατηγορική -- των αξιολογήσεων των δημοσιογράφων για το έργο των αρμόδιων ανέδειξε μια σειρά στατιστικά σημαντικών δημογραφικών, επιχειρησιακών, δημοσιογραφικών παραγόντων. Αναφορικά με τους δημογραφικούς παράγοντες (Βλ. Πίνακα 53), τα έτη προϋπηρεσίας και η ηλικία των δημοσιογράφων σχετίζονται με περισσότερο αρνητική αξιολόγηση του έργου των αρμοδίων (-0,378, $p < 0,10$ & -0,510, $p < 0,01$ αντίστοιχα) αν και ο πρώτος παράγοντας δεν είναι στατιστικά σημαντικός.¹⁰ Η εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα συνοδεύεται από αρνητικότερη αξιολόγηση του έργου των αρμοδίων, τόσο στην ποσοτική ανάλυση (-0,458, $p < 0,05$, Πίνακας 53), όσο και στη κατηγορική ποιοτική ανάλυση ($X^2=7,246$, $p < 0,01$, Πίνακας 54). Προς την ίδια κατεύθυνση ήταν και τα αποτελέσματα που αφορούν την

¹⁰ Στην κατηγορική ανάλυση, όπου συγχωνεύτηκαν οι παραπλήσιες τιμές (Βλ. Πίνακα 54) οι δύο παράγοντες δεν είναι στατιστικά σημαντικοί, διαγράφουν όμως μια ενδεικτική τάση προς την ίδια κατεύθυνση με την ποσοτική ανάλυση.

εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα, αλλά είναι στατιστικά σημαντικά μόνο στην κατηγορική ανάλυση ($X^2=5,594$, $p<0,05$, Πίνακας 54). Αρνητική συσχέτιση επίσης παρατηρήθηκε, τουλάχιστον στην ποσοτική ανάλυση (Βλ. Πίνακα 54), και μεταξύ του αριθμού των σεισμόπληκτων μετώπων που κάλυψαν οι δημοσιογράφοι και της στάσης τους έναντι του έργου ενημέρωσης από τους αρμόδιους ($-0,421$, $p<0,05$, Πίνακας 53). Η αξιοποίηση πολλαπλών πηγών πληροφόρησης για το σεισμό της 7.9.1999 σχετιζόταν επίσης με αρνητική αξιολόγηση του έργου των αρμόδιων, και στις δύο μορφές στατιστικής ανάλυσης ($-0,555$, $p>0,01$ & $X^2=4,701$, $p<0,05$, Πίνακες 53 & 54). Τέλος, το επίπεδο γνώσεων (τεστ για κοινωνιολογία των καταστροφών) σχετίζεται αρνητικά με τη στάση έναντι των αρμόδιων ($-0,471$, $p<0,05$, Πίνακας 53), ενώ ο αριθμός των μαθημάτων σχετικά με την κοινωνιολογία των ΜΜΕ και των καταστροφών σχετίζεται θετικά με τη στάση τους για το έργο των αρμόδιων ($X^2=9,214$, $p<0,01$, Πίνακας 54).

Για την ανίχνευση των **αναγκών και προσδοκιών** των δημοσιογράφων σε περιπτώσεις «σεισμών και άλλων καταστροφών», οι δημοσιογράφοι ρωτήθηκαν «ποια μέτρα πιστεύετε ότι πρέπει να λάβει η Πολιτεία», ώστε να διευκολυνθούν στο έργο τους. Μεταξύ των μέτρων που προτάθηκαν, κατά σειρά συχνότητας περιλαμβάνονται (α) η ύπαρξη φορέα ενημέρωσης για δημοσιογράφους που να λειτουργεί σε 24ωρη βάση (19,2%), η αναβαθμισμένη ποιοτικά και συνεχής ενημέρωση (15,4%), η συστηματικότερη, εγκυρότερη και συνολικότερη ενημέρωση από επιστήμονες (15,4%), η άμεση πληροφόρηση από τους εμπλεκόμενους φορείς (7,7%), ο έλεγχος στην πρόσβαση από δημοσιογράφους στα μέτωπα των επιχειρήσεων (7,7%), και διάφορα άλλα μέτρα (π.χ. η άμεση πρόσβαση από δημοσιογράφους στις σεισμόπληκτες περιοχές, η πιο αυστηρή αντιμετώπιση των περιέργων, ο συνδυασμός των ανωτέρω μέτρων) (15,4%). Ένα μικρό ποσοστό (7,7%) εξέφρασε ικανοποίηση και δεν προέβη στην πρόταση νέων μέτρων, ενώ 3 δημοσιογράφοι δεν απάντησαν/δεν γνώριζαν (11,5%) (Βλ. Πίνακα 55).

5. Αντιδράσεις των Ερευνούμενων στο Σεισμό της Πάρνηθας.

Εισαγωγή: Τα μέτρα που θα πρέπει να λάβουν οι κάτοικοι, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από ένα σεισμό αποτελούν ένα σημαντικό μέρος του αντι-σεισμικού σχεδιασμού και ειδικότερα της επικοινωνιακής και πληροφοριακής πολιτικής της Πολιτείας. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού η Πολιτεία έχει αναλάβει διάφορες πρωτοβουλίες, να ενημερώσει τους πολίτες είτε μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος, είτε μέσω των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, είτε μέσω των λογαριασμών των κοινωφελών οργανισμών, είτε μέσω της παραγωγής έντυπου, ηλεκτρονικού και οπτικο-ακουστικού υλικού (π.χ. φυλλάδια, αφίσες,

εκπαιδευτικό λογισμικό κτλ.). Με στόχο την αξιολόγηση αυτής της προσπάθειας της Πολιτείας, **έστω και σε κατηγορίες στελεχών της δημόσιας διοίκησης και όχι τους απλούς πολίτες**, απευθύναμε δύο σχετικά ερωτήματα σε όλους τους ερευνούμενους. Με το πρώτο, «Πέστε μας παρακαλώ που ήσασταν την ώρα (14:56) που εκδηλώθηκε ο σεισμός της Πάρνηθας (7.9.1999)», στόχος μας ήταν να εξακριβώσουμε την «τοπολειτουργική» θέση¹¹ των ερευνούμενων. Με το δεύτερο, το οποίο απευθύναμε, μόνο σε όσους ήταν εντός της περιφέρειας της Αττικής, ρωτήσαμε τους ερευνούμενους να μας πουν «ποια ήταν η πρώτη σας αντίδραση (ενέργεια) αμέσως μετά το σεισμό (δηλαδή τα πρώτα 30 δευτερόλεπτα) και τι κάνατε στη συνέχεια». Θεωρητικά, σε μια συγκριτική μελέτη, μεταξύ του γενικού πληθυσμού και των στελεχών δημόσιας διοίκησης και ιδίως αυτών που εμπλέκονται στην πολιτική προστασία, θα ανέμενε κανείς υψηλότερα ποσοστά κατάλληλης αντίδρασης.

Αν και σχεδόν όλοι οι ερευνούμενοι απάντησαν στα σχετικά ερωτήματα, κρίθηκε σκόπιμο στην παρούσα φάση να παρουσιαστούν τα **περιγραφικά** στοιχεία και να μην προχωρήσουμε στην αυστηρή ταξινόμηση των αντιδράσεων σε «κατάλληλες» ή «ακατάλληλες» η οποία θα αποσκοπούσε στην περαιτέρω στατιστική ανάλυση και την διερεύνηση παραγόντων που επιδρούν στις αντιδράσεις. Η απόφαση αυτή υπαγορεύτηκε από δύο παράγοντες: **Πρώτο**, αν και σχεδόν όλοι απάντησαν, και παρά τον χρονικό προσδιορισμό στην πρώτη αντίδραση, ο μεγάλος χρόνος που μεσολάβησε μεταξύ της εκδήλωσης του σεισμού (7.9.1999) και της διεξαγωγής της επιτόπιας έρευνας (Δεκέμβριος 2001-Ιούνιος 2002) ενδέχεται να προκάλεσε και κάποια σύγχυση στο διαχωρισμό της «πρώτης» αντίδρασης από την αντίδραση «στη συνέχεια». **Δεύτερο**, επειδή υπάρχει προβληματισμός και δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί η θεωρία για τον εννοιολογικό προσδιορισμό της «καταλληλότητας» της αντίδρασης, η οποία χωρίς αμφιβολία θα πρέπει να λάβει υπόψη της όχι μόνο τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες αλλά και άλλες παραμέτρους, όπως την αντοχή της κατασκευής σε σχέση με την ένταση κτλ. Συνεπώς, θα περιοριστούμε στην παράθεση στοιχείων σχετικά με την «τοπολειτουργική» θέση των ερευνούμενων και στις δηλωθείσες αντιδράσεις τους ανάλογα με την «τοπολειτουργική» τους θέση (δουλειά, σπίτι και το δρόμο)¹², ειδικά για τις μεγάλες ομάδες των ερευνούμενων. Πρώτα θα παρουσιάσουμε τα στοιχεία για την τοπολειτουργική

¹¹ Οι όροι «τοποθεσία» και «θέση» δεν είναι ικανοποιητικοί, δεδομένου ότι έχουν ένα στατικό χαρακτήρα. Επειδή ο χρόνος εκδήλωσης ενός σεισμού επιδρά διαφορετικά ανάλογα με τις λειτουργίες του συστήματος, ίσως θα ήταν σκόπιμο να υιοθετηθεί ένας πιο δυναμικός όρος, όπως η «τοπολειτουργική» θέση των κατοίκων.

¹² Δεν γίνεται πινακοποίηση των αντιδράσεων για όσους τη στιγμή του σεισμού ήταν «αλλού», λόγω της στατιστικής σπανιότητας της τοπολειτουργικής θέσης. Μεταξύ των τόπων που βρίσκονταν οι ερευνούμενοι που σημείωσαν «αλλού» ήταν κάτω από τον εξώστη, σε φιλική ή συγγενική κατοικία, σε δημοτικό σχολείο, σε οικοδομή, σε υπόγειο κατάστημα, σε ξενοδοχείο-συνέδριο, έξω από την υπηρεσία στο αυτοκίνητο, σε γκαράζ, σε εστιατόριο, σε τηλεοπτικό σταθμό.

θέση των δειγμάτων, μετά τα στοιχεία για τις πρώτες αντιδράσεις των δειγμάτων και τελευταία για τις αντιδράσεις στη συνέχεια.

Στον Πίνακα 56, παρατίθενται τα δεδομένα σχετικά με την τοπολειτουργική θέση των ερευνούμενων. Διαπιστώθηκε ότι με εξαίρεση δύο ομάδων, τους επιστήμονες και τα στελέχη των ΤΑΣ, η συντριπτική πλειονότητα των ερευνούμενων των άλλων ομάδων ήταν εντός Αττικής την ώρα εκδήλωσης του σεισμού. Για τους επιστήμονες που συνιστούν και μια μεγαλύτερη ομάδα στο δείγμα, ίσως να οφείλεται στο ότι ένα μεγάλο ποσοστό είναι πανεπιστημιακοί και δεν είχαν ακόμη επιστρέψει στην εργασία τους όταν έγινε ο σεισμός της 7.9.1999. Για τους ερευνούμενους που ήταν εντός Αττικής, η πλειονότητα βρίσκονταν είτε στη δουλειά είτε στο σπίτι είτε στο δρόμο.¹³ Όμως, μεγαλύτερα ποσοστά από τους δημοσιογράφους, τα στελέχη διάσωσης, τα στελέχη της Νομαρχίας και τα πρώην στελέχη του ΣΔΟ βρίσκονταν ακόμη στη δουλειά. Αναμφισβήτητα, το ότι ο σεισμός συνέβηκε αμέσως μετά το πέρας του ωραρίου των δημόσιων υπαλλήλων επέδρασε στην τοπολειτουργική θέση των ερευνούμενων. Το τοπολειτουργικό προφίλ ενδέχεται να ήταν διαφορετικό αν οι ερευνούμενοι προέρχονταν κυρίως από τον ιδιωτικό τομέα απασχόλησης.

α. Οι πρώτες αντιδράσεις των ερευνούμενων τη στιγμή του σεισμού. Στον Πίνακα 57, παρατίθενται τα στοιχεία για τα σχετικά μεγάλα δείγματα ερευνούμενων (στελέχη ΟΤΑ, τα μέλη της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, τους επιστήμονες, τους δημοσιογράφους και το Ενιαίο Δείγμα) που τη στιγμή του σεισμού ήταν στη **δουλειά**. Σε γενικές γραμμές η πλειονότητα των αντιδράσεων δεν είναι «κατάλληλες». Αν ακολουθήσουμε αυστηρώς της οδηγίες του ΟΑΣΠ, μόνο οι απαντήσεις 5, 6, 7, 8, 9, 13, και 15 μπορούν να θεωρηθούν ότι ήταν κατάλληλες ως πρώτες αντιδράσεις. Κάνοντας αυτή την υπόθεση εργασίας, τα ποσοστά κατάλληλης αντίδρασης για τις διάφορες ομάδες ήταν ως εξής: Δημοσιογράφοι = 44,5%, στελέχη ΟΤΑ=41,2%, Ενιαίο Δείγμα=40,5%, Επιστήμονες=29,4% και μέλη της ΕΜΑΚ/του ΕΚΑΒ (10,6%). Τα ποσοστά καταλληλότητας είναι αρκετά χαμηλά, ιδίως για τα μέλη της ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ. Στην περίπτωση της ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, ενδεχομένως η φύση του επαγγέλματος να δημιουργεί προσδοκίες παραγνώρισης της προσωπικής ασφάλειας σε περιπτώσεις κινδύνου.

Ταξινομώντας τις αντιδράσεις 22, 26, 28, 29, 30 και 34 ως «κατάλληλες» αντιδράσεις για όσους τη στιγμή του σεισμού ήταν **στο σπίτι** (Πίνακας 58) με βάση τις οδηγίες του ΟΑΣΠ

¹³ Το να βρίσκεται κανείς «στο δρόμο» την ώρα του σεισμού δεν σημαίνει ότι βρίσκεται στο δρόμο από ή προς τη δουλειά του. Για κάποια επαγγέλματα (π.χ. ΕΚΑΒ, ΕΜΑΚ κτλ.) «στο δρόμο» μπορεί να σημαίνει και στη δουλειά του. Ανεξάρτητα όμως από σκοπό, οι οδηγίες για αυτούς που βρίσκονται στο δρόμο θα πρέπει να είναι ίδιες, ίσως να διαφοροποιηθούν ανάλογα αν είναι πεζοί, ή σε όχημα, ή είναι άτομα με ειδικές ανάγκες.

και τις υπόλοιπες ως «ακατάλληλες», διαπιστώσαμε την εξής σειρά καταλληλότητας κατά σειρά συχνότητας¹⁴: Επιστήμονες=50,0%, μέλη της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ=42,9%, Ενιαίο Δείγμα=30,4% και στελέχη ΟΤΑ=27,8%. Η σειρά όμως δεν μπορεί να είναι εντελώς αξιόπιστη λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος των επιστημόνων που ήταν στο σπίτι τη στιγμή του σεισμού.¹⁵ Παρά ταύτα, τα ποσοστά καταλληλότητας είναι αρκετά χαμηλά, γεγονός που οφείλεται στο ότι υψηλά ποσοστά ερευνούμενων από όλες σχεδόν τις κατηγορίες, τουλάχιστον από τις τρεις μεγάλες ομάδες, ανέφεραν ότι τη στιγμή του σεισμού απομακρύνθηκαν από το σπίτι.

Η ταξινόμηση των αντιδράσεων, στην περίπτωση που τη στιγμή του σεισμού οι ερευνούμενοι ήταν **στο δρόμο**(Πίνακας 59), αποτέλεσε δύσκολο εγχείρημα και οι οδηγίες και προδιαγραφές δεν μας διαφωτίζουν. Με βάση τις οδηγίες του ΟΑΣΠ, μόνο οι αντιδράσεις με αριθμό 47, 50 και 51 μπορούν να ταξινομηθούν ως κατάλληλες. Στην περίπτωση αυτή, τα ποσοστά καταλληλότητας της αντίδρασης για τις 4 ομάδες είναι κατά σειρά συχνότητας: επιστήμονες (14,3%), μέλη της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ (7,7%), τα στελέχη των ΟΤΑ (5,9%) και το Ενιαίο Δείγμα (5,8%). Το ποσοστά αυτά όμως βασίστηκαν σε μικρά δείγματα και δεν είναι αξιόπιστα.

Οι περισσότερες αντιδράσεις (κωδικοί 43, 44, 45, 48, 49, 52, και 53) είναι ακατάλληλες ως αντιδράσεις τη στιγμή του σεισμικού γεγονότος. Έτσι, τα σχετικά ποσοστά ακαταλληλότητας είναι: Ενιαίο Δείγμα (71,5%), επιστήμονες (71,5%), στελέχη ΟΤΑ (70,6%) και μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (46,2%). Δύο από αυτές τις αντιδράσεις (κωδικοί 48,49) που συγκέντρωσαν υψηλά ποσοστά ερευνούμενων αφορούν την οικογενειακή αλληλεγγύη. Τα ποσοστά καταλληλότητας θα αυξάνονταν σημαντικά (Επιστημονες=42,9%, ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ=23,1%, ΟΤΑ=52,9% και Ενιαίο Δείγμα=48,7%) αν οι δύο αυτοί κωδικοί ταξινομούνταν στις «κατάλληλες» αντιδράσεις. Όμως, η κατάλληλη αντίδραση θα ήταν: «κατευθύνθηκα σε ανοικτό χώρο και στη συνέχεια επικοινωνήσα με τους οικείους μου» κτλ. Το ίδιο θα ήταν δυνατόν να ειπωθεί και για τους κωδικούς 52 και 53 που αφορούν υπηρεσιακές υποχρεώσεις. Τα παραπάνω ποσοστά κατάλληλότητας θα αυξανόταν ακόμη, ιδίως για ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, αν οι αντιδράσεις 52 και 53 ταξινομούνταν στις κατάλληλες αντιδράσεις (Επιστήμονες=42,9%, ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ=38,5%, ΟΤΑ=58,8%, Ενιαίο Δείγμα=57,3%). Αλλά, όπως και στην

¹⁴ Το σύστημα κωδικογράφησης των αντιδράσεων προέβλεπε διαφορετικούς κωδικούς για τις διάφορες τοπολιειτουργικές θέσεις. Συγκεκριμένα, οι πρώτοι 20 κωδικοί προορίζονταν για αντιδράσεις στον τόπο εργασίας (1 έως 19), οι δεύτεροι 20 για αντιδράσεις στο σπίτι (20 έως 39), οι τρίτοι 20 για αντιδράσεις στο δρόμο (40 έως 59) και οι τελευταίοι 20 (60 έως 79) για αντιδράσεις σε «άλλη» τοπολιειτουργική θέση.

¹⁵ Οι αντιδράσεις των δημοσιογράφων εξετάστηκαν μόνο στην περίπτωση που η τοπολιειτουργική τους θέση ήταν η δουλειά γιατί στις άλλες δυο περιπτώσεις (σπίτι και δρόμο) τα δείγματα ήταν ασήμαντα για να γίνει μια σύγκριση έστω και ενδεικτική.

περίπτωση της οικογενειακής αλληλεγγύης, η κατάλληλη αντίδραση θα ήταν: «κατευθύνθηκα σε ανοικτό χώρο και στη συνέχεια ήρθα σε επαφή με την υπηρεσία μου».¹⁶

Ένα σημαντικό ποσοστό των αντιδράσεων (κωδικοί 40-42, 46 και 54) δεν θα ήταν σκόπιμο να χαρακτηριστούν είτε ως «κατάλληλες» είτε ως «ακατάλληλες» από άποψη αντισεισμικής ετοιμότητας παρότι είναι «φυσιολογικές» αφού οι ερευνούμενοι δεν είχαν αντιληφθεί το σεισμικό γεγονός ή επειδή δεν αποτελούν ενέργειες αλλά συναισθηματικές αντιδράσεις. Τα ποσοστά στην κατηγορία αυτή ήταν: μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (46,2%), στελέχη ΟΤΑ (23,6%), Ενιαίο Δείγμα (22,9%) και επιστήμονες (14,3%). Το σχετικά υψηλό ποσοστό των μελών ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ αναμφίβολα οφείλεται και στις επαγγελματικές υποχρεώσεις, που θα πρέπει να προβληματίσει ως προς τι θα πρέπει να θεωρείται «κατάλληλη» ή «ακατάλληλη» αντίδραση (βλ. υποσημείωση 16).

β. Αντιδράσεις των ερευνούμενων στη συνέχεια-Δεύτερες αντιδράσεις. Αποδείχθηκε δυσκολότερο το έργο της ταξινόμησης των μεταγενέστερων αντιδράσεων των ερευνούμενων με βάση τις προδιαγραφές του ΟΑΣΠ που απευθύνονται κυρίως στο ευρύτερο κοινό. Ανέκυψε η ανάγκη χρησιμοποίησης μικτών συστημάτων ταξινόμησης. Άλλωστε, θα ήταν σκόπιμο να ταξινομηθούν χωρίς να χαρακτηριστούν ως «κατάλληλες» ή «ακατάλληλες» στην παρούσα φάση της έρευνας.

Στην περίπτωση που την ώρα του σεισμού οι ερευνούμενοι ήταν στη **δουλειά** (βλ. Πίνακα 60), οι αντιδράσεις των ερευνούμενων ταξινομήθηκαν σε 4 κατηγορίες: **Πρώτο**, υπάρχουν αυτές που εμπίπτουν στις στενές κατηγορίες του ΟΑΣΠ (κωδικοί 8, 9, και 10) και μπορούν να θεωρηθούν ως «κατάλληλες» για τη μεταγενέστερη φάση. Στις περιπτώσεις αυτές, τα ποσοστά κατά ομάδα είναι: 13,7%(ΟΤΑ), 10,5%(ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ), 17,7%(Επιστήμονες), 27,9%(Δημοσιογράφοι) και 17,6%(Ενιαίο Δείγμα). Διακρίνονται, οι Δημοσιογράφοι. **Δεύτερο**, μια κατηγορία αντιδράσεων αφορά τις σχέσεις και τον προσανατολισμό προς την οικογένεια και τους οικείους (κωδικοί 2,3), που αναμφίβολα θα σχετίζεται με τις ηλικίες των ομάδων και την ύπαρξη μικρών παιδιών. Τα ποσοστά στην περίπτωση αυτή είναι: 27,5%(ΟΤΑ), 26,3%(ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ), 41,2%(Επιστήμονες), 11,2%(Δημοσιογράφοι) και 24,5% (Ενιαίο Δείγμα). Εδώ, διακρίνονται οι Επιστήμονες. Η **τρίτη** διάσταση αφορά τα υπηρεσιακά καθήκοντα (Κωδικοί 1,4,5,6,7). Στην προκειμένη περίπτωση, τα ποσοστά είναι:

¹⁶ Για τα στελέχη πολιτικής προστασίας που τη στιγμή του σεισμού βρίσκονται στο δρόμο, η απόφαση αν θα κατευθυνθούν στο σπίτι ή στην υπηρεσία αποτελεί πραγματικά «σταυροδρόμι». Το δίλημμα υπάρχει ανεξάρτητα από το αν το στέλεχος είναι σε υπηρεσία. Φυσικά, αν είναι σε υπηρεσία και κατευθυνθεί στο σπίτι του, θα θεωρηθεί ως «εγκατάλειψη» του ρόλου του (ακατάλληλη αντίδραση), κάτι που δεν έχει παρατηρηθεί ιδιαίτερα στη διεθνή βιβλιογραφία. Αν και το στέλεχος είναι σε υπηρεσία και κατευθύνεται στην υπηρεσία τη στιγμή του σεισμού, χωρίς πρώτα να εξασφαλίσει τη δική του ασφάλεια ή να εκτιμήσει την κατάσταση, αποτελεί αυτή η αντίδραση κατάλληλη αντίδραση;

58,6% (ΟΤΑ), 52,6%(ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ), 29,5% (Επιστήμονες), 55,6%(Δημοσιογράφοι) και 54,0% (Ενιαίο Δείγμα). Για όλες τις ομάδες, πλην των επιστημόνων, υπερισχύουν οι υπηρεσιακές υποχρεώσεις. Όμως, αυτό ήταν αναμενόμενο, λόγω της περιορισμένης εμπλοκής των επιστημόνων στις διαδικασίες εκτίμησης και αποκατάστασης των ζημιών του σεισμού της 7.9.1999. Τέλος, υπάρχει και μια **τέταρτη** κατηγορία αντιδράσεων (Κωδικοί 11-14) που είτε είναι ακατάλληλες (π.χ. 11) είτε παρουσιάζουν δυσκολίες στην ταξινόμηση (π.χ. 12,13, 14). Τα σχετικά ποσοστά για τις διάφορες ομάδες είναι: 0,0% (ΟΤΑ), 10,3% (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ), 11,8% (Επιστήμονες), 5,6%(Δημοσιογράφοι) και 3,5% (Ενιαίο Δείγμα). Η αντίδραση ενός δημοσιογράφου, «μπήκα κάτω από το γραφείο» ως δεύτερη αντίδραση μπορεί να θεωρηθεί «ακατάλληλη», ιδίως αν η πρώτη αντίδραση, «έσωσα το κείμενο στον ΗΥ», συνεπάγεται καθυστέρηση και αυξημένο κίνδυνο για τον χρήστη του ΗΥ. Είναι όμως ακατάλληλη, αν και οι δύο ενέργειες, «έσωσα το κείμενο» και στη συνέχεια «μπήκα κάτω από το γραφείο» συνέβησαν μέσα στον προσδιορισμένο χρόνο των 30 δευτερόλεπτων; Στην τελική ανάλυση, τι μπορεί να ταξινομηθεί ως «κατάλληλη» ή «ακατάλληλη» αντίδραση, ίσως θα πρέπει να έχει ένα περισσότερο δυναμικό και εξειδικευμένο χαρακτήρα, π.χ. να λαμβάνει υπόψη την ένταση του σεισμού, την αντι-σεισμικότητα του εσωτερικού χώρου (π.χ. στερέωση αντικειμένων), την αντοχή της κατασκευής, και το χρόνο κατάρρευσης/πτώσης κατασκευής/αντικειμένων.

Ένα τροποποιημένο σύστημα ταξινόμησης για τις μεταγενέστερες αντιδράσεις χρησιμοποιήθηκε και στην περίπτωση που οι ερευνούμενοι ήταν **στο σπίτι** την ώρα του σεισμού (Βλ. Πίνακα 61). Μια **πρώτη** κατηγορία αντιδράσεων αφορά τη γενικότερη ενημέρωση για τις διαστάσεις του γεγονότος (κωδικοί 20 και 21). Τα ποσοστά στην κατηγορία αυτή ήταν: 8,4% (ΟΤΑ), 12,9%(ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ), 16,7%(Επιστήμονες), και 7,2%(Ενιαίο Δείγμα). Μια **δεύτερη** κατηγορία σχετίζεται με τις οικογενειακές υποχρεώσεις (κωδικοί 26-31). Η ποσοστιαία κατανομή στην κατηγορία αυτή ήταν: 50,0%(ΟΤΑ), 19,3% (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ), 0,0% (Επιστήμονες) και 46,5% (Ενιαίο Δείγμα). Μια **τρίτη** κατηγορία αφορά τις υπηρεσιακές/επαγγελματικές ανάγκες(κωδικοί 32-36). Στην περίπτωση αυτή, τα ποσοστά ήταν: 22,3%(ΟΤΑ), 61,3%(ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ), 83,4%(Επιστήμονες) και 26,9% (Ενιαίο Δείγμα). Τα ποσοστά είναι ιδιαίτερα υψηλά για τα μέλη της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ που είναι αναμενόμενο σε τέτοιες έκτακτες καταστάσεις αλλά και για τους επιστήμονες. Σημειωτέον ότι το ποσοστό για τους επιστήμονες βασίζεται σε σχετικό μικρό δείγμα με αποτέλεσμα να είναι αμφισβητήσιμη η αξιοπιστία του. Τέλος, υπάρχει και μια **τέταρτη** κατηγορία αντιδράσεων, που είτε είναι ακατάλληλες (κωδικοί 23,24,25) σύμφωνα με τις προδιαγραφές του ΟΑΣΠ είτε παρουσιάζουν δυσκολίες στην ταξινόμηση λόγω ελλιπούς πληροφόρησης (κωδικούς 22,37). Τα ποσοστά στην κατηγορία αυτή είναι ως εξής: 19,5%(ΟΤΑ), 6,4%(ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ), 0,0% (Επιστήμονες) και 19,7% (Ενιαίο Δείγμα).

Στην περίπτωση που τη στιγμή του σεισμού οι ερευνούμενοι ήταν **στο δρόμο** (βλ. Πίνακα 62), οι αντιδράσεις τους ταξινομήθηκαν σε τρεις κατηγορίες: σε αυτές που προσανατολίζονται στην οικογένεια (κωδικοί 42-45), την υπηρεσία (41, 46-48) και σε «άλλες» μεμονωμένες αντιδράσεις (κωδικοί 40, 49, 50). Για τους ΟΤΑ, τα ποσοστά στις τρεις αυτές κατηγορίες ήταν 58,8% (οικογένεια), 29,5% (υπηρεσία) και 11,8%(άλλες). Για τα μέλη της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, τα ποσοστά ήταν 23,1%(οικογένεια), 69,2%(υπηρεσία), και 7,7%(άλλες). Για τους επιστήμονες, η κατανομή ήταν: 42,9%(οικογένεια), 28,6%(υπηρεσία) και 28,6 (άλλες). Τέλος, τα αντίστοιχα ποσοστά για το Ενιαίο Δείγμα ήταν: 40,0(οικογένεια), 40,1% (υπηρεσία) και 20,1% (άλλες). Τα στελέχη των ΟΤΑ υπερτερούν όσον αφορά τον προσανατολισμό προς την οικογένεια, ενώ τα στελέχη της ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ προς τις υπηρεσιακές υποχρεώσεις. Για τους Επιστήμονες το πρόβλημα με το μικρό μέγεθος του δείγματος παραμένει. Για το Ενιαίο Δείγμα, που συγκροτείται από στελέχη των ΟΤΑ (55%) και από άλλες ομάδες (π.χ. ΟΑΣΠ, ΥΑΣ, ΤΑΣ, ΣΔΟ, στελέχη Νομαρχιών, Περιφέρειας και ΓΠΠΠ κτλ.) τα ποσοστά σε σχέση με τα στελέχη των ΟΤΑ, μειώνονται στην περίπτωση των «οικογενειακών» σχέσεων (από 58,8% σε 40,0%) και αυξάνονται στην περίπτωση των «υπηρεσιακών» αναγκών (από 29,5% σε 40,1%). Αναμφίβολα, οι διαφορές αυτές οφείλονται στην ανασύνθεση του Ενιαίου Δείγματος και τη συμμετοχή ανθρώπων με μεγαλύτερη εμπλοκή στην αποκατάσταση των σεισμόπληκτων.

Ανακεφαλαιώνοντας, έγινε μια περισσότερο περιγραφική ανάλυση των αντιδράσεων. Οι προδιαγραφές του ΟΑΣΠ, που απευθύνονται κυρίως στο ευρύτερο κοινό, δεν μας βοήθησαν στην ταξινόμηση των αντιδράσεων των στελεχών πολιτικής προστασίας, ιδίως των μεταγενέστερων αντιδράσεων. Τα σχετικά με τις αντιδράσεις των κατοίκων και των στελεχών προϋποθέτουν μεγαλύτερη θεωρητική ανάπτυξη και νέες μεθοδολογίες, που να ξεχωρίζουν τις συναισθηματικές αντιδράσεις από τις ενέργειες, να διασφαλίζουν το χρονικό διαχωρισμό των «πρώτων» και των «δεύτερων» ενεργειών,¹⁷ να χρησιμοποιούν δυναμικούς και εξειδικευμένους δείκτες καταλληλότητας ανάλογα με την ένταση, τη αντισεισμικότητα της κατασκευής και το χρόνο κατάρρευσης και ασφαλώς μεγαλύτερα δείγματα, ώστε να υπάρξουν αρκετές περιπτώσεις στις διάφορες τοπολειτουργικές θέσεις και να επιτραπούν περισσότερο αξιόπιστες στατιστικές αναλύσεις.

¹⁷ Αυτό σημαίνει ότι οι σχετικές έρευνες θα πρέπει να γίνονται έγκαιρα (αν είναι δυνατόν μέσα στον πρώτο μήνα μετά το γεγονός).

ΙVΔ. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ, ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ, ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ

Εισαγωγή. Όπως αναφέραμε στο Κεφάλαιο ΙΙΑ, ο συντονισμός αποτελεί μια από τις βασικότερες αρχές προγραμματισμού στην αντιμετώπιση και διαχείριση των μαζικών εκτάκτων καταστάσεων, ιδίως αν λάβουμε υπόψη το συνωστισμό στελεχών, υπηρεσιών και προϊόντων που πολλές φορές κατακλύζουν τον τόπο της καταστροφής. Ο πραγματικός συντονισμός μπορεί να διασφαλίσει ότι μια ενέργεια, είτε είναι διάσωσης είτε είναι περίθαλψης, είτε είναι στέγασης είτε είναι σίτισης, είτε είναι ψυχαγωγίας κτλ., θα υλοποιηθεί εγκαίρως και επαρκώς και θα έχει ως αποτέλεσμα την προστασία της ζωής, της υγείας των πληγέντων αλλά και της οικονομίας της κοινότητας. Ο κακός συντονισμός, όπως και ο πανικός, μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερες απώλειες από ότι το ίδιο το καταστροφικό συμβάν. Ο συντονισμός, για να έχει τα αποτελέσματα που αναμένονται, προϋποθέτει συνεργασίες μεταξύ των φορέων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την εκδήλωση μιας καταστροφής. Πέρα από το εθνικό σχέδιο έκτακτης ανάγκης όπου προδιαγράφεται ο συντονιστικός φορέας και ο ρόλος των άλλων κρατικών, δημοτικών, ιδιωτικών και εθελοντικών φορέων, ο συντονισμός πολλές φορές προϋποθέτει και υπογραφή προσυμφώνων μεταξύ Πολιτείας και ιδιωτικών φορέων, όπου προσδιορίζονται επακριβώς οι ενέργειες των φορέων σε περίπτωση καταστροφής. Προϋποθέτει επίσης και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ φορέων για τις ενέργειες και τις παρεμβάσεις του καθενός. Τέλος, προϋποθέτει και τη λειτουργία ενιαίου κέντρου επιχειρήσεων, σε εθνικό, τοπικό και επιχειρησιακό επίπεδο, όπου συμμετέχουν με εκπρόσωπο, όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς και ανταλλάσσονται πληροφορίες για το ρόλο και την προσφορά του καθενός στην διαδικασία της αποκατάστασης.

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα που αφορούν: (1) την αξιολόγηση γενικά των ενεργειών, παρεμβάσεων και υπηρεσιών συντονισμού μετά το σεισμό της 7.9.1999, (2) την αξιολόγηση της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, (3) την αξιολόγηση του συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ των φορέων διάσωσης και (4) την αξιολόγηση της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας των κέντρων επιχειρήσεων συναρμόδιων φορέων.

1. Αξιολόγηση της Διαδικασίας Συντονισμού Ενεργειών, Παρεμβάσεων και Υπηρεσιών μετά το Σεισμό της 7.9.1999.

Στον Πίνακα 1¹, παρατίθενται τα στοιχεία τα σχετικά με (α) την αξιολόγηση του συντονισμού των ενεργειών/ηπηρεσιών από τους ΟΤΑ, και τα στελέχη των Νομαρχιών και Περιφέρειας **αμέσως μετά** των σεισμό της 7.9.1999 και (β) την αξιολόγηση του έργου και της παρέμβασης της Πολιτείας σχετικά με το συντονισμό των ενεργειών και υπηρεσιών για την αντιμετώπιση των αναγκών των πληγέντων. Η διαφορά μεταξύ του **α** και του **β** είναι ότι στο **α** ο συντονισμός περιορίζεται στην άμεση μετακαταστροφική περίοδο και δεν αναφέρεται ρητά ο φορέας συντονισμού σε αντίθεση με το **β** όπου δεν αναφέρεται ο χρόνος παρέμβασης και αναφέρεται ρητά η Πολιτεία ως φορέας. Σε ό,τι αφορά το συντονισμό γενικά **αμέσως μετά το σεισμό**, το στέλεχος της Περιφέρειας δήλωσε ότι ήταν «πολύ ικανοποιημένο» (4,00) με το έργο του συντονισμού ενεργειών/ηπηρεσιών. Ακολουθούν τα στελέχη των ΟΤΑ που δήλωσαν από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιημένα» με το έργο του συντονισμού (Μ.Ο.=2,76) και τα στελέχη των Νομαρχιών που δήλωσαν από «λίγο» έως «μέτρια ικανοποιημένα» με το σχετικό έργο αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Μ.Ο.=1,67). Τα αποτελέσματα διαφοροποιούνται κάπως για τα στελέχη των ΟΤΑ («λιγότερο ικανοποιημένα») και τα στελέχη των Νομαρχιών («περισσότερο ικανοποιημένα») όταν ο συντονισμός συντελείται από την Πολιτεία.

Ανατρέχοντας στους λόγους αυτών που δήλωσαν ότι δεν ήταν ικανοποιημένοι με το έργο του συντονισμού γενικά **αμέσως μετά το σεισμό**, διαπιστώσαμε τα εξής: Μεταξύ των τριών **ερευνούμενων των Νομαρχιών**, ο ένας δεν αιτιολόγησε τη χαμηλή βαθμολογία. Ο δεύτερος ανέφερε ότι δεν υπήρχε ουσιαστικός συντονισμός. Ο τρίτος αναφέρθηκε στην απουσία αυτοματοποιημένου και συστηματοποιημένου σχεδίου δράσης που να ενεργοποιεί τους ανθρώπους, στη μη πρόβλεψη για χώρους υποδοχής των πληγέντων και στην ανυπαρξία αποθηκευμένων κοντέϊνερ σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Μεταξύ των 29 **στελεχών των ΟΤΑ** (Δήμων και Κοινοτήτων) (31,5%) που δήλωσαν μη ικανοποιημένα από το έργο του συντονισμού αμέσως μετά το σεισμό, 4 (13,8%) δεν αιτιολόγησαν• 7 (24,1%) ανέφεραν απλώς ότι ο συντονισμός ήταν ανύπαρκτος ή ανεπαρκής• 4 (13,8%) αναφέρθηκαν στο απρόσμενο του σεισμού με τη συνακόλουθη απειρία, τα λάθη ακόμη και την ευνοιοκρατία στις διανομές σκηνών, τροφίμων εφοδίων• 3 (10,3%) ανέφεραν την έλλειψη ενιαίου φορέα και συντονισμού στα μεγάλα κέντρα αποφάσεων(π.χ.ΓΓΠΠ) • δύο (6,9%) ότι οι παρεμβάσεις βασίστηκαν σε προσωπικές πρωτοβουλίες διασυνδέσεις, ευαισθησίες και το φιλότιμο και όχι σε συντονισμένες ή οργανωμένες προσπάθειες φορέων• δύο (6,9%) επισήμαναν την ανεπάρκεια γνώσεων γενικά ή ειδικά για την περιοχή εκ μέρους των αρμόδιων και τη μη

¹ Για τους στατιστικούς πίνακες του παρόντος Κεφαλαίου, βλ. Παράρτημα Α, σελ. 437-465

συνεργασία με τους ΟΤΑ• δύο (6,9%) ανέφεραν ότι το πρόβλημα ήταν θέμα αρμοδιοτήτων, θεσμών και νοοτροπίας (ευθυνοφοβία, διασπορά ευθύνης) της δημόσιας διοίκησης• δύο (6,9%) ανέφεραν την ανεπάρκεια ενημερωτικών εντύπων ή συναντήσεων για το ρόλο των εμπλεκόμενων (π.χ. σχετικά με τις αυτοψίες)• δύο (6,9%) ανέφεραν την εμπλοκή πολλών φορέων και το μεγάλο φόρτο εργασίας• και ένα (3,4%) την καθυστερημένη ανάπτυξη των μέσων για την παροχή βοήθειας στους πληγέντες.

Προχωρώντας στη στατιστική ανάλυση των δεδομένων των ΟΤΑ σχετικά με τις αντιλήψεις των στελεχών για το έργο του συντονισμού (Βλ. Πίνακες 2 και 3), παρατηρήσαμε τα εξής: Στην περίπτωση του έργου συντονισμού **γενικά αμέσως μετά το σεισμό** (Πίνακες 2 και 3, 1^η στήλη), δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές συσχετίσεις με πολλά από τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ (π.χ. έκταση βλαβών, εκλογικό αποτέλεσμα το 1998, δείκτης αντισεισμικής ετοιμότητας κτλ.) ή των στελεχών. Παρατηρήθηκαν δύο στατιστικά σημαντικές σχέσεις που αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των στελεχών. Για την πρώτη από αυτές, που αφορά την οικογενειακή κατάσταση, οι πιο θετικοί ήταν τα στελέχη που είναι διαζευγμένα, σε διάσταση ή χηρεία, ενώ οι πιο αρνητικοί είναι τα άγαμα στελέχη των ΟΤΑ ($F=3,664$, $p<0,05$). Επίσης, τα μεγαλύτερα σε ηλικία στελέχη, εκτιμούν θετικότερα το έργο του συντονισμού (0,241, $p<0,05$), μια συσχέτιση που ενδεχομένως να εξηγεί και τα αποτελέσματα της οικογενειακής κατάστασης.

Στην περίπτωση του **έργου του συντονισμού από την Πολιτεία** (Πίνακες 2 & 3, 2^η στήλη), παρατηρήθηκαν δύο στατιστικά σημαντικές και τρεις μη στατιστικά σημαντικές τάσεις, που όμως δεν έρχονται σε αντίφαση με τα ευρήματα που αφορούν το συντονισμό γενικά αμέσως μετά το σεισμό. Στην περίπτωση αυτή, προέκυψαν σημαντικές συσχετίσεις με τα χαρακτηριστικά των στελεχών αλλά και τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ. Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά των στελεχών, παρατηρήθηκαν συσχετίσεις με την ηλικία αλλά και το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών. Ως προς την ηλικία, η σχέση δεν είναι στατιστικά σημαντική (0,204, $p<0,10$), όμως η τάση είναι για τους μεγαλύτερους να είναι περισσότερο θετικοί προς το έργο της Πολιτείας. Αντίθετα, τα στελέχη με υψηλότερα επίπεδα μόρφωσης είναι περισσότερο επικριτικά για το έργο του συντονισμού από την Πολιτεία, μια τάση που είναι στατιστικά σημαντική (-0,230, $p<0,05$) και ενδεχομένως να εξηγεί τη σχέση με την ηλικία των στελεχών. Σε ό,τι αφορά τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ, συσχετίσεις προέκυψαν μεταξύ του εκλογικού αποτελέσματος του 1998 ή της έκτασης των βλαβών και της αξιολόγησης του έργου της Πολιτείας. Έτσι, τα στελέχη που προέρχονταν από τους ΟΤΑ, όπου το 1998 επικράτησαν το ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ, ο ΣΥΝ, το ΔΗΚΚΙ ή συνδυασμοί αυτών, αξιολόγησαν θετικότερα το έργο, σε σύγκριση με τα στελέχη που προέρχονταν από συντηρητικούς ΟΤΑ, από ΟΤΑ με ανορθόδοξους συνδυασμούς ή με ανεξάρτητους

υποψήφιους($F=2,380$, $p<0,10$).² Επιπλέον, τα στελέχη που προέρχονταν από ΟΤΑ με περισσότερες βλάβες στις κατασκευές (κόκκινες κατοικίες ή επιχειρήσεις) ήταν περισσότερο θετικά ως προς το έργο συντονισμού από την Πολιτεία ($0,208$, $p<0,10$ & $0,248$, $p<0,05$). Οι θετικοί συντελεστές σημαίνουν ενδεχομένως είτε ότι οι ΟΤΑ με μεγαλύτερες ζημιές έτυχαν μεγαλύτερων ευεργετημάτων είτε ότι προσδοκούν από την Πολιτεία μεγαλύτερα ευεργετήματα.

Στον Πίνακα 4, παρατίθενται τα δεδομένα τα σχετικά με την αξιολόγηση του έργου του συντονισμού από **άλλες ομάδες ερευνούμενων** πλην των στελεχών των ΟΤΑ. Στις περιπτώσεις αυτές, δεν υπήρχε συγκεκριμένος προσδιορισμός είτε ως προς το χρόνο μετά το σεισμό είτε ως προς το φορέα εκτέλεσης της συντονιστικής δράσης. Ο συντονισμός αναφερόταν ως έργο ή ως δραστηριότητα/παρέμβαση. Σχετικά υψηλές βαθμολογίες παρατηρούνται στα στελέχη των ΠΣΕΑ, του ΟΑΣΠ και τους Υπεύθυνους των Οικισμών (από 2,83 έως 3,33), δηλαδή από σχεδόν «αρκετά» έως και «πολύ ικανοποιητικό». Χαμηλότερες ήταν οι βαθμολογίες των στελεχών της ΓΠΠΠ, των Επιστημόνων και των στελεχών των ΜΚΟ (από 2,50 έως 2,06), δηλαδή από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικό», με τα μέλη των ΜΚΟ να δίνουν το χαμηλότερο βαθμό στις συντονιστικές δραστηριότητες (Μ.Ο.=2,06).

Οι 26 από τους 62 **επιστήμονες** (41,9%) ανέφεραν ότι το έργο του συντονισμού ήταν ανεπαρκές (από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό»), οι 18 (29,3%) ότι ήταν «αρκετά» ή «πολύ ικανοποιητικό» και οι υπόλοιποι 18 (29,3%) δεν απάντησαν/δεν γνώριζαν. Στους λόγους που εξέφρασαν οι 26 επιστήμονες για το μη ικανοποιητικό έργο ήταν οι εξής: Οι 3 (11,5%) δεν προέβησαν σε καμία αιτιολόγηση. Οι 8 (30,8%) επανέλαβαν ότι δεν υπήρχε ουσιαστικός συντονισμός χωρίς να διευκρινίσουν. Οι 7 (26,9%) δε συγκεκριμενοποίησαν αλλά ανέφεραν γενικότητες όπως η «επικράτηση της γραφειοκρατικής λογικής», «όλα είναι σε λανθασμένη βάση» ή ότι χρειάζεται ένας «νέος Ξενοκράτης». Μεταξύ των υπόλοιπων 8 (30,2%), αναφέρθηκαν διάφοροι λόγοι όπως η ανυπαρξία ενιαίου φορέα ή κεντρικού συντονιστικού οργάνου(2), η άγνοια, η σύγχυση και οι επικαλύψεις αρμοδιοτήτων(2), η ανεπάρκεια των ΤΑΣ ως προς την χρονική καθυστέρηση(1), η ανάγκη βελτίωσης της

² Αν και η σχέση αυτή δεν είναι στατιστικά σημαντική αλλά ενδεικτική, υπάρχουν διάφορες πιθανές ερμηνείες. Οι δύο πιο απλοϊκές είναι ότι τα αποτελέσματα αντανακλούν τον αντιπολιτευτικό λόγο ή ότι υπήρξε άνιση μεταχείριση των ΟΤΑ κατά τη διάρκεια της αποκατάστασης ανάλογα με τα εκλογικά αποτελέσματα. Υπάρχει και μια τρίτη εναλλακτική ερμηνεία, όπου οι ΟΤΑ της «συμπολίτευσης» συγκρατούνται ως προς την κριτική τους ενώ οι ΟΤΑ της «αντιπολίτευσης» εκδηλώνουν την κριτική τους. Φυσικά, υπάρχει και μια τέταρτη ερμηνεία, κατά σύμπτωση, οι ΟΤΑ που επλήγησαν περισσότερο να ταυτίζονται με προοδευτικούς συνδυασμούς κομμάτων (Βλ. σχέσεις με βλάβες), μια εκδοχή που μπορεί να εξεταστεί με τα υπάρχοντα δεδομένα, συσχετίζοντας βλάβες και εκλογικό αποτέλεσμα.

κρατικής μηχανής ως προς τις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ενέργειες/παρεμβάσεις(1), οι πολλαπλές δικαιοδοσίες στο Λεκανοπέδιο σε συνδυασμό με τον ανεπαρκή σχεδιασμό και τις ακατάλληλες ασκήσεις ετοιμότητας(1) και η ανάγκη αποφυγής των συγκρούσεων αρμοδιοτήτων με τη ενίσχυση του ρόλου και της υποδομής της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης(1).

Η στατιστική ανάλυση των αξιολογήσεων των επιστημόνων δεν ανέδειξε κανέναν στατιστικά σημαντικό παράγοντα (π.χ. δημογραφικό ή συμμετοχή σε όργανα και ερευνητικές δραστηριότητες) που να συσχετίζεται με τις αντιλήψεις των επιστημόνων για τις συντονιστικές δραστηριότητες (Βλ. Πίνακες 5 & 6).

Εξετάζοντας στη συνέχεια τους λόγους που εξέφρασαν οι ερευνούμενοι των **μικρών δειγμάτων (ΜΚΟ, Υπεύθυνοι Οικισμών και ΠΣΕΑ)** διαπιστώσαμε τα εξής:. Μεταξύ των 10 από τα 16 μέλη των ΜΚΟ που βαθμολόγησαν από «καθόλου έως «μέτρια αποτελεσματικές» τις συντονιστικές δραστηριότητες, τα δύο δεν αιτιολόγησαν την απάντησή τους, τα τρία επανέλαβαν ότι δεν υπήρχε ή ήταν ανεπαρκής ο συντονισμός, το ένα ανέφερε γενικότητες και τα υπόλοιπα 4 ανέφεραν διάφορους λόγους, όπως: οι Γιατροί χωρίς Σύνορα αποτέλεσαν τον ενδιάμεσο κρίκο μεταξύ των υπηρεσιών και του πληθυσμού• ο συντονισμός βασιζόταν κυρίως στο φιλότιμο ανθρώπων• οι υπηρεσίες δεν ήταν προσπελάσιμες/υπήρχε μεγάλος χρόνος για τη μεταβίβαση των υπηρεσιών• και η τοπική αυτοδιοίκηση δεν είχε την ετοιμότητα, τα κανάλια επικοινωνίας ή ένα σχέδιο δράσης για να αξιοποιήσει την προσφορά των εθελοντικών οργανώσεων. Μεταξύ των 4 από τους 11 **Υπεύθυνους Οικισμών** που έκριναν ως ανεπαρκείς τις συντονιστικές δραστηριότητες, ο ένας ανέφερε γενικότητες, ένας άλλος ότι ο συντονισμός δεν ήταν ο αναμενόμενος για μια πόλη 120.000 κατοίκων, ένας άλλος ότι βελτιώθηκε με το χρόνο αλλά υπήρχε καθυστέρηση και ο τελευταίος ότι παρατηρήθηκε ολιγωρία των υπαλλήλων λόγω έλλειψης Μηχανικών. Τέλος, ο μοναδικός μεταξύ των **ΠΣΕΑ** που θεώρησε ότι ο συντονισμός ήταν ανεπαρκής ανέφερε ότι «ενώ υπήρχε ικανοποιητικός συντονισμός μεταξύ των Υπ. Εθνικής Άμυνας, Υπ. Εσωτερικών και Υπ. Υγείας, στα παρακάτω {υποδεέστερα} επίπεδα επικρατούσε η σύγχυση και η έλλειψη συντονισμού.» Ο υπεύθυνος της ΠΣΕΑ πρότεινε τη ριζική αλλαγή του Ν. 2344/95 και του σχεδίου «Ξενοκράτης».³

Τα δεδομένα που αφορούν τις αξιολογήσεις των μικρών δειγμάτων (ΜΚΟ, Υπεύθυνοι Οικισμών και ΠΣΕΑ) διασταυρώθηκαν με τους διάφορους παράγοντες χωρίς όμως να πραγματοποιηθούν τεστ σημαντικότητας λόγω του μικρού μεγέθους των δειγμάτων. Σε ό,τι

³ Υποθέτουμε ότι με τα «υποδεέστερα» επίπεδα, ο ερευνούμενος αναφέρεται στο επίπεδο της Νομαρχίας, των ΟΤΑ και των εθελοντών.

αφορά τα μέλη των **ΜΚΟ**, όπου χρησιμοποιήθηκαν η ανάλυσης Μέσων Όρων και οι συντελεστές συσχέτισης (Βλ. Πίνακες 7 & 8), παρατηρείται μια κυκλική τάση ως προς το μορφωτικό επίπεδο (περισσότερο θετικοί είναι οι πτυχιούχοι ΑΕΙ σε σχέση με τις άλλες δύο κατηγορίες) καθώς και μια θετική σχέση μεταξύ του αριθμού των παιδιών και της αξιολόγησης (βλ. Πίνακα 7). Σχετικά με τους **Υπεύθυνους των Οικισμών** (βλ. Πίνακα 9), παρατηρούνται θετικότερες αξιολογήσεις ($M.O. > 0,50$) μεταξύ των νεότερων, των λιγότερο μορφωμένων Υπεύθυνων Οικισμών καθώς και των Υπεύθυνων Οικισμών σε μεγαλύτερους οικισμούς. Τέλος, στην περίπτωση των **διευθυντών/προϊσταμένων ΠΣΕΑ**, ο μεγαλύτερος αριθμός παιδιών συνδέεται με αρνητικότερες αξιολογήσεις (Βλ. Πίνακα 10). Και στις τρεις περιπτώσεις των μικρών δειγμάτων, όμως, τα αποτελέσματα θα πρέπει να αποτελέσουν υποθέσεις εργασίας για μελλοντικές έρευνες.

2. Αξιολόγηση της συνεργασίας μεταξύ φορέων μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά τη διάρκεια της αποκατάστασης.

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα δεδομένα που αφορούν τη συνεργασία μεταξύ ΜΚΟ, Υπεύθυνων Οικισμών, ΠΣΕΑ, ΟΑΣΠ, ΤΑΣ, ΥΑΣ, Νομαρχιών, Περιφέρειας και άλλων συναρμόδιων εμπλεκόμενων φορέων, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις και αντιλήψεις των ερευνούμενων.

α. Συνεργασία των ΜΚΟ με άλλους φορείς. Τα περιγραφικά στοιχεία για το επίπεδο συνεργασίας μεταξύ των **Μη Κρατικών Οργανώσεων και άλλων φορέων** παρατίθενται στον Πίνακα 11. Υψηλά επίπεδα ικανοποιητικής συνεργασίας αναφέρονται μεταξύ των ΜΚΟ και των νοσοκομείων/κλινικών και άλλων ΜΚΟ. Ενδιάμεσα επίπεδα σημειώνονται μεταξύ των ΜΚΟ και των Ελληνικών Ομάδων Διάσωσης, των Δήμων, του ΟΑΣΠ και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Σχετικά χαμηλά επίπεδα συνεργασίας παρατηρούνται μεταξύ των ΜΚΟ και των ΜΜΕ, της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, και των Ξένων Ομάδων Διάσωσης. Όμως, τα σχετικά στοιχεία θα πρέπει να ερμηνευτούν με επιφυλάξεις δεδομένου ότι υπήρχαν υψηλά ποσοστά ερευνούμενων που δεν απάντησαν ή δεν γνώριζαν. Στη προκειμένη περίπτωση, αυτό μπορεί να σημαίνει ότι δεν εκδηλώθηκαν επειδή η θέση τους ήταν αρνητική ή επειδή δεν τους δόθηκε η ευκαιρία να συνεργαστούν με τους συγκεκριμένους φορείς μετά το σεισμό και κατά τη φάση της αποκατάστασης..

Ανάλογα με τον αριθμό των ερευνούμενων που απάντησαν, χρησιμοποιήθηκαν διάφορες μορφές στατιστικής ανάλυσης (Βλ. Πίνακες 12-14), όπου ερευνήθηκε η σχέση της αξιολόγησης του επιπέδου συνεργασίας με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και τις εμπειρίες

των ερευνούμενων στα μέτωπα των επιχειρήσεων. Στους Πίνακες 12 και 13, λόγω του μεγαλύτερου μεγέθους των υποδειγμάτων πραγματοποιήθηκαν και τεστ σημαντικότητας, ενώ στον Πίνακα 14 παρουσιάζονται μόνο οι μέσοι όροι χωρίς τεστ σημαντικότητας. Εξετάζοντας πρώτα τα δεδομένα που αφορούν τις μορφές συνεργασίας μεταξύ των στελεχών των ΜΚΟ και άλλων φορέων (Πίνακες 12 και 13), διαπιστώσαμε ότι δύο παράγοντες αναδεικνύονται ως σημαντικοί, ο φορέας προέλευσης και το μορφωτικό επίπεδο των ερευνούμενων.

Σε ό,τι αφορά το **φορέα προέλευσης**, ο φορέας προέλευσης συσχετίζεται στατιστικά σημαντικά ή μη σε 4 περιπτώσεις συνεργασίας. **Πρώτο**, ως προς το επίπεδο συνεργασίας των ΜΚΟ **με τους Δήμους**, υψηλότεροι μέσοι όροι αποδόθηκαν από τους ερευνούμενους από ΜΚΟ ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, τους Γιατρούς χωρίς Σύνορα (ΓχΣ) και τις οργανώσεις Προσκόπων/Οδηγών, σε σχέση με ερευνούμενους από τον Ε.Ε.Σ. και τους Γιατρούς του Κόσμου(ΓτΚ) που είχαν χαμηλότερους μέσους όρους ($F=2,500$, $p<0,107$). **Δεύτερο**, ως προς το επίπεδο συνεργασίας των ΜΚΟ **με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση**, παρατηρήθηκε μια στατιστικά σημαντική τάση: Υψηλότεροι μέσοι όροι παρατηρήθηκαν στις ΜΚΟ ψυχολογικής υποστήριξης, τους ΓχΣ και τους ΓτΚ, σε σχέση με τα στελέχη του Ε.Ε.Σ. και των Προσκόπων/Οδηγών ($F=6,136$, $p<0,05$). **Τρίτο**, στο επίπεδο συνεργασίας των ΜΚΟ **με τα νοσοκομεία και τις κλινικές**, παρατηρήθηκε μια στατιστικά μη σημαντική τάση για ΜΚΟ ψυχολογικής υποστήριξης, τους ΓτΚ και τους ΓχΣ να έχουν υψηλότερους μέσους όρους, σε σύγκριση με τα στελέχη του Ε.Ε.Σ. ($F=2,801$, $p<0,095$). Τέλος, και ως προς το επίπεδο συνεργασίας των ΜΚΟ **με το ΜΜΕ**, διαπιστώθηκε μια στατιστικά σημαντική τάση: οι ΜΚΟ ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, οι ΓχΣ και οι ΓτΚ βαθμολογούν με υψηλότερους μέσους όρους το σχετικό επίπεδο συνεργασίας, σε σύγκριση με τα στελέχη των Ε.Ε.Σ. και των Προσκοπων/Οδηγών που αποδίδουν χαμηλότερους βαθμούς ($F=4,567$, $p<0,05$). Γενικά, είναι προφανές, ότι οι ΜΚΟ ψυχολογικής υποστήριξης βαθμολογούν θετικότερα, ακολουθούν οι ΓχΣ και οι ΓτΚ, ενώ τα στελέχη του Ε.Ε.Σ. και των Προσκόπων/Οδηγών είναι περισσότερο επικριτικά ως προς τις συνεργασίες με τους παραπάνω φορείς.

Το **μορφωτικό επίπεδο** των στελεχών των ΜΚΟ συσχετίζεται γενικά θετικά με την αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ των ΜΚΟ και άλλων συναρμόδιων φορέων, ανεξάρτητα από το είδος της στατιστικής ανάλυσης (ανάλυση διακύμανσης και μέσων όρων ή ανάλυση συσχέτισης). Γενικά, τα στελέχη με υψηλότερα επίπεδα μόρφωσης αξιολογούν θετικότερα τη συνεργασία με άλλους φορείς, σε σύγκριση με τα στελέχη που έχουν χαμηλότερα επίπεδα μόρφωσης. Στην περίπτωση της ανάλυσης διακύμανσης (Πίνακας 12), η σχέση είναι στατιστικά σημαντική ως προς τη συνεργασία με τα νοσοκομεία/κλινικές και τα ΜΜΕ ($F=4,622$, $p<0,05$ & $F=5,238$, $p<0,05$) και στατιστικά μη σημαντική ως προς τη

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ($F=4,256$, $p<0,10$). Στην περίπτωση της ανάλυσης συσχέτισης (Πίνακας 13), η σχέση είναι στατιστικά σημαντική ως προς τη συνεργασία με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ($0,669$, $p<0,05$), τα νοσοκομεία και τις κλινικές ($0,668$, $p<0,05$) και τα ΜΜΕ ($0,675$, $p<0,01$), αλλά στατιστικά μη σημαντική ως προς το επίπεδο συνεργασίας των ΜΚΟ με άλλες ΜΚΟ ($0,455$, $p<0,10$).

Οι διασταυρώσεις στις περιπτώσεις συνεργασίας των στελεχών των ΜΚΟ με άλλους φορείς, όπου ο αριθμός των περιπτώσεων ήταν μειωμένος (Πίνακας 14), δεν ανέδειξαν συστηματικές τάσεις για τις περισσότερες μεταβλητές. Ωστόσο, παρατηρείται γενικά μια συνέχεια με τα παραπάνω ευρήματα, σε σχέση με το φορέα προέλευσης και το μορφωτικό επίπεδο. Σε ό,τι αφορά το **φορέα προέλευσης**, οι ΜΚΟ ψυχοκοινωνικής υποστήριξης συνεχίζουν να έχουν τις υψηλότερες βαθμολογίες, να ακολουθούν οι ΓτΚ/ΓχΣ και τελευταία να ακολουθούν τα στελέχη του Ε.Ε.Σ. και των Προσκόπων/Οδηγών. Εξαιρέση για τον Ε.Ε.Σ. αποτελεί η συνεργασία με τον ΟΑΣΠ, στην οποία αποδίδουν σχετικά υψηλές βαθμολογίες. Αναφορικά με το **μορφωτικό επίπεδο**, επαναλαμβάνεται γενικά η θετική συσχέτιση μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου και της αξιολόγησης του επιπέδου συνεργασίας με τους τέσσερις εμπλεκόμενους φορείς.

β. Συνεργασία των Υπευθύνων Οικισμών με άλλους φορείς. Τα δεδομένα (συχνότητες και διασταυρώσεις) για την αξιολόγηση του **επιπέδου συνεργασίας μεταξύ των υπεύθυνων οικισμών και άλλων φορέων** παρατίθενται στους Πίνακες 15-18. Τα στοιχεία σχετικά με τις **συχνότητες** (Πίνακας 15) δείχνουν υψηλότερες βαθμολογίες ως προς το επίπεδο συνεργασίας των Υπευθύνων Οικισμών με τις ΜΚΟ, τους οργανισμούς κοινής ωφέλειας, τους δήμους και την Εκκλησία, και χαμηλότερες ως προς το επίπεδο συνεργασίας τους με τους υπόλοιπους φορείς (τους κρατικούς, τον ΟΑΣΠ, τη ΓΓΠΠ, την Περιφέρεια, τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, τους ευεργέτες και τα ΜΜΕ). Διακρίνεται μια πόλωση ως προς την αξιολόγηση των ΟΤΑ και των κρατικών φορέων, που ενδεχομένως να είναι αναμενόμενη, δεδομένου ότι οι Υπεύθυνοι των Οικισμών είναι υπάλληλοι των ΟΤΑ. Πάντως, η αρνητικότερη αξιολόγηση των κρατικών φορέων, ίσως να υποκρύπτει και έλλειψη ευκαιριών επικοινωνίας με τους κρατικούς φορείς με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η αξιολόγησή τους.

Οι απλές **διασταυρώσεις των δεδομένων** για τους Υπεύθυνους των Οικισμών με τις ανεξάρτητες δημογραφικές και άλλες μεταβλητές (Βλ. Πίνακες 16-18) είναι ενδεικτικές αλλά όχι καθοριστικές λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος. Παρατηρούνται δύο τάσεις. Η πρώτη αφορά τις δημογραφικές μεταβλητές, ηλικία και μορφωτικό επίπεδο των Υπευθύνων Οικισμών. Οι νεώτεροι σε ηλικία και οι λιγότερο μορφωμένοι εκφράζουν

μεγαλύτερη ικανοποίηση ως προς το επίπεδο συνεργασίας με τους διάφορους φορείς, σε σύγκριση με τους μεγαλύτερους και τους περισσότερο μορφωμένους. Επιπλέον, οι Υπεύθυνοι Οικισμών που διοικούν μεγαλύτερους οικισμούς σεισμόπληκτων ή οικισμούς με αργοπορημένη έναρξη λειτουργίας εκφράζουν υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης ως προς το επίπεδο συνεργασίας με άλλους φορείς. Αναρωτιέται κανείς αν το τελευταίο οφείλεται σε κάποια χαρακτηριστικά των Υπευθύνων Οικισμών (π.χ. ηλικία κτλ.), σε μια ενδεχομένως ευνοϊκότερη αντιμετώπιση μεγάλων οικισμών από τους φορείς ή/και σε παράγοντες μάθησης εκ μέρους των φορέων με ευεργετικές συνέπειες για τους οικισμούς που στήθηκαν μετά το Νοέμβριο του 1999.

γ. Συνεργασία του ΟΑΣΠ με άλλους φορείς. Στους Πίνακες 19-22 παρατίθενται τα στοιχεία για τις αξιολογήσεις από τα 10 **στελέχη του ΟΑΣΠ** της συνεργασίας μεταξύ του ΟΑΣΠ και άλλων φορέων σε διάφορους τομείς δραστηριότητας μετά την εκδήλωση του σεισμού της 7.9.1999. Ειδικότερα, στον Πίνακα 19, δίνονται τα στοιχεία που αφορούν αξιολογήσεις της συνεργασίας μεταξύ του ΟΑΣΠ και διάφορων τεχνικών υπηρεσιών **σχετικά με τη συγκρότηση κλιμακίων για το μετασεισμικό έλεγχο των κτιρίων**. Η υψηλότερη βαθμολογία δίνεται στο ΥΠΕΧΩΔΕ (εποπτεύων Υπουργείο), ακολουθούν η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και τα τοπικά ΤΕΕ και τέλος οι ΟΤΑ και η Περιφέρεια που λαμβάνουν τους χαμηλότερους βαθμούς. Παρά ταύτα, συνολικά, οι αξιολογήσεις κυμαίνονται στα θετικά επίπεδα, από «μέτρια» έως «πολύ ικανοποιητικές».

Στον Πίνακα 20, παρατίθενται τα στοιχεία για τις αξιολογήσεις από τα στελέχη του ΟΑΣΠ της συνεργασίας μεταξύ του ΟΑΣΠ και άλλων φορέων σχετικά με το **έργο της διάσωσης και του απεγκλωβισμού ανθρώπων** από τα ερείπια μετά το σεισμό της 7.9.1999. Στην περίπτωση της διάσωσης και του απεγκλωβισμού, οι αξιολογήσεις της συνεργασίας κυμαίνονται σε πολύ υψηλά επίπεδα, από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική», ιδίως της συνεργασία με το ΕΚΑΒ, τις Ομάδες Εθελοντών και τις Τοπικές Αρχές. Σε αρκετά υψηλά επίπεδα έκριναν τα στελέχη του ΟΑΣΠ τη συνεργασία μεταξύ του ΟΑΣΠ και του Γεωδυναμικού Ινστιτούτου ή τα Πανεπιστημιακά εργαστήρια ως προς **τις ανάγκες ενημέρωσης των κατοίκων για τη μετασεισμική ακολουθία** μετά το σεισμό της 7.9.1999, αλλά σε κάπως χαμηλότερα επίπεδα τη συνεργασία του ΟΑΣΠ με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ή τους ΟΤΑ για την **άρση της επικινδυνότητας** και τις υποστυλώσεις των κτιρίων μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Πίνακα 21). Τέλος, από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικές» έκριναν τα στελέχη του ΟΑΣΠ τις συνεργασίες μεταξύ του ΟΑΣΠ και της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, του ΥΠΕΧΩΔΕ (π.χ. ΥΑΣ), των λοιπών Υπουργείων, της Περιφέρειας Αττικής και των ΟΤΑ κατά τις φάσεις της **διάσωσης, αποκατάστασης και ανοικοδόμησης** (βλ. Πίνακα 22).

δ. Συνεργασία των Τομέων Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (ΤΑΣ). Οι αξιολογήσεις των στελεχών των ΤΑΣ για τη συνεργασία τους με άλλους φορείς κυμαίνονταν επίσης σε αρκετά υψηλά επίπεδα. Γενικά, τα στελέχη έκριναν τη συνεργασία από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική» (Βλ. Πίνακα 23). Υψηλότερες βαθμολογίες (3,50+) απέδωσαν στα Γραφεία Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων, τον ΟΑΣΠ, τη Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, το ΥΠΕΘΟ και την Περιφέρεια Αττικής, και χαμηλότερες (3,00) στους Υπεύθυνους των Καταυλισμών, τον ΟΑΕΔ, τους Μηχανικούς και τα ΜΜΕ. Η Υπηρεσία Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων, οι Τράπεζες, οι ΟΤΑ, και οι πληγέντες έλαβαν ενδιάμεσες αξιολογήσεις. Σε κάποιες περιπτώσεις φορέων, όμως, δεν απάντησαν όλα τα στελέχη των ΤΑΣ, είτε επειδή δεν είχαν επαφές με τους φορείς μετά το σεισμό της 7.9.1999, είτε επειδή δεν θέλησαν να λάβουν θέση.

ε. Συνεργασία της Υπηρεσίας Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων (ΥΑΣ) με άλλους φορείς μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Πίνακα 24). Αν και κάπως χαμηλότερες, σε σύγκριση με αυτές των ΤΑΣ, οι αξιολογήσεις των στελεχών της ΥΑΣ ως προς τη συνεργασία της ΥΑΣ με άλλους φορείς κυμαίνονταν από σχεδόν «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική». Σχετικά υψηλά (3,50+) βαθμολόγησαν τη συνεργασία με τους ΤΑΣ, τα ΓΑΣ και τον ΟΑΣΠ. Αντίθετα, σχετικά χαμηλότερα (3,00 και κάτω) βαθμολόγησαν τις συνεργασίες με τη ΓΠΠΠ, το ΥΠΕΘΟ, τις Τράπεζες, τους Υπεύθυνους Οικισμών, τον ΟΑΕΔ, τους ΟΤΑ, τη Νομαρχία και την Περιφέρεια Αττικής. Τη «χαμηλότερη» βαθμολογία (2,75) έδωσαν στις συνεργασίες με τους ΟΤΑ και τις Νομαρχίες (2,75). Ενδιάμεσες ήταν οι αξιολογήσεις των στελεχών της ΥΑΣ για τη συνεργασία με τους πληγέντες, τους Μηχανικούς και τα ΜΜΕ.

στ. Συνεργασία της Νομαρχίας και της Περιφέρειας με άλλους φορείς (Βλ. Πίνακες 25 & 26). Οι συνεργασίες της Νομαρχίας με το ΥΠΕΧΩΔΕ/ΟΑΣΠ και τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, ως προς την σύνταξη, προώθηση και αξιοποίηση των αρχικών, περιοδικών και εξαμηνιαίων αναφορών για την έκταση των ζημιών στον ΟΑΣΠ και τη ΓΠΠΠ κρίνονται από τα στελέχη των Νομαρχιών από «μέτριες» έως «αρκετά ικανοποιητικές». Αντίθετα, «πολύ ικανοποιητικές» κρίνονται οι συνεργασίες της Περιφέρειας Αττικής με τον ΟΑΣΠ, τη ΓΠΠΠ και τις Νομαρχίες, σχετικά με τη σύνταξη, την προώθηση και την αξιοποίηση των αρχικών και περιοδικών (ή εξαμηνιαίων) αναφορών στον ΟΑΣΠ και τη ΓΠΠΠ, ως προς την έκταση των ζημιών μετά το σεισμό της 7.9.1999. Το στέλεχος της Περιφέρειας είχε τη συστηματική τάση να βαθμολογεί θετικά τις συνεργασίες με άλλους κρατικούς και νομαρχιακούς φορείς.

Το γενικό συμπέρασμα που μπορούμε να εξαγάγουμε από τις παραπάνω παραθέσεις στοιχείων (μέσων όρων) είναι ότι σε γενικές γραμμές οι συνεργασίες μεταξύ των φορέων

μετά το σεισμό της 7.9.1999 κρίθηκαν ως «αρκετά ικανοποιητικές», τουλάχιστον σύμφωνα με τις δηλώσεις των ερευνούμενων. Συνήθως, επίσης, ο άμεσα εποπτεύων φορέας ή εποπτευόμενος φορέας κρίνεται θετικότερα από τους ερευνούμενους, σε σχέση με άλλους φορείς. Ωστόσο, δεν πρέπει να αποκλείεται το ενδεχόμενο, ιδίως για τα στελέχη της δημόσιας διοίκησης, να ασκούν «διπλωματία», ή να αυτό-λογοκρίνουν την απάντησή τους ή να διστάζουν να επικρίνουν τη συνεργασία με άλλους δημόσιους φορείς λόγω ευθυνοφοβίας ή καχυποψίας ή ιεραρχίας κτλ —μια τάση που παρατηρείται και σε άλλες ερωτήσεις και συνηγορεί για άλλες μορφές μεθοδολογίας και τεκμηρίωσης της αξιολόγησης της συνεργασίας μεταξύ των φορέων.

3. Συντονισμός και Συνεργασία μεταξύ των Ομάδων Διάσωσης και άλλων Συναρμόδιων Φορέων μετά το Σεισμό της 7.9.1999.

α. Αξιολόγηση του συντονισμού των ενεργειών διάσωσης και της επικοινωνίας μεταξύ των συνεργείων και των νοσοκομείων. Τα στελέχη των φορέων διάσωσης (δηλαδή της ΕΜΑΚ, του ΕΚΑΒ, των ΓχΣ και των ΓτΚ) έκριναν από «μέτρια» έως «αρκετά αποτελεσματικές» (2,50) τις δραστηριότητες συντονισμού των ενεργειών διάσωσης, αλλά από «λίγο» έως «μέτρια» αποτελεσματικές (1,67) τις επικοινωνίες μεταξύ των συνεργείων διάσωσης και των νοσοκομείων (Βλ. Πίνακα 27).

Μια απλή διασταύρωση των δεδομένων που αφορούν την αξιολόγηση των συντονιστικών δραστηριοτήτων έδειξε ότι οι αξιολογήσεις σχετίζονται θετικά με τα έτη προϋπηρεσίας, αντίστροφα με το μορφωτικό επίπεδο και τον αριθμό των επιχειρησιακών μετώπων εργασίας (Βλ. Πίνακα 28). Δηλαδή, η θετική αξιολόγηση των δραστηριοτήτων συντονισμού αυξάνεται καθώς αυξάνονται τα έτη προϋπηρεσίας και μειώνεται καθώς αυξάνονται το μορφωτικό επίπεδο και τα επιχειρησιακά μέτωπα στα οποία έδρασαν τα στελέχη διάσωσης. Όμως, οι διαπιστώσεις αυτές θα πρέπει να αποτελέσουν υποθέσεις εργασίας για μελλοντικές έρευνες, παρά δογματικές αλήθειες, λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος στελεχών.

β. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ των φορέων των Στελεχών Διάσωσης(ΕΜΑΚ, ΕΚΑΒ, ΓτΚ, ΓχΣ) και άλλων φορέων (Πίνακας 29). Τα στελέχη έκριναν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική» τη συνεργασία με τα νοσοκομεία και τις κλινικές, από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητική» τη συνεργασία με «άλλες ελληνικές ομάδες διάσωσης», τις ξένες ομάδες διάσωσης, τις ΜΚΟς, τον ΟΑΣΠ και τους Δήμους, και από «λίγο» έως «μέτρια ικανοποιητική» τη συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, τα ΜΜΕ και τη Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας. Προφανώς, υπάρχουν περιθώρια για βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των

φορέων διάσωσης και των κρατικών φορέων πολιτικής προστασίας (ΟΑΣΠ και ΓΓΠΠ) κατά την κρίση των στελεχών διάσωσης.

Η ενδεικτική διασταύρωση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών (δημογραφικών και παραγόντων έκθεσης στα μέτωπα) έδειξε (Βλ. Πίνακες 30 & 31) ότι: (1) τα **έτη προϋπηρεσίας** σχετίζονται θετικά με την αξιολόγηση της συνεργασίας με τους ΟΤΑ, με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, τον ΟΑΣΠ και τη ΓΓΠΠ και αρνητικά με την αξιολόγηση της συνεργασίας με τα νοσοκομεία και τις κλινικές (2) το **μορφωτικό επίπεδο** σχετίζεται θετικά με την αξιολόγηση της συνεργασίας με άλλες ελληνικές ομάδες διάσωσης αλλά αρνητικά ως προς τη συνεργασία με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, τον ΟΑΣΠ, και τα ΜΜΕ, (3) το **επάγγελμα** των «ιατρών και των ασκούντων συναφών επαγγελμαμάτων» σχετίζεται αρνητικά με την αξιολόγηση της συνεργασίας με τους ΟΤΑ, τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, τον ΟΑΣΠ, και τα ΜΜΕ, και (4) ο **αριθμός των επιχειρησιακών μετώπων** που έδρασε το στέλεχος διάσωσης σχετίζεται θετικά με την αξιολόγηση της συνεργασίας με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, τον ΟΑΣΠ και τα ΜΜΕ.

γ. Αξιολόγηση της συνεργασίας της ΕΜΑΚ με άλλους φορείς. Τα μέλη της ΕΜΑΚ έκριναν τη συνεργασία με τους ιατρούς και τα πληρώματα του ΕΚΑΒ από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική» (3,33-3,44). Χαμηλότερες βαθμολογίες έλαβαν η συνεργασία μεταξύ των ελληνικών και ξένων συνεργείων διάσωσης (Μ.Ο.=2,93), καθώς και η συνεργασία μεταξύ των ελληνικών ομάδων διάσωσης (ΕΜΑΚ) και των Μηχανικών (Μ.Ο.=2,79) (Βλ. Πίνακα 32).

Στην περίπτωση της **συνεργασίας μεταξύ των ελληνικών και ξένων συνεργείων διάσωσης**, 3 (7%) από τα μέλη της ΕΜΑΚ αξιολόγησαν ως «λίγο ικανοποιητική» τη συνεργασία με τα ξένα συνεργεία διάσωσης, 5 (11,6%) την αξιολόγησαν ως «μέτρια ικανοποιητική», 26 (60,5%) ως «αρκετά ικανοποιητική», 8 (18,6%) ως «πολύ ικανοποιητική» και ένα (2,3%) δεν απάντησε. Στους λόγους που συμπλήρωσαν τα 8 μέλη που αξιολόγησαν ως ανεπαρκή τη συνεργασία με τα ξένα συνεργεία περιλαμβάνονται: (α) τα προβλήματα επικοινωνίας λόγω γλώσσας, (β) ο διαφορετικός τρόπος εργασίας και τα διαφορετικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι ελληνικές και ξένες ομάδες διάσωσης (γ) η έλλειψη οργάνωσης και καταμερισμού εργασίας μεταξύ των ελληνικών και ξένων συνεργείων διάσωσης (δ) η διαφορετική επικινδυνότητα των ελληνικών και ξένων συνεργείων διάσωσης (ε) η ξεχωριστή παράλληλη εργασία των δύο ομάδων διάσωσης και (στ) ένας συνδυασμός από τους

παραπάνω λόγους. Μεταξύ των προτάσεων ήταν και η κοινή εκπαίδευση των ελληνικών και ξένων συνεργείων διάσωσης.⁴

Στην περίπτωση της **συνεργασίας με τους Μηχανικούς**, 4 από τα μέλη της EMAK (9,3%) βαθμολόγησαν ως «καθόλου ικανοποιητική» τη συνεργασία, 4 (9,3%) ως «λίγο ικανοποιητική», 6 (14,0%) ως «μέτρια ικανοποιητική», 7 (16,3%) ως «αρκετά ικανοποιητική», 18 (41,9%) ως «πολύ ικανοποιητική» και 4 (9,3%) δεν γνώριζαν. Ως λόγοι για τη χαμηλή βαθμολόγηση, οι 14 πυροσβέστες της EMAK ανέφεραν ότι (α) δεν υπήρχαν Μηχανικοί στον τόπο των επιχειρήσεων για να εκτιμήσουν την επικινδυνότητα των κατασκευών (β) οι Μηχανικοί δεν έκαναν καλά τη δουλειά της ενημέρωσης των συνεργείων (γ) οι «άνθρωποι {Μηχανικοί} μπορούν να θεωρούν τον εαυτόν τους γνώστες του αντικειμένου χωρίς αυτό να ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα...» (δ) οι ίδιοι δεν ήρθαν σε επαφή με Μηχανικούς ώστε να μπορούν να αποφανθούν. Στις προτάσεις περιλαμβανόταν και μία για ταυτόχρονη συνεργασία EMAK και Μηχανικών στον τόπο επιχειρήσεων και μετάδοση των τεχνικών γνώσεων στους άνδρες της EMAK μέσα από πρακτική εξάσκηση.

Οι εκτιμήσεις των πυροσβεστών της EMAK για τη συνεργασία με τα ξένα συνεργεία, τους ιατρούς και πληρώματα του EKAB και τους Μηχανικούς υποβλήθηκαν σε στατιστική ανάλυση (ανάλυση διακύμανσης και ανάλυση συσχέτισης) (Βλ. Πίνακες 33, 34, 35, 36, 37 και 38) για τον εντοπισμό παραγόντων που επηρεάζουν τις εκτιμήσεις τους. Εξετάζοντας **πρώτα τη συνεργασία μεταξύ της EMAK και των ξένων συνεργείων διάσωσης** (Πίνακας 33 και 38, 1^η στήλη) παρατηρήσαμε μόνο δύο στατιστικά σημαντικές σχέσεις: Ο αριθμός των παιδιών γενικά και ο αριθμός των παιδιών κάτω των 12 ετών ειδικότερα συνδέονταν με μια θετική αξιολόγηση της συνεργασίας μεταξύ των ελληνικών και ξένων συνεργείων διάσωσης (0,355, $p < 0,05$ & 0,689, $p < 0,01$). **Δεύτερο, στην περίπτωση της συνεργασίας με τους ιατρούς και τα πληρώματα του EKAB**, όπου δεν υπήρχε και καλή κατανομή, στατιστικά σημαντικές ή μη τάσεις προέκυψαν μόνο στην περίπτωση της συνεργασίας με τους γιατρούς του EKAB (Πίνακας 38, 2^η στήλη). Έτσι, τα έτη προϋπηρεσίας συνδεόταν, αλλά όχι στατιστικά σημαντικά, με αρνητική αξιολόγηση της συνεργασίας (-0,286,

⁴ Στην έρευνα των ξένων ομάδων διάσωσης απάντησε μόνο μια αποστολή. Γενικά, αναφέρεται υψηλό επίπεδο ικανοποίησης ως προς τη συνεργασία και το συντονισμό με τις ελληνικές ομάδες διάσωσης. Η συνεργασία με άλλες ξένες ομάδες αξιολογήθηκε ως «μέτρια» δεδομένου ότι κάθε ομάδα δούλεψε αυτόνομα. Στο ερώτημα, «σε πιο βαθμό αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες της ξένης αποστολής από τις ελληνικές αρχές», ο εκπρόσωπος της ξένης αποστολής απάντησε ότι αυτό έγινε σε «μέτριο» βαθμό γιατί δεν υπήρχαν πολλοί διασωθέντες. Η ίδια η αποστολή ανέσυρε μόνο νεκρούς. Στην πρόσκληση να υποδείξουν τρόπους περισσότερο αποτελεσματικής αξιοποίησης των ξένων αποστολών από τις ελληνικές αρχές, ο εκπρόσωπος ανέφερε ότι η κινητοποίηση των ξένων αποστολών θα πρέπει να γίνεται αμέσως μετά την πρώτη εκτίμηση της κατάστασης και ότι σε τέτοιες έκτακτες καταστάσεις οι πληγείσες χώρες θα πρέπει να μεριμνήσουν ώστε να υπάρχει στις Πρεσβείες τους ένα άτομο (contact person) για σχετικές επαφές, ακόμη και το σαββατοκύριακο.

$p < 0,10$), ο αριθμός των επιχειρησιακών μετώπων που έδρασε ο ερευνούμενος συνδεόταν θετικά και στατιστικά σημαντικά με την αξιολόγηση της συνεργασίας με τους ιατρούς του ΕΚΑΒ ($0,298, p < 0,05$), ενώ ο συνολικός επιχειρησιακός χρόνος απασχόλησης συσχετιζόταν αρνητικά, όχι όμως στατιστικά σημαντικά ($-0,285, p < 0,10$) με την αξιολόγηση της συνεργασίας με τους ιατρούς του ΕΚΑΒ. **Τρίτο**, και σε ό,τι αφορά **τη συνεργασία της ΕΜΑΚ με τους Μηχανικούς**, παρατηρήθηκαν συσχετίσεις στην ανάλυση διακύμανσης (Πίνακας 36) αλλά και στην ανάλυση συσχέτισης (Πίνακα 38, 4^η στήλη). Στην περίπτωση της ανάλυσης διακύμανσης, οι πυροσβέστες και οι αρχι-πυροσβέστες έκριναν θετικότερα τη συνεργασία με τους Μηχανικούς σε σύγκριση με τους Αρχιπυραγούς και Πυραγούς ($F=6,197, p < 0,05$). Στην ανάλυση συσχέτισης, παρατηρήθηκαν δύο στατιστικά σημαντικές σχέσεις και μία στατιστικά μη σημαντική τάση. Οι στατιστικά σημαντικές σχέσεις αφορούσαν το μορφωτικό επίπεδο και την εμπειρία των πυροσβεστών από σεισμούς στην Ελλάδα. Η αρνητική αξιολόγηση της συνεργασίας με τους Μηχανικούς αυξάνεται καθώς αυξάνεται το μορφωτικό επίπεδο ($-0,325, p < 0,05$), ενώ η θετική αξιολόγηση σχετίζεται με εμπειρίες από σεισμούς στην Ελλάδα ($0,738, p < 0,01$). Αναφορικά με τη στατιστικά μη σημαντική τάση, η θετική αξιολόγηση της συνεργασίας με τους Μηχανικούς σχετιζόταν θετικά και με το βαθμό εργασιακής ικανοποίησης των πυροσβεστών ($0,311, p < 0,10$)—μία τάση που παρατηρείται γενικά και για τις συνεργασίες με τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ.

δ. Αξιολόγηση του έργου του συντονισμού των συνεργείων διάσωσης από την καθοδήγηση. Οι πυροσβέστες της ΕΜΑΚ αξιολόγησαν σχεδόν ως «αρκετά ικανοποιητικό» ($M.O.=2,86$) το έργο του συντονισμού των συνεργείων διάσωσης από την καθοδήγηση (Βλ. Πίνακα 32, 5^η στήλη). Συγκεκριμένα, οι 32 στους 43 (74,5%) βαθμολόγησαν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό», ενώ οι 11 (25,6%) βαθμολόγησαν το έργο από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό». Στους λόγους που συμπλήρωσαν οι 11 για τη σχετικά χαμηλή βαθμολόγηση περιλαμβάνονται η ανυπαρξία κεντρικού ενιαίου συντονισμού (45,5%), η απειρία και η προβολή των ανώτερων στελεχών στα ΜΜΕ (27,3%), η ακατάλληλη στελέχωση των ομάδων διάσωσης με έμψυχο (ειδίκευση και εμπειρία στις διασώσεις) και άψυχο (π.χ. εργαλεία κτλ) υλικό (18,2%) και η σταδιακή βελτίωση στο συντονισμό μετά την πρώτη ημέρα (9,1%). Στις προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης, οι δυσαρεστημένοι πυροσβέστες συμπεριέλαβαν: την ανάπτυξη ενιαίου φορέα συντονισμού, την απαγόρευση της εισόδου των ΜΜΕ στον τόπο των επιχειρήσεων, τις συχνές ασκήσεις ετοιμότητας και το διαχωρισμό των αντικειμένων των φορέων.

Η στατιστική ανάλυση των κατηγορικών και ποσοτικών μεταβλητών (ανάλυση διακύμανσης και συντελεστής συσχέτισης) δεν ανέδειξε κανένα στατιστικά σημαντικό ή μη παράγοντα που

να σχετίζεται με τις αξιολογήσεις των πυροσβεστών για το έργο συντονισμού από την καθοδήγηση (βλ. Πίνακες 37 και 38, 5^η στήλη).

ε. Αξιολόγηση της συνεργασίας και των συστημάτων επικοινωνίας από τους εργαζόμενους (ιατρούς και πληρώματα) του ΕΚΑΒ. Οι εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ που έδρασαν στα μέτωπα του σεισμού αξιολόγησαν ως «αρκετά ικανοποιητική» (Μ.Ο.=3,18) τη συνεργασία με τις ξένες ομάδες διάσωσης σχετικά με την παραλαβή των διασωθέντων και νεκρών θυμάτων, από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητική» (Μ.Ο.= 2,64) τη σχετική συνεργασία με τις ομάδες διάσωσης της ΕΜΑΚ και ως «μέτρια ικανοποιητικό» (Μ.Ο.= 2,12) το σύστημα επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων μετώπων διάσωσης, των ασθενοφόρων και των νοσοκομειακών μονάδων παραλαβής των θυμάτων (Πίνακας 39). Συγκεκριμένα, για τους παραπάνω τρεις τομείς, τα ποσοστά που έκριναν ως «αρκετά» ή «πολύ ικανοποιητική/ό» τη συνεργασία ή το σύστημα επικοινωνίας ήταν: 72,7% (συνεργασία με ξένες ομάδες), 66,7% (συνεργασία με ομάδες διάσωσης της ΕΜΑΚ) και 51,6% (σύστημα επικοινωνίας μεταξύ μετώπων, ασθενοφόρων και νοσοκομείων). Τα ποσοστά που έκριναν από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητική/κό» τη συνεργασία/σύστημα επικοινωνίας ήταν 12,1% (συνεργασία με ξένες ομάδες), 33,4% (συνεργασία με ΕΜΑΚ) και 48,5% (σύστημα επικοινωνίας μεταξύ μετώπων, ασθενοφόρων και νοσοκομείων). Εξετάζοντας περαιτέρω τους λόγους των 11 (33,4%) που ήταν δυσαρεστημένοι ως προς τη συνεργασία με τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ και τους λόγους των 16 (48,5%) που ήταν δυσαρεστημένοι με το σύστημα επικοινωνίας διαπιστώσαμε τα εξής:

Στην περίπτωση της αξιολόγησης **της συνεργασίας με την ΕΜΑΚ**, οι 11 (ιατροί και πληρώματα) του ΕΚΑΒ, επισήμαναν: την έλλειψη οργάνωσης, συντονισμού και διαχωρισμού πεδίων δράσης μεταξύ των δύο φορέων (45,5%)• τη σύγκρουση ρόλων μεταξύ των δύο φορέων, ιδίως τη στιγμή του απεγκλωβισμού (27,3%)• την ανεπάρκεια γνώσεων εκ μέρους των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ (18,2%)• και ένα συνδυασμό των ανωτέρω προβλημάτων (9,1%). Οι ιατροί και τα πληρώματα του ΕΚΑΒ προέβησαν σε σχετικές προτάσεις για την υπέρβαση της κατάστασης, όπως π.χ. εκπαίδευση σε θέματα μαζικών καταστροφών, καλύτερο καθορισμό των πεδίων δράσης των δύο φορέων, κοινή εκπαίδευση και κοινές ασκήσεις ετοιμότητας των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ και των ιατρών/πληρωμάτων του ΕΚΑΒ.

Στην περίπτωση αξιολόγησης **του συστήματος επικοινωνίας μεταξύ των μετώπων διάσωσης, των ασθενοφόρων και των νοσοκομειακών μονάδων**, οι 16 εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ επισήμαναν: την ανυπαρξία ή την ελλιπή οργάνωση του συστήματος επικοινωνίας (37,5%)• την έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ ΕΚΑΒ και ΕΜΑΚ (18,8%)• την έλλειψη

συντονισμού μεταξύ των φορέων διάσωσης (18,8%)• την έλλειψη ανταπόκρισης των νοσοκομείων, τα οποία δεν είχαν αντιληφθεί το μέγεθος της καταστροφής (12,5%)• και την παρεμπόδιση του έργου του συντονισμού από την παρουσία των περιεργών στο τόπο της καταστροφής (12,5%). Για την υπέρβαση της κατάστασης, επισήμαναν την ανάγκη καλύτερης οργάνωσης της επικοινωνίας, την ανάγκη δημιουργίας κοινού συντονιστικού κέντρου της Αστυνομίας, της ΕΜΑΚ του ΕΚΑΒ και της Πυροσβεστικής, την εγκατάσταση περίπτερου πληροφόρησης για τους ενδιαφερόμενους περιεργούς, την ανάγκη για πρωτόκολλα παράδοσης και παραλαβής των τραυματιών και τη δημιουργία φορέα που θα εκπαιδεύει τα πληρώματα και τους υπαλλήλους των νοσοκομείων σε θέματα καταστροφών.

Η σχετική στατιστική ανάλυση—ανάλυση διακύμανσης και συντελεστής συσχέτισης-- (Βλ. Πίνακες 40-43) ανέδειξε μόνο δύο τάσεις που αφορούν την αξιολόγηση της συνεργασίας με τις ξένες ομάδες διάσωσης και εκ των οποίων η μια ήταν στατιστικά σημαντική. Ο αριθμός των παιδιών κάτω των 12 ετών σχετιζόταν αντίστροφα με την αξιολόγηση της συνεργασίας με ξένες ομάδες διάσωσης (-0,456, $p < 0,05$) (δηλαδή η αρνητική αξιολόγηση της συνεργασίας αυξάνεται με τον αριθμό των παιδιών κάτω των 12 ετών). Αντίθετα, ο αριθμός των επιχειρησιακών μετώπων που έδρασαν οι ιατροί και τα πληρώματα του ΕΚΑΒ σχετιζόταν θετικά, όχι όμως στατιστικά σημαντικά (0,321, $p < 0,10$), με την αξιολόγηση της συνεργασίας με τις ξένες ομάδες διάσωσης.

4. Αξιολόγηση της Λειτουργίας και Αποτελεσματικότητας των Κέντρων Επιχειρήσεων και των Συντονιστικών Οργάνων μετά το Σεισμό της 7.9.1999.

α. Δημιουργία και λειτουργία Κέντρων Επιχειρήσεων στους ΟΤΑ, τις Νομαρχίες και στην Περιφέρεια μετά τη σεισμό της 7.9.1999. Σχεδόν οι μισοί (43 στους 92) από τους Δήμους και τις Κοινότητες (46,7%) δήλωσαν ότι δημιούργησαν «Κέντρο Επιχειρήσεων» κατά την άμεση μετασεισμική περίοδο, είτε στο Δήμο/Κοινότητα, είτε στον τόπο καταστροφής. Η τάση για δημιουργία του Κέντρου Επιχειρήσεων ήταν εντονότερη στους ΟΤΑ των Νομών Πειραιώς (62,5%) και Αττικής (60,9%), σε σύγκριση με τους ΟΤΑ των Νομών Δ. Αττικής (44,4%) και Ανατολικής Αττικής (29,7%). Σε γενικές γραμμές τα αποτελέσματα συμβαδίζουν με την έκταση των ζημιών, αν και η πρωτοκαθεδρία των ΟΤΑ του Ν. Πειραιώς στην οργάνωση Κέντρων Επιχειρήσεων δεν πρέπει να είναι ανάλογη με την έκταση των ζημιών. Επιπλέον, η τάση για οργάνωση Κέντρων Επιχειρήσεων σχετιζόταν στατιστικά και σημαντικά με τους διάφορους δείκτες για την έκταση των ζημιών ($p < 0,01$), όπως οι χαρακτηρισμοί των κατασκευών ως κόκκινων και κίτρινων καθώς και η ένταση του σεισμού που συνδέεται άμεσα με την έκταση των ζημιών (Βλ. Πίνακα 44). Τα σχετικά αποτελέσματα ήταν αναμενόμενα και επιβεβαιώνουν την αξιοπιστία των δεδομένων.

Για την πλειονότητα των **Κέντρων Επιχειρήσεων των ΟΤΑ** (42%) οι συμμετέχοντες ήταν αποκλειστικά παράγοντες (στελέχη, υπάλληλοι, εκπρόσωποι) των ΟΤΑ (Βλ. Πίνακα 45). Για ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (25,6%), εκτός από παράγοντες των ΟΤΑ, συμμετείχαν και εκπρόσωποι ιδιωτικών φορέων (Ε.Ε.Σ., ΜΚΟ, Μηχανικοί κτλ.). Για 9,3% των ΚΕΠ των ΟΤΑ συμμετείχαν παράγοντες των ΟΤΑ, δημοσίων Οργανισμών και Υπουργείων. Για ένα 7,0% συμμετείχαν εκπρόσωποι των ΟΤΑ, των Υπουργείων, του Στρατού, της ΕΛΑΣ, των ΜΚΟ, της Νομαρχίας και της Περιφέρειας. Αν και υπήρχαν και άλλοι συνδυασμοί, σημειώνεται ότι η τελευταία σύνθεση είναι εν δυνάμει η πιο αντιπροσωπευτική και λειτουργική από άποψη συντονισμού, αλληλο-ενημέρωσης και επιχειρησιακής απόδοσης, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις της διεθνούς βιβλιογραφίας.

Στο ερώτημα, **τι προβλήματα αντιμετώπισαν οι 43 ΟΤΑ κατά τη διάρκεια λειτουργίας των Κέντρων Επιχειρήσεων** (Βλ. Πίνακα 46), 20,9% των ερευνούμενων ανέφεραν ότι δεν αντιμετώπισαν κανένα πρόβλημα• 18,6% ότι αντιμετώπισαν προβλήματα εξεύρεσης Μηχανικών και αυτοψιών/ελέγχου κατασκευών• 9,3% ανέφεραν ότι αντιμετώπισαν προβλήματα πανικού, ψυχολογικής αναστάτωσης και επικοινωνίας με τους πολίτες• 7% ανέφεραν προβλήματα σχετικά με τις απαιτήσεις των πολιτών• 7% επισήμαναν ανεπάρκεια σε υλικό (σκηνές, φάρμακα, τρόφιμα)• 4,7% ανέφεραν κενά στις ενέργειες του Κράτους• 25,6% ανέφεραν συνδυασμούς δύο (π.χ. αυτοψίες και ενημέρωση) ή τριών (π.χ. χωροθέτηση καταυλισμού, συντονισμός ενεργειών και κατανομή βοήθειας σε είδος) ή τεσσάρων προβλημάτων (π.χ. διανομή τροφίμων, στήσιμο σκηνών, ηλεκτροδότηση και υδροδότηση καταυλισμών)• και οι υπόλοιποι 7,0% δεν απάντησαν στο σχετικό ερώτημα.

Κέντρα Επιχειρήσεων, σύμφωνα με τους ερευνούμενους, δημιουργήθηκαν επίσης στις Νομαρχίες Αττικής καθώς και στη Γενική Γραμματεία Περιφέρειας (Πίνακες 47 & 48). Στην **περίπτωση των τριών Νομαρχιών**, όλες δημιούργησαν Κέντρο Επιχειρήσεων μετά το σεισμό της 7.9.1999 παρά τη μικρή έκταση των ζημιών στο Ν. Ανατολικής Αττικής. Όμως, το Συντονιστικό Νομαρχιακό Όργανο (ΣΝΟ) συγκλήθηκε μόνο σε μια Νομαρχία, ενώ λειτούργησε ατύπως στη δεύτερη περίπτωση. Στις δύο περιπτώσεις που λειτούργησε έστω και ατύπως στη μία, η σύγκλιση, λειτουργία και αποτελεσματικότητα του ΣΝΟ αξιολογούνται από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικές. Τέλος, ως «μέτρια ικανοποιητικό» θεωρούν οι ερευνούμενοι των Νομαρχιών το θεσμικό πλαίσιο που αφορά τους στόχους και τις αρμοδιότητες του ΣΝΟ, τη σύγκλιση, τη λειτουργία και τη σύνθεσή του.

Στην **περίπτωση του Κέντρου Επιχειρήσεων της Περιφέρειας** (βλ. Πίνακα 48), ο μοναδικός ερευνούμενος ανέφερε ότι δημιουργήθηκε Κέντρο Επιχειρήσεων, ότι συγκλήθηκαν τα Σ.Ν.Ο. των 4 Νομαρχιών και ότι στα ΣΝΟ συμμετείχε και ο Περιφερειακός

Διευθυντής ή εκπρόσωπός του. Επίσης, αξιολογεί ως «αρκετά ικανοποιητικό» το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τους στόχους/αρμοδιότητες, τη σύγκλιση, τη σύνθεση και τη λειτουργία των ΣΝΟ. Ως «αρκετά ικανοποιητική» θεωρούν τη λειτουργία των Σ.Ν.Ο. στο σεισμό της 7.9.1999 και τα στελέχη του ΟΑΣΠ (Βλ. Πίνακα 49, 1^η στήλη).

β. Αξιολόγηση της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας του Κέντρου Επιχειρήσεων και Συντονιστικών Διυπουργικών Οργάνων του ΟΑΣΠ και της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας. Σε ό,τι αφορά τη λειτουργία του **Κέντρου Επιχειρήσεων του ΟΑΣΠ**, τα στελέχη του ΟΑΣΠ τη βαθμολογούν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική» (Μ.Ο.= 3,40), ενώ τα μέλη του πρώην Συντονιστικού Διυπουργικού Οργάνου (ΣΔΟ) τη βαθμολογούν με 4,00 («πολύ ικανοποιητική») όμως μόνο ένα από τα 5 πρώην μέλη του ΣΔΟ γνώριζε για τη λειτουργία του Κέντρου στον ΟΑΣΠ (βλ. Πίνακα 49, 2^η στήλη και Πίνακα 51, 1^η σειρά) .

Αναφορικά με τη λειτουργία και αποτελεσματικότητα του **Κέντρου Επιχειρήσεων της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας**, τα δύο στελέχη της ΓΓΠΠ την αξιολόγησαν ως «πολύ ικανοποιητική», ενώ τρία πρώην στελέχη του ΣΔΟ την αξιολόγησαν από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητική» (Βλ. Πίνακα 50, 1^η σειρά και Πίνακα 51, 2^η σειρά). Ένα από τα πρώην μέλη του ΣΔΟ που είχε και ενεργό εμπλοκή στα γεγονότα κατά τη διάρκεια της άμεσης μετασεισμικής περιόδου και που χαρακτήρισε ως «μέτρια» την απόδοση του Κέντρου Επιχειρήσεων της ΓΓΠΠ επισήμανε ότι προκύπτει «θέμα ενοποίησης των Κέντρων, αλλαγής της κτιριακής θέσης του Κ.ΕΠ.. της ΓΓΠΠ και καλύτερης επικοινωνίας.».

Τέλος, και σε ό,τι αφορά τη σύγκλιση και τη λειτουργία του Συντονιστικού Διυπουργικού Οργάνου κατά το σεισμό της 7.9.1999, ένα από το πρώην στελέχη της ΓΓΠΠ ανέφερε ότι δεν πραγματοποιήθηκε σύγκλιση του ΣΔΟ, ενώ το άλλο στέλεχος ανέφερε ότι η σύγκλιση πραγματοποιήθηκε άτυπα (Βλ. Πίνακα 50, 2^η σειρά). Μεταξύ των 5 πρώην μελών του ΣΔΟ, τα δύο ανέφεραν ότι πραγματοποιήθηκε σύγκλιση και τα 3 ανέφεραν ότι δεν γνώριζαν (Βλ. Πίνακα 51, 3^η σειρά). Παρά ταύτα, τα 4 από τα 5 πρώην μέλη του ΣΔΟ ανέφεραν ότι υπήρχαν διαβουλεύσεις μεταξύ της ΓΓΠΠ και της Γραμματείας τους αμέσως μετά την εκδήλωση του σεισμού της 7.9.1999. Τα πρώην μέλη του ΣΔΟ αξιολόγησαν ως «αρκετά ικανοποιητικές» τις διαδικασίες σύγκλισης, σύνθεσης και λειτουργίας του ΣΔΟ για την αντιμετώπιση των άμεσων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων συνεπειών του σεισμού. Ως προς το θεσμικό πλαίσιο για το ΣΔΟ, τα πρώην μέλη αξιολόγησαν τους στόχους/αρμοδιότητες του ΣΔΟ ως «αρκετά» ικανοποιητικά στοιχεία και τις διαδικασίες σύγκλισης, σύνθεσης και λειτουργίας του από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικές».

ΙVΕ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΑΝΤΙ-ΣΕΙΣΜΙΚΗΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ: ΠΡΟΛΗΨΗ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Εισαγωγή. Οι θεσμοί πολιτικής προστασίας, όπως π.χ. τα σχέδια έκτακτης ανάγκης καθώς και οι φορείς που έχουν συσταθεί για την εφαρμογή τους, αποσκοπούν στην ελαχιστοποίηση αν όχι την πρόληψη των επιπτώσεων από σεισμούς και άλλες καταστροφές. Στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται τα δεδομένα που αφορούν την αξιολόγηση των θεσμών αντισεισμικής προστασίας σε διάφορα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης (π.χ. ΟΤΑ, ΠΣΕΑ, ΟΑΣΠ, ΕΚΠΠΣ, ΓΓΠΠ) και την καταγραφή των αντιλήψεων των στελεχών πολιτικής προστασίας για (α) τη φύση των καταστροφών και της αντισεισμικής ετοιμότητας, (β) το ρόλο και το χαρακτήρα των θεσμών πολιτικής προστασίας, (γ) τα μέτρα θωράκισης των αστικών κέντρων και (δ) την ικανότητα της χώρας να ανταποκριθεί στην αντιμετώπιση των διαφόρων φάσεων «φυσικών», «τεχνολογικών» και «κοινωνικών» καταστροφών.

1. Μέτρα Αντισεισμικής Προστασίας των ΟΤΑ, Νομαρχιών και Περιφέρειας Αττικής

α. Μέτρα αντι-σεισμικής προστασίας στους ΟΤΑ. Στον Πίνακα 1¹ παρατίθενται τα δεδομένα που αφορούν στα μέτρα αντισεισμικής προστασίας που έχουν λάβει οι 92 ΟΤΑ, σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Νόμου 2344/95 και το σχετικό σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί» του 1999. Σε γενικές γραμμές, η βαθμολογία είναι κάτω από τη «βάση» (50%) στην πλειονότητα των τομέων προστασίας. Μεγαλύτερη σχετικά ετοιμότητα παρατηρείται στους τομείς «τήρηση στατιστικών στοιχείων δυναμικού» (53,3%), «εξεύρεση/καθορισμό χώρων υποδοχής» (51,1%) και τη «λειτουργία εθελοντικών ομάδων πολιτών» (51,1%). Μικρότερη ετοιμότητα στους τομείς «εξειδίκευση σχεδίου πολιτικής προστασίας Ξενοκράτης-Σεισμοί»(43,5%), «συγκρότηση μονάδων πολιτικής προστασίας» (40,2%) και «λειτουργία Κέντρου Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας» (33,7%). Πολύ χαμηλό ήταν το ποσοστό που έχουν «εκπονήσει σχέδιο εκκένωσης χώρων υψηλής επικινδυνότητας» (18,5%). Είναι προφανές ότι στο θεσμικό αυτό τομέα και στο επίπεδο του πρώτου βαθμού αυτοδιοίκησης υπάρχουν αρκετά περιθώρια για βελτίωση της κατάστασης. Οι ερευνούμενοι ερωτήθηκαν να προσδιορίσουν τους ανασταλτικούς παράγοντες στη λήψη των συγκεκριμένων μέτρων, τους οποίους και αναφέρουμε κατά μέτρο και σειρά συχνότητας:

(1). Εξειδίκευση σχεδίων. Κατά σειρά συχνότητας αναφέρθηκαν από τους 48 ΟΤΑ που δεν είχαν προχωρήσει στην εξειδίκευση του σχεδίου οι παρακάτω βασικοί λόγοι: η μη ύπαρξη προβλήματος (δηλαδή δεν είχαν σεισμό)(25,0%), η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και

¹ Για τους στατιστικούς πίνακες του παρόντος Κεφαλαίου, βλ. Παράρτημα Α, σελ. 466-515.

πόρων (14,6%), η έλλειψη οργάνωσης και σοβαρότητας εκ μέρους των ΟΤΑ (6,3%), το σχέδιο είναι στο στάδιο της εξειδίκευσης (6,3%). Οι υπόλοιποι (29,%) ανέφεραν μεμονωμένους λόγους, όπως η έλλειψη σαφών οδηγιών, η έλλειψη ενημέρωσης από την Πολιτεία, η έλλειψη συνεργασίας με την Πολιτεία, η ενασχόληση με τα τρέχοντα θέματα του ΟΤΑ, η ύπαρξη του γενικότερου σχεδίου ή συνδυασμός λόγων. Ένα ποσοστό, 18,7% δεν απάντησε ή δεν γνώριζε την κατάσταση.

(2). Λειτουργία Κέντρου Επιχειρήσεων. Μεταξύ των 54 ΟΤΑ, όπου δε λειτουργούσε Κέντρο Επιχειρήσεων, 18,5% ανέφεραν ότι δεν υπήρχε μέχρι τώρα ανάγκη για το Κ.Ε., 13,0% ανέφεραν ότι λειτουργεί κατά περίπτωση όταν προκύψει η ανάγκη, ενώ έχουν οριστεί υπάλληλοι, 13,0% επισήμαναν την έλλειψη οικονομικών πόρων, προσωπικού, εξοπλισμού και μέσων, 11,1% ανέφεραν την έλλειψη σαφών οδηγιών και προδιαγραφών, 7,4% επικαλέστηκαν το μικρό μέγεθος του ΟΤΑ, οι 5,6% ανέφεραν την απουσία σχεδίου οδηγού και καθοδήγησης από την Πολιτεία, και οι 16,9% ανέφεραν διάφορους μεμονωμένους λόγους, όπως η έλλειψη ενημέρωσης και ειδικών στελεχών, η απουσία οργάνωσης και συντονισμού με την Πολιτεία, η επικείμενη οργάνωση του Κέντρου Επιχειρήσεων, οι τρέχουσες αρμοδιότητες, η αδιαφορία και ο συνδυασμός λόγων. Το 14,9% δεν απάντησε ή δεν γνώριζε την κατάσταση.

(3). Σύσταση μονάδων πολιτικής προστασίας. Στους 50 ΟΤΑ όπου δεν είχαν συσταθεί οι μονάδες πολιτικής προστασίας, 12,0% ανέφεραν την έλλειψη κατάλληλου ειδικευμένου προσωπικού, 10,0% επικαλέστηκαν το γεγονός ότι δεν υπήρξε ανάγκη μέχρι τώρα, 10,0% ότι ήδη υπάρχουν σχετικές μονάδες (π.χ. ΠΣΕΑ) στο επίπεδο της Νομαρχίας, 10,0% επικαλέστηκαν το μικρό μέγεθος του ΟΤΑ και 8,0% επισήμαναν την έλλειψη ενδιαφέροντος. Οι υπόλοιποι (22,0%) επικαλέστηκαν μεμονωμένους λόγους όπως η λειτουργία κατά περίπτωση, η έλλειψη καθοδήγησης, η ανάγκη για καλύτερο συντονισμό με την Πολιτεία, η έλλειψη οργάνωσης σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης, η έλλειψη εθελοντισμού, η λειτουργία μονάδας προσεχώς στο πλαίσιο του προγράμματος εθελοντισμού ή ο συνδυασμός λόγων. Το 28,0% δεν απάντησε ή δεν γνώριζε την κατάσταση.

(4). Λειτουργία εθελοντικών ομάδων. Το 34,1% από τους 41 ΟΤΑ, όπου δεν λειτουργούσαν εθελοντικές ομάδες, ανέφερε την αδιαφορία και την ανυπαρξία διάθεσης, το 12,2% το γεγονός ότι δεν έχει μέχρι τώρα προκύψει η ανάγκη για Ε.Ο. και το 7,3% το ότι δεν υπάρχουν η πολιτική πρωτοβουλία, τα κίνητρα, το πλαίσιο σχεδιασμού και οι πόροι. Το 19,2% ανέφερε μεμονωμένους λόγους όπως η ενεργοποίηση κατά περίπτωση, το μικρό μέγεθος της καταστροφής στον ΟΤΑ, η ανυπαρξία ενιαίου φορέα, η αδυναμία της Πολιτείας να συντονίσει, η ανυπαρξία ενημέρωσης, η κομματικοποίηση των πάντων, η έλλειψη

οργάνωσης στους ΟΤΑ και ο συνδυασμός λόγων. Το 26,0% των ΟΤΑ όπου δεν λειτουργούσαν ομάδες εθελοντών δεν απάντησε ή δεν γνώριζε την κατάσταση. Σημειωτέον ότι το ερευνητικό πρόγραμμα υλοποιήθηκε ταυτόχρονα με την ανάπτυξη του εθελοντισμού στο πλαίσιο της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενήλικων και ότι τα αποτελέσματα ενδέχεται να είναι διαφορετικά αν το πρόγραμμα επαναλαμβανόταν. Πάντως, αναμένεται να ερευνηθεί αν ο νέος θεσμός του εθελοντισμού στην αντιμετώπιση κρίσεων απαντά στο θέμα των κινήτρων κτλ.

(5). Εκπόνηση σχεδίων εκκένωσης χώρων υψηλής επικινδυνότητας (π.χ. νοσοκομεία, σχολεία, ιδρύματα, άσυλα, ΚΑΠΗ κτλ.). Στους 68 ΟΤΑ που δήλωσαν ότι δεν είχαν προχωρήσει στην εκπόνηση των σχετικών σχεδίων, οι 29,4% ανέφεραν ότι δεν υπήρχε μέχρι τώρα σοβαρό πρόβλημα που να δικαιολογεί την εκπόνηση, οι 11,8% ότι δεν υπάρχει εξειδικευμένο προσωπικό ή φορέας με τεχνογνωσία, οι 10% ότι οι υπεύθυνοι των χώρων υψηλής επικινδυνότητας έχουν από μόνοι τους εκπονήσει τέτοια σχέδια μετά από πρωτοβουλία του ΟΑΣΠ, οι 7,4% ότι δεν υπάρχει η σχετική καθοδήγηση και ενημέρωση από την Πολιτεία, οι 7,4% ότι δεν υπάρχουν ασφαλείς χώροι, οι υπόλοιποι (23,5%) επικαλέστηκαν ποικιλία μεμονωμένων λόγων όπως η περιοχή είναι ανοικτή, η αδιαφορία εκ μέρους των υπεύθυνων ΠΣΕΑ, η αναρμοδιότητα, η ύπαρξη των σχεδίων στη Νομαρχία, οι τρέχουσες υποθέσεις των ΟΤΑ, η επικείμενη ενασχόληση με τα σχέδια ή ο συνδυασμός λόγων. Το 10,3% δεν απάντησε ή δεν γνώριζε την κατάσταση.

(6). Εξεύρεση χώρων υποδοχής για τους πληγέντες. Ανάμεσα στους 42 ΟΤΑ που δεν είχαν μεριμνήσει για την εξεύρεση χώρων, οι 19,0% ανέφεραν ότι δεν υπήρχε μέχρι τώρα ο σχετικός κίνδυνος, οι 16,7% ότι τέτοιοι χώροι ήδη υπάρχουν άσχετα από σεισμούς χωρίς να βασίζονται σε κάποιο σχέδιο (π.χ. δημοτικοί χώροι, αθλητικοί χώροι, ΚΑΠΗ κτλ.), οι 11,9% ότι δεν υπάρχουν μεγάλα κτίρια με υποδομή, οι 9,5% ότι δεν υπήρχε καθοδήγηση από Νομαρχία ή την Πολιτεία, οι 7,1% ανέφεραν ότι δεν υπάρχει ανάγκη αφού η περιοχή είναι ανοικτή, οι 7,1% ανέφεραν ότι δεν υπήρχε σχετική μελέτη ή φορέας που να συμβάλει στην εκπόνηση τέτοιας μελέτης. Οι υπόλοιποι (12,0%) ανέφεραν μεμονωμένους λόγους όπως η έλλειψη πόρων, οργάνωσης και προσωπικού, η ανυπαρξία αρμοδίας υπηρεσίας στον ΟΤΑ, η επικείμενη επεξεργασία, η αδιαφορία και ο συνδυασμός λόγων. Οι 16,7% των ΟΤΑ δεν απάντησαν ή δεν γνώριζαν την κατάσταση.

(7). Τήρηση στατιστικών στοιχείων έμψυχου και άψυχου δυναμικού. Μεταξύ των 39 ΟΤΑ που δεν είχαν μεριμνήσει για την τήρηση των σχετικών στοιχείων, οι 17,9% ανέφεραν ότι δεν διαθέτουν τα μέσα, τους πόρους ή το προσωπικό, οι 10,3% ότι το μέγεθος του ΟΤΑ είναι μικρό και δεν χρειάζεται η τήρηση στοιχείων, οι 7,7% το γεγονός ότι δεν υπήρχαν

μεγάλες καταστροφές, οι 7,7% ότι δεν υπήρχε σχετική ενημέρωση από την Πολιτεία, και οι 7,7% ότι η οργάνωση του ΟΤΑ ήταν ελλιπής. Οι υπόλοιποι (18,0%) ανέφεραν μεμονωμένους λόγους όπως η έλλειψη ενδιαφέροντος, η ύπαρξη στοιχείων στη Νομαρχία, η ύπαρξη του δυναμικού σε θεωρητικό επίπεδο, η ανυπαρξία αρμόδιας υπηρεσίας στον ΟΤΑ, και ο συνδυασμός λόγων. Ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό (28,2%) δεν απάντησε ή δεν γνώριζε την κατάσταση.

Ανακεφαλαιώνοντας, διαπιστώνουμε ότι οι ανασταλτικοί παράγοντες που τα στελέχη των ΟΤΑ επικαλούνται για την μη εφαρμογή των προδιαγραφών είναι (α) η έλλειψη εμπειρίας του κινδύνου της καταστροφής (που μπορεί να χαρακτηριστεί και ως άρνηση κινδύνου με όλες τις συνέπειες που αυτό συνεπάγεται), (β) η ανεπάρκεια εξειδικευμένου δυναμικού, μέσων και πόρων (γ) η απουσία σχεδίων, προδιαγραφών, ενημέρωσης ή καθοδήγησης εκ μέρους της Πολιτείας για την εφαρμογή των σχετικών θεσμικών μέτρων (δ) η ύπαρξη σχετικών μονάδων/λειτουργιών/χώρων σε ανώτερα ή άλλα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης, που μπορεί να οδηγήσει και σε διασπορά ευθύνης και μη εκτέλεση του σχετικού μέτρου (ε) το μικρό μέγεθος της κοινότητας, (στ) η λειτουργία κατά περίπτωση (ζ) η ύπαρξη ανοικτού χώρου που απαλλάσσει τον ΟΤΑ από το σεισμό όχι όμως από όλους του μεγάλους κινδύνους (η.) η κακή οργάνωση των ΟΤΑ και της Δημόσιας Διοίκησης και (θ) η έλλειψη ενδιαφέροντος/νοοτροπία των στελεχών/πολιτών και (ι) το ότι το σχετικό μέτρο είναι στο στάδιο της υλοποίησης/επεξεργασίας.

Δείκτης αντισεισμικής ετοιμότητας των ΟΤΑ. Αναπτύχθηκε ο ατομικός δείκτης αντισεισμικής ετοιμότητας για κάθε ΟΤΑ με την άθροιση των καταφατικών απαντήσεων στα 7 ερωτήματα. Έτσι, αν ο ερευνούμενος είχε απαντήσει αρνητικά σε όλα τα ερωτήματα, ο ΟΤΑ θα είχε δείκτη αντισεισμικής ετοιμότητας «0». Αν είχε απαντήσει θετικά σε όλες τις 7 ερωτήσεις θα είχε δείκτη αντισεισμικής ετοιμότητας 7,0. Οι πραγματικές τιμές του δείκτη στους 92 ΟΤΑ κατανέμονταν ως εξής: 0 (12,4%), 1,0 (18,0%), 2,0 (15,7%), 3,0 (18,0%), 4,0 (7,9%), 5 (9,0%), 6,0 (14,6%) και 7,0 (4,5%). Είναι προφανές ότι η κατανομή γέρνει προς τα χαμηλά επίπεδα αντισεισμικής ετοιμότητας δεδομένου ότι 64,1% των ΟΤΑ είχαν δείκτη αντισεισμικής ετοιμότητας 3 και κάτω.

Διασταυρώνοντας το δείκτη αντισεισμικής ετοιμότητας των ΟΤΑ με διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ (Βλ. Πίνακες 2 & 3), δεν διαπιστώσαμε καμία σχέση με το εκλογικό αποτέλεσμα του 1998 ή με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Όμως, παρατηρήσαμε γενικά μια θετική σχέση μεταξύ των βλαβών που υπέστησαν οι ΟΤΑ (όπως αυτό καταμετράται με τους χαρακτηρισμούς των κατασκευών) και του δείκτη αντισεισμικής ετοιμότητας. Μάλιστα, σε δυο περιπτώσεις που αφορούν τις επιχειρήσεις, ο αριθμός των

κόκκινων και κίτρινων κατασκευών συσχετιζόταν θετικά και στατιστικά σημαντικά με το δείκτη αντισεισμικής ετοιμότητας (0,245, $p < 0,05$ & 0,263, $p < 0,05$). Αυτό σημαίνει ότι το «πάθημα» ενδεχομένως να έγινε «μάθημα», όμως χρειάζεται επιπλέον τεκμηρίωση δεδομένου ότι δεν καταφέραμε να συγκεντρώσουμε τις διοικητικές αποφάσεις που τεκμηριώνουν τις ενέργειες/πρωτοβουλίες των ΟΤΑ σχετικά με τα μέτρα αντισεισμικής προστασίας.

Μέτρα προστασίας που έλαβε ο ΟΤΑ μετά το σεισμό της 7.9.1999 (π.χ ενημέρωση πολιτών, αλλαγή χρήση γης κτλ.) και που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αντισεισμικής ετοιμότητας σε περίπτωση μελλοντικού σεισμού. Στο ερώτημα αυτό, το 50,0% των 92 ΟΤΑ απάντησε ότι δεν έλαβε κανένα ιδιαίτερο μέτρο, εκτός ίσως από τους ελέγχους των κατασκευών. Το 11,0% προέβη σε αυτοψίες/ελέγχους κτιρίων, μέτρα ανακούφισης πληγέντων, επισκευές σχολικών κτιρίων, κατεδάφιση επικίνδυνων κτιρίων, κτλ.) Το 28,3% έλαβε διάφορα μέτρα πρόληψης (π.χ. ενημέρωση των δημοτών για το κτίσιμο των οικοδομών, χρήση γης, προσδιορισμό ελεύθερων χώρων, μέτρα για πολυσύχναστους χώρους, ασκήσεις ετοιμότητας, προσεισμικός έλεγχος δημοτικών κτιρίων, ΜΖ μελέτες, κατασκευές με βάση το νέο Αντισεισμικό Κανονισμό, απαλλοτριώσεις ελεύθερων χώρων, μείωση συντελεστή ύψους, μείωση συντελεστή δόμησης κτλ.). Το 3,3% ανέφερε ότι δεν υπάρχει η δυνατότητα άσκησης αντισεισμικής πολιτικής, χωρίς την κρατική αρωγή. Ένα μικρό ποσοστό, 7,6%, των ΟΤΑ δεν γνώριζε ή δεν απάντησε. Παρά την επικράτηση της απραξίας στους περισσότερους ΟΤΑ της Αττικής, και πέρα από τα βραχυχρόνια μέτρα (π.χ. αυτοψίες, έλεγχος κατασκευών, μέτρα ανακούφισης κτλ.) που έλαβαν οι σεισμόπληκτοι ΟΤΑ μετά το σεισμό της 7.9.1999, **ένα 20-30% των ΟΤΑ, με αφορμή το σεισμό, έλαβε και μέτρα που αποσκοπούν στη μείωση του μακροχρόνιου σεισμικού κινδύνου.**

β. Μέτρα προστασίας στις Νομαρχίες και την Περιφέρεια Αττικής. Στο επίπεδο των Νομαρχιών (Βλ. Πίνακα 4), στα σχετικά ερωτήματα απάντησαν μόνο οι δύο στους τρεις ερευνούμενους. Και οι δύο ανέφεραν ότι η Νομαρχία είχε ήδη προχωρήσει στην εξειδίκευση του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί», τη λειτουργία Κέντρου Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας και την τήρηση στατιστικών στοιχείων του δυναμικού της Νομαρχίας. Σε ό,τι αφορά τη σύσταση μονάδας πολιτικής προστασίας, ο ένας από τους δύο απάντησε καταφατικά, ενώ ο άλλος δεν γνώριζε την κατάσταση. Για τους υπόλοιπους τομείς δράσης (λειτουργία εθελοντικών ομάδων, εκπόνηση σχεδίου εκκένωσης χώρων υψηλής επικινδυνότητας, εξεύρεση/καθορισμο χώρων υποδοχής πληγέντων), ο ένας στους δύο που απάντησαν ήταν καταφατικός και ο άλλος αρνητικός.

Στο **επίπεδο της Περιφέρειας** (Βλ. Πίνακα 5), όπου οι απαιτήσεις είναι διαφορετικές, τα ερωτήματα ήταν λιγότερα. Το στέλεχος της Περιφέρειας Αττικής απάντησε σε όλα τα σχετικά ερωτήματα. Διαπιστώθηκε ότι στην Περιφέρεια δεν υπήρχε εξειδίκευση του σχεδίου Ξενοκράτης-Σεισμοί, όμως είχε συγκροτηθεί Μονάδα Πολιτικής Προστασίας, λειτουργούσε Κέντρο Επιχειρήσεων, τηρούνταν τα στοιχεία για το σχετικό δυναμικό στην Περιφέρεια και υπήρχε σχετική μέριμνα για συμμετοχή σε ασκήσεις ετοιμότητας για σεισμούς και πλημμύρες αλλά όχι για δασοπυρκαγιές, βιομηχανικά ατυχήματα και τη βιοτρομοκρατία. Επίσης, αναφέρεται ότι δεν υπήρχε μέριμνα για συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα για την προστασία από σεισμούς και πλημμύρες, ενώ δεν απαντά στο ερώτημα για τους άλλους κινδύνους. Το πιθανότερο είναι ότι στο επίπεδο της Περιφέρειας δεν είχαν οργανωθεί σχετικά εκπαιδευτικά σεμινάρια για την αντιμετώπιση των καταστροφών.

Σημειωτέον ότι τα σχετικά δεδομένα για τους ΟΤΑ, τις Νομαρχίες και τη Γενική Γραμματεία Περιφέρειας συλλέχθηκαν πριν από την ψήφιση του Ν. 3013/2002 (για την αναβάθμιση της Πολιτικής Προστασίας..). Με τον Νόμο αυτό, έγινε μια σχετική αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων πολιτικής Προστασίας και ενδυναμώθηκαν οι ΟΤΑ, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και η Γενική Γραμματεία Περιφέρειας. Όμως, αναμένεται να διευκρινιστεί αν έχουν ακόμη εφαρμοστεί οι σχετικές διατάξεις για την αναβάθμιση της Πολιτικής Προστασίας και η εξειδίκευση των σχεδίων έκτακτης ανάγκης μετά την ψήφιση του νέου νόμου..

2. Διευθύνσεις και Τμήματα Πολιτικής Σχεδίασης Έκτακτης Ανάγκης (ΠΣΕΑ) Υπουργείων και Νομαρχιών/Περιφέρειας

Εισαγωγή Οι υπηρεσίες ΠΣΕΑ συστάθηκαν με τον Α.Ν. 398/1968 και Ν.Δ. 17/1974 στα Υπουργεία και τις Νομαρχίες και είχαν ένα διττό σκοπό: την κινητοποίηση των πολιτικών δυνάμεων για την προάσπιση της χώρας από εχθρικές προσβολές αλλά και την αντιμετώπιση των εν καιρώ ειρήνης καταστροφών και εκτάκτων αναγκών. Οι υπηρεσίες αυτές στελεχώνονταν συνήθως από απόστρατους αξιωματικούς. Καθοριστικό καθοδηγητικό και συντονιστικό ρόλο στις ΠΣΕΑ των Υπουργείων διαδραμάτισαν οι υπηρεσίες ΠΣΕΑ του Υπ. Εθνικής Άμυνας και στις ΠΣΕΑ των Νομαρχιών οι υπηρεσίες ΠΣΕΑ του Υπ. Εσωτερικών. Με την υποχώρηση των εχθροπραξιών και την εδραίωση της ειρηνικής συνύπαρξης, οι πολεμικές αρμοδιότητες των ΠΣΕΑ απώλεσαν την ισχύ τους. Επίσης, τις θέσεις προϊσταμένων ΠΣΕΑ άρχισαν να καταλαμβάνουν και μη απόστρατοι αξιωματικοί. Παρά ταύτα, επικρατούσε και μια στερεότυπη αντίληψη ότι οι διευθύνσεις και τα τμήματα ΠΣΕΑ αποτελούσαν το «ψυγείο» των Υπουργείων. Με τους Ν. 2344/1995 και 3013/2002, δημιουργήθηκε το νομοθετικό πλαίσιο για τη συγκρότηση μονάδων πολιτικής προστασίας

(Διευθύνσεις, Γραφεία) στα Υπουργεία, τις Νομαρχίες, την Περιφέρεια και τους ΟΤΑ, χωρίς όμως να καταργηθούν οι υπηρεσίες ΠΣΕΑ που αναμενόταν να περιοριστούν στο στρατιωτικό τους ρόλο (δηλαδή την κινητοποίηση πολιτών σε περίπτωση εχθροπραξιών) μετά τη συγκρότηση των μονάδων πολιτικής προστασίας. Όμως, μέχρις ότου δημιουργηθούν οι μονάδες πολιτικής προστασίας οι ΠΣΕΑ συνεχίζουν να ασκούν το διττό τους ρόλο (πολιτική άμυνα και πολιτική προστασία).

α. Ρόλος των ΠΣΕΑ κατά το σεισμό της 7.9.1999. Μεταξύ των 10 ερευνούμενων στελεχών ΠΣΕΑ (6 των Υπουργείων και 4 των Νομαρχιών/Περιφέρειας)², 40% δραστηριοποιήθηκαν στο χαρακτηρισμό της καταστροφής, 40% στη χορήγηση των επιδομάτων, 40% στην άμεση στέγαση, 30% στις διασώσεις και το χειρισμό των τραυματιών/νεκρών, 20% στην αποκατάσταση βασικών υπηρεσιών (π.χ. ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ, ΟΤΕ, συγκοινωνίας κτλ.) και 10% στην παροχή ψυχο-κοινωνικής υποστήριξης, τη μεταβατική στέγαση, την εξασφάλιση υποδομής/τροφοδοσίας για τους καταυλισμούς, την ενημέρωση κατοίκων για τη σεισμική ακολουθία και τη μόνιμη στέγαση (επισκευές, ανακατασκευές, δανειοδοτήσεις κτλ.). Είναι προφανές ότι ο ρόλος των στελεχών ΠΣΕΑ περιορίστηκε κυρίως στη δραστηριοποίηση κατά την άμεση μετασεισμική περίοδο.

β. Εξειδίκευση σχεδίων για την αντιμετώπιση των κινδύνων σύμφωνα με το σχέδιο Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης» της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας (Δεκέμβριος 1997). Σύμφωνα με το σχέδιο του 1997, τα Υπουργεία όφειλαν να εξειδικεύσουν τα σχέδια για τα οποία ήταν αρμόδια και στη συνέχεια να τα κοινοποιήσουν στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, στις εποπτευόμενες υπηρεσίες, στα συνεργαζόμενα Υπουργεία, στην Περιφέρεια Αττικής και στη Νομαρχία.. Μεταξύ των 6 στελεχών των ΠΣΕΑ των Υπουργείων, οι 4 απάντησαν ότι η υπηρεσία τους είχε προχωρήσει στη σχετική εξειδίκευση των σχεδίων και την κοινοποίησή τους στους συναρμόδιους φορείς (Βλ. Πίνακα 6^Α). Στο σχετικό Πίνακα παρατίθενται οι κίνδυνοι για τους οποίους υπάρχουν εξειδικευμένα σχέδια, π.χ. για των «πρώτο» κίνδυνο, γίνονται 4 αναφορές, δηλαδή, τρία στελέχη καταχώρησαν το «σεισμό» και ένα στέλεχος τον «καύσωνα». Επίσης, τα τρία από τα 4 εξειδικευμένα σχέδια είχαν κοινοποιηθεί σε μόνο δύο από τους παραπάνω συναρμόδιους φορείς, και το ένα είχε κοινοποιηθεί και στους 5 συναρμόδιους φορείς. Συνολικά, τα 17 στα 20 (85%) εξειδικευμένα σχέδια είχαν

²Στην έρευνα συμμετείχαν Διευθυντές και Τμηματάρχες που ήταν προϊστάμενοι κατά το σεισμό της 7.9.1999. Οι 7 στους 10 που συμμετείχαν στην έρευνα, ήταν εν ενεργεία στις Διευθύνσεις/Τμήματα ΠΣΕΑ κατά τη διάρκεια της έρευνας. Η προέλευση των ερευνούμενων ήταν το Υπ. Δημόσιας Τάξης (Αρχηγείο Πυροσβεστικού σώματος), Υπ. Εθνικής Άμυνας, το Υπ. Εσωτερικών, το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, το Υπ. Γεωργίας, το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, η Περιφέρεια Αττικής, η Νομαρχία Δυτικής Αττικής, η Νομαρχία Αθηνών και η Νομαρχία Πειραιώς.

κοινοποιηθεί μόνο σε δύο φορείς και μόνο τρία (15%) είχαν κοινοποιηθεί στους 5 συναρμόδιους φορείς. Στην περίπτωση των στελεχών των **ΠΣΕΑ των Νομαρχιών/Περιφέρειας** (Πίνακας 6B), 11 στα 22 (50%) είχαν κοινοποιηθεί στους τρεις συναρμόδιους φορείς (τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, τα αρμοδία Υπουργεία και στην Περιφέρεια/Νομαρχία}. Αν και το ποσοστό κοινοποίησης των ΠΣΕΑ των Νομαρχιών είναι υψηλότερο, δεν ενδείκνυνται κατά την παρούσα φάση η εξαγωγή συμπερασμάτων συγκριτικής απόδοσης. Κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια πληρέστερη μελέτη, με τη συμμετοχή όλων των ενεργείων στελεχών των ΠΣΕΑ, και όπου στο δείκτη θα ληφθούν υπόψη (α) το ποσοστό των σχεδίων –στο σύνολο των αναμενόμενων σχεδίων-που κάθε φορέας έχει εξειδικεύσει και (β) το ποσοστό των κοινοποιήσεων, στο σύνολο των αναμενόμενων κοινοποιήσεων, που ο κάθε φορέας έχει πραγματοποιήσει.

γ. Ετοιμότητα των Υπουργείων/Νομαρχιών/Περιφέρειας σε περίπτωση καταστροφής.

Σύμφωνα με το σχέδιο Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης» (Δεκέμβριος 1997) όλα τα Υπουργεία/Νομαρχίες/Περιφέρειες είναι υποχρεωμένα να προβούν σε μια σειρά δραστηριοτήτων προκειμένου να εξασφαλίσουν την ετοιμότητά τους σε περίπτωση καταστροφής. Στον Πίνακα 7 παρατίθενται τα σχετικά δεδομένα για τις υποχρεώσεις των **ΠΣΕΑ Υπουργείων** και το βαθμό ολοκλήρωσης των διαφόρων ενεργειών πολιτικής προστασίας. Τα Υπουργεία έχουν προχωρήσει περισσότερο (66,7%+ στις δύο πρώτες κατηγορίες) στην εξειδίκευση σχεδίων, την καθοδήγηση των περιφερειακών υπηρεσιών και στην τήρηση των στοιχείων έμφυλου και άφυλου δυναμικού και λιγότερο στην καθοδήγηση υπηρεσιών για την εκπόνηση των σχεδίων, τη μέριμνα για τη στελέχωση Κέντρων Επιχειρήσεων και τη μέριμνα για την εκπαίδευση του προσωπικού. Σε ό,τι αφορά τα δεδομένα που αναφέρονται στις **υποχρεώσεις των ΠΣΕΑ της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) και της Περιφέρειας (Π)** (Βλ. Πίνακα 8), μεγαλύτερη πρόοδος έχει σημειωθεί ως προς την τήρηση στοιχείων δυναμικού, την κοινοποίηση σχεδίων στους συναρμόδιους φορείς και στη μέριμνα για τη συγκρότηση/λειτουργία Τοπικών Κέντρων Επιχειρήσεων, ενδιάμεση πρόοδος στην εναρμόνιση των σχεδίων με αυτά των στρατιωτικών, τη μέριμνα για την εκπαίδευση/συμμετοχή σε ασκήσεις ετοιμότητας, και ελάχιστη πρόοδος στην εξειδίκευση τοπικών σχεδίων, τη συγκρότηση μονάδων πολιτικής προστασίας, τη μέριμνα για σύνταξη σχεδίων από τους ΟΤΑ, και τη φροντίδα για την οργάνωση των εθελοντών. Εκτιμάται ότι η σχετική κατάσταση θα μεταβληθεί μετά την ψήφιση του Νόμου 3013/2002 για την αναβάθμιση της Πολιτικής Προστασίας, ειδικότερα αν οι νέες θεσμικές αλλαγές συνοδεύονταν και από χρηματοδοτική στήριξη των ΟΤΑ, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και της Περιφέρειας.

3. Η Αξιολόγηση του Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ), του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης και Πρόβλεψης Σεισμών (ΕΚΠΠΣ) και του Έργου τους.

Εισαγωγή. Ο ΟΑΣΠ ιδρύθηκε το 1983 με το Νόμο 1349/25.4.83 και ο οργανισμός του ψηφίστηκε πέντε χρόνια αργότερα με το Π.Δ. 485/22.9.1988. Για μια χώρα που κατέχει τα πρωτεία στην Ευρώπη ως προς την έκλυση της σεισμικής ενέργειας, η σύσταση του ΟΑΣΠ, ενός εξειδικευμένου φορέα αντισεισμικής προστασίας, αποτέλεσε μια τομή για την ελληνική δημόσια διοίκηση και την πολιτική προστασία των κατοίκων. Παρά την 20ετή ύπαρξή του, δεν έχει γίνει καμία συστηματική αξιολόγηση του φορέα και των επιδόσεών του. Σε άλλες ενότητες των πορισμάτων έχουν αξιολογηθεί οι παρεμβάσεις του ΟΑΣΠ στο σεισμό της 7.9.1999, το έργο της πληροφόρησης, οι συνεργασίες και το Κέντρο Επιχειρήσεων του ΟΑΣΠ. Στην παρούσα ενότητα, αξιολογούνται τα θεσμικά όργανα του ΟΑΣΠ, είτε από τα στελέχη των ΟΤΑ, είτε από το δείγμα των επιστημόνων.

α. Αξιολόγηση του 15ετούς έργου του ΟΑΣΠ από τα στελέχη των ΟΤΑ, Νομαρχιών και Περιφέρειας(Βλ. Πίνακα 9). Τα στελέχη της Περιφέρειας και της Νομαρχίας που απάντησαν στο σχετικό ερώτημα, αξιολογούν από «αρκετά» έως και «πολύ ικανοποιητικό» το έργο που έχει επιτελέσει ο ΟΑΣΠ, σχετικά με την αντιμετώπιση (πρόληψη, μείωση των επιπτώσεων κτλ.) του σεισμικού κινδύνου στη χώρα μας. Αντίθετα, τα στελέχη των ΟΤΑ, το αξιολογούν από «μέτρια» έως «αρκετά» ικανοποιητικό.. Ειδικότερα για τα 92 στελέχη των ΟΤΑ, που αποτελούν και το μεγάλο δείγμα, τα 5 (5,4%) θεώρησαν το έργο του ΟΑΣΠ ως «πολύ ικανοποιητικό», τα 42 (45,7%) ως «αρκετά ικανοποιητικό», τα 19 (20,7%) ως «μέτρια ικανοποιητικό», τα 6 (6,5%) ως «λίγο ικανοποιητικό», τα 2 (2,2%) ως «καθόλου ικανοποιητικό» και τα υπόλοιπα 18 (19,6%) δεν γνώριζαν/δεν απάντησαν. Συνολικά, το 51% των στελεχών των ΟΤΑ θεωρεί ότι το έργο είναι «αρκετά» έως «πολύ» ικανοποιητικό, το 29,4% «καθόλου» έως «μέτρια» ικανοποιητικό και το 19,6% δεν γνώριζε/δεν απάντησε. Το μεγαλύτερο ποσοστό μεταξύ αυτών που δεν γνώριζαν/δεν απάντησαν (16,3%) αφορά ερευνούμενους που «δεν γνώριζαν» για το έργο του ΟΑΣΠ.

Η ποιοτική ανάλυση των λόγων των 27 (29,4%) που εκτίμησαν ότι το 15ετές έργο του ΟΑΣΠ ήταν «ανεπαρκές» έδειξε τα εξής: Οι πέντε (18,5%) επισήμαναν τα κενά στην ουσιαστική πρόληψη (π.χ. απουσία μικροζωνικών μελετών, δεν υπάρχει έμφαση στην «επιστημονική» πρόληψη, δεν υπάρχει ενημέρωση για την πρόληψη κτλ.)• τέσσερις (14,8%) ανέφεραν ότι δεν έχει υπάρξει ουσιαστικό έργο ή ουσιαστικές πολεοδομικές ρυθμίσεις• τέσσερις (14,8%) ανέφεραν ελλείψεις και κενά στο έργο της ενημέρωσης πολιτών/κοινού/φορέων και την αναγκαιότητα συστηματικής ενημέρωσης μέσα από τα

σχολεία• δύο (7,4%) ανέφεραν την απουσία ενιαίας άποψης ανάμεσα στους σεισμολόγους, τα κενά στο συντονισμό και την αυτοπροβολή των επιστημόνων• δύο (7,4%) ανέφεραν το αργό ρυθμό λειτουργίας και την καθυστερημένη εφαρμογή αντισεισμικών κανονισμών στις κατασκευές•, δύο (7,4%) ανέφεραν την βραχυχρόνια λειτουργία του μόνο κατά το σεισμό και την απουσία μακροχρόνιου σχεδιασμού• δύο (7,4%) την έλλειψη υποδομής και εξειδικευμένου προσωπικού• δύο (7,4%) επισήμαναν την ανεπάρκεια σε επιμορφωτικά σεμινάρια για φορείς και τα στελέχη των τεχνικών υπηρεσιών των ΟΤΑ• δύο (7,4%) αναφέρθηκαν γενικά στην ανεπάρκεια του έργου του• ένας (3,7%) ότι ο ΟΑΣΠ λειτουργεί στο θεωρητικό στάδιο του σχεδιασμού και των νομοθετημάτων• και ένας (3,7%) δεν αιτιολόγησε τη θέση του.

Τα επιχειρήματα των στελεχών των ΟΤΑ αποδεικνύουν ότι την ενημέρωση των πολιτών δεν την ταυτίζουν απαραίτητα με την πρόληψη των επιπτώσεων. Επιπλέον δείχνουν ότι ο ανταγωνισμοί μεταξύ των επιστημόνων είναι σε βάρος του ΟΑΣΠ, ο οποίος δεν έχει καταφέρει να δημιουργήσει ένα ενιαίο κέντρο πληροφόρησης προς όφελος του κοινού, παρά τις προσπάθειες. Επίσης, δείχνουν ότι ο ΟΑΣΠ δεν έχει κατορθώσει να προβάλει το ουσιαστικό και πρακτικής σημασίας έργο που έχει επιτελέσει τα τελευταία χρόνια παρά τις ελλείψεις σε προϋπολογισμό και εξειδικευμένο προσωπικό. Τέλος, δείχνουν το δρόμο για νέες συνεργασίες και πρωτοβουλίες με τους ΟΤΑ, τους επιστήμονες και άλλους φορείς.

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων σχετικά με την αξιολόγηση του έργου του ΟΑΣΠ από τα στελέχη των ΟΤΑ ανέδειξε τρεις τάσεις εκ των οποίων οι δύο ήταν στατιστικά σημαντικές (Βλ. Πίνακες 10 & 11). Οι δύο στατιστικά σημαντικές τάσεις αφορούν κυρίως «πολιτικές» μεταβλητές (βλ. Πίνακα 10). Έτσι, τα στελέχη των ΟΤΑ που κατέχουν μόνιμες θέσεις (π.χ. διευθυντές, τμηματάρχες) ήταν περισσότερο θετικά (είχαν υψηλότερο Μ.Ο.) απέναντι στο 15ετές έργο του ΟΑΣΠ, σε σύγκριση με τα στελέχη που ήταν πολιτικά πρόσωπα ($F=4,375$, $p<0,05$). Επίσης, στελέχη τα οποία προέρχονταν από ΟΤΑ που στις εκλογές του 1998 επικράτησαν το ΠΑΣΟΚ ή οι προοδευτικοί συνασπισμοί αξιολόγησαν θετικότερα γενικά το έργο του ΟΑΣΠ, σε αντιδιαστολή με στελέχη που προέρχονταν από ΟΤΑ όπου είχαν επικρατήσει περισσότερο συντηρητικές παρατάξεις, οι ανίερές συμμαχίες και οι ανεξάρτητοι συνδυασμοί ($F=3,110$, $p<0,05$). Τέλος, παρατηρήθηκε και μια στατιστικά μη σημαντική τάση για τους άνδρες να είναι περισσότερο θετικοί απέναντι στο έργο του ΟΑΣΠ, σε σύγκριση με τις γυναίκες ($F=3,610$, $p<0,10$), όμως το υπο-δείγμα των γυναικών ήταν μικρό για να είναι οριστικά τα συμπεράσματα. Σημειωτέον, ότι δεν διαπιστώθηκε καμία σχέση μεταξύ της έκτασης των βλαβών στο σεισμό της 7.9.1999 ή του δείκτη αντισεισμικής ετοιμότητας των ΟΤΑ και αξιολόγησης του 15ετούς έργου του ΟΑΣΠ (Βλ. Πίνακα 11).

β. Αξιολόγηση της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας των οργάνων του ΟΑΣΠ και του ΕΚΠΠΣ από τους Επιστήμονες. Στο ερώτημα, «πώς θα κρίνατε τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα των οργάνων (Δ.Σ., Επιστημονικές Επιτροπές κτλ.) του **ΟΑΣΠ**, η συντριπτική πλειονότητα (62,9%) απάντησε από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική», ενώ ένα μικρότερο ποσοστό (32,3%) απάντησε από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητική». Ένα 4,8% του δείγματος σημείωσε ότι «δεν γνώριζε». Οι 20 **Επιστήμονες** (32,3%) που δεν ήταν ικανοποιημένοι με το επίπεδο λειτουργίας και αποτελεσματικότητας του ΟΑΣΠ, έδωσαν τους παρακάτω λόγους κατά σειρά φθίνουσας συχνότητας: το 25% έκανε αναφορά σε θέματα αξιοκρατίας και εκπροσώπησης στις επιτροπές (π.χ. ασαφή τα κριτήρια επιλογής στελεχών, υπερεκπροσώπηση στελεχών από Ν. Ελλάδα, ανάγκη για ανανέωση/διεύρυνση της σύνθεσης των επιτροπών, καλύτερη εκπροσώπηση όλων των επιστημονικών ομάδων)• το 15% αναφέρθηκε στον προγραμματισμό και τις δραστηριότητες του ΟΑΣΠ (π.χ. χρειάζεται μεγαλύτερη έμφαση στην ενεργητική αντίδραση του πληθυσμού, μικρή η συμμετοχή του ΟΑΣΠ στη μετασεισμική περίοδο, καθυστερήσεις στην ενημέρωση στα σχολεία, ανεπαρκής η ανάπτυξη εθελοντισμού στο επίπεδο της γειτονιάς, ανάγκη αξιοποίησης όλου του επιστημονικού δυναμικού της χώρας κτλ.)• το 15% αναφέρθηκε σε δυσλειτουργίες των επιτροπών (π.χ. οι επιτροπές είναι πολυμελείς, αποφάσεις λαμβάνονται κατά πλειοψηφία χωρίς να δίνεται ιδιαίτερο βάρος στους ειδικούς, οι επιτροπές δεν έχουν τακτικές συνεδριάσεις ούτε δυνατότητα έκτακτης σύγκλησης από τα μέλη)• το 10,0% αναφέρθηκε στην ανεπαρκή χρηματοδότηση και στελέχωση με εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό• το 10% σε συνδυασμό λόγων (π.χ. αναξιοκρατία και αντιγραφή ευρωπαϊκών κανονισμών άσχετων με την ελληνική πραγματικότητα)• το 5% σε δυσλειτουργίες στην υλοποίηση των αποφάσεων του Δ.Σ. και στην εφαρμογή των πορισμάτων των επιτροπών• και το 20% δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

Στο ερώτημα, «πώς θα κρίνατε τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα των οργάνων (Διοικούσα Επιτροπή, Επιστημονική Επιτροπή κτλ.) του **Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης και Πρόβλεψης Σεισμών (ΕΚΠΠΣ)**³», απάντησε μόνο το 59,6% (N=37) του δείγματος των **Επιστημόνων**. Από τους υπόλοιπους (40,4%), οι 33,9% (N=21) σημείωσαν ότι «δεν γνώριζαν» και οι 6,5% (N=4) δεν απάντησαν. Στο σύνολο του δείγματος των επιστημόνων, οι 12 (19,3%) αξιολόγησαν θετικά («αρκετά /πολύ ικανοποιητική») τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του ΕΚΠΠΣ και οι 25 (40,4%) την αξιολόγησαν ανεπαρκή (από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητική»). Οι 25 επιστήμονες αιτιολόγησαν τη σχετικά

³ Το ΕΚΠΠΣ, με έδρα την Αθήνα, συστάθηκε με το Ν. 2031/3.4.1992, στο πλαίσιο της «Ανοικτής Μερικής Συμφωνίας του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη, Προστασία και Οργάνωση της Βοήθειας έναντι των μεγάλων Φυσικών και Τεχνολογικών Καταστροφών». Είναι ένα από τα 7 Κέντρα που λειτουργούν σε διάφορες χώρες-μέλη.

χαμηλή τους βαθμολόγηση ως εξής, κατά σειρά φθίνουσας συχνότητας: το 24% επισήμανε τις ελλείψεις σε στελέχη, πόρους και εξειδικευμένο προσωπικό• το 20% αναφέρθηκε στη φτώχη του παρουσία και την αναποτελεσματικότητά του ως προς την πρόληψη και πρόγνωση σεισμών• το 16% στο αβέβαιο θεσμικό του καθεστώς, την έλλειψη αυτοτέλειας και την εξάρτησή του από τον ΟΑΣΠ• το 16% σε μεμονωμένους λόγους (π.χ. ασάφεια στόχων, ανεπαρκή ενημέρωση για τις δραστηριότητές του, αναξιοκρατική στελέχωση)• και το υπόλοιπο 24% σε συνδυασμούς των παραπάνω λόγων (π.χ. ανεπάρκεια πόρων και θεσμικό καθεστώς, έλλειψη ενδιαφέροντος και μη αποδοχή από την ιεραρχία, εξάρτηση από ΟΑΣΠ και μη ενημέρωση της επιστημονικής κοινότητας για τις δραστηριότητες του, ανεπαρκή χρηματοδότηση και επιλογή προσώπων με πολιτικά κριτήρια, καμία ουσιαστική προσφορά και κακή οργάνωση).

Υποβάλλοντας τα σχετικά δεδομένα στην στατιστική ανάλυση, διαπιστώσαμε τα εξής: Σε ό,τι αφορά την **αξιολόγηση της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας του ΟΑΣΠ** (Βλ. Πίνακες 12 και 13, 1^η στήλη), δύο μεταβλητές αναδείχθηκαν ως στατιστικά σημαντικές. Τα έτη προϋπηρεσίας και η ηλικία των επιστημόνων συνδέονται με θετική αξιολόγηση του ΟΑΣΠ (0,318, 0,272, $p < 0,05$). Η συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ και η διάρκεια της συμμετοχής σχετίζονται με θετική αξιολόγηση του ΟΑΣΠ, όμως η τάση δεν είναι στατιστικά σημαντική. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι δεν παρατηρείται καμία σχέση μεταξύ της συμμετοχής των επιστημόνων σε ερευνητικά προγράμματα και αξιολόγησης του ΟΑΣΠ, γεγονός που καταδεικνύει ότι η **ανάθεση των προγραμμάτων είναι ανεξάρτητη από τη θέση των επιστημόνων για τον ΟΑΣΠ**.

Στην περίπτωση της αξιολόγησης της **λειτουργίας και αποτελεσματικότητας του ΕΚΠΠΣ**, δεν παρατηρήθηκε καμία συσχέτιση, είτε με την προϋπηρεσία, είτε με την ηλικία των επιστημόνων, ούτε με τη συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα και όργανα/επιτροπές του ΟΑΣΠ. (βλ. Πίνακες 12 & 13, 2^η στήλη). Παρατηρήθηκε μόνο μια στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ του επαγγέλματος των επιστημόνων και της αξιολόγησης του ΕΚΠΠΣ: Οι επιστήμονες που δήλωσαν Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ και Μηχανικοί/Αρχιτέκτονες αξιολόγησαν θετικότερα το ΕΚΠΠΣ απ' ό,τι οι ανήκοντες στα Φυσικο-μαθηματικά επαγγέλματα (που περιλαμβάνουν τους Σεισμολόγους, Γεωφυσικούς και Γεωλόγους) ($F=2,985$, $p < 0,05$). Τα αποτελέσματα αυτά ενδέχεται να αντανακλούν τους ανταγωνισμούς μεταξύ διάφορων κλάδων για τη στελέχωση του ΕΚΠΠΣ. Όμως, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί περαιτέρω η σχετική εκδοχή, αφού επιτευχθεί μια καλύτερη κατανομή των καθηγητών ΑΕΙ/ΤΕΙ κατά ειδικότητα.

4. Αξιολόγηση του Σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί» από τις Διάφορες Κοινωνικές Ομάδες Ερευνούμενων.

Εισαγωγή. Ο «Ξενοκράτης» αποτελεί την κωδική ονομασία για το γενικό σχέδιο οδηγιών κυρίως προς τις δημόσιες υπηρεσίες για το χαρακτηρισμό διαφόρων φυσικών, τεχνολογικών και κοινωνικών γεγονότων ως εκτάκτων καταστάσεων και την κινητοποίηση των δημόσιων και ιδιωτικών δυνάμεων για την αντιμετώπισή τους. Το γενικό σχέδιο εξειδικεύεται για τα διάφορα γεγονότα (π.χ. σεισμοί, πλημμύρες, βιομηχανικά ατυχήματα, καύσωνας, επιδημίες κτλ.) από τις αρμόδιες υπηρεσίες ΠΣΕΑ/οργανισμούς ανάλογα με το αντικείμενο (π.χ. Ξενοκράτης-Σεισμοί από ΥΠΕΧΩΔΕ/ΟΑΣΠ, Ξενοκράτης-Πλημμύρες από το ΥΠΕΧΩΔΕ, Ξενοκράτης-Καύσωνας από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Ξενοκράτης-Βιομηχανικά Ατυχήματα από το Υπ. Ανάπτυξης κ.ο.κ.). Οι εξειδικεύσεις αυτές αποτελούν Παραρτήματα στο γενικό σχέδιο «Ξενοκράτης» π.χ. οι σεισμοί ως Παράρτημα Α, οι πλημμύρες ως Παράρτημα Β, κ.ο.κ. Στη συνέχεια ακολουθεί περαιτέρω εξειδίκευση από την Περιφέρεια, Νομαρχίες, ΟΤΑ και τους εποπτευόμενους οργανισμούς, υπηρεσίες και επιχειρήσεις. Όλη αυτή η διαδικασία συντελείται υπό τον έλεγχο και γενική εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας που έχει την αρμοδιότητα για την ανάπτυξη και την έγκριση των σχεδίων έκτακτης ανάγκης.

Ειδικότερα για το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί», έχουν υπάρξει διάφορες εκδόσεις σχεδίων ανάλογα με την κείμενη νομοθεσία. Το πρώτο «μεταβατικό» σχέδιο μνημονεύει το Ν.Δ. 17/74 (Περί Πολιτικής Σχεδιάσεως Έκτακτης Ανάγκης) το Ν.Δ. 857/71 (Περί αντιμετώπισης των εν ειρήνη έκτακτων αναγκών της Χώρας) και το Β. Δ. 356/71 (Περί αντιμετώπισης των εν ειρήνη έκτακτων αναγκών της Χώρας). Τα «μεταβατικά» σχέδια, «Ξενοκράτης-Σεισμοί» μετά την μεταπολίτευση εμπεριέχουν διατάξεις για τη λειτουργία του «Συντονιστικού Διυπουργικού Οργάνου», το οποίο μάλλον είναι το λειτουργικό υποκατάστατο του «Συντονιστικού Κλιμακίου Αρωγής» που είχε θεσμοθετηθεί με το Β.Δ. 356/71 και που ήταν υπό την εποπτεία του Υπ. Εθνικής Άμυνας. Ακολουθεί το νέο Σχέδιο, «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (7.7.1992) το οποίο επίσης μνημονεύει τα παραπάνω Διατάγματα καθώς και αποφάσεις του Ανώτατου Συμβουλίου Εθνικής Άμυνας(1/79) και του ΥΕΕΘΑ/ΔΠΣΕΑ του 1991. Το νέο Σχέδιο, «Ξενοκράτης-Σεισμοί», σε αντίθεση με τα προηγούμενα, εκτός από το Σ.Δ.Ο. και το Σ.Ν.Ο περιλαμβάνει και το Σ.Τ.Ο. (Συντονιστικό Τοπικό Όργανο). Μετά την αναδιοργάνωση της Πολιτικής Προστασίας και τη σύσταση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας (Ν. 2344/95), συντάχθηκε νέο σχέδιο «Ξενοκράτης» (Δεκέμβριος 1997). Με βάση τη νέα νομοθεσία, συντάχθηκε, με πρωτοβουλία του ΟΑΣΠ, νέο σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Ιούνιο 1999), τρεις μήνες πριν το σεισμό της 7.9.1999. Το σχέδιο αυτό δεν περιλάμβανε τα Συντονιστικά Τοπικά Όργανα

της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά προέβλεπε τη συγκρότηση Ομάδων Εθελοντών Πολιτών με πρόταση του Νομάρχη. Κατά την πορεία υλοποίησης του ερευνητικού προγράμματος έγινε αναβάθμιση της Πολιτικής Προστασίας (Ν. 3013 /1.5.2002), με τη σύσταση Διυπουργικής Επιτροπής Σχεδιασμού Πολιτικής Προστασίας, την ενίσχυση του Κεντρικού Συντονιστικού Οργάνου (πρώην ΣΔΟ), και την αποκέντρωση αρμοδιοτήτων στην Περιφέρεια, τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, και την αποκατάσταση του Σ.Τ.Ο. Με την αναθεώρηση της Πολιτικής Προστασίας αναμένεται η αναμόρφωση του Σχεδίου Ξενοκράτης και των Παραρτημάτων.⁴

α. Συγκριτική αξιολόγηση του Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» από διάφορες ομάδες ερευνούμενων. Στον Πίνακα 14 παρατίθενται οι Μέσοι Όροι για τις διάφορες «ομάδες» ερευνούμενων. Σχετικά υψηλό βαθμό ικανοποίησης (Μ.Ο.=3,0) εξέφρασαν τα στελέχη της Περιφέρειας, της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και οι Υπεύθυνοι των Οικισμών. Ακολουθούν τα στελέχη των ΠΣΕΑ, ΤΑΣ, ΣΔΟ, ΟΤΑ, ΜΚΟ, οι Επιστήμονες, οι εργαζόμενοι της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, τα στελέχη της ΥΑΣ και των Νομαρχιών με μέσους όρους που κυμαίνονται από το «μέτρια» έως το «αρκετά ικανοποιητικό» επίπεδο (2,00 έως 2,8). Τέλος, ακολουθούν και οι αξιολογήσεις των Δημοσιογράφων και των Στελεχών Διάσωσης που είναι κάτω από το «μέτρια ικανοποιητικό» επίπεδο και κυμαίνονται μεταξύ των κατηγοριών «λίγο» και «μέτρια ικανοποιητικό» (Μ.Ο.=1,75 – 1,92). Επιφυλάξεις θα πρέπει να διατυπωθούν ως προς την αντιπροσωπευτικότητα των αξιολογήσεων των κατηγοριών στελεχών με μικρά δείγματα. Γενικά, μπορεί να ειπωθεί ότι οι Μ.Ο. κυμαίνονται μεταξύ του «μέτριου» και «αρκετά ικανοποιητικού» επιπέδου, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν Μ.Ο. στα άκρα της κατανομής («καθόλου ικανοποιητικό» ή «πολύ ικανοποιητικό»).

⁴Εν όψει της αλλαγής του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί» έγινε μια μικρή αναδιατύπωση στη σχετική ερώτηση. Έτσι, η αρχική ερώτηση «Πώς θα κρίνατε το Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας, «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθήνα Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρέχει στην Πολιτεία, τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και τους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση **σεισμικών γεγονότων;**» τροποποιήθηκε ως εξής: «Πώς θα κρίνατε γενικά το Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας, «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθήνα, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που **παρείχε** στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και τους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση **του σεισμού της 7.9.1999;**» Δύο από τα 92 ερωτηματολόγια των ΟΤΑ έχουν την παλαιά γενική διατύπωση, 13 από τα 76 ερωτηματολόγια των μελών της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, 24 από τα 62 ερωτηματολόγια των Επιστημόνων και 12 από τα 26 ερωτηματολόγια των Δημοσιογράφων. Αν και η νέα διατύπωση είναι συγκεκριμένη και ενδεχομένως να καταμετρά και στάσεις απέναντι σε μια συγκεκριμένη πολιτική πρακτική, εκτιμάται ότι δεν πρέπει να υπάρξουν ουσιαστικές διαφορές ως προς τις στάσεις των ερευνούμενων απέναντι στο σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί». Ο Μ.Ο. ικανοποίησης για τους 24 επιστήμονες που χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια με την παλαιά γενική διατύπωση ήταν 2,33, ενώ για τους 21 επιστήμονες που χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια με την νέα συγκεκριμένη διατύπωση ήταν 2,22. Ο αριθμός των ερευνούμενων που σημείωσαν δεν γνωρίζω/δεν απαντώ ήταν 8 και 7 αντίστοιχα. Οι διαφορές αυτές όντως δεν είναι ουσιαστικές.

β. Ικανοποίηση των στελεχών των ΟΤΑ με το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί». Συγκεκριμένα, για τα 92 στελέχη των ΟΤΑ, 2,2% απάντησαν ότι δεν ήταν «καθόλου ικανοποιητικό» το Σχέδιο Ξενοκράτης-Σεισμοί, 8,7% ότι ήταν «λίγο ικανοποιητικό», 25,0% ότι ήταν «μέτρια ικανοποιητικό», 43,5% ότι ήταν «αρκετά ικανοποιητικό» και 5,4% ότι ήταν «πολύ ικανοποιητικό» ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και τους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999. Οι υπόλοιποι 15,2% απάντησαν ότι «δεν γνώριζαν/δεν απαντούν» (εκ των οποίων 13,0% δεν γνώριζαν). Έτσι, 48,9% του δείγματος έκρινε ότι το Σχέδιο Ξενοκράτης-Σεισμοί ήταν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό», ενώ το 35,9% έκρινε ότι ήταν από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό». Μεταξύ αυτών που απάντησαν, η πλειονότητα αποφάνθηκε θετικά για το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί».

Τα 33 στελέχη των ΟΤΑ που δεν ήταν ικανοποιημένα με τις επιδόσεις του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί» στο σεισμό της 7.9.1999 ανέφεραν τους παρακάτω λόγους: (1) την ανεπάρκεια στην οργάνωση, το συντονισμό και την κατανομή των αρμοδιοτήτων (18,2%), (2) την ανάγκη αναθεώρησης, επικαιροποίησης και βελτίωσης του σχεδίου ώστε να είναι πιο ευέλικτο, να λαμβάνονται υπόψη οι νέες γνώσεις, να είναι δυνατή η αντιμετώπιση χειρότερων καταστάσεων και να προβλέπονται πολλές εστίες καταστροφών καθώς και θύματα μεταξύ των συνεργείων διάσωσης ή των συγγενών τους (15,2%), (3) την ανεπάρκεια ως προς την εξειδίκευση για περίθαλψη, το μέγεθος της καταστροφής και ως προς την πρόβλεψη για μεγάλους σεισμούς στην Αττική (15,2%), (4) την απόκλιση μεταξύ θεωρίας και πράξης (π.χ. καλό στο θεωρητικό επίπεδο αλλά προβληματικό στην εφαρμογή, τα σχέδια είναι καλά αλλά οι παράγοντες που καλούνται να τα υλοποιήσουν δημιουργούν προβλήματα, τα σχέδια είναι καλά αλλά χρειάζονται οι ασκήσεις ετοιμότητας) (9,1%), (5) την ελλιπή έμφαση στη μετασεισμική φάση της ανακούφισης και της αποκατάστασης (π.χ. στην ενημέρωση, τις επιδοτήσεις, τη στέγαση, την ποιότητα της αρωγής, την ψυχοκοινωνική υποστήριξη κτλ.) (9,1%), (6) την ανάγκη αποκέντρωσης μέσων και αρμοδιοτήτων στους ΟΤΑ (9,1%) και (7) τις διάφορες μεμονωμένες απαντήσεις (15,2%) όπως η μη λειτουργία των μηχανισμών ενημέρωσης, εφαρμογής και καταλογισμού ευθυνών σε διάφορα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης, η ανεπάρκεια ως προς τις απαιτήσεις συνεργασίας της Πολιτείας/του Κράτους με τους ΟΤΑ, ο συνδυασμός των παραπάνω λόγων και οι άλλες περιπτώσεις. Ένα μικρό ποσοστό (9,1%) δεν αιτιολόγησε τη χαμηλή του βαθμολόγηση για το σχέδιο, «Ξενοκράτης-Σεισμοί».

Διερευνώντας τις πιθανές συσχετίσεις μεταξύ των χαρακτηριστικών των ΟΤΑ (π.χ. ένταση του σεισμού, έκταση βλαβών, δείκτης αντισεισμικής ετοιμότητας κτλ.) ή των χαρακτηριστικών των στελεχών και της στάσης των στελεχών για το σχέδιο «Ξενοκράτης-

Σεισμοί» (Βλ. Πίνακες 15-16) διαπιστώσαμε στατιστικά σημαντικές σχέσεις με δύο δημογραφικές μεταβλητές: την ηλικία και το φύλο των στελεχών. Τα μεγαλύτερα σε ηλικία στελέχη και οι άνδρες (που δεν αποκλείεται να αλληλο-σχετίζονται) αξιολόγησαν θετικότερα το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί», σε σύγκριση με τα νεότερα στελέχη και τις γυναίκες-στελέχη (0,231, $p<0,05$ & $F=5,615$, $p<0,05$). Η απουσία στατιστικών σχέσεων μεταξύ της έκτασης βλαβών και στάσης για το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί» προϋποθέτει ενδεχομένως την ανάγκη κοινωνικο-ψυχολογικών «διαμεσολαβητών» μεταβλητών όπως π.χ. ο βαθμός ικανοποίησης των στελεχών του ΟΤΑ με το επίπεδο αρωγής.

γ. Ικανοποίηση των συνεργείων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ με το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί». Στους 76 εργαζόμενους της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, οι 34,2% αξιολόγησαν το σχέδιο ως «αρκετά» ή «πολύ ικανοποιητικό», οι 56,6% από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό», και οι 9,2% δεν γνώριζαν ή δεν απάντησαν. Η πλειονότητα των μελών (43 στους 76) των συνεργείων ήταν αρνητική ως προς τις δυνατότητες του σχεδίου να αντιμετωπίσει το σεισμό. Οι 43 που ήταν δυσαρεστημένοι αιτιολόγησαν την επιλογή τους ως εξής: Οι 10 (23,3%) επισήμαναν την ανεπάρκεια στην οργάνωση, το συντονισμό και την κατανομή αρμοδιοτήτων (π.χ. συνεργασία μεταξύ ΕΜΑΚ και τη Νομαρχίας σχετικά με τα μηχανήματα), 6 (14,0%) ανέφεραν την απόκλιση μεταξύ θεωρίας και πράξης (καλό στο θεωρητικό επίπεδο, αλλά προβληματικό στην υλοποίηση, δεν εφαρμόστηκε στο φορέα μου), 6 (14,0%) ανέφεραν την ανεπάρκεια ως προς την αμεσότητα της αντίδρασης και της κινητοποίησης τις πρώτες ώρες, ημέρες, 4 (9,3%) ανέφεραν την ανάγκη για κοινή συχνότητα και ενιαίο κέντρο {ασύρματης} επικοινωνίας, 4 (9,3%) επισήμαναν την ανάγκη αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων, εξοπλισμού, μηχανημάτων στους ΟΤΑ, Νομαρχία κτλ. ώστε να διευκολυνθεί η άμεση αντίδραση, 3 (7,0%) αναφέρθηκαν στην ανάγκη αναθεώρησης, επικαιροποίησης και βελτίωσης του σχεδίου, 9,3% ανέφεραν διάφορους μεμονωμένους λόγους (π.χ. ελλιπής ενημέρωση των συνεργείων του ΕΚΑΒ για το σχέδιο, ανεπάρκεια στο στάδιο της ανακούφισης και αποκατάστασης..., ανεπάρκεια πόρων, μέσων, χώρων υποδοχής κτλ.), και 14,0% ανέφεραν είτε συνδυασμούς των παραπάνω λόγων είτε άλλες περιπτώσεις (π.χ. το ΕΚΑΒ συμμετέχει άτυπα στο σχέδιο «Ξενοκράτης»).

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων – ανάλυση διακύμανσης και συντελεστής συσχέτισης- ανέδειξε ένα αριθμό στατιστικά σημαντικών μεταβλητών (Βλ. Πίνακες 17, 18). Στην περίπτωση της ανάλυσης διακύμανσης (βλ. Πίνακα 17), περισσότερο ικανοποιητικό θεωρούν το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί» οι άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες ($F=4,434$, $p<0,05$), οι Πυροσβέστες-Αρχιπυροσβέστες και Αρχιπυραγοί/Πυραγοί της ΕΜΑΚ σε σχέση με το ιατρικο-επιστημονικό προσωπικό και τα πληρώματα του ΕΚΑΒ ($F=10,780$ $p<0,01$), οι πυροσβέστες της ΕΜΑΚ γενικά σε σχέση με τους εργαζόμενους στα συνεργεία του ΕΚΑΒ

($F=28,551$, $p<0,01$) και οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες προστασίας (πυροσβέστες) σε σχέση με τους γιατρούς και το νοσηλευτικό προσωπικό (EKAB) ($F=12,990$, $p<0,01$). Είναι προφανές ότι η βασική διαφορά είναι μεταξύ των συνεργείων της ΕΜΑΚ (τους Πυροσβέστες) και των συνεργείων του ΕΚΑΒ (ιατρο-επιστημονικό προσωπικό και πληρώματα). Ακόμη και η διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών –όπου το δείγμα της ΕΜΑΚ είναι αποκλειστικά ανδρικού φύλου– αντανακλά τη βασική διαφορά μεταξύ της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, με τους τελευταίους να είναι περισσότερο αρνητικοί απέναντι στο σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί».

Στην περίπτωση των συντελεστών συσχέτισης (Πίνακας 18), το ανώτερο μορφωτικό επίπεδο σχετίζεται με αρνητική αξιολόγηση του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί» ($-0,318$, $p<0,01$). Αντίθετα, με τη θετική αξιολόγηση του σχεδίου, σχετίζονται η εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα ($0,436$, $p<0,05$), ο συνολικός επιχειρησιακός χρόνος απασχόλησης στο σεισμό της Πάρνηθας ($0,356$, $p<0,01$), και ο βαθμός ικανοποίησης με τις συνθήκες εργασίας ($0,299$, $p<0,05$). Εκτιμάται ότι και στη περίπτωση των συντελεστών συσχέτισης, η μεταβλητή που ευθύνεται για τις στατιστικά σημαντικές σχέσεις είναι ο φορέας, δεδομένου ότι υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο διαθέτουν το ιατρο-επιστημονικό δυναμικό του ΕΚΑΒ. Επίσης, οι πυροσβέστες διαθέτουν περισσότερη εμπειρία από σεισμούς, έχουν εργαστεί για περισσότερες ώρες στα μέτωπα του σεισμού και είναι γενικά περισσότερο ικανοποιημένοι με τις συνθήκες εργασίας (Βλ. Κεφάλαιο IVB'). Αυτό σημαίνει ότι οι υποθέσεις εργασίας που αφορούν το μορφωτικό επίπεδο, την εμπειρία από σεισμούς, το συνολικό χρόνο απασχόλησης στα μέτωπα του σεισμού και την ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας θα πρέπει να διερευνηθούν ξεχωριστά για τις δύο ομάδες ερευνούμενων (ΕΜΑΚ, ΕΚΑΒ), όπου φυσικά το επιτρέπει το μέγεθος των υπο-δειγμάτων.

δ. Ικανοποίηση των Επιστημόνων με το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί». Στην περίπτωση των επιστημόνων ($N=62$), οι 32,3% δήλωσαν ότι το σχέδιο ήταν «αρκετά» ή «πολύ ικανοποιητικό» ως προς τις δυνατότητες που παρείχε για την αντιμετώπιση σεισμών, και ένα μεγαλύτερο ποσοστό (43,5%) το βαθμολόγησε από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό». Σημειώτεον ότι μια σημαντική μερίδα των επιστημόνων (24,2%) είτε δεν γνώριζε είτε δεν απάντησε. Μεταξύ των 27 επιστημόνων που δεν ήταν ικανοποιημένοι με τις δυνατότητες του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί», ένα μεγάλο ποσοστό (40,7%) επισήμανε την ανάγκη αναθεώρησης και επικαιροποίησης και ανάπτυξης ενός πιο ευέλικτου σχεδίου προσαρμοσμένου στις νέες συνθήκες, νέες απαιτήσεις και σύμφωνα με το τελευταίο διάταγμα. Μικρότερα ποσοστά ανέφεραν την ανάγκη εξοπλισμού, εξειδίκευσης αποκέντρωσης και για ασκήσεις ετοιμότητας στο επίπεδο των ΟΤΑ και των ομάδων

εθελοντών (11,1), την ανεπάρκεια στην οργάνωση και το συντονισμό (7,4%), την απόκλιση μεταξύ θεωρίας και πράξης (καλό στο θεωρητικό επίπεδο αλλά ελαττωματικό στην υλοποίηση) (7,4%), τη μη προνοητικότητα ως προς το μέγεθος της καταστροφής και το σεισμό της Αττικής (3,7%) και την ανεπάρκεια μέσων/μη συμμετοχή επιστημόνων στο σχεδιασμό (3,7%). Τέλος, 18,5% επικαλέστηκαν συνδυασμό των παραπάνω λόγων ή έδωσαν άλλους λόγους, ενώ 7,4% του δείγματος δεν αιτιολόγησαν την επιλογή τους.

Η στατιστική ανάλυση των σχετικών δεδομένων των επιστημόνων (Βλ. Πίνακες 19-20) δεν ανέδειξε καμία στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των διάφορων ανεξάρτητων μεταβλητών (π.χ. φύλο, ηλικία, φορέας απασχόλησης, θέση/ιδιότητα, προϋπηρεσία, συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές κτλ.) και της αξιολόγησης του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί». Παρατηρήθηκε μια στατιστικά μη σημαντική τάση για συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα να συσχετίζεται με θετική αξιολόγηση του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (0,270, $p < 0,10$). Προς την ίδια κατεύθυνση είναι και ο συντελεστής που αφορά τη συνολική ερευνητική δραστηριότητα των επιστημόνων. Η απουσία θετικής σχέσης μεταξύ της συμμετοχής σε όργανα/επιτροπές και στάσης για το σχέδιο ενδεχομένως να προσδίδει μεγαλύτερη αξιοπιστία στη σχέση με την ερευνητική δραστηριότητα. Ωστόσο, οι αλλαγές στη διατύπωση της ερώτησης κατά την πορεία της έρευνας, που επηρέασε ένα μεγάλο ποσοστό του δείγματος των επιστημόνων (Βλ. Υποσημείωση 4), καθιστά τα οποιαδήποτε αποτελέσματα υποθέσεις εργασίας για μελλοντικές έρευνες.

ε. Ικανοποίηση των Δημοσιογράφων με το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί. Για τους δημοσιογράφους (N=26), 30,7% δήλωσαν ότι ήταν «αρκετά» ή «πολύ ικανοποιημένοι» με το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί», 65,3% δήλωσαν ότι το σχέδιο δεν ήταν ικανοποιητικό («καθόλου», «λίγο» ή «μέτρια») ως προς τις δυνατότητες αντιμετώπισης σεισμών, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό (3,8%) των δημοσιογράφων δεν απάντησε στην ερώτηση. Είναι προφανές ότι ένα μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος των δημοσιογράφων είναι δυσαρεστημένο με το σχέδιο «Ξενοκράτης Σεισμοί» σε σχέση με τις άλλες μεγάλες ομάδες ερευνούμενων. Εξετάζοντας τους λόγους των 17 δημοσιογράφων για τη δυσαρέσκειά τους, διαπιστώσαμε τις εξής συχνότητες: 23,5% των δημοσιογράφων επισήμανε την ανάγκη αναθεώρησης, επικαιροποίησης και βελτίωσης του σχεδίου, 17,6% την ανεπάρκεια ως προς την αμεσότητα της κινητοποίησης και αντίδρασης τις πρώτες ημέρες ή ώρες, 11,8% την ανεπάρκεια στην οργάνωση, συντονισμό και καθοδήγηση των δυνάμεων, 11,8% την ανεπάρκεια μέσων για τους ΟΤΑ, το 29,5% του δείγματος είτε ανέφερε μεμονωμένους λόγους (π.χ. ασυνεννοησία φορέων ως προς την εφαρμογή μέτρων, ανεπάρκεια στα μεταγενέστερα στάδια αποκατάστασης) είτε συνδυασμό των παραπάνω λόγων και ένα μικρό ποσοστό (5,9%) δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

Η στατιστική ανάλυση των στάσεων των δημοσιογράφων για το σχέδιο ανέδειξε δυο στατιστικά σημαντικές μεταβλητές (Βλ. Πίνακα 21). Στην πρώτη περίπτωση, ο αριθμός των εργαζομένων στο δημοσιογραφικό οργανισμό συνδεόταν με θετική αξιολόγηση του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (0,480, $p < 0,05$).⁵ Στην δεύτερη, η φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοινωνιολογία των ΜΜΕ και των καταστροφών συσχετιζόταν με την αρνητική αξιολόγηση του σχεδίου (-0,502, $p < 0,05$). Προκύπτει το ερώτημα αν τα μεγάλα συγκροτήματα αντανακλούν τις κρατικές αντιλήψεις ή αν τα μικρά συγκροτήματα ελκύουν δημοσιογράφους που έχουν παρακολουθήσει τέτοια μαθήματα τα οποία τους οδηγούν σε μια κριτική εκτίμηση των κρατικών πρακτικών αντιμετώπισης των σεισμών.

στ. Ικανοποίηση των Υπεύθυνων Οικισμών με το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί». Η συντριπτική πλειονότητα των 11 Υπεύθυνων των Οικισμών (72,7%) δήλωσαν ότι το σχέδιο ήταν «αρκετά» ή «πολύ ικανοποιητικό» 18,2 % ότι ήταν «μέτρια ικανοποιητικό» και 9,1% ότι δεν γνώριζαν αρκετά για να τοποθετηθούν. Η διασταύρωση των δεδομένων με τις σχετικές ανεξάρτητες μεταβλητές (Βλ. Πίνακες 23, 24) ανέδειξε τη σημασία ενός δημογραφικού-οικογενειακού παράγοντα (π.χ. αριθμός των παιδιών) στη θετική αξιολόγηση του σχεδίου, αν και η σχετική τάση είναι ενδεικτική λόγω του μικρού δείγματος.

ζ. Ικανοποίηση του Ενιαίου Δείγματος (N=167) με το σχέδιο «Ξενοκράτης Σεισμοί». Το 46,1% του Ενιαίου δείγματος⁶ δήλωσε ότι ήταν «αρκετά» ή «πολύ ικανοποιημένο» με τις δυνατότητες που παρείχε το σχέδιο, το 36,5% ότι ήταν από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιημένο» και το 17,4% ότι δεν γνώριζε αρκετά την κατάσταση ή δεν απάντησε. Μεταξύ των 36,5% (N=61) που θεώρησαν ότι το σχέδιο δεν ήταν αρκετά ικανοποιητικό, σχετικά μεγάλα ποσοστά (9,8% +) ανέφεραν τα προβλήματα οργάνωσης, συντονισμού και καθοδήγησης (21,3%), την ανάγκη αναθεώρησης, βελτίωσης και εκσυγχρονισμού του σχεδίου (18,0%), την απόκλιση μεταξύ θεωρίας και πράξης/εφαρμογής (9,8%), την ανεπάρκεια ως προς το βαθμό εξειδίκευσης για την περίθαλψη, το μέγεθος της καταστροφής και την πρόβλεψη για μεγάλα αστικά κέντρα (9,8%). Ένας αριθμός των ερευνούμενων (23,0%) αναφέρθηκε σε διάφορους χαμηλότερης συχνότητας λόγους (π.χ. ανεπάρκεια στο στάδιο της αποκατάστασης, ανεπάρκεια ως προς την αμεσότητα της απόκρισης/κινητοποίησης, απουσία μηχανισμών ενημέρωσης, εφαρμογής και καταλογισμού

⁵ Στο ερώτημα «αν ο οργανισμός/εργοδότης του έχει αναπτύξει σχέδιο έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση σεισμών και άλλων καταστροφών», οι 9 (34,6%) δημοσιογράφοι απάντησαν καταφατικά, οι 14 (53,8%) απάντησαν αρνητικά και οι 3 (11,5%) δεν γνώριζαν. Η ανάπτυξη ή μη ενός σχεδίου δεν συσχετιζόταν με τον αριθμό των εργαζομένων ή τον αριθμό των δημοσιογράφων στον οργανισμό (Βλ. Πίνακα 22).

⁶ Στο Ενιαίο Δείγμα εκτός από τα στελέχη των ΟΤΑ περιλαμβάνονται και άλλες ομάδες στελεχών δημόσιας διοίκησης και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Βλ. Πίνακα 25, Φορέας των στελεχών».)

ευθυνών, ανεπάρκεια ως προς τα μέσα και την αποκέντρωση των μέσων στους ΟΤΑ) . Τέλος, 11,4% ανέφεραν συνδυασμό των παραπάνω λόγων, ενώ ένα μικρό ποσοστό (6,6%) δεν αιτιολόγησε την στάση του για το σχέδιο.

Η σχετική στατιστική ανάλυση των πεποιθήσεων του Ενιαίου Δείγματος για το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί»(Βλ Πίνακα 25) ανέδειξε δύο παράγοντες ως στατιστικά σημαντικούς: την ηλικία που συνδέεται με θετική αξιολόγηση (0,234, $p<0,01$) και το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών που συνδέεται με αρνητική αξιολόγηση (-0,177, $p<0,05$) του σχεδίου. Σημειωτέον ότι η παρουσία σχέσης μεταξύ της ηλικίας και της αξιολόγησης είχε παρατηρηθεί και στο δείγμα των στελεχών των ΟΤΑ που περιλαμβάνονται στο «Ενιαίο Δείγμα, όχι όμως η σχέση μεταξύ μορφωτικού επιπέδου και στάσης που εμφανίζεται μόνο στο Ενιαίο Δείγμα. Η απουσία σχέσης μεταξύ της ηλικίας και του μορφωτικού επιπέδου (-0,016) στο Ενιαίο Δείγμα σημαίνει ότι οι δυο παράγοντες δρουν ανεξάρτητα στις αντιλήψεις των ερευνούμενων για το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί».

5. Σημασία της «Αντισεισμικής Ετοιμότητας» για τις Διάφορες Ομάδες Ερευνούμενων- μια Συγκριτική Ποιοτική Ανάλυση.

Όλοι οι ερευνούμενοι ερωτήθηκαν να περιγράψουν τι σημαίνει γι'αυτούς ο όρος «αντισεισμική ετοιμότητα». Στους Πίνακες 26-28 παρατίθενται τα κωδικοποιημένα αποτελέσματα για τις μεγαλύτερες ομάδες (N=10+) ερευνούμενων. Είναι προφανές ότι για σχεδόν όλες τις ομάδες η «αντισεισμική ετοιμότητα» δεν είναι μια μονοσήμαντη, αλλά μια πολυσύνθετη διαδικασία. Έτσι, σε κάθε κατηγορία ερευνούμενων μεγάλες συχνότητες συγκεντρώνει ο κωδικός «συνδυασμός» απαντήσεων: στελέχη ΟΤΑ (52,2%), ΜΚΟ (43,8%), Επιστήμονες (43,6%), Ενιαίο Δείγμα (41,9%), ΠΣΕΑ (40%), Δημοσιογράφοι (34,6%), ΕΜΑΚ-ΕΚΑΒ (32,9%), Υπεύθυνοι Οικισμών (27,3%).

Πέρα από την πολυδιάστατη αντίληψη της αντισεισμικής ετοιμότητας, μεγάλα ποσοστά (10,0%+) συγκεντρώσαν διάφοροι κωδικοί περιεχομένου ανάλογα με την ομάδα των ερευνούμενων: Έτσι, **για τα στελέχη των ΟΤΑ, τα μέλη των ΜΚΟ, τα μέλη της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, τους Επιστήμονες και το Ενιαίο Δείγμα**, σχετικά μεγάλες συχνότητες ερευνούμενων (από 12% έως 26,1%) συγκεντρώσαν οι παρακάτω δύο κατηγορίες εννοιολογικού περιεχομένου: «η ενημέρωση, εκπαίδευση, οι ασκήσεις ετοιμότητας και η πρόληψη» καθώς και «η ετοιμότητα, αμεσότητα, και εγρήγορση στην απόκριση, το χαρακτηρισμό και τις ενέργειες αποκατάστασης εκ μέρους της Πολιτείας». Δύο από τις Ομάδες ερευνούμενων, οι Υπεύθυνοι των Οικισμών και τα στελέχη του ΟΑΣΠ,

περιορίσθηκαν μόνο σε μία κατηγορία εννοιολογικού περιεχομένου: οι Υπεύθυνοι των Οικισμών προσδιόρισαν την αντισεισμική ετοιμότητα κυρίως ως «ετοιμότητα, αμεσότητα, και εγρήγορση στην απόκριση, το χαρακτηρισμό και τις ενέργειες αποκατάστασης εκ μέρους της Πολιτείας» (36,4%), ενώ τα στελέχη του ΟΑΣΠ ως «εξασφάλιση πόρων, υποδομής, δυναμικού, εξοπλισμού...» (10,0%)⁷. Τα στελέχη των ΠΣΕΑ εξέλαβαν την «αντισεισμική ετοιμότητα» ως «ενημέρωση, εκπαίδευση, ασκήσεις ετοιμότητας και πρόληψη» (10,0%) και ως «ετοιμότητα, αμεσότητα, και εγρήγορση στην απόκριση, το χαρακτηρισμό και τις ενέργειες αποκατάστασης εκ μέρους της Πολιτείας (20,0 %), όπως και οι περισσότερες ομάδες, αλλά και ως «αντισεισμικές προδιαγραφές και κανονισμοί...» (10%) ή ως «καλύτερο και ρεαλιστικότερο σχεδιασμό...» (10%) Τέλος, για τους Δημοσιογράφους, η «αντισεισμική ετοιμότητα,» μεταφράζεται ως «οργάνωση και συντονισμός των ενεργειών από τους ΟΤΑ, τη Νομαρχία και την Πολιτεία» (19,2%), «ψυχραιμία των πολιτών και αποτροπή πανικού» (15,4%) και ως «καλύτερος, ρεαλιστικότερος και απλούστερος σχεδιασμός για την αντιμετώπιση των σεισμών (11,5%).

Γενικά, στην έννοια της αντισεισμικής ετοιμότητας υπερτερούν οι παραστάσεις που αφορούν την ενημέρωση/εκπαίδευση των κατοίκων καθώς η αμεσότητα της απόκρισης στα διάφορα στάδια, ακολουθούν οι παραστάσεις σχετικές με το «ρεαλιστικότερο» και «απλούστερο» σχεδιασμό» και την «ψυχραιμία των πολιτών» μια διάσταση που συγχωνεύεται με την «ενημέρωση/εκπαίδευση των κατοίκων». Υπο-εκπροσωπούνται οι διαστάσεις που αφορούν το συντονισμό ενεργειών και υπηρεσιών, την εξασφάλιση πόρων/μέσων, τις αντισεισμικές προδιαγραφές/ κανονισμούς, τις μελέτες/έρευνες, την αποκέντρωση της ετοιμότητας και τον έλεγχο των κατασκευών. Όμως, επειδή η κατηγορία «συνδυασμός απαντήσεων» συγκέντρωσε υψηλές συχνότητες σχεδόν σε όλες τις ομάδες ερευνούμενων, κρίνεται σκόπιμο να πραγματοποιηθεί ανάλυση περιεχόμενου, με μονάδα ανάλυσης την «ιδέα» και όχι τον «ερευνούμενο» για μια καλύτερη απεικόνιση της πραγματικότητας.

6. Γνώμες και Απόψεις για το Ρόλο της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, τα Προσόντα του Γενικού Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας και του «Διαχειριστή Καταστροφών».

α. Ο ρόλος της ΓΓΠΠ σχετικά με την αντιμετώπιση των καταστροφών-συγκριτική ανάλυση (Βλ. Πίνακα 29). Σε γενικές γραμμές, οι διάφορες ομάδες συμφωνούν με το

⁷ Μεταξύ των 10 στελεχών του ΟΑΣΠ που συμμετείχαν στην έρευνα, οι 5 δεν απάντησαν στο σχετικό ερώτημα. Προφανώς, εκτίμησαν ότι έχουν πολλά να συμπληρώσουν και ότι για τα στελέχη αυτά η απάντηση θα ήταν αυτονόητη. Όμως, εκτιμάται ότι η καταχώρηση της πολύτιμης γνώμης και εμπειρίας των στελεχών θα έδινε μεγαλύτερη βαρύτητα στις απαντήσεις και στις σχετικές προτάσεις προς τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας.

νομοθετημένο ρόλο της ΓΓΠΠ ως συντονιστικού φορέα πρόληψης και αντιμετώπισης των καταστροφών. Αν περιοριστούμε στους δύο σχετικούς κωδικούς (π.χ. 1 και 9) και αθροίσουμε τα σχετικά ποσοστά, οι διάφορες ομάδες αποδίδουν το συντονιστικό ρόλο στη ΓΓΠΠ κατά φθίνουσα σειρά συχνότητας ως εξής: Στελέχη του ΟΑΣΠ (60%), ΠΣΕΑ (60%), Επιστήμονες (46,7%), ΜΚΟ (44,0%), Ενιαίο Δείγμα (43,2%), ΟΤΑ (38,2%) και Υπεύθυνοι Οικισμών (18,2%). Ακολουθούν οι απαντήσεις που αποδίδουν στη ΓΓΠΠ είτε δύο ή περισσότερους ρόλους μεταξύ αυτών που αναγράφονται στον Πίνακα 29 με ή χωρίς τη συντονιστική δραστηριότητα, είτε δύο ρόλους όπου δεν περιλαμβάνεται η συντονιστική αρμοδιότητα. Τέλος, ακολουθούν οι κατηγορίες, με χαμηλότερες συχνότητες, που αποδίδουν κυρίως επιτελικές και λιγότερο επιχειρησιακές αρμοδιότητες στη ΓΓΠΠ (π.χ. ενημερωτικός, εκπαιδευτικός, επιμορφωτικός, καθοδηγητικός, οργανωτικός, συμβουλευτικός, προληπτικός/σχεδιαστικός, ενισχυτικός, εποπτικός.). Τα ποσοστά που βλέπουν τη ΓΓΠΠ ως «φορέα άμεσης επέμβασης και αποκατάστασης των καταστροφών» κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα. Όμως και στην περίπτωση αυτή, λόγω των υψηλών ποσοστών συνδυαστικών απαντήσεων (πολυσύνθετων ρόλων), ενδείκνυται η επανακωδικοποίηση με βάση τις «ιδέες» των ερευνούμενων.

β. Προσόντα του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των στελεχών των ΟΤΑ, στα οποία απευθύναμε το σχετικό ερώτημα («Ποια κατά τη γνώμη σας θα πρέπει να είναι τα προσόντα που θα πρέπει να διαθέτει ένας Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας;»), τα επικρατέστερα προσόντα αναφέρονταν σε «χαρακτηριστικά προσωπικότητας» (13,0%), σε «εξειδικευμένες» ή «πολύπλευρες γνώσεις» σχετικές με τις καταστροφές, τις οικονομικές και νομικές διαστάσεις (10,9%), σε «συνδυασμό εξειδικευμένης γνώσης και διοικητικής ικανότητας» (8,7%) και σε «συνδυασμό επαγγέλματος και άλλων προσόντων» (6,5%). Ακολούθησαν άλλοι συνδυασμοί προσόντων καθώς και μεμονωμένα προσόντα με χαμηλότερες συχνότητες (Βλ. Πίνακα 30). Σημειωτέον ότι το επάγγελμα, η εμπειρία από καταστροφές, οι διοικητικές ικανότητες και η κοινωνική ευαισθησία από μόνα τους δεν επαρκούν για τη θέση των ΓΓΠΠ, κατά τη γνώμη των στελεχών των ΟΤΑ.

γ. Ο διαχειριστής καταστροφών στο Δήμο, τη Νομαρχία, την Περιφέρεια ή την Κρατική Υπηρεσία: Τεχνοκράτης ή Πολιτικός; Το σχετικό ερώτημα⁸ τέθηκε σχεδόν σε

⁸ «Το άτομο που διαχειρίζεται μια καταστροφή, στο Δήμο, στη Νομαρχία, στην Περιφέρεια, στην Κρατική Υπηρεσία δεν θα πρέπει να είναι ένα πολιτικό πρόσωπο αλλά ένας/μία τεχνοκράτης με ειδική κατάρτιση, εμπειρία και γνώσεις στη διαχείριση καταστροφών που θα αναδεικνύεται στο πόστο αυτό μετά από διαγωνισμό».

όλες τις ομάδες ερευνούμενων οι οποίες κλήθηκαν να συμφωνήσουν ή να διαφωνήσουν. Στην ισχύουσα κατάσταση, ο ρόλος αυτός ανατίθεται συνήθως σε ένα πολιτικό πρόσωπο, που τυγχάνει της κομματικής εμπιστοσύνης της εκάστοτε εξουσίας σε διαφορετικά επίπεδα της δημόσιας διοίκησης. Η συντριπτική πλειονότητα των ερευνούμενων σε όλες τις ομάδες προτίμησαν τον «τεχνοκράτη» από το «πολιτικό» πρόσωπο στη θέση του διαχειριστή των καταστροφών (Πίνακας 31). Ιδιαίτερα μεγάλα ήταν τα ποσοστά ερευνούμενων (80% +) που συμφώνησαν («απόλυτα» και «απλώς») με την αντικατάσταση του «πολιτικού» προσώπου από ένα/μία «τεχνοκράτη»: για τα μέλη της ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (93,4%), τους Δημοσιογράφους (80,8%), τα μέλη των ΜΚΟ (93,8%), τα στελέχη της ΓΓΠΠ, της Περιφέρειας και των Ομάδων Διάσωσης (100%) και τα στελέχη των ΤΑΣ (80%). Χαμηλότερα ήταν τα ποσοστά που συμφώνησαν για τους ΟΤΑ (76,0%), τους Επιστήμονες (77,4%), τους Υπεύθυνους των Οικισμών (54,6%), τα στελέχη του ΟΑΣΠ (70,0%), τα στελέχη της ΥΑΣ (75%), τα στελέχη του ΣΔΟ (20%), τα στελέχη των Νομαρχιών (66,67%) και το Ενιαίο Δείγμα (77,0%). Τα χαμηλότερα ποσοστά ενδέχεται να εξηγούνται, έως ένα βαθμό, από το γεγονός της πολιτικής πρόσβασης διαφορών στελεχών σε θέσεις «διαχειριστή» καταστροφών (π.χ. πρώην στελέχη του ΣΔΟ που ήταν πολιτικά πρόσωπα). Όμως, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν οι αιτιολογήσεις των ερευνούμενων, και ειδικότερα των μεγάλων δειγμάτων, για την επιλογή τους.

(1). Στελέχη ΟΤΑ. Για τα στελέχη των ΟΤΑ η πιο συχνή αιτιολόγηση (45,5%) που εναρμονιζόταν και με την επιλογή του τεχνοκράτη ήταν ότι ο τεχνοκράτης διαθέτει ειδικές γνώσεις και εμπειρίες, κάτι που δεν είναι σίγουρο ότι θα διαθέτει ένα πολιτικό πρόσωπο. Η δεύτερη σε συχνότητα αιτιολόγηση (19,3%) ήταν ότι οι πολιτικοί δέχονται παρεμβάσεις και είναι πιο ευάλωτοι στα συμφέροντα και υπολογίζουν το πολιτικό κόστος. Η τρίτη σε συχνότητα αιτιολόγηση (18,2%) κλίνει προς μια συνδυαστική λύση του πολιτικού προσώπου με ειδικές γνώσεις και κατάρτιση ή ενός πολιτικού προσώπου πλαισιωμένου από τεχνικούς/συμβούλους με ειδικές γνώσεις, εμπειρία και κατάρτιση. Στην τελευταία περίπτωση, η ανάληψη της πολιτικής ευθύνης και η ικανότητα συνεργασίας με άλλα πολιτικά πρόσωπα αποτελούν προϋποθέσεις αποτελεσματικότητας. Αναφέρθηκαν και άλλες μεμονωμένες αιτιολογήσεις (12,5%) με χαμηλότερες συχνότητες (π.χ. τεχνοκράτης με όραμα ή κοινωνική ευαισθησία, ο διαγωνισμός θα πρέπει να είναι πλήρης και αντικειμενικός, να μη γίνει διαγωνισμός αλλά ανάδειξη μέσα από διεργασίες και την καθημερινή πρακτική, μηχανικός με εμπειρία, ομάδα με διάφορες εμπειρίες και όχι ένα άτομο κτλ.) ενώ ένα μικρό ποσοστό (4,5%) δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

(2). Μέλη της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ. Στην περίπτωση των δύο αυτών ομάδων ερευνούμενων, το 84% ανέφερε τους πρώτους δύο λόγους. Ειδικότερα, το 65,3% ανέφερε ότι ο τεχνοκράτης ως ειδικός με ειδικές γνώσεις, εμπειρίες και κατάρτιση θα είναι πιο οργανωτικός/αποφασιστικός ως προς το χρόνο της αντίδρασης, περισσότερο αποτελεσματικός και θα είναι κοινής αποδοχής, ενώ το 18,7% επισήμανε ότι ο πολιτικός είναι ευάλωτος στα στενά κομματικά συμφέροντα, τις κομματικές παρεμβάσεις και την ψηφοθηρία. Οι υπόλοιποι 10,6% ανέφεραν διάφορους λόγους/ ενδοιασμούς σχετικά με το διαγωνισμό, την εξάρτηση σε ένα άτομο είτε πολιτικό είτε τεχνοκράτη, την ανάγκη για τεχνοκράτη με κοινωνική ευαισθησία, την ανάγκη για πολιτικό πρόσωπο που θα κρίνεται και θα συνεργάζεται με τεχνικούς/συμβούλους, και τη σημασία του αποτελεσματικού ανθρώπου είτε αυτός είναι τεχνοκράτης είτε πολιτικός. Τέλος, 5,4% του δείγματος δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

(3). Επιστημονική κοινότητα. Και για τους **επιστήμονες** η κυρίαρχη αιτιολόγηση (37,1%) αναφέρεται στις ειδικές γνώσεις και εμπειρίες του διαχειριστή-τεχνοκράτη που θα του επιτρέψουν να είναι περισσότερο οργανωτικός ως προς το χρόνο αντίδρασης και την αποτελεσματικότητα. Σε αντίθεση με τις άλλες ομάδες ερευνούμενων, όμως, οι αιτιολογήσεις συγκλίνουν προς μια σύμπτυξη των προσόντων. Οι 11,3% αναφέρονται σε τεχνοκράτη αλλά με όραμα, κοινωνική ευαισθησία ή εμπειρία με τις δομές της διοίκησης και των υπηρεσιών, ενώ ένα επίσης 11,3% προτιμά τον πολιτικό ως διαχειριστή ο οποίος θα έχει εμπειρία, γνώσεις και κατάρτιση ή θα πλαισιώνεται από τεχνικούς/συμβούλους, θα συνεργάζεται με την πολιτική ηγεσία, θα κρίνεται από το εκλογικό σώμα και θα είναι αποτελεσματικός. Στην συνέχεια, ένα μικρότερο ποσοστό (9,7%) προτιμά τον τεχνοκράτη γιατί το πολιτικό πρόσωπο δέχεται κομματικές παρεμβάσεις και δεν μπορεί να δράσει αντικειμενικά και με νηφαλιότητα. Το υπόλοιπο (14,5%) ανέφερε διάφορες αιτιολογήσεις (π.χ. σχετικά με τη δυνατότητα του διαγωνισμού να αναδείξει τους καλύτερους, την πρωτεύουσα σημασία της ικανότητας ανεξάρτητα αν είναι πολιτικό πρόσωπο ή τεχνοκράτης και την αναγκαιότητα της ομάδας, τα υπέρ και τα κατά της κάθε προσέγγισης, τη γενίκευση του προβλήματος για το ελληνικό δημόσιο κτλ.). Τέλος, το 16,1 % δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

(4). Δείγμα Δημοσιογράφων. Οι αιτιολογήσεις των δημοσιογράφων κατά σειρά συχνότητας ήταν : ο διαχειριστής να είναι τεχνοκράτης αφού οι ειδικές γνώσεις, εμπειρίες και κατάρτιση θα του επιτρέψουν να είναι πιο οργανωτικός και αποτελεσματικός (50%), να είναι πολιτικό πρόσωπο για λόγους που προαναφέρθηκαν αλλά και επειδή ο τεχνοκράτης δεν ελέγχεται από την κοινωνία και μπορεί να είναι ανεξέλεγκτος (20,8%), να είναι τεχνοκράτης γιατί το πολιτικό πρόσωπο είναι εξαρτημένο από κομματικά και πολιτικά συμφέροντα

((16,7%). Ένα μικρό ποσοστό (8,3%) επικαλέστηκε άλλους λόγους, είτε υπέρ είτε κατά του τεχνοκράτη, ενώ ένας δημοσιογράφος (4,2%) δεν αιτιολόγησε τη θέση του.

(5). Ενιαίο Δείγμα ερευνούμενων. Στην περίπτωση του Ενιαίου Δείγματος, η επικρατέστερη αιτιολόγηση (44,9%) είναι όπως και στις περισσότερες ομάδες ερευνούμενων η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και η αμεσότητα αντίδρασης του τεχνοκράτη που διαθέτει ειδικές γνώσεις, εμπειρίες και κατάρτιση. Δεύτερη στην ιεράρχηση (20,3%) είναι το πολιτικό πρόσωπο είτε αυτό διαθέτει τις ειδικές γνώσεις, εμπειρίες και κατάρτιση είτε πλαισιώνεται από τεχνικούς/συμβούλους και είναι περισσότερο αποτελεσματικό ακριβώς επειδή ελέγχεται από το εκλογικό σώμα και αναλαμβάνει την πολιτική ευθύνη. Η τρίτη στη σειρά αιτιολόγηση (17,1%) γέρνει προς τον τεχνοκράτη επειδή δεν δέχεται κομματικές/πολιτικές παρεμβάσεις και είναι υπεράνω του πολιτικού κόστους. Ακολουθούν στη σειρά (5,7%) οι αιτιολογήσεις που προϋποθέτουν τεχνοκράτη με όραμα, κοινωνική ευαισθησία και κάποια οικειότητα με τους μηχανισμούς της διοίκησης και τις δομές των υπηρεσιών. Οι υπόλοιποι (6,9%) επικαλούνται διάφορες μεμονωμένες αιτιολογήσεις, ενώ 5,0% δεν αιτιολόγησε την προτίμησή του.

δ. Στατιστική ανάλυση. Η επιλογή των ερευνούμενων για το διαχειριστή καταστροφών στις 5 μεγάλες ομάδες ερευνούμενων διασταυρώθηκε με διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ προέλευσης, με τους παράγοντες έκθεσης στο σεισμικό γεγονός και με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και τις εμπειρίες των ερευνούμενων χρησιμοποιώντας χ^2 (βλ. Πίνακες 32-35). Στην περίπτωση των **Επιστημόνων** (Πίνακας 34) και του **Ενιαίου Δείγματος** (Πίνακας 35) δεν προέκυψε καμία στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των διαφόρων ανεξάρτητων μεταβλητών (δημογραφικών, συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές, συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα) και της στάσης των ερευνούμενων για το «διαχειριστή καταστροφών». Στην περίπτωση των **πυροσβεστών της ΕΜΑΚ και εργαζομένων του ΕΚΑΒ** (Πίνακας 33) προέκυψε μόνο μια στατιστικά μη σημαντική σχέση μεταξύ της προϋπηρεσίας και της στάσης τους για το χαρακτήρα του «διαχειριστή καταστροφών»: Παρατηρήθηκε μια τάση για περισσότερα έτη προϋπηρεσίας να σχετίζονται με την τεχνοκρατική αντίληψη ($\chi^2=5,307$, $p<0,10$). Στην περίπτωση των **στελεχών των ΟΤΑ** (Βλ. Πίνακα 32), παρατηρήθηκαν τρεις τάσεις, εκ των οποίων οι δύο ήταν στατιστικά σημαντικές. **Πρώτο**, το κατώτερο μορφωτικό επίπεδο των ερευνούμενων σχετίζεται με την επιλογή του «τεχνοκράτη» ως «διαχειριστή καταστροφών» ($\chi^2=6,261$, $p<0,05$). **Δεύτερο**, οι ερευνούμενοι που προέρχονται από τους ΟΤΑ με μικρότερο αριθμό κόκκινων επιχειρήσεων τείνουν να επιλέγουν τον τεχνοκράτη διαχειριστή ($\chi^2=11,157$, $p<0,05$). **Τέλος**, η τεχνοκρατική αντίληψη είναι ισχυρότερη σε ερευνούμενους από τους ΟΤΑ των Νομών Δ. Αττικής και Πειραιώς παρά σε ερευνούμενους

από τους ΟΤΑ των Νομών Αττικής και Α. Αττικής ($X^2=11,122$, $p<0,10$), που ενδέχεται να συγγέεται με το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών των ΟΤΑ.

7. Μέτρα για την Προστασία των Μεγάλων Αστικών Κέντρων και των Μητροπολιτικών Περιοχών από Σεισμούς.

α. Μέτρα προστασίας των μεγάλων αστικών κέντρων. Σχεδόν όλες οι ομάδες ερευνούμενων ερωτήθηκαν «ποια κατά τη γνώμη σας μέτρα προστασίας θα πρέπει να λάβει η Πολιτεία για την καλύτερη θωράκιση των αστικών κέντρων από μελλοντικούς καταστροφικούς σεισμούς» (Η ποια κατά τη γνώμη σας θα πρέπει να είναι τα μαθήματα για την Πολιτεία μετά τα παθήματα της 7.9.1999;). Στην κωδικογράφηση όμως των απαντήσεων, διαμορφώθηκαν διαφορετικές κατηγορίες περιεχόμενου για τους Επιστήμονες και για τις άλλες ομάδες ερευνούμενων (στελέχη ΟΤΑ, Δημοσιογράφους, στελέχη ΜΚΟ, Υπεύθυνους Οικισμών, στελέχη ΟΑΣΠ, ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ και Ενιαίο Δείγμα).

Εξετάζοντας πρώτα τις ομάδες ερευνούμενων με συγκρίσιμες κατηγορίες περιεχομένου (Πίνακες 36-37) διαπιστώνουμε ότι μεγάλα ποσοστά των ερευνούμενων (που κυμαίνονται από 27,3% (Υπεύθυνοι Οικισμών) έως 57,6% (Δημοσιογράφοι) προτείνουν συνδυασμό μέτρων προστασίας. Υψηλές συχνότητες συγκεντρώνουν επίσης οι κατηγορίες που αφορούν: (1) τον έλεγχο των κατασκευών και του εδάφους, τον πολεοδομικό έλεγχο και τον έλεγχο των μελετών (12,6% έως 23,7%), (2) την εφαρμογή του νέου ή του ισχύοντος αντισεισμικού κανονισμού και των πολεοδομικών διατάξεων (6,6% έως 18,8%), (3) την ενημέρωση κατοίκων/σχολείων και την ευαισθητοποίηση φορέων και πολιτών (3,8% έως 18,2%), (4) τον έλεγχο, τη μελέτη και κατασκευή από Μηχανικούς και όχι από επιχειρηματίες (2,6% έως 5,4%), (5) τη βελτίωση της οργάνωσης, του σχεδιασμού, του συντονισμού και της σαφήνειας των διαχειριστικών ρόλων (1,3% έως 10,0%) και (6) τη διεξαγωγή εδαφοτεχνικών, μικροζωνικών ερευνών και μελετών πρόβλεψης (1,1% έως 18,2%). Γενικά, όλες οι κατηγορίες ακόμη και αυτές με μικρές συχνότητες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, δεδομένου ότι μπορεί να έχουν ενσωματωθεί στους συνδυασμούς. Για μια ακριβέστερη εικόνα ως προς τη δημοτικότητα των μέτρων προστασίας, κρίνεται σκόπιμη η επανακωδικοποίηση των απαντήσεων με βάση τις ανεξάρτητες προτάσεις και όχι τους ερευνούμενους.

Σε ό,τι αφορά τις απαντήσεις των **επιστημόνων** (Πίνακας 38) όπου χρησιμοποιείται διαφορετικό σύστημα ταξινόμησης, τα δημοφιλέστερα μέτρα περιλαμβάνουν συνδυασμό μέτρων όπως (1) η εφαρμογή νέων προδιαγραφών/αντισεισμικού κανονισμού **και** κοινωνικά μέτρα προστασίας (π.χ. καλύτερος κώδικας κατασκευών, χώροι κατασκήνωσης και

εκπαίδευση πολιτών) (22,6%), (2) ο προσεισμικός έλεγχος/επισκευή/ενίσχυση κατασκευών και τα κοινωνικά μέτρα προστασίας (π.χ. προσεισμικός έλεγχος και τακτικές ασκήσεις ετοιμότητας) (16,1%) και (3) ο έλεγχος/επισκευή υπάρχουσων κατασκευών, εφαρμογή νέων προδιαγραφών/κανονισμών και εφαρμογή κοινωνικών μέτρων προστασίας (π.χ. προσεισμικός έλεγχος, νέος αντισεισμικός κανονισμός, ασκήσεις ετοιμότητας)(11,3%). Εκτός από τους συνδυασμούς δομικών και κοινωνικών μέτρων προστασίας που συγκέντρωσαν 50% των επιστημόνων, σχετικά υψηλές συχνότητες συγκέντρωσαν και οι μεμονωμένες κατηγορίες μέτρων, όπως η διασφάλιση της αντισεισμικότητας των παλαιών ή νέων κατασκευών (8,1%), ο προσεισμικός έλεγχος των υφιστάμενων κατασκευών και η ενίσχυση/επισκευή των προβληματικών με την παροχή κινήτρων (8,1%), η ενίσχυση των υπάρχουσων κατασκευών και η εφαρμογή του νέου αντισεισμικού κανονισμού σε νέες κατασκευές (6,5%), καθώς και η εφαρμογή αποκλειστικά κοινωνικών μέτρων προστασίας (όπως ο εθελοντισμός και οι ασκήσεις ετοιμότητας (6,5%). Ένα υπόλοιπο της τάξεως των 16,0% αναφέρθηκε σε μεμονωμένες κατηγορίες μέτρων με μικρότερη συχνότητα (π.χ. μελέτες, έλεγχος υφιστάμενων κατασκευών, νέες προδιαγραφές για νέες κατασκευές, πολεοδομικές ρυθμίσεις) και 4,8% των επιστημόνων δε γνώριζε/απάντησε.

β. Γνώμη για την Ανάπτυξη «Μητροπολιτικής Διακυβέρνησης» στα Μεγάλα Αστικά Κέντρα της Χώρας.

Εισαγωγικά. Οι ερευνούμενοι ερωτήθηκαν «Πιστεύετε ότι η ανάπτυξη «μητροπολιτικής διακυβέρνησης» στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (π.χ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη) θα επιδράσει θετικά ή αρνητικά στην αντιμετώπιση σεισμών και άλλων καταστροφών;». Στη συνέχεια κλήθηκαν να αιτιολογήσουν την επιλογή τους. Όπως δείχνουν τα συγκριτικά δεδομένα (Βλ. Πίνακα 39), η πλειονότητα των κατηγοριών ερευνούμενων (στελέχη ΟΤΑ, Επιστήμονες, Δημοσιογράφοι, μέλη των ΜΚΟ, στελέχη ΠΣΕΑ, στελέχη Ομάδων Διάσωσης, στελέχη ΤΑΣ, πρώην μέλη του ΣΔΟ, στελέχη Νομαρχιών και Περιφέρειας και Ενιαίο Δείγμα) εκφράστηκε θετικά για τις επιδράσεις της μητροπολιτικής διοίκησης στην αντιμετώπιση των σεισμών και άλλων καταστροφών. Μόνο τέσσερις κατηγορίες ερευνούμενων (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Υπεύθυνοι των Οικισμών, τα στελέχη της ΥΑΣ και τα στελέχη της ΓΠΠΠ) δήλωσαν είτε ότι οι επιδράσεις θα είναι αρνητικές είτε ότι δεν θα υπάρξει καμία επίδραση ως αποτέλεσμα της μητροπολιτικής διακυβέρνησης. Μεταξύ των 5 στελεχών του ΟΑΣΠ που απάντησαν στο σχετικό ερώτημα, το 60% εκφράστηκε υπέρ της μητροπολιτικής διοίκησης. Εξετάζοντας τις αιτιολογήσεις των μεγάλων ομάδων ερευνούμενων, παρατηρήσαμε τις εξής κατανομές, κατά ομάδα ερευνούμενων:

(1). Στελέχη των ΟΤΑ. Το 39,2% του δείγματος αιτιολόγησε τις ευεργετικές επιδράσεις της Μ.Δ. λέγοντας ότι θα συμβάλει στην καλύτερη οργάνωση, τον καλύτερο προγραμματισμό και την ενιαία συντονισμένη αντιμετώπιση των σεισμών και των καταστροφών. Το 21,5% εξέφρασε επιφυλάξεις για τη Μ.Δ., λέγοντας ότι με τη μεγέθυνση θα χαθεί η αμεσότητα, θα ενισχυθεί η γραφειοκρατία και ο υδροκεφαλισμός και ότι σε μια χώρα όπως η Ελλάδα με τις ιδιοσυγκρασίες που έχει τα καλύτερα αποτελέσματα επιτυγχάνονται στο επίπεδο των ΟΤΑ, της Νομαρχίας ή της Περιφέρειας. Κατηγορίες περιεχόμενου με σχετικά υψηλή (7,0%+) συχνότητα ήταν οι εξής: Καμία επίδραση, οι ίδιοι φορείς θα εμπλακούν λόγω του κυρίαρχου ρόλου της ΓΓΠΠ.. (8,9%), η Μ.Δ. θα έχει καλύτερη στελέχωση, περισσότερα μέσα, πόρους και υποδομή (7,6%) και είναι θέμα οργάνωσης, νοοτροπίας και εκπαίδευσης των ανθρώπων και όχι Μ.Δ. (7,6%). Το υπόλοιπο ποσοστό (11,4%) ανέφερε μεμονωμένες αιτιολογήσεις όπως η Μ. Δ. θα επιτρέψει μεγαλύτερη αυτονομία δράσης, περισσότερο συλλογικές ενέργειες και οικονομική διαχείριση (5,1%), η επιτυχία της Μ. Δ. θα εξαρτηθεί από το βαθμό εξειδίκευσης των προγραμμάτων και τις αρμοδιότητες που θα απορροφήσει (2,5%), η Μ.Δ. δεν έχει σχέση με τις καταστροφές ή ότι θα πρέπει να εφαρμοστεί και στην Περιφέρεια κτλ. (3,8%). Τέλος, το 3,8% δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

(2). Μέλη των συνεργείων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ. Μεταξύ των 63 ερευνούμενων που απάντησαν στο σχετικό ερώτημα, μια μεγάλη μερίδα (41,3%) αιτιολόγησε τις θετικές επιδράσεις της Μ.Δ. επισημαίνοντας τις δυνατότητες που θα παρέχει για καλύτερο προγραμματισμό, καλύτερη οργάνωση και ενιαίο συντονισμό. Οι 15,8% των ερευνούμενων επισήμαναν ότι με τη μεγέθυνση θα απολεσθεί η αμεσότητα και η ευελιξία που παρέχουν οι ΟΤΑ και θα ενισχυθεί η γραφειοκρατία. Ένα 9,5% επισήμανε ότι δεν θα υπάρξει καμία επίδραση και ότι οι ίδιοι φορείς (π.χ. ΓΓΠΠ) και τα ίδια πολιτικά συμφέροντα θα συνεχίσουν να παρεμβαίνουν (9,5%) στην αντιμετώπιση των καταστροφών. Μικρότερα ποσοστά ερευνούμενων (6,3%) ανέφεραν ότι είναι υπέρ της Μ.Δ. εφόσον θα έχει εξειδικευμένα προγράμματα, την κατάλληλη στελέχωση και τις ουσιαστικές αρμοδιότητες ή ότι η ουσία δεν είναι η Μ.Δ. αλλά η οργάνωση, η νοοτροπία, ο επαγγελματισμός και η εκπαίδευση των ανθρώπων. Οι 6,4% ανέφεραν διάφορες μεμονωμένες αιτιολογήσεις (π.χ. αυτονομία δράσης και καλύτερη οικονομική διαχείριση της Μ.Δ., η Μ.Δ. δεν έχει σχέση με τις καταστροφές, η Μ.Δ. χρειάζεται σωστή ανάπτυξη κτλ.), ενώ το 6,4% δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

(3). Επιστημονική κοινότητα. Η συντριπτική πλειονότητα (58,5%) των 53 Επιστημόνων που απάντησαν στο σχετικό ερώτημα αιτιολόγησε τις ευεργετικές επιδράσεις λέγοντας ότι θα επιτρέψει μια πιο οργανωμένη, προγραμματισμένη, εξειδικευμένη συντονισμένη και ενιαία αντιμετώπιση των σεισμών, ιδίως όταν ένας σεισμός επηρεάζει ευρύτερες περιοχές. Μια επίσης σημαντική μερίδα των επιστημόνων (15,1%) τάχθηκε υπέρ της Μ.Δ. με την

προϋπόθεση ότι η Μ.Δ. θα έχει ουσιαστικές αρμοδιότητες, πόρους, στελέχωση, εξειδικευμένα προγράμματα, επιστημονική υποστήριξη και αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση. Σοβαρές επιφυλάξεις διατύπωσε το 9,4% που πιστεύει ότι με τη μεγέθυνση και τη γιγάντωση των αστικών κέντρων θα απολεσθεί η αμεσότητα και θα προκύψουν προβλήματα συντονισμού ανάλογα με αυτά που αντιμετωπίζει η Κεντρική Διοίκηση. Το υπόλοιπο των ερευνούμενων (7,6%) ανέφερε μεμονωμένες αιτιολογήσεις υπέρ ή κατά της Μ.Δ. (ο διοικητικός μηχανισμός της Αττικής είναι ήδη γραφειοκρατικός, η Μ.Δ. θα επιτρέψει οικονομίες κλίμακας, αυτονομία δράσης, χάραξη κοινής πολιτικής στα θέματα των σεισμών, αρκεί η Κεντρική Διοίκηση να προχωρήσει σε παράλληλη αποκέντρωση στους ΟΤΑ), ενώ το 9,4% δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

(4). Δείγμα Δημοσιογράφων. Στο δείγμα των δημοσιογράφων παρατηρήθηκε μια καλύτερη κατανομή των αιτιολογήσεων, αλλά και κάποια αναστροφή, σε σχέση με τα άλλα δείγματα. Έτσι, το μεγαλύτερο ποσοστό (31,8%) του δείγματος εξέφρασε επιφυλάξεις λέγοντας ότι με τη μεγέθυνση θα χαθεί η αμεσότητα και θα προκύψει πρόβλημα συντονισμού και ότι η καλύτερη λύση θα είναι η παρούσα με την Κεντρική διοίκηση αλλά παράλληλη αποκέντρωση στους ΟΤΑ, τις Νομαρχίες και την Περιφέρεια. Το 22,7% του δείγματος αιτιολόγησε τις ευεργετικές επιδράσεις της Μ.Δ. επισημαίνοντας το πλεονεκτήματα μιας πιο οργανωμένης, ολοκληρωμένης, εξειδικευμένης, κοινής και ενιαίας αντιμετώπισης των σεισμών. Το 13,6% του δείγματος ανέφερε ότι δεν είναι θέμα Μ.Δ. αλλά οργάνωσης, νοοτροπίας και εκπαίδευσης και ένα ισοδύναμο ποσοστό (13,6%) ανέφερε ότι η Μ.Δ. θα αποδώσει εφόσον αποκτήσει αρμοδιότητες, υποδομή και υπάρξει συνεννόηση μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων. Οι μεμονωμένες απαντήσεις (π.χ. η Μ.Δ. συνεπάγεται οικονομίες κλίμακας, η Μ.Δ. δεν θα έχει επίδραση αφού η Κεντρική Διοίκηση θα παραμείνει κυρίαρχη, ίσως δημιουργήσει περισσότερα προβλήματα αφού απαλλάξει την Πολιτεία.) συγκέντρωσαν ένα υπόλοιπο (13,5%), ενώ ένα 4,5% των Δημοσιογράφων δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

(5). Ενιαίο Δείγμα ερευνούμενων. Μεταξύ των 142 στελεχών που απάντησαν στο σχετικό ερώτημα, το 38,7% αναφέρθηκε στις ευεργετικές επιδράσεις της Μ.Δ., επισημαίνοντας τα πλεονεκτήματα από μια πιο οργανωμένη, εξειδικευμένη, συνολική, ενιαία και συντονισμένη αντιμετώπιση των σεισμών. Το 19,7% εξέφρασε τις επιφυλάξεις επισημαίνοντας τα επακόλουθα της μεγέθυνσης (π.χ. απώλεια της αμεσότητας, πρόβλημα συντονισμού κτλ.) και την ανάγκη τήρησης της κατάστασης με παράλληλη ενίσχυση της αποκέντρωσης στους ΟΤΑ και τις Νομαρχίες. Το 8,5% επισήμανε τις δυνατότητες για καλύτερη στελέχωση, περισσότερα μέσα, ενίσχυση της υποδομής και τις οικονομίες κλίμακας που συνεπάγεται η ανάπτυξη της Μ.Δ., το 7,7% ανέφερε ότι δεν είναι θέμα Μ.Δ. αλλά οργάνωσης, νοοτροπίας και εκπαίδευσης των ανθρώπων και το 7,0% ότι δεν θα υπάρξει καμία επίδραση αφού οι

φορείς της Κεντρικής Διοίκησης θα συνεχίσουν να ασκούν την επιρροή τους. Τέλος, 11,2% ανέφεραν μεμονωμένες αιτιολογήσεις υπέρ ή κατά της Μ.Δ. (υπέρ αφού έχει εξειδικευμένα προγράμματα, ουσιαστικές αρμοδιότητες και επιστημονική στήριξη, θετικά αν αναπτυχθεί σωστά και δεν γίνει γραφειοκρατική, να δοκιμαστεί και στην Περιφέρεια κτλ.), και το 7,0% δεν αιτιολόγησε τη θέση του.

Στατιστική ανάλυση. Οι επιλογές των ερευνούμενων ως προς τη «μητροπολιτική διακυβέρνηση» μεγάλων αστικών κέντρων με σχετικά καλές κατανομές συχνοτήτων, (στελεχών των ΟΤΑ, εργαζόμενοι της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, Δημοσιογράφοι και Ενιαίο Δείγμα) (Βλ. Πίνακα 39), υποβλήθηκαν σε κατηγορική στατιστική ανάλυση, χρησιμοποιώντας το χ^2 (Βλ. Πίνακες 40-43). Στην περίπτωση των **στελεχών των ΟΤΑ** (Βλ. Πίνακα 40), αναδείχθηκαν δυο στατιστικά και μια στατιστικά μη σημαντικές τάσεις. Η πρώτη, μη στατιστικά σημαντική τάση, αφορά τα έτη προϋπηρεσίας των στελεχών, δηλαδή τα λιγότερα έτη προϋπηρεσίας σχετίζονται με μεγαλύτερη αποδοχή της Μ.Δ. ($\chi^2=7,920$, $p<0,10$). Η δεύτερη και τρίτη σχέση είναι στατιστικά σημαντικές και αφορούν χαρακτηριστικά των ΟΤΑ. Τα στελέχη από τους ΟΤΑ των Ν. Πειραιώς και Δ. Αττικής εκφράστηκαν θετικότερα απέναντι στη Μ.Δ., σε σύγκριση με τα στελέχη από τους ΟΤΑ των Νομών Αττικής και Αν. Αττικής ($\chi^2=7,004$, $p<0,05$). Επιπλέον, τα στελέχη από τους ΟΤΑ με μεγαλύτερη έκταση βλαβών (κόκκινες κατοικίες) εκφράστηκαν αρνητικότερα απέναντι στη Μ.Δ. σε σχέση με στελέχη από τους ΟΤΑ με λιγότερες βλάβες ($\chi^2=14,402$, $p<0,05$). Το εκλογικό αποτέλεσμα του 1998 δεν είχε καμία επίδραση ως προς την ανάπτυξη της Μ.Δ., που σημαίνει ότι το θέμα είναι υπερκομματικό. Για την ερμηνεία των σχετικών ευρημάτων, πέρα από τις κατεστημένες αντιλήψεις που παρατηρούνται σε στελέχη με μεγαλύτερη προϋπηρεσία, ίσως θα χρειαστεί να τα δούμε σε συνάρτηση με τη θέση που θα έχει ο μεγαλύτερος δήμος της Αθήνας στην νέα Μ.Δ. αλλά και στις δυνατότητες άμεσης διανομής ευεργετημάτων από την Κεντρική Διοίκηση σε περίπτωση ανάπτυξης της Μ.Δ.

Στην περίπτωση των εργαζομένων στα **συνεργεία διάσωσης (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)**, δεν παρατηρήθηκε καμία διαφορά μεταξύ των εργαζομένων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ ως προς τις στάσεις τους για τη Μ.Δ. (βλ. Πίνακα 41). Παρατηρήθηκε μια μη στατιστικά σημαντική τάση ($\chi^2=4,835$, $p<0,10$) για τις γυναίκες να είναι περισσότερο θετικές απέναντι στο θεσμό της Μ.Δ. σε σχέση με τους άνδρες. Σημειωτέον ότι οι γυναίκες υπηρετούν αποκλειστικά στο ΕΚΑΒ, κυρίως ως ιατρο-επιστημονικό προσωπικό. Επίσης, παρατηρείται μια στατιστικά σημαντική τάση ($\chi^2=6,586$, $p>0,05$) για στελέχη των συνεργείων με λιγότερη εμπειρία από διασώσεις σε «άλλες καταστροφές» (π.χ. πλημμύρες, δασοπυρκαγιές, κτλ.) να είναι περισσότερο θετικά απέναντι στο θεσμό της Μ.Δ. Θα πρέπει να διευκρινισθεί αν το τελευταίο εύρημα επηρεάζεται από τη σύνθεση των ερευνούμενων (οι γυναίκες έχουν

λιγότερη εμπειρία) ή αν η εμπειρία από «άλλες καταστροφές» προδιαθέτει τα στελέχη προς τις αποκεντρωμένες μορφές κινητοποίησης και οργάνωσης της αντισεισμικής προστασίας.

Στην περίπτωση του δείγματος των **Δημοσιογράφων**, αναδείχθηκαν τρεις τάσεις, εκ των οποίων μόνο μια ήταν στατιστικά σημαντική (Πίνακας 42). **Πρώτο** – και αντίθετα με τους ΟΤΑ - τα περισσότερα έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφου σχετίζονται με ευνοϊκότερη θέση για τη Μ.Δ ($X^2=2,764$, $p<0,10$). **Δεύτερο**, η ανάπτυξη του δημοσιογράφου σε λιγότερα επιχειρησιακά μέτωπα κατά το σεισμό της 7.9.1999 συνδέεται με μεγαλύτερη αποδοχή της Μ.Δ. ($X^2=2,764$, $p<0,10$). **Τρίτο**, και στατιστικά σημαντικό, η απασχόληση των δημοσιογράφων σε δύο ή περισσότερα ΜΜΕ (περιλαμβανομένων και των εφημερίδων) σχετίζεται με θετικότερη στάση για τη Μ.Δ., σε σχέση με την αποκλειστική απασχόληση είτε στο ραδιόφωνο είτε στην τηλεόραση ($X^2=8,728$, $p<0,05$).

Τέλος, και στην περίπτωση του **Ενιαίου Δείγματος** (Βλ. Πίνακα 43) προέκυψε μόνο μια στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της ηλικίας του ερευνούμενου και της στάσης του για την ανάπτυξη της Μ.Δ. στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας ($X^2=8,174$, $p<0,017$). Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία ερευνούμενοι είναι περισσότερο θετικοί απέναντι στο θεσμό της Μ.Δ. και τις ευεργετικές του συνέπειες για την αντιμετώπιση των σεισμών και άλλων καταστροφών.

8. Αντιλήψεις και Πεποιθήσεις των Ερευνούμενων για τα «Βασικά Αίτια» των Καταστροφών.

Εισαγωγή: Όλες οι ομάδες των ερευνούμενων κλήθηκαν να συμφωνήσουν ή να διαφωνήσουν με το παρακάτω ερώτημα: «Τα βασικά αίτια των καταστροφών, είτε αυτές είναι «φυσικές» είτε «τεχνολογικές» είτε «κοινωνικές» είναι ανθρωπογενή». Στη συνέχεια, κλήθηκαν να αιτιολογήσουν την επιλογή τους. Οι κατανομές των απαντήσεων για τις διάφορες κατηγορίες των ερευνούμενων παρατίθενται στον Πίνακα 44. Σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες των ερευνούμενων, με εξαίρεση τους Δημοσιογράφους και τα στελέχη της ΓΠΠΠ και της Περιφέρειας, η πλειονότητα των ερευνούμενων (50%+) συμφωνούν ότι τα βασικά αίτια των καταστροφών είναι ανθρωπογενή, δηλαδή προκαλούνται είτε από ανθρώπινες πράξεις ή παραλήψεις. Η αντίληψη αυτή είναι ιδιαίτερα εμφανής (70%) στους εργαζόμενους της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, και τα στελέχη των ΤΑΣ, της ΥΑΣ και του ΣΔΟ. Υψηλότερα ποσοστά διαφωνίας (22%+) ως προς τα ανθρωπογενή αίτια των καταστροφών παρατηρήθηκαν στα στελέχη των ΟΤΑ, τους Δημοσιογράφους, τους Υπεύθυνους Οικισμών, τα στελέχη των ΠΣΕΑ, του ΟΑΣΠ, της ΓΠΠΠ, της Περιφέρειας και του Ενιαίου Δείγματος.

Παρακάτω παρατίθενται τα στοιχεία της ποιοτικής και στατιστικής ανάλυσης κατά ομάδα ερευνούμενων.

(1). Στελέχη των ΟΤΑ. Μια μεγάλη μερίδα(26,1%) από τα 88 στελέχη των ΟΤΑ που απάντησαν στο σχετικό ερώτημα επισήμανε ότι οι καταστροφές οφείλονται στις παρεμβάσεις του ανθρώπου στη φύση, στην τεχνολογία ,τα μπαζωμένα ρέματα κτλ. Μια άλλη εξίσου σημαντική αλλά μικρότερη μερίδα (23,9%) ανέφερε ότι αυτό δεν ισχύει για τις φυσικές καταστροφές (τους σεισμούς), όπου ο ανθρώπινος παράγοντας δεν παίζει ρόλο. Το 14,8% των στελεχών απέδωσε τις καταστροφές στις παραλήψεις του ανθρώπου και την μη εφαρμογή προληπτικών μέτρων (π.χ. διάθεση οικονομικών πόρων, αξιοποίηση της επιστημονικής μεθοδολογίας, χρήση γης κτλ.). Το 8,0% ανέφερε ότι ο άνθρωπος ευθύνεται για την ένταση και έκταση της καταστροφής και τα αποτελέσματα της καταστροφής. Ένα άλλο 8,0% ανέφερε ότι γενικά ευθύνεται ο ανθρώπινος παράγοντας αλλά όχι σε περιπτώσεις ακραίων φαινομένων (π.χ ηφαίστεια, τσουνάμι.). Ένα 5,7% του δείγματος ανέφερε ότι οι καταστροφές(π.χ. πλημμύρες, πυρκαγιές, σεισμοί κτλ.) συναρτώνται με ανθρωπογενή (π.χ. παρεμβάσεις, συνθήκες τρωτότητας) αλλά και φυσικά αίτια εφόσον ο άνθρωπος δεν είναι σε θέση να κατανοήσει και να προβλέψει τις γενεσιουργικές αιτίες των φυσικών καταστροφών. Τέλος, το 13,6% των στελεχών των ΟΤΑ δεν αιτιολόγησε τη θέση του.

Η διασταύρωση των αντιλήψεων με τα ατομικά χαρακτηριστικά (π.χ. δημογραφικά στοιχεία, επάγγελμα, μόρφωση κτλ.) και τα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ (π.χ. έκταση ζημιών, εκλογικό αποτέλεσμα του 1998) δεν ανέδειξε καμία στατιστικά σημαντική σχέση, αν και τα αποτελέσματα σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο και το εκλογικό αποτέλεσμα του 1998 στους ΟΤΑ ήταν προς την αναμενόμενη κατεύθυνση (Πίνακας 45). Στην περίπτωση του μορφωτικού επιπέδου, 53,8% των στελεχών με κατώτερη μόρφωση (έως και Λύκειο) και το 72,6% με ανώτερη/ανώτατη μόρφωση συμφώνησαν με τα ανθρωπογενή αίτια των καταστροφών ($X^2=3,485$, $p<0,18$). Ως προς το εκλογικό αποτέλεσμα του 1998, 39,3% των στελεχών που προέρχονται από τους ΟΤΑ που επέλεξαν ΠΑΣΟΚ και 35,0% που επέλεξαν ΚΚΕ/ΣΥΝ, σε αντίθεση με 9,5% που επέλεξαν συνδυασμό ΝΔ και ΠΟΛΑΝ και 25,0% που επέλεξαν ανεξάρτητους ή συνδυασμούς προοδευτικών/συντηρητικών ιδεολογιών, συμφώνησαν με τα ανθρωπογενή αίτια ($X^2=7,479$, $p<0,28$). Ωστόσο, οι τάσεις αυτές δεν είναι στατιστικά σημαντικές, καμία πολιτική ιδεολογία δεν φαίνεται να έχει το μονοπώλιο ως προς τα ανθρωπογενή/φυσικά αίτια των καταστροφών. Ενδεχομένως, οι πολιτικές ιδεολογίες να επιδρούν στις αντιλήψεις για τα αίτια των «κοινωνικών» καταστροφών (π.χ. φτώχειας, πολέμων κτλ.) αλλά όχι στις αντιλήψεις για τα αίτια των «φυσικών» καταστροφών.

(2). Δείγματα της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ. Το 41,9% του δείγματος αναφέρθηκε στις παρεμβάσεις και τα καμώματα του ανθρώπου στη φύση και το περιβάλλον ως το βασικό αίτιο για τις καταστροφές, ενώ μια επίσης σημαντική μερίδα του δείγματος (12,2%) αναφέρθηκε στις παραλήψεις, τη μη εφαρμογή μέτρων πρόληψης και τη μη διάθεση οικονομικών πόρων. Το 25,7% ανέφερε ότι δεν ευθύνεται ο άνθρωπος για τις φυσικές καταστροφές, όπως οι σεισμοί, οι οποίες δεν προβλέπονται και δεν ελέγχονται από τον άνθρωπο, τουλάχιστον σε μεγάλο βαθμό τα αίτια στις περιπτώσεις αυτές είναι «φυσιογενή». Οι υπόλοιποι (14,9%) ανέφεραν διάφορους μεμονωμένους λόγους, είτε υπέρ είτε κατά των ανθρωπογενών αιτιών, όπως: ο άνθρωπος ευθύνεται για την ένταση των φαινομένων• ο άνθρωπος δεν ευθύνεται για τα ακραία φαινόμενα• οι φυσικές καταστροφές οφείλονται εξίσου σε φυσικά και σε ανθρωπογενή αίτια• η τεχνολογία και η ανάπτυξη έκτος από τα καλά τους μας κάνουν και πιο ευάλωτους• να ληφθούν μέτρα που μένουν στα χαρτιά• δεν είναι δυνατόν να ληφθούν μέτρα για σπάνια φαινόμενα γιατί εκτός από αντι-οικονομικό θα ήταν και αντικοινωνικό. Το 5,5% δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

Καμία στατιστικά σημαντική σχέση δεν προέκυψε από τη διασταύρωση των δημογραφικών χαρακτηριστικών των στελεχών, των παραγόντων έκθεσης στα μέτωπα του σεισμού, των εμπειριών των μελών των συνεργείων και της αντίληψης των μελών της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ για τα «βασικά αίτια» των καταστροφών (βλ. Πίνακα 46).

(3). Επιστημονική κοινότητα. Πρωτεύουσα σημασία για τους 58 επιστήμονες στην αιτιολόγηση των καταστροφών έχουν η μη εφαρμογή μέτρων πρόληψης, ο κακός σχεδιασμός, η μη εφαρμογή κανονισμών και η κατάχρηση γης κτλ. (24,1%) και λιγότερο οι παρεμβάσεις του ανθρώπου στη φύση και το περιβάλλον (8,6%). Σε σύγκριση με τις άλλες ομάδες παρατηρείται μια αναστροφή ως προς τις παρεμβάσεις και τις παραλήψεις του ανθρώπου. Σημαντικά ποσοστά των επιστημόνων επίσης αναφέρουν ότι τα ανθρωπογενή αίτια δεν ισχύουν για τις φυσικές καταστροφές (και ιδίως για τους σεισμούς) (13,8%) ή δεν ισχύουν για τα ακραία φαινόμενα της φύσης (12,1%) ή ότι οι καταστροφές (π.χ. πλημμύρες, πυρκαγιές, σεισμοί) οφείλονται σε ανθρωπογενή και φυσιογενή αίτια (10,3%) ή ότι υπάρχουν όρια στο βαθμό που ο άνθρωπος μπορεί να αντιμετωπίσει ή να προβλέψει όλους τους κινδύνους (6,9%). Μικρότερα ποσοστά επισημαίνουν ότι ευθύνεται ο άνθρωπος για την ένταση των φαινομένων (3,4%) ή άλλες αιτιολογήσεις (3,4%) όπως οι φυσικές διεργασίες υπήρξαν ευνοϊκές για την ανάπτυξη του ανθρώπινου γένους, τα είδη καταστροφών δεν είναι συγκρίσιμα, οι καταστροφές δεν αποφεύγονται αλλά ελαχιστοποιούνται οι ζημιές κτλ. Τέλος, μια σημαντική μερίδα των επιστημόνων (17,3%) δεν αιτιολόγησε την επιλογή της.

Η διασταύρωση των δημογραφικών χαρακτηριστικών, του φορέα προέλευσης και της συμμετοχής των επιστημόνων σε ερευνητικά προγράμματα ή όργανα και επιτροπές με τη στάση τους για τα βασικά αίτια των καταστροφών δεν ανέδειξε καμιά στατιστικά σημαντική σχέση (Πίνακας 47). Παρατηρήθηκε μόνο μια μη στατιστικά σημαντική τάση που αφορά τον αριθμό των παιδιών ($X^2=7,389$, $p<0,10$). Σε γενικές γραμμές, οι επιστήμονες που έχουν μεγαλύτερο αριθμό παιδιών υιοθετούν περισσότερο την «ανθρωπογενή» αιτιολόγηση των καταστροφών. Η τάση μπορεί να είναι συμπτωματική ή να αντανakλά μια αισιοδοξία ως προς την αντιμετώπιση των καταστροφών με λειτουργικές συνέπειες για την ασφάλεια και την προστασία των παιδιών. Ίσως το να έχει κανείς πολλά παιδιά την εποχή που οι κίνδυνοι (ατομικές και μαζικές καταστροφές) πολλαπλασιάζονται προϋποθέτει την ύπαρξη μιας μεγάλης δόσης αισιοδοξίας.

(4). Δείγμα των Δημοσιογράφων. Η μεγαλύτερη προσήλωση των δημοσιογράφων στα «φυσιογενή» αίτια των καταστροφών παρατηρείται και στην ποιοτική ανάλυση. Το μεγαλύτερο ποσοστό των δημοσιογράφων (33,3%) επισημαίνει πως τα ανθρωπογενή αίτια δεν ισχύουν για τις φυσικές καταστροφές όπως οι σεισμοί, όπου ο άνθρωπος δεν είναι ακόμη σε θέση να τις προβλέψει και να τις ελέγξει. Μια επίσης μεγάλη αλλά μικρότερη μερίδα (25,0%) αποδίδει τις καταστροφές στη μη εφαρμογή μέτρων πρόληψης και στις παραλείψεις του ανθρώπου. Το 16,7% επισημαίνει ότι ο ανθρώπινος παράγοντας δεν μπορεί να αποτρέψει τα ακραία φαινόμενα και τις απρόβλεπτες καταστροφές. Οι υπόλοιποι δημοσιογράφοι (20,9%) παραπέμπουν σε διάφορες μεμονωμένες αιτιολογήσεις όπως οι παρεμβάσεις του ανθρώπου (4,2%), τα αίτια για τις φυσικές καταστροφές είναι εξίσου ανθρωπογενή και φυσιογενή (4,2) ή σε άλλες αιτιολογήσεις (8,3%) (π.χ. είναι θέμα πολιτικού συστήματος και προτεραιοτήτων, φταίει το πολιτικό σύστημα που εξυπηρετεί το κέρδος). Ένα μικρό ποσοστό (4,2%) δεν αιτιολόγησε την επιλογή του.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω δείγματα ερευνούμενων, ένας σημαντικός αριθμός στατιστικά σημαντικών και μη τάσεων αναδείχθηκε στην στατιστική ανάλυση των δεδομένων των δημοσιογράφων (Πίνακας 48). Ο ανθρωπογενής προσανατολισμός ως προς τα αίτια των καταστροφών σχετίζεται στατιστικά και σημαντικά με τα έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος ($X^2=6,000$, $p<0,01$), με το αρσενικό φύλο ($X^2=4,196$, $p<0,05$), με την εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα ($X^2=6,171$, $p<0,01$). Επίσης, παρατηρήθηκαν και δύο στατιστικά μη σημαντικές τάσεις, η εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα σχετίζεται με την απόδοση ανθρωπογενών αιτίων στις καταστροφές ($X^2=2,743$, $p<0,10$) αλλά και την μη φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοινωνιολογία των ΜΜΕ και των καταστροφών ($X^2=2,743$, $p<0,10$). Αναμφίβολα, η εμπειρία από άλλες καταστροφές (που ενδεχομένως να ταυτίζεται και με τα έτη προϋπηρεσίας), όπως οι πλημμύρες και οι δασοπυρκαγιές, εκθέτει

τους δημοσιογράφους σε καταστάσεις (π.χ. μπαζωμένα ρέματα, βουλωμένα φρεάτια κτλ.) που αποκαλύπτουν τον ρόλο του ανθρώπινου παράγοντα στις καταστροφές. Όμως, κάποια ευρήματα, όπως η σχέση μεταξύ της φοίτησης σε μαθήματα «κοινωνιολογίας των ΜΜΕ και των καταστροφών» και της «φυσιογενούς» αιτιολόγησης αμφισβητούν είτε την αξιοπιστία της σχετικής ερώτησης ή την κοινωνιολογική φύση των σχετικών μαθημάτων.

(5). Ενιαίο Δείγμα. Μεταξύ των 157 στελεχών που απάντησαν στο σχετικό ερώτημα, το 21,7% απέδωσε της καταστροφές στις παρεμβάσεις και ενέργειες του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον και το 18,5% στις παραλείψεις και τη μη εφαρμογή μέτρων πρόληψης. Επιφυλάξεις για τα ανθρωπογενή αίτια των καταστροφών εξέφρασε το 21,7% που θεωρεί ότι αυτά δεν ισχύουν για τις φυσικές καταστροφές (τους σεισμούς), το 8,9% που πιστεύει ότι τα ακραία φυσικά φαινόμενα είναι ανεξάρτητα από τον άνθρωπο και το 8,9% που εκτιμά ότι οι καταστροφές οφείλονται εξίσου σε ανθρωπογενή και φυσιογενή αίτια. Το 7,5% ανέφερε μεμονωμένες αιτιολογήσεις (π.χ. ο άνθρωπος ευθύνεται για την ένταση των φαινομένων, συνδυασμός αιτιολογήσεων κτλ.). Επιπλέον, το 12,7% δεν αιτιολόγησε τη θέση του.

ΟΙ σχετικές διασταυρώσεις των χαρακτηριστικών των ερευνούμενων του Ενιαίου Δείγματος με τις αντιλήψεις τους για τα την αιτιολόγηση των καταστροφών δεν ανέδειξαν καμία στατιστικά σημαντική σχέση (βλ. Πίνακα 49). Τα αποτελέσματα των διασταυρώσεων που αφορούν το μορφωτικό επίπεδο και τον αριθμό των παιδιών ήταν προς την αναμενόμενη κατεύθυνση, αλλά δεν ήταν στατιστικά σημαντικά. Η απουσία συσχέτισης με το μορφωτικό επίπεδο γενικά χρήζει περαιτέρω διερεύνησης. Ενδεχομένως, να αποτελεί ιδιοσυγκρασία της ελληνικής κοινωνικής πραγματικότητας, όπου τα κατώτερα στρώματα λόγω πολιτικοποίησης και μιας σχετικής αλλοτρίωσης έναντι πολιτικών κατεστημένων έχουν την προδιάθεση για μια ανθρωπογενή προσέγγιση των καταστροφών.

9. Βαθμολόγηση της Χώρας ως προς την Ικανότητα να Ανταποκριθεί στις Διάφορες Φάσεις Αντιμετώπισης των «Φυσικών», «Τεχνολογικών» και «Κοινωνικών» Καταστροφών

Εισαγωγή. Επειδή σύμφωνα με τη βιβλιογραφία υπάρχει η παρατήρηση ότι οι περισσότερες χώρες επικεντρώνουν τις ενέργειές τους στο μετακαταστροφικό στάδιο της διάσωσης και ανακούφισης και όχι στην πρόληψη ή την μακροχρόνια αποκατάσταση και ανασυγκρότηση θεωρήθηκε σκόπιμο αυτή η υπόθεση εργασίας να εξεταστεί και στην έρευνα. Σε όλες τις ομάδες ερευνούμενων απευθύνουμε το παρακάτω ερώτημα: «Χρησιμοποιώντας μια δεκαβάθμια κλίμακα όπου το 10 είναι το άριστα, πώς θα βαθμολογούσατε τη χώρα μας ως προς την ικανότητα να ανταποκριθεί κατά τις διάφορες φάσεις αντιμετώπισης των παρακάτω

τύπων καταστροφών;». Κλήθηκαν να βαθμολογήσουν τη χώρα για την αντιμετώπιση τριών κατηγοριών κινδύνων, τις «φυσικές» καταστροφές (π.χ. σεισμοί, πλημμύρες κτλ.), τις «τεχνολογικές» καταστροφές (π.χ. βιομηχανικά, πυρηνικά, αεροπορικά ατυχήματα κτλ.) και τις «εγκληματικές ενέργειες» (π.χ. τρομοκρατία κτλ.) σε τέσσερις φάσεις: τη φάση του «σχεδιασμού και της πρόληψης», τη φάση των «ενεργειών διάσωσης», τη φάση των «ενεργειών αποκατάστασης» και τη φάση των «ενεργειών ανασυγκρότησης/ανάπλασης». Για να κατανοήσουν οι ερευνούμενοι τη διαφορά μεταξύ «αποκατάστασης» και «ανασυγκρότησης/ανάπλασης» τους δόθηκαν οι εξής επεξηγήσεις, χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα τους σεισμούς: **Αποκατάσταση** σημαίνει η «επιστροφή στην προσεισμική, προκαταστροφική κατάσταση» και **ανασυγκροτηση/ανάπλαση** σημαίνει «ανοικοδόμηση με βάση νέες σεισμοτεχνικές, εδαφολογικές και πολεοδομικές προδιαγραφές, νέοι κανονισμοί ασφάλειας, ασφάλιση κινδύνων, νέες νομοθετικές πρωτοβουλίες κτλ.»

α. Περιγραφικά, συγκριτικά στοιχεία. Στους Πίνακες 50-52 παρατίθενται τα στοιχεία της βαθμολογίας των 16 κατηγοριών ερευνούμενων, για τις τρεις κατηγορίες καταστροφών και τις διάφορες φάσεις αντιμετώπισης της καταστροφής. Αν παραδεχτούμε ότι η βαθμολογία των 6,0% αποτελεί μια λογική βάση, διαπιστώνουμε τα εξής: Σε ό,τι αφορά τη **συνολική ετοιμότητα** για όλες τις φάσεις, αν δεν υπολογίσουμε το διαφορετικό μέγεθος των διαφόρων δειγμάτων, πάνω από τη βάση έχουμε 45 βαθμολογίες για τις «φυσικές» (70%),⁹ 39 για τις «τεχνολογικές» (61%) και 29 για τις «κοινωνικές» καταστροφές(45%). Αν για λόγους μεγαλύτερης αξιοπιστίας λάβουμε υπόψη το μέγεθος των ομάδων (τουλάχιστον 11) και περιορίσουμε στις αξιολογήσεις των στελεχών των ΟΤΑ, των μελών ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, των Επιστημόνων, των Δημοσιογράφων, των στελεχών των ΜΚΟ, των Υπεύθυνων των Οικισμών και των ερευνούμενων του Ενιαίου Δείγματος, τότε έχουμε 13 βαθμολογίες πάνω από τη βάση για τις «φυσικές» καταστροφές (46%), 10 για τις «τεχνολογικές» καταστροφές (36%) και 4 για τις «κοινωνικές» καταστροφές (14%). Αν και σημειώνεται μια πτώση στα ποσοστά, η σειρά ετοιμότητας για τις τρεις κατηγορίες καταστροφών παραμένει η ίδια. Συνεπώς, κατά την εκτίμηση των διάφορων ομάδων, η χώρα μας διαθέτει μεγαλύτερη συνολικά ετοιμότητα για τις «φυσικές» καταστροφές, ενδιάμεση για της «τεχνολογικές» και λιγότερη για τις «κοινωνικές (εγκληματικές)» καταστροφές

⁹ 45 βαθμολογίες στις 64, αφού για κάθε φάση αντιστοιχούν 16 βαθμολογίες.

Αριθμός Βαθμολογιών πάνω από τη Βάση (6,0+) κατά Τύπο Καταστροφής και Φάση Αντιμετώπισης της Καταστροφής.

Τύπος Καταστροφής	Ενέργειες Σχεδιασμού/ Πρόληψης	Ενέργειες Διάσωσης	Ενέργειες Αποκατάστασης	Ενέργειες Ανασυγκρότησης	Σύνολο
«Φυσικές»	11 {3}*	16 {7}	10 {2}	8 {1}	45 {13}
«Τεχνολογικές»	8 {1}	15 {7}	8 {1}	8 {1}	39 {10}
«Κοινωνικές» («Εγκληματικές»)	5 {0}	9 {3}	7 {0}	8 {1}	29 {4}
Σύνολο	24 {4}	40 {17}	25 {3}	24 {3}	113 {27}

*Ο αριθμός σε αγκύλες αντιπροσωπεύει τον αριθμό των βαθμολογιών που είναι πάνω από 6,0 χρησιμοποιώντας μόνο τα δείγματα με τουλάχιστον 10 περιπτώσεις στους Πίνακες 50-52.(Στελέχη ΟΤΑ, μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Επιστήμονες, Δημοσιογράφοι, στελέχη ΜΚΟ, Υπεύθυνοι Οικισμών, Ενιαίο Δείγμα).

Σε ό,τι αφορά τη **βαθμολόγηση των φάσεων**, οι 16 κατηγορίες ερευνούμενων θεωρούν ότι οι επιδόσεις της χώρας είναι **υψηλότερες κατά τη φάση της διάσωσης, ανεξάρτητα από τον τύπο της καταστροφής**. Αυτό αποδεικνύεται (βλ. ανακεφαλαιωτικό Πίνακα), ανεξάρτητα του μεγέθους του δείγματος. Έτσι, αν επικεντρωθούμε στο σύνολο των 16 ομάδων ανεξάρτητα από μέγεθος, διαπιστώνουμε ότι στην περίπτωση της «διάσωσης» 40 (στις 48) βαθμολογίες είναι πάνω από την βάση. Ακολουθούν με μεγάλη απόσταση (από 24 έως 26 βαθμολογίες πάνω από τη βάση) οι φάσεις της αποκατάστασης, της ανασυγκρότησης/ανάπλασης και τέλος η φάση του σχεδιασμού και της πρόληψης. Ουσιαστικά, όμως, οι βαθμολογίες για τις τελευταίες τρεις φάσεις είναι ισοδύναμες. Τα αποτελέσματα, δηλαδή η αξιολογική σειρά των φάσεων, είναι περίπου τα ίδια αν περιοριστούμε στις αξιολογήσεις των μεγαλύτερων δειγμάτων (ΟΤΑ, ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Επιστήμονες, Δημοσιογράφοι, ΜΚΟ, Υπεύθυνοι Οικισμών και Ενιαίο Δείγμα) για λόγους αξιοπιστίας (Βλ. αριθμούς σε αγκύλες) (βλ. επίσης Κεφάλαιο ΙVΑ για την χαμηλή αξιολόγηση που έλαβε η «ανασυγκρότηση/ανάπλαση» στο σεισμό της 7.9.1999). Είναι προφανές ότι μεγαλύτερη ή ισάξια με τη φάση της διάσωσης έμφαση θα πρέπει να δώσει η Πολιτεία στις φάσεις του σχεδιασμού, αποκατάστασης και ανασυγκρότησης και ιδίως στις φάσεις του σχεδιασμού/πρόληψης και ανασυγκρότησης/ανάπλασης με γνώμονα την πρόληψη.

β. Στατιστική ανάλυση του Δείκτη Ικανότητας Αντιμετώπισης Καταστροφών (ΔΙΑΚ).
Αναπτύχθηκε Δείκτης Ικανότητας Αντιμετώπισης Καταστροφών για κάθε ερευνούμενο με το

απλό άθροισμα των βαθμολογιών για τις 4 φάσεις αντιμετώπισης μιας καταστροφής. Ο ΔΙΑΚ αναπτύχθηκε ξεχωριστά για κάθε τύπο καταστροφής. Θεωρητικά ο δείκτης αυτός κυμαίνεται από 0 έως 40 βαθμούς, αν ληφθούν υπόψη και οι 4 φάσεις. Στην πραγματικότητα, υπήρξαν διακύμανσεις ανάλογα με το δείγμα των ερευνούμενων. Στη συνέχεια ο συνολικός αυτός δείκτης κατά τύπο καταστροφής διασταυρώθηκε με διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων ή των φορέων προέλευσης, χρησιμοποιώντας είτε ανάλυση διακύμανσης (Μέσους Όρους του Δείκτη) είτε το συντελεστή συσχέτισης, ανάλογα αν τα δεδομένα των ανεξάρτητων μεταβλητών ήταν κατηγορικά, ποιοτικά, ή ποσοτικά. Ακολουθούν τα αποτελέσματα για τις ομάδες με μεγαλύτερο μέγεθος δείγματος:

(1). Στελέχη των ΟΤΑ. Εξετάζοντας τα ευρήματα κατά μεταβλητή (Βλ. Πίνακες 53,54), διαπιστώνουμε, **πρώτον**, ότι τα μόνιμα στελέχη των ΟΤΑ, σε σύγκριση με τα πολιτικά πρόσωπα, αξιολογούν θετικότερα τις επιδόσεις της χώρας ως προς την αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών ($F=3,909$, $p<0,05$). Η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική. Τα αποτελέσματα είναι προς την ίδια κατεύθυνση και για άλλους δύο τύπους καταστροφών. **Δεύτερο**, το εκλογικό αποτέλεσμα του 1998 φαίνεται να επηρεάζει τις βαθμολογήσεις: οι ερευνούμενοι που προέρχονται από περισσότερο «προοδευτικούς» ΟΤΑ δίνουν υψηλότερους βαθμούς στις επιδόσεις της χώρας ως προς την αντιμετώπιση των φυσικών ($F=3,569$, $p<0,05$) και κοινωνικών ($F=4,546$, $p<0,05$) καταστροφών, σε σύγκριση με ερευνούμενους που προέρχονταν από «συντηρητικούς» ΟΤΑ. Τα αποτελέσματα για τις φυσικές και κοινωνικές καταστροφές είναι στατιστικά σημαντικά, ενώ είναι προς την ίδια κατεύθυνση για τις τεχνολογικές καταστροφές. **Τρίτο**, ο αριθμός των παιδιών που έχει ο ερευνούμενος συνδέεται αντίστροφα (όσα περισσότερα παιδιά τόσο αρνητικότερες οι βαθμολογίες) με τον ΔΙΑΚ για όλες τις καταστροφές, αλλά συνιστά μια τάση, όχι όμως στατιστικά σημαντική, μόνο στην περίπτωση της ετοιμότητας για την αντιμετώπιση των εγκληματικών ενεργειών ($-0,209$, $p<0,10$). **Τέλος**, παρατηρήθηκε μια στατιστικά σημαντική τάση ($0,257$, $p<0,05$) για τα στελέχη που προέρχονταν από τους ΟΤΑ με μεγαλύτερη έκταση βλαβών στις επιχειρήσεις (αριθμός κόκκινων) να βαθμολογούν θετικά τις επιδόσεις της χώρας μας στην αντιμετώπιση των τεχνολογικών καταστροφών. Απομένει να διευκρινιστεί, με τη διενέργεια πολυμεταβλητής ανάλυσης, αν η έκταση των βλαβών επιδρά ανεξάρτητα ή αντανακλά τις επιδράσεις άλλων παραγόντων, όπως το εκλογικό αποτέλεσμα του 1998.

(2). Δείγμα της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ. Στην περίπτωση των δειγμάτων αυτών (βλ. Πίνακες 55, 56) προκύπτουν μια σειρά στατιστικά σημαντικών και μη

διαφορών/συσχετίσεων, μεταξύ των τριών ΔΙΑΚ και της θέσης/ιδιότητας¹⁰ ($F_{\phi\kappa}=2,721$, $p<0,05$, $F_{\tau\kappa}=3,133$, $p<0,05$), του επαγγέλματος ($F_{\phi\kappa}=2,384$, $p<0,10$, $F_{\tau\kappa}=2,855$, $p<0,05$, $F_{\kappa\kappa}=2,510$, $p<0,10$), της αστικότητας ($Rho_{\phi\kappa}=-0,245$, $p<0,05$), του μορφωτικού επιπέδου ($Rho_{\kappa\kappa}=-0,265$, $p<0,05$), της εμπειρίας από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα ($Rho_{\tau\kappa}=0,425$, $p<0,10$, $Rho_{\kappa\kappa}=0,690$, $p<0,01$), του συνολικού επιχειρησιακού χρόνου απασχόλησης στα μέτωπα του σεισμού ($Rho_{\phi\kappa}=0,247$, $p<0,10$, $Rho_{\tau\kappa}=0,315$, $p<0,05$, $Rho_{\kappa\kappa}=0,264$, $p<0,10$) και του βαθμού ικανοποίησης με τις συνθήκες εργασίας ($Rho_{\phi\kappa}=0,350$, $p<0,01$, $Rho_{\tau\kappa}=0,344$, $p<0,01$, $Rho_{\kappa\kappa}=0,351$, $p<0,01$). Οι συσχετίσεις αυτές φαίνεται να απορρέουν από τις στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ και των εργαζόμενων του ΕΚΑΒ ($F_{\phi\kappa}=5,680$, $p<0,05$, $F_{\tau\kappa}=5,849$, $p<0,05$, $F_{\kappa\kappa}=4,042$, $p<0,05$), με τους πρώτους να αξιολογούν θετικότερα από τους δεύτερους τις επιδόσεις της χώρας στην αντιμετώπιση των τριών τύπων καταστροφών.

(3). Επιστημονική κοινότητα. Στην περίπτωση των επιστημόνων (βλ. Πίνακες 57, 58), κανένας παράγοντας, είτε αυτός αφορά τα δημογραφικά στοιχεία είτε τη συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα ή όργανα/επιτροπές της Πολιτείας, δεν αναδείχθηκε ως στατιστικά σημαντικός στη διασταύρωση με τους ΔΙΑΚ. Εξαίρεση αποτέλεσε μια στατιστικά μη σημαντική σχέση μεταξύ του επαγγέλματος και του ΔΙΑ για τις φυσικές καταστροφές ($F=2,361$, $p<0,10$), όπου οι Αρχιτέκτονες/Πολιτικοί Μηχανικοί αξιολογούν θετικότερα τις επιδόσεις της χώρας ως προς την αντιμετώπιση των ΦΚ σε σύγκριση με τους γεωεπιστήμονες.

(4). Δείγμα Δημοσιογράφων. Στην περίπτωση των δημοσιογράφων (βλ. Πίνακες 59-60), στατιστικά σημαντικές και μη τάσεις προέκυψαν μόνο σε σχέση με τον ΔΙΑ τεχνολογικών καταστροφών. Οι θετικότερες αξιολογήσεις συσχετιζόταν με τους νεότερους σε ηλικία δημοσιογράφους ($rho_{\tau\kappa}=-0,376$, $p<0,10$) και με τους δημοσιογράφους που είχαν λιγότερη εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα ($rho_{\tau\kappa}=-0,420$, $p<0,10$) ή είχαν καλύψει λιγότερες φάσεις αποκατάστασης μετά το σεισμό της 7.9.1999 ($rho_{\tau\kappa}=-0,727$, $p<0,01$). Αντίστροφα, οι δημοσιογράφοι που είχαν καλύψει περισσότερες μετασεισμικές φάσεις αξιολόγησαν αρνητικότερα τις επιδόσεις στην αντιμετώπιση των τεχνολογικών καταστροφών.

(5). Ενιαίο Δείγμα ερευνοούμενων. Δεν προέκυψε καμία στατιστικά σημαντική ή μη σχέση στην περίπτωση του Ενιαίου Δείγματος (βλ. Πίνακες 61-62). Σημειωτέον ότι αφανίσθηκαν και τα στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα που παρατηρήθηκαν στο δείγμα των στελεχών των ΟΤΑ, τα οποία αποτελούν και μεγαλύτερο ποσοστό (55,1%) στη σύνθεση του Ενιαίου

¹⁰ Κλειδί για το δείκτη: $\phi\kappa$ =φυσικές καταστροφές, $\tau\kappa$ =τεχνολογικές καταστροφές και $\kappa\kappa$ =κοινωνικές καταστροφές.

Δείγματος. Είναι προφανές ότι η ενσωμάτωση των στάσεων των άλλων στελεχών (π.χ. της ΥΑΣ, των ΤΑΣ, των ΜΚΟ, των ΠΣΕΑ, της Νομαρχίας, του ΟΑΣΠ, των Υπεύθυνων των Οικισμών, της ΓΓΠΠ και του ΣΔΟ) στο Ενιαίο Δείγμα μετέβαλαν τα αποτελέσματα.

ΙΝΣΤ΄. ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ ΤΟΥΡΚΙΑΣ-ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΟΥ 1999 ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ: ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΜΙΑΣ ΜΙΚΡΟΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Εισαγωγή. Μετά τις εκδηλώσεις συμπαράστασης και αλληλεγγύης που ακολούθησαν τους σεισμούς στην Τουρκία (Ισμίτ) και την Ελλάδα (Πάρνηθα) το 1999, θεωρήθηκε σκόπιμο να ερευνηθούν οι επιδράσεις των σεισμών στις ΕΤ σχέσεις, όπως αυτές τις εξέλαβαν οι ερευνούμενοι του προγράμματος, γνωρίζοντας όμως ότι οι τυχόν μεταβολές δεν απορρέουν μόνο από τα συγκλονιστικά γεγονότα της φύσης (Βλ. σχετική επισκόπηση της βιβλιογραφίας). Έτσι, τέθηκαν τρία βασικά ερωτήματα σε όλους τους ερευνούμενους: **Πρώτο**, οι ερευνούμενοι ερωτήθηκαν να δηλώσουν «την εκτίμησή τους ως προς την πορεία των ΕΤ σχέσεων, μετά τους δύο σεισμούς και έως σήμερα, σε σύγκριση με την κατάσταση των σχέσεων πριν από την εκδήλωση των σεισμών» (δηλαδή αν οι σχέσεις έχουν χειροτερέψει, έχουν παραμείνει ίδιες ή έχουν βελτιωθεί). **Δεύτερο**, αν είχαν επιλέξει «έχουν βελτιωθεί», ερωτήθηκαν να επισημάνουν σε ποιους τομείς έχουν βελτιωθεί οι ΕΤ σχέσεις (ανοικτή ερώτηση). **Τρίτο**, ερωτήθηκαν να δηλώσουν πού κατά τη γνώμη τους οφείλονταν οι τυχόν βελτιώσεις. Αρχικά, οι ερευνούμενοι κλήθηκαν να επιλέξουν μεταξύ πέντε απαντήσεων, όμως η σχετική διατύπωση του ερωτήματος προκάλεσε παρερμηνεία εκ μέρους μιας δημοσιογράφου και οδήγησε στην αναδιατύπωση της σχετικής ερώτησης μετά από παρέμβαση του φορέα χρηματοδότησης με αποτέλεσμα η ερώτηση να γίνει περισσότερο ανοικτή¹. Στην παρουσίαση των δεδομένων, θα επιχειρηθεί και μια αξιολόγηση των επιδράσεων της σχετικής αναδιατύπωσης στο πλαίσιο της «κοινωνιολογίας της γνώσης».

1. Πορεία των Ελληνο-Τουρκικών (ΕΤ) Σχέσεων μετά τους σεισμούς της 17.8.1999 και της 7.9.1999.

α Πορεία των ΕΤ σχέσεων: Συγκριτική, περιγραφική ανάλυση. Τα δεδομένα σχετικά με την εκτίμηση των ερευνούμενων ως προς την πορεία των ΕΤ σχέσεων μετά τους σεισμούς

¹ Οι αρχικές εναλλακτικές επιλογές ήταν οι εξής: (α) Στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης μεταξύ των δύο λαών μετά τους δύο σεισμούς, (β) Στην πολιτική (χαμηλών τόνων) του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών που προηγήθηκε των σεισμών, (γ) Στις καλές διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των δύο Υπουργών Εξωτερικών, που προηγήθηκαν των σεισμών, (δ) Στην μη άσκηση του ελληνικού βέτο για την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά τη συνάντηση κορυφής του Ελσίνκι (Δεκέμβριο 1999) και (ε) «Άλλο, τι;». Η νέα διατύπωση της ερώτησης ήταν ως εξής: Πού κατά τη γνώμη σας οφείλεται η βελτίωση; Στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης μεταξύ των δύο λαών αμέσως μετά τους δύο σεισμούς ή σε κάτι άλλο; Οι ερευνούμενοι κλήθηκαν να επιλέξουν μεταξύ τριών απαντήσεων: (α) Αποκλειστικά στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς, (β) Στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης και σε κάτι άλλο, (γ) Αποκλειστικά σε κάτι άλλο. Αν ανέφεραν «και σε κάτι άλλο» ή «αποκλειστικά σε κάτι άλλο», ερωτήθηκαν να το δηλώσουν. Είναι προφανές ότι μετά την αναδιατύπωση, η σχετική ερώτηση μετατράπηκε σε μια πιο ανοικτή ερώτηση.

παρατίθενται στον Πίνακα 1². Στις 8 από τις 11 κατηγορίες ερευνούμενων, τουλάχιστον 50% των ερευνούμενων εκτίμησαν ότι οι ΕΤ βελτιώθηκαν μετά τους σεισμούς του 1999. Σε 5 από αυτές τις κατηγορίες (στελέχη των ΟΤΑ, συνεργεία της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, Επιστήμονες, στελέχη των ΤΑΣ και το Ενιαίο Δείγμα), τα ποσοστά που διέγνωσαν βελτίωση στις ΕΤ σχέσεις ήταν ιδιαίτερα υψηλά (60%+). Εξαίρεση αποτέλεσαν (1) οι Δημοσιογράφοι που στην πλειονότητά τους εκτίμησαν είτε ότι οι σχέσεις έχουν παραμείνει ίδιες είτε ότι έχουν χειροτερέψει και (2) τα στελέχη διάσωσης τα οποία στην πλειοψηφία τους θεώρησαν ότι οι σχέσεις έχουν παραμείνει ίδιες.

β. Πορεία των ΕΤ σχέσεων-στατιστική ανάλυση. Στους Πίνακες 2-7, παρατίθενται τα αποτελέσματα της στατιστικής κατηγορικής ανάλυσης (X^2) για τις σχετικά μεγαλύτερες ομάδες ερευνούμενων. Για τα **στελέχη των ΟΤΑ** (Βλ. Πίνακα 2), παρατηρήθηκαν δύο τάσεις, εκ των οποίων η μια ήταν στατιστικά σημαντική. Στην πρώτη στατιστικά σημαντική σχέση παρατηρήθηκε μια κυκλική τάση: Μεγαλύτερα ποσοστά ερευνούμενων είτε με πολλά είτε με λίγα έτη προϋπηρεσίας ανέφεραν βελτιώσεις, σε σχέση με ερευνούμενους που είχαν ενδιάμεσο αριθμό ετών προϋπηρεσίας ($X^2=7,802$, $p<0,05$). Επίσης, περισσότεροι ερευνούμενοι με ενδιάμεσο αριθμό παιδιών (ένα ή δύο) ανέφεραν βελτιώσεις, σε σχέση με τους ερευνούμενους που δεν είχαν καθόλου παιδιά ή είχαν πολλά παιδιά ($X^2=7,490$, $p<0,10$)

Στην περίπτωση της **ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ**, πραγματοποιήθηκαν δύο στατιστικές αναλύσεις, μια ενιαία (Βλ. Πίνακα 3) και μια μόνο με τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ (Πίνακας 4), που πρέπει να είχαν και τις περισσότερες επαφές με τις Ομάδες Διάσωσης της Τουρκίας. Στην περίπτωση τις ενιαίας ανάλυσης προέκυψαν δύο στατιστικά μη σημαντικές τάσεις, σε σχέση με την ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο των ερευνούμενων. Ως προς την ηλικία, μεγαλύτερα ποσοστά των νεότερων (81%), αναφέρουν βελτιώσεις, σε σχέση με τους μεγαλύτερους (64,3%) ή τους ενδιάμεσους (61%) στην ηλικία. ($X^2=4,667$, $p<0,10$) Ως προς το μορφωτικό επίπεδο, υψηλότερα ποσοστά ερευνούμενων με χαμηλότερο επίπεδο μόρφωσης επισημαίνουν βελτιώσεις, σε σχέση με ερευνούμενους που έχουν υψηλότερα επίπεδα μόρφωσης ($X^2=3,535$, $p<0,10$). Δεν παρατηρήθηκε καμία σχέση μεταξύ των παραγόντων έκθεσης στα μέτωπα του σεισμού της Πάρνηθας και της εκτίμησης για την πορεία των σχέσεων στο ενιαίο δείγμα των εργαζόμενων σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Στην περίπτωση, όμως, της ξεχωριστής ανάλυσης των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ (βλ. Πίνακα 4), που επικεντρώνεται σχεδόν αποκλειστικά στην εξέταση των επιδράσεων των παραγόντων έκθεσης, παρατηρήθηκε μια στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του επιχειρησιακού κινδύνου που αισθάνθηκαν οι πυροσβέστες της ΕΜΑΚ για τους συναδέλφους τους και της

² Για τους στατιστικούς πίνακες του παρόντος Κεφαλαίου, βλ. Παράρτημα Α, σελ. 516-532

θετικής εκτίμησης για τη βελτίωση των ET σχέσεων ($X^2=3,873$, $p<0,05$). Προφανώς, η αντίληψη του προσωπικού κινδύνου δεν επεκτείνεται σε μια γενικευμένη εκτίμηση για τις ET σχέσεις. Ωστόσο, τα ευρήματα αυτά θα πρέπει να αποτελέσουν υποθέσεις εργασίας για μελλοντικές έρευνες με μεγαλύτερα δείγματα και καλύτερες κατανομές στην αντίληψη κινδύνων κατά τις επιχειρήσεις διάσωσης.

Σε ό,τι αφορά το **δείγμα των Επιστημόνων** (βλ. Πίνακα 5), παρατηρήθηκαν δύο στατιστικά σημαντικές τάσεις, σε σχέση με τον αριθμό των παιδιών αλλά και τα έτη προϋπηρεσίας ως μέλη ΔΕΠ. Υψηλότερα ποσοστά επιστημόνων με ενδιάμεσο αριθμό παιδιών, διέγνωσαν βελτίωση στις ET σχέσεις, σε σύγκριση με επιστήμονες που είτε δεν έχουν παιδιά είτε έχουν τρία ή περισσότερα παιδιά ($X^2=11,411$, $p<0,01$). Επίσης, υψηλότερα ποσοστά επιστημόνων που έχουν λιγότερα έτη προϋπηρεσίας ως μέλη ΔΕΠ ανέφεραν βελτιώσεις στις ET σχέσεις, σε σύγκριση με ερευνούμενους που έχουν περισσότερα έτη προϋπηρεσίας ($X^2=4,143$, $p<0,05$). Τέλος, αν και δεν υπήρχε μια στατιστικά σημαντική σχέση ($p<0,11$), παρατηρήθηκε μια τάση για επιστήμονες που ήταν θετικοί απέναντι στον Κώδικα Δεοντολογίας των Σεισμολόγων (βλ. Κεφάλαιο για Πληροφόρηση) να διαβλέπουν βελτίωση στις ET σχέσεις μετά τους σεισμούς του 1999.

Στην περίπτωση των **Δημοσιογράφων**, που αποτέλεσαν και εξαίρεση ως προς την πορεία των ET σχέσεων, παρατηρήθηκαν δύο στατιστικά σημαντικές τάσεις, σε σχέση με τον αριθμό των εργαζομένων στον οργανισμό αλλά και το ΜΜΕ όπου απασχολούνταν (Πίνακας 6). Σχετικά με την πρώτη μεταβλητή, υψηλότερα ποσοστά δημοσιογράφων που εργάζονται σε μεγαλύτερους δημοσιογραφικούς οργανισμούς ανέφεραν βελτιώσεις στις ET σχέσεις, σε σύγκριση με δημοσιογράφους από μικρότερους οργανισμούς ($X^2=5,838$, $p<0,01$). Επιπλέον, οι δημοσιογράφοι που εργάζονταν στα ηλεκτρονικά ΜΜΕ, ιδίως την τηλεόραση, διέγνωσαν περισσότερο τις βελτιώσεις στις ET σχέσεις, σε σύγκριση με δημοσιογράφους που εργάζονταν μόνο στις εφημερίδες ($X^2=7,760$, $p<0,05$). Τα σχετικά ευρήματα ενδεχομένως να οφείλονται σε τάσεις κατεστημένων ΜΜΕ να συμπλέουν με τις πολιτικές της προσέγγισης ή σε πιθανές συμμετοχές Ελλήνων και Τούρκων Δημοσιογράφων από ορισμένα συγκροτήματα σε κοινές τηλεοπτικές εκπομπές, μετά τους σεισμούς του 1999.

Τέλος, και στην περίπτωση του **Ενιαίου Δείγματος** (βλ. Πίνακα 7), όπου η αντίληψη των ερευνούμενων για την πορεία των σχέσεων διασταυρώθηκε με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά αλλά και την αντίληψη των ερευνούμενων για τα βασικά αίτια των καταστροφών (βλ. Κεφάλαιο ΙVΕ'), διαπιστώθηκε μόνο μια στατιστικά σημαντική κυκλική σχέση μεταξύ της αντίληψης για τα αίτια των καταστροφών και της αντίληψης για την πορεία των ET σχέσεων: Μεγαλύτερα ποσοστά από τους ερευνούμενους που «απλώς συμφώνησαν»

ότι τα αίτια των καταστροφών είναι κοινωνικά διέγνωσαν βελτιώσεις στις ΕΤ σχέσεις, σε σύγκριση με ερευνούμενους που είχαν «απόλυτα συμφωνήσει» ή «είχαν επιφυλάξεις/ διαφώνησαν» ως προς τα κοινωνικά αίτια των καταστροφών ($\chi^2=6,128$, $p<0,05$). Η σχέση είναι πολύπλοκη και ενδεχομένως να εμπλέκεται με χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και τα επακόλουθά της για τις διομαδικές (ΕΤ) σχέσεις.

2. Τομείς που Βελτιώθηκαν οι ΕΤ Σχέσεις σύμφωνα με τις Εκτιμήσεις των Ερευνούμενων-Περιγραφική Ανάλυση.

Οι απαντήσεις όσων διέγνωσαν βελτιώσεις στις ΕΤ σχέσεις στο σχετικό ανοικτό ερώτημα κωδικογραφήθηκαν σε 15 κατηγορίες περιεχομένου, **χρησιμοποιώντας τον ερευνούμενο ως μονάδα ανάλυσης**. Εξετάζοντας μόνο τα αποτελέσματα που αφορούν τις 5 μεγάλες ομάδες ερευνούμενων (στελέχη ΟΤΑ, ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Επιστήμονες, Δημοσιογράφους και Ενιαίο Δείγμα) (Βλ. Πίνακα 8) διαπιστώθηκαν τα εξής: **Μεγαλύτερα ποσοστά** των ερευνούμενων παρατήρησαν βελτιώσεις στην «επικοινωνία μεταξύ των δύο λαών», σε «κοινωνικο-πολιτιστικούς και αθλητικούς τομείς», σε «πάνω από τρεις τομείς δραστηριότητας» (π.χ. τομείς της διάσωσης, οικονομίας, πολιτισμού, επιστήμης, κοινωνικής αλληλεγγύης κτλ.), στον «ψυχολογικό τομέα» (π.χ. συνειδητοποίηση της κοινής ιστορίας και μοίρας), σε «κοινωνικο-ψυχολογικούς και όχι ουσιαστικούς τομείς» και **μικρότερα ποσοστά**, στον τομέα της «αλληλοβοήθειας σε έκτακτες καταστάσεις», τους «κοινωνικούς και πολιτικούς τομείς», σε «θέματα εξωτερικής πολιτικής», σε «κοινωνικούς, πολιτιστικούς, οικονομικούς, εμπορικούς, τουριστικούς και τεχνολογικούς τομείς», σε «κοινωνικούς, επιστημονικούς, οικονομικούς και εμπορικούς τομείς», σε «επιστημονικούς» τομείς, σε «κοινωνικούς, οικονομικούς και στρατιωτικούς» τομείς και σε «αλληλοβοήθεια μεταξύ λαών/κυβερνήσεων γενικά». Αν και οι πολυσύνθετες απαντήσεις περιπλέκουν την εξαγωγή σαφών συμπερασμάτων, γενικά επισημάνθηκαν περισσότερες βελτιώσεις στον κοινωνικό, τον ψυχολογικό και επικοινωνιακό τομέα και λιγότερες στους τομείς της εξωτερικής και στρατιωτικής πολιτικής. Για μια ακριβέστερη κατάταξη, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια ανάλυση περιεχομένου με βάση τις ανεξάρτητες ιδέες περιεχομένου ως μονάδες ανάλυσης.

3. Γνώμη των Ερευνούμενων για το πού Οφείλονται οι Βελτιώσεις των ΕΤ Σχέσεων μετά τους Σεισμούς του 1999.

α. Περιγραφική, συγκριτική ανάλυση. Οι περισσότερες κατηγορίες ερευνούμενων (Στελέχη ΟΤΑ, ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Υπεύθυνοι των Οικισμών, στελέχη των ΠΣΕΑ, στελέχη διάσωσης, στελέχη των ΤΑΣ και Ενιαίο Δείγμα) απέδωσαν τη βελτίωση των σχέσεων στις

εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς(Βλ. Πίνακα 9). Οι ομάδες ερευνούμενων που απέδωσαν τις βελτιώσεις «και σε κάτι άλλο» ή «αποκλειστικά σε κάτι άλλο» περιλαμβάνουν τους επιστήμονες, τους δημοσιογράφους, τα στελέχη των ΜΚΟ και τα στελέχη του ΟΑΣΠ. Τίθεται το ερώτημα αν οι ερευνούμενοι σε κάθε μεγάλη ομάδα διαφοροποιούνται ανάλογα με την αιτιολόγηση των βελτιώσεων.

β. Στατιστική ανάλυση. Οι ερευνούμενοι που απέδωσαν τις βελτιώσεις «αποκλειστικά στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς» συγκρίθηκαν με τους ερευνούμενους που τις απέδωσαν είτε «στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης και σε κάτι άλλο είτε «αποκλειστικά σε κάτι άλλο». Η ανάλυση αυτή πραγματοποιήθηκε για τις σχετικά μεγάλες ομάδες ερευνούμενων, τα στελέχη των ΟΤΑ, το μεικτό δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, το υπο-δείγμα της ΕΜΑΚ, τους Επιστήμονες και το Ενιαίο Δείγμα., χρησιμοποιώντας την κατηγορική ανάλυση διασταύρωσης (X^2).

(1). Στελέχη των ΟΤΑ. Η σχετική στατιστική ανάλυση δεν ανέδειξε καμία στατιστικά σημαντική σχέση. Προέκυψαν όμως τρεις στατιστικά μη σημαντικές τάσεις (Βλ. Πίνακα 10). Στην **πρώτη** περίπτωση, η τάση είναι κυκλική. Οι ερευνούμενοι με είτε λίγα είτε πολλά έτη προϋπηρεσίας αποδίδουν τις βελτιώσεις «σε εκδηλώσεις αλληλεγγύης ...και σε κάτι άλλο» ή «αποκλειστικά σε κάτι άλλο», ενώ αυτοί με ενδιάμεσα έτη προϋπηρεσίας τις αποδίδουν «αποκλειστικά στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς» ($X^2=5,162$, $p<0,10$). **Δεύτερο**, παρατηρήθηκε η τάση για ερευνούμενους με υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης να αποδίδουν τις βελτιώσεις σε συνδυασμό λόγων («εκδηλώσεις αλληλεγγύης ...και σε κάτι άλλο») ή «αποκλειστικά σε κάτι άλλο»,σε σύγκριση με τους λιγότερο μορφωμένους που αποδίδουν τις βελτιώσεις «αποκλειστικά στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς» ($X^2=2,845$, $p<0,10$). **Τέλος**, οι ερευνούμενοι από τους ΟΤΑ των Νομών Δ. Αττικής και Πειραιώς τείνουν να αποδίδουν τις βελτιώσεις «αποκλειστικά στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης», σε σύγκριση με τους ερευνούμενους από τους ΟΤΑ των Ν. Αν. Αττικής και Αττικής που επικαλούνται είτε συνδυασμό αιτιών ή αποδίδουν τις βελτιώσεις «αποκλειστικά σε κάτι άλλο» ($X^2=6,284$, $p<0,10$). Τα σχετικά ευρήματα μπορούν ενδεχομένως να αποδοθούν είτε στη μεγαλύτερη εμπλοκή από τις επιπτώσεις του σεισμού και τις διαδικασίες διάσωσης/αποκατάστασης, είτε στο μορφωτικό επίπεδο των ερευνούμενων.

(2). Δείγματα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ και ΕΜΑΚ. Εξετάζοντας πρώτα το μεικτό δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, διαπιστώσαμε μια στατιστικά σημαντική και μία στατιστικά μη σημαντική σχέση (βλ Πίνακα 11). Σε ό,τι αφορά τη στατιστικά σημαντική σχέση, παρατηρείται μια τάση για ερευνούμενους που γεννήθηκαν σε αστικά κέντρα, να αποδίδουν τη βελτίωση των ΕΤ σχέσεων «αποκλειστικά σε εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς» σε σύγκριση

με τους ερευνούμενους που γεννήθηκαν σε άλλες περιοχές (ημιαστικές και αγροτικές) που τις αποδίδουν περισσότερο είτε σε συνδυασμό λόγων (εκδηλώσεις και σε κάτι άλλο) ή «αποκλειστικά σε κάτι άλλο» ($X^2=11,267$, $p<0,05$). Ως προς την στατιστικά μη σημαντική σχέση, παρατηρήθηκε μια τάση για τους ερευνούμενους με υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης να αποδίδουν τη βελτίωση των σχέσεων είτε σε συνδυασμό λόγων (εκδηλώσεις και σε κάτι άλλο) είτε αποκλειστικά σε άλλους λόγους ($X^2=3,300$, $p<0,10$) μια τάση που παρατηρήθηκε και στην περίπτωση των στελεχών των ΟΤΑ. Εξετάζοντας, στη συνέχεια, ξεχωριστά το υπο-δείγμα της ΕΜΑΚ (βλ. Πίνακα 12), όπου οι πεποιθήσεις των ερευνούμενων διασταυρώθηκαν κυρίως με παράγοντες έκθεσης, δεν παρατηρήσαμε καμία στατιστικά σημαντική ή μη τάση. Τα μη-ευρήματα ενισχύουν την ερμηνεία ότι οι πεποιθήσεις των ερευνούμενων σχετικά με την απόδοση αιτιών ίσως να συναρτώνται με το μορφωτικό επίπεδο των ερευνούμενων.³

(3). Επιστημονική κοινότητα. Η σχετική ανάλυση δεν ανέδειξε καμία στατιστικά σημαντική τάση, αν και ο παράγοντας ηλικία προσεγγίζει ($X^2=4,543$, $p<0,103$) αυτό που στην έρευνα έχουμε προσδιορίσει ως «τάση», προς περαιτέρω διερεύνηση (Πίνακας 13). Τα ποσοστά που αποδίδουν τη βελτίωση των ΕΤ σχέσεων «αποκλειστικά σε εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς» αυξάνονται γραμμικά (25,0%, 50,0%, 66,7%) καθώς αυξάνεται η ηλικία. Αντίστροφα, οι νεότεροι σε ηλικία επιστήμονες αποδίδουν τις βελτιώσεις περισσότερο σε συνδυασμό λόγων («σε εκδηλώσεις αλληλεγγύης και σε κάτι άλλο») ή «αποκλειστικά σε άλλους λόγους».

(4). Ενιαίο Δείγμα Ερευνούμενων. Τα σχετικά αποτελέσματα ενισχύουν την ερμηνεία για τη σημασία του επιπέδου μόρφωσης ως καθοριστικού παράγοντα στην απόδοση των βελτιώσεων στις ΕΤ σχέσεις (βλ. Πίνακα 14) . Παρατηρείται μια γραμμική συσχέτιση μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου και των πεποιθήσεων των ερευνούμενων του Ενιαίου Δείγματος ως προς τους παράγοντες που ευθύνονται για τις βελτιώσεις: Οι ερευνούμενοι με υψηλότερα επίπεδα μόρφωσης τείνουν να αποδίδουν τις σχετικές βελτιώσεις είτε σε συνδυασμό λόγων (δηλαδή εκδηλώσεις αλληλεγγύης και σε κάτι άλλο) είτε «αποκλειστικά» σε άλλους λόγους. Έτσι, τα ποσοστά που αποδίδουν τις βελτιώσεις στις ΕΤ σχέσεις σε συνδυασμό λόγων ή αποκλειστικά σε άλλους λόγους αυξάνονται γραμμικά (15,4%, 36,1%,

³ Σε πολλές από τις δημογραφικές μεταβλητές δεν υπήρχε κανονική κατανομή για να χρησιμοποιηθούν στην ανάλυση διασταύρωσης. Στην περίπτωση του μορφωτικού επιπέδου των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ, ένας ήταν τελειόφοιτος του Δημοτικού, 23 του Λυκείου και ένας των ΑΕΙ. Ο τελειόφοιτος του Δημοτικού επέλεξε την απάντηση «αποκλειστικά στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς». Μεταξύ των 23 του Λυκείου, οι 71% επέλεξαν «αποκλειστικά τις εκδηλώσεις αλληλεγγύης» και οι 29% το συνδυασμό («εκδηλώσεις αλληλεγγύης και κάτι άλλο» ή «αποκλειστικά κάτι άλλο». Τέλος, ο ένας με πτυχίο ΑΕΙ επέλεξε, είτε το συνδυασμό είτε «αποκλειστικά κάτι άλλο». Τα αποτελέσματα αυτά δεν είναι στατιστικά σημαντικά ($X^2=2,214$, $p<0,137$) αλλά είναι προς την αναμενόμενη κατεύθυνση.

64,7%) καθώς αυξάνεται το επίπεδο μόρφωσης ($X^2=10,925$, $p<0,004$). Προφανώς, η μόρφωση επιτρέπει μια περισσότερο σύνθετη και πολύπλοκη ανάλυση της εξωτερικής πολιτικής. Οι διαφορές μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών ερευνούμενων ενδέχεται να οφείλονται και σε διαφορές στο επίπεδο μόρφωσης.

γ. Άλλοι λόγοι, εκτός από τις εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς, που συνέβαλαν στη βελτίωση των ΕΤ σχέσεων. Με την αναδιατύπωση της σχετικής ερώτησης κατά την πορεία της έρευνας (βλ. Υποσημείωση 1), δημιουργήθηκε μια επιπλοκή ως προς την κωδικογράφηση των «άλλων λόγων» και τη διασφάλιση της ομοιομορφίας. Στην περίπτωση της αρχικής περισσότερο «κλειστής» ερώτησης, όλες οι απαντήσεις εκτός από την πρώτη κωδικογραφήθηκαν ως «άλλοι λόγοι». Στην περίπτωση της νέας, περισσότερο «ανοικτής» διατύπωσης της ερώτησης, οι ερευνούμενοι που εκτίμησαν ότι η βελτίωση των σχέσεων οφείλονταν «σε εκδηλώσεις αλληλεγγύης και σε κάτι άλλο» ή «αποκλειστικά σε κάτι άλλο», ρωτήθηκαν στη συνέχεια να προσδιορίσουν το «κάτι άλλο». Οι απαντήσεις τους θεωρήθηκαν ότι ισοδυναμούν με τους «άλλους λόγους».

Στον Πίνακα 15 παρατίθενται οι «άλλοι λόγοι» που ανέφεραν αμφότερες οι κατηγορίες ερευνούμενων, ανεξάρτητα αν είχαν εκτεθεί στην αρχική «κλειστή» ή στην «ανοικτή» ερώτηση μετά την παρέμβαση. Αν στην ανάλυση περιοριστούμε μόνο στα 5 σχετικά μεγάλα δείγματα (ΟΤΑ, ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Επιστήμονες, Δημοσιογράφοι και Ενιαίο Δείγμα), για λόγους μεγαλύτερης αξιοπιστίας, αθροίσουμε τα ποσοστά και τα διαιρέσουμε δια 5, διαπιστώνουμε την παρακάτω ιεράρχηση των άλλων λόγων κατά φθίνουσα σειρά συχνότητας: «Άλλη περίπτωση/συνδυασμός λόγων» (30,1%), «διαπροσωπικές σχέσεις των Υπουργών Εξωτερικών» (22,9%), «συνειδητοποίηση της κοινής μοίρας» (16,1%), «ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε.» (7,1%), «ωρίμανση του θέματος» (6,0%), «στάση της Ελλάδας μετά το σεισμό της Τουρκίας» (5,1%), «διεθνείς σχέσεις και πιέσεις» (4,0%), «πολιτιστικές και άλλες ανταλλαγές» (1,9%).

Στον Πίνακα 16, παρατίθενται οι κατανομές για τους ερευνούμενους που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο με την αρχική («κλειστή» ερώτηση) διατύπωση και τους ερευνούμενους που το συμπλήρωσαν με την νέα («ανοικτή» ερώτηση) διατύπωση. Αν ακολουθήσουμε την ίδια μεθοδολογία, όπως για το σύνολο των ερευνούμενων που είχαν συμπληρώσει «άλλους λόγους» (Πίνακας 15) αλλά ξεχωριστά για τις δύο συνθήκες διατύπωσης, διαπιστώνουμε κάπως διαφορετικές ιεραρχήσεις των «άλλων λόγων» (βλ. παρακάτω Πίνακα):

Άλλοι Λόγοι για τη βελτίωση των ΕΤ σχέσεων	«Κλειστή» Ερώτηση	«Ανοικτή» Ερώτηση
Ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε.	10,5% (3)	3,3% (8)
Στάση της Ελλάδας μετά το σεισμό της Τουρκίας	1,5% (5)	8,9% (4)
Ωρίμανση του θέματος	1,1% (6)	12,6% (3)
Διαπροσωπικές Σχέσεις των Υπουργών Εξωτερικών	23,6% (2)	26,2% (2)
Συνειδητοποίηση της κοινής μοίρας	1,1% (7)	34,4% (1)
Διεθνείς σχέσεις και πιέσεις	4,0% (4)	3,6% (6)
Πολιτιστικές και άλλες ανταλλαγές	0,0% (8)	3,6% (7)
Άλλη περίπτωση/Συνδυασμός λόγων	58,2% (1)	7,5% (5)

Έτσι, με την αρχική, «κλειστή» διατύπωση της ερώτησης, η πρώτη απάντηση είναι «συνδυασμός λόγων» (58,2%), η δεύτερη είναι οι «καλές διαπροσωπικές σχέσεις των δύο Υπουργών Εξωτερικών» (23,6%) και η τρίτη η «ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. μετά την απόφαση της Ελλάδας να μην ασκήσει το βέτο στο Ελσίνκι» (10,5%). Με την «ανοικτή» διατύπωση, η πρώτη απάντηση είναι η «συνειδητοποίηση της κοινής μοίρας» (34,4%), η δεύτερη οι «καλές διαπροσωπικές σχέσεις των δύο Υπουργών Εξωτερικών» (26,2%) και η τρίτη, «η ωρίμανση του θέματος» (12,6%). Οι τελευταίες δύο απαντήσεις στην «κλειστή» διατύπωση είναι «οι πολιτιστικές και άλλες ανταλλαγές» (0,0%) και «η ωρίμανση του θέματος/συνειδητοποίηση της κοινής μοίρας» (1,1%). Στην περίπτωση της «ανοικτής» διατύπωσης, οι τελευταίες δύο απαντήσεις είναι «οι πολιτιστικές και άλλες ανταλλαγές» (3,6%) και «ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε...» (3,3%). Σταθερότητα στις δυο ιεραρχήσεις (2^η θέση) παρατηρείται μόνο στην απάντηση που αφορά τις «καλές διαπροσωπικές σχέσεις των δύο Υπουργών Εξωτερικών». Η πρώτη ιεραρχικά απάντηση στην περίπτωση της κλειστής διατύπωσης είναι ο «συνδυασμός λόγων», ενώ για την περίπτωση της «ανοικτής» διατύπωσης είναι «η συνειδητοποίηση της κοινής μοίρας». Είναι προφανές ότι οι διαφορές στις τεχνικές συγκέντρωσης των στοιχείων επιδρούν και στην απεικόνιση της «κοινωνικής πραγματικότητας» από τους κοινωνικούς επιστήμονες. Η κλειστή διατύπωση προκαταλαμβάνει τους ερευνούμενους προς μια περισσότερο πολυσύνθετη αντίληψη των συνεπειών των σεισμών στις ΕΤ σχέσεις, και η ανοικτή προς μια περισσότερο απλουστευμένη και ψυχολογική αντίληψη των ΕΤ σχέσεων. Πάντως, οι πραγματικότητες αυτές δεν είναι απαραίτητα αντιφατικές, εφόσον και οι δύο μπορούν να αξιοποιηθούν στις προσπάθειες βελτίωσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

V. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εισαγωγή: Στο τελευταίο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια ανακεφαλαίωση των βασικών στατιστικά σημαντικών ($p < 0,05$)¹ ευρημάτων, κατά ενότητα, χωρίς όμως πολλά στατιστικά στοιχεία, εξάγονται συμπεράσματα και κατατίθενται προτάσεις για βελτίωση της αντισεισμικής, πολιτικής προστασίας. Ακολουθούν προτάσεις για επέκταση της ερευνητικής δραστηριότητας στον τομέα της κοινωνικής αντισεισμικής άμυνας, ενώ επισημαίνονται παράλληλα και οι μεθοδολογικές αδυναμίες της παρούσας έρευνας με σκοπό τη βελτίωση ανάλογων ερευνητικών προσπαθειών στο μέλλον.

A. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΩΝ, ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ, ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΜΕΤΡΩΝ, ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ.

1. Αποκατάσταση ζωτικών λειτουργιών μετά το σεισμό της 7.9.1999. Οι ΟΤΑ βαθμολόγησαν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό» το έργο αποκατάστασης των ζωτικών λειτουργιών της Αττικής αν και οι ζημιές στα δίκτυα δεν ήταν εκτεταμένες. Ωστόσο, χαμηλότερες βαθμολογίες, παρατηρήθηκαν σε δύο τομείς που αφορούν τις επικοινωνίες και την άρση επικινδυνοτήτων, που θα πρέπει να τύχουν της ιδιαίτερης προσοχής της Πολιτείας.

2. Ικανοποίηση των ΟΤΑ με το έργο παρέμβασης αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.1999. Για τους 10 τομείς έργου, η ικανοποίηση κυμαινόταν από «μέτρια» έως και «πολύ ικανοποιητική». Ιδιαίτερα υψηλές βαθμολογίες αποδόθηκαν στο έργο της διάσωσης από ελληνικές και ξένες ομάδες, ενδιάμεσες βαθμολογίες στο έργο της ενημέρωσης των κατοίκων και των εκτάκτων οικονομικών ενισχύσεων, και χαμηλότερες στο έργο της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των κατοίκων.

3. Ικανοποίηση των ΟΤΑ με το έργο παρέμβασης συγκεκριμένων φορέων μετά το σεισμό. Μεταξύ των 6 φορέων που αξιολογήθηκαν (ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ, ΜΚΟ, Περιφέρεια, Νομαρχία και ΟΤΑ), οι ΟΤΑ έδωσαν την υψηλότερη βαθμολογία στο έργο των ΜΚΟ και των ΟΤΑ, ενδιάμεση βαθμολογία στους κρατικούς φορείς και τη χαμηλότερη βαθμολογία στο έργο της Νομαρχίας.

¹ Στο Κεφάλαιο IV (αποτελέσματα) παρουσιάστηκαν και αποτελέσματα που δεν ήταν στατιστικά σημαντικά στο γενικά αποδεκτό επίπεδο ($< 0,05$) αλλά στο επίπεδο $< 0,10$ με το χαρακτηρισμό «μη στατιστικά σημαντική τάση» για περαιτέρω διερεύνηση σε μελλοντικές έρευνες με μεγαλύτερα δείγματα ερευνούμενων.

Η αξιολόγηση του έργου παρέμβασης φορέων επηρεάστηκε θετικά (+) από την ηλικία στελεχών (έργο της Περιφέρειας) και από την έκταση των βλαβών (έργο των ΟΤΑ), και αρνητικά (-) από το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών των ΟΤΑ (έργο της Νομαρχίας). Επηρεάστηκε επίσης από το εκλογικό αποτέλεσμα του 1998 (έργο ΟΑΣΠ και Περιφέρειας) (περισσότερο θετικοί οι ερευνούμενοι από προοδευτικούς ΟΤΑ) καθώς και από τη Νομαρχιακή έδρα των ΟΤΑ (έργο της Νομαρχίας) (Περισσότερο θετικοί οι ερευνούμενοι από τους ΟΤΑ των Ν. Αττικής και Δ. Αττικής σε σχέση με τους ερευνούμενους από τους ΟΤΑ των Ν. Πειραιώς και Αν. Αττικής).

Σε ό,τι αφορά το έργο του ΟΑΣΠ, η ποιοτική ανάλυση των σχολίων των 20 στελεχών των ΟΤΑ (σε σύνολο 92), που έκριναν το έργο της άμεσης παρέμβασης του ΟΑΣΠ ως ανεπαρκές, υπέδειξε την ανάγκη μιας πιο οργανωμένης, συντονισμένης και ενεργητικής παρέμβασης καθώς και την ενίσχυση του προσωπικού και της υποδομής του ΟΑΣΠ.

4. Αξιολόγηση των διαδικασιών χαρακτηρισμού του σεισμού και κήρυξης της κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Τα στελέχη του ΟΑΣΠ και της ΓΓΠΠ έκριναν γενικά ως θετικές τις διαδικασίες χαρακτηρισμού της σεισμικής καταστροφής και κήρυξης της κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Όμως, τα στελέχη του ΟΑΣΠ ήταν περισσότερο θετικά, συγκριτικά με τα στελέχη της ΓΓΠΠ, ως προς την επάρκεια της πληροφόρησης του ΟΑΣΠ και της ΓΓΠΠ από τους ΟΤΑ και τις Νομαρχίες για την εκτίμηση της κατάστασης. Σύμφωνα με τα στελέχη της ΓΓΠΠ, οι δυσκολίες στον εντοπισμό του επικέντρου καθώς και η πρόταξη του ΟΑΣΠ ως αποδέκτη της πληροφόρησης ευθύνονταν για καθυστερήσεις στην ενημέρωση της ΓΓΠΠ. .

5. Αξιολόγηση των Κέντρων Επιχειρήσεων του ΟΑΣΠ και της ΓΓΠΠ. Τα στελέχη του ΟΑΣΠ και της ΓΓΠΠ αξιολόγησαν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικές» τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα των Κέντρων Επιχειρήσεων της δικαιοδοσίας τους. Όμως, τα πρώην στελέχη του ΣΔΟ αξιολόγησαν θετικότερα το Κ.ΕΠ. του ΟΑΣΠ, ενώ ένα μέλος του ΣΔΟ πρότεινε την ενοποίηση των Κέντρων Επιχειρήσεων και τη μετεγκατάσταση του Κ.ΕΠ. της ΓΓΠΠ.

6. Ικανοποίηση διαφόρων ομάδων ερευνούμενων (των στελεχών του ΟΑΣΠ, της ΓΓΠΠ, του ΣΔΟ, των ΠΣΕΑ, των Υπεύθυνων Οικισμών και των Επιστημόνων) με το έργο της διάσωσης και της αποκατάστασης καθ'όλες τις φάσεις της διάσωσης-αποκατάστασης (αξιολόγηση 10 τομέων). Γενικά, τα στελέχη του ΟΑΣΠ και των ΠΣΕΑ, δίνουν τις υψηλότερες βαθμολογίες (9 στις 10 και 8 στις 10 αντίστοιχα κυμαίνονταν από «αρκετά» ως «πολύ ικανοποιητικό»), ενώ οι επιστήμονες δίνουν τις χαμηλότερες (1 στις 10

από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό») για το έργο της διάσωσης-αποκατάστασης.. Σημειωτέον, ότι το «έργο της διάσωσης» αναδεικνύεται στην πρώτη θέση, στις 5 από τις 6 ομάδες ερευνούμενων. Σχετικά υψηλές βαθμολογίες αποδίδονται επίσης στους τομείς της ψυχοκοινωνικής στήριξης και της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης και χαμηλές στη μόνιμη στέγαση και την ανάπλαση/ανασυγκρότηση. Τα αποτελέσματα αντανakλούν τη σημασία που δίνεται στην άμεση μετασεισμική περίοδο, καθώς και τα διάφορα συμφέροντα και το βαθμό εμπλοκής της κάθε ομάδας στη διαμόρφωση της αντισεισμικής πολιτικής.

Η αξιολόγηση του έργου από τους **επιστήμονες** επηρεάστηκε θετικά (+) από τα συνολικά έτη προϋπηρεσίας (έργο της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, έργο της μεταβατικής στέγης) αλλά αρνητικά (-) από τα συνολικά έτη προϋπηρεσίας (έργο διάσωσης), το συνολικό αριθμό ερευνητικών προγραμμάτων που συμμετείχε ο επιστήμονας (έργο μόνιμης στέγης), τη συμμετοχή του σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ (έργο διάσωσης) και τη διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές (έργο της ενημέρωσης για μετασεισμούς). Οι αρνητικές συσχετίσεις αξίζουν περαιτέρω διερεύνησης.

7. Αξιολόγηση από τα στελέχη των ΟΤΑ το έργο της Πολιτείας για τους πληγέντες καθ'όλες τις φάσεις της διάσωσης και της αποκατάστασης. Σε αντίθεση με την παραπάνω συναφή ερώτηση όπου στην προσφώνηση δεν προσδιοριζότανε η πατρότητα του έργου (βλ. ενότητα 2 παραπάνω), οι αξιολογήσεις των ερευνούμενων για τους 12 τομείς, όπου δεν περιλαμβάνεται η διάσωση, είναι χαμηλότερες (κυμαίνονται από «μέτρια» έως λίγο κάτω από «αρκετά ικανοποιητικές». Οι **υψηλότερες** βαθμολογίες αποδόθηκαν (κατά σειρά) στους τομείς της άμεσης στέγης (σκηνές), άμεσης στέγης (λυόμενα κτλ.), της μεταβατικής στέγης (συγκατοίκηση και επιδότηση)• **ενδιάμεσες**, στους τομείς του συντονισμού ενεργειών/υπηρεσιών, της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης (επιδόματα κτλ.), της εξυπηρέτησης ειδικών κατηγοριών ατόμων (π.χ. αλλοδαποί, ΑΜΕΑ, έγκυες, έγκλειστοι) και την παραλαβή/διανομή αρωγής• και **χαμηλότερες**, στους τομείς της στεγαστικής αποκατάστασης επιχειρήσεων, της μόνιμης στέγης (επισκευές), των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων ψυχοκοινωνικών αναγκών των πληγέντων και της μόνιμης στέγης (ανακατασκευές, αυτοστέγαση).

Η αξιολόγηση του έργου της Πολιτείας από τα στελέχη των ΟΤΑ, επηρεάστηκε θετικά (+) από τα έτη προϋπηρεσίας (5 τομείς του έργου) και από την έκταση των βλαβών στις κατοικίες και τις επιχειρήσεις (3 έως 5 τομείς του έργου) και αρνητικά (-) από το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών (4 τομείς του έργου). Επηρεάστηκε επίσης και από τη Νομαρχιακή έδρα: στελέχη από τους ΟΤΑ των Ν. Πειραιώς και Αττικής αξιολόγησαν θετικότερα το έργο (της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης και της παραλαβής/διανομής της αρωγής) σε σύγκριση

με τα στελέχη από τους ΟΤΑ των Ν. Δυτ. και Αν. Αττικής. Η θετική συσχέτιση με την έκταση των βλαβών είναι αναμενόμενοι, όμως η αντίστροφη σχέση με το μορφωτικό επίπεδο χρήζει περαιτέρω εξέτασης.

8. Προτιμήσεις των στελεχών των ΟΤΑ ως προς το μοντέλο μεταβατικής στέγης. Η ανεξάρτητη κατοίκηση, με επιδότηση, είναι το προτιμότερο μοντέλο μεταβατικής στέγης για σεισμόπληκτους, ακολουθούν οι οικισμοί λυομένων και τελευταία, με μεγάλη απόσταση από τα πρώτα δύο πρότυπα, η συγκατοίκηση με επιδότηση ενοικίου. Το μοντέλο της ανεξάρτητης κατοίκησης ταυτίζεται, όπως απέδειξε η ποιοτική ανάλυση, με αυτονομία κίνησης, με το αστικό περιβάλλον, με μεγαλύτερη ευρυχωρία καθώς και τη μεταβατικότητα που είναι και το ζητούμενο στη μετασεισμική στεγαστική πολιτική.

9. Επάρκεια των οικισμών σεισμόπληκτων, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των Υπεύθυνων Οικισμών. Οι υπεύθυνοι των οικισμών έκριναν από «επαρκή» έως «εντελώς επαρκή» τη τηλεφωνική σύνδεση, την υδροδότηση, τον κλιματισμό, την αποχέτευση, την εξυπηρέτηση ηλικιωμένων, την μέριμνα για τα ΑΜΕΑ, την ηλεκτροδότηση, τη θέρμανση, τη συλλογή απορριμμάτων, την τροφοδοσία, τις συνθήκες υγιεινής και τις συγκοινωνίες. Από «μέτριες» έως «επαρκείς» έκριναν τις συνθήκες διαβίωσης και ψυχαγωγίας. Τη χαμηλότερη βαθμολόγηση απέδωσαν στις υπηρεσίες ασφάλειας και αστυνόμευσης των καταυλισμών. Στους τελευταίους τρεις τομείς υπάρχουν αρκετά περιθώρια για βελτίωση της κατάστασης. Επίσης, τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να συγκριθούν και με τις αξιολογήσεις των υπηρεσιών από τους ίδιους τους σεισμόπληκτους κατοίκους των οικισμών.

10. Αξιολόγηση από τα στελέχη των ΜΚΟ των παρεμβάσεων/δραστηριοτήτων για την ανακούφιση και αποκατάσταση των σεισμόπληκτων. Με εξαίρεση των δύο τομέων (π.χ. διάσωση των εγκλωβισμένων και περίθαλψη των διασωθέντων/τραυματιών) όπου υπάρχει μεγαλύτερη συνάφεια με το αντικείμενο των ΜΚΟ, και όπου οι παρεμβάσεις κρίθηκαν τουλάχιστον ως «αρκετά αποτελεσματικές», οι βαθμολογήσεις στους υπόλοιπους 10 τομείς αποκατάστασης κυμάνθηκαν από «καθόλου» έως «αρκετά αποτελεσματικές». Τις περισσότερες θετικές αξιολογήσεις έδωσαν τα στελέχη του Ε.Ε.Σ., ακολουθούν οι ΓτΚ και οι ΓχΣ, οι Ψυχολογοί/Ψυχιάτροι και τα στελέχη των Οδηγών/Προσκόπων. Γενικά, τα στελέχη των ΜΚΟ ήταν περισσότερα επικριτικά ως προς το έργο της αποκατάστασης, σε σύγκριση με τις άλλες κατηγορίες ερευνούμενων.

Σημειώνεται επίσης ότι οι αξιολογήσεις των στελεχών των ΜΚΟ επηρεάστηκαν θετικά (+) από τα έτη προϋπηρεσίας (έργο της διάσωσης εγκλωβισμένων) και τον αριθμό των παιδιών (έργο της διάσωσης εγκλωβισμένων) και αρνητικά (-) από το μορφωτικό επίπεδο (έργο της

ενημέρωσης για τη σεισμική ακολουθία) και από τον αριθμό των μετώπων εργασίας (έργο της ενημέρωσης για τη σεισμική ακολουθία).

11. Αξιολόγηση από τα στελέχη των ΟΤΑ των γραφειοκρατικών διαδικασιών για τη χορήγηση επιδομάτων, δανείων κτλ. Γενικά, το έργο αυτό κρίθηκε ως «μέτρια ικανοποιητικό». Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερευνούμενων στην ποιοτική ανάλυση αναφέρθηκε στη μεγάλη γραφειοκρατία, τα πολλά δικαιολογητικά και στις πολύπλοκες/χρονοβόρες διαδικασίες, ενώ μικρότερα ποσοστά ανέφεραν ανεπάρκειες στις οδηγίες, στις προδιαγραφές και στην οργάνωση καθώς και σε συστηματικές ελλείψεις ως προς ένα μόνιμο, νομοθετικά κατοχυρωμένο αυτόματο μηχανισμό για τις χορηγήσεις. Η αξιολόγηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών δεν επηρεάστηκε από παράγοντες.

12. Αξιολόγηση από τους Επιστήμονες και τα στελέχη του ΟΑΣΠ της εφαρμογής των διαδικασιών πρωτοβάθμιου και δευτεροβάθμιου ελέγχου. Τα στελέχη του ΟΑΣΠ έκριναν τις σχετικές διαδικασίες από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικές», ενώ οι Επιστήμονες από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικές». Τα αποτελέσματα αυτά ήταν αναμενόμενα, δεδομένου ότι ο ΟΑΣΠ έχει συντελέσει στην διαμόρφωση των σχετικών διαδικασιών. Η αξιολόγηση των επιστημόνων επηρεάστηκε θετικά από τη θέση τους, με τους ερευνητές και καθηγητές στις ανώτερες βαθμίδες να αξιολογούν θετικότερα τις σχετικές διαδικασίες, σε σύγκριση με τους συναδέλφους τους στις χαμηλότερες βαθμίδες και σε «άλλα επαγγέλματα». Μεταξύ των παρατηρήσεων των επιστημόνων που ενδεχομένως να συμβάλουν στη βελτίωση της κατάστασης ήταν (1) η αξιοποίηση άπειρων τεχνικών, ιδίως κατά τον πρωτοβάθμιο έλεγχο, με αποτέλεσμα τις συχνές ανακατατάξεις κατά το δευτεροβάθμια έλεγχο, (2) οι ελλείψεις στην προεργασία, στην ομοιομορφία κριτηρίων και την εκπαίδευση των Μηχανικών και (3) η αναγκαιότητα της ειδικής εκπαίδευσης/ένταξης της διάστασης των ελέγχων στις σπουδές των Τεχνικών και των Μηχανικών.

13. Αξιολόγηση από τα στελέχη των ΟΤΑ του έργου της παραλαβής και διανομής της αρωγής σε είδος και σε χρήμα. Το σχετικό έργο κρίθηκε από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικό». Η αξιολόγηση του σχετικού έργου από τα στελέχη των ΟΤΑ επηρεάστηκε θετικά (+) από την έκταση των βλαβών (αριθμός κίτρινων κατοικιών) και από τη Νομαρχιακή έδρα των ΟΤΑ με τα στελέχη από τους ΟΤΑ των Ν. Πειραιώς και Αττικής να αξιολογούν θετικότερα το σχετικό έργο, σε σύγκριση με τα στελέχη από τους ΟΤΑ των Ν. Δυτ. και Αν. Αττικής. Τα στελέχη που χαρακτήρισαν το έργο ως «ανεπαρκές» ανέφεραν κυρίως την ποσοτική ανεπάρκεια αλλά και την απουσία προγραμματισμού, συντονισμού και μηχανισμών ελέγχου της διανομής. Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο ο ΟΑΣΠ και η ΓΠΠΠ να εξετάσουν τις δυνατότητες εφαρμογής και προσαρμογής του συστήματος SUMA στη

χώρα μας (www.disaster-info.net/suma) το οποίο είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο αλλά και σε μορφή CD-ROM.²

14. Ικανοποίηση των στελεχών της ΥΑΣ και των ΤΑΣ με το έργο αποκατάστασης των σεισμοπλήκτων Αττικής. Γενικά, τα στελέχη έκριναν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικές» τις περισσότερες από τις 12 διαδικασίες αποκατάστασης, εξέφρασαν από «μέτριο» έως «πολύ μεγάλο» βαθμό ικανοποίησης για την πορεία των ενεργειών αποκατάστασης και αξιολόγησαν από «μέτρια» έως «επαρκή» τα διάφορα οικονομικά μέτρα αποκατάστασης. Χαμηλότερες σχετικά βαθμολογίες δόθηκαν από τα στελέχη της ΥΑΣ, σε σύγκριση με τους προϊσταμένους των ΤΑΣ. Σχετικά χαμηλά, και από τις δύο ομάδες στελεχών, κρίθηκαν οι διαδικασίες σύνταξης μελέτης για επισκευή, ο έλεγχος των επισκευών και ο αποχαρακτηρισμός των κτιρίων. Σχεδόν 4 χρόνια μετά, το ποσοστό περαίωσης για επισκευές ήταν 43,2% και για ανακατασκευές/αυτοστέγαση 38,8% (βλ. υποσημείωση 4, κεφάλαιο IVA, σελ. 122).

15. Γνώμη των ερευνούμενων για το χρόνο έναρξης της παραγραφής αδικημάτων των Εργολάβων και Μηχανικών σε περιπτώσεις κατάρρευσης, ζημιών, τραυματισμών ή θανάτων. Υπέρ της έναρξης από το έτος περάτωσης της κατασκευής τάχθηκαν γενικά οι περισσότερες κατηγορίες ερευνούμενων (στελέχη ΟΤΑ, ΥΑΣ, Νομαρχιών, Επιστήμονες, Υπεύθυνοι Οικισμών, στελέχη ΥΑΣ), υπέρ της έναρξης από τη στιγμή της κατάρρευσης τάχθηκαν τα Στελέχη Διάσωσης, τα πρώην στελέχη του ΣΔΟ και οι Δημοσιογράφοι και υπέρ της μη παραγραφής τα στελέχη των ΠΣΕΑ και της ΓΠΠΠ, ενώ παρατηρήθηκαν ισοκατανομές στις απαντήσεις των ΜΚΟ (έναρξη από έτος κατασκευής και κατάρρευσης) και των ΤΑΣ (έναρξη από τη στιγμή της κατάρρευσης και η μη παραγραφή).

Η προτίμηση των **στελεχών των ΟΤΑ** επηρεάστηκε από τη θέση τους (τα μόνιμα στελέχη ήταν υπέρ της έναρξης από το έτος της κατασκευής, τα πολιτικά υπέρ της μη παραγραφής), το μορφωτικό τους επίπεδο (υψηλότερο συνδέεται με το έτος κατασκευής και το χαμηλότερο με το έτος κατάρρευσης/μη παραγραφή) και από το επάγγελμά τους (Αρχιτέκτονες/Μηχανικοί/Τεχνολόγοι υπέρ της έναρξης από το έτος κατασκευής και οι ερευνούμενοι σε «άλλα επαγγέλματα» υπέρ της μη παραγραφής ή της έναρξης από τη στιγμή της κατάρρευσης). Για το **Ενιαίο Δείγμα** προέκυψαν τα ίδια αποτελέσματα ως προς το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα των στελεχών. Προέκυψε, όμως, και μια στατιστικά σημαντική διαφορά που έχει σχέση με το φορέα απασχόλησης των στελεχών: με τα στελέχη

² SUMA=Humanitarian Supply Management System (Σύστημα Διαχείρισης της Ανθρωπιστικής Βοήθειας), βλ. Disasters: Preparedness and Mitigation in the Americas, April 2003, σελ. 3.

των ΟΤΑ να επιλέγουν την έναρξη από το έτος κατασκευής, τα στελέχη των ΠΣΕΑ και Διάσωσης να επιλέγουν είτε τη μη παραγραφή είτε την έναρξη από τη στιγμή της κατάρρευσης και τα στελέχη των ΜΚΟ και του ΟΑΣΠ την έναρξη είτε από το έτος κατασκευής είτε από τη στιγμή της κατάρρευσης. Εικάζεται ότι καθοριστικό ρόλο στα ευρήματα διαδραματίζει η επαγγελματική σύνθεση (π.χ. 44% των στελεχών των ΟΤΑ ήταν Διευθυντές Τεχνικών Υπηρεσιών).

Το σκεπτικό που επικράτησε, σύμφωνα με την ποιοτική ανάλυση, για όσους επέλεξαν «την έναρξη από τη στιγμή της κατάρρευσης», ήταν ότι τη χρονική αυτή στιγμή δοκιμάζονται οι αντοχές, εμφανίζονται οι κακοτεχνίες και προκύπτει η ανάγκη να αποδοθούν οι ευθύνες, ενώ όσοι επέλεξαν «την έναρξη από το έτος περάτωσης της κατασκευής» επισήμαναν το γεγονός ότι η κατασκευή κτίστηκε με τις προδιαγραφές της εποχής, ότι υπάρχει συνευθύνη Μηχανικού, Εργολάβου και Ιδιοκτήτη και ότι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι κατοπινές παρεμβάσεις και φθορές. Από επιστήμονες επισημάνθηκε η ανάγκη καθορισμού ενός εύλογου χρονικού διαστήματος μετά την κατασκευή για την έναρξη της παραγραφής, εφόσον δεν θα υπάρξουν παρεμβάσεις.

16. Απόδοση Ευθυνών-Αξιολόγηση του Έργου της 15μελούς Επιτροπής. Από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό» κρίθηκε το έργο της Επιτροπής από τα στελέχη του ΟΑΣΠ, των ΤΑΣ, των Νομαρχιών και της ΥΑΣ, από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικό» από τα στελέχη των ΟΤΑ, του ΣΔΟ, της ΓΓΠΠ, τους Υπεύθυνους Οικισμών και τους Επιστήμονες, και από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό» από τα Στελέχη Διάσωσης, τα στελέχη των ΜΚΟ και τους Δημοσιογράφους.

Η αξιολόγηση του σχετικού έργου από τους ερευνούμενους επηρεάστηκε: **για το Ενιαίο Δείγμα** από το φορέα απασχόλησης (πιο θετικά τα στελέχη από κρατικούς φορείς σε σύγκριση με τα στελέχη των ΜΚΟ, Διάσωσης και ΟΤΑ) και το επάγγελμα (πιο θετικοί οι Αρχιτέκτονες/Μηχανικοί/Τεχνολόγοι/Τεχνικοί, σε σύγκριση με ερευνούμενους σε «άλλα επαγγέλματα»)• και **για τους Δημοσιογράφους** αρνητικά (-) από την εμπειρία τους με άλλες καταστροφές και το επίπεδο των γνώσεών τους για την κοινωνική-ψυχολογία των καταστροφών. Η ανάλυση των επιστημόνων δεν ανέδειξε στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις.

Στο σκεπτικό όσων δεν ήταν ικανοποιημένοι με το έργο της Επιτροπής συγκαταλέγονταν λόγοι που εμπεριείχαν στοιχεία καταγγελίας (π.χ. αργοπορία, ολιγωρία, συγκάλυψη ευθυνών καθώς και κατανόησης για τις δυσχέρειες του έργου (π.χ. απώλεια φακέλων, ανυπαρξία στοιχείων, αντιφατικότητα στους χαρακτηρισμούς των κτιρίων, έλλειψη νομοθετικού

πλαίσιου με κίνδυνο την παραγραφή και ανάγκη για έμφαση στην πρόληψη και όχι στον καταλογισμό ευθυνών). Οι τελευταίες δύο επισημάνσεις θα πρέπει να αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη σχετικών νομοθετικών πρωτοβουλιών, αν πράγματι δεν υπάρχει το σχετικό καθεστώς.

Β. ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ, ΤΟ ΈΡΓΟ ΤΗΣ ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΔΙΑΣΩΣΗΣ.

1. Αξιολόγηση του έργου της διάσωσης: τρόποι πληροφόρησης, μέτωπα δράσης και φόρτος εργασίας.

α. Πληροφόρηση για την ανάληψη υπηρεσίας. Οι δύο συχνότεροι τρόποι για τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ ήταν η αυτόβουλη μετάβαση, χωρίς επικοινωνία με την υπηρεσία και η σύμπτωση της ανάληψης έκτακτης υπηρεσίας με την υπηρεσία στην κανονική βάρδια, ενώ για τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ οι δύο συχνότεροι τρόποι ήταν η ταύτιση της έκτακτης υπηρεσίας με την κανονική βάρδια και η ανάληψη έκτακτης υπηρεσίας ύστερα από επικοινωνία με την υπηρεσία. Αν και η αυτόβουλη μετάβαση σε έκτακτη υπηρεσία ενδέχεται να αντανακλά υψηλό ηθικό στα μέλη της ΕΜΑΚ, θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το φαινόμενο της «συγκλίνουσας» υπερ-προσφοράς υπηρεσιών σε μαζικές καταστροφές, που συνηγορεί για επικοινωνία με την υπηρεσία (ή το κέντρο επιχειρήσεων) πριν την ανάληψη της έκτακτης υπηρεσίας.

β. Μέτωπα δράσης της ΕΜΑΚ, του ΕΚΑΒ, των Στελεχών Διάσωσης και των ΜΚΟ στο σεισμό της 7.9.1999. Δράση σε περισσότερα μέτωπα παρατηρήθηκε στους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ, σε σχέση με τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ (αν και η διαφορά δεν είναι στατιστικά σημαντική)• στα στελέχη της ΕΜΑΚ, σε σχέση με τα στελέχη του ΕΚΑΒ και των ΜΚΟ• καθώς και στους ΓτΚ ή τα στελέχη του Ε.Ε.Σ., σε σχέση με τους ΓχΣ, τους φορείς Ψυχολόγων/Ψυχιάτρων και τους Προσκόπους/Οδηγούς. Η ανάπτυξη των διασωστών στα μέτωπα του σεισμού φαίνεται να επηρεάστηκε από την ένταση των καταστροφών και των θανάτων/τραυματισμών, ενδεχομένως από τη στενότητα προσωπικού σε διάφορους φορείς καθώς και από διαφορετικές πολιτικές όσον αφορά την ανάπτυξη σε εσωτερικά μέτωπα ή σε μέτωπα άλλων χώρων. Όμως, οι ερμηνείες αυτές θα πρέπει να αποτελέσουν υποθέσεις εργασίας για μελλοντικές έρευνες.

γ. Φόρτος εργασίας, συχνότητα και οργάνωση διαλειμμάτων. Τόσο σε επίπεδο εβδομαδιαίας όσο και σε επίπεδο ημερήσιας απασχόλησης, οι πυροσβέστες της ΕΜΑΚ εργάστηκαν περισσότερες ώρες, σε σχέση με τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ (στατιστικά

σημαντική διαφορά), που ενδεχομένως να οφείλεται όχι τόσο στη διάθεση για προσφορά εργασίας, όσο στην ένταση των απαιτήσεων για απεγκλωβισμούς και ενδεχομένως τη σχετική στενότητα εργαζόμενων της ΕΜΑΚ. Όσον αφορά τα διαλείμματα, το 50,6% του ενιαίου δείγματος ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ απάντησε ότι δεν υπήρχαν διαλείμματα, το 44,4% ότι υπήρχε ένα διάλειμμα ανά 8ώρο, και το 64% ότι τα διαλείμματα διήρκησαν από 10 έως 15 λεπτά. Μεταξύ αυτών που ήταν δυσαρεστημένοι με τα διαλείμματα, ένα σεβαστό ποσοστό (27,6%) ανέφερε ότι προκύπτει ανάγκη για καλύτερο προγραμματισμό/συντονισμό, περισσότερο δυναμικό και για την οργάνωση χώρων ξεκούρασης στον τόπο εργασίας και ότι δεν αρκεί το φιλότιμο σε μια οργανωμένη κοινωνία.³ Αν και υπάρχουν αντικειμενικοί παράγοντες (π.χ. έκταση της καταστροφής, στενότητες στο δυναμικό, ανάγκη για στελέχη με εμπειρίες από διασώσεις), η Πολιτεία θα πρέπει να δει πιο προσεκτικά το θέμα της εργασίας σε έκτακτες μαζικές καταστάσεις, με πολλά θύματα, με γνώμονα όχι μόνο την απόδοση των συνεργειών αλλά και τις μακροχρόνιες επιπτώσεις στους εργαζομένους.

2. Η Αξιολόγηση του Έργου της Διάσωσης από τους Επιστήμονες, τα στελέχη των ΟΤΑ, των Νομαρχιών, του ΟΑΣΠ, του ΣΔΟ, των ΠΣΕΑ, της ΓΠΠΠ, των ΜΚΟ, των Ομάδων Διάσωσης, των Υπεύθυνων Οικισμών και τους εργαζόμενους της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ.

α. Αξιολόγηση του έργου της διάσωσης από όλες τις ανωτέρω κατηγορίες πλην των Στελεχών Διάσωσης, των Πυροσβεστών της ΕΜΑΚ και των εργαζόμενων του ΕΚΑΒ.

Πρώτο, από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό» έκριναν οι διάφορες κατηγορίες ερευνούμενων το έργο της διάσωσης και του απεγκλωβισμού γενικά (7 κατηγορίες ερευνούμενων), το έργο της διάσωσης από τις ελληνικές ομάδες διάσωσης (στελέχη ΟΤΑ και Νομαρχιών), το έργο της διάσωσης από τις ξένες ομάδες διάσωσης (στελέχη ΟΤΑ και Νομαρχιών), το έργο του χειρισμού των νεκρών (στελέχη ΟΤΑ και Νομαρχιών) και το έργο της μεταφοράς, διανομής και περίθαλψης των τραυματιών (στελέχη ΟΤΑ, Νομαρχιών και ΜΚΟ). **Δεύτερο**, από «καθόλου» έως «πολύ ικανοποιητικό» έκριναν το έργο της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης οι 9 κατηγορίες ερευνούμενων, με τα στελέχη των ΠΣΕΑ, του ΟΑΣΠ και τους Υπεύθυνους των Οικισμών, να δίνουν υψηλές βαθμολογίες, τα στελέχη των ΟΤΑ, των ΜΚΟ, του ΣΔΟ να δίνουν ενδιάμεσες βαθμολογίες και τα στελέχη των Νομαρχιών και της ΓΠΠΠ να δίνουν τις χαμηλές βαθμολογίες. **Τρίτο**, το έργο της εξυπηρέτησης ειδικών

³ Σημειώνεται ότι στην στατιστική ανάλυση, οι πυροσβέστες της ΕΜΑΚ εξέφρασαν μεγαλύτερο βαθμό ικανοποίησης με την οργάνωση των διαλειμμάτων, σε σχέση με τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ. Επίσης, τα έτη προϋπηρέσεως ήταν κυκλικά συνδεδεμένα (τα λίγα και τα πολλά έτη συνδέονταν με υψηλότερο βαθμό ικανοποίησης από ότι ο ενδιάμεσος αριθμός ετών). Πάντως, η ύπαρξη των αισθημάτων φιλοτιμίας και αυτοθυσίας εκ μέρους κάποιων ομάδων διάσωσης δεν πρέπει να αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την Πολιτεία στην προσπάθειά της να εξασφαλίσει περισσότερο ανθρώπινες συνθήκες διάσωσης.

κατηγοριών σεισμόπληκτων, πλην των ΑΜΕΑ, κρίθηκε ως «μέτρια ικανοποιητικό» από τα στελέχη των ΜΚΟ, ενώ το έργο της εξυπηρέτησης των ΑΜΕΑ κρίθηκε επίσης ως «μέτρια ικανοποιητικό» από τα στελέχη των ΟΤΑ και των ΜΚΟ. Συμπερασματικά, η Πολιτεία θα πρέπει να βελτιώσει την παρέμβασή της ως προς την ψυχοκοινωνική υποστήριξη και την εξυπηρέτηση ειδικών κατηγοριών ατόμων, είτε με ειδικές ανάγκες, είτε χωρίς ειδικές ανάγκες. Αξίζει να αναφέρουμε το σχόλιο ενός Δημάρχου: «η λύση θα δοθεί όταν αποκτήσουμε κουλτούρα.», όταν κλήθηκε να αιτιολογήσει την επιλογή του, σχετικά με την εξυπηρέτηση ειδικών κατηγοριών ατόμων.

Ο βαθμός ικανοποίησης των διαφόρων ομάδων ερευνούμενων για το έργο της διάσωσης επηρεάστηκε, θετικά ή αρνητικά, από διάφορους παράγοντες. Στην περίπτωση των **στελεχών των ΟΤΑ** ο βαθμός ικανοποίησης των στελεχών με το έργο διάσωσης επηρεάστηκε θετικά (+) από την ηλικία των στελεχών (έργο των ελληνικών ομάδων διάσωσης, χειρισμός των νεκρών), τα έτη προϋπηρεσίας (έργο της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, εξυπηρέτηση ειδικών κατηγοριών ατόμων) και αρνητικά (-) από την έκταση των βλαβών σε κατοικίες (έργο της μεταφοράς τραυματιών), και το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών (εξυπηρέτηση ειδικών κατηγοριών ατόμων). Επίσης, ο βαθμός ικανοποίησης των στελεχών επηρεάστηκε (1) από τη θέση του στελέχους, με τα μόνιμα στελέχη να είναι περισσότερο θετικά για το έργο της μεταφοράς τραυματιών, σε σύγκριση με τα πολιτικά στελέχη και (2) από την Νομαρχιακή Έδρα των ΟΤΑ, με τα στελέχη από τους ΟΤΑ των Ν. Αττικής και Αν. Αττικής να είναι πιο θετικά από τα στελέχη από τους ΟΤΑ των Ν. Δυτ. Αττικής και Πειραιώς, για το έργο της εξυπηρέτησης των ειδικών κατηγοριών ατόμων. Οι αρνητικές συσχετίσεις που αφορούν την έκταση βλαβών και τη Νομαρχιακή έδρα των ΟΤΑ θα πρέπει να προβληματίσουν ιδιαίτερα, δεδομένου ότι εκεί ήταν ο στόχος παρέμβασης της Πολιτείας.

Στην περίπτωση των **Επιστημόνων**, ο βαθμός ικανοποίησης με το έργο της διάσωσης επηρεάστηκε αρνητικά (-) από το βαθμό συμμετοχής των επιστημόνων σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ. Η συσχέτιση αυτή, αν δεν είναι τυχαία, δύσκολα ερμηνεύεται δεδομένου ότι οι επιστήμονες δεν έχουν άμεση εμπλοκή με το έργο της διάσωσης.

Στην περίπτωση των στελεχών των **ΜΚΟ**, ο βαθμός ικανοποίησής τους όσον αφορά τις διασώσεις των εγκλωβισμένων επηρεάστηκε θετικά (+) από τα έτη προϋπηρεσίας αλλά και από τον αριθμό των παιδιών που είχαν. Δεδομένου ότι δεν υπήρχαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις με άλλες διαστάσεις του έργου διάσωσης, ο παράγοντας «αριθμός παιδιών» αποκτά ιδιαίτερο ρόλο ως παράγοντας ενσυναίσθησης στη διάσωση απεγκλωβισμένων ατόμων.

β. **Αξιολόγηση του έργου της διάσωσης, κατάταξης, μεταφοράς και περίθαλψης διασωθέντων από τους εργαζόμενους της ΕΜΑΚ, του ΕΚΑΒ και τα Στελέχη Διάσωσης.** Τα Στελέχη Διάσωσης αξιολόγησαν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό» το έργο της διάσωσης που αφορά τον εντοπισμό των θυμάτων, τον απεγκλωβισμό, τη διαλογή (triage) των διασωθέντων, την επιτόπια περίθαλψη και τη μεταφορά τραυματιών στα νοσοκομεία, και από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό» το έργο διάσωσης που αφορά το χειρισμό των νεκρών, τη διανομή των τραυματιών στα νοσοκομεία, το συντονισμό των ενεργειών διάσωσης και τις επικοινωνίες μεταξύ των συνεργείων διάσωσης και των νοσοκομείων. Η συντριπτική πλειοψηφία (95%) των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ ανέφερε ότι ήταν «αρκετά» ή «πολύ ευχαριστημένη» με τις επιχειρήσεις διάσωσης στο σεισμό της Πάρνηθας. Μάλιστα, ο βαθμός ικανοποίησης των πυροσβεστών συσχετιζόταν θετικά (+) με το συνολικό χρόνο επιχειρησιακής απασχόλησης στο σεισμό της Πάρνηθας. Τέλος, 76% των εμπλεκόμενων του ΕΚΑΒ εξέφρασαν από «αρκετή» έως «πολλή ευχαρίστηση» σχετικά με τις διαδικασίες κατάταξης/διαλογής και διανομής των τραυματιών, 52% εξέφρασαν το ίδιο επίπεδο ευχαρίστησης με τις διαδικασίες υποδοχής και περίθαλψης από τα νοσοκομεία και τις κλινικές και 67% πίστευαν πως τα πληρώματα του ΕΚΑΒ επαρκούσαν για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις διάσωσης στο σεισμό της Πάρνηθας. Ο βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου που αισθάνθηκαν οι εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ για τον εαυτόν τους συνδεόταν με αρνητική αξιολόγηση των υπηρεσιών υποδοχής και περίθαλψης. Μεταξύ των μέτρων που πρότειναν οι εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ που δεν ήταν εντελώς ευχαριστημένοι και που θα πρέπει να λάβει υπόψη η Πολιτεία είναι: η ανάπτυξη σχεδίων για τη διανομή των τραυματιών στα νοσοκομεία, η ανάπτυξη υποδομής στα νοσοκομεία για αντιμετώπιση πολυτραυματιών, η κοινή εκπαίδευση στην ιατρική των καταστροφών των εμπλεκόμενων δυνάμεων (π.χ. ΕΜΑΚ, ΕΚΑΒ, ΜΚΟ κτλ.), η ανάγκη για μεγαλύτερη εξειδίκευση στο ανθρώπινο και τεχνικό δυναμικό, η σύναψη κοινών πρωτοκόλλων αντιμετώπισης και η διεξαγωγή ασκήσεων ετοιμότητας με πολλές εστίες/μέτωπα, δηλαδή μια αναπαράσταση του σεισμού της Πάρνηθας, μια πρόταση που ενδείκνυται ιδιαίτερα σε μεγάλα αστικά κέντρα με υψηλό δείκτη τρωτότητας.

3. Οι Ψυχολογικές Επιπτώσεις του Σεισμού της Πάρνηθας στα Μέλη των Συνεργείων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ: Μετατραυματική Διαταραχή Στρες (ΜΤΔΣ)

Χρησιμοποιώντας μια συνοπτική κλίμακα, Μετατραυματική Διαταραχή Στρες (ΜΤΔΣ), που παραχωρήθηκε στο Κ.Ε.Ρ.Ε.Α. από το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, με 12 προτάσεις και με τιμές που θεωρητικά κυμαίνονται από 0 έως 3, διαπιστώσαμε σχετικά χαμηλά επίπεδα συμπτωματολογίας, από 0,17 έως 1,22, που μάλλον

οφείλονται στο χρόνο που μεσολάβησε μεταξύ του σεισμού (7.9.1999) και της διεξαγωγής της παρούσας επιτόπιας έρευνας (Δεκ. 2001-Μάιο 2002).

Τα σχετικά πρωτογενή δεδομένα υποβλήθηκαν σε ανάλυση παραγόντων και αναδείχθηκαν τέσσερις παράγοντες («Ευερεθιστότητα», «Παρεμβολή Συμβάντος», «Υπερευαισθησία» και «Αποφυγή Συμβάντος») που εξηγούν το 63,29% της διακύμανσης. Δεν παρατηρήθηκε καμία στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των εργαζομένων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, στους 4 παράγοντες, παρά, όπως προαναφέραμε, τη μεγαλύτερη ένταση επιχειρησιακής απασχόλησης των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ στα μέτωπα του σεισμού, σε σύγκριση με τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκαν ξεχωριστές στατιστικές αναλύσεις, για το ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, για τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ και για τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ. Στον ανακεφαλαιωτικό Πίνακα παρατίθενται τα στατιστικά σημαντικά ($p < 0,05$) αποτελέσματα που αφορούν τις τρεις ξεχωριστές αναλύσεις.

	Ευερεθιστότητα	Παρεμβολή συμβάντος	Υπερευαισθησία	Αποφυγή συμβάντος
Ενιαίο Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ	-Επάγγελμα (Πληρώματα ΕΚΑΒ>Πυροσβέστες ΕΜΑΚ>Ιατροί ΕΚΑΒ>Άλλοι)	-Μορφωτικό επίπεδο ερευνοούμενου (-) -Μορφωτικό επίπεδο συζύγου (-)	-Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων (-)	-Επαφές με συγγενείς θυμάτων (+)
ΕΜΑΚ	-Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα (+)	-Συνολικός χρόνος επιχειρησιακής απασχόλησης (+) -Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών (+) -Συμμετοχή σε αποτυχημένες διασώσεις (+)	-Αριθμός παιδιών (+)	-Μορφωτικό επίπεδο συζύγου (-) -Μέσος Όρος ηλικίας των παιδιών (+) -Αριθμός παιδιών <12 ετών (-) -Αριθμός διασωθέντων γυναικών >30 ετών (+)
ΕΚΑΒ			-Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων (-)	

Τα περισσότερα «ευρήματα» εντοπίζονται στο ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ και στο αυτοτελές δείγμα της ΕΜΑΚ που έχουν και την καλύτερη στατιστική κατανομή. Ένας μικρός αριθμός παραγόντων έκθεσης (π.χ. εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα, εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών, συμμετοχή σε αποτυχημένες προσπάθειες διάσωσης, επαφές με τους συγγενείς των θυμάτων, συνολικός χρόνος

επιχειρησιακής απασχόλησης) συνδεόταν θετικά με τη συμπτωματολογία, όπως και θα αναμενόταν. Όμως, ένας άλλος παράγοντας έκθεσης (π.χ. αριθμός επιχειρησιακών μετώπων που απασχολήθηκε ο ερευνούμενος στο σεισμό της Πάρνηθας) δεν συμπεριφέρθηκε σύμφωνα με τις υποθέσεις εργασίας. Επίσης, η αντίστροφη σχέση μεταξύ μορφωτικού επιπέδου και συμπτωματολογίας σημαίνει είτε ότι η μόρφωση προστατεύει από τα συμπτώματα είτε ότι συνειδητά οδηγεί στη συγκάλυψη συμπτωματολογίας• ενδέχεται να εξηγεί και τα ευρήματα σχετικά με το επάγγελμα (π.χ. χαμηλή μόρφωση των πληρωμάτων), τον αριθμό των επιχειρησιακών μετώπων αλλά και των παραγόντων έκθεσης. Το ενδεχόμενο αυτό συνηγορεί για μια πολυμεταβλητή ανάλυση. Τέλος, ο μικρός αριθμός στατιστικά σημαντικών ευρημάτων (15 στις 296 διασταυρώσεις, 0,05%), και το ότι δεν υπήρχαν στατιστικά σημαντικά ευρήματα με άλλους παράγοντες έκθεσης ή με την εκπαίδευση/επιμόρφωση στην ιατρική των καταστροφών, θα ήταν δυνατόν να προκύψει και τυχαίως. Αν όμως τα σχετικά ευρήματα, που αφορούν τους παράγοντες έκθεσης δεν είναι τυχαία, συνηγορούν για μια πιο οργανωμένη, εξειδικευμένη και επαγγελματική αντιμετώπιση των συνεργείων διάσωσης.

4. Επιδράσεις του Σεισμού της Πάρνηθας στις Κοινωνικές Σχέσεις των Εργαζόμενων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ

Σε γενικές γραμμές δεν σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις των εργαζομένων ως επακόλουθο του σεισμού της Πάρνηθας. Μικρής έκτασης αλλαγές σημειώθηκαν στις σχέσεις με συναδέλφους, γνωστούς, φίλους και τα παιδιά. Ακολουθούν στη σειρά συχνότητας οι αλλαγές στις σχέσεις με το κράτος, τους γονείς/ αδέρφια, τους συγγενείς, το/τη σύντροφο και τους ΟΤΑ. Σε όλους αυτούς τους τομείς οι αλλαγές ήταν κυρίως βελτιωτικές. Σχετικά μεγαλύτερα ποσοστά αλλαγών προς το χειρότερο παρατηρήθηκαν στις σχέσεις με το κράτος, το/τη σύντροφο και τους ΟΤΑ. Εκτιμάται ότι οι αλλαγές θα ήταν μεγαλύτερες αν η έρευνα είχε διεξαχθεί κατά το πρώτο εξάμηνο μετά το σεισμό και αν το μέγεθος και η ένταση του σεισμού ήταν μεγαλύτερα.

Με δεδομένη τη χαμηλή συχνότητα αλλαγών στους 7 τομείς κοινωνικών σχέσεων, οι τομείς ομαδοποιήθηκαν και διαμορφώθηκαν 4 δείκτες κοινωνικών σχέσεων. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν διασταυρώσεις με σκοπό τον εντοπισμό παραγόντων που επιδρούν στη μεταβολή των κοινωνικών σχέσεων (βλ. παρακάτω ανακεφαλαιωτικό πίνακα).

	Οικογενειακές Σχέσεις	Σχέσεις με συναδέλφους	Σχέσεις με φίλους και γνωστούς	Σχέσεις με τους ΟΤΑ/Κράτος
Ενιαίο Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ	-Αστικότητα (-)	-Αστικότητα (-) -Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου (-) -Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς (+) στην Ελλάδα -Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα (+)	-Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα (+) -Εμπειρία από διασώσεις σε άλλων χωρών (+) -Επαφές με συγγενείς των θυμάτων (+)	-Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων στο σεισμό της 7.9.99 (+) -Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα (+) -Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα (+) -Επαφές με συγγενείς των θυμάτων (+)
ΕΜΑΚ	-Αριθμός ζωντανών διασωθέντων (+) -Αριθμός ελαφριά τραυματισμένων (+) -Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για τον εαυτό (+)		-Αριθμός ζωντανών διασωθέντων (+) -Αριθμός βαριά τραυματισμένων (+) -Αριθμός ελαφριά τραυματισμένων (+) -Αριθμός διασωθέντων ανδρών<30 ετών (+) -Αριθμός διασωθέντων γυναικών<30 ετών (+) -Αριθμός επικ/νων επιχ/σεων διάσωσης (+) -Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών (+) -Επαφές με συγγενείς των θυμάτων (+)	-Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων στο σεισμό της 7.9.99 (+) -Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα (+) -Αριθμός διασωθέντων γυναικών<30 ετών (+) -Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για τον εαυτό (+) -Επαφές με συγγενείς των θυμάτων (+)
ΕΚΑΒ	-Αστικότητα (-) -Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα (+)	-Αστικότητα (-) -Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα (+)		-Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για συναδέλφους (+)

Σε αντίθεση με τα αποτελέσματα σχετικά με τη ΜΤΔΣ, στην περίπτωση των επιδράσεων στις κοινωνικές σχέσεις υπήρχε ένας μεγαλύτερος αριθμός στατιστικά σημαντικών ευρημάτων, που δύσκολα αποδίδονται στην τυχαιότητα. Με ορισμένες εξαιρέσεις (π.χ. αστικότητα, μορφωτικό επίπεδο), οι παράγοντες έκθεσης - είτε αυτοί αφορούν εμπειρία από διασώσεις, είτε την επιχειρησιακή απασχόληση στα μέτωπα του σεισμού, είτε ανάσυρση

τραυματισμένων, είτε τη διάσωση ανδρών/γυναικών <30 ετών, είτε επιχειρησιακούς κινδύνους, είτε επαφές με συγγενείς - συνδέονται συστηματικά με μεταβολές στις κοινωνικές σχέσεις.⁴ Αν και το θέμα θα πρέπει να διερευνηθεί σε πολυμεταβλητή ανάλυση, είναι λίγες οι πιθανότητες τα σχετικά ευρήματα, που αφορούν τους παράγοντες έκθεσης, να επεξηγηθούν από τους παράγοντες της αστικότητας και του μορφωτικού επιπέδου. Μάλιστα, υπάρχει το ενδεχόμενο οι μεταβολές στις κοινωνικές σχέσεις – ουσιαστικά μια αναβάθμιση και επανεκτίμηση των σχέσεων - μετά από μία μαζική καταστροφή, να αποτελούν ένα υγιέστερο λειτουργικό υποκατάστατο για την ανάπτυξη της συμπτωματολογίας.

5. Ικανοποίηση των Πυροσβεστών της ΕΜΑΚ και των Εργαζομένων του ΕΚΑΒ με τις Συνθήκες Εργασίας

Τα αποτελέσματα σχετικά με τις συνθήκες εργασίας των εργαζόμενων σε έκτακτες καταστάσεις ήταν αντιφατικά. Στο ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, μια μειοψηφία (21%) σκέφθηκαν να εγκαταλείψουν το επάγγελμα, όμως η πλειονότητα του δείγματος (72,4%) δεν ήταν ικανοποιημένη με τις παρούσες συνθήκες εργασίας. Αν και δεν υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ και των εργαζομένων του ΕΚΑΒ, ως προς τη σκέψη για εγκατάλειψη του επαγγέλματος και το βαθμό ικανοποίησης με τις συνθήκες εργασίας, παρατηρήθηκε μια εντονότερη τάση δυσaréσκειας στους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ και στους δύο τομείς, σε σύγκριση με τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ. Κάποια διαφοροποίηση μεταξύ των δύο κατηγοριών ερευνούμενων προέκυψε ως προς την αιτιολόγηση της επιλογής τους για τις συνθήκες εργασίας, με τους πυροσβέστες να αναφέρονται περισσότερο σε θέματα αντιστάθμισης αντίξων συνθηκών από την κοινωνική προσφορά καθώς και στην ανεπάρκεια του εξοπλισμού και των εγκαταστάσεων και τους εργαζόμενους του ΕΚΑΒ σε θέματα επαγγελματικής εξέλιξης και στις ψυχοφθόρες συνθήκες εργασίας. Η Πολιτεία καλείται να λάβει το μήνυμα και να αντιμετωπίσει τις αντίξοες και ψυχοφθόρες συνθήκες εργασίας για τους εργαζόμενους σε έκτακτες καταστάσεις.

Ο βαθμός ικανοποίησης για τις συνθήκες εργασίας συνδεόταν θετικά (+) με την εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα (ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, δείγμα ΕΜΑΚ), την εκπαίδευση/επιμόρφωση στην ιατρική των καταστροφών (ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, δείγμα ΕΜΑΚ) και με το Μέσο Όρο ηλικίας των παιδιών (ΕΚΑΒ). Τα πρώτα δύο ευρήματα αφορούν κυρίως την ΕΜΑΚ η οποία είχε σχετική εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς στην Ελλάδα και δεδομένου ότι στο δείγμα του ΕΚΑΒ η

⁴ Είναι αξιοπρόσεκτο το γεγονός ότι η διάσωση ανδρών και γυναικών > 30 ετών δεν συσχετιζόταν θετικά με τις μεταβολές στις κοινωνικές σχέσεις. Ενδεχομένως τα αποτελέσματα αυτά να αντανakλούν τη διαφορετική αξία που έχουν για τις δυτικές κοινωνίες τα παιδιά και τα νεότερα μέλη της κοινωνίας.

εκπαίδευση/επιμόρφωση στην ΙτΚ δεν συνδεόταν με την ικανοποίηση όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας παρά το γεγονός ότι μεγαλύτερα ποσοστά εργαζομένων του ΕΚΑΒ είχαν εκπαιδευτεί στην ΙτΚ (βλ. υποσημείωση 5, κεφάλαιο IVB, σελ. 154). Αναρωτιέται κανείς αν είναι θέμα οργάνωσης των σεμιναρίων ή θέμα προσανατολισμού και ιδιοσυγκρασίας των εκπαιδευόμενων. Σε ό,τι αφορά το τελευταίο εύρημα (Μ.Ο. ηλικίας των παιδιών), που περιορίζεται στους εργαζομένους του ΕΚΑΒ, εικάζεται ότι έχει σχέση με τους καθημερινούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν στην εργασία τους που τους καθιστά πιο ευαίσθητους στην ασφάλεια των μικρών τους παιδιών. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει οι αρμόδιοι να συλλάβουν και τις καθημερινές έκτακτες καταστάσεις ως πηγές στρες για τους εργαζόμενους, ώστε να τύχουν της πρέπουσας αντιμετώπισης.

Γ. ΤΟ ΈΡΓΟ ΤΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΕΙΣΜΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΣΕΙΣΜΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

1. Το Έργο της Ενημέρωσης των Κατοίκων από την Πολιτεία, τα ΜΜΕ και τους Επιστήμονες.

α. Το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από την Πολιτεία γενικά και για τα μέτρα αποκατάστασης μετά το σεισμό της 7.9.1999. Το έργο αυτό αξιολογήθηκε από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικό» από τα στελέχη των ΟΤΑ και από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό» από τα στελέχη των Νομαρχιών. Το στέλεχος της Περιφέρειας δεν προέβη σε καμία αξιολόγηση. Τα έτη προϋπηρεσίας των στελεχών των ΟΤΑ συνδέονταν θετικά (+) με την αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης για τα μέτρα αποκατάστασης.

Η «ενημέρωση για τα μέτρα μετά το σεισμό»⁵ αξιολογήθηκε και από άλλες, κατηγορίες ερευνούμενων. Στην περίπτωση αυτή, τα στελέχη του ΟΑΣΠ, των ΠΣΕΑ και της Περιφέρειας, που συγκαταλέγονται στους αρμόδιους φορείς, αξιολόγησαν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό» το σχετικό έργο, σε σύγκριση με τους Επιστήμονες και τους Υπεύθυνους των Οικισμών που το αξιολόγησαν από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικό» και τα στελέχη των Νομαρχιών που το εκτίμησαν από «λίγο» έως «μέτρια ικανοποιητικό». Καμία συσχέτιση δεν προέκυψε στην ανάλυση των Επιστημόνων, όμως στην «ανάλυση» των Υπεύθυνων των Οικισμών, το μορφωτικό επίπεδο συνδεόταν αρνητικά (-) με την αξιολόγηση του σχετικού έργου ενημέρωσης.

⁵ Υπήρχε μια μικρή διαφορά στη διατύπωση, δεδομένου ότι ο όρος «μέτρα» δεν συνοδευόταν από τον όρο «αποκατάστασης».

β. Έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ. Τις θετικότερες αξιολογήσεις («αρκετά ικανοποιητικό») απέδωσαν στα ΜΜΕ το στέλεχος της Περιφέρειας και τα στελέχη της ΓΓΠΠ. Ακολουθούν τα στελέχη των ΟΤΑ και του ΟΑΣΠ, με «μέτριες» έως «αρκετά ικανοποιητικές» αξιολογήσεις. Τέλος, οι Επιστήμονες και τα στελέχη των Νομαρχιών αξιολογούν από «λίγο» έως «μέτρια ικανοποιητικό» το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ. Τα σχόλια των Επιστημόνων που δεν ήταν ευχαριστημένοι (67%) με το έργο ενημέρωσης των ΜΜΕ επικεντρώνονταν γύρω από την εκμετάλλευση, την υποδαύλιση ακόμη και το «ψάρεμα» των αντιπαραθέσεων, των αντιπαλοτήτων, των ανησυχιών μεταξύ των επιστημόνων για λόγους τηλεθέασης, ακροαματικότητας και εμπορικότητας. Τα σχόλια τους συνοδεύονταν από προτάσεις για σεμινάρια επιμόρφωσης των δημοσιογράφων στη διαχείριση της πληροφορίας σε έκτακτες καταστάσεις, για κατάλληλες σπουδές δημοσιογραφίας και για στενότερη συνεργασία με ειδικούς.

Σημειωτέον ότι η πλειονότητα (73,1%) των ίδιων των Δημοσιογράφων έκρινε τη δημοσιογραφική κάλυψη του σεισμού από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική». Πάντως δεν έλειψε και μια μικρή μερίδα (26,9%) των Δημοσιογράφων που έκανε λόγο για καλλιέργεια της «τρομολαγνείας» και της «σεισμοφοβίας», την επικέντρωση στον ανθρώπινο πόνο και τη δυσανάλογη έμφαση που έδωσαν στους απεγκλωβισμούς παρά στην αντιμετώπιση των πληγέντων κατά τους επόμενους μήνες. Η στάση των Δημοσιογράφων για τη δημοσιογραφική κάλυψη συνδεόταν αρνητικά (-) με την ηλικία και το μορφωτικό τους επίπεδο, δυο παράγοντες που ενδέχεται να συνδέονται μεταξύ τους

Καμία στατιστικά σημαντική συσχέτιση δεν προέκυψε από τις σχετικές αναλύσεις των δεδομένων για τις μεγάλες ομάδες, τα στελέχη των ΟΤΑ και τους Επιστήμονες. Παρατηρήθηκε και μια αντίστροφη συνάφεια (-) μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου των στελεχών του ΟΑΣΠ --που μάλλον θα πρέπει να σχετίζεται και με το επάγγελμά τους- και της αξιολόγησης του έργου της ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ.

γ. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των κατοίκων από τους επιστήμονες (σεισμολόγους, γεωλόγους, γεωφυσικούς κτλ.). Η πλειονότητα των Επιστημόνων (54,8%) και το 50% των Δημοσιογράφων που απάντησαν στο ερώτημα αξιολόγησαν από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό» το σχετικό έργο, ενώ τα δύο στελέχη της ΓΓΠΠ που είναι και ο φορέας χρήστης της σχετικής πληροφόρησης το αξιολόγησαν από «λίγο» έως «μέτρια ικανοποιητικό». Στα επικριτικά σχόλια των **Επιστημόνων**, που **μέχρις ένα βαθμό** θα πρέπει να ειδωθούν και ως μια μορφή αυτοκριτικής, κυριάρχησε το θέμα των αντιπαραθέσεων, των ανταγωνισμών, των αντικρουόμενων απόψεων και της πολυφωνίας που μπορούν να προκαλέσουν αναστάτωση και σύγχυση στο κοινό, που για μερικούς συνδέονται

με προσωπικά οφέλη ή αυτοπροβολή, και τα οποία γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης από τα ΜΜΕ για εμπορικούς λόγους. Οι Επιστήμονες προτείνουν την ύπαρξη ενός ενιαίου αρμόδιου φορέα πληροφόρησης

Στα επικριτικά σχόλια των **Δημοσιογράφων** για το έργο της ενημέρωσης από τους επιστήμονες, επισημάνθηκαν οι κόντρες και η έλλειψη σύμπνοιας μεταξύ επιστημόνων, που σκοπό έχουν να λύσουν προσωπικές διαφορές παρά να ενημερώσουν τον κόσμο, η ανεπάρκεια της άμεσης και επιτόπιας ενημέρωσης των πληγέντων, καθώς και το ότι οι «επιστήμονες είναι πάντα καθησυχαστικοί», γεγονός που υπονοεί απόκρυψη της πληροφόρησης. Μεταξύ των προτάσεων των Δημοσιογράφων, εκτός από την ύπαρξη ενός ενιαίου φορέα, είναι η συγκρότηση κλιμακίων επιστημόνων που θα βρίσκονται κοντά στους πληγέντες.

Στην περίπτωση των Δημοσιογράφων, οι γυναίκες ήταν περισσότερο θετικές έναντι του έργου ενημέρωσης από τους επιστήμονες σε σχέση με τους άνδρες, και το μέγεθος του δημοσιογραφικού συγκροτήματος (αριθμός δημοσιογράφων) συνδεόταν με αρνητική αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης από τους επιστήμονες. Αναμένεται να διευκρινιστεί αν τα μεγάλα συγκροτήματα ελκύουν τους άνδρες δημοσιογράφους και αν οι διαφορές είναι θέμα φύλου ή συγκροτήματος ή κάτι άλλο που συνδέεται και με τους δύο παράγοντες.

2. Αξιολόγηση του Έργου της Ενημέρωσης των Κατοίκων και των Συνεργείων Διάσωσης για τους Μετασεισμούς.

α. Έργο ενημέρωσης για τους μετασεισμούς γενικά. Με εξαίρεση τα στελέχη της ΓΠΠΠ που ήταν τα λιγότερο ικανοποιημένα για το σχετικό έργο, τα στελέχη των κρατικών φορέων (ΟΑΣΠ, ΠΣΕΑ, ΣΔΟ) αξιολόγησαν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό» το σχετικό έργο. Από «μέτριο» ως «αρκετά ικανοποιητικό» θεώρησαν το σχετικό έργο οι Επιστήμονες, οι Υπεύθυνοι των Οικισμών και τα στελέχη των ΜΚΟ τα οποία, μετά από τα στελέχη της ΓΠΠΠ, είχαν τη χαμηλότερη βαθμολόγηση. Η αξιολόγηση του σχετικού έργου συνδεόταν με το επάγγελμα στην περίπτωση των **Επιστημόνων**(οι γεωεπιστήμονες και οι Αρχιτέκτονες/Μηχανικοί ήταν θετικότεροι σε σύγκριση με τους Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ και τους επιστήμονες σε «άλλα επαγγέλματα») και αρνητικά (-) με δύο παράγοντες στην περίπτωση των **στελεχών των ΜΚΟ**: με τον αριθμό των επιχειρησιακών μετώπων και το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών. Η βιωματική εμπειρία των στελεχών των ΜΚΟ στα μέτωπα ενδέχεται να οδηγεί τα στελέχη σε αρνητική αξιολόγηση για το έργο της ενημέρωσης, όμως είναι επίσης πιθανό η μεταβλητή αυτή να συγχέεται με το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών.

β. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης διαφόρων αρμοδίων και επιστημονικών φορέων (ΟΑΣΠ, Γεωδυναμικό Ινστιτούτο, Εργαστήριο Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, Εργαστήριο Γεωφυσικής του ΑΠΘ, Σεισμολογικό Εργαστήριο της Πάτρας και Επιστημονικοί Φορείς του Εξωτερικού). Οι φορείς αξιολογήθηκαν από τους Επιστήμονες και τα στελέχη του ΟΑΣΠ. Τα στελέχη του ΟΑΣΠ τοποθετούν στις πρώτες δύο θέσεις τον ΟΑΣΠ και το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο, και στις τελευταίες δύο θέσεις τους επιστημονικούς φορείς του εξωτερικού και το Σεισμολογικό Εργαστήριο της Πάτρας. Οι Επιστήμονες τοποθετούν στις πρώτες δύο θέσεις το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο και τον ΟΑΣΠ και στις τελευταίες δύο θέσεις το Σεισμολογικό Εργαστήριο της Πάτρας και τους επιστημονικούς φορείς του εξωτερικού. Η σειρά κατάταξης θα πρέπει να προβληματίσει τους φορείς, όμως ενδέχεται να ήταν διαφορετική αν το επίκεντρο του σεισμού ήταν σε άλλη περιοχή.

Παράγοντες που συνδέονταν θετικά (+) με την αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης των διαφόρων φορέων από τους επιστήμονες ήταν η ηλικία των Επιστημόνων (έργο του ΟΑΣΠ), η προϋπηρεσία τους ως μελών ΔΕΠ (έργο του ΟΑΣΠ), ο αριθμός των παιδιών (έργο του ΟΑΣΠ), η συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα (έργο του ΕΓ-ΑΠΘ), η συνολική ερευνητική δραστηριότητα των επιστημόνων (ΕΓ-ΑΠΘ) και η οικογενειακή τους κατάσταση (Σεισμολογικό Εργαστήριο Πάτρας). Στην τελευταία περίπτωση, οι έγγαμοι ήταν λιγότερο θετικοί, σε σύγκριση με τους διαζευγμένους. Σε ό,τι αφορά τις συσχετίσεις σχετικά με το έργο του ΟΑΣΠ, ο παράγοντας προϋπηρεσία θα πρέπει να είναι ο υπεύθυνος παράγοντας. Στην περίπτωση του έργου του Εργαστηρίου Γεωφυσικής του ΑΠΘ, οι συσχετίσεις με την ερευνητική δραστηριότητα των επιστημόνων αναδεικνύουν το σημαντικό ρόλο που έχει διαδραματίσει ο φορέας αυτός στην ενημέρωση των κατοίκων. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι αξιολογήσεις των επιστημόνων δεν επηρεάστηκαν από τη συμμετοχή τους σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ.

γ. Αξιολόγηση από τους Επιστήμονες του έργου ενημέρωσης της Εθνικής Επιτροπής Εκτίμησης Σεισμικού Κινδύνου (ΕΕΕΣΚ), μετά το σεισμό της 7.9.1999. Το 55% των Επιστημόνων αξιολόγησε το έργο της Επιτροπής από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό». Η συμμετοχή των επιστημόνων στα όργανα και τις επιτροπές του ΟΑΣΠ συνδεόταν θετικά με την αξιολόγηση του έργου της Επιτροπής, αν και συσχέτιση δεν ήταν στατιστικά σημαντική. Επίσης, η θετική αξιολόγηση του έργου της ΕΕΕΣΚ από τους Επιστήμονες συνδεόταν στατιστικά σημαντικά με την έγγαμη κατάστασή τους. Το 24% των Επιστημόνων που θεώρησε ανεπαρκές το έργο της Επιτροπής έθεσε θέματα όπως η έλλειψη συντονισμού, ο ανταγωνισμός των μελών για τα παράθυρα της τηλεόρασης, ο επουσιώδης ρόλος της, η μη διασφάλιση του απορρήτου, η ανικανότητά της να επιβάλει κυρώσεις, η μη σταθερή της λειτουργία, η σύνθεση της και η επιρροή του Υπουργού.

δ. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των συνεργείων διάσωσης από τους επιστήμονες.

Η συντριπτική πλειοψηφία (65%) του ενιαίου δείγματος ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ θεώρησε το σχετικό έργο ως ανεπαρκές. Οι πυροσβέστες και δόκιμοι αρχιπυροσβέστες της ΕΜΑΚ ήταν πιο θετικοί έναντι της σχετικής ενημέρωσης, σε σύγκριση με τα πληρώματα και το ιατρο-επιστημονικό προσωπικό του ΕΚΑΒ και τους πυραγούς/αρχιπυραγούς της ΕΜΑΚ. Θέματα που κυριάρχησαν στα σχόλια των εργαζομένων διάσωσης για το έργο των επιστημόνων ήταν η ανάγκη για έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση των συνεργείων που διακινδυνεύουν τη ζωή τους, αν όχι για την καλύτερη απόδοση, για λόγους ψυχολογικούς και για την εμπύχλωσή τους, παρόλο που γνωρίζουν ότι οι δυνατότητες πρόβλεψης ακόμη και των μετασεισμών είναι περιορισμένες. Κάποιοι ανέφεραν ότι η ενημέρωση των συνεργείων μπορεί να γίνει έμμεσα, μέσω των συντονιστικών τους οργάνων, αν και αρκετοί ανέφεραν την ανάγκη για ενιαίο κέντρο πληροφόρησης στον τόπο καταστροφής, στο οποίο θα συμμετέχουν εκπρόσωποι όλων των αρμόδιων φορέων.

3. Γνώμες για τις Μεθόδους Πρόγνωσης Σεισμών, τις Διαδικασίες Δημοσιοποίησης Προγνώσεων και τον Κώδικα Δεοντολογίας

α. Γνώμες για τις μεθόδους πρόγνωσης σεισμών. Ταξινομώντας τις διάφορες ομάδες ερευνούμενων σε τρεις τάσεις ανάλογα με την απάντησή τους, (1) «δεν γνωρίζω/δεν απαντώ», (2) «η μέθοδος είναι πολλά υποσχόμενη, χρήζει περαιτέρω έρευνας» και (3) «η μέθοδος είναι θεωρία χωρίς πρακτικές εφαρμογές», διαπιστώσαμε τα παρακάτω ως προς τη σύγκριση των μεθόδων βραχυπρόθεσμης και μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης:

	«Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ»		«Πολλά υποσχόμενη, χρήζει περαιτέρω έρευνας»		«Θεωρία, χωρίς πρακτικές εφαρμογές»	
Μέθοδος	Βραχυ-χρόνια πρόβλεψη (ΒΑΝ)	Μεσοπρό-πρόθεσμη πρόβλεψη	Βραχυ-χρόνια πρόβλεψη (ΒΑΝ)	Μεσοπρό-πρόθεσμη πρόβλεψη	Βραχυ-χρόνια πρόβλεψη (ΒΑΝ)	Μεσοπρό-πρόθεσμη πρόβλεψη
Ομάδες Ερευνούμενων	ΠΣΕΑ, ΤΑΣ, Στελέχη Διάσωσης	ΠΣΕΑ, Στελέχη Διάσωσης, ΟΤΑ, ΜΚΟ, Ενιαίο Δείγμα	ΟΤΑ, Δημοσιο-γράφοι, ΜΚΟ, ΟΑΣΠ, ΥΑΣ, Νομαρχίες, Περιφέρεια, Ενιαίο Δείγμα	Δημοσιο-γράφοι, ΟΑΣΠ, ΥΑΣ, Νομαρχίες, Περιφέρεια, ΤΑΣ, ΓΓΠΠ, Επιστήμονες	Επιστήμονες, ΣΔΟ, ΓΓΠΠ	ΣΔΟ

Πρώτο, ένας μεγαλύτερος αριθμός ομάδων ερευνούμενων δεν γνώριζε για τη μέθοδο της μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης, παρά τις προσπάθειες των εμπνευστών της και ιδίως του Καθ. κ. Παπαζάχου. **Δεύτερο**, ένας ισοδύναμος αριθμός ομάδων θεωρεί ότι οι δύο μεθοδολογίες

είναι πολλά υποσχόμενες και χρήζουν περαιτέρω έρευνας. **Τρίτο**, ένας μεγαλύτερος αριθμός ομάδων ερευνούμενων θεωρεί τη μέθοδο BAN ως «θεωρία χωρίς πρακτικές εφαρμογές», σε σύγκριση με τη μέθοδο μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης. **Τέταρτο**, η πλειονότητα των Επιστημόνων (57%) θεωρεί τη μέθοδο BAN ως «θεωρία χωρίς πρακτικές εφαρμογές», ενώ ένα σχεδόν αντίστοιχο ποσοστό (58%) θεωρεί τη μεσοπρόθεσμη πρόβλεψη ως μια «πολλά υποσχόμενη μέθοδο που χρήζει περαιτέρω έρευνας»

Η ποιοτική ανάλυση των σχολίων από τους Επιστήμονες, τους Δημοσιογράφους και το Ενιαίο Δείγμα των στελεχών πολιτικής προστασίας για τις δύο μεθόδους συμβαδίζει και με τις θέσεις τους. Η συντριπτική πλειοψηφία των σχολίων των **Επιστημόνων** (55%) για τη μέθοδο BAN επικεντρώθηκε στο θέμα της μη επαλήθευσης ως προς τις παραμέτρους του χώρου, χρόνου και μεγέθους, ενώ για τη μέθοδο μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης το 55% των σχολίων επικεντρώθηκε στον ήπιο σχεδιασμό που επιτρέπει για τις πόλεις/περιοχές, στις σωστές βάσεις και στο πειραματικό χαρακτήρα της σχετικής μεθοδολογίας. Στην περίπτωση των άλλων δύο ομάδων, των **Δημοσιογράφων και του Ενιαίου Δείγματος**, παρατηρήθηκε μια ισοκατανομή επαινετικών και επικριτικών σχολίων και για τις δύο μεθοδολογίες πρόγνωσης.

Στη στατιστική ανάλυση των παραγόντων, που ενδέχεται να προσδιορίσουν τη θέση των ερευνούμενων για τις δύο μεθόδους πρόγνωσης, διαπιστώθηκαν τα εξής:

(1) Η συμμετοχή των Επιστημόνων σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ συνδεόταν αρνητικά (-) με τη στάση τους για τη μέθοδο BAN. Προφανώς, η συσχέτιση αντανακλά το κλίμα αμφισβήτησης, για οποιεσδήποτε μεθόδους βραχυπρόθεσμης πρόβλεψης, που έχει παγιωθεί στον ΟΑΣΠ ως ο κύριος φορέας χάραξης της αντισεισμικής πολιτικής.

(2) Το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών του Ενιαίου Δείγματος συνδεόταν επίσης αρνητικά (-) με τη στάση των ερευνούμενων για τη μέθοδο BAN. Ο παράγοντας της μόρφωσης, όπως και ο προηγούμενος (συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ), δεν συνδεόταν με τη στάση των ερευνούμενων για τη μέθοδο μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης. Αναρωτιέται κανείς αν το ιστορικό της αντιπαράθεσης μεταξύ της Ομάδας BAN και του πολιτικο-επιστημονικού κατεστημένου καθώς και η σχετική μυστικοπάθεια που έχει συνοδεύσει τη μεθοδολογία και το χαρισματικό της πρωταγωνιστή εκπληρώνουν και άλλες κοινωνικο-ψυχολογικές λειτουργίες για τους αποδέκτες πέρα από τις επιστημονικές τους αναζητήσεις.

(3) Ο χαρακτηρισμός από τους Δημοσιογράφους των μεθόδων πρόγνωσης ως «πολλά υποσχόμενες» συνδεόταν με λιγότερη εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα

(Μεσοπρόθεσμη), τη χρήση λίγων πηγών πληροφόρησης για το σεισμό της Πάρνηθας (BAN, Μεσοπρόθεσμη), και με τη φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την «κοινωνιολογία των ΜΜΕ και των καταστροφών». Αντίθετα, η μεγαλύτερη εμπειρία, η χρήση πολλαπλών πηγών πληροφόρησης και η μη φοίτηση στα ανωτέρω μαθήματα συνδεόταν με το χαρακτηρισμό των μεθόδων ως «θεωριών χωρίς πρακτικές εφαρμογές». Θα πρέπει να διερευνηθεί αν τα μαθήματα αυτά διδάχθηκαν στο πλαίσιο σχολών δημοσιογραφίας, τις οποίες συνήθως παρακολουθούσαν μη πτυχιούχοι των ΑΕΙ (βλ. παρακάτω).

γ. Γνώμη των Επιστημόνων για τη δημοσιοποίηση των προγνώσεων σεισμών από επιστήμονες που διαμένουν στο εσωτερικό ή το εξωτερικό. Η πλειονότητα των Επιστημόνων (54,8%) ήταν υπέρ της δημοσιοποίησης αφού πρώτα ελεγχθούν οι προβλέψεις από την Ε.Ε.Σ.Κ., ενώ μια σεβαστή μειονότητα (25,8%) ήταν υπέρ του ατομικού κώδικα δεοντολογίας χωρίς κανέναν έλεγχο από την Πολιτεία. Δεν παρατηρήθηκε καμία στατιστικά σημαντική συσχέτιση με τη γνώμη των Επιστημόνων. Στην ερώτηση για την αιτιολόγηση της θέσης τους, ένα μεγάλο ποσοστό από τους Επιστήμονες (42%) επισήμανε την ανάγκη δημοσιοποίησης από τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας, ενώ ένα μικρό ποσοστό (12%) ανέφερε την κοινοποίηση στους αρμόδιους και τη δημοσιοποίηση, εφόσον υπάρξει ολιγωρία ή την απευθείας δημοσιοποίηση από τους επιστήμονες με το σκεπτικό ότι οι επιστήμονες είναι ελεύθεροι και δεν υπόκεινται σε κώδικες αμφιβόλου σκοπιμότητας.

δ. Γνώμη των Δημοσιογράφων για τη διαχείριση των προγνώσεων από Έλληνες ή ξένους επιστήμονες. Υπήρχε μεγάλη διακύμανση στις απαντήσεις, από την απαγόρευση/συσκότιση μέχρι την ελεύθερη δημοσιοποίηση, αφού άλλωστε οι προβλέψεις ανακοινώνονται και σε συνέδρια/fora. Ενδιάμεσα, υπήρχαν προτάσεις όπως η λήψη προφυλακτικών μέτρων χωρίς δημοσιοποίηση, η δημοσιοποίηση μετά από επιστημονικό έλεγχο, η δημιουργία ενιαίου φορέα από την Πολιτεία και η δημοσιοποίηση τους αφού έχουν διασφαλιστεί οι προϋποθέσεις ετοιμότητας (π.χ. ενημέρωση κοινού/μαθητών, ύπαρξη σχεδίου εκκένωσης κτιρίων ή περιοχών, ύπαρξη κώδικα δεοντολογίας κτλ.).

ε. Στάσεις των Επιστημόνων και των Στελεχών Δημόσιας Διοίκησης για τον Κώδικα Δεοντολογίας των γεωεπιστημόνων. Ο Κώδικας Δεοντολογίας, προϊόν του ΟΑΣΠ και της ΕΕΕΣΚ, έτυχε μεγάλης υποδοχής όχι μόνο από τα στελέχη του ΟΑΣΠ (90%) και τα πρώην στελέχη του ΣΔΟ (80%), που θα ανέμενε κανείς να τον στηρίζουν αλλά και από την ευρύτερη επιστημονική κοινότητα (81%). Σημειωτέον ότι μόνο 13% των Επιστημόνων εξέφρασε είτε ουδετερότητα είτε διαφωνία με τον Κ.Δ.

Τα σχόλια της πλειονότητας των **Επιστημόνων** (50%) αναφέρθηκαν στις ευεργετικές συνέπειες που θα έχει η υιοθέτηση του Κ.Δ. ως προς την πρόληψη των αντιπαραθέσεων μεταξύ επιστημόνων και της αναστάτωσης του κοινού, αλλά και στις πιθανές δυσκολίες εφαρμογής του. Ένα μικρό ποσοστό του δείγματος (<10-12%) ανέφερε ότι ο Κ.Δ. εισάγει αμερικανικά πρότυπα, ότι αρκεί ο «Κώδικας της Ευρωπαϊκής Σεισμολογικής Επιτροπής» ή ότι η διαδικασία κατάρτισής του δεν ήταν αντιπροσωπευτική επειδή δεν προηγήθηκε διάλογος.

Η στάση των επιστημόνων επηρεάστηκε μόνο από το φορέα απασχόλησής τους. Έτσι, οι επιστήμονες που απασχολούνταν στα περιφερειακά ΑΕΙ/ΤΕΙ και σε «άλλους φορείς» (π.χ. δημόσιοι και διεθνείς οργανισμοί, ιδιωτικές εταιρείες και ιδιωτικά ερευνητικά κέντρα κτλ.) ήταν πιο θετικοί έναντι του Κ.Δ., σε σύγκριση με τους επιστήμονες που απασχολούνταν σε δημόσια ερευνητικά κέντρα ή στα ΑΕΙ/ΤΕΙ του Λεκανοπεδίου Αττικής. Αν η διαφορά οφείλεται σε διαφορές στην αντίληψη αυτάρκειας των κεντρικών ΑΕΙ/ΤΕΙ και ερευνητικών κέντρων ή σε κάποιες αντιπαλότητες μεταξύ κέντρου και περιφέρειας ως προς τη διαχείριση της πληροφορίας, αυτό χρήζει περαιτέρω έρευνας. Πάντως, αξίζει να σημειωθεί ότι οι στάσεις των επιστημόνων για τον Κ.Δ. δεν σχετίζονταν με τη «συμμετοχή των επιστημόνων σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ», - γεγονός που σημαίνει ότι ο Κ.Δ. είναι υπεράνω πολιτικών σκοπιμοτήτων.

4. Η Δημοσιογραφική Κάλυψη, τα Μέτωπα Δράσης, οι Πηγές Πληροφόρησης, το Επίπεδο Γνώσεων και οι Επαγγελματικές Ανάγκες των Δημοσιογράφων σε Έκτακτες Καταστάσεις.

α. Τα μέτωπα δράσης των Δημοσιογράφων στο σεισμό της Πάρνηθας. Μεγάλα ποσοστά του δείγματος (65%+) των Δημοσιογράφων δραστηριοποιήθηκαν στα μέτωπα των εργοστασίων Ρικομέξ (81%) και Φουρλή (69,2%), καθώς και στην Πολυκατοικία στην Μεταμόρφωση (65,4%). Μικρότερα ποσοστά (<50%) έδρασαν στην εταιρεία ΦΙΑΛΟΠΑΣΤ στο Μενίδι (31%) και στον Παιδικό Σταθμό στο Μενίδι (12%). Δεν χωράει αμφιβολία ότι η ανάπτυξη των δημοσιογράφων στα μέτωπα του σεισμού επηρεάστηκε από την ένταση των καταστροφών (π.χ. αριθμός θανάτων), όπως αυτές έχουν καταγραφεί στον τύπο. Όμως, η συσχέτιση μεταξύ του αριθμού των θανάτων και της ανάπτυξης των Δημοσιογράφων δεν πρέπει να είναι απόλυτη, δεδομένου ότι στο Εργοστάσιο Φουρλή υπήρχαν λιγότεροι θάνατοι από ότι στην Πολυκατοικία της Μεταμόρφωσης. Ωστόσο, η σχετική ερμηνεία αποτελεί υπόθεση εργασίας, που θα πρέπει να εξεταστεί σε μεγαλύτερα και πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα δημοσιογράφων και με περισσότερο συστηματικά/αξιόπιστα στοιχεία για νεκρούς και τραυματίες

Σε ό,τι αφορά τη δραστηριοποίηση των Δημοσιογράφων κατά τις διάφορες μετασεισμικές φάσεις, διαπιστώνεται ότι πάνω από 95% δραστηριοποιήθηκαν κατά τις πρώτες δύο φάσεις, την άμεση μετακαταστροφική περίοδο της διάσωσης και την περίοδο της μεταβατικής αποκατάστασης, και μικρότερα ποσοστά (50% και 58%) κατά τις φάσεις της μόνιμης αποκατάστασης και ανοικοδόμησης—ευρήματα, που σε γενικές γραμμές, συμφωνούν με τις διαπιστώσεις της διεθνούς βιβλιογραφίας. Επίσης, και ως προς τη θεματολογία της σχετικής, δημοσιογραφίας τους, ένα μεγάλο ποσοστό (54%) επικεντρώθηκε στα θύματα, τις επιπτώσεις, τις ζημιές και γενικά τις καταστροφές, αλλά σε συνδυασμό και με τις ενέργειες περίθαλψης, αποκατάστασης, απόδοσης ευθυνών και ανοικοδόμησης.

β. Πηγές πληροφόρησης κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο. Τα δεδομένα της παρούσας έρευνας επαληθεύουν τη διεθνή τάση για εξάρτηση από κρατικές/αρμόδιες πηγές (“command post view”). Οι πρώτες σε συχνότητα πηγές είναι οι ελληνικές ομάδες διάσωσης. Ακολουθούν οι εκπρόσωποι των αρμόδιων κρατικών φορέων (ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ), οι ΟΤΑ, οι πληγέντες, τα ΜΚΟ και οι ξένες ομάδες διάσωσης. Η αξιοποίηση των πληγέντων ως πηγών αποτελεί μια αυξανόμενη τάση διεθνώς, όμως ενέχει και κινδύνους ως προς την αντικειμενική απεικόνιση της μετακαταστροφικής πραγματικότητας.

γ. Γνώσεις για την κοινωνική ψυχολογία των καταστροφών, επίπεδο εξειδίκευσης και μόρφωσης. Στο ειδικά κατασκευασμένο τεστ για την καταγραφή των αντιλήψεων των Δημοσιογράφων ως προς τις αντιδράσεις των κατοίκων στις καταστροφές, τα αποτελέσματα έδειξαν μια μικτή εικόνα. Τα σχετικά υψηλά ποσοστά ορθών απαντήσεων αφορούσαν τις ληλασίες, την εκκένωση περιοχών και το συναινετικό κλίμα, ενώ τα υψηλά ποσοστά λανθασμένων απαντήσεων αφορούσαν τον πανικό, το ψυχολογικό σοκ και το μετατραυματικό στρες. Οι λανθασμένες απαντήσεις αντανακλούν τα σχετικά στερεότυπα της αποδιοργάνωσης της ανθρώπινης συμπεριφοράς σε έκτακτες μαζικές καταστάσεις και εξηγούν ως ένα βαθμό την κυριαρχία του όρου, «πανικός», στις επικεφαλίδες των εφημερίδων, κάθε φορά που εκδηλώνεται ένας σεισμός ανεξάρτητα από το μέγεθός του.

Οι επιδόσεις των **δημοσιογράφων** στο τεστ, *κοινωνική ψυχολογία των καταστροφών*, συνδέονταν θετικά (+) με το εύρος των μετασεισμικών φάσεων που κάλυψε ο δημοσιογράφος και αρνητικά (-) με τον αριθμό των δημοσιογράφων που απασχολούνταν στον οργανισμό. Η εμπειρία με όλο το φάσμα της σεισμικής καταστροφής ενδεχομένως να συμβάλει σε μια αντικειμενικότερη αντίληψη της συμπεριφοράς σε έκτακτες καταστάσεις, όμως δύσκολα ερμηνεύεται μια συσχέτιση που θέλει τους μεγάλους δημοσιογραφικούς οργανισμούς να ενισχύουν στερεότυπες αντιλήψεις για τις καταστροφές—εκτός αν μεσολαβεί κάποια διαδικασία επιλογής στη στελέχωση είτε ως προς τον παράγοντα εμπειρία

είτε ως προς άλλους παράγοντες. Πάντως, οι επιδόσεις δεν σχετίζονταν ούτε με το μορφωτικό επίπεδο των δημοσιογράφων ούτε με την παρακολούθηση μαθημάτων σχετικών με την «κοινωνιολογία των ΜΜΕ και των καταστροφών» από τους δημοσιογράφους. Όμως, μετά από μια ανάλυση (βλ. υποσημείωση 8, Κεφ. IVΓ, σελ. 179) αποδείχθηκε ότι τα ποσοστά των δημοσιογράφων που είχαν παρακολουθήσει μαθήματα σχετικά με την κοινωνιολογία των καταστροφών και τη διαχείριση της πληροφορίας σε έκτακτες καταστάσεις ήταν μόλις 15,0%.

Επειδή οι δημοσιογράφοι συχνά καλούνται να πραγματευτούν εξειδικευμένα θέματα σχετικά με τις φυσικές, τις τεχνολογικές και τις χημικές καταστροφές, εξετάσαμε το επίπεδο μόρφωσης και εξειδίκευσης του δείγματος. Το 54% είχε ανώτερη, ανώτατη ή μεταπτυχιακή μόρφωση, και το 46% ήταν απόφοιτοι Λυκείου. Παρατηρήθηκε, επίσης, και μια αντίστροφη σχέση μεταξύ πανεπιστημιακής μόρφωσης και φοίτησης σε σχολές δημοσιογραφίας. Όλοι οι απόφοιτοι Λυκείου είχαν φοιτήσει σε σχολές δημοσιογραφίας, ενώ η πλειοψηφία των αποφοίτων σε ΤΕΙ/ΑΕΙ δεν είχε φοιτήσει σε σχολές δημοσιογραφίας. Μεταξύ αυτών που είχαν πτυχία και μεταπτυχιακά ΤΕΙ/ΑΕΙ (15), μόνο ένας ανέφερε κάποια εξειδίκευση (π.χ. ηλεκτρονική) που ενδεχομένως να έχει σχέση με τις πολύπλοκες απαιτήσεις των σύγχρονων καταστροφών. Εκτιμάται ότι το γενικό μορφωτικό επίπεδο και το επίπεδο εξειδίκευσης των δημοσιογράφων δεν διευκολύνει τους δημοσιογράφους να χειριστούν αυτοδύναμα τις πολύπλοκες απαιτήσεις των σύγχρονων μαζικών καταστροφών. Προκύπτει ανάγκη αμεσότερης συνεργασίας με ειδικούς/επιστήμονες που μπορούν να βοηθήσουν τους δημοσιογράφους στην εκλαΐκευση των θεωριών τους ή για μεταβολές στο σύστημα κατάρτισης, επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των δημοσιογράφων (π.χ. πτυχιούχοι με δύο ειδικότητες, Επικοινωνιολόγος και Πολιτικός/ή Χημικός Μηχανικός, αλλαγές στα προγράμματα σπουδών ώστε να συμπεριλάβουν μαθήματα όπως «σεισμολογία για δημοσιογράφους», «διαχείριση της πληροφορίας σε έκτακτες καταστάσεις» κτλ.).

δ. Εσωτερικά θέματα της Δημοσιογραφικής Κοινότητας-διαδικασίες προώθησης του έκτακτου ρεπορτάζ και κώδικας δεοντολογίας των δημοσιογράφων. Το 88% του δείγματος ήταν «αρκετά» ή «πολύ ευχαριστημένο» με τις εσωτερικές διαδικασίες προώθησης του έκτακτου ρεπορτάζ, ενώ ένας προέβη σε μια αυτοκριτική σχετικά με την εμπορευματοποίηση πίσω από την «προαναγγελία μεγάλων σεισμών». Επίσης, το 81% δήλωσε ότι η παρούσα διατύπωση του άρθρου 2 εδάφιο ε στον Κ.Δ., που αφορά την αντιμετώπιση από τους δημοσιογράφους των πολιτών «σε καταστάσεις πένθους, ψυχικού κλονισμού και οδύνης», είναι επαρκής, ενώ το 19% δήλωσε ότι χρειάζεται βελτίωση εκφράζοντας τη δυσαρέσκειά του για την εκμετάλλευση του πόνου ή προτείνοντας την εφαρμογή κυρώσεων σε όσους παραβαίνουν τις σχετικές διατάξεις.

ε. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των δημοσιογράφων από τους αρμόδιους φορείς και απαιτήσεις προς την Πολιτεία για ενημέρωσή τους σε έκτακτες καταστάσεις. Το 50% των Δημοσιογράφων του δείγματος θεώρησε ότι το έργο ενημέρωσής τους από τους αρμόδιους, κατά την άμεση μετασεισμική περίοδο, ήταν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό», ενώ ένα περίπου ίδιο ποσοστό (46%) θεώρησε ότι ήταν ανεπαρκές. Στους λόγους των Δημοσιογράφων για την ανεπάρκεια της ενημέρωσής τους συγκαταλέγονταν η ποσοτική ανεπάρκεια, η έλλειψη αμεσότητας, τα προβλήματα στην ανεύρεση αρμόδιων πηγών, η δυσκολία να σχηματιστεί μια συνολική εικόνα των περιοχών, η ελεγχόμενη πληροφόρηση και η ανάγκη μεταστέγασης της ΓΠΠΠ ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση της λειτουργίας. Μια πρόταση πολλών δημοσιογράφων ήταν η λειτουργία ενός καλά οργανωμένου γραφείου τύπου που να ενημερώνει τους δημοσιογράφους σε 24ωρη βάση.

Η αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των **δημοσιογράφων** από τους αρμόδιους φορείς σχετιζόταν θετικά (+) με την παρακολούθηση μαθημάτων σχετικών με την «κοινωνιολογία των ΜΜΕ» και αρνητικά (-) με την ηλικία, τις εμπειρίες από σεισμούς στην Ελλάδα, τις εμπειρίες από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα, τον αριθμό των πηγών πληροφόρησης για το σεισμό της Πάρνηθας, τον αριθμό των μετώπων που κάλυψαν και τις επιδόσεις τους στο τεστ «κοινωνιολογία και ψυχολογία» των καταστροφών. Προφανώς, η αρνητική αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των Δημοσιογράφων από τους αρμόδιους και οι ανωτέρω προτάσεις τους στηρίζονται στις συσσωρευμένες, επαγγελματικές και βιωματικές εμπειρίες των δημοσιογράφων.

Εκτός από το φορέα ενημέρωσης που θα λειτουργεί σε 24ωρη βάση, η πλειονότητα των δημοσιογράφων αναμένει (1) αναβαθμισμένη ποιοτικά και συνεχή ενημέρωση από την Πολιτεία, (2) συστηματικότερη, εγκυρότερη και συνολικότερη ενημέρωση από τους επιστήμονες και (3) άμεση πληροφόρηση από τους εμπλεκόμενους φορείς. Μικρότερα ποσοστά ζητούν άμεση πρόσβαση σε σεισμόπληκτες περιοχές, ενώ υπάρχουν και δημοσιογράφοι που προτείνουν να ελέγχεται η πρόσβαση των δημοσιογράφων στα μέτωπα των επιχειρήσεων.

5. Αντιδράσεις των Ερευνούμενων στο Σεισμό της Πάρνηθας

Με εξαίρεση δύο ομάδων ερευνούμενων, τους Επιστήμονες και τα στελέχη των ΤΑΣ, η συντριπτική πλειονότητα των άλλων κατηγοριών ερευνούμενων ήταν εντός Αττικής την στιγμή που εκδηλώθηκε ο σεισμός της 7.9.1999. Η πλειονότητα των ερευνούμενων που ήταν εντός Αττικής βρισκόταν είτε στη δουλειά, είτε στο σπίτι, είτε στο δρόμο. Το γεγονός

ότι ο σεισμός συνέβηκε αμέσως μετά το πέρας του ωραρίου των δημοσίων υπηρεσιών επέδρασε στην «τοπολειτουργική» θέση των ερευνούμενων.

Χρησιμοποιώντας αυστηρώς το σύστημα ταξινόμησης που βασίζεται στις οδηγίες του ΟΑΣΠ για κατάταξη των **πρώτων αντιδράσεων** ως προς την καταλληλότητά τους στις τρεις «τοπολειτουργικές» θέσεις, διαπιστώσαμε τις εξής κατανομές για τις μεγάλες ομάδες ερευνούμενων. Για την περίπτωση που ήταν **στη δουλειά**: Δημοσιογράφοι (44,5%), στελέχη ΟΤΑ (41,2%), Ενιαίο Δείγμα (40,5%), Επιστήμονες (29,4%), μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (10,6%). Για την περίπτωση που ήταν **στο σπίτι**: Επιστήμονες (50,0%), μέλη της ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (42,9%), Ενιαίο Δείγμα (30,4%) και στελέχη ΟΤΑ (27,8%).⁶ Για την περίπτωση που ήταν **στο δρόμο**: Επιστήμονες (14,3%), μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (7,7%), στελέχη ΟΤΑ (5,9%), Ενιαίο Δείγμα (5,8%). Τα ποσοστά καταλληλότητας για την περίπτωση που βρίσκονταν στο «δρόμο» θα αυξανόταν ως εξής: Επιστήμονες (42,9%), μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (38,5%), στελέχη ΟΤΑ (58,8%) και Ενιαίο Δείγμα (57,3%), αν 4 άλλες αντιδράσεις που αφορούσαν την επικοινωνία με οικείους ή την υπηρεσία, ταξινομούνταν ως κατάλληλες. Όμως, θεωρήθηκε ότι η πρώτη αντίδραση για όσους ήταν στο δρόμο θα έπρεπε να ήταν: «κατευθύνθηκα σε ανοικτό χώρο και στη συνέχεια επικοινωνήσα με οικείους ή την υπηρεσία μου»

Σε ό,τι αφορά την ταξινόμηση των απαντήσεων για τις «ενέργειες στη συνέχεια» (δεύτερη αντίδραση), οι οδηγίες του ΟΑΣΠ που απευθύνονται κυρίως στο ευρύτερο κοινό ήταν δύσκολο να εφαρμοστούν. Χρησιμοποιήθηκαν μικτά συστήματα ταξινόμησης, που βασίστηκαν κυρίως στον προσανατολισμό των ερευνούμενων, είτε στην οικογένεια είτε στην υπηρεσία. Σημειώνεται ότι έντονος προσανατολισμός στην υπηρεσία, σημαίνει ασθενέστερος προσανατολισμός στην οικογένεια. Εξετάζοντας τον υπηρεσιακό προσανατολισμό (π.χ. κέντρο επιχειρήσεων, μετάβαση στο μέτωπο των σεισμών, έλεγχος ζημιών στους ΟΤΑ, συμπαράσταση στους εργαζόμενους, επικοινωνία με υπηρεσία κτλ.) των ερευνούμενων στις τρεις περιπτώσεις, παρατηρήσαμε τα εξής: Για την περίπτωση που ήταν **στη δουλειά**, τα ποσοστά των αντιδράσεων με υπηρεσιακό προσανατολισμό ήταν: στελέχη των ΟΤΑ (58,6%), μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (52,6%), Επιστήμονες (29,5%), Δημοσιογράφοι (55,6%) και Ενιαίο Δείγμα (54,0%). Για την περίπτωση που ήταν **στο σπίτι**, τα ποσοστά ήταν: στελέχη των ΟΤΑ (22,3%), μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (61,3%), Επιστήμονες (83,4%) και Ενιαίο Δείγμα (26,9%). Για την περίπτωση που ήταν **στο δρόμο**, τα σχετικά ποσοστά ήταν: στελέχη των ΟΤΑ (29,5%), μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (69,2%), Επιστήμονες (28,6%) και το Ενιαίο Δείγμα (40,1%). Σχετικά υψηλά και σταθερά ποσοστά με υπηρεσιακό προσανατολισμό και

⁶ Επειδή κανένας από τους δημοσιογράφους δεν ήταν στο σπίτι την ώρα εκδήλωσης του σεισμού, δεν υπάρχει το ανάλογο ποσοστό.

στις τρεις περιστάσεις διακρίνουν τα μέλη της EMAK και του EKAB. Σημειωτέον ότι για κάποιες από τις ανωτέρω ομάδες (π.χ. Επιστήμονες) τα ποσοστά δεν είναι αξιόπιστα λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος.

Η ερευνητική ομάδα προβληματίστηκε ιδιαίτερα με την κατάταξη κάποιων αντιδράσεων, ιδίως για στελέχη και εργαζόμενους στις υπηρεσίες πολιτικής προστασίας. **Πρώτο**, είναι ακατάλληλη η αντίδραση όταν ένα στέλεχος που βρίσκεται στη δουλειά του αντί να καταφύγει κάτω από ένα γερό τραπέζι κατευθυνθεί στο κέντρο επιχειρήσεων; **Δεύτερο**, πώς πρέπει να κατατάσσουμε τις πρώτες αντιδράσεις όπου το άτομο δεν αντιλαμβάνεται το σεισμό, ιδίως όταν βρίσκεται στο δρόμο σε όχημα (π.χ. «οδηγούσα και νόμισα με τρακάρανε»). Τέτοιες αντιδράσεις μπορεί κανείς να τις χαρακτηρίζει ως προσπάθειες ομαλοποίησης και άρνησης κινδύνου, δύσκολα όμως μπορεί κανείς να τις κατατάσσει στο συνεχές της καταλληλότητας-ακαταλληλότητας. **Τρίτο**, πώς να κατατάξει την παρακάτω ακολουθία αντιδράσεων μιας δημοσιογράφου: «έσωσα το κείμενο στον Η.Υ.» (1^η αντίδραση) και στη συνέχεια «μπήκα κάτω από το γραφείο» (2^η αντίδραση). Σύμφωνα με τις οδηγίες του ΟΑΣΠ, η 1^η αντίδραση κατατάσσεται στις ακατάλληλες όπου και την κατατάξαμε. Είναι όμως ακατάλληλη αν το άτομο προλαβαίνει να εκτελέσει με ασφάλεια και τις δύο ενέργειες ή αν αισθάνεται ασφαλές λόγω της μικρής έντασης του σεισμού στο χώρο του ή λόγω της αντισεισμικότητας της κατασκευής του κτιρίου στο οποίο βρίσκεται;⁷ **Τέλος**, υπήρχαν και πολλές αντιδράσεις που δεν ήταν «ενέργειες» αλλά εξέφρασαν «συναισθήματα» (π.χ. έμεινα ψύχραιμος, τρομοκρατήθηκα κτλ.). Αρκεί η έκφραση συναισθήματος «έμεινα ψύχραιμος» για να καταταχθεί στις κατάλληλες αντιδράσεις όπως έγινε στην παρούσα μελέτη ή η κατάλληλη αντίδραση θα ήταν η κατάσταση της ψυχραιμίας να συνοδεύεται και από μια ενέργεια όπως «κράτησα την ψυχραιμία μου και μπήκα κάτω από το τραπέζι»;

Ο προβληματισμός σχετικά με την κατάταξη των αντιδράσεων, με αφορμή τη διερεύνηση των αντιδράσεων των στελεχών, θέτει δύο βασικά ερωτήματα: **Πρώτο**, αν θα πρέπει να υπάρχει εξειδίκευση των οδηγιών ανάλογα με την επαγγελματική ενασχόληση των δυνητικών σεισμόπληκτων. Η εξειδίκευση έχει το πλεονέκτημα ότι θα προκύψουν υψηλότερα ποσοστά καταλληλότητας. Από την άλλη πλευρά υπάρχει το πρότυπο της μητέρας με το μωρό της εν πτήση στην περίπτωση αποσυμπίεσης: πρώτα φορά τη μάσκα οξυγόνου η μητέρα και στη συνέχεια μεριμνά για την ασφάλεια του παιδιού της. Μεταφορικά, το ίδιο μπορεί να ισχύσει και για τα στελέχη πολιτικής προστασίας και τους εργαζόμενους σε υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης. **Δεύτερο**, προκύπτει το ερώτημα αν θα πρέπει να υπάρξει εξειδίκευση οδηγιών, ανάλογα με την ένταση ή την ασφάλεια που αισθάνονται οι κάτοικοι μιας σειсмоγόνος

⁷ Παρόμοια ερωτήματα μπορούν να τεθούν και σε περιπτώσεις άλλων πρώτων αντιδράσεων όπως «δεν έκανα τίποτα», «συνέχισα τις δουλιές μου» κτλ.

περιοχής στις κατασκευές τους. Αν και για λόγους ταξινόμησης ίσως αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη (αν γίνεται συνειδητά), όμως για πρακτικούς λόγους, ιδίως όταν δεν γνωρίζουμε ακόμη επαρκώς όλες τις παραμέτρους των σεισμών και την αλληλεπίδραση τους με τις κατασκευές, οι οδηγίες του ΟΑΣΠ κρίνεται σκόπιμο να συνεχίσουν να βασίζονται στο μοντέλο του «χειρότερου σεναρίου» (worst case scenario).

Δ. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ, ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ, ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

1. Αξιολόγηση της Διαδικασίας Συντονισμού Ενεργειών, Παρεμβάσεων και Υπηρεσιών αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.1999

Ερωτήσεις για την αξιολόγηση του έργου του συντονισμού μετά το σεισμό, με μικρές διαφορές στη διατύπωση, τέθηκαν σε διάφορες ομάδες ερευνούμενων. Γενικά, περισσότερο ικανοποιημένα (από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό») με το έργο του συντονισμού ήταν το στέλεχος της Περιφέρειας και τα στελέχη των ΠΣΕΑ. Ακολουθούν τα στελέχη του ΟΑΣΠ, οι Υπεύθυνοι των Οικισμών με βαθμολογίες σχεδόν στο επίπεδο του «αρκετά ικανοποιητικού». Έπονται τα στελέχη των ΟΤΑ, οι Επιστήμονες και τα στελέχη των ΜΚΟ με Μέσους Όρους βαθμολογιών που κυμαίνονταν από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικό» αλλά χαμηλότερους από αυτούς των στελεχών του ΟΑΣΠ και των Υπεύθυνων Οικισμών και πιο κοντά στο επίπεδο του «μέτρια ικανοποιητικού». Σημειώνεται ότι τα στελέχη των ΜΚΟ είχαν τις χαμηλότερες βαθμολογίες ως προς την αξιολόγηση των συντονιστικών παρεμβάσεων.⁸

Στη στατιστική ανάλυση των μεγάλων ομάδων (ΟΤΑ και Επιστήμονες), σχετικά με τους πιθανούς παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάσουν την αξιολόγηση του έργου του συντονισμού, δεν διαπιστώθηκε καμία στατιστικά σημαντική σχέση στην περίπτωση των Επιστημόνων. Στην περίπτωση των στελεχών των ΟΤΑ, τα αποτελέσματα συναρτώνται με τη διατύπωση/χρονικό προσδιορισμό της ερώτησης. Η αξιολόγηση του «**έργου συντονισμού αμέσως μετά το σεισμό**» συνδεόταν θετικά (+) με την ηλικία (οι μεγαλύτεροι ήταν πιο θετικοί), καθώς και με την οικογενειακή κατάσταση (πιο θετικοί ήταν οι διαζευγμένοι, μετά οι έγγαμοι και τελευταίοι οι άγαμοι που είχαν και τη χαμηλότερη βαθμολογία). Η αξιολόγηση του «**έργου συντονισμού από την Πολιτεία**» σχετιζόταν αρνητικά (-) με το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών και θετικά (+) με την έκταση των βλαβών στις επιχειρήσεις (κόκκινος

⁸Τα στελέχη των Νομαρχιών βαθμολόγησαν διαφορετικά το έργο του συντονισμού, ανάλογα με τη διατύπωση της ερώτησης, «αρνητικότερα» (κάτω από «μέτρια») όταν πρόκειται για το «έργο του συντονισμού ενεργειών αμέσως μετά το σεισμό» και «θετικότερα» (σχεδόν «αρκετά ικανοποιητικό») όταν πρόκειται για το «έργο της Πολιτείας σχετικά με το συντονισμό ενεργειών».

χαρακτηρισμός) του ΟΤΑ προέλευσης. Θα πρέπει να διερευνηθεί αν η τελευταία συσχέτιση (έκταση των βλαβών) μπορεί να ερμηνευτεί από τους προηγούμενους δημογραφικούς παράγοντες (π.χ. ηλικία, μορφωτικό επίπεδο) ή είναι αποτέλεσμα μιας κατάλληλης παρέμβασης εκ μέρους της Πολιτείας.

Ερευνώντας τους λόγους όσων από τα στελέχη των ΟΤΑ, των Επιστημόνων και άλλων μικρότερων ομάδων ερευνούμενων δεν ήταν ικανοποιημένοι με το έργο του συντονισμού, διαπιστώσαμε τα εξής: Οι απαντήσεις τους δεν περιορίστηκαν μόνο σε επισημάνσεις σχετικά με το συντονισμό (π.χ. ανυπαρξία συντονισμού, απουσία ουσιαστικού συντονισμού, εμπλοκή πολλών φορέων, απουσία ενιαίου φορέα, επικαλύψεις/συγκρούσεις αρμοδιοτήτων, έλλειψη ενημέρωσης για το ρόλο των εμπλεκόμενων στις αυτοψίες, ο συντονισμός βασιζόταν στο φιλότιμο και όχι σε οργανωμένες προσπάθειες, χρειάζεται νέος «Ξενοκράτης» κτλ.) αλλά επισήμαναν και άλλες ελλείψεις/κακές πρακτικές (π.χ. απειρία σε σχέση με τον απρόσμενο σεισμό, ευνοιοκρατία στη διανομή σκηνών, τροφίμων, εφοδίων κτλ., ανεπαρκείς γνώσεις αρμοδίων για την περιοχή, καθυστερήσεις στην ανάπτυξη των μέσων για την παροχή βοήθειας, επικράτηση της γραφειοκρατικής λογικής, ολιγωρία λόγω έλλειψης Μηχανικών κτλ.). Αξιοπρόσεκτη είναι η παρατήρηση ενός στελέχους των ΜΚΟ σχετικά με το ρόλο της ΤΑ στην αποκατάσταση: «η ΤΑ δεν είχε την ετοιμότητα, τα κανάλια επικοινωνίας ή ένα σχέδιο δράσης για να αξιοποιήσει την προσφορά των εθελοντικών οργανώσεων». Ενδεχομένως, το αναθεωρημένο νομοθετικό πλαίσιο της ΓΠΠΠ, με την αναβάθμιση του ρόλου των ΟΤΑ και των εθελοντικών οργανώσεων, να αποτελέσει τη βάση για την υπέρβαση κάποιων από τα παραπάνω προβλήματα.

2. Αξιολόγηση της Συνεργασίας μεταξύ των Φορέων αμέσως μετά το Σεισμό και κατά τη Διάρκεια της Αποκατάστασης

α. Συνεργασία των ΜΚΟ με τις Ελληνικές ομάδες διάσωσης (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ), Ξένες ομάδες διάσωσης, ΓΓ περιφέρειας, Δήμους, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, ΟΑΣΠ, ΓΓΠΟ, Νοσοκομεία/κλινικές, άλλες ΜΚΟ και ΜΜΕ). Σχετικά υψηλές βαθμολογίες δόθηκαν από τα στελέχη των ΜΚΟ στη συνεργασία με τα νοσοκομεία/κλινικές και τις άλλες ΜΚΟ, και σχετικά χαμηλές στη συνεργασία με τα ΜΜΕ, τη ΓΠΠΠ και τις ξένες ομάδες διάσωσης.⁹ Η βαθμολόγηση της συνεργασίας με κάποιους από τους παραπάνω φορείς επηρεάστηκε από το φορέα προέλευσης των στελεχών, με τα στελέχη από φορείς ψυχο-κοινωνικής υποστήριξης να προβαίνουν σε θετικότερες αξιολογήσεις και τα στελέχη του Ε.Ε.Σ. και των

⁹ Αναφέρονται οι υψηλότερες και οι χαμηλότερες βαθμολογίες. Οι βαθμολογίες για τους υπόλοιπους φορείς ήταν ενδιάμεσες.

Προσκόπων/Οδηγών σε αρνητικότερες αλλά και από το μορφωτικό επίπεδο, με τα στελέχη που έχουν υψηλότερα επίπεδα μόρφωσης να αξιολογούν θετικότερα τις συνεργασίες.

β. Συνεργασία των Υπεύθυνων Οικισμών με κρατικούς φορείς, οργανισμούς κοινής ωφέλειας, ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ, Περιφέρεια, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Δήμους, ΜΚΟ, Εκκλησία, Ευεργέτες και τα ΜΜΕ. Οι Υπεύθυνοι των Οικισμών έδωσαν υψηλότερες βαθμολογίες στη συνεργασία τους με τις ΜΚΟ, τους οργανισμούς κοινής ωφέλειας, τους δήμους και την Εκκλησία και χαμηλότερες στη συνεργασία με τους υπόλοιπους φορείς. Παρατηρήθηκε μια τάση για Υπεύθυνους Οικισμών από μεγαλύτερους οικισμούς και από οικισμούς με αργοπορημένη έναρξη να εκφράζουν μεγαλύτερη ικανοποίηση με τις συνεργασίες. Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται είτε σε ευνοϊκότερη μεταχείριση των μεγάλων οικισμών ή/και σε βελτίωση στην παροχή υπηρεσιών εκ μέρους των φορέων κατά τη διάρκεια της αποκατάστασης.

γ. Συνεργασία του ΟΑΣΠ με άλλους φορείς. Σχετικά υψηλά επίπεδα ικανοποίησης (από «αρκετά» έως πολύ ικανοποιητική») εξέφρασαν τα στελέχη του ΟΑΣΠ ως προς τη συνεργασία του ΟΑΣΠ με άλλους φορείς (π.χ. ΕΜΑΚ, ΕΚΑΒ, ξένες ομάδες, ομάδες, τοπικές αρχές) όσον αφορά το έργο της διάσωσης και του απεγκλωβισμού, το έργο της ενημέρωσης των κατοίκων από το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο και τα ΑΕΙ καθώς και ως προς τη συνεργασία με άλλους κρατικούς και τοπικούς φορείς (ΓΓΠΠ, ΥΑΣ, Λοιπά Υπουργεία, Περιφέρεια, Νομαρχίες και ΟΤΑ) για το έργο της διάσωσης, αποκατάστασης και ανοικοδόμησης. Σχετικά χαμηλότερα επίπεδα ικανοποίησης (σχεδόν «αρκετά ικανοποιητική») παρατηρήθηκαν ως προς τη συνεργασία του ΟΑΣΠ με τους ΟΤΑ και τις Νομαρχίες για την άρση επικινδυνότητας, ενώ υπήρχε κάποια διακύμανση, σε υψηλά όμως επίπεδα, ως προς την αξιολόγηση της συνεργασίας του ΟΑΣΠ με κρατικούς και τοπικούς φορείς για τη συγκρότηση των κλιμακίων Μηχανικών.

δ. Συνεργασία της ΥΑΣ και των ΤΑΣ με άλλους φορείς. Σε γενικές γραμμές, από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική» βαθμολόγησαν τα στελέχη των ΤΑΣ και της ΥΑΣ το επίπεδο της συνεργασίας τους με κρατικούς, τοπικούς και ιδιωτικούς φορείς (ΥΑΣ/ΤΑΣ, ΓΑΣ, ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ, ΥΠΕΘΟ, Τράπεζες, υπεύθυνοι καταυλισμών, ΟΑΕΔ, ΟΤΑ, Νομαρχία, Περιφέρεια, πληγέντες, Μηχανικοί και ΜΜΕ). Μόνο σε δύο περιπτώσεις (ΟΤΑ και Νομαρχίες), τα στελέχη της ΥΑΣ αξιολόγησαν τη συνεργασία ως σχεδόν «αρκετά ικανοποιητική».

ε. Συνεργασία των Νομαρχιών και της Περιφέρειας ως προς τη σύνταξη, προώθηση και αξιοποίηση από τον ΟΑΣΠ και τη ΓΓΠΠ των αρχικών, περιοδικών και εξαμηνιαίων

αναφορών για την έκταση των ζημιών και την πορεία αποκατάστασης. Τα στελέχη της Νομαρχίας έκριναν από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητική» τη σχετική συνεργασία, ενώ το στέλεχος της Περιφέρειας έκρινε τη συνεργασία με τον ΟΑΣΠ, τη ΓΓΠΠ και τις Νομαρχίες ως «πολύ ικανοποιητική»

Η αξιολόγηση της συνεργασίας με άλλους φορείς, ιδίως όταν οι συνεργαζόμενοι φορείς και τα συνεργαζόμενα πρόσωπα βρίσκονται σε ιεραρχική θέση, θέση εποπτεύοντος/εποπτευόμενου, προϊστάμενου/υφιστάμενου, αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα για τους κοινωνικούς επιστήμονες και για τις επιτόπιες έρευνες. Τέτοιες καταστάσεις εξάρτησης ευνοούν είτε την άρνηση απάντησης στην ερώτηση, είτε την ευνοϊκή αξιολόγηση, είτε τις διπλωματικές απαντήσεις, και συνηγορούν για διασταύρωση των σχετικών στοιχείων με τη χρήση περισσότερο έμμεσων μορφών μεθοδολογίας και τεχνικών.

3. Συντονισμός και Συνεργασία μεταξύ των Ομάδων Διάσωσης και άλλων Συναρμόδιων Φορέων.

α. Αξιολόγηση του συντονισμού ενεργειών διάσωσης και της επικοινωνίας μεταξύ των συνεργείων και των νοσοκομείων Τα Στελέχη Διάσωσης (τα 8 ανώτερα στελέχη της ΕΜΑΚ, του ΕΚΑΒ, των ΓτΚ και των ΓχΣ) έκριναν από «μέτρια» έως «αρκετά αποτελεσματικές» το συντονισμό των ενεργειών διάσωσης, αλλά από «λίγο» έως «μέτρια αποτελεσματικές» τις επικοινωνίες μεταξύ των συνεργείων διάσωσης και των νοσοκομείων. Η αξιολόγηση των συντονιστικών δραστηριοτήτων «συνδεόταν» θετικά (+) με τα έτη προϋπηρεσίας και αρνητικά (-) με το μορφωτικό επίπεδο και τον αριθμό των επιχειρησιακών μετώπων αλλά το μέγεθος του δείγματος (N=8) δεν επιτρέπει την εξαγωγή οριστικών συμπερασμάτων.

β. Αξιολόγηση από τα Στελέχη Διάσωσης του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ των φορέων των στελεχών διάσωσης και άλλων φορέων (νοσοκομεία, άλλες ελληνικές ομάδες διάσωσης, ξένες αποστολές, Περιφέρεια, Δήμοι, ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ, ΜΚΟ, ΜΜΕ). Τα στελέχη έκριναν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική» τη συνεργασία με νοσοκομεία και κλινικές και από «λίγο» έως «μέτρια ικανοποιητική» τη συνεργασία με τη ΓΓΠΠ, τις Νομαρχίες, τα ΜΜΕ και την Περιφέρεια. Κάποιοι παράγοντες «συνδεόταν» είτε θετικά (π.χ. έτη προϋπηρεσίας, αριθμός επιχειρησιακών μετώπων) είτε αρνητικά (π.χ. μορφωτικό επίπεδο, επάγγελμα των ιατρών) με την αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας.

γ. Αξιολόγηση από τους πυροσβέστες της ΕΜΑΚ της συνεργασίας μεταξύ της ΕΜΑΚ και άλλων φορέων (ξένα συνεργεία, ιατροί του ΕΚΑΒ, πληρώματα του ΕΚΑΒ,

Μηχανικοί). Από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική» έκριναν τα μέλη της ΕΜΑΚ τη συνεργασία με τους Ιατρούς και τα πληρώματα του ΕΚΑΒ, και σχεδόν «αρκετά ικανοποιητική» τη συνεργασία με τις ξένες ομάδες διάσωσης και τους Μηχανικούς. Ως λόγοι για την σχετικά χαμηλότερη βαθμολόγηση της συνεργασίας με τους Μηχανικούς, οι Πυροσβέστες της ΕΜΑΚ ανέφεραν την ανεπάρκεια της ενημέρωσης για την επικινδυνότητα των κατασκευών. Παράλληλα, πρότειναν ταυτόχρονη συνεργασία (ασκήσεις ετοιμότητας) της ΕΜΑΚ και των Μηχανικών στον τόπο των επιχειρήσεων και μετάδοση των σχετικών γνώσεων στα συνεργεία της ΕΜΑΚ μέσα από πρακτική εξάσκηση.

Ως λόγοι για την επίσης σχετικά χαμηλότερη βαθμολόγηση της συνεργασίας με τις ξένες ομάδες αναφέρθηκαν τα προβλήματα επικοινωνίας/γλώσσας, οι διαφορετικοί τρόποι εργασίας και τα διαφορετικά εργαλεία, η έλλειψη καταμερισμού εργασίας, η παράλληλη εργασία καθώς και η διαφορετική επικινδυνότητα μεταξύ των ελληνικών και ξένων συνεργείων διάσωσης. Πρότειναν την κοινή εκπαίδευση των ξένων και των ελληνικών ομάδων.

Παράγοντες που συνδέονται θετικά (+) με την αξιολόγηση της συνεργασίας με άλλους φορείς από τα μέλη της ΕΜΑΚ ήταν (1) ο αριθμός των παιδιών (συνεργασία με ξένες ομάδες), (2) ο αριθμός των παιδιών κάτω των 12 ετών (συνεργασία με ξένες ομάδες), (3) ο αριθμός των επιχειρησιακών μετώπων (συνεργασία με ιατρούς του ΕΚΑΒ) και οι εμπειρίες από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα (συνεργασία με Μηχανικούς). Το μορφωτικό επίπεδο των Πυροσβεστών συνδεόταν αρνητικά (-) με την αξιολόγηση της συνεργασίας με τους Μηχανικούς. Τέλος, οι Πυροσβέστες και οι Δόκιμοι Αρχιπυροσβέστες έκριναν θετικότερα τη συνεργασία με τους Μηχανικούς, σε σύγκριση με τους Αρχιπυραγούς και Πυραγούς, που σημαίνει ότι η θέση θα συσχετίζεται και με το μορφωτικό επίπεδο των Πυροσβεστών. Συνεπώς, οι προτάσεις της ΕΜΑΚ για κοινές ασκήσεις ετοιμότητας αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα.

δ. Αξιολόγηση από τα μέλη της ΕΜΑΚ του έργου του συντονισμού από την καθοδήγηση. Οι 75% των Πυροσβεστών αξιολόγησαν το σχετικό έργο από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό». Η μειοψηφία (25%) που το θεώρησε ανεπαρκές ανέφερε την ανυπαρξία ενιαίου κεντρικού συντονισμού, την προβολή ανωτέρων στελεχών στα ΜΜΕ και την ακατάλληλη στελέχωση των ομάδων διάσωσης από έμπυχο (εξειδικευμένο) και άπυχο (εργαλεία) υλικό. Για τη βελτίωση της κατάστασης πρότειναν τη ανάπτυξη ενιαίου φορέα συντονισμού, την απαγόρευση των ΜΜΕ από το θέατρο επιχειρήσεων, το διαχωρισμό των αντικειμένων των φορέων διάσωσης και τις συχνές ασκήσεις ετοιμότητας.

ε. Αξιολόγηση του συστήματος επικοινωνίας μεταξύ των μετώπων διάσωσης, ασθενοφόρων και νοσοκομείων και της συνεργασίας των πληρωμάτων του ΕΚΑΒ με την ΕΜΑΚ και τις ξένες ομάδες διάσωσης. Το 72,7% των εργαζόμενων του ΕΚΑΒ βαθμολόγησε από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική» τη συνεργασία με τις ξένες ομάδες διάσωσης, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για τη συνεργασία με την ΕΜΑΚ και το σύστημα επικοινωνίας ήταν 66,7% και 51,6%. Τα μέλη των συνεργείων του ΕΚΑΒ που ήταν δυσαρεστημένα με τη **συνεργασία με την ΕΜΑΚ** ανέφεραν μεταξύ άλλων προβλήματα σχετικά με τη σύγκρουση αρμοδιοτήτων μεταξύ των δύο φορέων στα μέτωπα των επιχειρήσεων. Προέβησαν σε σχετικές προτάσεις, όπως η εκπαίδευση σε θέματα μαζικών καταστροφών, οι κοινές ασκήσεις ετοιμότητας και ο καλύτερος καθορισμός των πεδίων δράσης των δύο φορέων. Τα **δυσαρεστημένα με το σύστημα επικοινωνίας** μέλη του ΕΚΑΒ ανέφεραν την ανεπάρκεια/ανυπαρξία του συστήματος, την έλλειψη συντονισμού/επικοινωνίας μεταξύ της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, την έλλειψη ανταπόκρισης των νοσοκομείων, τα οποία δεν είχαν αντιληφθεί το μέγεθος της καταστροφής και την παρεμπόδιση του έργου του συντονισμού από την παρουσία των περιéργων. Για την υπέρβαση του προβλήματος πρότειναν τη δημιουργία κοινού συντονιστικού κέντρου Αστυνομίας, ΕΜΑΚ και ΕΚΑΒ, την εγκατάσταση περιπτέρου πληροφόρησης για τους περιéργους, πρωτόκολλα παράδοσης και παραλαβής των τραυματιών στα νοσοκομεία και τη δημιουργία ενός φορέα για την εκπαίδευση των πληρωμάτων και των υπαλλήλων των νοσοκομείων σε θέματα καταστροφών (βλ. Δ. Πύρρος κ.α., Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Ιατρικής των Καταστροφών, 2002).

Η αξιολόγηση της συνεργασίας του ΕΚΑΒ με τις ξένες ομάδες διάσωσης συνδεόταν αρνητικά(-) με τον αριθμό των παιδιών κάτω των 12 ετών που είχαν οι εργαζόμενοι στα συνεργεία του ΕΚΑΒ. Σημειωτέον, ότι η ίδια μεταβλητή συνδεόταν θετικά (+) με τη συνεργασία με ξένες ομάδες στην περίπτωση της ΕΜΑΚ. Δηλαδή, αναρωτιέται κανείς αν οι πυροσβέστες εμπιστεύονται τις ξένες ομάδες περισσότερο από ότι οι εργαζόμενοι του ΕΚΑΒ, που για λόγους που προαναφέρθηκαν, ενδέχεται να έχουν μια αυξημένη ευαισθησία για την ασφάλεια των μικρών τους παιδιών;

4. Αξιολόγηση της Λειτουργίας και Αποτελεσματικότητας των Κέντρων Επιχειρήσεων (Κ.ΕΠ.) και Συντονιστικών Οργάνων μετά το Σεισμό της Πάρνηθας.

α. Δημιουργία και λειτουργία Κέντρων Επιχειρήσεων στους ΟΤΑ, τις Νομαρχίες και την Περιφέρεια Αττικής. Σαράντα-τρία Κέντρα Επιχειρήσεων (47%) δημιουργήθηκαν από τους ΟΤΑ του δείγματος μετά το σεισμό της 7.9.1999. Η τάση για δημιουργία Κ.ΕΠ. ήταν εντονότερη στους ΟΤΑ του Ν. Πειραιώς και Αττικής, σε σύγκριση με τους ΟΤΑ των Ν. Δ.

Δυτ. και Αν. Αττικής. Επιπλέον, η τάση για λειτουργία Κ.ΕΠ. σχετιζόταν με τους δείκτες βλαβών στους ΟΤΑ (αριθμός κόκκινων και κίτρινων κατασκευών) καθώς και με το δείκτη σεισμικής έντασης της περιοχής. Σε 42% των Κ.ΕΠ. των ΟΤΑ, συμμετείχαν αποκλειστικά παράγοντες των ΟΤΑ, ενώ μόνο σε 7% των Κ.Ε.Π. συμμετείχαν και εκπρόσωποι των Υπουργείων, του Στρατού, της ΕΛΑΣ, των ΜΚΟ, της Νομαρχίας και της Περιφέρειας σύμφωνα με τις απαιτήσεις μιας «ολοκληρωμένης διαχείρισης των καταστροφών». Οι 79% των ΟΤΑ, όπου λειτούργησαν Κ.ΕΠ., ανέφεραν ότι αντιμετώπισαν προβλήματα όπως η εξεύρεση Μηχανικών, η διενέργεια αυτοψιών, οι απαιτήσεις των κατοίκων, η ανεπάρκεια υλικού (π.χ. σκηνές, φάρμακα, τρόφιμα), η χωροθέτηση καταυλισμών και η κατανομή της βοήθειας σε είδος.

Κέντρα Επιχειρήσεων, σύμφωνα με τα στελέχη της Νομαρχίας και της Περιφέρειας, λειτούργησαν και στις 4 Νομαρχίες καθώς και στην Περιφέρεια. Σύμφωνα με το στέλεχος της Περιφέρειας, τα Συντονιστικά Νομαρχιακά Όργανα συγκλήθηκαν με αφορμή το σεισμό, ενώ στέλεχος της Νομαρχίας αναφέρει ότι στην δική του Νομαρχία το ΣΝΟ λειτούργησε ατύπως. Τα στελέχη των Νομαρχιών αξιολόγησαν από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικές» τη σύγκλιση, τη λειτουργία και αποτελεσματικότητα των ΣΝΟ στο σεισμό της 7.9.1999. Επίσης, τα στελέχη των Νομαρχιών θεώρησαν ως «μέτρια ικανοποιητικό» και το στέλεχος της Περιφέρειας ως «αρκετά ικανοποιητικό» το θεσμικό πλαίσιο για τα Σ.Ν.Ο. (στόχους, σύγκλιση, σύνθεση και λειτουργία).

β. Αξιολόγηση των Κέντρων Επιχειρήσεων και Συντονιστικών Διυπουργικών Οργάνων του ΟΑΣΠ και της ΓΓΠΠ. Κ.ΕΠ. λειτούργησαν και στους δύο φορείς μετά το σεισμό της Πάρνηθας. Τα στελέχη της ΓΓΠΠ αξιολόγησαν ως «πολύ ικανοποιητική» τη λειτουργία του Κ.ΕΠ. της ΓΓΠΠ, και τα στελέχη του ΟΑΣΠ αξιολόγησαν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητική» τη λειτουργία του Κ.ΕΠ. του ΟΑΣΠ. Τα μέλη του ΣΔΟ αξιολόγησαν τη λειτουργία του Κ.ΕΠ. της ΓΓΠΠ από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητική», ενώ η πλειοψηφία δε γνώριζε για το Κ.ΕΠ. του ΟΑΣΠ. Μέλος του ΣΔΟ που είχε και εμπλοκή στα γεγονότα κατά την άμεση μετασεισμική περίοδο επισήμανε ότι τα Κ.ΕΠ. θα πρέπει να ενοποιηθούν και ότι το Κ.ΕΠ. της ΓΓΠΠ θα πρέπει να μετακινηθεί και να βελτιώσει την επικοινωνία του.

Η λειτουργία του Κ.ΕΠ. της ΓΓΠΠ σημαίνει και παράλληλη σύγκλιση του ΣΔΟ από το ΓΓΠΠ. Τα περισσότερα στοιχεία δείχνουν ότι το ΣΔΟ δεν συγκλήθηκε, ή ότι λειτούργησε άτυπα μετά το σεισμό της 7.9.1999. Ένα από τα πρώην στελέχη της ΓΓΠΠ αναφέρει ότι δεν πραγματοποιήθηκε σύγκλιση, ενώ το άλλο αναφέρει ότι η σύγκλιση πραγματοποιήθηκε άτυπα. Επίσης, τρία από τα πρώην μέλη του ΣΔΟ στην έρευνα δεν γνώριζαν αν

πραγματοποιήθηκε σύγκλιση. Όμως, τα 4 από τα 5 στελέχη του ΣΔΟ ανέφεραν ότι υπήρχαν σχετικές διαβουλεύσεις. Τα μέλη του ΣΔΟ αξιολόγησαν ως «αρκετά ικανοποιητικές» τις διαδικασίες σύγκλισης, σύνθεσης και λειτουργίας για την αντιμετώπιση των συνεπειών του σεισμού της 7.9.1999, και από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικό» το θεσμικό πλαίσιο του ΣΔΟ. Σημειώνεται ότι με το Ν. 3013/2002 αναμορφώθηκε το σχετικό θεσμικό πλαίσιο και το ΣΔΟ αντικαταστάθηκε από το αναβαθμισμένο Κεντρικό Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής Προστασίας.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΗΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ: ΠΡΟΛΗΨΗ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

1. Μέτρα Αντισεισμικής Προστασίας των ΟΤΑ, των Νομαρχιών και της Περιφέρειας Αττικής

α. Μέτρα αντισεισμικής προστασίας στους ΟΤΑ και ανασταλτικοί παράγοντες. Καταγράφοντας την ετοιμότητα των ΟΤΑ σε οκτώ τομείς, σύμφωνα με τον Ν. 2344/95 και το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί» του 1999, παρατηρήσαμε ότι η βαθμολογία ήταν κάτω από τη βάση (50%) στην πλειονότητα των τομέων προστασίας. Μεγαλύτερη ετοιμότητα (51% έως 53%) διαπιστώθηκε στους τομείς «τήρησης στατιστικών στοιχείων δυναμικού», «εξεύρεσης/καθορισμού χώρων υποδοχής» και «λειτουργίας εθελοντικών ομάδων πολιτών». Μικρότερη ετοιμότητα (33% έως 44%) παρατηρήθηκε στους τομείς «εξειδίκευση σχεδίου πολιτικής προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί», «συγκρότηση μονάδων πολιτικής προστασίας» και «λειτουργία Κέντρου Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας». Πολύ χαμηλό ήταν το ποσοστό (19%) που έχουν «εκπονήσει σχέδιο εκκένωσης χώρων υψηλής επικινδυνότητας.» Είναι προφανές ότι στο επίπεδο του πρώτου βαθμού αυτοδιοίκησης υπάρχουν ακόμη πολλά περιθώρια για βελτίωση της ετοιμότητας.

Στους ανασταλτικούς παράγοντες που τα στελέχη των ΟΤΑ επικαλούνται για τη μη εφαρμογή των προδιαγραφών, συγκαταλέγονται οι παρακάτω: (1) η έλλειψη εμπειρίας με το συγκεκριμένο σεισμικό κίνδυνο, (2) η λειτουργία/ενεργοποίηση όταν προκύψει ανάγκη (3) η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, μέσων και πόρων, (4) η απουσία σχεδίων, προδιαγραφών, ενημέρωσης και καθοδήγησης από την Πολιτεία, (5) η ύπαρξη σχετικών μονάδων/λειτουργιών/χώρων σε άλλα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης (6) η ύπαρξη ανοικτών χώρων στον ΟΤΑ (7) η κακή οργάνωση του ΟΤΑ και της Δημόσιας Διοίκησης, (8) η αδιαφορία και η νοοτροπία των πολιτών και (9) το ότι κάποια από τα μέτρα προστασίας βρίσκονταν στο στάδιο της επεξεργασίας κατά τη διεξαγωγή της έρευνας. Είναι ευνόητο ότι κάποιες από τις επικλήσεις ισοδυναμούν με άρνηση του κινδύνου (π.χ. 1, 2, 6), ενώ άλλες

(π.χ. 5) προϋποθέτουν προσύμφωνα και πρωτόκολλα συνεργασίας. Για κάποιες άλλες (3 και 4) θα πρέπει η Πολιτεία να μεριμνήσει ανάλογα, ώστε να αρθούν οι ανασταλτικοί παράγοντες.

Με βάση το βαθμό εφαρμογής (ΝΑΙ/ΟΧΙ) των παραπάνω μέτρων, αναπτύχθηκε δείκτης αντισεισμικής ετοιμότητας που κυμαινόταν από 0 έως 7. Η κατανομή των ΟΤΑ στο δείκτη ετοιμότητας έγερνε προς τα χαμηλά επίπεδα, δεδομένου ότι το 64% είχε δείκτη αντισεισμικής ετοιμότητας <3,0. Γενικά, διαπιστώθηκε μια θετική σχέση μεταξύ του δείκτη αντι-σεισμικής ετοιμότητας και της έκτασης των βλαβών (αριθμός κόκκινων και κίτρινων χαρακτηρισμών των επιχειρήσεων). Αυτό ενδεχομένως να σημαίνει ότι «το πάθημα έγινε μάθημα», δεδομένου ότι είχαν μεσολαβήσει δύο έτη από το σεισμό της 7.9.1999.

Πέρα από το θεσμικά μέτρα προστασίας που προβλέπονται από το Ν. 2344/95, οι ΟΤΑ ερωτήθηκαν αν μετά το σεισμό έλαβαν μέτρα ετοιμότητας που αποσκοπούσαν στην ενίσχυση της ετοιμότητας σε περίπτωση μελλοντικών σεισμών. Το 50% απάντησε ότι δεν έλαβε κανένα μέτρο, εκτός από τον έλεγχο των κατασκευών και τα μέτρα ανακούφισης. Εκτιμάται όμως ότι ένα ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ 20% και 30% του δείγματος πέρα από τα βραχυχρόνια μέτρα (π.χ. αυτοψίες, έλεγχος κατασκευών, μέτρα ανακούφισης κτλ.) έλαβε επιπλέον και μέτρα πρόληψης (π.χ. ενημέρωση δημοτών, αλλαγή χρήση γης, πολεοδομικές παρεμβάσεις, αλλαγές ΓΟΚ, μείωση συντελεστή ύψους κτλ.).

β. Μέτρα προστασίας στις Νομαρχίες και την Περιφέρεια Αττικής. Στην περίπτωση της Νομαρχίας, τα δύο από τα τρία στελέχη απάντησαν καταφατικά για την εφαρμογή τριών από τα επτά μέτρα προστασίας (εξειδίκευση σχεδίων, λειτουργία Κ.ΕΠ., και τήρηση στοιχείων δυναμικού). Για τα υπόλοιπα μέτρα, το ένα στέλεχος απάντησε καταφατικά, το άλλο αρνητικά και το τρίτο δεν γνώριζε την κατάσταση. Στην περίπτωση της Περιφέρειας, είχαν εφαρμοστεί τα σχετικά με την τήρηση στοιχείων, τη σύσταση Μονάδας Πολιτικής Προστασίας, τη λειτουργία Κέντρου επιχειρήσεων και τις ασκήσεις ετοιμότητας αλλά δεν είχε προχωρήσει η εξειδίκευση του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί».

2. Διευθύνσεις και Τμήματα Πολιτικής Σχεδίασης Έκτακτης Ανάγκης (ΠΣΕΑ) των Υπουργείων και Νομαρχιών/Περιφέρειας

Μετά το σεισμό της Πάρνηθας, οι διευθύνσεις και τα Τμήματα ΠΣΕΑ των Υπουργείων και των Νομαρχιών δραστηριοποιήθηκαν κατά κύριο λόγο (20%-40%) στο χαρακτηρισμό της καταστροφής, τη χορήγηση επιδομάτων, την άμεση στέγαση, την αποκατάσταση των βασικών υπηρεσιών και κατά δεύτερο λόγο (10%) στην παροχή ψυχο-κοινωνικής υποστήριξης, τη μεταβατική στέγη, την εξασφάλιση υποδοχής και τροφοδοσίας

καταυλισμών, την ενημέρωση των κατοίκων για τη σεισμική ακολουθία και τη μόνιμη στέγαση. Γενικά, τα στελέχη των ΠΣΕΑ δραστηριοποιήθηκαν κυρίως κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο.

Σύμφωνα με το γενικό σχέδιο «Ξενοκράτης», τα Υπουργεία και οι Νομαρχίες/ Περιφέρειες (και οι σχετικές Δ/νσεις ΠΣΕΑ) οφείλουν (α) να εξειδικεύσουν τα σχέδια για τα οποία είναι αρμοδία, να τα κοινοποιήσουν σε συναρμόδιους εμπλεκόμενους φορείς και επίσης (β) να προβούν σε μια σειρά ενεργειών εν καιρώ ειρήνης για να εξασφαλίσουν την ετοιμότητά τους σε περίπτωση καταστροφής. Οι ΠΣΕΑ των Υπουργείων που ήταν στο δείγμα ανέφεραν ότι είχαν προχωρήσει στην εξειδίκευση 20 σχεδίων εκ των οποίων τα 17 (85%) είχαν κοινοποιηθεί μόνο σε δύο αρμόδιους φορείς και 3(15%) σε πέντε συναρμόδιους φορείς, ενώ οι ΠΣΕΑ των Νομαρχιών/Περιφέρειας είχαν εξειδικεύσει 22 σχέδια εκ των οποίων το 50% είχαν κοινοποιήσει σε δύο φορείς και το υπόλοιπο 50% σε τρεις φορείς. Η κοινοποίηση σε περισσότερους συναρμόδιους φορείς, θεωρητικά μπορεί να συμβάλει στον καλύτερο συντονισμό. Όμως, πριν εξαχθούν συμπεράσματα για τη συγκριτική απόδοση των ΠΣΕΑ των Υπουργείων και των Νομαρχιών/Περιφέρειας, θα πρέπει να γίνει μια περισσότερο συστηματική μελέτη για τα αναμενόμενα και τα πραγματικά μεγέθη ως προς τα σχέδια και τις κοινοποιήσεις.

Σε ό,τι αφορά την ολοκλήρωση των ενεργειών ετοιμότητας από τα Υπουργεία και τις Νομαρχίες, **στην περίπτωση των Υπουργείων**, έχει σημειωθεί πρόοδος (67% έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον σε μεγάλο βαθμό) σε 3 από τις 6 ενέργειες (π.χ. εξειδίκευση σχεδίων, καθοδήγηση περιφερειακών υπηρεσιών στην εκπόνηση σχεδίων και τήρηση στοιχείων δυναμικού), ενώ για τις **Νομαρχίες/Περιφέρειες** έχει σημειωθεί σχετικά μεγάλη πρόοδος (67% έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον σε μεγάλο βαθμό) σε 4 από τις 10 ενέργειες (π.χ. μέριμνα για εκπαίδευση προσωπικού/ασκήσεις ετοιμότητας, τήρηση στοιχείων δυναμικού, κοινοποίηση σχεδίων σε φορείς, μέριμνα για συγκρότηση/λειτουργία Τοπικών Κέντρων Επιχειρήσεων). Και στις δύο κατηγορίες ΠΣΕΑ υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης στην πλειονότητα των ενεργειών, όπως στην χαρτογράφηση των κινδύνων, τη στελέχωση των Κέντρων Επιχειρήσεων, την καθοδήγηση επιχειρήσεων στην εκπόνηση σχεδίων στην περίπτωση των Υπουργείων ή στην οργάνωση των Κέντρων Επιχειρήσεων και στη συγκρότηση Μονάδων Πολιτικής Προστασίας στην περίπτωση των Νομαρχιών/Περιφέρειας.

3. Η Αξιολόγηση του Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ) και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης και Πρόβλεψης Σεισμών (ΕΚΠΠΣ) και του Έργου τους

α. Αξιολόγηση του 15ετούς έργου του ΟΑΣΠ και της λειτουργίας και αποτελεσματικότητάς των οργάνων του. Τα στελέχη της Περιφέρειας και της Νομαρχίας αξιολόγησαν από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό» το 15ετές έργο του ΟΑΣΠ, ενώ τα στελέχη των ΟΤΑ το αξιολόγησαν από «μέτρια» έως «αρκετά ικανοποιητικό». Ειδικότερα, για το μεγάλο δείγμα των στελεχών των ΟΤΑ, το 51% αξιολόγησε το 15ετές έργο του ΟΑΣΠ από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό», το 29,4% από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό» και το 19,6% δεν γνώριζε/δεν απάντησε. Εντύπωση προκάλεσε το γεγονός ότι 16,3% των στελεχών των ΟΤΑ δε γνώριζε για το έργο του ΟΑΣΠ. Η στάση των στελεχών για το έργο του ΟΑΣΠ επηρεάστηκε από τη θέση τους (π.χ. τα μόνιμα στελέχη ήταν πιο θετικά σε σύγκριση με το πολιτικά πρόσωπα) και από το εκλογικό αποτέλεσμα του 1998 (στελέχη από τους ΟΤΑ που το 1998 ανέδειξαν προοδευτικούς συνδυασμούς ήταν θετικότερα)-δύο παράγοντες που θα πρέπει να συνδέονται μεταξύ τους.

Στους λόγους που πρόβαλαν όσοι δεν ήταν ικανοποιημένοι με το 15ετές έργο του ΟΑΣΠ περιλαμβάνονται η έλλειψη ουσιαστικού έργου πρόληψης, τα κενά στο έργο της ενημέρωσης των κατοίκων, η απουσία ενιαίας άποψης στους επιστήμονες, ο αργός ρυθμός λειτουργίας, η έμφαση στη βραχυχρόνια περίοδο (κατά την περίοδο του σεισμού), η έλλειψη υποδομής και εξειδικευμένου προσωπικού και η ανεπάρκεια στα εκπαιδευτικά σεμινάρια για τους φορείς και τα στελέχη των τεχνικών υπηρεσιών των ΟΤΑ. Τα σχόλια δείχνουν μεταξύ άλλων ότι ο ΟΑΣΠ χρειάζεται να ενημερώσει καλύτερα τους ΟΤΑ για το 15ετές έργο του και ότι οι ανταγωνισμοί των επιστημόνων χρεώνονται στον ΟΑΣΠ που θα πρέπει να καταλήξει σε μια λύση του προβλήματος.

Σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας των οργάνων του ΟΑΣΠ, που κρίθηκε μόνο από τους Επιστήμονες, η συντριπτική πλειονότητα (63%) τις αξιολόγησε από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικές», 32% από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικές» και 5% δεν γνώριζε. Τα έτη προϋπηρεσίας και η ηλικία των Επιστημόνων συνδέονταν θετικά (+) με την αξιολόγηση των οργάνων του ΟΑΣΠ, αλλά δεν παρατηρήθηκε καμία σχέση μεταξύ της στάσης τους και της συμμετοχής των επιστημόνων σε όργανα/επιτροπές του ΟΑΣΠ ή της συμμετοχής τους σε ερευνητικά προγράμματα—γεγονός που σημαίνει ότι η ανάθεση προγραμμάτων είναι ανεξάρτητη από τη θέση τους για τον ΟΑΣΠ.

Οι **Επιστήμονες** που δεν ήταν ευχαριστημένοι με τη λειτουργία και αποτελεσματικότητα των οργάνων του ΟΑΣΠ ανέφεραν θέματα, όπως η εκπροσώπηση στις επιτροπές (π.χ. υπερεκπροσώπηση της Ν. Ελλάδας, ανάγκη για καλύτερη εκπροσώπηση όλων των επιστημονικών ομάδων, κτλ.), η ανεπάρκεια στο ουσιαστικό έργο (π.χ. ανάγκη για μακροχρόνιο σχεδιασμό, ανάπτυξη εθελοντισμού στο επίπεδο γειτονίας κτλ.), οι δυσλειτουργίες στις επιτροπές (π.χ. πολυμελείς, αποφάσεις κατά πλειοψηφία και όχι κατά ειδικότητα κτλ.) και η ανεπάρκεια στην χρηματοδότηση και την εξειδικευμένη στελέχωση. Προφανώς, και για τους επιστήμονες ο ΟΑΣΠ θα πρέπει να προβάλλει καλύτερα το βραχυχρόνιο και το μακροπρόθεσμο έργο του, όμως θα πρέπει να τονιστεί ότι ο μακροχρόνιος προγραμματισμός (μέρος του οποίου είναι και τα ερευνητικά προγράμματα) δεν γίνεται χωρίς επαρκή χρηματοδότηση από την Πολιτεία.

β. Αξιολόγηση και λειτουργία του Ε.Κ.Π.Π. Σ. από τους Επιστήμονες. Σχετικά μεγάλο ποσοστό των επιστημόνων (34%) δεν γνώριζε για το έργο του ΕΚΠΠΣ και το 6,5% δεν απάντησε. Μεταξύ αυτών που απάντησαν στο σχετικό ερώτημα (N=37), το 32% θεώρησε το έργο του από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό» και το 68% το θεώρησε από «καθολου» έως «μέτρια ικανοποιητικό». Περισσότερο θετικοί για το έργο του Κέντρου ήταν οι επιστήμονες που δήλωσαν καθηγητές ΑΕΤ/ΤΕΙ και Αρχιτέκτονες/Μηχανικοί, σε σύγκριση με τους επιστήμονες στις φυσικομαθηματικές επιστήμες (Γεωεπιστήμονες), μια συσχέτιση που ενδέχεται να αντανάκλα τις διαμάχες των κλάδων για τη στελέχωση του ΕΚΠΠΣ. Στους λόγους όσων δεν ήταν ικανοποιημένοι με τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του ΕΚΠΠΣ περιλαμβάνονται οι ελλείψεις σε πόρους και εξειδικευμένα στελέχη, οι φτωχές επιδόσεις του ως προς την πρόληψη και την πρόγνωση σεισμών, το αβέβαιο θεσμικό του καθεστώς και η εξάρτησή του από τον ΟΑΣΠ.

4. Αξιολόγηση του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί» από τις διάφορες ομάδες ερευνούμενων.

Σχετικά υψηλό βαθμό ικανοποίησης («αρκετά ικανοποιητικό») με το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί» εξέφρασαν τα στελέχη της Περιφέρειας, της ΓΠΠΠ και οι Υπεύθυνοι των Οικισμών. Ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά βαθμολογίας τα στελέχη των ΠΣΕΑ, τα στελέχη των ΤΑΣ, τα πρώην μέλη του ΣΔΟ, τα στελέχη των ΟΤΑ, τα στελέχη των ΜΚΟ, τα στελέχη του ΟΑΣΠ, οι Επιστήμονες, τα μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, τα στελέχη των Νομαρχιών και της ΥΑΣ, οι Δημοσιογράφοι και τα Στελέχη Διάσωσης. Ειδικότερα για τις μεγάλες ομάδες, από «αρκετά» έως «πολύ ικανοποιητικό» έκριναν το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί» το 49% των στελεχών των ΟΤΑ, το 46% του Ενιαίου Δείγματος, το 34% των μελών ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, το 32% των Επιστημόνων και το 31% των Δημοσιογράφων. Αντίστροφα, το 36% των

στελεχών των ΟΤΑ, το 36% του Ενιαίου Δείγματος, το 57% των μελών ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, το 44% των Επιστημόνων και το 65% των Δημοσιογράφων έκριναν το σχέδιο από «καθόλου» έως «μέτρια ικανοποιητικό». Σημειώνεται ότι η αξιολόγηση αυτή αφορά το παλαιότερο σχέδιο που βασιζόταν στο Ν. 2344/95 και όχι το υπό ανάπτυξη σχέδιο που βασίζεται στο νέο Ν. 3013/02.

Η στάση των διάφορων κατηγοριών ερευνούμενων για το σχέδιο «Ξενοκράτης-Σεισμοί» επηρεάστηκε από διάφορους παράγοντες. Για τα **στελέχη των ΟΤΑ**, από την ηλικία και το φύλο (οι μεγαλύτεροι και οι άνδρες ήταν πιο θετικοί απέναντι στο σχέδιο), δύο παράγοντες που ενδέχεται να αλληλοσχετίζονται. Για τα μέλη της **ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ**, από το φύλο, τη θέση, το επάγγελμα, το μορφωτικό επίπεδο, τον επιχειρησιακό χρόνο απασχόλησης και την ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας—μεταβλητές που ταυτίζονται με τη βασική διαφορά μεταξύ των μελών της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ (τα μέλη της ΕΜΑΚ ήταν πιο θετικά απέναντι στο σχέδιο, σε σύγκριση με τα μέλη του ΕΚΑΒ). Για τους **Επιστήμονες** από κανέναν παράγοντα. Για τους **Δημοσιογράφους**, θετικά (+) από τον αριθμό των εργαζομένων στον οργανισμό και αρνητικά (-) από τη φοίτηση των δημοσιογράφων σε μαθήματα σχετικά με την «κοινωνιολογία των ΜΜΕ και των καταστροφών». Για το **Ενιαίο Δείγμα**, θετικά (+) από την ηλικία (βλ. επίσης ΟΤΑ) και αρνητικά (-) από το επίπεδο μόρφωσης των ερευνούμενων. Δεδομένου ότι δεν υπήρχε καμία στατιστική σχέση μεταξύ τους ($\rho = -0,016$), οι παράγοντες ηλικία και μορφωτικό επίπεδο επενεργούν μάλλον αυτοτελώς στην αξιολόγηση του σχεδίου.

Μεταξύ των κυριότερων λόγων που ανέφεραν οι ερευνούμενοι των μεγάλων ομάδων για την ανεπάρκεια του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί» είναι: (1) η ανεπάρκεια του ως προς την οργάνωση, το συντονισμό, τις αρμοδιότητες και την καθοδήγηση (2) η απόκλιση μεταξύ θεωρίας και πράξης (καλό στη θεωρία αλλά προβληματικό στην εφαρμογή, τα σχέδια είναι καλά αλλά χρειάζονται και οι ασκήσεις ετοιμότητας), (3) η ανεπάρκεια ως προς την αμεσότητα της αντίδρασης και της κινητοποίησης, (4) η ανεπάρκεια ως προς την εξειδίκευση για περίθαλψη, το μέγεθος της καταστροφής και ως προς την πρόβλεψη για σεισμούς στα μεγάλα αστικά κέντρα, (5) οι ελλείψεις ως προς τον μακροχρόνιο σχεδιασμό (π.χ. φάση της αποκατάστασης), (6) η ανάγκη αποκέντρωσης μέσων, εξοπλισμού και αρμοδιοτήτων, ώστε να διευκολυνθεί η αμεσότητα της αντίδρασης, (7) η ανάγκη για κοινή συχνότητα και ενιαίο κέντρο, ασύρματης επικοινωνίας και (8) η ανάγκη για αναθεώρηση, επικαιροποίηση, εκσυγχρονισμό και βελτίωση του σχεδίου σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις, τις νέες γνώσεις και το νέο Νόμο της Πολιτικής Προστασίας. Σημειώνεται ότι, η εικόνα αυτή αφορά το σύνολο των μεγάλων ομάδων. Αναμφίβολα, υπήρχαν διαφοροποιήσεις ως προς την πρόταξη των διάφορων λόγων ανεπάρκειας. Πάντως, μεγάλα ποσοστά σε όλα τα δείγματα

συγκεντρώθηκαν γύρω από την κατηγορία της «αναθεώρησης» του σχεδίου. Η πρόσφατη αναθεώρηση (Ν. 3013/02) απαντά σε κάποια από τα ερωτήματα (π.χ. αποκέντρωση), όμως, πολλά θα κριθούν από την εξειδίκευσή του και την εφαρμογή του ως νέο σχέδιο για την αντιμετώπιση των σεισμών.

5. Σημασία της Αντισεισμικής Ετοιμότητας για τις Διάφορες Ομάδες Ερευνούμενων-Μια Συγκριτική Ποιοτική Ανάλυση

Εξετάζοντας τις απαντήσεις των διαφόρων ομάδων ερευνούμενων με τουλάχιστον 10 περιπτώσεις (στελέχη ΟΤΑ, Επιστήμονες, μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Δημοσιογράφοι, στελέχη ΜΚΟ, ΠΣΕΑ, Υπεύθυνοι Οικισμών και Ενιαίο Δείγμα) διαπιστώσαμε το εξής: Σε γενικές γραμμές, στην έννοια της αντι-σεισμικής ετοιμότητας υπερτερούν οι παραστάσεις που αφορούν (α) την εκπαίδευση/ενημέρωση των κατοίκων και οι ασκήσεις ετοιμότητας καθώς και (β) την αμεσότητα της απόκρισης σε διάφορα στάδια. Ακολουθούν οι παραστάσεις οι σχετικές με τον «ρεαλιστικότερο» και τον «απλούστερο» σχεδιασμό και την «ψυχραιμία των πολιτών», μια διάσταση που επίσης εντάσσεται στην ενημέρωση των πολιτών. Υποεκπροσωπούνται οι παραστάσεις που αφορούν το συντονισμό ενεργειών και υπηρεσιών, την εξασφάλιση μέσων/πόρων, τις αντισεισμικές προδιαγραφές/κανονισμούς, τις μελέτες/έρευνες, την αποκέντρωση της ετοιμότητας και τον έλεγχο των κατασκευών. Με εξαίρεση τους δημοσιογράφους που πρόταξαν τον συντονισμό ενεργειών/υπηρεσιών, το σχεδιασμό και την εκπαίδευση για την ψυχραιμία αντιμετώπιση κρίσεων, οι άλλες ομάδες πρόταξαν την ενημέρωση/εκπαίδευση των πολιτών και την αμεσότητα της απόκρισης. Προφανώς, χρειάζεται μια αναπλαισίωση στην έννοια της ετοιμότητας αλλά και στην αντίστοιχη πολιτική προς την κατεύθυνση των δομικών μέτρων και το μακροχρόνιο σχεδιασμό της αντισεισμικής προστασίας.

6. Γνώμες και Απόψεις για το Ρόλο της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, τα Προσόντα του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας και του «Διαχειριστή Καταστροφών»

α. Ρόλος της ΓΓΠΠ. Σε γενικές γραμμές, οι διάφορες κατηγορίες ερευνούμενων συμφωνούν με το νομοθετημένο συντονιστικό ρόλο της ΓΓΠΠ. Ο συντονιστικός ρόλος συγκεντρώνει τα παρακάτω ποσοστά κατά φθίνουσα συχνότητα: Στελέχη ΟΑΣΠ (60%), ΠΣΕΑ (60%), Επιστήμονες (47%), ΜΚΟ(44%), Ενιαίο Δείγμα (43%), στελέχη ΟΤΑ (38%) και Υπεύθυνοι Οικισμών (18%). Ακολουθούν κατηγορίες με χαμηλότερη συχνότητα που απέδωσαν κυρίως επιτελικό και λιγότερο επιχειρησιακό ρόλο στη ΓΓΠΠ (π.χ. ενημερωτικός, εκπαιδευτικός, επιμορφωτικός, καθοδηγητικός, οργανωτικός, συμβουλευτικός, προληπτικός/σχεδιαστικός,

ενισχυτικός, εποπτικός). Τα ποσοστά που βλέπουν τη ΓΓΠΠ ως «φορέα άμεσης επέμβασης και αποκατάστασης» κυμαίνονταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

β. Προσόντα του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των στελεχών των ΟΤΑ, τα επικρατέστερα προσόντα αναφέρονταν σε χαρακτηριστικά προσωπικότητας (π.χ ψύχραιμος, αποφασιστικός, δυναμικός, εύστροφος, επικοινωνιακός, διορατικός κτλ.), σε εξειδικευμένες/πολύπλευρες γνώσεις/εμπειρίες σχετικές με τις καταστροφές, τις οικονομικές και νομικές διαστάσεις, καθώς και σε συνδυασμούς προσόντων (π.χ. εξειδίκευση και διοικητικές ικανότητες, Μηχανικός/Νομικός/Σεισμολόγος και άλλα προσόντα). Το επάγγελμα, η εμπειρία από καταστροφές, οι διοικητικές ικανότητες και η κοινωνική ευαισθησία από μόνες τους δεν αρκούν.

γ. Ο διαχειριστής καταστροφών στο Δήμο, τη Νομαρχία, την Περιφέρεια ή την Κρατική Υπηρεσία: Τεχνοκράτης ή Πολιτικός. Με ποσοστά που κυμαίνονταν από 67% (στελέχη Νομαρχιών) έως 93% (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ), σχεδόν όλες οι κατηγορίες ερευνούμενων, με εξαίρεση τα μέλη του ΣΔΟ (20%), προτίμησαν τον τεχνοκράτη από τον πολιτικό στη θέση του διαχειριστή καταστροφών. Η προτίμηση αυτή δεν επηρεάστηκε από άλλα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων για τις ομάδες των Επιστημόνων, της ΕΜΑΚ/τουΕΚΑΒ, του Ενιαίου Δείγματος και των Δημοσιογράφων. Εξαίρεση αποτέλεσε το δείγμα των στελεχών των ΟΤΑ, όπου η προτίμηση για τον τεχνοκράτη-διαχειριστή συνδεόταν με χαμηλότερα επίπεδα μόρφωσης και με στελέχη που προέρχονταν από ΟΤΑ με μικρότερο αριθμό «κόκκινων» επιχειρήσεων .

Στην αιτιολόγηση της επιλογής τους από τις διάφορες κατηγορίες ερευνούμενων, όσοι επέλεξαν τον «τεχνοκράτη» ανέφεραν ότι λόγω της εξειδίκευσης, της εμπειρίας, και της ανεξαρτησίας του από πολιτικά συμφέροντα και το πολιτικό κόστος, ο «τεχνοκράτης» θα είναι πιο οργανωτικός, αποφασιστικός και αποτελεσματικός. Όσοι προτίμησαν τον «πολιτικό» ανέφεραν ότι θα είναι πιο αποτελεσματικός ακριβώς επειδή θα υπολογίζει το πολιτικό κόστος, θα ελέγχεται από την κοινωνία και θα συνεργάζεται με τους παράγοντες της διοίκησης και της πολιτικής ηγεσίας. Άλλοι ερευνούμενοι αναφέρθηκαν σε μικτά πρότυπα διαχείρισης, όπως τεχνοκράτης με όραμα και κοινωνική ευαισθησία και με γνώσεις διοίκησης, ή πολιτικός με ειδικές γνώσεις/εμπειρίες και πλαισιωμένος από τεχνοκράτες συμβούλους. Αν και το σκεπτικό για τον τεχνοκράτη προτάχθηκε σχεδόν από όλες τις μεγάλες κατηγορίες ερευνούμενων, παρατηρήθηκαν διαφοροποιήσεις ως προς το βαθμό προσήλωσης στο πρότυπο αλλά και στη σειρά προτίμησης των άλλων προτύπων.

6. Μέτρα Προστασίας των Μεγάλων Αστικών Κέντρων και των Μητροπολιτικών Περιοχών από Σεισμούς

α. Μέτρα προστασίας των μεγάλων αστικών κέντρων. Λόγω της μεγάλης απόκλισης στις απαντήσεις των Επιστημόνων και των άλλων κατηγοριών ερευνούμενων (ΟΤΑ, Δημοσιογράφοι, ΜΚΟ, ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, ΟΑΣΠ, Υπεύθυνοι Οικισμών, Ενιαίο Δείγμα) χρησιμοποιήθηκαν δύο συστήματα ταξινόμησης των μέτρων. Τα μέτρα που προτείνουν οι **Επιστήμονες** περιλαμβάνουν κυρίως διάφορους συνδυασμούς νέων/παλαιών δομικών και κοινωνικών μέτρων (π.χ. νέος αντισεισμικός κανονισμός, προσεισμικός έλεγχος/επισκευές υφιστάμενων κατασκευών, ασκήσεις ετοιμότητας, χώροι κατασκήνωσης, εκπαίδευση πολιτών), καθώς και μεμονωμένες αυτοτελείς κατηγορίες μέτρων όπως η διασφάλιση της αντισεισμικότητας των παλαιών ή των νέων κατασκευών, ο προσεισμικός έλεγχος των υφιστάμενων κατασκευών με τη συνακόλουθη ενίσχυση των προβληματικών με την παροχή κινήτρων και η εφαρμογή αποκλειστικά κοινωνικών μέτρων προστασίας. Στην **περίπτωση των άλλων ομάδων**, η προτίμηση της πλειονότητας ήταν επίσης για συνδυασμό μέτρων προστασίας αλλά και για μεμονωμένα αυτοτελή μέτρα όπως ο έλεγχος των κατασκευών, του εδάφους και των μελετών• η εφαρμογή του ισχύοντος ή νέου αντισεισμικού κανονισμού και των πολεοδομικών διατάξεων• η ενημέρωση των κατοίκων/σχολείων και η ευαισθητοποίηση των φορέων• ο έλεγχος, η κατασκευή και η μελέτη από Μηχανικούς και όχι επιχειρηματίες• η βελτίωση στην οργάνωση, το σχεδιασμό, το συντονισμό και τη σαφήνεια των διαχειριστικών ρόλων• και η διεξαγωγή μελετών (μικροζωνικών, εδαφοτεχνικών, πρόβλεψης). Λόγω όμως, της μεγάλης συχνότητας συνδυαστικών μέτρων, και στις δύο κατηγορίες ερευνούμενων, κρίνεται σκόπιμο να γίνει κωδικογράφηση με βάση το περιεχόμενο των μέτρων και όχι τον ερευνούμενο ως μονάδα ανάλυσης.

β. Γνώμη για την ανάπτυξη της μητροπολιτικής διακυβέρνησης στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας. Η πλειονότητα των ερευνούμενων (50%+) στις περισσότερες κατηγορίες (ΟΤΑ, Επιστήμονες, Δημοσιογράφοι, στελέχη των ΜΚΟ, των ΠΣΕΑ, των Ομάδων διάσωσης, των ΤΑΣ., του ΣΔΟ, των Νομαρχιών και Περιφέρειας, Ενιαίο Δείγμα) εκφράστηκε θετικά για τις επιδράσεις της μητροπολιτικής διοίκησης στην αντιμετώπιση σεισμών και άλλων καταστροφών. Μόνο σε τέσσερις κατηγορίες ερευνούμενων (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Υπεύθυνοι των Οικισμών, στελέχη της ΥΑΣ και της ΓΓΠΠ), υπήρξαν σχετικά μεγαλύτερα ποσοστά ερευνούμενων που θεώρησαν ότι οι επιδράσεις θα είναι είτε αρνητικές, είτε μηδαμινές.

Η στάση των ερευνούμενων απέναντι στη Μ.Δ. επηρεάστηκε: στην **περίπτωση των στελεχών των ΟΤΑ** από τη νομαρχιακή έδρα (πιο θετικά τα στελέχη από τους ΟΤΑ των Ν. Πειραιώς και Δυτ. Αττικής, σε σύγκριση με τα στελέχη από τους ΟΤΑ των Ν. Αττικής και

Αν. Αττικής) και από την έκταση των βλαβών (πιο θετικά τα στελέχη από ΟΤΑ με λιγότερες κόκκινες κατοικίες)• στην **περίπτωση της ΕΜΑΚ/του ΕΚΑΒ**, από την εμπειρία με διασώσεις σε «άλλες καταστροφές» εκτός από σεισμούς (πιο θετικοί οι ερευνούμενοι με λιγότερη εμπειρία)• στην **περίπτωση των δημοσιογράφων**, από την απασχόληση σε πολλαπλά ΜΜΕ (πιο θετικοί οι δημοσιογράφοι που εργάζονταν σε πολλά ΜΜΕ, σε σχέση με αυτούς που εργάζονταν αποκλειστικά στο ραδιόφωνο ή την τηλεόραση)• και στην **περίπτωση του Ενιαίου Δείγματος**, από την ηλικία των ερευνούμενων (πιο θετικοί απέναντι τη Μ.Δ. οι μεγαλύτεροι).

Στην αιτιολόγηση για την προτίμηση τους, οι ερευνούμενοι αναφέρθηκαν κυρίως στις ευεργετικές συνέπειες της Μ.Δ. για τον προγραμματισμό, την οργάνωση και τον συντονισμό, ιδίως όταν ένας σεισμός (ή μια καταστροφή) επηρεάζει ευρύτερες περιοχές. Μια αντίρρηση αλλά λιγότερο συχνή μερίδα ερευνούμενων αναφέρθηκε στην ενδεχόμενη απώλεια της αμεσότητας με τη μεγέθυνση, την αύξηση της γραφειοκρατίας και του υδροκεφαλισμού που δεν ταιριάζουν στην ιδιοσυγκρασία των Ελλήνων και ότι η καλύτερη λύση θα ήταν η παρούσα κατάσταση με παράλληλη αποκέντρωση αρμοδιοτήτων κτλ. στους ΟΤΑ. Άλλες μικρότερες μερίδες ερευνούμενων ανέφεραν ότι είναι υπέρ της Μ. Δ. εφόσον συνοδευτεί από ουσιαστικές αρμοδιότητες, πόρους, επιστημονική υποστήριξη και αυτονομία από την Κεντρική Διοίκηση ή ότι δεν είναι θέμα Μ.Δ. αλλά θέμα οργάνωσης, νοοτροπίας και εκπαίδευσης ανθρώπων, ή ότι δεν θα υπάρξει καμία επίδραση δεδομένου ότι οι φορείς της Κεντρικής Διοίκησης (π.χ. η ΓΓΠΠ) θα συνεχίζουν να ασκούν την επιρροή τους. Παρά όμως την κυριαρχία των ευεργετικών συνεπειών, και στην περίπτωση αυτή υπήρχαν διαφοροποιήσεις, ιδίως μεταξύ των δημοσιογράφων που πρόταξαν τις δυσμενείς επιπτώσεις και των άλλων ομάδων που πρόταξαν τις ευεργετικές επιδράσεις της Μ.Δ.

7. Αντιλήψεις και Πεποιθήσεις των Ερευνούμενων για τα Βασικά Αίτια των «Φυσικών», «Τεχνολογικών» και «Κοινωνικών» Καταστροφών.

Σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες ερευνούμενων, με εξαίρεση τους Δημοσιογράφους και τα στελέχη της ΓΓΠΠ και της Περιφέρειας, η πλειονότητα των ερευνούμενων (50%+) – περιλαμβανομένων και των Επιστημόνων- συμφώνησε ότι τα βασικά αίτια των καταστροφών είναι ανθρωπογενή, δηλαδή προκαλούνται είτε από ανθρώπινες παρεμβάσεις ή παραλείψεις. Η σχετική αντίληψη ήταν ιδιαίτερα εμφανής (70%+) στους εργαζόμενους της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ, και τα στελέχη των ΤΑΣ, της ΥΑΣ και του ΣΔΟ. Σχετικά υψηλότερα ποσοστά διαφωνίας (22%+) με τα ανθρωπογενή αίτια εξέφρασαν τα στελέχη των ΟΤΑ, οι Δημοσιογράφοι, οι Υπεύθυνοι Οικισμών, τα στελέχη των ΠΣΕΑ, του ΟΑΣΠ, της ΓΓΠΠ, της Περιφέρειας και του Ενιαίου Δείγματος. Σημειώνεται ότι η τυχόν επικράτηση της

«φυσιογενούς» αντιλήψεως, σε ανθρώπους κλειδιά, είτε στη δημόσια διοίκηση είτε στα ΜΜΕ, θα συνιστούσε ανασταλτικό παράγοντα στη λήψη μέτρων προστασίας.

Η τάση για απόδοση ανθρωπογενών αιτίων στις καταστροφές δεν συνδεόταν με κανέναν από τους παράγοντες στα τέσσερα μεγάλα δείγματα (στελέχη ΟΤΑ, μέλη των συνεργείων ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Επιστήμονες και Ενιαίο Δείγμα). Όμως παρατηρήθηκαν αρκετές συσχετίσεις στο δείγμα των Δημοσιογράφων. Ο ανθρωπογενής προσανατολισμός συνδεόταν θετικά (+) με τα έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος, το αρσενικό φύλο και την εμπειρία από «άλλες καταστροφές» (π.χ. δασοπυρκαγιές, πλημμύρες κτλ.) στην Ελλάδα. Εκτιμάται ότι η εμπειρία με «την άναρχη πολεοδόμηση», «τα μπαζωμένα ρέματα» κτλ.) καθιστά αυτή τη μερίδα δημοσιογράφων πιο ευαίσθητους στον ανθρωπογενή προσανατολισμό. Η απουσία συσχέτισης με το μορφωτικό επίπεδο προβληματίζει, και ίσως να εξαρτάται από το σχετικά (με άλλες χώρες) υψηλότερο ιδεολογικό επίπεδο των χαμηλότερων τάξεων, την ειδικότητα των στελεχών με υψηλό επίπεδο μόρφωσης αλλά και τον λειτουργικό προσδιορισμό της «καταστροφής» (π.χ. σύνθετος δείκτης, όπως στην παρούσα έρευνα, ή ξεχωριστός δείκτης για τα τρία είδη καταστροφών).

Η αιτιολόγηση της θέσης τους («ανθρωπογενή» ή «φυσιογενή» αίτια) από τις περισσότερες ομάδες ερευνούμενων επικεντρώθηκαν κυρίως σε δύο θεματολογίες, στις παρεμβάσεις και τα καμώματα του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον αλλά και στις παραλήψεις στο σχεδιασμό και τη μη εφαρμογή της προληπτικής πολιτικής προστασίας. Αναφέρθηκαν και άλλες θεματολογίες όπως: τα ανθρωπογενή αίτια δεν αφορούν τους σεισμούς, τα ακραία φυσικά φαινόμενα και γενικά τις «φυσικές καταστροφές» λόγω της ανικανότητας του ανθρώπου να τα προβλέψει και να τα ελέγξει, αν και σημαντική μερίδα των ερευνούμενων εκτιμά ότι ο ανθρώπινος παράγοντας ευθύνεται για την έκταση και την ένταση των φυσικών φαινομένων, ιδίως των πλημμύρων και των δασοπυρκαγιών. Σημειωτέον, ότι και στην περίπτωση αυτή, οι μεγάλες ομάδες διέφεραν μεταξύ τους ως προς τη θεματολογία που προτάσσουν, με τους εργαζόμενους των συνεργείων ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, τα στελέχη των ΟΤΑ, και το Ενιαίο Δείγμα να προτάσσουν τις παρεμβάσεις στη φύση• τους Επιστήμονες, τη μη εφαρμογή μέτρων πρόληψης και τον κακό σχεδιασμό• και τους Δημοσιογράφους, το ότι τα ανθρωπογενή αίτια δεν ισχύουν για τις φυσικές καταστροφές.

8. Βαθμολόγηση της Χώρας ως προς την Ικανότητα να Ανταποκριθεί στις Διάφορες Φάσεις Αντιμετώπισης των «Φυσικών», «Τεχνολογικών» και «Κοινωνικών» Καταστροφών.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας έδειξαν ότι σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ερευνούμενων η ετοιμότητα της χώρας μας είναι αισθητά μεγαλύτερη για τις «φυσικές»

(π.χ. σεισμοί) καταστροφές και ακολουθούν η ετοιμότητα για τις «τεχνολογικές» (π.χ. βιομηχανικά ατυχήματα) και τις «κοινωνικές» (π.χ. τρομοκρατία) καταστροφές, ανεξάρτητα αν στην ανάλυση χρησιμοποιούνται όλες οι 16 κατηγορίες ερευνούμενων ή μόνο οι 7 μεγαλύτερες κατηγορίες. Αν περιοριστούμε στις 16 κατηγορίες ερευνούμενων, ληφθούν υπόψη οι βαθμολογίες για τις 4 φάσεις αντιμετώπισης (ενέργειες σχεδιασμού/πρόληψης, διάσωσης, αποκατάστασης, ανοικοδόμησης) και παραδεχτούμε το βαθμό 6,0% ως τη βάση σε μια 10βάθμια κλίμακα ετοιμότητας, έχουμε 45 στις 64 (70%) βαθμολογίες πάνω από τη βάση για τις «φυσικές», 39 στις 64 (61%) για τις «τεχνολογικές» και 29 στις 64 (45%) για τις «κοινωνικές» καταστροφές.

Σε ό,τι αφορά την ετοιμότητα ως προς τις **φάσεις των καταστροφών**, επαληθεύεται η υπόθεση εργασίας που είχε ως αφετηρία τη διεθνή εμπειρία. Μεγαλύτερη ετοιμότητα, κατά την εκτίμηση των ερευνούμενων, διαπιστώθηκε για τη φάση των «ενεργειών διάσωσης», σε σύγκριση με τις άλλες τρεις φάσεις αντιμετώπισης, είτε χρησιμοποιούνται οι 16 είτε οι 7 μεγαλύτερες κατηγορίες για τον υπολογισμό της ετοιμότητας. Έτσι, στο σύνολο, των 16 κατηγοριών, και ανεξάρτητα από τον τύπο της καταστροφής, 40 στις 48 (83%) βαθμολογίες ήταν πάνω από τη βάση για τη φάση «ενέργειες διάσωσης», 25 στις 48 (52%) για τις «ενέργειες αποκατάστασης», και 24 στις 48 (50%) για τις «ενέργειες σχεδιασμού/πρόληψης» και «ανασυγκρότησης». Ουσιαστικά, οι φάσεις του σχεδιασμού/πρόληψης, «αποκατάστασης» και «ανασυγκρότησης» είναι ισοδύναμες, αλλά απέχουν κατά πολύ στην ετοιμότητα σε σχέση με τη φάση της «διάσωσης».

Για την διερεύνηση των παραγόντων που ενδέχεται να σχετίζονται με τις εκτιμήσεις των ερευνούμενων για την ετοιμότητα της χώρας, σχηματίστηκε με βάση τις βαθμολογίες Δείκτης Ικανότητας Αντιμετώπισης των Καταστροφών (ΔΙΑΚ) για τις τρεις κατηγορίες καταστροφών.¹⁰ Σε δύο από τις κατηγορίες ερευνούμενων (**Επιστήμονες και Ενιαίο Δείγμα**) δεν προέκυψε καμία στατιστικά σημαντική σχέση με τους διάφορους παράγοντες και τα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων. Στην περίπτωση των **Δημοσιογράφων**, ο αριθμός των μετασεισμικών φάσεων που είχαν καλύψει συνδεόταν αρνητικά (-) με τον ΔΙΑ «τεχνολογικών» καταστροφών. Στην περίπτωση των μελών των συνεργείων **ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ**, υπήρχε μια σειρά συσχετίσεων μεταξύ διάφορων χαρακτηριστικών (θέση/ιδιότητα, επάγγελμα, συνολικός επιχειρησιακός χρόνος απασχόλησης και βαθμός ικανοποίησης με συνθήκες εργασίας) και της αντίληψης των ερευνούμενων για την ετοιμότητα στις «φυσικές», «τεχνολογικές» και «κοινωνικές» καταστροφές, που φαίνεται να εξηγούνται από

¹⁰ Κλειδί: ΔΙΑΦΚ = Δείκτης Ικανότητας Αντιμετώπισης Φυσικών Καταστροφών, ΔΙΑΤΚ = Δείκτης Ικανότητας Αντιμετώπισης Τεχνολογικών Καταστροφών και ΔΙΑΚΚ = Δείκτης Ικανότητας Αντιμετώπισης Κοινωνικών Καταστροφών.

τη βασική διαφορά μεταξύ των πυροσβεστών της ΕΜΑΚ και των εργαζομένων του ΕΚΑΒ, με τους πρώτους να αποδίδουν υψηλότερες βαθμολογίες και στα τρία είδη ετοιμότητας. Τέλος και στην περίπτωση των **στελεχών των ΟΤΑ**, παρατηρήθηκαν τρεις ενδιαφέρουσες συσχετίσεις. Η θετικότερη αξιολόγηση της ετοιμότητας, συνδεόταν με τη θέση/ιδιότητα του στελέχους (πιο θετικά ως προς το ΔΙΑΦΚ ήταν τα μόνιμα, σε σχέση με τα πολιτικά στελέχη), το εκλογικό αποτέλεσμα του 1998 (πιο θετικά ως προς τον ΔΙΑΦΚ και τον ΔΙΑΚΚ ήταν τα στελέχη που προέρχονταν από τους ΟΤΑ όπου είχαν επικρατήσει προοδευτικές παρατάξεις) και την έκταση των βλαβών στις επιχειρήσεις (πιο θετικά ως προς το ΔΙΑΤΚ τα στελέχη από τους ΟΤΑ με μεγαλύτερο αριθμό κόκκινων χαρακτηρισμών). Αναμένεται να διευκρινιστεί με πολυμεταβλητή ανάλυση αν η έκταση των βλαβών επιδρά ανεξάρτητα ή συγχέεται με τις επιδράσεις των άλλων δύο μεταβλητών.

ΣΤ'. ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ ΤΟΥΡΚΙΑΣ-ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΟΥ 1999 ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ (ΕΤ) ΣΧΕΣΕΙΣ: ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΜΙΑΣ ΜΙΚΡΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

1. Η Πορεία των ΕΤ Σχέσεων μετά τους Σεισμούς της 17.8.1999 και της 7.9.1999

Στις 8 από τις 11 κατηγορίες ερευνούμενων, και με ποσοστά που κυμαίνονταν από 50% έως 80%, οι ερευνούμενοι (στελέχη ΟΤΑ, μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Επιστήμονες, στελέχη ΜΚΟ, Υπεύθυνοι Οικισμών, στελέχη ΠΣΕΑ, ΟΑΣΠ, ΤΑΣ, Ενιαίο Δείγμα) διέγνωσαν βελτιώσεις στις ΕΤ σχέσεις μετά τους σεισμούς του 1999. Εξάιρεση αποτέλεσαν οι Δημοσιογράφοι και τα Στελέχη Διάσωσης που εκτίμησαν ότι οι ΕΤ σχέσεις είτε είχαν παραμείνει ίδιες είτε ότι είχαν χειροτερέψει. Μια μικρή μαρίδα Δημοσιογράφων (12%) πίστευε ότι οι σχέσεις χειροτέρεψαν.

Διασταυρώνοντας τη στάση των ερευνούμενων για την πορεία των ΕΤ σχέσεων με διάφορα χαρακτηριστικά και παράγοντες, διαπιστώσαμε τα εξής για τις σχετικά μεγάλες κατηγορίες ερευνούμενων. Για τα **στελέχη των ΟΤΑ**, η βελτίωση των ΕΤ σχέσεων συνδεόταν είτε με πολλά είτε με λίγα έτη προϋπηρεσίας, ενώ τα ενδιαμέσως έτη συνδεόταν με την αντίληψη ότι οι ΕΤ έχουν παραμείνει ίδιες ή έχουν χειροτερέψει. Για το **ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ** δεν παρατηρήθηκε καμία στατιστική σχέση, ενώ για το **δείγμα της ΕΜΑΚ** ο βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου που αισθάνθηκαν οι πυροσβέστες για το συνάδελφό τους (παράγοντας έκθεσης) συσχετιζόταν με την εκτίμηση των βελτιώσεων στις ΕΤ σχέσεις. Σημειωτέον ότι ο προσωπικός επιχειρησιακός κίνδυνος δεν συνδεόταν με την αντίληψη για

την πορεία των ΕΤ σχέσεων.¹¹ Για τους **Επιστήμονες**, η αντίληψη της βελτίωσης στις ΕΤ σχέσεις συνδεόταν με ενδιαμέσο αριθμό παιδιών και με λιγότερα έτη προϋπηρεσίας ως μέλη-ΔΕΠ - δύο μεταβλητές που ενδέχεται να σχετίζονται μεταξύ τους. Για τους **Δημοσιογράφους**, η απασχόληση σε δημοσιογραφικούς οργανισμούς με μεγάλο αριθμό εργαζόμενων καθώς και στα ηλεκτρονικά ΜΜΕ (ιδίως την τηλεόραση) συνδεόταν με αντιλήψεις βελτίωσης των ΕΤ σχέσεων-συναρτήσεις που ενδέχεται να οφείλονται και στα κοινά τηλεοπτικά προγράμματα μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων δημοσιογράφων αμέσως μετά τους σεισμούς. Τέλος, για το **Ενιαίο Δείγμα**, παρατηρήθηκε μόνο μια πολύπλοκη σχέση μεταξύ της αντίληψης για τα αίτια των καταστροφών και της αντίληψης για την πορεία των ΕΤ σχέσεων (η «απλή συμφωνία» με τα ανθρωπογενή αίτια συνδεόταν με την αντίληψη της βελτίωσης, ενώ η «απόλυτη συμφωνία» και η «διαφωνία» με την κοινωνική αιτιολόγηση συνδεόταν με αντιλήψεις σταθερότητας ή επιδείνωσης στις ΕΤ σχέσεις—σχέσεις που ενδέχεται να ανάγονται σε χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και στα επακόλουθά τους για τις διομαδικές σχέσεις.

2. Τομείς που Βελτιώθηκαν οι ΕΤ Σχέσεις σύμφωνα με τις Εκτιμήσεις των Ερευνούμενων-Περιγραφική Ανάλυση.

Χρησιμοποιώντας τον ερευνούμενο ως μονάδα ανάλυσης, διαπιστώσαμε ότι συχνότερες βελτιώσεις παρατηρήθηκαν στον κοινωνικό, ψυχολογικό, πολιτισμικό και επικοινωνιακό τομέα και λιγότερες στους τομείς της εξωτερικής και στρατιωτικής πολιτικής. Επειδή οι απαντήσεις των ερευνούμενων ήταν πολυσήμαντες κρίνεται σκόπιμο να γίνει ανάλυση περιεχομένου με βάση τις ανεξάρτητες ιδέες και όχι τον ερευνούμενο ως μονάδα ανάλυσης.

3. Γνώμη των Ερευνούμενων για το πού Οφείλονται οι Βελτιώσεις στις ΕΤ Σχέσεις μετά τους Σεισμούς του 1999

Οι περισσότερες κατηγορίες ερευνούμενων (στελέχη ΟΤΑ, μέλη ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, Υπεύθυνοι Οικισμών, στελέχη ΠΣΕΑ, Διάσωσης και ΤΑΣ, Ενιαίο Δείγμα) με ποσοστά που κυμαίνονταν από 61% έως 100% απέδωσαν τις βελτιώσεις στις ΕΤ σχέσεις «αποκλειστικά στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς». Οι ομάδες που τις απέδωσαν στις «εκδηλώσεις αλληλεγγύης και σε κάτι άλλο» ή «αποκλειστικά σε κάτι άλλο»

¹¹ Πειραματική μελέτη διομαδικών σχέσεων που έγινε από Τούρκο-Αμερικανό κοινωνικό ψυχολόγο και τους συνεργάτες του στις ΗΠΑ, διαπίστωσε βελτίωση των διομαδικών σχέσεων (π.χ. μείωση επιθετικής συμπεριφοράς, μεταβολές στερεότυπων κτλ.) μετά από εμπλοκή αρχικών αντίπαλων ομάδων αγοριών, 11-12 ετών, σε ένα εγχείρημα (π.χ. καταστροφή δικτύου ύδρευσης) που η κάθε ομάδα ξεχωριστά δεν ήταν σε θέση να αντεπεξέλθει (Sherif, Muzafer et al., Intergroup conflict and cooperation: the Robbers Cave Experiment, University of Oklahoma Book Exchange, Norman, Oklahoma, 1961).

περιλαμβάνουν τους Επιστήμονες, τους Δημοσιογράφους, τα στελέχη των ΜΚΟ και τα στελέχη του ΟΑΣΠ. Η απόδοση της βελτίωσης, είτε αποκλειστικά στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης είτε σε συνδυασμό λόγων (εκδηλώσεις και κάτι άλλο) και αποκλειστικά σε κάτι άλλο διασταυρώθηκε στατιστικά με διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων: Για τους **Επιστήμονες και τα στελέχη των ΟΤΑ** δεν προέκυψε καμία στατιστικά σημαντική σχέση. Για το μεικτό δείγμα **ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ**, το επίπεδο αστικότητας του τόπου γέννησης συνδέεται με απόδοση των βελτιώσεων «αποκλειστικά στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς». Για το ανεξάρτητο δείγμα της ΕΜΑΚ, δεν διαπιστώθηκε καμία σχέση είτε με την αστικότητα είτε με παράγοντες έκθεσης στο σεισμό της 7.9.1999. Τέλος, για το **Ενιαίο Δείγμα**, η απόδοση των βελτιώσεων σε «άλλους λόγους» συνδεόταν θετικά, γραμμικά και στατιστικά σημαντικά με το επίπεδο μόρφωσης των ερευνούμενων.

Τα αποτελέσματα ενός προγραμματίστου κοινωνικού πειράματος. Ύστερα από την παρερμηνεία από δημοσιογράφο της σχετικής ερώτησης για το πού οφείλονται οι βελτιώσεις στις ΕΤ σχέσεις και την αναδιάτυπωση της σχετικής ερώτησης μετά από παρέμβαση του φορέα χρηματοδότησης, κρίθηκε σκόπιμο να εκτιμηθούν οι επιδράσεις της αναδιατύπωσης στις αντιδράσεις των ερευνούμενων ως προς την απόδοση της βελτίωσης των ΕΤ σχέσεων σε «άλλους λόγους» εκτός από τις «εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς». Η αναδιατύπωση όντως οδήγησε στη διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων, μεταξύ των συνθηκών της αρχικής «κλειστής» διατύπωσης και της τελικής «ανοικτής» διατύπωσης της σχετικής ερώτησης. Έτσι, υπό συνθήκες της **αρχικής «κλειστής»** διατύπωσης, οι πρώτες δύο σε συχνότητα απαντήσεις για τη βελτίωση των ΕΤ σχέσεων ήταν «συνδυασμός λόγων» και οι «καλές διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των δύο Υπουργών Εξωτερικών», ενώ οι τελευταίοι δύο άλλοι λόγοι ήταν οι «πολιτιστικές ανταλλαγές» και «η συνειδητοποίηση της κοινής μοίρας»/«ωρίμανση του θέματος». Υπό συνθήκες της **τελικής «ανοικτής»** διατύπωσης, οι πρώτες δύο σε συχνότητα απαντήσεις ήταν «η συνειδητοποίηση της κοινής μοίρας» και «οι καλές διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των Υπουργών Εξωτερικών», ενώ οι τελευταίες δύο ήταν «οι πολιτιστικές και άλλες ανταλλαγές» και «η μη άσκηση βέτο από την Ελλάδα για την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε.» Αν και για κάποιους λόγους (π.χ. «καλές διαπροσωπικές σχέσεις των Υπ. Εξωτερικών») η αναδιατύπωση δεν επιδρά στη θέση τους, στην περίπτωση του πρώτου λόγου, παρατηρείται μια αναστροφή μεταξύ των δύο συνθηκών (π.χ. «συνδυασμός λόγων» στην κλειστή διατύπωση και «συνειδητοποίηση της κοινής μοίρας» στην ανοικτή διατύπωση.)

Θα ήταν αφελής και απλοϊκό να ισχυριστεί κανείς ότι οι βελτιώσεις στις ΕΤ σχέσεις που παρατηρήθηκαν μετά τους σεισμούς του 1999 οφείλονται αποκλειστικά στους σεισμούς. Η πρωτοβουλία της Ελλάδας να μην ασκήσει βέτο για την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε., η

πολιτική χαμηλών τόνων του Υπ. Εξωτερικών της Ελλάδας, οι καλές διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των Υπουργών Εξωτερικών των δύο χωρών, οι πιέσεις από τους συμμάχους, την Ε.Ε. και τη διεθνή κοινότητα για εξεύρεση λύσης. αναμφίβολα έπαιξαν και κάποιο ρόλο, ενδεχομένως το βασικό ρόλο. Όμως, δεν χωρεί αμφιβολία ότι οι σεισμοί με τις επακόλουθες εκδηλώσεις συμπαράστασης, που ενδεχομένως να συνετέλεσαν και στη διαμόρφωση αντιλήψεων κοινής καταγωγής και κοινής μοίρας. λειτούργησαν καταλυτικά, αν όχι αιτιωδώς, για τη βελτίωση των ΕΤ σχέσεων. Οι φυσικές καταστροφές και οι σεισμοί ιδιαίτερα οι επιδράσεις των οποίων μπορούν να εξαπλωθούν και διασυννοριακά και οι οποίες απαιτούν συνεργασία πολλών χωρών για την αντιμετώπισή τους προσφέρουν «παράθυρα ευκαιρίας» όχι μόνο για βελτίωση της αντισεισμικής θωράκισης των χωρών αλλά και για τη βελτίωση των διμερών σχέσεων—γεγονός που μακροχρόνια μπορεί να έχει και ευεργετικές επιδράσεις στην καλύτερη θωράκιση των εμπλεκόμενων χωρών από φυσικές καταστροφές, ως αποτέλεσμα οικονομικών στις «αμυντικές δαπάνες».

Ζ' ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Εισαγωγή: Οι προτάσεις που ακολουθούν απορρέουν κυρίως από τα πρωτογενή στοιχεία της παρούσας έρευνας, τόσο τα ποσοτικά, όσο και ποιοτικά που προέκυψαν από την ανάλυση των ανοικτών ερωτήσεων. Κατά δεύτερο λόγο, θα ληφθούν υπόψη και τα πορίσματα άλλων ερευνών στην Ελλάδα ή σε άλλες χώρες, ως πηγές άντλησης ιδεών για τη διατύπωση λύσεων στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα μας. Οι προτάσεις θα οργανωθούν κατά ενότητα ως εξής: μέτρα και ενέργειες αποκατασταστικής κατά την μετακαταστροφική περίοδο, τεχνικές διάσωσης και ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις, διαχείριση της πληροφορίας σε έκτακτες καταστάσεις, συντονισμός και συνεργασίες με εμπλεκόμενους φορείς και θεσμοί αντισεισμικής, πολιτικής προστασίας.

1. Μέτρα και Ενέργειες κατά την Άμεση, Μεταβατική και Μακροχρόνια Μετασεισμική περίοδο.

α. Αποκατάσταση ζωτικών λειτουργιών. Αν και ο σεισμός της Αττικής δεν ήταν η ισχυρότερη δοκιμασία για τις υπηρεσίες πρώτης γραμμής και τις κατασκευές, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των στελεχών των ΟΤΑ, περιθώρια για βελτίωση υπάρχουν για τα συστήματα επικοινωνίας καθώς και για την άρση των επικινδυνότητων αμέσως μετά το σεισμό.

β. Στεγαστικά μέτρα. Στην περίπτωση των καταυλισμών, υπάρχουν περιθώρια για βελτίωση στους τομείς (α) των συνθηκών διαβίωσης (β) ψυχαγωγίας, και (γ) ασφάλειας-αστυνόμευσης. Επίσης, περιθώρια για βελτίωση υπάρχουν και στην περίπτωση της μόνιμης

στεγαστικής αποκατάστασης, ιδίως των επιχειρήσεων. Αν και πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα για ποικιλία μεταβατικής στέγης μετά από ένα σεισμό, κρίνεται απαραίτητο να εξεταστεί σοβαρά το μοντέλο της «επιδόησης, ανεξάρτητης κατοίκησης» ως καταλληλότερου για την περίπτωση των αστικών κέντρων.

γ. Κατηγορίες σεισμόπληκτων. Μεγαλύτερη προσοχή χρειάζεται να δοθεί στις ειδικές κατηγορίες σεισμόπληκτων, είτε αυτές αφορούν τα Άτομα με Εδικές Ανάγκες (ΑΜΕΑ) είτε εξαρτημένες κατηγορίες των πολιτών (π.χ. ηλικιωμένους, έγκυες, ανήλικα παιδιά, φυλακισμένοι, ασθενείς κτλ.) είτε διαπολιτισμικές κατηγορίες (π.χ. αλλοδαποί). Επίσης, υπάρχει ανάγκη για καλύτερη οργάνωση της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των σεισμόπληκτων (πρωτογενών και δευτερογενών θυμάτων) για όλες τις μετακαταστροφικές περιόδους και όχι μόνο κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο (Για ΨΚ υποστήριξη συνεργειών βλ. παρακάτω).

δ. Πρωτοβάθμιος-Δευτεροβάθμιος έλεγχος κατασκευών. Περιθώρια για βελτίωση επισημάνθηκαν ως προς την ομοιομορφία των κριτηρίων και την εμπειρία των τεχνικών που εφαρμόζουν τον πρωτοβάθμιο έλεγχο, με σκοπό τη μείωση των ανακατατάξεων κατά το δευτεροβάθμιο έλεγχο. Προτείνεται συστηματικότερη επιμόρφωση σε συνεργασία με τους ΟΤΑ καθώς και ενσωμάτωση της σχετικής διάστασης στα Π.Σ. σε όλα τα επίπεδα της ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης.

ε. Γραφειοκρατικές διαδικασίες για χορήγηση έκτακτων επιδομάτων στους δικαιούχους σεισμόπληκτους. Προτείνεται η περαιτέρω απλούστευσή τους καθώς και η επίσπευση της χορήγησης, και, αν χρειάζεται, να δημιουργηθεί νέο θεσμικό πλαίσιο για την επιτάχυνση της διαδικασίας, προκειμένου να αποτραπούν οι τυχόν δευτερογενείς συνέπειες για τους σεισμόπληκτους που προκύπτουν από την απόκριση(μη απόκριση) των υπηρεσιών.

στ. Διαδικασίες στεγαστικής αποκατάστασης. Αδύναμοι κρίκοι στην αλυσίδα της στεγαστικής αποκατάστασης αποδείχθηκαν σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των στελεχών των ΤΑΣ και ΥΑΣ η σύνταξη της μελέτης, ο έλεγχος των επισκευών και ο αποχαρκτηρισμός των κατασκευών.

ζ. Οργάνωση και διανομή της αρωγής. Επειδή σε όλες της καταστροφές οι αρμόδιες τοπικές αρχές κατακλύζονται από προσφορές βοήθειας – η οποία πολλές φορές μπορεί να περιττεύει ή να είναι ακατάλληλη - κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν οι δυνατότητες εφαρμογής του συστήματος SUMA που έχει τύχει ιδιαίτερης αποδοχής σε χώρες της Λατινικής Αμερικής .

η. Καταλογισμός ευθυνών και το θέμα της παραγραφής αδικημάτων. Στην προκειμένη περίπτωση, συγκρούονται τα συμφέροντα των κατασκευαστών, των Μηχανικών και των σεισμόπληκτων θυμάτων. Κρίνεται σκόπιμο να αναζητηθεί μια συμβιβαστική λύση, ενδεχομένως η Πολιτεία να καταλήξει σε ένα εύλογο χρονικό διάστημα μετά την κατασκευή, λαμβάνοντας υπόψη και τις μεταγενέστερες παρεμβάσεις, αλλά κυρίως τα συμφέροντα των

σεισμόπληκτων (ιδιοκτητών/ενοικιαστών).¹² Αναμφίβολα, η λύση θα συναρτάται και με την πρόοδο στο «μητρώο των κατασκευών». Επίσης, ίσως θα ήταν σκόπιμο να αναπτυχθούν νέες ειδικότητες δικαίου στα νομικά τμήματα των ΑΕΙ για τη διευθέτηση θεμάτων που άπτονται των σεισμών και άλλων μαζικών καταστροφών.

Θ. Κρατικοί Φορείς παρέμβασης κατά την άμεση μετακαταστροφική περίοδο.

Προκύπτει η ανάγκη για μια περισσότερο οργανωμένη, συντονισμένη, διακριτή και αισθητή παρέμβαση εκ μέρους του ΟΑΣΠ, αφού φυσικά τύχει και της καλύτερης υποδομής και στελέχωσης, όπως επισημαίνεται και από πολλούς ερευνούμενους.

2. Τεχνικές Διάσωσης και Κοινωνικο-Ψυχολογικές Επιπτώσεις στους Εργαζόμενους σε Έκτακτες Συνθήκες

Εργασία υπό έκτακτες συνθήκες-εισαγωγή. Παρά την υψηλή βαθμολογία που λαμβάνουν οι ενέργειες διασώσεις, και ειδικότερα η διάσωση από τις ελληνικές ομάδες στο σεισμό της Πάρνηθας, υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης. Επίσης, δεν αρκούν το «φιλότιμο» και η «προσφορά» των συνεργείων διάσωσης, που συνήθως περισσεύουν σε τέτοιες περιπτώσεις, σε ένα αναπτυγμένο και οργανωμένο σύγχρονο κράτος δικαίου.

α. Οργάνωση διάσωσης και διαλειμμάτων. Η οργάνωση θα πρέπει να είναι ανάλογη με την ένταση των καταστροφών (θανάτων/καταστροφών). Γενικά, θα πρέπει να υπάρχουν διαλείματα σε τακτά διαστήματα, ίσως 30 λεπτά ανά τετράωρη εργασία. Επίσης, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η εμπειρία των μελών, ως προς τη διάρκεια και το είδος της έκτακτης εργασίας που τους ανατίθεται. Κρίνεται σκόπιμο να συγκροτηθούν Μονάδες Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης, όπου θα προβλέπεται και τμήμα για την ΨΚ υποστήριξη/αποφόρτιση (psychosocial debriefing)¹³ των εργαζομένων σε έκτακτες καταστάσεις. Ακόμη, θα πρέπει να προβλεφθεί υποδομή (π.χ. χώροι, κινητές μονάδες, τροχόσπιτα κτλ.), όπου θα συντελούνται όλες οι ανωτέρω παρεμβάσεις κατά τη διάρκεια της έκτακτης εργασίας. Τέλος, κρίνεται σκόπιμο ο θεσμός της ΨΚ υποστήριξης/αποφόρτισης να εφαρμοστεί συστηματικά και στην περίπτωση των εργαζομένων (π.χ. ΕΚΑΒ) που ασχολούνται με τις καθημερινές έκτακτες καταστάσεις δεδομένου ότι οι ψυχολογικές επιδράσεις μπορούν να έχουν σωρευτικό χαρακτήρα.

¹² Η μακροχρόνια εκκρεμότητα στη δικαστική αντιμετώπιση του θέματος μπορεί ακόμη να συντελέσει και στην παράταση της Μετατραυματικής Διαταραχής Στρες (ΜΤΔΣ) (Βλ. βιβλιογραφία για δευτερογενείς επιπτώσεις από την «παρέμβαση» ή τη «μη παρέμβαση» των αρμοδίων φορέων.)

¹³ Ο όρος «ψυχοκοινωνική» (“psychosocial”) χρησιμοποιείται σκόπιμα λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα που αφορούν τη σχέση μεταξύ των παραγόντων έκθεσης και τις αλλαγές στο δίκτυο κοινωνικών σχέσεων.

β. Οργάνωση της υποδοχής και περίθαλψης των διασωθέντων/τραυματιών. Προτείνεται η κατάρτιση σχεδίων για τη διανομή τραυματιών στα νοσοκομεία, λαμβάνοντας υπόψη διάφορα σενάρια καταστροφής, η ανάπτυξη υποδομής στα νοσοκομεία για την αντιμετώπιση πολυτραυματιών, η καθιέρωση πρωτοκόλλων παράδοσης και παραλαβής τραυματιών-θυμάτων καταστροφών από τα νοσοκομεία και η σύναψη πρωτοκόλλων συνεργασίας μεταξύ εμπλεκόμενων δυνάμεων(περιλαμβανόμενων και των ΜΚΟ) πριν από την εκδήλωση της καταστροφής. Στα σενάρια, κρίνεται σκόπιμο να ληφθεί υπόψη και ο εθελοντικός παράγοντας.

γ. Εκπαίδευση και στελέχωση των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης. Προτείνεται η συστηματικότερη εφαρμογή σεμιναρίων «ιατρικής των καταστροφών» σε όλους τους εργαζόμενους που θα τους προϊδεάσουν και για την εργασία τους υπό έκτακτες συνθήκες. Επίσης, υπάρχει ανάγκη για μεγαλύτερη εξειδίκευση σε ανθρώπινο δυναμικό και τεχνικό εξοπλισμό των υπηρεσιών έκτακτης παρέμβασης. Τέλος, υπάρχει ανάγκη για ασκήσεις ετοιμότητας με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων δυνάμεων στις έκτακτες υπηρεσίες διάσωσης/αποκατάστασης (ακόμη και των ξένων αποστολών) και με την εφαρμογή σεναρίων που θα προβλέπουν πολλαπλές εστίες και μέτωπα της καταστροφής, ιδιαίτερα κρίσιμο σε περιπτώσεις καταστροφών σε μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Βλ. επίσης προτάσεις για συντονιστικές ενέργειες).

3. Διαχείριση της Πληροφορίας σε Έκτακτες Μαζικές Καταστάσεις από τις Αρμόδιες Αρχές, τους Επιστήμονες και τα ΜΜΕ

α. Άμεσες ενέργειες για τον ΟΑΣΠ. Δεδομένου ότι οι αρμόδιες αρχές, και συγκεκριμένα ο ΟΑΣΠ, πολλές φορές χρεώνονται το κόστος από τις αντιπαραθέσεις των γεωεπιστημόνων, οι οποίες προκαλούν αναστάτωση στο κοινό, κρίνεται σκόπιμο ο ΟΑΣΠ να προχωρήσει σε μια λύση του θέματος, αφού πρώτα λάβει υπόψη του τις παρατηρήσεις των Επιστημόνων, σχετικά με τον Κ.Δ., την Εθνική Επιτροπή Εκτίμησης Σεισμικού Κινδύνου και τη δημοσιοποίηση των προγνώσεων. Τα πορίσματα της έρευνας ουσιαστικά εξουσιοδοτούν τον ΟΑΣΠ να προχωρήσει με την καθιέρωση του Κώδικα Δεοντολογίας. Κρίνεται σκόπιμη η κοινοποίησή του ως σχεδίου σε όλους στους επιστημονικούς φορείς και η διοργάνωση σχετικής Ημερίδας/διημερίδας για την οριστικοποίηση και επικύρωσή του από τους σχετικούς επιστημονικούς φορείς. Η διημερίδα μπορεί να περιλάβει και συζήτηση για τις κοινωνικές επιπτώσεις της διαχείρισης πληροφοριών σχετικών με τους σεισμούς και άλλους κινδύνους.

β. Οργάνωση εξειδικευμένων κέντρων πληροφόρησης. Τόσο τα πορίσματα της παρούσας έρευνας, όσο και η διεθνής βιβλιογραφία, καταδεικνύουν την ανάγκη για εξειδίκευση της πληροφόρησης (για σεισμούς, μετασεισμούς, κατασκευές και μέτρα αποκατάστασης) σε έκτακτες συνθήκες, ανάλογα με τους αποδέκτες. Συνεπώς ένα κέντρο πληροφόρησης θα πρέπει να έχει την κατάλληλη στελέχωση και να προβλέπει πληροφόρηση για διάφορες κατηγορίες σεισμόπληκτων (διασωθέντες, συγγενείς), για τα συνεργία διάσωσης (π.χ. σχετικά με τους μετασεισμούς και την αντοχή των κατεστραμμένων κτιριών), για το γενικότερο κοινό και τους περιέργους που ενδέχεται να συγκεντρωθούν στην πληγείσα περιοχή, καθώς και για τους δημοσιογράφους.

γ. Ενέργειες για τα ΜΜΕ και τους δημοσιογράφους σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Τα αποτελέσματα της δοκιμασίας(τεστ) για την κοινωνιολογία των καταστροφών, οι απόψεις των ερευνούμενων (ειδικά των επιστημόνων) αλλά και μερίδας των δημοσιογράφων, έδειξαν ότι υπάρχουν περιθώρια για βελτίωση της δημοσιογραφικής κάλυψης των σεισμών. Οι δημοσιογράφοι, ως τέταρτη εξουσία, έχουν το δικαίωμα/υποχρέωση να αποκαλύπτουν τις ατέλειες της πολιτικής προστασίας και των αρμόδιων, όμως δεν έχουν το δικαίωμα της μονομερούς κάλυψης, της υποδαύλισης αντιπαραθέσεων και της εκμετάλλευσης του ανθρώπινου πόνου για λόγους ακροαματικότητας/τηλεθέασης/ αναγνωστικότητας. Όπως έχει επισημανθεί και στη διεθνή βιβλιογραφία, οι δημοσιογράφοι μπορούν να διαδραματίσουν έναν εποικοδομητικό ρόλο καθ'όλες τις φάσεις μιας καταστροφής, ενώ η Πολιτεία θα πρέπει να τους θεωρεί σύμμαχους και όχι αντιπάλους. Προς την κατεύθυνση της αντικειμενικότερης διαχείρισης της πληροφορίας από τους δημοσιογράφους σε έκτακτες καταστάσεις προτείνονται τα εξής:

(1). Οργάνωση από τον ΟΑΣΠ σε συνεργασία με τη ΓΓΠΠ σεμιναρίων για τους δημοσιογράφους, με αντικείμενο τη «διαχείριση της πληροφορίας» σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Οι επιμορφωτές μπορεί να περιλαμβάνουν τόσο τους γεωεπιστήμονες, όσο και τους κοινωνικούς επιστήμονες/επικοινωνιολόγους που είναι γνώστες της σχετικής βιβλιογραφίας.

(2). Αλλαγές στην εκπαίδευση και κατάρτιση δημοσιογράφων. Κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια ουσιαστική ενσωμάτωση του μαθήματος, «Διαχείριση της Πληροφορίας σε Έκτακτες Καταστάσεις», τόσο στις σχολές δημοσιογραφίας όσο και στα Τμήματα Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας των Πανεπιστημίων. Επίσης, θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η παραγωγή/πρόσληψη δημοσιογράφων με πτυχία τουλάχιστον δύο ειδικοτήτων π.χ. επικοινωνιολογίας και χημείας επικοινωνιολογίας και φυσικής, κτλ., ώστε οι δημοσιογράφοι να είναι σε θέση να διαχειριστούν καλύτερα τις πολυσύνθετες επιπτώσεις των σύγχρονων καταστροφών.

(3) Κώδικας Δεοντολογίας των δημοσιογράφων. Οι Κ.Δ. αποτελούν, αναμφίβολα, κατασταλτικά μέτρα και υποδηλώνουν την αποτυχία της κοινωνικοποίησης και της εκπαίδευσης των δημοσιογράφων. Αν και η παρούσα διατύπωση του σχετικού άρθρου του Δημοσιογραφικού Κώδικα, είναι αποδεκτή από την πλειονότητα των δημοσιογράφων, κάποιες βελτιώσεις ως προς την εφαρμογή του μπορούν να γίνουν δεδομένου ότι συχνά παρατηρούνται καταστρατηγήσεις, αν όχι για τους σεισμούς αλλά για άλλες καταστροφές (π.χ. ατύχημα με λεωφορείο στα Τέμπη κτλ.). Η εφαρμογή του φυσικά εξαρτάται κυρίως από τα συνδικαλιστικά όργανα των δημοσιογράφων.

δ. Καθιέρωση Ημέρας Αντι-σεισμικής (ή Πολιτικής) Προστασίας. Κρίνεται σκόπιμο να καθιερωθεί από την Πολιτεία η Ημέρα της Αντι-σεισμικής (ή Πολιτικής) Προστασίας. Κατά τη διάρκεια της Ημέρας μπορεί να γίνονται διάφορες εκδηλώσεις, εκστρατείες ενημέρωσης, ασκήσεις ετοιμότητας (ο κίνδυνος μπορεί να ποικίλει από έτος σε έτος), χωρίς το κοινό να υποψιάζεται και να αναστατώνεται, όπως συνήθως συμβαίνει όταν οι ασκήσεις ετοιμότητας γίνονται εκτάκτως.

4. Συντονισμός Εμπλεκόμενων Φορέων και Συνεργασίες με εμπλεκόμενους φορείς

Παρά τη γενικά θετική αξιολόγηση των συντονιστικών ενεργειών στο σεισμό της Πάρνηθας από τους κρατικούς φορείς, τα στελέχη των ΟΤΑ, οι Επιστήμονες και τα στελέχη των ΜΚΟ θεώρησαν ότι υπήρχαν περιθώρια για βελτίωση. Οι συγκρούσεις αρμοδιοτήτων, οι επικαλύψεις και η διασπορά ευθυνών, μπορούν να οδηγήσουν σε περιττές και δαπανηρές παρεμβάσεις, ακόμη και σε μη έγκαιρη παρέμβαση/μη παρέμβαση με όλα τα επακόλουθα που αυτό συνεπάγεται για την προστασία της ζωής και της περιουσίας και την αποφυγή των δευτερογενών επιπτώσεων των καταστροφών. Συνεπώς ο συντονισμός, όχι με την έννοια της οργανωτικής ιεραρχίας, αλλά με την έννοια της συνεργασίας, του καταμερισμού εργασίας και της αλληλο-πληροφόρησης, χρειάζεται σε όλα τα επίπεδα του σχεδιασμού και της εκπαίδευσης (π.χ. ασκήσεις ετοιμότητας) αλλά και στο επίπεδο των επιχειρήσεων.

α. Επίπεδο σχεδιασμού. Πέρα από την πρόβλεψη για τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων (περιλαμβανόμενων των ΜΚΟ αλλά και των ΜΜΕ) θα πρέπει να προϋπάρχουν πρωτόκολλα/προσύμφωνα/συμβόλαια συνεργασίας από την περίοδο της κατάστασης ηρεμίας, ώστε ο κάθε εμπλεκόμενος να γνωρίζει το ρόλο του και το χρόνο της παρέμβασής του. Αυτά τα πρωτόκολλα συνεργασίας μπορεί να συναφθούν μεταξύ των ΟΤΑ και μεταξύ των ΟΤΑ/Πολιτείας και των ΜΚΟ, ιδίως σε μεγάλα αστικά κέντρα και όταν δεν υπάρχει η Μητροπολιτική Διοίκηση. Επίσης, εκεί που υπάρχουν συγκρούσεις αρμοδιοτήτων και διασπορά ευθύνης (π.χ. ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, ΕΜΑΚ/Μηχανικών κτλ.) θα πρέπει να

ρυθμιστούν, είτε νομοθετικά είτε με πρωτόκολλα συνεργασίας, ώστε κατά το επιχειρησιακό στάδιο να μην προκύψουν προβλήματα μεταξύ των.

β. Επίπεδο εκπαίδευσης και ασκήσεων ετοιμότητας. Πέρα από τους κρατικούς φορείς και τους άμεσα εμπλεκόμενους, θα πρέπει στις ασκήσεις ετοιμότητας να συμμετέχουν όλες οι εμπλεκόμενες δυνάμεις, περιλαμβανομένων των ΜΚΟ, των οργανώσεων εθελοντών, των ΜΜΕ και των ξένων αποστολών. Η οργανική συμμετοχή και των ξένων αποστολών κρίνεται απαραίτητη στο πλαίσιο της αυξανόμενης διεθνούς συνεργασίας. Οι ασκήσεις ετοιμότητας θα πρέπει να προσεγγίσουν την πραγματικότητα και την πολυπλοκότητα της καταστροφής, σύμφωνα με τις αρχές του ρεαλιστικού σχεδιασμού.

γ. Επίπεδο των επιχειρήσεων στον τόπο της καταστροφής. Ο συντονισμός επιτυγχάνεται καλύτερα με τη συμμετοχή εκπροσώπων όλων των εμπλεκόμενων φορέων στο κέντρο επιχειρήσεων, το οποίο φυσικά θα στεγάζει και το κέντρο εξειδικευμένης πληροφόρησης, που αναφέρεται στην ενότητα για τη διαχείριση της πληροφορίας.

δ. Εθνικά κέντρα επιχειρήσεων. Ενδεχομένως, τα πολλαπλά κέντρα επιχειρήσεων (π.χ. ΓΓΠΠ, ΟΑΣΠ, Δημοσίας Τάξης, Υπ. Υγείας, Υπ. Ανάπτυξης κτλ.) να αποτελούν πολυτέλεια αν αναλογιστεί κανείς τις δυνατότητες για μεταφορά γνώσης και τις κοινές απαιτήσεις των καταστροφών, τα λειτουργικά προβλήματα που μπορούν να προκύψουν από την παράλληλη ενεργοποίηση των πολλών κέντρων και το ότι επιπλέον επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό. Ίσως θα ήταν σκόπιμη η ενεργοποίηση ενός μόνο ενιαίου κέντρου επιχειρήσεων για όλες τις καταστροφές με παραλλαγές στη σύνθεση της συντονιστικής επιχειρησιακής ομάδας και του εξοπλισμού του κέντρου ανάλογα με τον τύπο της καταστροφής.¹⁴

5. Θεσμοί Αντισεισμικής, Πολιτικής Προστασίας: Νέες Απαιτήσεις και Νέα Πρότυπα Οργάνωσης για την Αντιμετώπιση των Σεισμών και άλλων καταστροφών.

Η επικρατούσα αντίληψη στους ερευνούμενους ότι τα βασικά αίτια των καταστροφών, είτε αυτές είναι «φυσικές», είτε «τεχνολογικές» είτε «κοινωνικές», είναι ανθρωπογενούς και όχι φυσιογενούς προέλευσης (δηλαδή είναι αποτέλεσμα είτε των παρεμβάσεων είτε των παραλήψεων του ανθρώπου), αφήνει πολλά περιθώρια για την αναδιοργάνωση και τον αναπροσανατολισμό των υπηρεσιών πολιτικής προστασίας.

¹⁴ Όμως, εναλλακτικό εθνικό κέντρο επιχειρήσεων με όλες τις δυνατότητες εξοπλισμού και στελέχωσης θα πρέπει να υπάρχει στην περίπτωση αχρήστευσης του κύριου κέντρου επιχειρήσεων (principle of redundancy).

α. Φάσεις της καταστροφής. Η χώρα μας, όπως και πολλές άλλες χώρες, έχει το πλεονέκτημα στη φάση της διάσωσης. Κρίνεται σκόπιμο να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση και στις άλλες τρεις φάσεις: της αποκατάστασης, της πρόληψης και της ανοικοδόμησης και ιδίως στην φάση της πρόληψης. Τις τέσσερις φάσεις δεν πρέπει να τις αντιλαμβάνεται κανείς «γραμμικά» αλλά «κυκλικά», δηλαδή, η φάση της ανοικοδόμησης μετά από μια καταστροφή, θα πρέπει να θεωρείται ως παράθυρο ευκαιρίας και να εμπεριέχει αρκετά καινοτόμα στοιχεία πρόληψης μελλοντικών καταστροφών στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης.

β. «Νέο σχέδιο έκτακτης ανάγκης για τους σεισμούς». Μεγάλα ποσοστά ερευνούμενων επισήμαναν την ανάγκη για (1) αναθεώρηση του σχεδίου «Ξενοκράτης-Σεισμοί», (2) βελτιώσεις στο συντονισμό, (3) μεγαλύτερη έμφαση στο μακροχρόνιο σχεδιασμό, αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και μέσων και (4) υλοποίησης των σχεδίων και των αρχών του σχεδιασμού στην πράξη. Η αναθεώρηση, η οποία ξεκίνησε πριν από την περάτωση του ερευνητικού προγράμματος, προβλέπει μεγαλύτερη αποκέντρωση αρμοδιοτήτων αλλά και συμμετοχή εθελοντών. Θα πρέπει να υπάρξει υποστήριξη των ΟΤΑ, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και άλλων εμπλεκόμενων δυνάμεων, τόσο από άποψη οικονομική όσο και από άποψη τεχνογνωσίας, για περαιτέρω εξειδίκευση του αναθεωρημένου σχεδίου και εμπλοκή όλων των εμπλεκόμενων φορέων σε ασκήσεις ετοιμότητας. Η όλη διαδικασία της εξειδίκευσης, χρειάζεται παρακολούθηση ώστε οι σχετικές βελτιώσεις να μην μείνουν σε θεωρητικό επίπεδο (στα χαρτιά) και να οδηγήσουν σε εφησυχασμό της Πολιτείας. Επίσης, με την ολοκλήρωση του νέου αναθεωρημένου σχεδίου, κρίνεται σκόπιμο το νέο σχέδιο να δημοσιοποιηθεί ευρύτατα και να γίνει κτήμα όλων των εμπλεκόμενων φορέων (π.χ. κρατικών, ΟΤΑ, ΜΚΟ, κτλ.) καθώς και των πολιτών –γεγονός που θα προάγει την ανάπτυξη μεγαλύτερης ευαισθησίας για θέματα αντισεισμικής προστασίας και θα συμβάλει στον καλύτερο συντονισμό και στη βελτίωση της απόδοσης των φορέων σε περίπτωση σεισμικής καταστροφής. Προτείνεται το νέο σχέδιο να αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του ΟΑΣΠ και της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας.

γ. Θωράκιση των μεγάλων αστικών κέντρων και ανάπτυξη της Μητροπολιτικής Διοίκησης στο Λεκανοπέδιο της Αττικής. Αναμφίβολα, ο σεισμός της Αττικής λειτούργησε καταλυτικά για την καλλιέργεια της σχετικής συνείδησης σε όλα τα επίπεδα, ξεκινώντας με την ανακατάταξη των ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας. Χρειάζονται όμως πολλαπλά μέτρα σε όλα τα επίπεδα, π.χ. προσεισμικός έλεγχος των υφιστάμενων κατασκευών, καθιέρωση του μητρώου κατασκευών, αναπροσαρμογή ΓΟΚ, νέες πολεοδομικές ρυθμίσεις, νέες μορφές εκπαίδευσης/ενημέρωσης των κατοίκων πολυπολιτισμικών κοινωνιών και νέες μορφές αντισεισμικής άμυνας στο επίπεδο της

συννοικίας, της γειτονίας ή της πολυκατοικίας. Στο νέο αυτό πλαίσιο ενδέχεται να έχει θετικές επιδράσεις και η ανάπτυξη της Μητροπολιτικής Διοίκησης στο Λεκανοπέδιο, εφόσον συνοδευτεί όπως επισημαίνεται από αρκετούς ερευνούμενους από ουσιαστικές αρμοδιότητες, δεν λειτουργήσει ανταγωνιστικά και δεν υποκαταστήσει τη γραφειοκρατία της κεντρικής διοίκησης.

δ. Ρόλος της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και των συναρμόδιων φορέων. Τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν γενικά το θεσμικό ρόλο της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας περισσότερο ως συντονιστικού και επιτελικού και λιγότερο ως επιχειρησιακού φορέα πολιτικής προστασίας. Κρίνεται σκόπιμο να ενισχυθεί και ουσιαστικά ο συντονιστικός επιτελικός αλλά και ο εποπτικός ρόλος της ΓΓΠΠ, ιδίως στο στάδιο της πρόληψης, και για όλες της καταστροφές, σύμφωνα με το πρότυπο της «συστημικής αντιμετώπισης των καταστροφών»¹⁵

ε. Ρόλος των συναρμόδιων φορέων. Επειδή τόσο η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας όσο και οι συναρμόδιοι φορείς (π.χ. ΟΑΣΠ, κτλ) που ασχολούνται με την αντιμετώπιση επιμέρους κινδύνων, εμπλέκονται σε προληπτικές, εκπαιδευτικές και επιχειρησιακές δραστηριότητες, θα πρέπει να γίνει ένας καλύτερος καταμερισμός εργασίας μεταξύ των συναρμόδιων φορέων, είτε με νομοθετική ρύθμιση, είτε με πρωτόκολλα συνεργασίας, ώστε να αποτραπούν οι τυχόν συγκρούσεις/επικαλύψεις, να επιτευχθεί ένας καλύτερος συντονισμός, να εκτελούνται οι απαιτούμενες ενέργειες και να αποφεύγονται οι περιττές δαπάνες. Στην περίπτωση που αυτό δεν καταστεί δυνατόν, υπάρχει και μια εναλλακτική οργανωτική λύση που θα συνεπάγεται και την αναβάθμιση της Πολιτικής Προστασίας: η δημιουργία Υπουργείου (ή Οργανισμού) Πολιτικής Προστασίας παρά τω Πρωθυπουργώ που θα απορροφήσει τους επιμέρους οργανισμούς.

στ. Προσόντα των διαχειριστών καταστροφών. Αν και η πάγια τακτική στη χώρα μας είναι ο διορισμός πολιτικών προσώπων σε θέσεις διαχειριστών καταστροφών (π.χ. Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας), ίσως θα ήταν σκόπιμο η Πολιτεία να πειραματιστεί με την ανάδειξη στις θέσεις αυτές «τεχνοκρατών» με ειδικές γνώσεις και εμπειρίες, ανεξάρτητα από επάγγελμα, σε θέματα καταστροφών αλλά με κοινωνική ευαισθησία και με εξοικείωση σε θέματα δημόσιας διοίκησης, καθώς και με τα κατάλληλα χαρακτηριστικά προσωπικότητας (π.χ. ψύχραιμος/η, αποφασιστικός/ή, διορατικός/ή, δυναμικός/ή, εύστροφος/η,

¹⁵ Προτιμάται ο όρος «συστημικής αντιμετώπισης των καταστροφών» αντί του όρου «σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης των καταστροφών» (integrated disaster management) επειδή η έννοια της «ολοκληρωμένης» περιλαμβάνεται στον όρο συστημική και παραπέμπει σε διάφορες παραστάσεις. Επιπλέον, ο όρος «αντιμετώπιση» είναι λιγότερο ιδεολογικά φορτισμένος και συνεπάγεται μια ενεργότερη παρέμβαση που περιλαμβάνει και την πρόληψη.

επικοινωνιακός/η κτλ.) που είναι προαπαιτούμενα για τέτοιες θέσεις, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των στελεχών των ΟΤΑ. Σημειωτέον, ότι η επιλογή δεν χρειάζεται να γίνει με τις διαδικασίες του γραπτού διαγωνισμού, αλλά από διακομματική επιτροπή στην οποία θα συμμετέχουν και ειδικοί στην βιομηχανική ψυχολογία.

ζ. Λειτουργία θεσμών/οργάνων αντισεισμικής προστασίας (π.χ. ΟΑΣΠ). Αν και το 15έτεσ έργο του ΟΑΣΠ κρίθηκε ως θετικό από την πλειονότητα των ερευνούμενων των ΟΤΑ και από την συντριπτική πλειοψηφία των Επιστημόνων, κρίνεται σκόπιμο ο ΟΑΣΠ (η Πολιτεία) να λάβει υπόψη τις προτάσεις και τις παρατηρήσεις των ερευνούμενων που δεν ήταν ικανοποιημένοι με την πορεία, το έργο και τη λειτουργία του ΟΑΣΠ, ιδίως αυτές που αποτελούν κοινή διαπίστωση διαφόρων κατηγοριών ερευνούμενων (π.χ. μεγαλύτερη έμφαση σε μακροχρόνιο σχεδιασμό, ανάγκη για εξειδικευμένη στελέχωση και χρηματοδότηση το ΟΑΣΠ). Κρίνεται επίσης σκόπιμο, ο ΟΑΣΠ να προβάλλει καλύτερα το έργο του όσον αφορά την πρόληψη και το μακροχρόνιο σχεδιασμό (π.χ. ενημέρωση, εκπαίδευση, αντι-σεισμικός κανονισμός, ερευνητικά προγράμματα κτλ.) αλλά και να υπογραμμίσει προς τους επικριτές του αλλά και τα αρμόδια για τον προϋπολογισμό Υπουργεία, ότι ο μακροχρόνιος σχεδιασμός δεν είναι δυνατόν να γίνει αν δεν υπάρξει ουσιαστική ενίσχυση του προϋπολογισμού του.

Η. Λειτουργία των Εθνικού Κέντρου Πρόληψης και Πρόβλεψης Σεισμών (ΕΚΠΠΣ). Δεν χωρεί αμφιβολία ότι με δεδομένο το αβέβαιο διεθνές καθεστώς του αλλά και το χαμηλό επίπεδο χρηματοδότησης, το ΕΚΠΠΣ έχει επίσης επιτελέσει ένα ουσιαστικό έργο παρά τα επικριτικά σχόλια των ερευνούμενων. Όμως, οι επιδόσεις του μπορούν να βελτιωθούν. Κρίνεται σκόπιμο το ΕΚΠΠΣ να αναβαθμιστεί, θεσμικά, οικονομικά και στελεχιακά, με την απεξάρτησή του από τον ΟΑΣΠ, την ενίσχυση της χρηματοδότησής του και την εξειδικευμένη στελέχωσή του κατά προτίμηση με γεωεπιστήμονες, που έχουν ασχοληθεί ερευνητικά και επαγγελματικά με θέματα πρόληψης και πρόβλεψης σεισμών.

Ι. Οργάνωση διημερίδας από τον ΟΑΣΠ για τους τρόπους αντίδρασης στο σεισμό. Με αφορμή τον προβληματισμό της παρούσας έρευνας για τους τρόπους αντίδρασης στελεχών πολιτικής προστασίας αλλά και με αφορμή την αποκτηθείσα εμπειρία, τις νέες γνώσεις και τις νέες τεχνολογίες, προτείνεται ο ΟΑΣΠ να διοργανώσει επιστημονική διημερίδα για τους τρόπους αντίδρασης των κατοίκων στο σεισμό κατά τις τρεις φάσεις.

Η΄ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

1. Μεθοδολογικά Πλαίσια και Περιορισμοί της Παρούσας Έρευνας

Πρώτο, και σχετικά με την ποσοτική ανάλυση, η παρούσα έρευνα αποτελεί μια πρώτη εφαρμογή σε επίπεδο εμπλεκόμενων φορέων πολιτικής προστασίας. Κάλυψε μεγάλη έκταση και πολλές κατηγορίες ερευνούμενων. Αναπόφευκτα, και λόγω έλλειψης χρόνου, δεν προχωρήσαμε σε περαιτέρω διερεύνηση των παραγόντων, που ενδέχεται να κρύβονται πίσω από μια συσχέτιση όπως, για παράδειγμα, όταν διαπιστώσαμε ότι τόσο τα έτη προϋπηρεσίας όσο και το μορφωτικό επίπεδο συνδέονταν (αλλά αντίστροφα) με το βαθμό ικανοποίησης των στελεχών των ΟΤΑ ως προς το έργο της Πολιτείας για την άμεση στέγαση. Απλώς επισημάναμε ότι αυτό απαιτεί «πολυμεταβλητή» ανάλυση που μπορεί να εξεταστεί σε μελλοντικές αναλύσεις και έρευνες. Η πολυμεταβλητή ανάλυση και η περαιτέρω διαλεύκανση εναλλακτικών ερμηνειών επιβάλλεται ιδιαίτερα με δεδομένη τη γενικά επικριτική στάση που παρατηρήθηκε στους ερευνούμενους με υψηλότερα επίπεδα μόρφωσης.

Δεύτερο, και σε ό,τι αφορά την ποιοτική ανάλυση, όπως επανειλημμένως αναφέραμε, η κωδικογράφηση/ταξινόμηση των απαντήσεων στις ανοικτές ερωτήσεις έγινε με βάση τον ερευνούμενο ως μονάδα ανάλυσης, δηλαδή το σχόλιό του κατατάχθηκε σε μια κατηγορία περιεχομένου με βάση το κυρίαρχο περιεχόμενο και όχι με βάση τις διαφορετικές /πολλαπλές ιδέες που εκφράζονται σε μία απάντηση σε ανοικτή ερώτηση. Αν και οι δύο τεχνικές είναι επιστημονικά έγκυρες και αξιόπιστες, η ταξινόμηση με βάση τις ξεχωριστές ιδέες που διατυπώνονται σε μια πολυσύνθετη απάντηση θα ήταν ιδιαίτερα χρονοβόρα, ιδίως όταν όλες σχεδόν οι ερωτήσεις συνοδεύονταν από κενό χώρο για τα σχόλια των ερευνούμενων.

Τρίτο, σημειώνουμε ότι, αν και ο υπότιτλος του ερευνητικού προγράμματος αναφέρεται σε «αυτο-αξιολόγηση και προτάσεις φορέων για βελτίωση της πολιτικής προστασίας», στην ουσία τα πορίσματα αφορούν τις προτάσεις στελεχών ή μελών των φορέων και δεν πρέπει να συγχέονται με τις ενδεχόμενες προτάσεις των ίδιων των φορέων, όπως αυτές θα διατυπώνονταν στην περίπτωση που συνέρχονταν τα συλλογικά τους όργανα. Δηλαδή, οι ερευνούμενοι συμμετείχαν στην έρευνα ως άτομα και όχι ως εκπρόσωποι φορέων, ανεξάρτητα αν στις απαντήσεις τους έλαβαν υπόψη τους το φορέα τους. Συνεπώς, το στατιστικό προφίλ των στελεχών κάποιου φορέα για ένα συγκεκριμένο θέμα (στάση, συμπεριφορά κτλ.) αφορά τη συγκεκριμένη σύνθεση του δείγματος και όχι το φορέα απασχόλησης.

Τέταρτο, και σε ό,τι αφορά την ανταπόκριση των ερευνούμενων στο ερευνητικό πρόγραμμα, τα αποτελέσματα μπορούμε να τα δούμε σε δύο επίπεδα, στο επίπεδο της συμμετοχής στην έρευνα και στο επίπεδο της απάντησης στα σχετικά ερωτήματα. Στο **πρώτο επίπεδο**, οι περισσότερες κατηγορίες ερευνούμενων, στελεχών δημοσίων και ιδιωτικών φορέων, παρά το φορτωμένο πρόγραμμά τους, δέχθηκαν με προθυμία να συμμετάσχουν στην έρευνα. Προβλήματα αντιμετωπίσαμε με τις ξένες αποστολές παρά τις επανειλημμένες προσπάθειές μας, είτε μέσω των διπλωματικών καναλιών είτε απευθείας μέσα από το διαδίκτυο. Πέρα από τις γενικές αναστολές λόγω της εθιμοτυπίας, η καθυστέρηση στην πραγματοποίηση της έρευνας και οι τυχόν αλλαγές στη διοίκηση των ξένων ομάδων διάσωσης ενδέχεται να έπαιξαν κάποιο ρόλο στην ανταπόκριση των ξένων απόστολων. Στο **δεύτερο επίπεδο**, υπήρξε γενικά ανταπόκριση στις απαιτήσεις της έρευνας, αν και σε μεμονωμένες περιπτώσεις στελεχών ιδίως της δημόσιας διοίκησης, διαπιστώθηκαν κάποιες αναστολές ως προς την αυτό-αξιολόγηση του φορέα τους και την ανταπόκριση σε ανοικτές ερωτήσεις. Επίσης, κάποια από τα ερωτήματα, όπως αυτά που αφορούσαν τη συστηματική εκτίμηση οικονομικού κόστους των επιπτώσεων του σεισμού από τους ΟΤΑ, κτλ. και προϋπόθεταν τεχνογνωσία και χρόνο και δεν απέδωσαν στην παρούσα επιτόπια έρευνα. Όλα αυτά τα προβλήματα συνηγορούν για την υιοθέτηση και άλλων συμπληρωματικών μεθοδολογιών στην εκτίμηση των επιπτώσεων των σεισμών και την αξιολόγηση της παρέμβασης.

2. Προτάσεις για Μελλοντικές Κοινωνικές Έρευνες Σχετικής με την Αντισεισμική και Πολιτική Προστασία

Αντικείμενα για περαιτέρω διερεύνηση που προέκυψαν από τους προβληματισμούς του ερευνητικού προγράμματος περιλαμβάνουν τα εξής:

- α.** Συγκριτική μελέτη ως προς την αξιολόγηση των διαφόρων μορφών μεταβατικής στέγασης (αν δεν έχει ήδη πραγματοποιηθεί από άλλη ερευνητική ομάδα), δεδομένου ότι προτάχθηκε από τους ερευνούμενους η «επιδότηση ενοικίου, ανεξάρτητη κατοίκηση» στην παρούσα έρευνα.
- β.** Μελέτη, είτε εμπειρική είτε βιβλιογραφική, για την οργάνωση και τις συνθήκες εργασίας σε έκτακτες καταστάσεις (μαζικές και καθημερινές έκτακτες καταστάσεις) και συστηματικότερη αξιολόγηση των επιπτώσεων στην απόδοση και την ψυχική υγεία των εργαζομένων.
- γ.** Μελέτη της αποτελεσματικότητας των μορφών επικοινωνίας μεταξύ των ομάδων διάσωσης (π.χ. ΕΜΑΚ, ΕΚΑΒ, Αστυνομίας κτλ.) και των νοσοκομειακών μονάδων παραλαβής και περίθαλψης τραυματιών σε έκτακτες μαζικές καταστάσεις.

δ. Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής προγραμμάτων ψυχο-κοινωνικής υποστήριξης (οργανωμένων από την Πολιτεία ή από εθελοντές ή από επαγγελματίες μετά από πρωτοβουλία των πληγέντων/θυμάτων) των διασωθέντων τραυματιών και των συγγενών των νεκρών θυμάτων, μετά το σεισμό της Πάρνηθας (ή γενικά μετά τους σεισμούς).

ε. Διερεύνηση των μακροχρόνιων επιδράσεων των δικαστικών εκκρεμοτήτων στη Μετατραυματική Διαταραχή Στρες και γενικά στην ψυχοκοινωνική κατάσταση των σεισμόπληκτων, με το σκεπτικό ότι «ο τρόπος διαχείρισης μιας καταστροφής» μπορεί να έχει σοβαρότερες επιπτώσεις από τις πρωτογενείς επιπτώσεις του «φυσικού» γεγονότος.

στ. Με αφορμή γενικά την περισσότερο επικριτική στάση των ΜΚΟ κτλ. σχετικά με την πολιτική προστασία, να διεξαχθεί μελέτη για τους αποτελεσματικότερους τρόπους ενσωμάτωσης των οργανώσεων εθελοντών στη διαδικασία της διάσωσης και της αποκατάστασης σεισμόπληκτων.

ζ. Βασική, πειραματική έρευνα για τις επιπτώσεις του τύπου διαφωνίας των γεωπιστημόνων (π.χ. διαφορές ως προς το μέγεθος, το εστιακό βάθος, το ενεργοποιηθέν ρήγμα, κτλ.) στην αξιοπιστία και την αναστάτωση του κοινού.

η. Διερεύνηση του ρόλου της εκπαίδευσης, κατάρτισης και επιμόρφωσης των δημοσιογράφων (π.χ. αν έχουν τελειώσει πανεπιστήμιο, σχολή δημοσιογραφίας ή και τα δύο κτλ.) στην κάλυψη των φυσικών, τεχνολογικών και κοινωνικών καταστροφών.

ι. Καταγραφή των συγκρούσεων/επικαλύψεων αρμοδιοτήτων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και μελέτη των επιπτώσεών τους στην απόκριση σε περίπτωση καταστροφής.

ια. Καταγραφή των μορφών συνεργασίας (π.χ. πρωτόκολλα, προσύμφωνα κτλ.) μεταξύ των ΟΤΑ του Λεκανοπεδίου και των επιπτώσεών τους στην αντιμετώπιση των «φυσικών» και «τεχνολογικών» καταστροφών.

ιβ. Συστηματική, σε βάθος μελέτη για τα μέτρα αποκατάστασης, ανοικοδόμησης που έλαβαν οι ΟΤΑ, οι Νομαρχίες, η Περιφέρεια και η Πολιτεία μετά το σεισμό της Πάρνηθας, με το ερώτημα αν αυτά τα μέτρα εμπεριέχουν στοιχεία πρόληψης σε περίπτωση μελλοντικών σεισμών.

ιγ. Καταγραφή των ασκήσεων ετοιμότητας, προσδιορισμός των διαφόρων παραμέτρων (π.χ. βαθμός ενσωμάτωσης των εμπλεκόμενων φορέων, κτλ.) και αξιολόγηση των επιδράσεών τους στην απόδοση κατά τη διάρκεια πραγματικής καταστροφής.

ΙVΑ. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΩΝ, ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΜΕΤΡΩΝ/ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ/ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

Πίνακας 1. Ικανοποίηση με το έργο αποκατάστασης των ζωτικών λειτουργιών του Νομού {του Δήμου/κοινότητας} (π.χ. συγκοινωνίες, επικοινωνίες, υδροδότηση, ηλεκτροδότηση κτλ.) αμέσως μετά τον καταστροφικό σεισμό της 7.9.1999. Μέσοι Όροι (Μ.Ο./Ν) (Δείγματα ΟΤΑ, Νομαρχίες)

Λειτουργίες	ΟΤΑ (Δήμοι/Κοινότητες)		Νομαρχίες	
	Μ.Ο.*	N	Μ.Ο.	N
Υδροδότηση	3,65	37	3,50	2
Ηλεκτροδότηση	3,67	39	3,50	2
Επικοινωνίες	3,11	47	2,50	2
Συγκοινωνίες	3,30	43	3,50	2
Αποχέυση	3,63	35	3,50	2
Συνθήκες υγιεινής	3,29	41	3,00	2
Δημόσια ασφάλεια	3,29	41	3,50	2
Λειτουργία σχολείων	3,27	62	2,50	2
Άρση επικινδυνότητας	3,10	48	3,00	3

*Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 2. Ικανοποίηση Δήμων και Κοινοτήτων με το έργο αποκατάστασης των ζωτικών λειτουργιών κατά Νομό κατά Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (Μέσοι Όροι/ANOVA) (Δείγματα ΟΤΑ).

Λειτουργία	ΟΤΑ Ν. Αττικής	ΟΤΑ Ν. Α.Αττικής	ΟΤΑ Ν. Δ. Αττικής	ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	ANOVA F	Στατιστική Σημ/τητα
Υδροδότηση	3,57(28)	3,86(7)	4,00 (1)	4,00(1)	0,813	Μ.Σ.Σ..
Ηλεκτρ/τηση	3,60(30)	3,88(8)	-----	4,00(1)	1,057	Μ.Σ.Σ.
Επικοινωνίες	3,12(34)	3,29(7)	2,50(2)	3,11(4)	0,333	Μ.Σ.Σ.
Συγκοινωνίες	3,28(32)	3,43(7)	3,00(2)	3,50(2)	0,188	Μ.Σ.Σ.
Αποχέτευση	3,61(28)	3,80(5)	3,00(1)	4,00(1)	0,368	Μ.Σ.Σ.
Συν.υγιεινής	3,24(33)	3,50(6)	3,00(1)	4,00(1)	0,304	Μ.Σ.Σ.
Δημ. ασφάλεια	3,27(33)	3,67(6)	1,00(1)	4,00(1)	2,406	0,083
Λειτ. σχολείων	3,36(42)	3,00(11)	2,67(3)	3,50(6)	1,537	Μ.Σ.Σ.
Άρση επ/τήτων	3,09(34)	3,57(7)	3,00(1)	2,67(6)	0,903	Μ.Σ.Σ.

*Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 3. Ικανοποίηση των ΟΤΑ, Νομαρχιών και Περιφέρειας με το έργο και τις δραστηριότητες αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.1999(Μ.Ο./Ν) (Δείγματα ΟΤΑ, Νομαρχίες, Περιφέρεια)

Έργο/Δράσεις	ΟΤΑ		Νομαρχίες		Περιφέρεια	
	Μ.Ο.*	Ν	Μ.Ο.	Ν	Μ.Ο.	Ν
Διάσωση από ελληνικές ομάδες (π.χ. ΕΜΑΚ, ΕΚΑΒ)	3,44	64	4,00	2	-	-
Διάσωση από ξένες ομάδες.	3,39	49	3,50	2	-	-
Χειρισμό των νεκρών	3,18	34	3,00	1	-	-
Μεταφορά, διανομή και περίθαλψη τραυματιών	3,19	47	3,00	2	-	-
Ενημέρωση των κατοίκων από την πολιτεία (ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ, κτλ.)	2,40	84	1,66	3	-	-
Ενημέρωση των κατοίκων από τα ΜΜΕ	2,68	88	1,66	3	3,00	1
Οικονομικές ενισχύσεις των πληγέντων για άμεσες ανάγκες	2,51	79	2,00	2	-	-
Ψυχοκοινωνική υποστήριξη των πληγέντων (διασωθέντων/συγγενών θυμάτων κτλ.)	2,18	51	1,00	3	-	-
Συντονισμός των ενεργειών/υπηρεσιών	2,76	88	1,66	3	4,00	1

*Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 4. Ικανοποίηση με το έργο άμεσης παρέμβασης διαφόρων φορέων κατά επιπεδο διοίκησης (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΤΑ, Νομαρχίες, Περιφέρεια,)

Φορέας Στελέχων	ΜΚΟ	ΟΑΣΠ	ΓΓΠΠ	ΠΕΡ	ΝΟΜ	ΟΤΑ
ΟΤΑ	3,52(67)	2,68(76)	2,60(81)	2,62(86)	2,47(86)	3,28(87)
Νομαρχίες	3,67(3)	2,00(2)	1,50(2)	1,50(2)	3,00(3)	2,50(2)
Περιφέρεια	-----	-----	4,00(1)	4,00(1)	4,00(1)	3,00(1)

*Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 5. Αξιολόγηση του έργου άμεσης παρέμβασης διάφορων φορέων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών και των ΟΤΑ (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	ΟΑΣΠ	ΓΓΠΠ	ΠΕΡ	NOM	ΟΤΑ
Θέση/ιδιότητα					
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δ και Κ Σύμβουλοι κτλ.)	2,47(36)	2,65(40)	2,68(40)	2,24(41)	3,34(41)
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμηματάρχες	2,87(40)	2,56(41)	2,57(46)	2,67(45)	3,22(46)
ANOVA (F)	3,280*	0,130	0,204	3,596*	0,858
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998					
ΠΑΣΟΚ	3,05(22)	2,73(22)	2,92(25)	2,35(26)	3,36(25)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	2,21(19)	2,38(21)	2,43(21)	2,48(21)	3,35(20)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	3,06(18)	2,83(18)	2,77(22)	2,62(21)	3,32(22)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	2,14(14)	2,35(17)	1,93(15)	2,20(15)	3,00(17)
ANOVA (F)	5,537***	0,961	3,001**	0,538	1,390
Επάγγελμα ερευνουμένων					
Ανώτερα διοικητικά στελέχη	2,75(8)	2,70(10)	2,50(10)	2,50(10)	3,25(8)
Μηχανικοί	2,87(31)	2,50(30)	2,56(34)	2,43(35)	3,22(36)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	2,20(10)	2,77(13)	2,33(12)	2,15(13)	3,46(13)
Τεχνολόγοι, Τεχνικοί βοηθοί	3,00(8)	2,75(8)	2,75(12)	2,37(8)	3,25(8)
Πωλητές, Υπάλληλοι Γραφείου	2,75(8)	2,60(10)	2,75(12)	2,80(10)	3,27(11)
Χειρωνακτές	2,50(4)	2,50(4)	3,25(4)	3,25(4)	3,25(4)
Συνταξιούχοι	2,00(6)	2,40(5)	2,60(5)	2,20(5)	3,33(6)
ANOVA (F)	1,260	0,161	0,422	0,787	0,235
Νομαρχίες					
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	2,55(38)	2,80(40)	2,71(42)	2,58(43)	3,41(44)
ΟΤΑ Ν. Αν. Αττικής	2,71(24)	2,56(25)	2,59(27)	2,41(27)	3,07(28)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	2,71(7)	2,13(8)	2,33(9)	3,00(8)	3,14(7)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	3,29(7)	2,25(8)	2,50(8)	1,50(8)	3,38(8)
ANOVA (F)	1,113	1,306	0,324	3,429**	1,908

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 6. Αξιολόγηση του έργου άμεσης παρέμβασης διάφορων φορέων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών των ΟΤΑ και των ΟΤ: Συντελεστές Συσχέτισης /N (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	ΟΑΣΠ	ΓΓΠΠ	ΠΕΡ	NOM	ΟΤΑ
Προϋπηρεσία	0,001(74)	0,038(76)	0,179(81)	0,185(81)	0,152(82)
Ηλικία	-0,008(76)	0,038(81)	0,233**(86)	0,000(86)	0,120(87)
Μορφ. Επίπεδο	-0,176(76)	0,070(81)	0,014(86)	-0,214**(86)	0,033(87)
Αρ. Κόκκινων	-0,019(74)	0,099(81)	-0,071(86)	-0,051(86)	0,249**(87)
Αρ. Κίτρινων	-0,055(74)	0,101(81)	-0,085(86)	-0,058(86)	0,208(87)

**Στατιστικά σημαντικό στο επίπεδο 0,05

***Στατιστικά σημαντικό στο επίπεδο 0,01

Πίνακας 7. Ικανοποίηση με το έργο των μη κυβερνητικών, εθελοντικών φορέων (π.χ. Ιατροί χωρίς Σύνορα, Ιατροί του Κόσμου, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός κτλ.). κατά την άμεση μετασεισμική περίοδο (Μ.Ο./N) (Δείγματα ΟΤΑ, Νομαρχίες, Περιφέρεια)

	Μ.Ο.	N
ΟΤΑ	3,52	67
Νομαρχίες	3,66	3
Περιφέρεια Αττικής	-----	-----

Κλιμακα:

Πίνακας 8. Ικανοποίηση με το έργο των μη κυβερνητικών οργανώσεων και προϋπηρεσία, αριθμός κόκκινων κατοικιών και κίτρινων κατοικιών, προϋπηρεσία, μορφωτικό επίπεδο και ηλικία των ερευνουμένων στελεχών των ΟΤΑ: Συντελεστές Συσχέτισης (Spearman Rho) (Δείγμα ΟΤΑ).

Παράγοντες	Συντελεστής	N
Αριθμός κόκκινων κατοικιών	0,217	67
Αριθμός κίτρινων κατοικιών	0,198	67
Προϋπηρεσία	0,089	63
Ηλικία	-0,058	67
Μορφωτικό επίπεδο	0,015	67

Πίνακας 9. Ικανοποίηση με το έργο των μη κυβερνητικών οργανώσεων κατά ιδιότητα ερευνυμένων, εκλογικά αποτελέσματα-1998, επαγγελμα και Νομό (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν	ANOVA (F)	Στατιστική Σημ/τητα
Θέση/ιδιότητα			
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δ και Κ Σύμβουλοι κτλ.)	3,50(40)		
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμήματάρχεις	3,56(27)		
Σύνολο	3,52 (67)	0,113	Μ.Σ.Σ.
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998			
ΠΑΣΟΚ	3,41(22)		
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	3,60(15)		
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	3,57(14)		
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	3,54(13)		
Σύνολο	3,52 (64)	0,295	Μ.Σ.Σ.
Επάγγελμα ερευνουμένων			
Ανώτερα διοικητικά στελέχη	3,44(9)		
Μηχανικοί	3,58(19)		
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	3,58(12)		
Τεχνολόγοι, Τεχνικοί βοηθοί	3,80(5)		
Πωλητές, υπαλληλοι γραφείου	3,55(11)		
Χειρωνακτες	3,75(4)		
Συνταξιούχοι	3,00(6)		
Σύνολο	3,53 (66)	0,903	Μ.Σ.Σ.
Νομαρχίες			
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	3,63(27)		
ΟΤΑ Ν. Αν. Αττικής	3,44(27)		
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	3,43(7)		
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	3,50(6)		
Σύνολο	3,52 (67)	0,402	Μ.Σ.Σ.

Πίνακας 10. Αξιολόγηση διάφορων διαδικασιών (π.χ. ενημέρωσης ΓΓΠΠ/ΟΤΑ από Νομαρχία/ΟΤΑ, χαρακτηρισμού της καταστροφής και κήρυξης έκτακτης κατάστασης) που εφαρμόστηκαν μετά το σεισμό της 7.9.1999(Δειγματα ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ και ΣΔΟ) (Μ.Ο./Ν).

Φορέας Στελεχών	Ενημέρωσης της ΓΓΠΠ/ΟΑΣΠ...	Χαρακτηρισμού του σεισμού από ΓΓΠΠ...	Κήρυξης έκτακτης κατάστασης από ΓΓΠΠ
ΟΑΣΠ	3,00 (7)	3,00(8)	3,17(6)
ΓΓΠΠ	1,00(2)	4,00(2)	4,00(2)
ΣΔΟ	-----	-----	3,25(5)

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 11. Αξιολόγηση της λειτουργίας και αποτελεσματικότητας των Κέντρων Επιχειρήσεων του ΟΑΣΠ/ΓΓΠΠ μετά το σεισμό της 7.9.1999 και κατά τη διάρκεια της άμεσης μετασεισμικής περιόδου (Δείγματα ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ και ΣΔΟ) (Μ.Ο./Ν)

	Κ.ΕΠ. του ΟΑΣΠ		Κ.ΕΠ. της ΓΓΠΠ	
	Μ.Ο.	N	Μ.Ο.	N
ΟΑΣΠ	3,40	10	-----	-----
ΓΓΠΠ	-----	-----	4,00	2
ΣΔΟ	3,33	2	2,66	3

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 12. Ικανοποίηση με το έργο της διάσωσης, έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης, κτλ. κατά φορέα των ερευνούμενων στελεχών (Μ.Ο./Ν)

Έργο	ΟΑΣΠ	ΠΣΕΑ	ΓΓΠΠ	ΣΔΟ	Οικισμοί	Επιστή- μονες
Διάσωσης	3,70(10)	3,33(6)	4,00(2)	3,80(5)	3,40(10)	3,59(54)
Εκτ. Οικ. Ενίσχυσης	3,25(8)	3,29(7)	3,50(2)	3,20(5)	2,55(11)	2,50(50)
ΨΚ υποστήριξης	3,40(5)	3,67(3)	2,00(2)	2,67(3)	3,55(11)	2,27(33)
Ενημέρωσης για τους σεισμούς	3,33(9)	3,00(4)	1,50(2)	3,00(5)	2,70(10)	2,87(55)
Άμεσης. Στέγασης (σκηνές)	3,67(6)	3,63(8)	3,50(2)	3,20(5)	3,36(11)	2,64(50)
Μεταβατικής στέγασης (π.χ. λυόμενα, επιδότηση κτλ.)	3,60(5)	3,00(4)	2,50(2)	3,00(4)	3,00(11)	2,35(46)
Μόνιμης στέγασης (π.χ. επισκευές, ανακτασκευές, αυτοστέγαση)	3,50(4)	2,33(3)	1,50(2)	3,33(4)	2,27(11)	1,61(41)
Ανασυγκρότησης/ανάπλασης	3,00(4)	2,00(2)	2,00(1)	2,00(1)	2,70(10)	2,13(40)
Ενημέρωσης για τα μέτρα	3,57(7)	3,67(6)	3,00(2)	2,60(5)	3,09(11)	2,57(49)
Συντονισμού ενεργειών υπηρεσιών	2,83(6)	3,33(9)	2,50(2)	2,80(5)	2,91(11)	2,20(44)

*Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 13. Ικανοποίηση με το έργο διάσωσης, κτλ. κατά φορέα των ερευνούμενων στελεχών (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Επιστημόνων)

Έργο	Ερευνητικά Κέντρα (Δημόσιο)	ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκ. Αττικής	ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	Άλλο *	ANOV A F	Στατιστική . Σημαντικότητα
Διάσωσης	3,50(14)	3,56(18)	3,62(13)	3,78(9)	0,413	Μ. Σ. Σ.
Έκτακτης Οικ. Ενίσχυσης	2,08(13)	2,75(16)	2,54 (13)	2,63(8)	1,364	Μ. Σ. Σ.
Ψυχοκοινωνικής Στήριξης	2,00(7)	2,10(10)	2,56(9)	2,43(7)	0,665	Μ.Σ. Σ.
Ενημέρωση για μετασεισμούς	3,20(15)	2,83(18)	2,86(14)	2,38(8)	1,269	Μ.Σ.Σ.
Άμεσης στέγασης	2,25(12)	2,75(16)	2,71(14)	2,87(8)	0,905	Μ.Σ.Σ.
Μεταβατικής στέγασης	1,83(12)	2,31(13)	2,50(14)	3,00(7)	2,071	Μ.Σ. Σ.
Μόνιμης στέγασης	1,30(10)	1,62(13)	1,58(12)	2,17(6)	0,813	Μ.Σ. Σ.
Ανασυγκρότησης /ανάπλασης	2,00(8)	2,00(16)	2,20(10)	2,50(6)	0,288	Μ.Σ.Σ.
Ενημέρωσης πληγέντων για μέτρα αποκ/στασης	2,27(11)	2,61(18)	2,54(13)	3,00(7)	1,167	Μ.Σ.Σ.
Συντονισμού ενεργειών/ υπηρεσιών	2,27(11)	1,93(15)	2,45(11)	2,29(7)	0,675	Μ.Σ.Σ.

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*Στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων.

Πίνακας 14. Ικανοποίηση με το έργο διάσωσης, κτλ. κατά επάγγελμα των ερευνούμενων στελεχών (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Επιστημόνων)

Έργο	Φυσικοί, Μαθηματικοί και α.σ.ε.	Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α.σ.ε.	Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	Άλλο*	ANOVA F	Στατιστική. Σημαντικότητα
Διάσωσης	3,40(15)	3,72(18)	3,59(17)	3,75 (4)	0,883	Μ. Σ. Σ.
Έκτακτης Οικ. Ενίσχυσης	2,50(16)	2,80(15)	2,27(15)	2,25(4)	0,924	Μ.Σ.Σ.
Ψυχοκοινωνικής Στήριξης	2,14(7)	2,67(12)	2,10(10)	1,75(4)	1,406	Μ.Σ.Σ.
Ενημέρωση για μετασεισμούς	3,41(17)	2,94(17)	2,53(17)	1,75(4)	5,122	0,004
Άμεσης στέγασης	2,13(15)	3,00(19)	2,77(13)	2,33(3)	2,699	0,057
Μεταβατικής στέγασης	1,87(15)	2,71(17)	2,33(12)	3,00(2)	2,073	Μ.Σ.Σ.
Μόνιμης στέγασης	1,08(13)	2,00(14)	1,75(12)	1,50(2)	1,891	Μ.Σ.Σ.
Ανασυγκρότησης/ανάπλασης	1,73(11)	2,27(15)	2,23(13)	3,00(1)	0,689	Μ.Σ.Σ.
Ενημέρωσης πληγέντων για μέτρα αποκατάστασης	2,53(15)	2,64(14)	2,56(16)	2,50(4)	0,054	Μ.Σ.Σ.
Συντονισμού ενεργειών/υπηρεσιών	2,33(15)	2,14(14)	2,17(12)	2,00(3)	0,153	Μ.Σ.Σ.

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, άλλα επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

Πίνακας 15. Ικανοποίηση με το έργο διάσωσης, κτλ. κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα Επιστημόνων)

Έργο	Συνολική Προϋπηρεσία	Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	Ηλικία	Αριθμός παιδιών	Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	Συνολικός αριθμός ερευν/κών προγραμμάτων	Συμμετοχή σε όργανα & επιτροπές	Διάρκεια συμμετοχής σε οργ/να
Διάσωσης	-0,266** (54)	-0,118 (37)	0,023(54)	-0,074(53)	-0,055(53)	-0,035(53)	-0,344** (36)	-0,241 (36)
Εκτακτης Οικ. Ενισχυσης	0,100 (50)	0,010 (33)	0,037(50)	0,048(49)	-0,126(49)	-0,157(49)	-0,066(34)	0,098 (34)
Ψυχοκοινωνικές Στήριξης	0,325* (33)	0,311 (22)	-0,056(33)	-0,059(33)	0,200(33)	0,069(33)	0,135(23)	0,135 (23)
Ενημέρωση για μετασχετισμούς	-0,009 (55)	0,059 (37)	-0,131(55)	-0,071(54)	0,148 (54)	0,215(54)	-0,005(36)	-0,284* (36)
Άμεσης στέγασης	0,182(50)	0,179(33)	0,110(50)	-0,167(50)	-0,037(49)	-0,102(49)	-0,095(34)	0,021 (34)
Μεταβατικής στέγασης	0,290** (46)	-0,012 (30)	0,112(46)	0,024(46)	-0,181(45)	-0,242(45)	-0,141(30)	0,092 (30)
Μόνιμης στέγασης	0,062(41)	-0,031 (26)	0,052(41)	-0,189(41)	-0,217(41)	-0,309** (41)	0,053 (28)	0,255 (28)
Ανασυγκρότησης/ανάπλασης	-0,034 (40)	-0,001 (28)	0,088(40)	-0,245(40)	-0,028(40)	-0,194(40)	-0,118(28)	-0,012 (28)
Ενημέρωσης πληγέντων για μέτρα αποκ/στασης	0,040(49)	0,014(35)	0,075(49)	0,035(48)	0,118(48)	-0,038(48)	-0,007(34)	0,095 (34)
Συντονισμού ενεργειών/υπηρεσιών	0,100(44)	-0,054 (29)	-0,070(44)	-0,174(44)	0,217(43)	0,062(43)	0,007(31)	0,065 (31)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 16. Ικανοποίηση με το έργο διάσωσης, κτλ. κατά έτη προϋπηρεσίας και αριθμό παιδιών (Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

Έργο	Συντελεστής Spearman		Έργο	Συντελεστής Spearman	
	Προϋ- πηρεσία	Αριθμός παιδιών		Προϋ- πηρεσία	Αριθμός παιδιών
Διάσωσης	-0,073(10)	-0,037(10)	Μεταβατικής στέγασης	-0,210(11)	-0,080(11)
Έκτακτης Οικ. Ενίσχυσης	-0,153(11)	-0,320(11)	Μόνιμης στέγασης	-0,141(11)	0,025(11)
Ψυχοκοινωνικής Στήριξης	0,248(11)	-0,396(11)	Ανασυγκρότηση ς/ανάπλασης	-0,662**(10)	-0,367(10)
Ενημέρωση για μετασεισμούς	0,246(10)	-0,361(10)	Ενημέρωσης πληγέντων για μέτρα αποκ/στασης	-0,207(10)	-0,080(11)
Άμεσης στέγασης	-0,208(11)	-0,224(11)	Συντονισμού ενεργειών/ υπηρεσιών	-0,369(10)	0,258(11)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 17 Ικανοποίηση με το έργο διάσωσης κτλ. κατά φύλο, ηλικία και μορφωτικό επίπεδο(Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

	Φύλο			Ηλικία (σε έτη)			Μορφωτικό επίπεδο		
	Α	Γ	Σύνολο	21-40	41-60	Σύνολο	Γυμν-Λυκ	ΤΕΙ-ΑΕΙ	Σύνολο
Διάσωσης	3,6(5)	3,2(5)	3,4(10)	3,4(5)	3,4(5)	3,4(10)	3,8(5)	3,0(5)	3,4(10)
Έκτακτης Οικ. Ενίσχυσης	2,6(5)	2,5(6)	2,6(11)	2,8(6)	2,2(5)	2,6(11)	3,4(5)	1,8(6)	2,6(11)
Ψυχοκοινωνικής Στήριξης	3,4(5)	3,7(6)	3,6(11)	3,8(6)	3,2(5)	3,6(11)	3,6(5)	3,5(6)	3,6(11)
Ενημέρωση για μετασεισμούς	3,2(5)	2,2(5)	2,7(10)	2,6(5)	2,8(5)	2,7(10)	3,4(5)	2,0(5)	2,7(10)
Άμεσης στέγασης	3,0(5)	3,7(6)	3,4(11)	3,7(6)	3,0(5)	3,4(11)	3,6(5)	3,2(6)	3,4(11)
Μεταβατικής στέγασης	2,8(5)	3,2(6)	3,0(11)	3,2(6)	2,8(5)	3,0(11)	3,4(5)	2,7(6)	3,0(11)
Μόνιμης στέγασης	2,4(5)	2,2(6)	2,3(11)	2,5(6)	2,0(5)	2,3(11)	3,0(5)	1,7(6)	2,3(11)
Ανασυγκρότησης/ανάπλασης	2,8(5)	2,6(5)	2,7(10)	2,8(5)	2,6(5)	2,7(10)	2,8(5)	2,6(5)	2,7(10)
Ενημέρωσης πληγέντων για μέτρα αποκ/στασης	3,0(5)	3,2(6)	3,1(11)	3,2(6)	3,0(5)	3,1(11)	3,4(5)	2,8(6)	3,1(11)
Συντονισμού ενεργειών/υπηρεσιών	2,8(5)	3,0(6)	2,9(11)	2,8(6)	3,0(5)	2,9(11)	3,2(5)	2,7(6)	2,9(11)

*Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 18. Ικανοποίηση με το έργο διάσωσης κτλ. ανάλογα με τον αριθμό των λυομένων στον οικισμό και το μήνα δημιουργίας του οικισμού(Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

	Αριθμός Λυομένων		Μήνας Δημιουργίας	
	<74	136-331	9/99-11/99	12/99-3/00
Διάσωσης	3,00(3)	3,75(4)	3,20(5)	3,60(5)
Εκτακτης Οικ. Ενίσχυσης	1,50 (4)	3,25(4)	2,20(5)	2,83(6)
Ψυχοκοινωνικής Στήριξης	3,75(4)	3,50(4)	3,40(5)	3,67(6)
Ενημέρωση για μετασεισμούς	2,00(3)	3,25(4)	2,75(4)	2,67(6)
Άμεσης στέγασης	3,25(4)	3,50(4)	3,40(5)	3,33(6)
Μεταβατικής στέγασης	2,50(4)	3,25(4)	2,80(5)	3,17(6)
Μόνιμης στέγασης	1,75(4)	3,00(4)	1,60(5)	2,83(6)
Ανασυγκρότησης/ανάπλασης	2,33(3)	3,00(4)	2,75(4)	2,67(6)
Ενημέρωσης πληγέντων για μέτρα αποκ/στασης	2,75(4)	3,25(4)	3,00(5)	3,17(6)
Συντονισμού ενεργειών/υπηρεσιών	2,50(4)	3,00(4)	3,00(5)	2,83(6)

*Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 19. Αξιολόγηση από στελέχη των ΟΤΑ και των Νομαρχιών του έργου και της παρέμβασης της πολιτείας ως προς την αντιμετώπιση των διαφόρων αναγκών των πληγέντων (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΤΑ, Νομαρχίες).

Έργο/Παρέμβαση	ΟΤΑ	NOM	Έργο/Παρέμβαση	ΟΤΑ	NOM
Έκτακτες οικονομικές ανάγκες (επιδόματα κτλ.)	2,43(86)	2,50(2)	Μόνιμη στέγαση (ανακατασκευές, αυτοστέγαση)	1,97(66)	3,00(3)
Παραλαβή/διανομή αρωγής σε είδος & χρήμα	2,35(80)	3,00(2)	Στεγαστική αποκατάσταση επιχειρήσεων	2,14(37)	3,50(2)
Άμεση στέγαση (π.χ. σκηνές)	2,70(79)	3,33(3)	Ανάγκες ειδικών κοινωνικών κατηγοριών*	2,41(46)	1,50(2)
Μεταβατική στέγαση (π.χ. λυόμενα, οικίσκοι, οικισμοί κτλ.)	2,68(73)	3,50(2)	Μεσοπρόθεσμες και μακρο/νιες ΨΚ ανάγκες διασωθέντων/θυμάτων	2,05(39)	2,00(2)
Μεταβατική στέγαση (π.χ. συγκατοίκηση, επιδότηση ενοικίου)	2,63(72)	3,50(2)	Ενημέρωση για τα μέτρα αποκατάστασης	2,42(81)	1,67(3)
Μόνιμη στέγαση (επισκευές)	2,08(77)	3,00(3)	Συντονισμός των ενεργειών/υπηρεσιών	2,46(84)	2,67(3)

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4

*Ηλικιωμένοι, ΑΜΕΑ, αλλοδαποί, έγκυες, έγκλειστοι κτλ.

Πίνακας 20. Αξιολόγηση από στελέχη των ΟΤΑ του έργου και της παρέμβασης της Πολιτείας ως προς την αντιμετώπιση των διαφόρων αναγκών των πληγέντων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών και των ΟΤΑ (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Εκτ. Οικ. Ενισχυση	Παρα-λαβή/διανομή αρωγής	Αμεση στεγαση (σκηνές)	Μετ/κή στέγαση (λυόμενα)
Θέση/ιδιότητα				
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δημ. και Κοιν. Σύμβουλοι κτλ.)	2,40(42)	2,32(41)	2,50(38)	2,65(37)
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμηματάρχες, Υπάλληλοι...)	2,45(44)	2,38(39)	2,88(41)	2,72(36)
Σύνολο	2,43(86)	2,35(80)	2,70(79)	2,68(73)
ANOVA (F)	0,045	0,076	3,397*	0,110
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998				
ΠΑΣΟΚ	2,57(28)	2,50(28)	2,79(28)	2,76(25)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	2,35(20)	1,94(17)	2,39(18)	2,33(18)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	2,72(18)	2,82(17)	2,75(16)	3,00(15)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	2,24(17)	2,27(15)	2,71(14)	2,83(12)
Σύνολο	2,48(83)	2,40(77)	2,67(76)	2,71(70)
ANOVA (F)	0,829	2,317*	0,736	1,710
Επάγγελμα ερευνουμένων				
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	2,40(10)	2,11(9)	2,38(8)	2,50(8)
Μηχανικοί	2,53(32)	2,45(29)	2,87(30)	2,75(28)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	2,62(13)	2,31(13)	2,00(11)	2,55(11)
Τεχνολόγοι, Τεχνικοί βοηθοί	2,38(8)	2,29(7)	2,87(8)	2,33(6)
Πωλητές, υπάλληλοι γραφείου	2,33(12)	2,67(12)	2,75(12)	2,91(11)
Χειρωνακτές	1,75(4)	1,67(3)	3,00(3)	3,00(3)
Συνταξιούχοι	2,17(6)	2,00(6)	3,00(6)	2,80(5)
Σύνολο	2,42(85)	2,34(79)	2,69(78)	2,69(72)
ANOVA (F)	0,433	0,560	1,649	0,401
Νομαρχίες				
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	2,60(43)	2,46(39)	2,92(37)	2,73(33)
ΟΤΑ Ν. Αν. Αττικής	1,96(27)	2,15(26)	2,41(27)	2,54(26)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	2,22(9)	1,67(9)	2,44(9)	2,78(9)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	3,43(7)	3,50(6)	3,00(6)	3,00(5)
Σύνολο	2,43(86)	2,35(80)	2,70(79)	2,68(73)
ANOVA (F)	4,712***	4,283***	2,119	0,438

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 20. Αξιολόγηση από στελέχη των ΟΤΑ του έργου και της παρέμβασης της Πολιτείας ως προς την αντιμετώπιση των διαφόρων αναγκών των πληγέντων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών και των ΟΤΑ (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΤΑ,συνέχεια)

Μεταβλητές	Μεταβ/κή στέγαση (επιδότηση)	Μόνιμη στέγαση (επισκευές)	Μόνιμη στεγαση (ανακατα- σκευές..)	Στεγ. Αποκ/ση επιχει- ρήσεων
Θέση/ιδιότητα				
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δ και Κ Σύμβουλοι κτλ.)	2,54 (35)	1,92(38)	1,87(31)	2,00(21)
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμήματάρχες, Υπάλληλοι ...)	2,70(37)	2,23(39)	2,06(35)	2,31(16)
Σύνολο	2,62(72)	2,08(77)	1,97(66)	2,14(37)
ANOVA (F)	0,570	1,932	0,926	0,829
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998				
ΠΑΣΟΚ	2,75(24)	2,29(24)	2,22(23)	2,71(14)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	2,25(16)	2,05(20)	1,88(16)	1,88(8)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	2,81(16)	2,19(16)	1,71(14)	2,00(6)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	2,69(13)	1,71(14)	1,91(11)	1,63(8)
Σύνολο	2,64(69)	2,09(74)	1,97(64)	2,17(36)
ANOVA (F)	1,382	1,088	1,416	2,663*
Επάγγελμα ερευνουμένων				
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	2,38(8)	1,70(10)	1,71(7)	1,00(6)
Μηχανικοί	2,80(25)	2,19(27)	2,00(25)	2,33(12)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι Επιστήμονες	2,62(13)	2,09(11)	1,91(11)	2,20(5)
Τεχνολόγοι, Τεχνικοί βοηθοί	2,29(7)	2,43(7)	2,00(6)	2,40(5)
Πωλητές, υπάλληλοι γραφείου	2,70(10)	2,18(11)	2,11(9)	2,50(4)
Χειρωνακτές	2,67(3)	2,00(4)	2,50(2)	2,50(2)
Συνταξιούχοι	2,60(5)	1,67(6)	1,80(5)	2,33(3)
Σύνολο	2,63(71)	2,08(76)	1,97(65)	2,14(37)
ANOVA (F)	0,418	0,620	0,354	1,646
Νομαρχίες				
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	2,67(33)	2,13(38)	2,00(27)	2,28(18)
ΟΤΑ Ν. Αν. Αττικής	2,39(23)	2,08(24)	2,00(23)	1,92(12)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	2,67(9)	1,89(9)	1,89(9)	2,00(4)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	3,14(7)	2,00(6)	1,86(7)	2,33(3)
Σύνολο	2,62(72)	2,08(77)	1,97(66)	2,14(37)
ANOVA (F)	1,354	0,156	0,101	0,334

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 20. Αξιολόγηση από στελέχη των ΟΤΑ του έργου και της παρέμβασης της Πολιτείας ως προς την αντιμετώπιση των διαφόρων αναγκών των πληγέντων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών και των ΟΤΑ (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΤΑ,συνέχεια)

Μεταβλητές	Ανάγκες ειδ. Κοιν. κατηγορι ών...	Μεσο/μες & μακρο- /νιες ΨΚ ανάγκες..	Ενημ/ση για τα μέτρα αποκ/σης	Συν/σμός ενεργειών/ υπηρεσιών
Θέση/ιδιότητα				
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δ και Κ Σύμβουλοι κτλ.)	2,25(28)	1,87(23)	2,33(39)	2,30(43)
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμήματάρχες	2,67(18)	2,31(16)	2,50(42)	2,63(41)
Σύνολο	2,41(46)	2,05(39)	2,42(81)	2,46(84)
ANOVA (F)	1,462	1,316	0,498	2,295
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998				
ΠΑΣΟΚ	2,86(14)	2,27(15)	2,48(25)	2,69(26)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	1,92(13)	1,60(10)	2,37(19)	2,11(19)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	2,27(11)	1,83(6)	2,45(20)	2,67(21)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	2,63(8)	2,38(8)	2,27(16)	2,07(15)
Σύνολο	2,41(46)	2,05(39)	2,41(79)	2,43(81)
ANOVA (F)	1,716	0,899	0,139	2,380*
Επάγγελμα ερευνουμένων				
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	2,29(7)	1,50(4)	2,75(8)	2,30(10)
Μηχανικοί	2,63(16)	2,13(15)	2,41(32)	2,55(33)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	1,64(11)	1,56(9)	2,00(13)	1,77(13)
Τεχνολογοί, Τεχνικοί βοηθοί	2,33(3)	2,33(3)	2,67(6)	2,57(7)
Πωλητές, Υπάλληλοι γραφείου	3,20(5)	2,75(4)	2,82(11)	3,00(10)
Χειρωνακτές	3,00(1)	3,00(1)	2,75(4)	2,75(4)
Συνταξιούχοι	3,00(3)	2,33(3)	1,67(6)	2,50(6)
Σύνολο	2,41(46)	2,05(3)	2,41(80)	2,46(83)
ANOVA (F)	1,648	0,778	1,382	1,707
Νομαρχίες				
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	2,65(26)	2,18(22)	2,57(42)	2,63(43)
ΟΤΑ Ν. Αν. Αττικής	2,44(16)	2,08(13)	2,17(23)	2,26(27)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	1,00(2)	1,00(1)	2,33(9)	2,13(8)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	0,50(2)	1,33(3)	2,43(7)	2,67(6)
Σύνολο	2,41(46)	2,05(39)	2,42(81)	2,46(84)
ANOVA (F)	3,878***	0,696	0,713	1,131

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 21. Αξιολόγηση από στελέχη των ΟΤΑ του έργου και της παρέμβασης της Πολιτείας ως προς την αντιμετώπιση των διαφόρων αναγκών των πληγέντων: Συντελεστές συσχέτισης /N (Δείγμα ΟΤΑ)

Έργο/ Παρέμβαση	Προϋ- πηρεσία	Ηλικία	Μορφω- τικό επίπεδο	Αριθμός. Κόκκινων κατοικιών	Αριθμός κιτρινών κατοικιών	Αριθμός κόκκινων επιχειρή- σεων
Έκτακτες οικον. Ανάγκες (επιδόματα)	0,060 (81)	0,143 (86)	0,075 (81)	0,324*** (86)	0,319*** (86)	0,354*** (86)
Παραλαβή/διανομή αρωγής...	0,142 (75)	0,082 (80)	0,015 (80)	0,146 (80)	0,219** (80)	0,210* (80)
Άμεση στέγαση (σκηνές..)	0,275** (74)	0,071 (79)	-0,228** (79)	0,135 (79)	0,140 (79)	0,119 (79)
Μεταβ/κή στέγαση (π.χ. λυόμενα κτλ.)	0,179 (68)	0,140 (73)	-0,026 (73)	0,438*** (73)	0,390*** (73)	0,426*** (73)
Μεταβ/κή στέγαση (π.χ. συγκατοίκηση, επιδότηση..)	0,093 (68)	0,151 (72)	0,053 (72)	0,350*** (72)	0,372*** (72)	0,307*** (72)
Μόνιμη στέγαση (επισκευές..)	0,176 (73)	-0,110 (77)	0,069 (77)	-0,085 (77)	-0,044 (77)	-0,055 (77)
Μόνιμη στέγαση (ανακατασκευές, αυτοστεγαση...)	0,287** (62)	0,139 (66)	-0,119 (66)	0,142 (66)	0,128 (66)	0,214* (66)
Στεγαστική αποκατάσταση επιχειρήσεων	0,350** (32)	0,001 (37)	-0,043 (37)	0,374** (37)	0,386** (37)	0,289* (37)
Ανάγκες ειδικών κατηγοριών (Ηλικιω-μένων, ΑΜΕΑ κτλ.)	0,344** (42)	-0,080 (46)	-0,471*** (46)	0,087 (46)	0,068 (46)	0,023 (46)
Μεσο/σμες και μακρο-χρονιες ΨΚ ανάγκες θυμάτων/ διασωθέντων	0,388** (38)	-0,041 (39)	-0,343** (39)	0,289* (39)	0,136 (39)	0,145 (39)
Ενημέρωση για τα μέτρα αποκατάστασης	0,268** (76)	0,101(81)	-0,075 (81)	0,189 (81)	0,076 (81)	0,084 (81)
Συντονισμός ενεργειών/ υπηρεσιών	0,170 (79)	0,204* (84)	-0,230** (84)	0,208* (84)	0,110 (84)	0,248** (84)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 22. Γνώμη για το αποτελεσματικότερο μοντέλο προσωρινής, μεταβατικής στέγασης (π.χ. λυόμενα, επιδότηση ενοικίου/συγκατοίκηση, ειδοποίηση ενοικίου σε αυτοτελής και άλλο) κατά διάφορα χαρακτηριστικά στελεχών και ΟΤΑ (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περί-πτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα στελεχών	3,755	89	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Προϋπηρεσία στελεχών	2,293	84	4	Μ.Σ.Σ.	22%
Ηλικία στελεχών	3,841	89	4	Μ.Σ.Σ.	11%
Μορφωτικό επίπεδο στελεχών	2,220	89	2	Μ.Σ.Σ.	17%
Επάγγελμα στελεχών	15,563	88	12	Μ.Σ.Σ.	71%
Αριθμός κόκκινων κατοικιών	0,303	89	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Αριθμός κίτρινων κατοικιών	0,552	89	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	0,839	89	4	Μ.Σ.Σ.	22,2%
Νομαρχιακή έδρα των ΟΤΑ	8,534	89	6	Μ.Σ.Σ.	58%
Εκλογικά αποτελέσματα 1998	9,488	86	6	Μ.Σ.Σ.	33%

Πίνακας 23. Αξιολόγηση της επάρκειας των προσφερόμενων υπηρεσιών στους κατοίκους των οικισμών από τους Υπεύθυνους των Οικισμών(Μ.Ο./Ν)(Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

Υπηρεσίες	Μ.Ο./Ν	Υπηρεσίες	Μ.Ο./Ν
Υδροδότηση	4,55(11)	Συνθήκες υγιεινής	4,00(11)
Αποχέτευση	4,45(11)	Συνθήκες διαβίωσης	3,73(11)
Ηλεκτροδότηση	4,27(11)	Ψυχαγωγία/χώροι άθλησης	3,55(11)
Τηλεφωνική σύνδεση	4,60(10)	Συγκοινωνίες	4,00(11)
Θέρμανση	4,27(11)	Ασφάλεια/αστυνόμευση	2,91(11)
Κλιματισμός	4,55(11)	Εξυπηρέτηση Α.Μ.Ε.Α.	4,30(10)
Τροφοδοσία	4,10(10)	Εξυπηρέτηση ηλικιωμένων	4,36(11)
Συλλογή απορριμάτων	4,18(11)		

Κλίμακα: Εντελώς ανεπαρκής=1, Ανεπαρκής=2, Μέτρια=3, Επαρκής=4, Εντελώς Επαρκής=5

Πίνακας 24. Αξιολόγηση της επάρκειας των προσφερόμενων υπηρεσιών στους κατοίκους του οικισμού ανάλογα με τον αριθμό των λυομένων στον οικισμό (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

Υπηρεσίες	<74	136-331	Υπηρεσίες	<74	136-331
Υδροδότηση	4,75(4)	4,50(4)	Συνθήκες υγιεινής	4,00(4)	4,25(4)
Αποχέτευση	4,50(4)	4,50(4)	Συνθήκες διαβίωσης	3,75(4)	4,25(4)
Ηλεκτροδότηση	4,25(4)	4,50(4)	Ψυχαγωγία/χώροι άθλησης	3,50(4)	4,00(4)
Τηλεφωνική σύνδεση	5,00(3)	4,50(4)	Συγκοινωνίες	3,75(4)	4,25(4)
Θέρμανση	4,00(4)	4,75(4)	Ασφάλεια/αστυνόμευση	2,25(4)	3,75(4)
Κλιματισμός	4,50(4)	4,75(4)	Εξυπηρέτηση Α.Μ.Ε.Α.	4,33(3)	4,75(4)
Τροφοδοσία	3,33(3)	4,50(4)	Εξυπηρέτηση ηλικιωμένων	4,25(4)	4,75(4)
Συλλογή απορριμάτων	4,00(4)	4,25(4)			

Κλίμακα: Εντελώς ανεπαρκής=1, Ανεπαρκής=2, Μέτρια=3, Επαρκής=4, Εντελώς επαρκής=5

Πίνακας 25. Αξιολόγηση της επάρκειας των προσφερόμενων υπηρεσιών στους κατοίκους του οικισμού ανάλογα με το μήνα δημιουργίας του οικισμού (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

Υπηρεσίες	9/99-11/99	12/99-3/00	Υπηρεσίες	9/99-11/99	12/99-3/00
Υδροδότηση	4,40(5)	4,67(6)	Συνθήκες υγιεινής	4,00(5)	4,00(6)
Αποχέτευση	4,40(5)	4,50(6)	Συνθήκες διαβίωσης	4,00(5)	3,50(6)
Ηλεκτροδότηση	4,00(5)	4,50(6)	Ψυχαγωγία/χώροι άθλησης	3,00(5)	4,00(6)
Τηλεφωνική σύνδεση	4,50(4)	4,67(6)	Συγκοινωνίες	3,40(5)	4,50(6)
Θέρμανση	4,40(5)	4,17(6)	Ασφάλεια/αστυνόμευση	2,40(5)	3,33(6)
Κλιματισμός	4,60(5)	4,50(6)	Εξυπηρέτηση Α.Μ.Ε.Α.	4,00(5)	4,60(5)
Τροφοδοσία	3,60(5)	4,60(5)	Εξυπηρέτηση ηλικιωμένων	4,20(5)	4,50(6)
Συλλογή απορριμάτων	4,20(5)	4,17(6)			

Κλίμακα: Εντελώς ανεπαρκής=1, Ανεπαρκής=2, Μέτρια=3, Επαρκής=4, Εντελώς επαρκής=5

Πίνακας 26. Αξιολόγηση της επάρκειας των προσφερόμενων υπηρεσιών και προϋπηρεσία των ερευνούμεων (Συντελεστής Συσχέτισης) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

Υπηρεσίες	Συντελεστής Spearman/N	Υπηρεσίες	Συντελεστής Spearman/N
Υδροδότηση	0,179 (11)	Συνθήκες υγιεινής	0,099(11)
Αποχέτευση	0,149(11)	Συνθήκες διαβίωσης	-0,242(11)
Ηλεκτροδότηση	0,114(11)	Ψυχαγωγία/χώροι άθλησης	-0,121(11)
Τηλεφωνική σύνδεση	0,446(10)	Συγκοινωνίες	-0,010(11)
Θέρμανση	0,065(11)	Ασφάλεια/αστυνόμευση	-0,122(11)
Κλιματισμός	-0,030(11)	Εξυπηρέτηση Α.Μ.Ε.Α.	0,124(10)
Τροφοδοσία	-0,119(10)	Εξυπηρέτηση ηλικιωμένων	0,104(11)
Συλλογή απορριμμάτων	0,061(11)		

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 27. Αξιολόγηση των δραστηριοτήτων/παρεμβάσεων για την ανακούφιση και αποκατάσταση των σεισμόπληκτων κατά φορέα των στελεχών (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Στελεχών ΜΚΟ)

Παρεμβάσεις	ΣΕΨ/ Αιγι- νέτιο	Ε.Ε.Σ.	Γιατροί του Κόσμου	Γιατροί χωρίς Σύνορα	Σώμα οδηγών/ προσ- κόπων	Σύνολο
Διάσωση εγκλωβισμένων	2,00(1)	3,33(3)	3,33(6)	2,67(3)	3,50(2)	3,13(15)
Μέτρα άμεσης οικονομικής ενίσχυσης	2,00(2)	2,67(3)	1,60(5)	1,33(3)	1,00(2)	1,71(15)
Αποκατάσταση υπηρεσιών κοινής οφέλειας	2,50(2)	3,50(2)	2,83(6)	3,00(3)	2,00(2)	2,80(15)
Περίθαλψη διασωθέντων/τραυματιών	2,00(1)	3,67(3)	3,33(6)	3,00(3)	3,00(1)	3,21(14)
ΨΚ υποστήριξη διασωθέντων/ συγγενών θυμάτων	2,50(2)	3,00(3)	2,60(5)	2,67(3)	0,00(1)	2,50(14)
Ενημέρωση για σεισμική ακολουθία	2,00(1)	3,33(3)	2,17(6)	3,33(3)	2,50(2)	2,67(15)
Άμεση στέγαση (διαβίωση σε σκηνές)	2,50(2)	3,00(3)	2,67(6)	2,00(3)	2,00(2)	2,50(16)
Μεταβατική στέγαση (διαβίωση σε λυόμενα/οικίσκους)	2,50(2)	2,33(3)	2,00(5)	2,33(3)	1,50(2)	2,13(15)
Προγράμματα μονιμής στέγασης (επισκευές, ανακατασκευές, αυτοστέγαση)	2,00(1)	2,00(3)	1,33(3)	0,67(3)	1,00(2)	1,33(12)
Εξυπηρέτηση ειδικών κατηγοριών (π.χ. εγκύων, ηλικιωμένων, παιδιών, αλλοδαπών κτλ.)	2,00(2)	3,00(3)	1,67(6)	2,67(3)	1,00(2)	2,07(15)
Εξυπηρέτηση ατόμων με ειδικές ανάγκες	2,50(2)	3,33(3)	1,25(4)	2,67(3)	0,50(2)	2,07(14)
Συντονισμός ενεργειών/υπηρεσιών	2,00(2)	2,67(3)	2,17(6)	2,33(3)	0,50(2)	2,06(16)

Κλίμακα: Καθόλου αποτελεσματικές=0, Λίγο αποτελεσματικές=1, Μέτρια αποτελεσματικές=2, Αρκετά αποτελεσματικές=3, Πολύ αποτελεσματικές=4.

Πίνακας 28. Αξιολόγηση των δραστηριοτήτων/παρεμβάσεων για την ανακούφιση και αποκατάσταση των σεισμόπληκτων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών (Συντελεστής Συσχέτισης) (Δείγμα Στελεχών ΜΚΟ)

Παρεμβάσεις	Φύλο (A=1, Γ=2)	Προϋ- πηρεσία	Ηλικία	Μορφω- τικό επίπεδο	Αριθμός παιδιών	Αριθμός πεδίων εργασίας
Διάσωση εγκλωβισμένων	-0,252(15)	0,547** (13)	0,424(15)	0,021(15)	0,713*** (15)	-0,200(15)
Μέτρα άμεσης οικονομικής ενίσχυσης	-0,123(14)	-0,206(13)	-0,125(14)	-0,361(14)	0,019 (14)	0,258(14)
Αποκατάσταση υπηρεσιών κοινής ωφέλειας	-0,411(15)	0,101(13)	0,130(15)	-0,038(15)	0,362 (15)	-0,296(15)
Περίθαλψη διασωθέντων/ τραυματιών	-0,169(14)	0,511* (12)	-0,020(14)	0,072(14)	0,240 (14)	-0,061 (14)
ΨΚ υποστήριξη διασωθέντων/ συγγενών θυμάτων	0,180(14)	-0,243(12)	-0,491* (14)	0,020(14)	-0,221 (14)	-0,042(14)
Ενημέρωση για σεισμική ακολουθία	0,051(15)	0,131(13)	0,066(15)	-0,662*** (15)	0,352 (15)	-0,593** (15)
Άμεση στέγαση (διαβίωση σε σκηνές)	-0,200(16)	0,350(14)	0,325(16)	0,248(16)	0,406 (16)	-0,278(16)
Μεταβατική στέγαση (διαβίωση σε λυόμενα/οικίσκους)	-0,201(15)	0,367(13)	0,489* (15)	0,014(15)	0,402 (15)	-0,277(15)
Προγράμματα μονιμής στέγασης (επισκευές, ανακατασκευές, αυτοστέγαση)	0,156(12)	0,200(11)	-0,062(12)	0,070(12)	0,101 (12)	0,235(12)
Εξυπηρέτηση ειδικών κατηγοριών (π.χ. εγκύων, ηλικιωμένων, παιδιών, αλλοδαπών κτλ.)	0,114(15)	-0,078(13)	-0,143(15)	-0,144(15)	-0,048 (15)	-0,416(15)
Εξυπηρέτηση ατόμων με ειδικές ανάγκες	0,019(14)	-0,135(12)	-0,264(14)	-0,109(14)	-0,075 (14)	-0,158(14)
Συντονισμός ενεργειών/υπηρεσιών	-0,071(16)	0,002(14)	0,130(16)	0,138(16)	0,259 (16)	-0,232(16)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 29. Αξιολόγηση του έργου της Πολιτείας ως προς τις γραφειοκρατικές διαδικασίες (π.χ. έλεγχοι από Μηχανικούς, δικαιολογητικά, χρονοδιάγραμμα κτλ.) για τη χορήγηση επιδομάτων, δανείων επισκευής και ανακατασκευής κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών και των ΟΤΑ κτλ.)(Μ.Ο./ANOVA). (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	M.O./N
Θέση/ιδιότητα	
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δημοτικοί και Κοινοτικοί Σύμβουλοι κτλ.)	1,88 (43)
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμήματάρχες)	2,28 (47)
Σύνολο	2,09 (90)
ANOVA (F)	2,882*
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998	
ΠΑΣΟΚ	2,22 (27)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	1,81 (21)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	2,27 (22)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	1,76 (17)
Σύνολο	2,05 (87)
ANOVA (F)	1.250
Επάγγελμα ερευνουμένων	
Ανώτερα Διοικητικά Δτελέχη	2,10 (10)
Μηχανικοί	2,14 (37)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	2,00 (13)
Τεχνολόγοι, Τεχνικοί βοηθοί	2,50 (8)
Πωλητές, Υπάλληλοι γραφείου	2,09 (11)
Χειρωνακτες	2,50 (4)
Συνταξιούχοι	1,17 (6)
Σύνολο	2,09 (89)
ANOVA (F)	0,980
Νομαρχίες	
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	2,17 (46)
ΟΤΑ Ν. Αν. Αττικής	2,00 (28)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	1,87 (8)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	2,13 (8)
Σύνολο	2,09 (90)
ANOVA (F)	0,246

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 30. Αξιολόγηση του έργου της Πολιτείας ως προς τις γραφειοκρατικές διαδικασίες (π.χ. έλεγχοι από μηχανικούς, δικαιολογητικά, χρονοδιάγραμμα κτλ.) για τη χορήγηση επιδομάτων, δανείων επισκευής και ανακατασκευής κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών και των ΟΤΑ (Συντελεστές Συσχέτισης) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Συντελεστής/N	Μεταβλητές	Συντελεστής/N
Προϋπηρεσία	-0,078 (85)	Αρ. Κόκκινων κατοικιών	-0,077 (90)
Ηλικία	0,107 (90)	Αρ. Κίτρινων κατοικιών	-0,009 (90)
Μορφωτικό επίπεδο	0,028 (90)	Αρ. Κόκκινων επιχειρήσεων	-0,006 (90)

* $p < 0,10$

** $p < 0,05$

*** $p < 0,01$

Πίνακας 31. Αξιολόγηση της διαδικασίας εφαρμογής πρωτοβάθμιου και δευτεροβάθμιου ελέγχου κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	M.O./N
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων	
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	2,78 (9)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	2,89 (19)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	2,78 (9)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	2,11 (9)
Σύνολο	2,70 (46)
ANOVA (F)	1,323
Θέση/ιδιότητα στο φορέα	
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α΄	3,00 (14)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β΄/Κύριος Ερευνητής	3,22 (9)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ΄/Εντεταλμένος Ερευνητής	3,00 (7)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ΄/Δόκιμος Ερευνητής	2,00 (3)
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	2,20 (5)
Άλλο*	1,88 (8)
Σύνολο	2,70 (46)
ANOVA (F)	3,011**
Επάγγελμα	
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	2,90 (10)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	2,67 (21)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	2,92 (12)
Άλλο**	1,33 (3)
Σύνολο	2,70 (46)
ANOVA (F)	2,356*

*Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

**Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, αλλά επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

* $p < 0,10$

** $p < 0,05$

*** $p < 0,01$

Πίνακας 32. Αξιολόγηση της διαδικασίας εφαρμογής πρωτοβάθμιου και δευτεροβάθμιου ελέγχου κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Συντελεστής Συσχέτισης) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N	Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N
Προϋπηρεσία	0,117(46)	Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,153(31)
Ηλικία	0,106(46)	Διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,033(31)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	0,096(46)	Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	0,343*(32)
Συνολική ερευνητική δραστηριότητα	0,003(46)		

* $p < 0,10$

** $p < 0,05$

*** $p < 0,01$

Πίνακας 33. Αξιολόγηση των διαδικασιών πρωτοβάθμιου ελέγχου από τεχνικούς και δευτεροβάθμιου ελέγχου από πολιτικούς μηχανικούς κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών(Μ.Ο./N) (Δείγμα ΟΑΣΠ)

Χαρακτηριστικά των στελεχών	Πρωτοβάθμιας έλεγχος κατασκευών	Δευτεροβάθμιος έλεγχος κατασκευών
Φύλο		
Ανδρας	3,50 (6)	3,40(5)
Γυναίκα	3,00 (4)	2,67(3)
Σύνολο	3,30(10)	3,13(4)
Ηλικία		
31-40 ετών	3,00(2)	2,00(1)
41-50	3,33(6)	3,33(6)
51-60	3,50(2)	3,00(1)
Σύνολο	3,30(10)	3,13(8)
Επάγγελμα		
Φυσικοί, Μαθηματικοί και α.σ.ε.	3,00(3)	3,00(1)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α.σ.ε.	3,43(7)	3,14(7)
Σύνολο	3,30(10)	3,13(8)
Μορφωτικό επίπεδο		
Πτυχίου ΑΕΙ	3,60(5)	3,40(5)
Μεταπτυχιακό	3,00(2)	2,50(2)
Διδακτορικό	3,00(3)	3,00(1)
Σύνολο	3,30(10)	3,13(8)

Πίνακας 34. Αξιολόγηση του έργου της Πολιτείας σχετικά με την παραλαβή και διανομή της αρωγής σε είδος και χρήμα μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών και των ΟΤΑ(Μ.Ο./ANOVA) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Θέση/ιδιότητα	
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δημοτικοί και Κοινοτικοί Σύμβουλοι κτλ.)	2,32(41)
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμήματάρχες)	2,38(39)
Σύνολο	2,35(80)
ANOVA (F)	0,076
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998	
ΠΑΣΟΚ	2,50(28)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	1,94(17)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	2,82(17)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	2,27(15)
Σύνολο	2,40(77)
ANOVA (F)	2,317*
Επάγγελμα ερευνουμένων	
Ανώτερα διοικητικά στελέχη	2,11(9)
Μηχανικοί	2,45(29)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	2,31(13)
Τεχνολογοί, Τεχνικοί βοηθοί	2,29(7)
Πωλητές, υπαλλήλοι γραφείου	2,67(12)
Χειρωνακτές	1,67(3)
Συνταξιούχοι	2,00(6)
Σύνολο	2,34(79)
ANOVA (F)	0,560
Νομαρχίες	
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	2,46(39)
ΟΤΑ Ν. Αττικής	2,15(26)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	1,67(9)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	3,50(6)
Σύνολο	2,35(80)
ANOVA (F)	4,283***

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 35. Αξιολόγηση του έργου της Πολιτείας σχετικά με την παραλαβή και διανομή της αρωγής σε είδος και χρήμα μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών και των ΟΤΑ (Συντελεστής Συσχέτισης Spearman Rho) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Συντελεστής/N	Μεταβλητές	Συντελεστής/N
Προϋπηρεσία	0,142(75)	Αρ. Κόκκινων κατοικιών	0,146 (80)
Ηλικία	0,082(80)	Αρ. Κίτρινων κατοικιών	0,219**(80)
Μορφωτικό επίπεδο	0,015(80)	Αρ. Κόκκινων επιχειρήσεων	0,210*(80)

* $p < 0,10$

** $p < 0,05$

*** $p < 0,01$

Πίνακας 36. Ικανοποίηση με τις διαδικασίες αποκατάστασης των πληγέντων μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Μ.Ο./N) (Δείγματα ΤΑΣ και ΥΑΣ)

Διαδικασίες αποκατάστασης	Μ.Ο./N		Διαδικασίες αποκατάστασης	Μ.Ο./N	
	ΤΑΣ	ΥΑΣ		ΤΑΣ	ΥΑΣ
Α΄/θμιο έλεγχος	3,00(4)	2,50(4)	Επιδότηση ενοικίου (ανεξάρτητη)	3,20(5)	3,50(4)
Β΄/θμιο έλεγχος	3,25(4)	3,00(4)	Επιδότηση ενοικίου (συγκατοίκηση)	2,80(5)	3,50(4)
Σύνταξη μελέτης για επισκευή	2,60(5)	2,50(4)	Χορήγηση μεταβατικής στέγης (οικίσκου, λυόμενου)	3,67(3)	4,00(4)
Καθορισμός δικαιούχων από ΓΑΣ	3,33(3)	2,75(4)	Χορήγηση δωρεάς κρατικής αρωγής	3,60(5)	3,75(4)
Χορήγηση έκτακτης οικονομικής βοήθειας	3,00(4)	2,75(4)	Χορήγηση δανείων από τράπεζες	3,33(3)	3,00(4)
Έκδοση άδειας επισκευής από ΤΑΣ	3,80(5)	3,50(4)	Έλεγχος επισκευών κτλ.	2,75(4)	1,50(2)
Ανακατασκευή/ αυτοστέγαση	3,80(5)	3,50(4)	Αποχαρακτηρισμός κτιρίων	2,60(5)	2,75(4)
Επισκευή κοινόχρηστων χώρων	3,25(4)	3,50(4)	Ενστάσεις κατά ΓΑΣ/ΤΑΣ	3,00(4)	3,25(4)

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 37. Βαθμός ικανοποίησης με την πορεία των ενεργειών αποκατάστασης μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Μ.Ο./Ν) (Δείγματα ΤΑΣ και ΥΑΣ)

Ενέργειες αποκατάστασης	Μ.Ο./Ν		Ενέργειες αποκατάστασης	Μ.Ο./Ν	
	ΤΑΣ	ΥΑΣ		ΤΑΣ	ΥΑΣ
Επισκευές κατοικιών	4,33(3)	4,00(4)	Ανακατασκευές/ αυτοστέγαση κατοικιών	4,00(4)	3,75(4)
Επίσκευές παραγωγικών μονάδων	2,00(1)	3,75(4)	Ανακατασκευές/αυτό-στέγαση παραγωγικών μονάδων	2,00(1)	3,00(1)
Κατεδαφίσεις κτιρίων	4,75(4)	4,00(4)	Μετεγκατάσταση παραγωγικών μονάδων	-----	3,50(4)
Υποστυλώσεις κτιρίων	4,00(2)	4,25(4)	Ανάπλαση/ανα-συγκρότηση σεισμόπληκτων περιοχών	3,00(1)	-----

Κλίμακα: Πολύ μικρό=1, Μικρό=2, Μέτριο=3, Μεγάλο=4, Πολύ μεγάλο=5

Πίνακας 38. Εκτίμηση για την επάρκεια των διαφόρων οικονομικών μέτρων αποκτάστασης.(Μ.Ο./Ν) (Δείγματα ΤΑΣ και ΥΑΣ)

Οικονομικά μέτρα	Μ.Ο./Ν		Οικονομικά μέτρα	Μ.Ο./Ν	
	ΤΑΣ	ΥΑΣ		ΤΑΣ	ΥΑΣ
Έκτακτα οικονομικά βοηθήματα	4,00(5)	3,50(4)	Μέτρα για επισκευή παραγωγικών μονάδων..	2,00(1)	3,50(4)
Μέτρα για επισκευή κατοικιών	4,00(4)	2,25(4)	Μέτρα για ανακατασκευή παραγωγικών μονάδων...	2,00(1)	3,50(4)
Μέτρα για ανακατασκευή κατοικιών	4,00(4)	3,00(4)	Μέτρα/κίνητρα για μετεγκατάσταση παραγωγικών μονάδων	2,00(1)	4,00(1)
Μέτρα για αυτοστέγαση νοικοκυριών	4,00(3)	3,50(4)	Μέτρα για ανάπλαση/ ανασυγκρότηση σεισμ/κτων περιοχών	-----	4,00(3)

Κλίμακα: Εντελώς ανεπαρκή=1, Ανεπαρκή=2, Μέτρια=3, Επαρκή=4, Εντελώς επαρκή=5.

Πίνακας 39. Γνώμη των ερευνουμένων για το χρόνο έναρξης της παραγραφής των αδικημάτων των εργολάβων και των Μηχανικών σε περιπτώσεις κατάρρευσης, ζημιών, τραυματισμών ή θανάτων (% κατανομή) (Διάφορα δείγματα)

	Έναρξη από έτος περά- τωσης της κατασκευής	Έναρξη από τη στιγμή καταρ- ρευσης της κατασκευής	Να μην υπάρχει καθόλου παραγραφή	ΔΓ/ΔΑ	Σύνολο
ΟΤΑ	39,1(36)	16,3(15)	26,1(24)	18,5(17)	100,0(92)
ΜΚΟ	37,5(6)	37,5(6)	12,5(2)	12,5(2)	100,0(16)
Υπεύθυνοι οικισμών	36,4(4)	18,2(2)	27,3(3)	18,2(2)	100,0(11)
ΠΣΕΑ	10,0(1)	30,0(3)	40,0(4)	20,0(2)	100,0(10)
ΟΑΣΠ	20,0(2)	30(3)	10,0(1)	40,0(4)	100,0(10)
Στελέχη Διάσωσης	12,5(1)	62,5(5)	12,5(1)	12,5(1)	100,0(8)
ΣΔΟ	20,0(1)	40,0(2)	20,0(1)	20,0(1)	100,0(5)
ΤΑΣ	20,0(1)	40,0(2)	40,0(2)	-----	100,0(5)
ΥΑΣ	75,0(3)	-----	-----	25,0(1)	100,0(4)
Νομαρχίες	66,7(2)	-----	-----	33,3(1)	100,0(3)
Περιφέρεια Αττικής	100,0(1)	-----	-----	-----	100,0(1)
ΓΠΠΠ	-----	-----	100,0(2)	-----	100,0(2)
Ενιαίο Δείγμα	34,7(58)	22,8(38)	24,0(40)	18,6(30)	100,0(167)
Επιστήμονες	43,5(27)	30,6(19)	3,2(2)	22,6(14)	100,0(62)
Δημοσιογράφοι	30,8(8)	42,3(11)	23,1(6)	3,8(1)	100,0(26)

Πίνακας 40 Γνώμη των ερευνουμένων για το χρόνο έναρξης της παραγραφής των αδικημάτων των εργολάβων και των Μηχανικών σε περιπτώσεις κατάρρευσης, ζημιών, τραυματισμών ή θανάτων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών των ΟΤΑ και των ΟΤΑ (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα στελεχών	21,834	75	2	0,000=	0,00
Προϋπηρεσία στελεχών	5,887	70	4	Μ.Σ.Σ.	33,3
Ηλικία στελεχών	4,455	75	4	Μ.Σ.Σ.	22,2
Μορφωτικό επίπεδο στελεχών	9,683	75	2	0,008Φ	16,7
Επάγγελμα στελεχών	35,552	75	12	0.000Θ	85,7
Αριθμός κόκκινων κατοικιών	0,974	75	2	Μ.Σ.Σ.	0,0
Αριθμός κίτρινων κατοικιών	2,554	75	2	Μ.Σ.Σ.	0,0
Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	2,958	75	4	Μ.Σ.Σ.	11,1
Νομαρχική έδρα των ΟΤΑ	6,892	75	6	Μ.Σ.Σ.	50,0
Εκλογικά αποτελέσματα 1998	7,923	73	6	Μ.Σ.Σ.	41,7

= Πολιτικά πρόσωπα τείνουν να επιλέγουν περισσότερο την «ύπαρξη της μη παραγραφής,» ενώ τα μόνιμα την «έναρξη της παραγραφής από το έτος της κατασκευής».

Φ Ατομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο επιλέγουν περισσότερο την έναρξη της παραγραφής από το έτος κατασκευής.

Θ Τάση για τους Μηχανικούς/Αρχιτέκτονες και τους Τεχνολόγους/Τεχνικούς να επιλέγουν την έναρξη της παραγραφής από το έτος κατασκευής και τα άλλα επαγγέλματα (ανώτερα διοικητικά στελέχη, άλλοι επιστήμονες, πωλητές, υπάλληλοι γραφείου και απόσταρατοι/συνταξιούχοι) να επιλέγουν κατά πρώτο λόγο την ύπαρξη μη παραγραφής και κατά δεύτερο λόγο την έναρξη της παραγραφής από τη στιγμή της κατάρρευσης.

Πίνακας 41 Γνώμη των ερευνουμένων για το χρόνο έναρξης της παραγραφής των αδικημάτων των εργολάβων και των Μηχανικών σε περιπτώσεις κατάρρευσης, ζημιών, τραυματισμών ή θανάτων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο Δείγμα)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Φύλο	0,964	136	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Ηλικία	2,174	136	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Επάγγελμα	42,835	135	10	0,000=	38,9%
Μορφωτικό επίπεδο	20,860	136	4	0,000Φ	0,0%
Οικογενειακή κατάσταση	3,923	136	4	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Αριθμός παιδιών	3,112	136	6	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Φορέας των ερευνούμενων	15,479	110	8	0,0509	73,3%

= Τάση για τους Μηχανικούς/Αρχιτέκτονες και τους Τεχνολόγους/Τεχνικούς να επιλέγουν την έναρξη της παραγραφής από το έτος κατασκευής και τα άλλα επαγγέλματα (ανώτερα διοικητικά στελέχη, άλλοι επιστήμονες, πωλητές, υπάλληλοι γραφείου και απόστρατοι/συνταξιούχοι) να επιλέγουν κατά πρώτο λόγο την ύπαρξη μη παραγραφής και κατά δεύτερο λόγο την έναρξη της παραγραφής από τη στιγμή της κατάρρευσης.

ΦΤάση για τα μεσαία και υψηλότερα μορφωτικά επίπεδα να επιλέγουν την έναρξη της παραγραφής από το έτος κατασκευής και τα χαμηλότερα την ύπαρξη της μη παραγραφής.

ΘΤάση για στελέχη ΟΤΑ να επιλέγουν την έναρξη της παραγραφής από το έτος κατασκευής, στελέχη ΠΣΕΑ και διάσωσης να επιλέγουν έναρξη είτε από το έτος κατάρρευσης είτε την ύπαρξη μη παραγραφής και στελέχη ΜΚΟ και ΟΑΣΠ να επιλέγουν είτε το έτος κατασκευής είτε το έτος κατάρρευσης.

Πίνακας 42. Γνώμη των ερευνουμένων για το χρόνο έναρξης της παραγραφής των αδικημάτων των εργολάβων και των Μηχανικών σε περιπτώσεις κατάρρευσης, ζημιών, τραυματισμών ή θανάτων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Φορέας ερευνουμένων	1,485	46	3	Μ.Σ.Σ.	50%
Προϋπηρεσία	1,094	46	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Ηλικία	1,963	46	2	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Επάγγελμα	2,853	46	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Αριθμός παιδιών	5,306	45	3	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	1,027	45	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Σύνολο Ερευνητικών προγραμμάτων	0,478	47	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές	0,133	26	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Διάρκεια θητείας σε όργανα και επιτροπές	3,781	28	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	0,036	33	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%

Πίνακας 43. Αξιολόγηση του έργου της 15-Μελούς Επιτροπής του ΥΠΕΧΩΔΕ κατά φορέα (Μ.Ο./Ν)(Διάφορα Δείγματα)

Φορέας/Δείγμα	Μέσος όρος /N	Φορέας/Δείγμα	Μέσος όρος/N.
ΟΤΑ	2,15(65)	ΥΑΣ	3,67(3)
ΜΚΟ	1,75(12)	Νομαρχίες	3,50(2)
Υπεύθυνοι Οικισμών	2,11(9)	Περιφέρεια Αττικής	-----
ΠΣΕΑ	2,67(6)	ΓΓΠΠ	2,00(1)
ΟΑΣΠ	3,00(5)	Ενιαίο Δείγμα	2,24(107)
Στελέχη Διάσωσης	1,17(6)	Επιστήμονες	2,94(32)
ΣΔΟ	2,67(3)	Δημοσιογράφοι	1,45(22)
ΤΑΣ	3,25(4)		

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 44. Αξιολόγηση του έργου της 15-Μελούς Επιτροπής του ΥΠΕΧΩΔΕ κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών των ΟΤΑ και των ΟΤΑ (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν
Θέση/ιδιότητα	
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δημοτικοί και Κοινοτικοί, Σύμβουλοι κτλ.)	1,91(32)
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμήματάρχες	2,39(33)
Σύνολο	2,15(65)
ANOVA (F)	2,373
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998	
ΠΑΣΟΚ	2,43(21)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	2,25(16)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	2,08(12)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	1,50(14)
Σύνολο	2,11(63)
ANOVA (F)	1,594
Επάγγελμα ερευνουμένων	
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	2,13(8)
Μηχανικοί	2,16(25)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	2,17(6)
Τεχνολόγοι, Τεχνικοί βοηθοί	2,83(6)
Πωλητές, Υπάλληλοι γραφείου	2,22(9)
Χειρωνακτές	2,25(4)
Συνταξιούχοι	1,50(6)
Σύνολο	2,17(64)
ANOVA (F)	0,515
Νομαρχίες	
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	1,97(32)
ΟΤΑ Ν. Αν. Αττικής	2,21(24)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	2,33(6)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	3,33(3)
Σύνολο	2,15(65)
ANOVA (F)	1,115

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 45. Αξιολόγηση του έργου της 15-Μελούς Επιτροπής του ΥΠΕΧΩΔΕ κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών των ΟΤΑ και των ΟΤΑ (Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Συντελεστής/N	Μεταβλητές	Συντελεστής/N
Προϋπηρεσία	0,098(60)	Αρ. Κόκκινων κατοικιών	0,146(65)
Ηλικία	0,118(65)	Αρ. Κίτρινων κατοικιών	0,039(65)
Μορφωτικό επίπεδο	0,138(65)	Αρ. Κόκκινων επιχειρήσεων	0,151(65)

* $p < 0,10$

** $p < 0,05$

*** $p < 0,01$

Πίνακας 46. Αξιολόγηση του έργου της 15-Μελούς Επιτροπής του ΥΠΕΧΩΔΕ κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Μ.Ο./ANOVA, Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Ενιαίο Δείγμα)

Χαρακτηριστικά των ερευνούμενων	Μέσος όρος /N
Φορέας των στελεχών	
ΟΤΑ	2,15(65)
ΜΚΟ	1,75(12)
ΠΣΕΑ	2,67(6)
ΟΑΣΠ	3,00(5)
Στελεχη Φορέων Διάσωσης	1,17(6)
ΤΑΣ	3,25(4)
ΣΔΟ	2,67(3)
ΥΑΣ	3,67(3)
Νομαρχίες	3,50(2)
Συνολο	2,25(106)
ANOVA(F)	2,316**
Επάγγελμα	
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	2,12(17)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α.σ.ε.	2,64(39)
Άλλοι Επιστήμονες, Καλλιτέχνες, Πανεπιστημιακοί...	1,80(20)
Τεχνολόγοι και Τεχνικοί Βοηθοί	2,71(7)
Άλλο(π.χ. πωλητές, Υπάλληλοι γραφείου, εργαζόμενοι σε υπηρεσίες .)	2,22(23)
Συνταξιούχοι/απόστρατοι	1,38(8)
Σύνολο	2,25(114)
ANOVA (F)	2,267**
Φύλο	
Άνδρες	2,30(92)
Γυναίκες	1,96(24)
Σύνολο	2,23(116)
ANOVA (F)	1,379
Οικογενειακή κατάσταση	
Άγαμοι	2,31(13)
Έγγαμοι	2,21(91)
Σε διάσταση, διαζευγμένοι, χήρος/α	2,33(12)
Σύνολο	2,23(116)
ANOVA (F)	0,073
Μεταβλητές	Συντελεστής Spearman Rho/N
Ηλικία	0,109(116)
Μορφωτικό επίπεδο	0,071 (116)
Αριθμός παιδιών	-0,116 (116)

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 47. Αξιολόγηση του έργου της 15-Μελούς Επιτροπής του ΥΠΕΧΩΔΕ κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(M.O./ANOVA, Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα Επιστημονων)

Χαρακτηριστικά των ερευνούμενων	Μέσος όρος/N
Φορέας	
Ερευνητικά κέντρα (Δημόσια)	2,83(6)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Αττικής	3,00(13)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	2,75(8)
Άλλο=	3,20(5)
Σύνολο	2,94(32)
ANOVA (F)	0,222
Επάγγελμα	
Φυσικοί, Μαθηματικοί και α.σ.ε.	2,63(8)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α.σ.ε.	3,20(10)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	2,92(13)
ΆλλοΦ	3,00(1)
Σύνολο	2,94(32)
ANOVA(F)	0,453
Μεταβλητές	Συντελεστής Spearman Rho/N
Προϋπηρεσία	0,188(32)
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	-0,015(24)
Ηλικία	0,109(32)
Αριθμός παιδιών	0,177(32)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	0,066(32)
Συνολικός αριθμός ερευνητικών προγραμμάτων	0,047(32)
Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές	0,181(21)
Διάρκεια συμμετοχής σε όργανακαι επιτροπές	0,261(21)

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

=Στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών,τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων.

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, αλλά επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 48. Αξιολόγηση του έργου της 15-Μελούς Επιτροπής του ΥΠΕΧΩΔΕ κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Δημοσιογράφων(Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Χαρακτηριστικά	Μέσος όρος/Ν
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	
1 έως 7	1,50(8)
7 έως 25	1,43(14)
Σύνολο	1,45(22)
ANOVA(F)	0,019
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	
1 έως 7	1,60(10)
8 έως 30	1,33(12)
Σύνολο	1,45(22)
ANOVA(F)	0,287
Αριθμός εργαζομένων στο δημοσιογραφικό οργανισμό	
60 έως 410	1,33(9)
500 έως 5000	1,40(10)
Σύνολο	1,37(19)
ANOVA(F)	0,018
Αριθμός Δημοσιογράφων στο δημοσιογραφικό οργανισμό	
30 έως 120	1,40(10)
150 έως 1000	1,36(11)
Σύνολο	1,38(21)
ANOVA(F)	0,005
Ηλικία	
22 έως 31	1,70(10)
32 έως 51	1,25(12)
Σύνολο	1,45(22)
ANOVA(F)	0,838
Φύλο	
Ανδρες	1,25(12)
Γυναίκες	1,70(10)
Σύνολο	1,45(22)
ANOVA(F)	0,838
Μορφωτικό επίπεδο	
Λύκειο	1,56(9)
ΤΕΙ/ΑΕΙ/Μεταπτυχιακό	1,38(13)
Σύνολο	1,45(22)
ANOVA(F)	0,114

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 49. Αξιολόγηση του έργου της 15-Μελούς Επιτροπής του ΥΠΕΧΩΔΕ κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Δημοσιογράφων(Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Συντελεστής/ N	Μεταβλητές	Συντελεστής/ N
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	-0,196(22)	Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	-0,193(22)
Εμβέλεια του ρεπορτάζ για σεισμούς	-0,186(22)	Αριθμός πηγών πληροφόρησης	-0,205(22)
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	-0,533**(22)	ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	-0,492**(22)
Εμβέλεια του ρεπορτάζ για άλλες καταστροφές	-0,539*** (22)	Φοίτηση σε μαθήμα σχετικά με την κοιν/γία των ΜΜΕ και των καταστροφών	0,145(22)
Εύρος κάλυψης μετασεισμικών φάσεων	-0,308 (22)		

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

IVB. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ: ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΔΙΑΣΩΣΗΣ

Πίνακας 1. Τρόπος πληροφόρησης για την ανάλυση υπηρεσίας από εργαζόμενους της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Δείγματα ΕΚΑΒ/ΕΜΑΚ)

Τρόπος Πληροφόρησης	ΕΜΑΚ(N)		ΕΚΑΒ(N)		Σύνολο(N)	
	%	N	%	N	%	N
Επικοινωνήσε /τηλεφώνησε ο ίδιος/η ίδια στην υπηρεσία του/της	9,3	4	30,3	10	18,4	14
Προσπάθησε να επικοινωνήσει αλλά ήταν αδύνατο, μετέβη αυτοβούλως στην υπηρεσία του/της	7,0	3	3,0	1	5,3	4
Μετέβη από μόνος/μόνη της στην υπηρεσία χωρίς να έχει επικοινωνήσει	32,6	14	6,1	2	21,1	16
Ειδοποιήθηκε από την υπηρεσία του/της	4,7	2	3,0	1	3,9	3
Η πληροφόρηση έγινε «τηλεφωνικά» χωρίς να διευκρινίζεται ποιος είχε την πρωτοβουλία	4,7	2	9,1	3	6,6	5
Προσήλθε κανονικά στη βάρδια του χωρίς επίσπευση της προσέλευσης του/της			3,0	1	1,3	1
Ήταν σε κανονική βάρδια, ή στο αυτοκίνητο, στο ελικόπτερο, στο δρόμο σε υπηρεσία...	18,6	8	42,4	14	28,9	22
Μετέβη στον τόπο καταστροφής, μετά από επικοινωνία ή απόπειρα επικοινωνίας με την υπηρεσία του/της...	4,7	2			2,6	2
Ενημερώθηκε από τα ΜΜΕ και μετά τηλεφώνησε ή μετέβη στην υπηρεσία...	9,3	4	3,0	1	6,6	5
Ενημερώθηκε από συγγενείς (ήταν εκτός Ελλάδας..)	2,3	1			1,3	1
Ήταν εκτός Αττικής των 1η μέρα...	2,3	1			1,3	1
Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ	4,7	2			2,6	2
Σύνολο	100,0	43	100,0	33	100,0	76

Πίνακας 2. Μέτωπα και περιοχές δράσης των εργαζομένων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Δείγματα ΕΚΑΒ/ΕΜΑΚ)

Μέτωπα/περιοχές δράσης	ΕΜΑΚ		ΕΚΑΒ		Σύνολο	
	%	N	%	N	%	N
Εργοστάσιο Ρικομέξ (Μενίδι)	90,7%	39	72,7	24	82,9	63
Πολυκατοικία στο Μενίδι(Σουλίου 111-113)	30,2%	13	24,2	8	27,6	21
ΒΙΟΚΥΤ ΕΠΕ ΣΤΟ Μενίδι (Δεκελίας 100)	-----	----	15,2	5	6,6	5
ΦΙΑΛΟΠΛΑΣΤ ΕΠΕ (Μενίδι)	14,0	6	12,1	4	13,2	10
Εργοστάσιο Φουρλή (Κάτω Κηφισιά)	25,6	11	42,4	14	32,9	25
Παιδικός σταθμός (Μενίδι)	11,6	5	15,2	5	13,2	10
Εργοστάσιο ΦΑΡΑΝ (Κάτω Κηφισιά)	34,9	15	30,3	10	32,9	25
Πολυκατοικία στη Μεταμόρφωση(Ψυχάρη και Χρυσολωρά)	44,2	19	27,3	9	36,8	28
Πολυκατοικία στη Φιλαδέλφεια (Πίνδου & Γ. Παπανδρέου)	20,9	9	27,3	9	23,7	18
Πολυκατοικία στο Μενίδι (Οδός Μ. Αλεξάνδρου)	14,0	6	21,2	7	17,1	13
Άλλα μέτωπα/περιοχές	23,3	10	24,2	8	23,7	18

Πίνακας 3. Αριθμός μετώπων/περιοχών δράσης των εργαζομένων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Δείγματα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Αριθμός Μετώπων	ΕΜΑΚ		ΕΚΑΒ		Σύνολο	
	%	N	%	N	%	N
1	27,9	12	33,3	11	30,3	23
2	18,6	8	21,2	7	19,7	15
3	16,3	7	18,2	6	17,1	13
4	7,0	3	-----	---	3,9	3
5	20,9	9	12,1	4	17,1	13
6	4,7	2	3,0	1	3,9	3
7	2,3	1	6,1	2	3,9	3
8	2,3	1	----	---	1,3	1
9	----	-----	----	---		
10	----	----	6,1	2	2,6	2
Σύνολο	100,0	43	100,0	33	100	76

Πίνακας 4. Μέτωπα και περιοχές δράσης των στελεχών διάσωσης (ΕΜΑΚ, ΕΚΑΒ, ΓχΣ, ΓτΚ) μετά το σεισμό της 7.9.1999

	ΕΜΑΚ (N=2)	ΕΚΑΒ (N=2)	ΓχΣ [*] (N=2)	ΓτΚ (N=2)	Σύνολο
Εργοστάσιο Ρικομέξ (Μενίδι)					
Πολυκατοικία στο Μενίδι(Σουλίου 111-113)	1				1
ΒΙΟΚΥΤ ΕΠΕ ΣΤΟ Μενίδι (Δεκελίας 100)					
ΦΙΑΛΟΠΛΑΣΤ ΕΠΕ (Μενίδι)	1				1
Εργοστάσιο Φουρλή (Κάτω Κηφισιά)	1		1	1	3
Παιδικός σταθμός (Μενίδι)					
Εργοστάσιο ΦΑΡΑΝ (Κάτω Κηφισιά)	1	1		1	3
Πολυκατοικία στη Μεταμόρφωση(Ψυχάρη και Χρυσολωρά)	1		1		2
Πολυκατοικία στη Φιλαδέλφεια (Πίνδου & Γ. Παπανδρέου)					
Πολυκατοικία στο Μενίδι (Οδός Μ. Αλεξάνδρου)					
Άλλα μέτωπα/περιοχές	1	1			2
Σύνολο	6	2	2	2	12

ΓτΚ=Γιατροί του Κόσμου, ΓχΣ=Γιατροί χωρίς Σύνορα.

Πίνακας 5. Μέτωπα και περιοχές δράσης των στελεχών ΜΚΟ μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Δείγμα ΜΚΟ)

	ΣΕΨ/ Αιγι- νείτιο (N=2)	Ε.Ε.Σ. (N=3)	Γιατροί του Κόσμου (N=6)	Γιατροί χωρίς Σύνορα (N=3)	Σώμα οδηγών/ προσ- κόπων (N=2)	Σύνολο (N=16)
Εργοστάσιο Ρικομέξ (Μενίδι)		2	1			3
Πολυκατοικία στο Μενίδι (Σουλίου 111-113)		1	1			2
ΒΙΟΚΥΤ ΕΠΕ ΣΤΟ Μενίδι (Δεκελίας 100)			1			1
ΦΙΑΛΟΠΛΑΣΤ ΕΠΕ (Μενίδι)			1			1
Εργοστάσιο Φουρλή (Κάτω Κηφισιά)						
Παιδικός σταθμός (Μενίδι)	1	1	1			3
Εργοστάσιο ΦΑΡΑΝ (Κάτω Κηφισιά)						
Πολυκατοικία στη Μεταμόρφωση(Ψυχάρη και Χρυσολωρά)	1	3	1			5
Πολυκατοικία στη Φιλα- δέλφεια (Πίνδου & Γ. Παπανδρέου)	1	1	1			3
Πολυκατοικία στο Μενίδι (Οδός Μ. Αλεξάνδρου)			1			1
Καταυλισμός σκηνών	2	2	4	3	2	13
Καυταλισμός λυομένων/οικίσκων	2	2	3	1	1	9
Σχολεία σεισμόπληκτων περιοχών	1	1	3			5
Κέντρα Υγείας	2		1			3
Άλλα μέτωπα/περιοχές	2		4			6
Σύνολο	12	13	23	4	3	55
Μέσος Όρος	6,0	4,33	3,8	1,33	1,5	3,4

Πίνακας 6. Σύνολο και Μέσος Όρος Ωρών ανά ημέρα που εργάστηκαν τα μέλη των ομάδων διάσωσης (EMAK/EKAB) το 8ήμερο μετά το σεισμό της 7.9.1999 (M.O./ANOVA) Δείγματα EMAK/EKAB).

Μεταβλητή	Μέσος Όρος (N)
Σύνολο ωρών που εργάστηκαν στο διάστημα από 7.9.1999 έως 14.9.1999	
EMAK	108,82 (38)
EKAB	82,52 (27)
Σύνολο	97,89 (65)
ANOVA (F)	17,836***
Μέσος Όρος ωρών ανά ημέρα το οκταήμερο 7/9 έως 14.9.1999	
EMAK	13,60 (38)
EKAB	10,31 (27)
Σύνολο	12,24(65)
ANOVA (F)	17,836***

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 7. Ικανοποίηση με τη συχνότητα και την οργάνωση των διαλειμμάτων (Ανάλυσης Διασταύρωσης) (Δείγματα EMAK, EKAB).

Μεταβλητές	Chi-square	Περί-πτώσεις	Βαθμοί Ελευ-θερίας	Στατι-στική Σημαντι-κότητα	% κελιών με προσδο-κούμενη Συχνότητα <5
Φορέας ερευνούμενων	4,253	67	1	0,039=	0,00%
Θέση/ιδιότητα	5,975	67	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Προϋπηρεσία	6,328	66	2	0,042Φ	33,3%
Ηλικία	1,179	67	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Φύλο	1,901	67	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Αστικότητα	0,388	67	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Μορφωτικό επίπεδο	0,389	67	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Επάγγελμα	6,103	67	3	Μ.Σ.Σ.Η	37,5%
Εκπαίδευση στην ιατρική των καταστροφών	0,989	67	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	0,503	67	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από σεισμούς στο εξωτερικό	0,085	67	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,343	67	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	0,322	59	2	Μ.Σ.Σ.	50,00%

=Τα μέλη της EMAK είναι περισσότερο ικανοποιημένα από τα μέλη του EKAB.

ΦΚυκλική τάση. Ο πολύς και ο λίγος χρόνος προϋπηρεσίας συνδέονται με μεγαλύτερη ικανοποίηση, και ο ενδιάμεσος με λιγότερη ικανοποίηση.

ΗΤάση ($p < 0,11$) για μεγαλύτερη ικανοποίηση στους πυροσβέστες της EMAK, μετά στους ερευνούμενους «άλλων» επαγγελματιών (π.χ. Τεχνολογοί-βοηθοί), μετά στους Ιατρούς του EKAB και τέλος στα πληρώματα του EKAB.

Πίνακας 8. Ικανοποίηση με το έργο της διάσωσης, του χειρισμού νεκρών, της μεταφοράς/διανομής/περίθαλψης τραυματιών κτλ... κατά φορέα ερευνούμενων (Μ.Ο./Ν) (Διάφορα Δείγματα πλην ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ & Στελεχών Διάσωσης)

Φο- ρέας	Έργο της διάσωσης/ διασωση εγκλω- βισμένων (γενικά)	Έργο διά- σωσης των Ελλη- νικών ομάδων	Έργο διά- σωσης ξένων ομάδων	Χειρι- σμός νεκρών	Μετα- φορά, διανομή, περ/ψη τραυ/ τιών	Ψυχο- κοινωνική υποστήριξη (πλη- γέντων..)	Εξυπ/ση ειδικών κατη- γοριών (πλην ΑΜΕΑ)	Εξυπη- ρέτηση Ειδ/κών κατ/ριών και/η ΑΜΕΑ
ΟΤΑ		3,44(64)	3,39(49)	3,18(34)	3,19(47)	2,18(51)=		2,41(46)
Επι- στή- μονες	3,59(54)					2,27(33)		
ΜΚΟ	3,13(15)				3,21(14)	2,50(14)	2,07(15)	2,07(14)
Υπ. Οικι- σμών	3,40(10)					3,55(11)		
ΠΣΕΑ	3,33(6)					3,67(3)		
ΟΑΣΠ	3,7(10)					3,4(5)		
ΣΔΟ	3,8(5)					2,67(3)		
Νομ- αρχίες		4,00(2)	3,50(2)	3,00(1)	3,00(2)	1,00(3)		
ΓΤΠΠ	4,00(2)					2,00(2)		
Περι- φέρεια		-----	-----	-----	-----	-----		

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

= Αναφέρεται στην ΨΚ υποστήριξη αμέσως μετά το σεισμό. Σε άλλη ερώτηση για την ικανοποίηση των «μεσοπρόθεσμων και μακροχρόνιων ΨΚ αναγκών των θυμάτων/διασωθέντων ο Μέσος Όρος ήταν 2,05(N=39)

Πίνακας 9. Ικανοποίηση με το έργο της διάσωσης, χειρισμού νεκρών, μεταφοράς/διανομής/περίθαλψης τραυματιών κτλ... κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των στελεχών (Μ.Ο./ANOVA/)(Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Έργο διά-σωσης Ελληνικών ομάδων	Έργο διά-σωσης Ξένων ομάδων..	Χει-ρισμός νεκρών	Μετα-φορά τραυμα-τιών...	Ψυχο-κοινωνι-κή υπο-στήριξη πλη-γέντων	Εξυπη-ρέτηση ειδικών κατη-γοριών και/η ΑΜΕΑ
Θέση/ιδιότητα						
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δημοτικοί και Κοινοτικοί Σύμβουλοι κτλ.)	3,30(33)	3,32(22)	3,00(17)	2,96(24)	1,86(28)	2,25(28)
Μόνομο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμηματάρχες)	3,58(31)	3,44(27)	3,35(17)	3,43(23)	2,57(23)	2,67(18)
Σύνολο	3,44(64)	3,39(49)	3,18(34)	3,19(47)	2,18(51)	2,41(46)
ANOVA (F)	2,513	0,388	1,548	9,514***	3,333*	1,462
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998						
ΠΑΣΟΚ	3,52(21)	3,50(16)	3,09(11)	3,29(17)	2,75(16)	2,86(14)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	3,50(16)	3,50(12)	3,30(10)	3,25(12)	1,85(13)	1,92(13)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/-ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	3,15(13)	2,90(10)	2,86(7)	3,25(8)	2,20(10)	2,27(11)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	3,45(11)	3,50(8)	3,40(5)	2,86(7)	1,64(11)	2,63(8)
Σύνολο	3,43(61)	3,37(46)	3,15(33)	3,20(44)	2,16(50)	2,41(46)
ANOVA (F)	0,807	1,982	0,540	0,964	1,706	1,716
Επάγγελμα ερευνουμένων						
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	2,86(7)	3,00(6)	2,40(5)	3,00(7)	1,88(8)	2,29(7)
Μηχανικοί	3,59(22)	3,39(18)	3,38(16)	3,35(20)	2,69(16)	2,63(16)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	3,40(10)	3,40(5)	3,00(6)	2,83(6)	1,44(9)	1,64(11)
Τεχνολόγοι, Τεχνικοί βοηθοί	3,67(6)	3,60(5)	3,50(2)	3,67(3)	2,60(5)	2,33(3)
Πωλητές, Υπαλληλοι γραφείου	3,40(10)	3,44(9)	4,00(1)	3,33(6)	2,50(6)	3,20(5)
Χειρωνακτές	3,50(4)	3,50(2)	3,50(2)	3,00(2)	4,00(1)	3,00(1)
Συνταξιούχοι	3,25(4)	3,67(3)	3,00(1)	2,50(2)	1,00(5)	3,00(3)
Σύνολο	3,43(63)	3,40(48)	3,18(33)	3,20(46)	2,16(50)	2,41(46)
ANOVA (F)	1,121	0,437	1,197	1,836	1,994*	1,648
Νομαρχίες						
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	3,33(24)	3,24(17)	3,06(17)	3,00(17)	2,27(30)	2,65(26)
ΟΤΑ Ν. Αττικής	3,42(26)	3,41(22)	3,36(14)	3,27(22)	2,20(15)	2,44(16)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	3,63(8)	3,67(6)	3,00(3)	3,40(5)	1,33(3)	1,00(2)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	3,67(6)	3,50(4)	-----	3,33(3)	2,00(3)	0,50(2)
Σύνολο	3,44(64)	3,39(49)	3,18	3,19(47)	2,18(51)	2,41(46)
ANOVA (F)	0,558	0,609	0,550	1,054	0,401	3,878**

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 10. Ικανοποίηση με το έργο της διάσωσης, του χειρισμού νεκρών, της μεταφοράς/διανομής/περίθαλψης τραυματιών κτλ... κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των Στελεχών (Συντελεστής Συσχέτισης)(Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Έργο διά- σωσης Ελλη- νικών	Έργο διά- σωσης Ξένων Ομάδων	Χειρι- σμός Νεκρών	Μετα- φορα τραυμα- τιών...	ΨΚ υπο- στήριξη πλη- γέντων	Εξυπ/ση ειδικών κατ/ριών και/η ΑΜΕΑ
Προϋπηρεσία	0,038 (61)	0,060(46)	-0,160 (31)	-0,068 (44)	0,354*** (48)	0,344** (42)
Ηλικία	0,249** (64)	0,215(49)	0,519*** (34)	0,187 (47)	0,122 (51)	-0,080 (46)
Μορφωτικό επίπεδο	-0,089 (64)	-0,202(49)	-0,168 (34)	-0,080 (47)	-0,143 (51)	-0,471*** (46)
Αρ. Κόκκινων κατοικιών	-0,069 (64)	-0,089(49)	-0,244 (34)	-0,302** (47)	0,047 (51)	0,087 (46)
Αρ. Κίτρινων κατοικιών	-0,021 (64)	0,043(49)	-0,318* (34)	-0,305** (47)	0,038 (51)	0,068 (46)
Αρ. Κόκκινων επιχειρήσεων	0,022 (64)	0,095(49)	-0,213 (34)	-0,126 (47)	0,115 (51)	0,023 (46)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 11. Ικανοποίηση με το έργο της διάσωσης κτλ. κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(ANOVA/M.O./Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα Επιστημόνων)

Χαρακτηριστικά των ερευνούμενων	Μέσος όρος/N	
Φορέας	Διάσωσης	ΨΚ υποστήριξης
Ερευνητικά κέντρα (Δημόσια)	3,50(14)	2,00(7)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Αττικής	3,56(18)	2,10(10)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	3,62(13)	2,56(9)
Άλλο=	3,78(9)	2,43(7)
Σύνολο	3,59(54)	2,27(33)
ANOVA (F)	0,413	0,665
Επάγγελμα		
Φυσικοί, Μαθηματικοί και α.σ.ε.	3,40(15)	2,14(7)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α.σ.ε.	3,72(18)	2,67(12)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	3,59(17)	2,10(10)
ΆλλοΦ	3,75(4)	1,75(4)
Σύνολο	3,59(54)	2,27(33)
ANOVA(F)	0,883	1,406
Μεταβλητές	Συντελεστής Spearman Rho/N	
Προϋπηρεσία	-0,266* (54)	0,325*(33)
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	-0,118(37)	0,311(22)
Ηλικία	0,023(54)	-0,056(33)
Αριθμός παιδιών	-0,074(53)	-0,059(33)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	-0,055(53)	0,200(33)
Συνολικός αριθμός ερευνητικών προγραμμάτων	-0,035 (53)	0,069(33)
Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές	-0,344**(36)	0,135(23)
Διάρκεια συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές	-0,241(36)	0,135(23)

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

=Στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων.

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, άλλα επιστημονικά επαγγέλματα, συνταξιούχοι

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 12. Ικανοποίηση των εργαζομένων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ με τις επιχειρήσεις διάσωσης, διαδικασίες κατάταξης/ διαλογής και διανομής τραυματιών και τις διαδικασίες υποδοχής και περίθαλψης των τραυματιών από τα νοσοκομεία της Αττικής/Αξιολογήση της επάρκειας των πληρωμάτων του ΕΚΑΒ να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις διάσωσης και μεταφοράς..... (Μ.Ο./Ν)(Δείγματα ΕΜΑΚ και ΕΚΑΒ)

Φορέας διάσωσης	Επιχειρήσεις διάσωσης=	Διαδικασίες κατάταξης, διαλογής και διανομής τραυματιών=	Διαδικασίες υποδοχής και περίθαλψης τραυματιών =	Επάρκεια των πληρωμάτωνΦ
ΕΜΑΚ	3,56(43)	-----	-----	-----
ΕΚΑΒ	-----	2,96 (32)	2,75 (28)	2,70 (33)

= Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Φ Κλίμακα: Εντελώς ανεπαρκής=0, Ανεπαρκής=1, Μέτρια=2, Επαρκής=3, Εντελώς επαρκής=4.

Πίνακας 13. Ικανοποίηση των εργαζομένων της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ με τις επιχειρήσεις διάσωσης, τις διαδικασίες επιτόπιας κατάταξης/ διαλογής και διανομής τραυματιών και τις διαδικασίες υποδοχής και περίθαλψης των τραυματιών από τα νοσοκομεία της Αττικής/Αξιολογήση της επάρκειας των πληρωμάτων του ΕΚΑΒ να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις διάσωσης και μεταφοράς..... (Συντελεστής Συσχέτισης Spearman) (Δείγματα ΕΜΑΚ και ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Επιχειρήσεις διάσωση (ΕΜΑΚ)	Διαδικασίες επιτόπιας κατάταξης.. (ΕΚΑΒ)	Διαδικασίες υποδοχής και περίθαλψης (ΕΚΑΒ)	Επάρκεια των πληρωμάτων.... (ΕΚΑΒ)
Θέση/ιδιότητα=	0,079(43)	0,125(32)	-0,087(28)	0,142(33)
Προϋπηρεσία(έτη)	0,137(42)	0,049(32)	0,060(28)	0,202(33)
Ηλικία	0,181(43)	0,151(32)	0,211(28)	0,052(33)
Αστικότητα	0,074(43)	-0,100(32)	-0,038(28)	-0,125(33)
Αριθμός παιδιών	0,116(43)	0,318* (32)	0,324*(28)	0,088 (33)
Μ.Ο. ηλικίας παιδιών	0,134 (18)	0,283 (21)	-0,021 (18)	0,078 (22)
Αριθμός παιδιών < των 12 ετών	0,146 (18)	-0,176 (21)	0,044 (18)	0,037 (22)
Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου	-0,188(43)	0,254(32)	0,028(28)	0,134(33)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,181(43)	-0,092(32)	-0,050(28)	-0,210(33)
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος (8ήμερο)	0,336** (37)	-0,281(26)	-0,197(25)	-0,249(33)
Αριθμός ζωντανών διασωθέντων/ μεταφερθέντων	-0,152 (42)	0,112 (32)	-0,275 (28)	-0,198 (33)
Αριθμός νεκρών ανασυρθέντων/ μεταφερθέντων	0,053 (42)	0,032 (32)	0,031 (28)	-0,012 (33)
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για τον ίδιο	-0,046 (43)	-0,134 (31)	-0,374**(28)	-0,018 (32)
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για συναδέλφους	-0,142 (43)	-0,152 (29)	-0,300 (27)	0,155 (30)

=Οδηγοί/Πλήρωμα=1, Επιστημονικοί συνεργάτες/Ιατροί=2.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 14. Αξιολόγηση των δραστηριοτήτων διάσωσης .. από τα στελέχη διάσωσης (ΕΜΑΚ, ΕΚΑΒ, ΓτΚ, ΓχΣ) (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Στελεχών Διάσωσης)

Δραστηριότητες	Μ.Ο./Ν	Δραστηριότητες	Μ.Ο./Ν
Εντοπισμός θυμάτων	3,25 (8)	Μεταφορά τραυματιών σε νοσοκομεία	3,00(7)
Απεγκλωβισμός θυμάτων	3,63(8)	Διανομή τραυματιών σε νοσοκομεία/κλινικές	2,60(5)
Διαλογή (τριάζ) διασωθέντων	3,29(7)	Συντονισμός ενεργειών διάσωσης	2,50(8)
Επιτόπια περίθαλψη	3,14(7)	Επικοινωνίες μεταξύ συνεργείων διάσωσης και νοσοκομείων	1,67(6)
Χειρισμός των νεκρών	2,71(7)	Άλλο	-----

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 15. Ικανοποίηση των στελεχών των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων με το έργο της διάσωσης εγκλωβισμένων..... κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών (Συντελεστές Συσχέτισης/Ν) (Δείγμα ΜΚΟ)

Μεταβλητές	Διάσωση εγκλωβισμένων	Περίθαλψη διασωθέντων/ τραυματιών	Ψυχο-κοινωνική υποστήριξη ..	Εξυπηρέτηση ειδικών κατηγοριών...	Εξυπηρέτηση ΑΜΕΑ
Φύλο=	-0,252(15)	-0,169 (14)	-0,038(15)	0,114(15)	0,019 (14)
Ηλικία	0,424(15)	-0,020(14)	-0,491*(14)	-0,143(15)	-0,264(14)
Προϋπηρεσία	0,547**(15)	0,511*(12)	-0,243(12)	-0,078(13)	-0,135(14)
Μορφωτικό επίπεδο	0,022(15)	0,037(14)	0,067(14)	-0,127(15)	-0,129(14)
Αριθμός παιδιών	0,618*** (15)	0,325(14)	-0,394(14)	-0,036(15)	-0,020(14)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	-0,200(15)	-0,061(14)	-0,042(14)	-0,416(15)	-0,158(14)

=Ο συντελεστής συσχέτισης χρησιμοποιείται ενδεικτικά για την καταγραφή της κατεύθυνσης.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 16. Συνοπτική Κλίμακα Μετατραυματικής Διαταραχής Στρες (M.O./N) (Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Ερωτήσεις της Κλίμακας ΜΤΔΣ	Μέσος Όρος
1. Θυμάστε ξαφνικά και χωρίς αιτία τα γεγονότα γύρω από το σεισμό της 7.9.1999;	0,83 (76)
2. Βλέπετε συχνά στον ύπνο σας τα γεγονότα του σεισμού;	0,17 (76)
3. Αισθάνεστε άσχημα σε καταστάσεις που θυμίζουν τα γεγονότα του σεισμού;	1,22 (76)
4. Έχετε την τάση να αποφεύγετε καταστάσεις που σας θυμίζουν τα γεγονότα του σεισμού;	0,45 (75)
5. Έχετε ξεχάσει τμήματα ή ολόκληρη την περίοδο του συμβάντος;	0,59 (76)
6. Έχετε ευερερισθότητα;	0,56 (75)
7. Έχετε εκρήξεις θυμού;	0,58 (76)
8. Έχετε δυσκολία στη συγκέντρωση;	0,18 (76)
9. Έχετε υπεργρήγορη (είστε στην πρίζα);	0,97 (76)
10. Ξαφνιάζεστε ξαφνικά από εξωτερικά ερεθίσματα (θορύβους, κτύπους, άλλα);	0,61 (76)
11. Έχετε ανάγκη να μηλίσετε για τα γεγονότα γύρω από το σεισμό της 7.9.1999;	0,53 (76)
12. Κάνετε κάτι για να νιώσετε καλύτερα;	0,32 (73)

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Αρκετά=2, Πάρα πολύ=3.

Πίνακας 17. Κλίμακα Μετατραυματικής Διαταραχής Στρες (Ανάλυση Παραγόντων) (Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Παράγοντες	Ερωτήσεις	Φορτίο
I. «Ευερεθιστοτητα»	6. Έχετε ευερεθιστότητα;	0,608
	7. Έχετε εκρήξεις θυμού;	0,822
	8. Έχετε δυσκολία στη συγκέντρωση;	0,679
	9. Έχετε υπεργρήγορη (είστε στην πρίζα);	0,730
Ποσοστό διακύμανσης που επεξηγείται από Παράγοντα I = 18,616%		
II. «Παρεμβολή Συμβάντος»	1. Θυμάστε ξαφνικά και χωρίς αιτία τα γεγονότα γύρω από το σεισμό της 7.9.1999;	0,864
	2. Βλέπετε συχνά στον ύπνο σας τα γεγονότα του σεισμού;	0,694
	11. Έχετε ανάγκη να μιλήσετε για τα γεγονότα γύρω από το σεισμό της 7.9.1999;	0,623
Ποσοστό διακύμανσης που επεξηγείται από Παράγοντα II = 16,143%		
III. «Υπερευσθησία»	10. Ξαφνιάζεστε ξαφνικά από εξωτερικά ερεθίσματα (θορύβους, κτύπους, άλλα);	0,738
	12. Κάνετε κάτι για να νιώσετε καλύτερα;	0,836
Ποσοστό διακύμανσης που επεξηγείται από Παράγοντα III = 15,077%		
IV. «Αποφυγή Συμβάντος»	3. Αισθάνεστε άσχημα σε καταστάσεις που θυμίζουν τα γεγονότα του σεισμού;	0,470
	4. Έχετε την τάση να αποφεύγετε καταστάσεις που σας θυμίζουν τα γεγονότα του σεισμού;	0,711
	5. Έχετε ξεχάσει τμήματα ή ολόκληρη την περίοδο του συμβάντος;	0,825
Ποσοστό διακύμανσης που επεξηγείται από Παράγοντα IV = 13,454%		
Ποσοστό συνολικής διακύμανσης που επεξηγείται = 63,291%		

Extraction method: Principal Component Analysis

Rotation method: Varimax with Kaiser Normalization

Πίνακας 18. ΜΤΔΣ, αριθμός επιχειρησιακών μετώπων και συνολικός επιχειρησιακός χρόνος απασχόλησης κατά φορέα (Μ. Ο./Ν) (Ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Φορέας	ΜΤΔΣ-Π-I	ΜΤΔΣ Π-II	ΜΤΔΣ Π-III	ΜΤΔΣ Π-IV	Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	Συνολικός Επιχειρησιακός χρόνος
ΕΜΑΚ (N=43)	0,5060 (42)	0,5271 (43)	0,4024 (41)	0,8175 (42)	3,0930 (43)	108,8158 (38)
ΕΚΑΒ (N=33)	0,6667 (33)	0,4848 (33)	0,5313 (32)	0,6667 (33)	3,1212 (33)	82,5185 (27)
ANOVA (F)	1,233	0,114	0,640	0,964	0,003	17,836***

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 19. Παράγοντες ΜΤΔΣ κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Χαρακτηριστικά ερευνούμενων	I. «Ευερεθιστότητα»	II. «Παρεμβολές Συμβάντος»	III. «Υπερευαισθησία»	IV. «Αποφυγή Συμβάντος»
Ηλικία	0,130 (75)	-0,059 (76)	0,077 (73)	0,005 (75)
Αστικότητα	-0,005 (75)	0,048 (76)	-0,111 (73)	-0,181 (75)
Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου	0,049 (75)	-0,226** (76)	-0,129 (73)	-0,071 (75)
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου	-0,036 (45)	-0,312*** (46)	-0,055 (45)	-0,276* (46)
Αριθμός παιδιών	0,121 (75)	-0,106 (76)	0,150 (73)	-0,044 (75)
Μ.Ο. ηλικίας των παιδιών	-0,049 (39)	0,044 (39)	-0,036 (39)	0,205 (40)
Αριθμός παιδιών κάτω των 12 ετών	0,144 (39)	0,050 (40)	0,292* (39)	-0,297* (40)
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	-0,318 (23)	-0,274 (24)	-0,237 (23)	0,023 (24)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,012 (75)	-0,062 (76)	-0,263** (73)	-0,216* (75)
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	-0,040 (65)	0,104 (65)	-0,111 (62)	-0,012 (64)
Εμπειρίες από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα-Αριθμός νεκρών=	0,097 (53)	-0,055 (53)	0,110 (51)	0,043 (53)

=Εκτίμηση των ερευνούμενων

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 20. ΜΤΔΣ Π-Ι («Ευερεθιστότητα») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	8,238	74	3	0,041=	25,00%
Επάγγελμα συζύγου	5,512	45	4	Μ.Σ.Σ.	60,00%
Εκπαίδευση/Επιμόρφωση στην ΙτΚ.	1,282	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συνθήκες συμβίωσης το 1999	2,570	73	3	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	2,322	75	1	Μ.Σ.Σ.Φ	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,571	74	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	1,156	74	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εφαφές με συγγενείς θυμάτων	2,062	74	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%

ΙτΚ=Ιατρική των Καταστροφών

=Τα πληρώματα του ΕΚΑΒ δήλωσαν υψηλότερο Μ.Ο. «Ευερεθιστότητας», ακολουθούν τα στελέχη της ΕΜΑΚ και οι Ιατροί του ΕΚΑΒ. Το χαμηλότερο Μ.Ο. είχαν διευθύνοντες και Τεχνολογοί-Βοηθοί.

ΦΤάση για την εμπειρία από διασώσεις να συνδέεται με υψηλότερο Μ.Ο. «ευερεθιστότητας»

Πίνακας 21. ΜΤΔΣ Π-II («Παρεμβολές Συμβάντος») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	7,081	75	3	0,069=	37,50%
Επάγγελμα συζύγου	5,835	46	4	Μ.Σ.Σ.	60,00%
Εκπαίδευση/Επιμόρφωση στην ΙτΚ.	0,133	76	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συνθήκες συμβίωσης το 1999	2,414	74	3	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,157	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς στο εξωτερικό	1,549	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,016	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εφαφές με συγγενείς θυμάτων	0,770	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%

ΙτΚ=Ιατρική των Καταστροφών

=Υψηλότερο Μ.Ο. έχουν οι ερευνούμενοι σε “άλλα” επαγγέλματα (Διευθυντικά στελέχη, Τεχνολόγοι-βοηθοί), ακολουθούν τα πληρώματα του ΕΚΑΒ και τα μέλη της ΕΜΑΚ, ενώ το χαμηλότερο Μ.Ο. έχουν οι Ιατροί του ΕΚΑΒ.

Πίνακας 22. ΜΤΔΣ Π-III («Υπερευαίσθησία») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	2,391	72	3	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Επάγγελμα συζύγου	4,844	45	4	Μ.Σ.Σ.	70,00%
Εκπαίδευση/Επιμόρφωση στην ΙτΚ.	0,000	73	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συνθήκες συμβίωσης το 1999	3,188	71	3	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,423	73	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς στο εξωτερικό	0,022	72	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,054	72	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εφαφές με συγγενείς θυμάτων	1,660	72	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%

Πίνακας 23. ΜΤΔΣ Π-IV(«Αποφυγή Συμβάντος») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	1,767	74	3	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Επάγγελμα συζύγου	1,076	46	4	Μ.Σ.Σ.	60,00%
Εκπαίδευση/Επιμόρφωση στην ΙτΚ.	0,009	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συνθήκες συμβίωσης το 1999	1,094	73	3	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,145	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς στο εξωτερικό	1,363	74	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,466	74	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εφαφές με συγγενείς θυμάτων	3,692	74	1	0,055=	0,00%

= Οι επαφές με τους συγγενείς των θυμάτων συσχετίζονται με υψηλότερο ΜΤΔΣ

Πίνακας 24. Παράγοντες ΜΤΔΣ κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστές Συσχέτισης /N) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Χαρακτηριστικά ερευνούμενων	I. «Ευερεθιστότητα»	II. «Παρεμβολές Συμβάντος»	III. «Υπερ-Ευαισθησία»	IV. «Αποφυγή Συμβάντος»
Προϋπηρεσία	0,153 (41)	-0,026 (42)	0,230 (40)	0,052 (41)
Ηλικία	0,224 (42)	0,045 (43)	0,226 (41)	0,139 (42)
Θέση/ιδιότητα=	0,187 (42)	0,002 (43)	0,249 (41)	0,000 (42)
Αστικότητα	-0,043 (42)	0,075 (43)	-0,194 (41)	-0,299*(42)
Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου	0,274*(42)	-0,156 (43)	-0,093 (41)	-0,046 (42)
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου	-0,106 (22)	-0,271 (23)	-0,038 (23)	-0,604*** (23)
Αριθμός παιδιών	0,192 (42)	-0,122 (43)	0,323**(41)	0,012 (42)
Μ.Ο. ηλικίας των παιδιών	0,245 (17)	0,310 (18)	-0,039 (18)	0,540**(18)
Αριθμός παιδιών κάτω των 12 ετών	0,329 (17)	-0,333 (18)	0,376 (18)	-0,515**(18)
Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	-0,358 (20)	-0,333 (21)	-0,251 (20)	-0,068 (21)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,032 (42)	0,086 (43)	-0,166 (41)	-0,191 (42)
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	0,298*(37)	0,326**(37)	0,028 (35)	-0,092 (36)
Αριθμός προσπαθειών διάσωσης...	0,027 (40)	-0,120 (41)	-0,018 (40)	0,155 (40)
Αριθμός ζωντανών διασωθέντων...	-0,153 (41)	-0,084 (42)	0,045 (41)	-0,074 (41)
Αριθμός ανασυρθέντων νεκρών	-0,036 (41)	-0,014 (42)	-0,184 (41)	0,022 (41)
Λόγος ζωντανών/νεκρών	-0,031 (41)	-0,047 (42)	0,120 (41)	-0,187 (41)
Αριθμός βαριά τραυματισμένων	-0,280*(41)	-0,067 (42)	-0,040 (41)	-0,148 (41)
Αριθμός ελαφριά τραυματισμένων	0,095 (41)	0,020 (42)	0,158 (41)	0,010 (41)
Αριθμός διασωθέντων ανδρών (0-29 ετών)	0,015 (32)	0,164 (33)	-0,186 (32)	-0,152 (32)
Αριθμός διασωθέντων ανδρών(30+ ετών)	-0,109 (32)	0,050 (33)	0,161 (32)	0,234 (32)
Αριθμός διασωθέντων γυναικών (0-29 ετών)	0,176 (32)	-0,159 (33)	-0,053 (32)	0,073 (32)
Αριθμός διασωθέντων γυναικών(30+ ετών)	0,149 (32)	0,137 (33)	0,057 (32)	0,396**(32)
Αριθμός επικίνδυνων επιχειρήσεων διάσωσης για εγκλωβισμένους	-0,070 (42)	0,148 (43)	0,073 (41)	0,108 (42)
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για τον τον ίδιο	0,168 (42)	0,138 (43)	-0,206 (41)	0,069 (42)
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για συναδέλφους	0,086 (42)	0,030 (43)	-0,254 (41)	-0,046 (42)
Εμπειρίες από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα-Αριθμός νεκρώνΦ	0,116 (36)	-0,130 (36)	0,263 (35)	0,123 (36)

=Πυροσβέστης έως Δόκιμος Αρχιπυροσβέστης=1, Αρχιπυροσβέστης έως Πυραγός=2

ΦΕκτίμηση των ερευνούμενων

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 25. ΜΤΔΣ Π-I («Ευερεθιστότητα») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	4,624	42	1	0,032=	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,105	42	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συμμετοχή σε αποτυχημένες διασώσεις	0,852	40	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Προσωπικός τραυματισμός κατά τις επιχειρήσεις..	0,041	41	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Τραυματισμός συναδέλφων κατά τις επιχειρήσεις	0,212	41	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	0,149	41	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην ιατρική των καταστροφών	1,434	42	1	Μ.Σ.Σ.	0,00

=Οι εμπειρίες από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας συνδεόταν με υψηλότερα επίπεδα συμπτωματολογίας

Πίνακας 26. ΜΤΔΣ Π-II («Παρεμβολή Συμβάντος») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	0,190	43	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	4,246	43	1	0,039=	0,00%
Συμμετοχή σε αποτυχημένες διασώσεις	4,188	41	1	0,041Φ	0,00%
Προσωπικός τραυματισμός κατά τις επιχειρήσεις..	0,968	42	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Τραυματισμός συναδέλφων κατά τις επιχειρήσεις	0,243	42	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	1,670	42	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην ιατρική των καταστροφών	0,002	43	1	Μ.Σ.Σ.	0,00

=Η εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς του εξωτερικού συνδέεται με υψηλότερο Μ.Ο. συμπτωματολογίας.

ΦΗ συμμετοχή σε αποτυχημένες διασώσεις συνδέεται με υψηλότερο Μ. Ο. συμπτωματολογίας

Πίνακας 27. ΜΤΔΣ Π-III («Υπερευαίσθησία») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνουμένων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	1,977	41	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,266	41	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συμμετοχή σε αποτυχημένες διασώσεις	0,417	40	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Προσωπικός τραυματισμός κατά τις επιχειρήσεις..	0,052	40	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Τραυματισμός συναδέλφων κατά τις επιχειρήσεις	1,529	40	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	1,024	40	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην ιατρική των καταστροφών	0,009	41	1	Μ.Σ.Σ.	0,00

Πίνακας 28. ΜΤΔΣ Π-IV («Αποφυγή Συμβάντος») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	0,000	42	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	2,577	42	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συμμετοχή σε αποτυχημένες διασώσεις	0,474	40	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Προσωπικός τραυματισμός κατά τις επιχειρήσεις..	0,601	41	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Τραυματισμός συναδέλφων κατά τις επιχειρήσεις	0,001	41	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	1,060	41	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην ιατρική των καταστροφών	1,046	42	1	Μ.Σ.Σ.	0,00

Πίνακας 29. Παράγοντες ΜΤΔΣ κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστές Συσχέτισης/N) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Χαρακτηριστικά στελεχών	I. «Ευερεθιστότητα»	II. «Παρεμβολές Συμβάντος»	III. «Υπερ-Ευαισθησία»	IV. «Αποφυγή Συμβάντος»
Προϋπηρεσία	-0,005 (33)	0,024 (33)	0,055 (32)	-0,201 (33)
Ηλικία	-0,090 (33)	-0,183 (33)	-0,243 (32)	-0,213 (33)
Θέση/ιδιότητα(Πλήρωμα=1, Ιατροεπιστημονικό πρωσ/κό=2)	-0,151 (33)	-0,317*(33)	-0,223 (32)	-0,072 (33)
Αστικότητα	-0,029 (33)	0,058 (33)	-0,059 (32)	-0,009 (33)
Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου	-0,225 (33)	-0,278 (33)	-0,286 (32)	-0,059 (33)
Μορφωτικό επιπεδο συζύγου	-0,007 (23)	-0,341 (23)	-0,070 (22)	0,128 (23)
Αριθμός παιδιών	-0,060 (33)	-0,028 (33)	-0,115 (32)	-0,073 (33)
Μ.Ο. ηλικίας των παιδιών	-0,252 (22)	-0,188 (22)	-0,039 (21)	-0,165 (22)
Αριθμός παιδιών κάτω των 12 ετών	-0,008 (22)	0,374*(22)	0,232 (21)	-0,055 (22)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	-0,044 (33)	-0,243 (33)	-0,375**(32)	-0,224 (33)
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	-0,189 (27)	-0,077 (27)	0,029 (26)	0,085 (27)
Αριθμός ζωντανών διασωθέντων...	-0,150 (33)	0,022 (33)	0,076 (32)	0,118 (33)
Αριθμος μεταφερθέντων νεκρών	0,040 (33)	0,247 (33)	0,011 (32)	-0,002 (33)
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για τον ίδιο	0,090 (32)	-0,135 (32)	0,045 (31)	0,111 (32)
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για συναδέλφους	0,019 (30)	-0,012 (30)	0,047 (29)	0,154 (30)
Εμπειρίες από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα-Αριθμός νεκρών=	0,231 (17)	0,107 (17)	0,284 (16)	-0,062 (17)

=Εκτίμηση των ερευνούμενων

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 30. ΜΤΔΣ Π-I («Ευερεθιστότητα») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περίπτωσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα (πλήρωμα=1, ιατροεπιστημονικό προσ/κό=2)	2,157	33	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	0,112	33	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	1,313	33	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,448	33	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην ΙτΚ	0,066	33	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	2,977	33	1	0,084=	25,00%

=Οι επαφές με τους συγγενείς των θυμάτων συνδέονται με υψηλότερο Μ.Ο. «Ευερεθιστότητας»

Πίνακας 31. ΜΤΔΣ Π-II («Παρεμβολή Συμβάντος») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα (πλήρωμα=1, ιατροεπιστημονικό προσ/κό=2)	4,388	33	1	0,036=	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	2,432	33	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,105	33	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,002	33	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην ΙτΚ	0,203	33	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	0,021	33	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%

=Τα πλήρωματα έχουν υψηλότερο Μ.Ο. «παραμβολής του συμβάντος» σε σχέση με το ιατροεπιστημονικό προσωπικό.

Πίνακας 32. ΜΤΔΣ Π-III («Υπερευαίσθησία») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα (πλήρωμα=1, ιατροεπιστημονικό προσ/κό=2)	0,907	32	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	0,146	32	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,169	32	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,395	32	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών	0,098	32	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	0,709	32	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%

Πίνακας 33. ΜΤΔΣ Π-IV («Αποφυγή Συμβάντος») κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περί-πτώσεις	Βαθμοί Ελευ-θερίας	Στατι-στική Σημαντι-κότητα	% κελιών με προσδο-κούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα (πλήρωμα=1, ιατροεπιστημονικό προσ/κό=2)	0,002	33	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	0,794	33	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,105	33	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,571	33	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών	0,930	33	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	2,977	33	1	0,084=	25,00%

= Οι επαφές με συγγενείς των θυμάτων συνδέονται με υψηλότερο Μ.Ο. «αποφυγής του συμβάντος».

Πίνακας 34. Αλλαγές στις σχέσεις των μελών της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ σε διάφορους τομείς της κοινωνικής τους ζωής μετά τη σεισμό της 7.9.1999

Τομείς	Σημειώθηκαν αλλαγές στις σχέσεις;						Αν ΝΑΙ, οι σχέσεις έγιναν-			
	ΝΑΙ		ΟΧΙ		ΔΓ/ΔΑ/ΔΑ=		Καλύτερες;		Χειρότερες;	
	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%
Με το/τη σύντροφο	15	19,7	58	76,3	3	3,9	11	73,3	4	26,7
Με τα παιδιά	19	25,0	28	36,8	29	38,1	18	94,7	1	5,3
Με τους γονείς/αδέλφια	17	22,4	57	75,0	2	2,6	16	94,1	1	5,9
Με τους συγγενείς	16	21,1	58	76,3	2	2,6	15	93,8	-----	----Φ
Με τους συναδέλφους	34	44,7	41	53,9	1	1,3	31	91,2	2	5,9Φ
Με τους φίλους	19	25,0	56	73,7	1	1,3	19	100,0	-----	-----
Με τους γνωστούς	20	26,3	55	72,4	1	1,3	20	100,0	-----	-----
Με τους ΟΤΑ	9	11,8	66	86,8	1	1,3	7	77,6	2	22,2
Με το κράτος	17	22,4	57	75,0	2	2,6	12	70,6	5	29,4
Άλλος τομέας	2	2,6	3	3,9	71	93,4	1	50,0	1	50,0

=Δεν Γνωρίζω, Δεν Απαντώ, Δεν Αφορά

ΦΔΓ=1

Πίνακας 35. Τομείς σχέσεων που δηλώθηκαν αλλαγές κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Ενιαία ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Χαρακτηριστικά ερευνούμενων	Σχέσεις με το/τη σύντροφο, τους γονείς, τα αδέρφια & τους συγγενείς	Σχέσεις με τους συναδέλφους	Σχέσεις με τους φίλους & γνωστούς	Σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος
Προϋπηρεσία	0,026(72)	0,116 (74)	0,061 (74)	-0,146
Ηλικία	-0,015 (73)	-0,108 (75)	0,045 (75)	-0,046
Αστικότητα	-0,291** (73)	-0,330*** (75)	-0,211* (75)	-0,111(73)
Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου	-0,107 (73)	-0,270** (75)	-0,191* (75)	-0,054 (73)
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου	0,121 (45)	0,012 (45)	0,012 (46)	-0,244 (44)
Αριθμός παιδιών	-0,101 (73)	0,048 (75)	0,020 (75)	-0,071(73)
Μ.Ο. ηλικίας των παιδιών	0,131 (39)	0,076 (39)	0,217 (40)	0,038 (38)
Αριθμός παιδιών κάτω των 12 ετών	-0,219 (39)	-0,081 (39)	-0,222 (40)	-0,094 (38)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,142 (73)	0,187 (75)	0,121 (75)	0,255** (73)
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	0,089 (61)	0,175 (63)	0,132 (63)	0,023 (61)
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	-0,074 (23)	0,091 (24)	0,422** (23)	0,583*** (24)
Εμπειρίες από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα-Αριθμός νεκρών=	0,052 (53)	0,063 (53)	0,264* (53)	0,085 (51)

=Εκτίμηση των ερευνούμενων

* $p < 0,10$

** $p < 0,05$

*** $p < 0,01$

Πίνακας 36. Αλλαγές στις οικογενειακές σχέσεις κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περίπτωσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	0,750	72	3	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Επάγγελμα συζύγου	2,346	45	4	Μ.Σ.Σ.	60,00%
Εκπαίδευση/Επιμόρφωση στην ΙτΚ.	0,417	73	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συνθήκες συμβίωσης το 1999	3,201	71	3	Μ.Σ.Σ.	37,50%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	1,228	73	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	2,797	72	1	0,094=	0,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	2,622	71	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εφαφές με συγγενείς θυμάτων	1,493	72	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%

=Μεγαλύτερες αλλαγές σημειώθηκαν σε αυτούς που είχαν εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς του εξωτερικού

Πίνακας 37. Αλλαγές στις σχέσεις με τους συναδέλφους κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο δείγμα EMAK/EKAB)

Μεταβλητές	Chi-square	Περί-πτώσεις	Βαθμοί Ελευ-θερίας	Στατι-στική Σημαντι-κότητα	% κελιών με προσδο-κούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	6,317	74	3	0,097=	25,00%
Επάγγελμα συζύγου	0,402	45	4	Μ.Σ.Σ.	60,00%
Εκπαίδευση/Επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών.	1,291	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συνθήκες συμβίωσης το 1999	3,673	73	3	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	3,919	74	1	0,048Φ	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	1,109	74	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	5,678	73	1	0,017Η	0,00%
Εφαφές με συγγενείς θυμάτων	0,113	74	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%

=Οι μεγαλύτερες αλλαγές παρατηρούνται στα μέλη της EMAK, ακολουθούν τα άλλα επαγγέλματα (Δ/ντικά, Τεχνολογοί), τα πληρώματα του EKAB και οι Ιατροί που δηλώνουν τις λιγότερες αλλαγές.

ΦΜεγαλύτερες αλλαγές δηλώνονται από τα μέλη των ομάδων διάσωσης που έχουν εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας.

ΗΜεγαλύτερες αλλαγές παρατηρούνται σε μέλη των ομάδων διάσωσης με εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές της Ελλάδας.

Πίνακας 38. Αλλαγές στις σχέσεις με φίλους και γνωστούς κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο δείγμα EMAK/EKAB)

Μεταβλητές	Chi-square	Περί-πτώσεις	Βαθμοί Ελευ-θερίας	Στατι-στική Σημαντι-κότητα	% κελιών με προσδο-κούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	4,023	74	3	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Επάγγελμα συζύγου	3,491	46	4	Μ.Σ.Σ.	60,00%
Εκπαίδευση/Επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών.	0,011	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συνθήκες συμβίωσης το 1999	1,343	73	3	Μ.Σ.Σ.	37,50%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς στην Ελλάδα	1,412	74	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	6,928	74	1	0,008=	0,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	2,067	73	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εφαφές με συγγενείς θυμάτων	8,023	74	1	0,005Φ	0,00%

=Μεγαλύτερες αλλαγές δηλώθηκαν από τους ερευνούμενους με εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς του εξωτερικού.

ΦΟι επαφές με τους συγγενείς των θυμάτων συνδέονται με μεγαλύτερες αλλαγές.

Πίνακας 39. Αλλαγές στις σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	4,573	72	3	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Επάγγελμα συζύγου	1,310	44	4	Μ.Σ.Σ.	60,00%
Εκπαίδευση/Επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών.	2,064	73	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συνθήκες συμβίωσης το 1999	0,711	71	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,333	72	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,686	72	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	5,405	71	1	0,020=	25,00%
Εφαφές με συγγενείς θυμάτων	5,908	72	1	0,015Φ	0,00%

=Οι εμπειρίες από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα συσχετίζονται με αλλαγές στις σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος.

ΦΜεγαλύτερες αλλαγές δηλώνονται από όσους είχαν επαφές με τους συγγενείς των θυμάτων.

Πίνακας 40. Τομείς σχέσεων που δηλώθηκαν αλλαγές κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Χαρακτηριστικά ερευνούμενων	Σχέσεις με τη σύντροφο, τους γονείς, τα αδέλφια & τους συγγενείς	Σχέσεις με τους συν-αδέλφους	Σχέσεις με τους φίλους & γνωστούς	Σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος
Προϋπηρεσία	-0,083 (40)	0,000 (42)	0,048 (41)	-0,203 (41)
Ηλικία	0,023 (41)	-0,021 (43)	0,152 (42)	-0,013 (42)
Αστικότητα	-0,175 (41)	-0,234 (43)	-0,197 (42)	-0,206 (42)
Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου	-0,131 (41)	-0,223 (43)	-0,167 (42)	0,185 (42)
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου	-0,044 (23)	0,008 (23)	-0,051 (23)	-0,255 (23)
Αριθμός παιδιών	0,134 (41)	0,091 (43)	0,039 (42)	-1,132 (42)
Μ.Ο. ηλικίας των παιδιών	0,135 (18)	-0,024 (18)	0,392 (18)	0,274 (18)
Αριθμός παιδιών κάτω των 12 ετών	-0,216 (18)	-0,012 (18)	-0,333 (18)	-0,310 (18)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,189 (41)	0,216 (43)	0,034 (42)	0,313**(42)
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	-0,063 (35)	-0,104 (37)	-0,084 (36)	-0,067 (36)
Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,000 (20)	0,192 (21)	0,429*(20)	0,552*** (21)
Αριθμός προσπάθειών διάσωσης στο σεισμό του '99	0,187 (39)	0,028 (41)	0,150 (40)	0,221 (40)
Αριθμός ζωντανών διασωθέντων...	0,355**(40)	-0,006 (42)	0,429*** (41)	0,010 (41)
Αριθμός ανασυρθέντων νεκρών	0,088 (40)	-0,016 (42)	0,133 (41)	0,219 (41)
Λόγος ζωντανών/νεκρών	0,191 (40)	-0,109 (42)	0,206 (41)	-0,215 (41)
Αριθμός βαριά τραυματισμένων	0,168 (40)	0,011 (42)	0,352** (41)	0,027 (41)
Αριθμός ελαφριά τραυματισμένων	0,348**(40)	0,048 (42)	0,363** (41)	0,014 (41)
Αριθμός διασωθέντων ανδρών (0-29 ετών)	0,228 (32)	0,110 (33)	0,379** (33)	0,247 (32)
Αριθμός διασωθέντων ανδρών(30+ ετών)	0,222 (32)	-0,014 (33)	0,144 (33)	-0,102 (32)
Αριθμός διασωθέντων γυναικών (0-29 ετών)	0,293 (32)	0,046 (33)	0,389** (33)	0,496*** (32)
Αριθμός διασωθέντων γυναικών(30+ ετών)	0,248 (32)	0,180 (33)	0,155 (33)	0,057 (32)
Αριθμός επικίνδυνων επιχειρήσεων διάσωσης για εγκλωβισμένους	0,257 (41)	0,148 (43)	0,368** (42)	0,089 (42)
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για τον ίδιο	0,356** (41)	0,170 (43)	0,221 (42)	0,339** (42)
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για συναδέλφους	0,227 (41)	0,080 (43)	0,067 (42)	0,294* (42)
Εμπειρίες από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα-Αριθμός νεκρών=	0,075 (36)	-0,025 (36)	0,224 (36)	0,007 (35)

=Εκτίμηση των ερευνούμενων

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 41. Αλλαγές στις οικογενειακές σχέσεις κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	0,039	41	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Θέση/ιδιότητα	0,509	41	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,010	41	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,943	40	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συμμετοχή σε αποτυχημένες διασώσεις	0,936	39	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Προσωπικός τραυματισμός κατά τις επιχειρήσεις..	0,008	40	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Τραυματισμός συναδέλφων κατά τις επιχειρήσεις	0,162	40	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	0,635	40	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%

Πίνακας 42. Αλλαγές στις σχέσεις με τους συναδέλφους κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	0,390	43	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Θέση/ιδιότητα	0,032	43	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,190	43	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,155	42	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συμμετοχή σε αποτυχημένες διασώσεις	3,228	41	1	0,072=	0,00%
Προσωπικός τραυματισμός κατά τις επιχειρήσεις..	0,323	42	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Τραυματισμός συναδέλφων κατά τις επιχειρήσεις	1,081	42	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	0,091	42	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%

=Οι σχετικές εμπειρίες συνδέονται με μεγαλύτερες αλλαγές στις σχέσεις.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 43. Αλλαγές στις σχέσεις με τους φίλους και γνωστούς κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα EMAK)

Μεταβλητές	Chi-square	Περί-πτώσεις	Βαθμοί Ελευ-θερίας	Στατι-στική Σημαντι-κότητα	% κελιών με προσδο-κούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	0,266	42	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Θέση/ιδιότητα	2,669	42	1	Μ.Σ.Σ.=	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,059	42	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	4,806	41	1	0,028Φ	0,00%
Συμμετοχή σε αποτυχημένες διασώσεις	0,960	40	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Προσωπικός τραυματισμός κατά τις επιχειρήσεις..	1,165	41	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Τραυματισμός συναδέλφων κατά τις επιχειρήσεις	1,025	41	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	5,661	41	1	0,017H	25,00%

= Τάση: ($p < 0,102$). Παρατηρούνται μεγαλύτερες αλλαγές στους πυροσβέστες με υψηλότερο βαθμό (αρχιπυροσβέστης έως πυραγός) παρά στους απλούς πυροσβέστες.

ΦΜεγαλύτερες αλλαγές παρατηρούνται σε μέλη της EMAK με εμπειρία απο διασώσεις στο εξωτερικό.

ΗΟι επαφές με τους συγγενείς των θυμάτων σχετίζονται με αλλαγές στις σχέσεις.

Πίνακας 44. Αλλαγές στις σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα EMAK)

Μεταβλητές	Chi-square	Περί-πτώσεις	Βαθμοί Ελευ-θερίας	Στατι-στική Σημαντι-κότητα	% κελιών με προσδο-κούμενη Συχνότητα <5
Επάγγελμα ερευνούμενου	0,138	42	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Θέση/ιδιότητα	0,198	42	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,000	42	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,966	41	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συμμετοχή σε αποτυχημένες διασώσεις	1,026	40	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Προσωπικός τραυματισμός κατά τις επιχειρήσεις..	0,002	41	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Τραυματισμός συναδέλφων κατά τις επιχειρήσεις	0,864	41	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	4,197	41	1	0,040=	25,00%

=Οι επαφές με συγγενείς των θυμάτων σχετίζεται με αλλαγές στις σχέσεις

Πίνακας 45. Δείκτες αλλαγών σε διάφορους τομείς κοινωνικών σχέσεων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Χαρακτηριστικά ερευνούμενων	Σχέσεις με το./τη σύντροφο, τους γονείς, τα αδέλφια & τους συγγενείς	Σχέσεις με τους συναδέλφους	Σχέσεις με τους φίλους & γνωστούς	Σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος
Προϋπηρεσία	0,200 (32)	0,289 (32)	0,018 (33)	-0,105 (31)
Ηλικία	-0,036 (32)	0,073 (32)	-0,020 (33)	0,045 (31)
Αστικότητα	-0,429** (32)	-0,374** (32)	-0,122 (33)	0,189 (31)
Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου	-0,042 (32)	-0,108 (32)	-0,095 (33)	-0,162 (31)
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου	0,280 (22)	0,121 (22)	0,137 (23)	-0,156 (21)
Αριθμός παιδιών	0,082 (32)	0,174 (32)	0,097 (33)	0,206 (31)
Μ.Ο. ηλικίας των παιδιών	0,129 (21)	0,180 (21)	0,010 (22)	-0,261 (20)
Αριθμός παιδιών κάτω των 12 ετών	-0,205 (21)	-0,109 (21)	-0,073 (22)	-0,212 (20)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων στο σεισμό του 1999	0,071 (32)	0,088 (32)	0,239 (33)	0,052 (31)
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	0,092 (26)	0,008 (26)	0,194 (27)	-0,270 (25)
Αριθμός ζωντανών διασωθέντων...	0,035 (33)	0,060 (32)	-0,029 (33)	0,201 (31)
Αριθμός μεταφερθέντων νεκρών	0,208 (32)	0,238 (32)	0,013 (33)	0,062 (31)
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για τον/την ίδιο/ίδια	0,274 (31)	0,212 (31)	0,184 (32)	0,212 (30)
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για συναδέλφους	0,233 (29)	0,181 (29)	0,170 (30)	0,394** (28)
Εμπειρίες από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα-Αριθμός νεκρών=	0,186 (17)	0,145 (17)	0,232 (17)	0,097 (16)

=Εκτίμηση των ερευνούμενων

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 46. Αλλαγές στις οικογενειακές σχέσεις κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα (πλήρωμα=1, ιατροεπιστημονικό προσ/κό=2)	0,003	32	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	3,886	32	1	0,049=	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	1,524	32	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	1,951	31	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών	2,169	32	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	0,849	32	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%

= Η εμπειρία από διασώσεις σχετίζεται με αλλαγές στις σχέσεις.

Πίνακας 47. Αλλαγές στις σχέσεις με τους συναδέλφους κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα (πλήρωμα=1, ιατροεπιστημονικό προσ/κό=2)	0,169	32	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	9,931	32	1	0,002=	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,889	32	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,663	31	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών	1,046	32	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	0,052	32	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%

= Η εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς της Ελλάδας σχετίζεται με αλλαγή στις σχέσεις.

Πίνακας 48. Αλλαγές στις σχέσεις με τους φίλους και γνωστούς κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα (πλήρωμα=1, ιατροεπιστημονικό προσ/κό=2)	0,248	33	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	0,509	33	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,330	33	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,326	32	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών	0,435	33	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	2,750	33	1	0,097=	50,00%

= Οι επαφές με τους συγγενείς των θυμάτων σχετίζεται με μεγαλύτερες αλλαγές στις σχέσεις.

Πίνακας 49. Αλλαγές στις σχέσεις με τους ΟΤΑ και το Κράτος κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα (πλήρωμα=1, ιατροεπιστημονικό προσ/κό=2)	0,541	31	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	0,492	31	1	Μ.Σ.Σ.	75,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	1,597	31	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	3,529	30	1	0,060=	50,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών	0,005	31	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	1,879	31	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%

= Τάση: Η εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές σχετίζεται με μεγαλύτερη μεταβολή στις σχέσεις.

Πίνακας 50. Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα (αριθμός), αριθμός επιχειρησιακών μετώπων στο σεισμό της Αττικής, συνολικός επιχειρησιακός χρόνος στο σεισμό της Αττικής, συχνότητα της σκέψης για εγκατάλειψη επαγγέλματος (γενικά) και ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας (γενικά) κατά φορέα (Μέσοι Όρου/N) (Ενιαίο δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Φορέας	Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων στο σεισμό της 7.9.1999	Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος στο σεισμό της 7.9.1999	Συχνότητα της σκέψης για αλλαγή επαγγέλματος=	Ικανοποίηση με συνθήκες εργασίας
ΕΜΑΚ (N=43)	1,7143 (21)	3,0930 (43)	108,8158(38)	0,26 (43)	2,0500(40)
ΕΚΑΒ (N=33)	1,000 (3)	3,1212 (33)	82,5185 (27)	0,67 (33)	1,9687(32)
ANOVA (F)	2,062	0,003	17,836***	3,672*	0,155

= Κλίμακα: Πολύ συχνά=4, Συχνά=3, Κάπου/κάπου=2, Σπάνια=1, Ποτέ=0.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 51. Ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Ενιαίο Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Συντελεστής	Μεταβλητής	Συντελεστής
Προϋπηρεσία	0,072 (710)	Μ.Ο. Ηλικίας των παιδιών	0,276*(38)
Ηλικία	0,118 (72)	Αριθμός παιδιών <12 ετών	-0,188 (38)
Αστικότητα	-0,090 (72)	Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,439**(22)
Μορφωτικό επίπεδο	0,132 (72)	Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,074 (72)
Αριθμός παιδιών	0,095 (72)	Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	0,172 (62)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 52. Ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	1,183	72	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,049	72	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0.003	72	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών	3,721	72	1	0,054=	0,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	0,393	71	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%

= Η εκπαίδευση/επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών σχετίζεται με μεγαλύτερη ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας.

Πίνακας 53. Ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων ΕΜΑΚ(Συντελεστές Συσχέτισης /N) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Συντελεστής	Μεταβλητές	Συντελεστές
Προϋπηρεσία	0,090 (39)	Αριθμός ζωντανών διασωθέντων	-0,072 (39)
Ηλικία	0,181 (40)	Αριθμός ανασυρθέντων νεκρών	0,069 (39)
Αστικότητα	-0,028 (40)	Λόγος ζωντανών/νεκρών	-0,138 (39)
Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου	0,018 (40)	Αριθμός βαριά τραυματισμένων	-0,059 (39)
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου	-0,092 (21)	Αριθμός διασωθέντων ανδρών (0-29 ετών)	-0,091 (30)
Αριθμός παιδιών	0,176 (40)	Αριθμός διασωθέντων ανδρών (30+ ετών)	-0,104 (30)
Μ.Ο. ηλικίας των παιδιών	-0,041 (16)	Αριθμός διασωθέντων γυναικών (0-29 ετών)	-0,048 (30)
Αριθμός παιδιών κάτω των 12 ετών	-0,091 (16)	Αριθμός διασωθέντων γυναικών (30+ ετών)	0,135 (30)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,195 (40)	Αριθμός επικίνδυνων επιχειρήσεων διάσωσης για εγκλωβισμένους	-0,177 (40)
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	0,053 (36)	Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για τον ίδιο	0,095 (40)
Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,544**(19)	Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για συναδέλφους	0,041 (40)
Αριθμός προσπάθειών διάσωσης στο σεισμό του '99	0,070 (38)		

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 54. Ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα EMAK)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα	1,742	40	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	0,835	40	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,533	40	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	-----	-----	-----	-----	----- =
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών	4,596	40	1	0,032Φ	25,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	0,732	39	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Προσωπικός τραυματισμός	0,038	39	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Τραυματισμός συναδέλφων	0,002	39	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%

= Όλα τα εμπλεκόμενα μέλη της EMAK είχαν εμπειρία από άλλες διασώσεις στην Ελλάδα.

ΦΗ εκπαίδευση/επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών σχετίζεται με μεγαλύτερη ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας.

Πίνακας 55. Ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων του EKAB (Συντελεστές Συσχέτισης Spearman/N) (Δείγμα EKAB)

Μεταβλητές	Συντελεστής	Μεταβλητές	Συντελεστές
Προϋπηρεσία	0,055 (32)	Αριθμός παιδιών	0,068(32)
Ηλικία	0,113 (32)	Μ.Ο. ηλικίας παιδιών	0,531**(22)
Αστικότητα	-0,150(32)	Αριθμός παιδιών<12ετών	-0,199 (22)
Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου	0,289(32)	Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	-0,057 (32)
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου	0,112(23)	Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	0,340*(26)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 56. Ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων ΕΚΑΒ(Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περί- πτώ- σεις	Βαθμοί Ελευ- θερίας	Στατι- στική Σημαντι- κότητα	% κελιών με προσδο- κούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα	0,653	32	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλους σεισμούς της Ελλάδας	0,254	32	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε σεισμούς άλλων χωρών	0,549	32	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από διασώσεις σε άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,199	31	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εκπαίδευση/επιμόρφωση στην Ιατρική των Καταστροφών	0,379	32	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Επαφές με συγγενείς των θυμάτων..	0,001	32	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%

ΙVΓ. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ: ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΕΙΣΜΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΣΕΙΣΜΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Πίνακας 1. Ικανοποίηση με το έργο ενημέρωσης των κατοίκων απο την Πολιτεία (ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ, κτλ.) ή τα ΜΜΕ μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά φορέα διοίκησης (Μ.Ο./Ν)(Δείγμα ΟΤΑ, Νομαρχίες, Περιφέρεια)

Έργο/Δράσεις	ΟΤΑ		Νομαρχίες		Περιφέρεια	
	Μ.Ο.	Ν	Μ.Ο.	Ν	Μ.Ο.	Ν
Ενημέρωση των κατοίκων από την Πολιτεία (ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ, κτλ.) αμέσως μετά το σεισμό	2,40	84	1,67	3	-	1
Ενημέρωση των κατοίκων από τα ΜΜΕ αμέσως μετά το σεισμό..	2,68	88	1,67	3	3,00	1
Ενημέρωση από την πολιτεία για τα μέτρα αποκατάστασης	2,42	81	1,67	3	-----	----

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 2. Ικανοποίηση με το έργο ενημέρωσης των κατοίκων (α) απο την Πολιτεία (ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ, κτλ.) (β) από τα ΜΜΕ και (γ) για τα μέτρα αποκατάστασης αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών των ΟΤΑ και των ΟΤΑ(Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Από την Πολιτεία (ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ, κτλ.)	Από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	Για τα μέτρα αποκατάστασης
Προϋπηρεσία	0,154 (79)	0,163 (83)	0,268** (76)
Ηλικία	0,181*(84)	0,002 (88)	0,101 (81)
Μορφωτικό επίπεδο	-0,017 (84)	0,071 (88)	-0,075 (81)
ΑΣΕΤΙΜ=	-0,114 (82)	-0,048 (86)	-0,020 (80)
Αρ. Κόκκινων κατοικιών	0,055 (84)	0,009 (88)	0,189* (81)
Αρ. Κίτρινων κατοικιών	0,024 (84)	-0,103 (88)	0,076 (81)
Αρ. Κόκκινων επιχειρήσεων	0,100 (84)	-0,079 (88)	0,084 (81)

= Δείκτης Αντισεισμικής Ετοιμότητας

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 3. Ικανοποίηση με το έργο ενημέρωσης των κατοίκων (α) απο την Πολιτεία (ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ, κτλ.) (β) από τα ΜΜΕ και (γ) για τα μέτρα αποκατάστασης αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ ή των στελεχών (Μ.Ο./ANOVA) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Από την Πολιτεία	Από τα ΜΜΕ	Μέτρα αποκατάστασης
Θέση/ιδιότητα			
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δημοτικοί και Κοινοτικοί Σύμβουλοι κτλ.)	2,25 (4))	2,56 (43)	2,33 (39)
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμηματάρχες)	2,55 (44)	2,80 (45)	2,50 (42)
Σύνολο	2,40 (84)	2,68 (88)	2,42 (81)
ANOVA (F)	1,225	1,459	0,498
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998			
ΠΑΣΟΚ	2,54 (26)	2,61 (28)	2,48 (25)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	2,55 (20)	2,80 (20)	2,37 (19)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	2,42 (19)	2,73 (22)	2,45 (20)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	1,81 (16)	2,47 (15)	2,27 (15)
Σύνολο	2,37 (81)	2,66 (85)	2,41 (79)
ANOVA (F)	1,437	0,413	0,139
Επάγγελμα ερευνουμένων			
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	2,38 (8)	2,60 (10)	2,75 (8)
Μηχανικοί	2,50 (34)	2,63 (35)	2,41 (32)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	2,08 (12)	2,54 (13)	2,00 (13)
Τεχνολογοί, Τεχνικοί βοηθοί	2,75 (8)	3,38 (8)	2,67 (6)
Πωλητές, Υπαλληλοι γραφείου	2,36 (11)	2,73 (11)	2,82 (11)
Χειρωνακτές	2,75 (4)	3,00 (4)	2,75 (4)
Συνταξιούχοι	1,67 (6)	2,00 (6)	1,67 (6)
Σύνολο	2,39 (83)	2,67 (87)	2,41 (80)
ANOVA (F)	0,065	1,469	1,382
Νομαρχίες			
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	2,46 (41)	2,71 (45)	2,57 (42)
ΟΤΑ Ν. Αν. Αττικής	2,32 (28)	2,82 (28)	2,17 (23)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	2,63 (8)	2,33 (9)	2,33 (9)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	2,14 (7)	2,33 (6)	2,43 (7)
Σύνολο	2,40 (84)	2,68 (88)	2,42 (81)
ANOVA (F)	0,261	0,902	0,713

Κλίμακα ικανοποίησης: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 4. Ικανοποίηση με το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά φορέα ερευνουμένων (Μ.Ο./Ν)(Διάφορα Δείγματα)

Φορέας	ΟΤΑ	Επιστή- μονες	ΟΑΣΠ	Νομαρχίες	ΓΤΠΠ	Περι- φέρεια
Μέσος Όρος	2,68	1,69	2,00	1,66	3,00	3,00
N	88	59	9	3	2	1

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 5. Ικανοποίηση με το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα Επιστημόνων).

Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N	Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N
Προϋπηρεσία	0,170 (59)	Συνολική ερευνητική δραστη- ριότητα	-0,032 (58)
Ηλικία	0,178 (59)	Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	-0,034 (37)
Αριθμός παιδιών	0,055 (58)	Διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	-0,059 (37)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	-0,068(58)	Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	0,115 (40)

* $p < 0,10$

** $p < 0,05$

*** $p < 0,01$

Πίνακας 6. Ικανοποίηση με το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Μ.Ο./ANOVA) (Δείγμα Επιστημόνων).

Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Φύλο	
Άνδρες	1,74 (53)
Γυναίκες	1,33 (6)
Σύνολο	1,69 (59)
ANOVA	0,581
Οικογενειακή κατάσταση	
Έγγαμοι	1,76 (51)
Σε διάσταση/διαζευγμένοι	1,67 (6)
Σύνολο	1,75 (57)
ANOVA	0,035
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων	
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	1,27 (15)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	1,85 (20)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	1,73 (15)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	2,00 (9)
Σύνολο	1,69 (59)
ANOVA (F)	0,910
Θέση/ιδιότητα στο φορέα	
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α΄	1,75 (20)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β΄/Κύριος Ερευνητής	1,57 (14)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ΄/Εντεταλμένος Ερευνητής	1,62 (8)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ΄/Δόκιμος Ερευνητής	1,25 (4)
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	1,80 (5)
Άλλο=	2,00 (8)
Σύνολο	1,69 (59)
ANOVA (F)	0,239
Επάγγελμα	
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	1,31 (16)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	1,79 (19)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	1,85 (20)
ΆλλοΦ	2,00 (4)
Σύνολο	1,69 (59)
ANOVA (F)	0,742

Κλίμακα ικανοποίησης : Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

= Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, αλλά επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 7. Ικανοποίηση με το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά στελεχών (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΑΣΠ).

Φύλο			Προϋπηρεσία			Επάγγελμα		
Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	3 – 5 έτη	7-17 ετη	Σύνολο	Φυσ/κοί Μαθ/κοί και α.σ.ε	Αρχ/νες, Μηχ/κοί & α.σ.ε.	Σύνολο
2,00(6)	2,00(3)	2,00 (9)	2,25 (4)	1,80(5)	2,00(9)	0,50 (2)	2,43(7)	2,00 (9)

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 8. Ικανοποίηση με το έργο ενημέρωσης των κατοίκων από τα ΜΜΕ μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά στελεχών (Συντελεστής Συσχέτισης/Ν) (Δείγμα ΟΑΣΠ).

	Μορφωτικό επίπεδο	Ηλικία	Αριθμός παιδιών
Συντελεστής	-0,824*** (9)	-0,037 (9)	0,379 (9)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 9. Ικανοποίηση με το έργο της πληροφόρησης/ενημέρωσης των κατοίκων από τους επιστήμονες (σεισμολόγους, γεωλόγους, γεωφυσικούς κτλ.) μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά φορέα ερευνουμένων (Μ.Ο./Ν) (Διάφορα Δείγματα)

Φορέας	Επιστήμονες	Δημοσιογράφοι	ΓΓΠΠ
Μέσος Όρος	2,25	2,25	1,50
N	61	24	2

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 10 Ικανοποίηση με το έργο της πληροφόρησης/ενημέρωσης των κατοίκων από τους επιστήμονες (σεισμολόγους, γεωλόγους, γεωφυσικούς κτλ.) μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Συντελεστής Συσχέτισης./Ν) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Συντε- λεστής/Ν	Μεταβλητές	Συντε- λεστής/Ν
Προϋπηρεσία	0,078 (61)	Συνολική ερευνητική δραστηριότητα	0,229*(60)
Ηλικία	-0,087 (61)	Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,027 (38)
Αριθμός παιδιών	-0,104 (61)	Διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	-0,148 (38)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	0,231*(60)	Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	-0,113 (42)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 11 Ικανοποίηση με το έργο της πληροφόρησης/ενημέρωσης των κατοίκων από τους επιστήμονες (σεισμολόγους, γεωλόγους, γεωφυσικούς κτλ.) μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Μ.Ο./ANOVA) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Φύλο	
Άνδρες	2,09 (53)
Γυναίκες	2,00 (8)
Σύνολο	2,08 (61)
ANOVA	0,039
Οικογενειακή κατάσταση	
Έγγαμοι	2,04 (53)
Σε διάσταση/διαζευγμένοι	2,29 (7)
Σύνολο	2,07 (60)
ANOVA	0,241
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων	
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	2,40 (15)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	1,95 (21)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	2,06 (16)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	1,89 (9)
Σύνολο	2,08 (61)
ANOVA (F)	0,465
Θέση/ιδιότητα στο φορέα	
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α΄	2,25 (20)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β΄/Κύριος Ερευνητής	2,00 (14)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ΄/Εντεταλμένος Ερευνητής	1,78 (9)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ΄/Δόκιμος Ερευνητής	1,80 (5)
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	1,80 (5)
Άλλο=	2,50 (8)
Σύνολο	2,08 (61)
ANOVA (F)	0,456
Επάγγελμα	
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	2,29 (17)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	1,76 (21)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	2,26 (19)
ΆλλοΦ	2,00 (4)
Σύνολο	2,08 (61)
ANOVA (F)	0,761

*Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

= Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, αλλά επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 12. Ικανοποίηση με το έργο της πληροφόρησης/ενημέρωσης των κατοίκων από τους επιστήμονες (σεισμολόγους, γεωλόγους, γεωφυσικούς κτλ.) μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των δημοσιογράφων ή των οργανισμών τους (Ανάλυση Διασταυρώσεις./N) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	1,510	24	1	M.S.S.	0,00%
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	0,168	24	1	M.S.S.	0,00%
Αριθμός εργαζομένων στο δημοσιογραφικό οργανισμό	0,202	20	1	M.S.S.	50,00%
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	4,455	22	1	0,035=	25,00%
Φύλο	4,196	24	1	0,041Φ	0,00%
Ηλικία	0,667	24	1	M.S.S.	0,00%
Μορφωτικό επίπεδο	0,168	24	1	M.S.S.	0,00
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	1,510	24	1	M.S.S.	0,00%
Εμβέλεια του ρεπορτάζ για σεισμούς	1,5109	24	1	M.S.S.	0,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,686	24	1	M.S.S.	0,00%
Εμβέλεια του ρεπορτάζ για άλλες καταστροφές	0,6869	24	1	M.S.S.	0,00%
Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	0,168	24	1	M.S.S.	0,00%
Αριθμός πηγών πληροφόρησης	0,168	24	1	M.S.S.	0,00%
ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	1,819	24	2	M.S.S.	66,7%
Φοίτηση σε μαθήμα σχετικά με την κοιν/γία των ΜΜΕ και των καταστροφών	0,168	24	1	M.S.S.	0,00%

= Ο μικρότερος αριθμός δημοσιογράφων σχετίζεται με θετικότερη αξιολόγηση του έργου των επιστημόνων.

Φ Οι γυναίκες ήταν περισσότερο ικανοποιημένες με το έργο πληροφόρησης των επιστημόνων.

Θ Οι συντελεστές X^2 είναι ίδιοι για τις δύο μεταβλητές (εμπειρία και εμβέλεια της κάλυψης επειδή όλοι οι δημοσιογράφοι που είχαν εμπειρία από σεισμούς/καταστροφές έκαναν σχετικό ρεπορτάζ μόνο σε εθνικά δίκτυα ΜΜΕ, με αποτέλεσμα να υπάρξει απόλυτη ταύτιση μεταξύ της «εμπειρίας» και της «εμβέλειας». Από εδώ και στο εξής δεν θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα σχετικά με την εμβέλεια της κάλυψης δεδομένου ότι δεν προκύπτει καμία προστιθέμενη αξία στην έρευνα.

Πίνακας 13. Αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης για τα μέτρα μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά φορέα ερευνουμένων (Μ.Ο./Ν)(Διαφορά Δείγματα)

Φορέας	Επιστή- μονες	Υπεύθυνοι Οικισμών	ΠΣΕΑ	ΟΑΣΠ	Νομαρχίες	Περι- φέρειες
Μέσος Όρος	2,57	3,09	3,67	3,57	1,67	4,00
N	49	11	6	7	3	1

*Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

Πίνακας 14 Αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης για τα μέτρα μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Συντελεστής Συσχέτισης./N) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N	Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N
Προϋπηρεσία	0,040 (49)	Συνολική ερευνητική δραστη- ριότητα	-0,038 (48)
Ηλικία	0,075 (49)	Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	-0,007 (34)
Αριθμός παιδιών	0,035 (48)	Διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,095 (34)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	0,118 (48)	Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	0,014 (35)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 15. Αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης για τα μέτρα μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Μ.Ο./ANOVA) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Φύλο	
Άνδρες	2,60 (43)
Γυναίκες	2,33 (6)
Σύνολο	2,57 (49)
ANOVA (F)	0,576
Οικογενειακή κατάσταση	
Έγγαμοι	2,60 (43)
Σε διάσταση/διαζευγμένοι	2,00 (4)
Σύνολο	2,55 (47)
ANOVA (F)	1,988
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων	
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	2,27 (11)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	2,61 (18)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	2,54 (13)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	3,00 (7)
Σύνολο	2,57 (49)
ANOVA (F)	1,167
Θέση/ιδιότητα στο φορέα	
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α΄	2,61 (18)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β΄/Κύριος Ερευνητής	2,50 (12)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ΄/Εντεταλμένος Ερευνητής	2,40 (5)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ΄/Δόκιμος Ερευνητής	2,50 (4)
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	3,00 (4)
Άλλο=	2,50 (6)
Σύνολο	2,57 (49)
ANOVA (F)	0,284
Επάγγελμα	
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	2,53 (15)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	2,64 (14)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	2,56 (16)
ΆλλοΦ	2,50 (4)
Σύνολο	2,57 (49)
ANOVA (F)	0,054

*Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

= Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, αλλά επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 16. Αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης για τα μέτρα μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Υπεύθυνων Οικισμών (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν	Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν
Φύλο		Μορφωτικό επίπεδο	
Ανδρες	3,00 (5)	Έως το Λύκειο	3,40 (5)
Γυναίκες	3,17 (6)	ΤΕΙ/ΑΕΙ	2,83 (6)
Σύνολο	3,09 (11)	Σύνολο	3,09 (11)
Ηλικία		Αριθμός λυομένων στον καταυλισμό	
22 έως 41 ετών	3,17 (6)	0-74	2,75 (4)
42 έως 61 ετών	3,00 (5)	136-331	3,25 (4)
Σύνολο	3,09 (11)	Σύνολο	3,00 (8)
Αριθμος παιδιών		Μήνας έναρξης λειτουργίας	
0-1	3,20 (5)	9/99-11/99	3,00 (5)
2-3	3,00 (6)	12/99-3/00	3,17 (6)
Σύνολο	3,09 (11)	Σύνολο	3,09 (11)

Πίνακας 17. Ικανοποίηση με το έργο της ενημέρωσης για τους μετασεισμούς μετά το σεισμό της 7.9. 1999 κατά φορέα ερευνουμένων (Μ.Ο./Ν) (Διάφορα Δείγματα)

Φορέας	Επιστή- μονες	Υπεύθυνοι Οικισμών	ΜΚΟ	ΠΣΕΑ	ΟΑΣΠ	ΣΔΟ	ΓΤΠΠ
Μέσος Όρος	2,87	2,70	2,60	3,00	3,33	3,00	1,50
N	55	10	15	4	9	5	2

*Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

Πίνακας 18. Ικανοποίηση με το έργο της ενημέρωσης για τους μετασεισμούς μετά το σεισμό της 7.9. 1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Επιστημόνων(Συντελεστής Συσχέτισης/Ν) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Συντε- λεστής/Ν	Μεταβλητές	Συντε- λεστής/Ν
Προϋπηρεσία	-0,009 (55)	Συνολική ερευνητική δραστη- ριότητα	0,215 (54)
Ηλικία	-0,131 (55)	Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	-0,005 (36)
Αριθμός παιδιών	-0,071 (54)	Διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	-0,234* (36)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	0,148 (54)	Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	0,059 (37)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 19. Αξιολόγηση του έργου της ενημέρωσης για τους μετασεισμούς μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (M.O./ANOVA) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	M.O./N
Φύλο	
Άνδρες	2,88 (49)
Γυναίκες	2,83 (6)
Σύνολο	2,87 (55)
ANOVA	0,011
Οικογενειακή κατάσταση	
Έγγαμοι	2,89 (47)
Σε διάσταση/διαζευγμένοι	2,50 (6)
Σύνολο	2,85 (53)
ANOVA	0,841
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων	
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	3,20 (15)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	2,83 (18)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	2,86 (14)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	2,38 (8)
Σύνολο	2,87 (55)
ANOVA (F)	1,269
Θέση/ιδιότητα στο φορέα	
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α΄	3,05 (19)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β΄/Κύριος Ερευνητής	3,07 (14)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ΄/Εντεταλμένος Ερευνητής	2,57 (7)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ΄/Δόκιμος Ερευνητής	2,50 (4)
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	2,75 (4)
Άλλο=	2,57 (7)
Σύνολο	2,87 (55)
ANOVA (F)	0,610
Επάγγελμα	
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	3,41 (17)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	2,94 (17)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	2,53 (17)
ΆλλοΦ	1,75 (4)
Σύνολο	2,87 (55)
ANOVA (F)	5,122***

*Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

= Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, αλλά επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 20. Ικανοποίηση με το έργο της ενημέρωσης για τους μετασεισμούς μετά το σεισμό της 7.9. 1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Υπεύθυνων Οικισμών (Μ.Ο./Ν)

Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν	Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν
Φύλο		Μορφωτικό επίπεδο	
Ανδρες	3,20 (5)	Έως το Λύκειο	3,40 (5)
Γυναίκες	2,20 (5)	ΤΕΙ/ΑΕΙ	2,00 (5)
Σύνολο	2,70 (10)	Σύνολο	2,70 (10)
Ηλικία		Αριθμός λυομένων στον καταυλισμό	
22 έως 41 ετών	2,60 (5)	0-74	2,00 (3)
42 έως 61 ετών	2,80 (5)	136-331	3,25 (4)
Σύνολο	2,70 (10)	Σύνολο	2,71 (7)
Αριθμός παιδιών		Μήνας έναρξης λειτουργίας	
0-1	3,25 (4)	9/99-11/99	2,75 (4)
2-3	2,33 (6)	12/99-3/00	2,67 (6)
Σύνολο	2,70 (10)	Σύνολο	2,70 (10)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

Πίνακας 21 Αξιολόγηση των παρεμβάσεων σχετικών με την ενημέρωση για τους μετασεισμούς μετά το σεισμό της 7.9. 1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Συντελεστής Συσχέτισης/Ν)(Δείγμα ΜΚΟ)

	Ηλικία	Προϋπηρεσία	Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων
Συντελεστής	0,066 (15)	0,131 (13)	-0,593 ** (15)

*p<0,10, **p<0,05, ***p<0,01

Πίνακας 22 Αξιολόγηση των παρεμβάσεων σχετικών με την ενημέρωση για τους μετασεισμούς μετά το σεισμό της 7.9. 1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Συντελεστής Συσχέτισης/Ν)(Δείγμα ΜΚΟ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν	Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν
Φύλο		Αριθμός παιδιών	
Ανδρες	2,67 (6)	0-1	2,55 (11)
Γυναίκες	2,67 (9)	2-3	3,00 (4)
Σύνολο	2,67 (15)	Σύνολο	2,67 (15)
ANOVA (F)	0,000	ANOVA (F)	0,903
Ηλικία		Προϋπηρεσία	
22 έως 41 ετών	2,67 (9)	3 έως 5 έτη	2,86 (7)
42 έως 61 ετών	2,67 (6)	6 έως 39 έτη	2,60 (5)
Σύνολο	2,67 (15)	Σύνολο	2,75 (12)
ANOVA (F)	0,000	ANOVA(F)	0,239
Μορφωτικό Επίπεδο		Αρ. Επιχειρησιακών μετώπων	
Λύκειο/ΤΕΙ	3,00 (5)	1 έως 2	2,89 (9)
ΑΕΙ	3,20 (5)	3 έως 11	2,33 (6)
Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	1,80 (5)	Σύνολο	2,67 (15)
Σύνολο	2,67 (15)	ANOVA (F)	1,757
ANOVA (F)	9,556***		

Κλίμακα: Καθόλου αποτελεσματικές=0, Λίγο=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ αποτελεσματικές =4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 23. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των κατοίκων για το σεισμό της 7.9.1999 από διάφορους αρμόδιους και επιστημονικούς φορείς του εσωτερικού και εξωτερικού (Μ.Ο./Ν) (Δείγματα ΟΑΣΠ και Επιστημόνων).

Φορέας	Μ.Ο./Ν		Φορέας	Μ.Ο./Ν	
	Στελέχη ΟΑΣΠ	Επιστήμονες		ΟΑΣΠ	Επιστήμονες
ΟΑΣΠ	3,60 (10)	3,00 (55)	Εργαστήριο Γεωφυσικής ΑΠΘ	3,00 (6)	2,80 (51)
Γεωδυναμικό Ινστιτούτο	3,50 (8)	3,13 (54)	Σεισμολογικό Ινστιτούτο/Εργαστήριο Πάτρας	2,50 (6)	2,13 (45)
Εργαστήριο Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών	2,67 (6)	2,62 (47)	Εισηγητικοί φορείς εξωτερικού	2,60 (5)	1,65 (31)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

Πίνακας 24. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των κατοίκων για το σεισμό της 7.9.1999 από διάφορους αρμόδιους και επιστημονικούς φορείς του εσωτερικού και εξωτερικού κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων(M.O./ANOVA) (Δείγμα Επιστημόνων).

Μεταβλητές	ΟΑΣΠ	ΓΕΩΔ	ΕΣΠΑ
Φύλο			
Άνδρες	3,04 (48)	3,19(48)	2,67(42)
Γυναίκες	2,71(7)	2,67(6)	2,20(5)
Σύνολο	3,00(55)	3,13(54)	2,62(47)
ANOVA(F)	0,882	1,851	0,643
Οικογενειακή κατάσταση			
Έγγαμοι	3,04(48)	3,06(47)	2,60(42)
Σε διάσταση/διαζευγμένοι	2,69(5)	3,40(5)	3,50(4)
Σύνολο	3,00(53)	3,10(52)	2,67(46)
ANOVA(F)	1,152	0,638	2,225
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων			
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	2,80(15)	3,31(13)	2,90(10)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	3,10(20)	2,95(20)	2,22(18)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	3,08(12)	3,07(15)	2,64(14)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών,τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	3,00 (8)	3,50(6)	3,40(5)
Σύνολο	3,00(55)	3,13(54)	2,62(47)
ANOVA (F)	0,384	0,805	1,534
Θέση/ιδιότητα στο φορέα			
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α΄	3,39(18)	3,15(20)	2,47(19)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β΄/Κύριος Ερευνητής	2,93(14)	3,14(14)	2,64(11)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ΄/Εντεταλμένος Ερευνητής	2,89(9)	3,29(7)	2,67(6)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ΄/Δόκιμος Ερευνητής	2,33(3)	2,25(4)	2,00(4)
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	3,00(5)	3,50(4)	3,33(3)
Άλλο=	2,50(6)	3,20(5)	3,25(4)
Σύνολο	3,00(55)	3,13(54)	2,62(47)
ANOVA (F)	1,641	0,966	0,650
Επάγγελμα			
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	2,75(16)	3,29(17)	2,47(15)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	3,06(17)	2,82(17)	2,73(15)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	3,21(19)	3,21(19)	2,65(17)
ΆλλοΦ	2,67(3)	4,00(1)	-----
Σύνολο	3,00(55)	3,13(54)	2,62(47)
ANOVA (F)	1,006	1,249	0,179

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

= Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, αλλά επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 24. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των κατοίκων για το σεισμό της 7.9.1999 από διάφορους αρμόδιους και επιστημονικούς φορείς του εσωτερικού και εξωτερικού κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων(M.O./ ANOVA) (Δείγμα Επιστημόνων-Συνέχεια).

Μεταβλητές	ΕΓΑΠΘ	ΣΕΠ	ΕΞ/ΚΟΥ
Φύλο			
Άνδρες	2,85(46)	2,17(40)	1,70(27)
Γυναίκες	2,40(5)	1,80(5)	1,25(4)
Σύνολο	2,80(51)	2,13(45)	1,65(32)
ANOVA(F)	0,804	0,577	0,413
Οικογενειακή κατάσταση			
Έγγαμοι	2,76(45)	2,05(41)	1,69(29)
Σε διάσταση/διαζευγμένοι	3,60(5)	3,33(3)	1,00(2)
Σύνολο	2,84(50)	2,14(44)	1,65(31)
ANOVA(F)	3,111*	4,551**	0,514
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων			
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	3,15(13)	2,27(11)	1,50(8)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	2,39(18)	1,75(16)	1,25(12)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	2,93(14)	2,15(13)	1,86(7)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών,τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	3,00(6)	3,00(5)	2,75(4)
Σύνολο	2,80(51)	2,13(45)	1,65(31)
ANOVA (F)	1,582	2,115	1,486
Θέση/ιδιότητα στο φορέα			
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α΄	2,84(19)	1,81(16)	1,42(12)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β΄/Κύριος Ερευνητής	2,75(12)	1,82(11)	2,00(6)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ΄/Εντεταλμένος Ερευνητής	2,86(7)	2,67(6)	1,60(5)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ΄/Δόκιμος Ερευνητής	2,25(4)	2,00(4)	1,00(1)
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	3,00(4)	3,00(3)	3,00(2)
Άλλο=	3,00(5)	2,80(5)	1,40(5)
Σύνολο	2,80(5)	2,13(45)	1,65(31)
ANOVA (F)	0,274	1,836	0,638
Επάγγελμα			
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	2,94(16)	2,14(14)	1,50(10)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	2,63(16)	2,07(15)	1,91(11)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	2,83(18)	2,19(16)	1,50(10)
ΆλλοΦ	3,00(1)	-----	-----
Σύνολο	2,80(51)	2,13(45)	1,65(31)
ANOVA (F)	0,242	0,051	0,333

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

= Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, άλλα επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 25. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των κατοίκων για το σεισμό της 7.9.1999 από διάφορους αρμόδιους και επιστημονικούς φορείς του εσωτερικού και εξωτερικού κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Επιστημόνων(Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα Επιστημόνων)

	ΟΑΣΠ	ΓΕΩΔ	ΕΣΠΑ	ΕΓΑΠΘ	ΣΕΠ	ΕΞ/ΚΟΥ
Προϋπηρεσία	0,208(55)	0,025(54)	0,013(47)	0,006(51)	-0,129(45)	0,323*(31)
Ηλικία	0,276**(55)	0,168(54)	0,176(47)	0,076(51)	-0,150(45)	0,278(31)
Αριθμός παιδιών	0,348***(54)	0,158(53)	0,091(46)	-0,031(50)	-0,077(44)	0,052(31)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	0,118(54)	0,051(53)	0,057(46)	0,295**(50)	0,141(44)	-0,052(30)
Συνολική ερευνητική δραστηριότητα	-0,008(54)	0,026(53)	0,001(46)	0,281**(50)	0,120(44)	-0,248(30)
Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,162(35)	0,037(33)	0,084(28)	0,105(32)	-0,138(27)	0,110(20)
Διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,147(35)	0,100(330)	0,063(28)	-0,048(32)	0,060(27)	0,170(20)
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	0,362**(38)	0,149(39)	-0,092(35)	-0,023(36)	-0,131(33)	0,126(22)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 26. Αξιολόγηση του έργου της Εθνικής Επιτροπής Εκτίμησης του Σεισμικού Κινδύνου σχετικά με τις ανάγκες ενημέρωσης των κατοίκων για τη σεισμική ακολουθία μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Συντελεστής συσχέτισης /N) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N	Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N
Προϋπηρεσία	0,219 (49)	Συνολική ερευνητική δραστη- ριότητα	-0,149 (48)
Ηλικία	0,070 (49)	Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,292*(33)
Αριθμός παιδιών	0,263* (48)	Διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,239(33)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	-0,084 (48)	Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	0,002 (35)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 27. Αξιολόγηση του έργου της Εθνικής Επιτροπής Εκτίμησης του Σεισμικού Κινδύνου σχετικά με τις ανάγκες ενημέρωσης των κατοίκων για τη σεισμική ακολουθία μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Μ.Ο./ ANOVA)(Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Φύλο	
Άνδρες	2,57 (44)
Γυναίκες	2,00 (5)
Σύνολο	2,51 (49)
ANOVA (F)	1,243
Οικογενειακή κατάσταση	
Έγγαμοι	2,61 (44)
Σε διάσταση/διαζευγμένοι	1,33 (3)
Σύνολο	2,53 (47)
ANOVA (F)	4,219**
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων	
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	2,08 (12)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	2,65 (17)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	2,57 (14)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	2,83 (6)
Σύνολο	2,51 (49)
ANOVA (F)	0,900
Θέση/ιδιότητα στο φορέα	
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α΄	2,67 (18)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β΄/Κύριος Ερευνητής	2,15 (13)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ΄/Εντεταλμένος Ερευνητής	2,71 (7)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ΄/Δόκιμος Ερευνητής	2,50 (2)
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	2,80 (5)
Άλλο=	2,25 (4)
Σύνολο	2,51 (49)
ANOVA (F)	0,497
Επάγγελμα	
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	2,06 (16)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	2,80 (15)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	2,71 (17)
ΆλλοΦ	2,00 (1)
Σύνολο	2,51 (49)
ANOVA (F)	1,586

*Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

= Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, άλλα επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 28. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των συνεργείων διάσωσης από επιστήμονες (σεισμολόγους, γεωλόγους, γεωφυσικούς κτλ.) σχετικά με την εξέλιξη των μετασεισμών μετά το σεισμό της 7.9. 1999(M.O./N) (Δείγμα EMAK/EKAB)

Μεταβλητές	M.O./N	Μεταβλητές	M.O./N
Φύλο		Οικογενειακή κατάσταση	
Ανδρες	1,51 (63)	Άγαμος/η	1,31 (26)
Γυναίκες	0,88 (8)	Εγγαμος/η	1,53 (43)
Σύνολο	1,44 (71)	Σύνολο	1,45 (69)
ANOVA (F)	1,338	ANOVA (F)	0,378
Θέση/ιδιότητα		Επάγγελμα	
Πλήρωμα (EKAB)	1,00 (18)	Ιατροί κ. α. σ. ε. (EKAB)	1,25 (12)
Ιατρικό/επιστημονικό προσωπικό (EKAB)	1,25 (12)	Νοσηλευτικό προσωπικό (πλήρωμα EKAB)	1,45 (11)
Πυροσβέστες-Δόκιμοι Αρχιπυροσβέστες (EMAK)	2,12 (26)	Παροχή υπηρεσιών προστασίας (Πυροσβέστες) (EMAK)	1,63 (43)
Αρχιπυραγοί-Πυραγοί (EMAK)	0,93 (15)	Άλλοι (Διευθυντικά στελέχη, Τεχνολόγοι-βοηθοί)	0,20 (5)
Σύνολο	1,44 (71)	Σύνολο	1,44 (71)
ANOVA (F)	3,376**	ANOVA(F)	1,540

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 29. Αξιολόγηση του έργου ενημέρωσης των συνεργείων διάσωσης από επιστήμονες (σεισμολόγους, γεωλόγους, γεωφυσικούς κτλ.) σχετικά με την εξέλιξη των μετασεισμών μετά το σεισμό της 7.9. 1999(Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα EMAK/EKAB)

Μεταβλητές	Συντελεστής/ N	Μεταβλητές	Συντελεστής/N
Προϋπηρεσία	-0,114 (70)	Μορφωτικό επίπεδο	-0,109 (71)
Ηλικία	-0,084 (71)	Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,224 (24)
Αστικότητα	-0,040 (71)	Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,147 (71)
Αριθμός παιδιών	-0,069 (71)	Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	-0,080 (60)
Αριθμός παιδιών<12 ετών	-0,291* (36)	Βαθμός ικανοποίησης με την εργασία	0,151 (67)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 30. Γενική εκτίμηση της μεθόδου βραχυρόνιας πρόβλεψης σεισμών (BAN) κατά φορέα (Συχνότητες %) (Διάφορα Δείγματα)

Φορέας/ Δείγμα	Εντελώς άχρηστη & επι- κίνδυνη	Θεωρία, χωρίς πρακτικές εφαρμογές	Πολλά υποσχό- μενη, χρήζει περαιτέρω έρευνας	Ζωτικής σημασίας ανα- κάλυψη για την ανθρω- πότητα	Δε Γνωρίζω/ Δεν απαντώ	Συνολο (%)
Στελέχη ΟΤΑ (N=92)	-----	8,7%	44,6%	1,1%	45,6%	100,0%
Επιστήμονες (N=62)	4,8%	56,5%	17,7%	3,2%	17,8%	100,0%
Δημοσιο- γράφοι(N=26)	-----	23,1%	50,0%	-----	26,9%	100,0%
ΜΚΟ(N=15)	-----	13,3%	60,0%	-----	26,7%	100,0%
ΠΣΕΑ (N=10)	-----	-----	30,0%	10,0%	60,0%	100,0%
ΟΑΣΠ (N=10)	-----	30,0%	40,0%	-----	30,0%	100,0%
Στελέχη Διάσωσης (N=8)	-----	12,5%	25,0%	-----	62,5%	100,0%
ΤΑΣ (N=5)	-----	-----	40,0%	-----	60,0%	100,0%
ΣΔΟ (N=5)	-----	40,0%	20,0%	-----	40,0%	100,0%
ΥΑΣ(N=4)	-----	25,0%	50,0%	-----	25,0%	100,0%
Νομαρ- χίες(N=3)	-----	-----	66,6%	-----	33,3%	100,0%
ΓΠΠΠ (N=2)	-----	50,0%	-----	-----	50,0%	100,0%
Περι- φέρεια(N=1)	-----	-----	100,0%	-----	-----	100,0%
Ενιαίο(N=156)	-----	11,5%	42,9%	1,3%	44,3%	100,0%

Πίνακας 31. Γενική εκτίμηση της μεθόδου μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης σεισμών κατά φορέα (Συχνότητες %)(Διάφορα Δείγματα)

Φορέας/ Δείγμα	Εντελώς άχρηστη & επι- κίνδυνη	Θεωρία, χωρίς πρακτικές εφαρμογές	Πολλά υποσχό- μενη, χρήσει περαιτέρω έρευνας	Ζωτικής σημασίας ανα- κάλυψη για την ανθρω- πότητα	Δε Γνωρίζω/ Δεν απαντώ	Συνολο (%)
Στελέχη ΟΤΑ(N=92)	1,1%	3,3%	37,0%	-----	58,7%	100,0%
Επιστήμονες (N=62)	1,6%	16,1%	58,1%	-----	24,2%	100,0%
Δημοσιο- γράφοι (N=26)	-----	19,2%	50,0%	-----	30,7%	100,0%
ΜΚΟ (N=15)	-----	-----	26,7%	-----	73,4%	100,0%
ΠΣΕΑ (N=10)	-----	-----	20,0%	10,0%	70,0%	100,0%
ΟΑΣΠ(N=10)	-----	20,0%	50,0%	10,0%	20,0%	100,0%
Στελέχη Διάσωσης (N=8)	-----	12,5%	25,0%	-----	62,5%	100,0%
ΤΑΣ (N=5)	-----	-----	80,0%	-----	20,0%	100,0%
ΣΔΟ (N=5)	-----	40,0%	20,0%	-----	40,0%	1,00%
ΥΑΣ (N=4)	-----	25,0%	50,0%	-----	25,0%	100,0%
Νομαρ- χίες(N=3)	-----	-----	66.6%	-----	33,3%	100,0%
ΓΠΠΠ (N=2)	-----	-----	50,0%	-----	50,0%	100,0%
Περι- φέρεια(N=1)	-----	-----	100,0%	-----	-----	100,0%
Ενιαίο (N=156)	0,6%	5,8%	35,9%	1,3%	56,4%	100,0%

Πίνακας 32. Γενική εκτίμηση της μεθόδου βραχυρόνιας προβλεψης σεισμών (BAN)κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Προϋπηρεσία	0,808	51	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Ηλικία	2,282	51	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Φύλο	2,326	51	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Οικογενειακή κατάσταση	0,162	49	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός παιδιών	1,982	50	3	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Επάγγελμα	1,329	51	3	Μ.Σ.Σ.	62,5%
Φορέας απασχόλησης	1,625	51	3	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	1,879	50	2	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Συμμετοχή σε όργανα & επιτροπές του ΟΑΣΠ	5,448	31	1	0,020=	50,0%
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	1,793	35	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%

=Η συμμετοχή σχετίζεται με αρνητικότερη εκτίμηση της βραχυρόνιας πρόβλεψης.

Πίνακας 33. Γενική εκτίμηση της μεθόδου μεσοπρόθεσμης προβλεψης σεισμών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Ανάλυση Διασταύρωσης)(Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Προϋπηρεσία	4,570	47	2	0,102=	50,0%
Ηλικία	1,115	47	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Φύλο	0,036	47	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Οικογενειακή κατάσταση	0,463	45	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός παιδιών	1,619	46	3	Μ.Σ.Σ.	62,5%
Επάγγελμα	0,886	47	3	Μ.Σ.Σ.	62,5%
Φορέας απασχόλησης	7,381	47	3	0,061Φ	50,0%
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	1,996	46	2	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Συμμετοχή σε όργανα & επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,403	30	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	0,030	32	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%

=Γενικά παρατηρείται μια τάση (Μ.Σ.Σ.) για επιστήμονες με λιγότερα χρόνια προϋπηρεσίας να είναι περισσότερο ευνοϊκοί έναντι της μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης.

Φ Τάση (Μ.Σ.Σ.) για επιστήμονες που απασχολούνται σε δημόσια ερευνητικά κέντρα και σε «άλλους» φορείς (δημόσιοι και διεθνείς οργανισμοί, ιδιωτικές εταιρίες και ερευνητικά κέντρα) να είναι περισσότερο ευνοϊκοί σε σχέση με αυτούς που απασχολούνται σε κεντρικά και περιφερειακά ΑΕΙ/ΤΕΙ.

Πίνακας 34. Γενική εκτίμηση της μεθόδου βραχυρόνιας πρόβλεψης σεισμών (BAN) κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνουμένων στελεχών (Ανάλυση Διασταύρωσης)-(Ενιαίο Δείγμα)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Ηλικία	0,000	87	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Φύλο	1,332	87	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Οικογενειακή κατάσταση	0,665	87	2	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός παιδιών	1,596	87	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Μορφωτικό επίπεδο	9,260	87	2	0,010=	33,3%
Επάγγελμα	4,336	85	5	Μ.Σ.Σ.	58,3%
Φορέας απασχόλησηςΦ	4,279	75	4	Μ.Σ.Σ.	60,0%

=Τα ποσοστά στις τρεις κατηγορίες μορφωτικού επιπέδου ακολουθούν γραμμική σχέση: η θετική εκτίμηση για τη βραχυρόνια πρόβλεψη αυξάνεται καθώς μειώνεται το επίπεδο μόρφωσης.

Φ Σύγκριση μεταξύ των στελεχών ΟΤΑ, ΜΚΟ, ΠΣΕΑ, ΟΑΣΠ και Διάσωσης.

Πίνακας 35. Γενική εκτίμηση της μεθόδου μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης σεισμών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνουμένων στελεχών (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο Δείγμα)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Ηλικία	0,144	68	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Φύλο	0,467	68	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Οικογενειακή κατάσταση	1,200	68	2	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός παιδιών	0,134	68	3	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Μορφωτικό επίπεδο	4,032	68	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Επάγγελμα	4,028	67	5	Μ.Σ.Σ.	66,7%
Φορέας απασχόλησηςΦ	3,469	56	4	Μ.Σ.Σ.	80,0%

Φ Σύγκριση μεταξύ των στελεχών ΟΤΑ, ΜΚΟ, ΠΣΕΑ, ΟΑΣΠ και Διάσωσης.

Πίνακας 36. Εκτίμηση των Δημοσιογράφων για τη μέθοδο βραχυχρόνιας πρόβλεψης (BAN) σεισμών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Δημοσιογράφων (Ανάλυση Διασταύρωσης/N) (Δείγμα Δημοσιογράφων, N=26)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	0,652	19	1	M.S.S.	75,00%
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	0,693	19	1	M.S.S.	50,00%
Αριθμός εργαζομένων στο δημοσιογραφικό οργανισμό	0,042	16	1	M.S.S.	75,00%
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	1,000	18	1	M.S.S.	50,00%
Φύλο	1,310	19	1	M.S.S.	50,00%
Ηλικία	3,316	19	1	0,069=	50,00%
Μορφωτικό επίπεδο	1,310	19	1	M.S.S.	50,00
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	2,328	19	1	M.S.S.	50,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	1,534	19	1	M.S.S.	75,00%
Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	0,652	19	1	M.S.S.	75,00%
Αριθμός πηγών πληροφόρησης	4,550	19	1	0,033Φ	50,00%
ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	0,487	19	2	M.S.S.	83,0%
Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των ΜΜΕ και των καταστροφών	4,550	19	1	0,033Η	50,00%

=Τάση για τους νεότερους σε ηλικία να επιλέγουν περισσότερο την απάντηση «πολλά υποσχόμενη...» σε σύγκριση με τους μεγαλύτερους που επιλέγουν την απάντηση «θεωρία, χωρίς πρακτικές εφαρμογές».

ΦΔημοσιογράφοι που βασίστηκαν σε πολλαπλές πηγές επιλέγουν περισσότερο την απάντηση «θεωρία χωρίς πρακτικές εφαρμογές» σε σύγκριση με αυτούς που βασίστηκαν σε λιγότερες πηγές οι οποίοι επιλέγουν περισσότερο την απάντηση, «πολλά υποσχόμενη...»

ΗΔημοσιογράφοι που φοίτησαν σε περισσότερα σχετικά μαθήματα επιλέγουν την απάντηση «πολλά υποσχόμενη...» σε σύγκριση με αυτούς που παρακολούθησαν λιγότερα οι οποίοι επιλέγουν την απάντηση, «θεωρία, χωρίς πρακτικές εφαρμογές».

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 37. Εκτίμηση των Δημοσιογράφων για τη μέθοδο μεσοπρόθεσμης πρόβλεψης σεισμών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Δημοσιογράφων (%/N) (Δείγμα Δημοσιογράφων, N=26)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελίων με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	0,055	18	1	M.S.S.	50,00%
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	0,678	18	1	M.S.S.	50,00%
Αριθμός εργαζομένων στο δημοσιογραφικό οργανισμό	0,000	14	1	M.S.S.	50,00%
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	0,780	16	1	M.S.S.	75,00%
Φύλο	0,277	18	1	M.S.S.	50,00%
Ηλικία	0,277	18	1	M.S.S.	50,00%
Μορφωτικό επίπεδο	0,678	18	1	M.S.S.	50,00
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	1,675	18	1	M.S.S.	50,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	5,538	18	1	0,019=	50,00%
Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	0,277	18	1	M.S.S.	50,00%
Αριθμός πηγών πληροφόρησης	5,538	18	1	0,019Φ	50,00%
ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	1,100	18	2	M.S.S.	83,0%
Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των ΜΜΕ και των καταστροφών	3,545	18	1	0,060H	50,00%

=Δημοσιογράφοι με λιγότερη εμπειρία από άλλες καταστροφές επιλέγουν περισσότερο την απάντηση «πολλά υποσχόμενη...» σε σύγκριση με αυτούς που έχουν περισσότερη εμπειρία οι οποίοι επιλέγουν περισσότερο την απάντηση «θεωρία, χωρίς πρακτικές εφαρμογές»

ΦΔημοσιογράφοι που βασίστηκαν σε πολλαπλές πηγές επιλέγουν περισσότερο την απάντηση «θεωρία χωρίς πρακτικές εφαρμογές» σε σύγκριση με αυτούς που βασίστηκαν σε λιγότερες πηγές οι οποίοι επιλέγουν περισσότερο την απάντηση, «πολλά υποσχόμενη...»

ΗΤάση για δημοσιογράφους που φοίτησαν σε περισσότερα σχετικά μαθήματα να επιλέγουν την απάντηση «πολλά υποσχόμενη...» σε σύγκριση με αυτούς που παρακολούθησαν λιγότερα οι οποίοι επιλέγουν την απάντηση, «θεωρία, χωρίς πρακτικές εφαρμογές».

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 38. Γνώμη για τη δημοσιοποίηση των προγνώσεων των σεισμών που αναφέρονται στη χώρα μας από επιστήμονες που διαμένουν και εργαζονται στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Ανάλυση διαστάυρωσης) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Προϋπηρεσία	1,839	58	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Ηλικία	4,404	58	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Φύλο	3,301	58	1	0,069=	50,0%
Οικογενειακή κατάσταση	0,467	56	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός παιδιών	4,210	57	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Επάγγελμα	6,924	58	3	0,074Φ	37,5%
Φορέας απασχόλησης	4,736	58	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	1,907	57	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Συμμετοχή σε όργανα & επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,173	36	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	1,200	40	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%

= Τάση για τις γυναίκες-επιστήμονες να επιλέγουν περισσότερο την απαγόρευση ή τη δημοσιοποίηση μετά την έγκριση της Εθνικής Επιτροπής Εκτίμησης Σεισμικού Κινδύνου, σε σχέση με τους άνδρες που επιλέγουν περισσότερο τον ατομικό κώδικα δεοντολογίας ή κανέναν κώδικα/περιορισμό.

ΦΤάση για ερευνούμενους σε «άλλα επαγγέλματα» (π.χ. ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, συνταξιούχοι επιστήμονες κ.α.) και τους «αρχιτέκτονες-μηχανικούς» να επιλέγουν περισσότερο την απαγόρευση και τη δημοσιοποίηση μετά από έγκριση της Ε.Ε.Σ.Κ., σε σχέση με τους «γεωφυσικούς/σεισμολόγους/γεωλόγους και τους πανεπιστημιακούς που επιλέγουν περισσότερο τον ατομικό κώδικα δεοντολογίας ή κανέναν κώδικα/περιορισμό.

Πίνακας 39. Γνώμη των Δημοσιογράφων για τον τρόπο διαχείρισης του θέματος της δημοσιοποίησης των προγνώσεων σεισμών από την Πολιτεία (Συχνότητες/%) (Δείγμα των Δημοσιογράφων, N=26)

Γνώμες	%/N
Δεν θα πρέπει να υπάρχει καιμιά δημοσιοποίηση, κίνδυνος για περισσότερη ζημιά	11,5 (3)
Να κρατούνται απόρρητες, αλλά να λαμβάνονται υπόψη	3,8 (1)
Να λαμβάνονται μέτρα προφύλαξης, με διακριτικότητα, χωρίς να δημιουργείται πανικός	15,4% (4)
Να γίνεται πρώτα επιστημονικός έλεγχος, να τεκμηριώνεται η αξιοπιστία των μεθόδων, και μετά να διοχετεύονται στο κοινό	19,2% (5)
Να προϋπάρχει ενημέρωση του κοινού, στα σχολεία, σχέδιο εκκένωσης, κώδικας δεοντολογίας κτλ. και μετά να δημοσιοποιείται	19,2% (5)
Η ίδια η Πολιτεία να αναλάβει την ευθύνη για τη δημοσιοποίηση με τη δημιουργία ενιαίου φορέα	11,5 (3)
Να δίνονται όλα τα στοιχεία στη δημοσιότητα. Δεν είναι εφικτό να διασφαλίζεται το απόρρητο όταν προβλέψεις ανακοινώνονται σε περιοδικά κτλ.	7,7% (2)
Άλλο (οι σεισμοί είναι απρόβλεπτοι, δημοσιοποίηση είναι δύλημα για τους δημοσιογράφους, ως δημοσιογράφος ΝΑΙ, ως άνθρωπος ΟΧΙ..	7,7% (2)
Δε γνωρίζω, δεν απαντώ	3,8% (1)
Σύνολο	100,0% (26)

Πίνακας 40.. Στάση για τον Κώδικα Δεοντολογίας της Ε.Ε.Ε.Σ.Κ. κατά κατηγορία ερευνουμένων/στελεχών (Συχνότητες/%) (Διάφορα Δείγματα)

Κατηγορία δείγματος	Συμφωνώ απόλυτα	Απλώς συμφωνώ	Ουδέτερος/η (υπέρ/κατ'ά)	Απλώς διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα	Δε γνωρίζω/δεν απαντώ	Σύνολο (%)
Επιστήμονες (N=62)	61,3%	19,4%	3,2%	3,2%	6,5%	6,4%	100,0%
Στελέχη ΟΑΣΠ (N=10)	80,00%	10,00%				10,00%	100,0%
Στελέχη ΣΔΟ (N=5)	20,00%	60,00%				20,00%	100,0%
Στελέχη ΓΓΠΠ (N=2)						100,0%	100,0

Πίνακας 41. Στάση για τον Κώδικα Δεοντολογίας της Ε.Ε.Ε.Σ.Κ. κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Προϋπηρεσία	0,561	58	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Ηλικία	4,238	58	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Φύλο	0,037	58	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Οικογενειακή κατάσταση	1,062	56	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός παιδιών	4,314	57	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Επάγγελμα	2,396	58	3	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Φορέας απασχόλησης	7,834	58	3	0,050=	12,5%
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	0,696	57	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Συμμετοχή σε όργανα & επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,157	37	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	0,299	41	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%

= Τάση (Μ.Σ.Σ.) για επιστήμονες που απασχολούνται σε δημόσια ερευνητικά κέντρα και σε ΑΕΙ/ΤΕΙ του Λεκανοπεδίου Αττικής να είναι περισσότερο «αρνητικοί», σε σχέση με τους επιστήμονες που απασχολούνται στα περιφερειακά ΑΕΙ/ΤΕΙ ή σε «άλλους» φορείς (δημόσιους και διεθνείς οργανισμούς, ιδιωτικές εταιρίες και ερευνητικά κέντρα) που έχουν περισσότερο θετικές στάσεις.

Πίνακας 42. Δημοσιογραφική κάλυψη των σεισμών στην Ελλάδα από τους Δημοσιογράφους κατά ΜΜΕ (Συχνότητες %) (Δείγμα Δημοσιογράφων, N=26)

Σεισμός	Κάλυψη		Εφημερίδα		Ραδιόφωνο		Τηλεόραση	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Θεσ/ικη 1978	0,00%	100,0%	-----	-----	-----	-----	-----	-----
Αλκυονίδες 1981	7,7%	92,3%	7,7%	92,3%	3,8%	96,2%	0,00	100,0%
Καλαμάτα 1986	11,5%	88,5%	11,5%	88,5%	3,8%	96,2%	0,00%	100,0%
Πύργος 1993	23,1%	76,9%	15,4%	84,6%	11,5%	88,5%	0,00%	100,0%
Γρεβενά 1995	30,8%	69,2%	23,1%	76,9%	7,7%	92,3%	3,8%	96,2%
Αίγιο 1995	53,8%	46,2%	30,8%	69,2%	19,2%	80,8%	7,7%	92,3%
Αθήνα 1999	100,0%	0,00%	53,8%	46,2%	30,8%	69,2%	19,2%	80,8%

Πίνακας 43 Δημοσιογραφική κάλυψη άλλων καταστροφών στην Ελλάδα από τους Δημοσιογράφους (Συχνότητες %/N)(Δείγμα Δημοσιογράφων, N=26)

Είδος καταστροφής	Κάλυψη		Εφημερίδες		Ραδιόφωνο		Τηλεόραση	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Δασοπυρκαγιές	88,5%	11,5%	42,3%	57,7%	26,9%	73,1%	23,1%	76,9%
Πλημμύρες	96,2%	3,8%	53,8%	46,2%	30,8%	69,2%	19,2%	80,8%
Καύσωνες	80,8%	19,2%	42,3%	57,7%	15,4%	84,6%	23,1%	76,9%
Τεχνολογικά ατυχήματα	50,0%	50,0%	23,1%	76,9%	11,5%	88,5%	15,4%	84,6%
Αεροπορικά δυστυχήματα	61,5%	38,5%	19,2%	80,8%	23,1%	76,9%	19,2%	80,8%
Ναυάγια	73,1%	26,9%	30,8%	69,2%	19,2%	80,8%	23,1%	76,9%
Τρομοκρατία	57,7%	42,3%	23,1%	76,9%	15,4%	84,6%	19,2%	80,8%

Πίνακας 44. Δημοσιογραφική κάλυψη των μετώπων στο σεισμό της 7.9.1999 από τους δημοσιογράφους (Συχνότητες, %) (Δείγμα Δημοσιογράφων, N=26)

Μέτωπα του σεισμού	%/N=	Μέτωπα του σεισμού	%/N
Εργοστάσιο Ρικομέξ (Μενίδι)	80,8%(21)	Εργοστάσιο Φαράν (Κάτω Κηφισιά)	50,0%(13)
Πολυκατοικία στο Μενίδι (Σουλίου 111-113)	57,7%(15)	Πολυκατοικία στη Μεταμόρφωση (Ψυχάρη/Χρυσολωρά)	65,4%(17)
ΒΙΟΚΥΤ ΕΠΕ στο Μενίδι (Δεκελίας 100)	26,9%(7)	Πολυκατοικία στη Φιλαδέλφεια (Πίνδου & Γ. Παπανδρέου)	50,0%(13)
ΦΙΑΛΟΠΛΑΣΤ ΕΠΕ (Μενίδι)	30,8%(8)	Πολυκατοικία στο Μενίδι (Οδός Μ. Αλεξάνδρου)	30,0%(8)
Εργοστάσιο Φουρλή (Κάτω Κηφισιά)	69,2%(18)	Άλλα μέτωπα/περιοχές	42,3%(11)
Παιδικό Σταθμό (Μενίδι)	11,5%(3)	Κανένα μέτωπο	3,8%(1)
Ψυχιατρικό Νοσοκομείο (Δαφνί)	15,4%(4)		

=Δυνατότητα Πολλαπλής απάντησης

Πίνακας 45. Δημοσιογραφική κάλυψη των διαφόρων μετασεισμικών φάσεων από τους Δημοσιογράφους (%/N) (Δείγμα Δημοσιογράφων, N= 26)

Μετασεισμική φάση	% /N=
Άμεση μετακαταστροφική περίοδο (π.χ. έργο διάσωσης, αποκατάσταση ζωτικών λειτουργιών, διανομή σκηνών, έκτακτες ενισχύσεις, έλεγχος κατασκευών κτλ.)	96,2% (25)
Περίοδος μεταβατικής αποκατάστασης (π.χ. στέγαση σε οικίσκους/λυόμενα, επιδοτήσεις ενοικίου, συγκατοίκηση με συγγενείς κτλ.)	96,2% (25)
Φάση μόνιμης αποκατάστασης κατοικιών/επιχειρήσεων (π.χ. χορηγήσεις & δάνεια για επισκευές, ανακατασκευές κατοικιών/επιχειρήσεων, αυτοστέγαση, προσφυγές πληγέντων κτλ.)	50,0% (13)
Φάση της ανοικοδόμησης περιοχών (π.χ. ανάπλαση περιοχών, νέες χρήσεις γης, ασφάλιση για φυσικές καταστροφές κτλ.)	57,7% (15)

= Δυνατότητα πολλαπλής απάντησης

Πίνακας 46. Θεματολογία δημοσιογραφικής κάλυψης για το σεισμό της 7.9.1999 από τους Δημοσιογράφους (%/N) (Δείγμα Δημοσιογράφων, N=26))

Θεματολογία	%/N
1. Επικεντρώνεται μόνο σε θύματα, καταστροφές και επιπτώσεις	3,8% (1)
2. Επικεντρώνεται σε επιπτώσεις, θύματα και σε ενέργειες διάσωσης, περίθαλψης, αποκατάστασης, ανάπλασης και ανοικοδόμησης	23,1% (6)
3. Επικεντρώνεται σε επιπτώσεις/θύματα ή σε ενέργειες αποκατάστασης καθώς και ασε θέματα απόδοσης ευθυνών, προσφυγές κτλ.	11,5% (3)
4. Επικεντρώνεται σε ζημιές ή ενέργειες αποκατάστασης ή σε απόδοση ευθυνών και σε θέματα πρόγνωσης σεισμών	7,7% (2)
5. Αναφέρεται γενικά σε καταστροφές/εκτίμηση της κατάστασης/διεξαγωγή επιτόπιας έρευνας/δεμοσκοπήση σεισμόπληκτων	7,7% (2)
6. Αναφέρεται σε επιτόπια εκτίμηση/δημοσκόπηση των πληγέντων καθώς και σε επιπτώσεις ή ενέργειες διάσωσης και αποκατάστασης	15,4% (4)
7. Το 6 συν αναφορά σε καταγγελίες και απόδοση ευθυνών	3,8% (1)
8. Το 6 συν ενασχόληση με πρόγνωση/εκτιμήσεις σεισμολόγων	7,7% (2)
9. Το 7 συν το 8	3,8% (1)
10. Επικεντρώνεται στην ανταπόκριση των φορέων (π.χ. ΓΓΠΠ, ΚΕΠΠ κτλ.)	7,7% (2)
11. Άλλο (π.χ. αναφορά σε όλα τα θέματα κτλ.)	7,7% (2)
Σύνολο	100,0% (26)

Πίνακας 47. Κύριες πηγές πληροφόρησης των δημοσιογράφων κατά την άμεση μετασεισμική περίοδο (%/N) (Δείγμα Δημοσιογράφων, N= 26)

Πηγές Πληροφόρησης	%/N=
Εκπρόσωποι αρμοδίων κρατικών υπηρεσιών (π.χ. ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ κτλ.)	84,6% (22)
Στελέχη των ΟΤΑ (Νομαρχία, Δήμοι κτλ.)	73,1% (19)
Στελέχη των ελληνικών ομάδων διάσωσης (π.χ. ΕΜΑΚ, ΕΚΑΒ κτλ.)	88,5% (23)
Στελέχη των ξένων ομάδων διάσωσης	42,3% (11)
Μέλη μη Κρατικών οργανισμών/οργανώσεων (π.χ. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Ιατροί χωρίς Σύνορα, Ιατροί του Κόσμου, κτλ.)	69,2% (18)
Διασωθέντες/τραυματίες	73,1% (19)
Συγγενείς θυμάτων (νεκρών)	73,1% (19)
Άλλες πηγές...	30,8% (8)

=Δυνατότητα πολλαπλής απάντησης

Πίνακας 48. Κοινωνιολογία και Ψυχολογία των Καταστροφών—Κατανομή των Απαντήσεων (%/N)(Δείγμα Δημοσιογράφων)

Προτάσεις σχετικές με τις καταστροφές	Συμφωνώ		Διαφωνώ		Δε Γνωρίζω	
	Συχνό-τητα	%	Συχνό-τητα	%	Συχνό-τητα	%
Ο πανικός αποτελεί την πιο συχνή αντίδραση των κατοίκων στις μεγάλες καταστροφές	25 {0}=	96,2	— {2}	—	1 {1}	3,6
Οι λεηλασίες συνήθως συνοδεύουν της φυσικές καταστροφές	8 {0}	30,8	13 {2}	50,0	5 {1}	19,2
Το συναινετικό κλίμα είναι εντονότερο στις φυσικές παρά στις τεχνολογικές καταστροφές	18 {2}	69,2H	5 {0}	19,2H	2 {1}	7,7H
Το ψυχολογικό σοκ και το μετατραυματικό στρες είναι αναπόφευκτα στις καταστροφές	25 {0}	96,2	1 {2}	3,8	— {1}	—
Η εκκένωση μιας περιοχής σε περίπτωση επερχόμενης καταστροφής συντελείται ομαλά χωρίς αντιστάσεις στους αρμόδιους	8 {0}	30,8	15 {2}	57,7	3 {1}	11,5

=ΟΙ αριθμοί σε παρενθεση αντιστοιχούν στους κωδικούς «λαθος»(0), «σωστό» (2) και «δεν γνωρίζω» (1).
 ΗΤα ποσοστά δεν αθροίζονται στο 100% επειδή ένας δημοσιογράφος (3,8%)δεν απάντησε στο σχετικό ερώτημα.

Πίνακας 49. Επιδόσεις στο Τεστ, «Κοινωνιολογία και Ψυχολογία των Καταστροφών» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Δημοσιογράφων και των Φορέων τους (Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Συντελεστής/ N	Μεταβλητές	Συντελεστής/ N
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	0,055 (26)	Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	0,366*(26)
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	0,131(26)	Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,126(26)
Αριθμός εργαζομένων στον οργανισμό	-0,293(20)	Εύρος κάλυψης μετασεισμικών φάσεων	0,469**(26)
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	-0,573** (23)	Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	0,306(26)
Ηλικία	0,348*(26)	Αριθμός πηγών πληροφόρησης	0,219 (26)
Μορφωτικό επίπεδο	-0,070(26)	Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των ΜΜΕ και των καταστροφών	-0,159(26)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 50. Επιδόσεις στο Τεστ, «Κοινωνιολογία και Ψυχολογία των Καταστροφών» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Δημοσιογράφων και των Φορέων τους (Μ.Ο./ANOVA) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Φύλο	
Άνδρες	4,3571 (14)
Γυναίκες	3,7500 (12)
Σύνολο	4,0769 (26)
ANOVA	1,940
Είδος ΜΜΕ	
Εφημερίδα	4,3636 (11)
Ραδιόφωνο	4,3333 (3)
Τηλεόραση	3,3333 (6)
Συνδυασμός ΜΜΕ	4,1667 (6)
Σύνολο	4,0769 (26)
ANOVA	1,197
Τα βασικά αίτια των φυσικών καταστροφών είναι:	
«Φυσικά»	3,9167 (12)
«Κοινωνικά»	4,1667 (12)
Σύνολο	4,0417 (24)
ANOVA (F)	0,270
Φοίτηση σε σχολή δημοσιογραφίας;	
ΝΑΙ	4,2353 (17)
ΟΧΙ	3,7778 (9)
Σύνολο	4,0769 (26)
ANOVA (F)	0,966

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 51. Αξιολόγηση της δημοσιογραφικής κάλυψης του σεισμού της 7.9.1999 απο τους Δημοσιογράφους κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Δημοσιογράφων(Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Συντελεστής/ N	Μεταβλητές	Συντελεστής/ N
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	-0,140 (26)	Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	-0,207 (26)
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	-0,081 (26)	Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,099 (26)
Αριθμός εργαζομένων στον οργανισμό	0,009 (21)	Εύρος κάλυψης μετασεισμικών φάσεων	-0,279 (26)
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	-0,132 (23)	Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	-0,059 (26)
Φύλο (Άνδρας = 1, Γυναίκα= 2)=	0,302 (26)	Αριθμός πηγών πληροφόρησης	-0,141 (26)
Ηλικία	-0,538*** (26)	ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	-0,098 (26)
Μορφωτικό επίπεδο	-0,395** (26)	Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των ΜΜΕ και των καταστροφών	-0,198 (26)

= Χρησιμοποιείται συντελεστής μόνο για προσδιορισμό κατεύθυνσης δεδομένων.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 52. Ικανοποίηση με τις εσωτερικές διαδικασίες δημοσίευσης/μετάδοσης/ δημοσιοποίησης του ρεπορτάζ κατά την άμεση μετασεισμική περίοδο μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Δημοσιογράφων(Ανάλυσης Διασταύρωσης) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	0,762	25	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	0,322	25	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Αριθμός εργαζομένων στο δημοσιογραφικό οργανισμό	0,382	21	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	0,068	23	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Φύλο	0,071	25	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Ηλικία	0,071	25	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Μορφωτικό επίπεδο	0,762	25	1	Μ.Σ.Σ.	25,00
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	0,001	25	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,762	25	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	0,001	25	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Αριθμός πηγών πληροφόρησης	0,071	25	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	0,715	25	2	Μ.Σ.Σ.	83,00%
Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των ΜΜΕ και των καταστροφών	0,001	25	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 53. Αξιολόγηση του έργου πληροφόρησης των δημοσιογράφων από αρμόδιους κρατικούς φορείς (π.χ. ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ κτλ.) κατά το στάδιο της άμεσης μετασεισμικής περιόδου μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Δημοσιογράφων(Συντελεστής συσχέτισης) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Συντελεστής/ N	Μεταβλητές	Συντελεστής/ N
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	-0,184 (25)	Εμπειρία από αλλες καταστροφές στην Ελλάδα	-0,332 (25)
Ετη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	-0,378*(25)	Εύρος κάλυψης μετασεισμικών φάσεων	-0,151 (25)
Αριθμός εργαζομένων στον οργανισμό	0,151 (20)	Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	-0,421**(25)
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	0,148 (22)	Αριθμός πηγών πληροφόρησης	-0,555*** (25)
Ηλικία	-0,510*** (25)	ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	-0,471** (25)
Μορφωτικό επίπεδο	0,102 (25)	Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των ΜΜΕ και των καταστροφών	0,322 (25)
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	-0,458** (25)		

* $p < 0,10$

** $p < 0,05$

*** $p < 0,01$

Πίνακας 54. Αξιολόγηση του έργου πληροφόρησης των δημοσιογράφων από αρμόδιους κρατικούς φορείς (π.χ. ΟΑΣΠ, ΓΓΠΠ κτλ.) κατά το στάδιο της άμεσης μετασεισμικής περιόδου μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Δημοσιογράφων (Ανάλυσης Διασταύρωσης) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	0,362	22	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	2,764	22	1	0,096=	50,00%
Αριθμός εργαζομένων στο δημοσιογραφικό οργανισμό	0,012	18	1	Μ.Σ.Σ.	75,00%
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	0,135	20	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Φύλο	0,188	22	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Ηλικία	2,764	22	1	0,096Φ	50,00%
Μορφωτικό επίπεδο	1,692	22	1	Μ.Σ.Σ.	50,00
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	7,246	22	1	0,007H	50,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	5,594	22	1	0,0189	25,00%
Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	1,352	22	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Αριθμός πηγών πληροφόρησης	4,701	22	1	0,030Ξ	50,00%
ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	1,661	22	2	Μ.Σ.Σ.	83,0%
Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των ΜΜΕ και των καταστροφών	9,214	22	1	0,002 =	50,00%

=Περισσότερα έτη προϋπηρεσίας σχετίζονται με αρνητικότερη αξιολόγηση.

ΦΗ μεγαλύτερη ηλικία συνδέεται με αρνητικότερη αξιολόγηση.

Η Η εμπειρία από περισσότερους σεισμούς συνδέεται με αρνητικότερη αξιολόγηση.

9Η εμπειρία από άλλες καταστροφές συνδέεται με αρνητικότερη αξιολόγηση.

ΞΟ μεγαλύτερος αριθμός πηγών σχετίζεται με ανηρικότερη αξιολόγηση.

Η φοίτηση σε περισσότερα μαθήματα σχετίζεται με θετικότερη αξιολόγηση.

Πίνακας 55. Γνώμη των Δημοσιογράφων για τα μέτρα που θα πρέπει να λάβει η Πολιτεία ώστε να διευκολυνθούν οι Δημοσιογράφοι στο έργο τους σε περιπτώσεις σεισμών και άλλων καταστροφών (%/N) (Δείγμα Δημοσιογράφων, N=26))

Γνώμη των Δημοσιογράφων	%/N
Να υπάρξει περισσότερη,καλύτερη, πληρέστερη, υψηλότερου επιπέδου και συνεχής ενημέρωση	15,4% (4)
Να υπάρξει ενιαίος φορέας ενημέρωσης για τους δημοσιογράφους που να λειτουργεί σε 24ωρη βάση	19,2% (5)
Άμεση πληροφόρηση από τους εμπλεκόμενους φορείς	7,7% (2)
Να ελέγχονται οι χώροι πρόσβασης για δημοσιογράφους (π.χ. σχετικά με ζωντανές συνδέσεις στα μπάζα κτιρίων που κατέρρευσαν, κτλ.)	7,7% (2)
Άμεση πρόσβαση των δημοσιογράφων στις σεισμόπληκτες περιοχές	3,8% (1)
Συστηματικότερη, εγκυρότερη ενημέρωση από επιστήμονες που να καλύπτει όλες τις διαστάσεις του γεγονότος	15,4% (4)
Συνδυασμός των ανωτέρω μέτρων	7,7% (2)
Όλα είναι μια χαρά, δεν αντιμετωπίσα κάποιο πρόβλημα σχετικά με την εύρεση πληροφοριών	7,7% (2)
Άλλο (π.χ.πιο αυστηρή αντιμετώπιση των περιέργων..)	3,8% (1)
Δε γνωρίζω/δεν απαντώ	11,5% (3)
Σύνολο	100,0% (26)

ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΣΕΙΣΜΟ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ

Πίνακας 56. Τοπολειτουργική θέση των ερευνούμενων την ώρα εκδήλωσης του σεισμού της Πάρνηθας (Όλα τα Δείγματα)

	Εκτός Αττικής	Εντός Αττικής, στη δουλειά	Εντός Αττικής, στο σπίτι	Εντός Αττικής, στο δρόμο	Εντός Αττικής, αλλού	ΔΓ/ΔΑ	Σύνολο
ΟΤΑ (N=92)	4,3%	32,6%	39,1%	18,5%	4,3%	1,1%	100,0%
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (N=76)	11,8%	25,0%	40,8%	17,1%	5,3%	-----	100,0%
Επιστήμονες (N=62)	45,2%	27,4%	9,7%	11,3%	6,5%	----	100,0%
Δημοσιογράφοι (N=26)	15,4%	69,2%	----	7,7%	3,8%	3,8%	100,0%
ΜΚΟ (N=16)	----	43,8%	31,3%	25,0%	----	----	100,0%
Υπεύθυνοι Οικισμών(N=11)	9,1%	27,3%	36,4%	27,3	----	----	100,0%
Στελέχη ΠΣΕΑ (N=10)	20,0%	10,0%	30,0%	30,0%	----	10,0%	100,0%
Στελέχη ΟΑΣΠ(N=10)	----	30,0%	30,0%	40,0%	----	----	100,0%
Στελέχη διάσωσης (N=8)	12,5%	50,0%	12,5%	12,5%	12,5%	----	100,0%
Στελέχη ΤΑΣ (N=5)	40,0%	-----	20,0%	40,0%	----	----	100,0%
Στελέχη ΥΑΣ (N=4)	----	25,0%	50,0%	25,0%	----	----	100,0%
Στελέχη ΣΔΟ (N=5)	20,0%	80,0%	----	----	----	----	100,0%
Νομαρχίες (N=3)	----	66,7%	----	----	----	33,3%	100,0%
ΓΠΠΠ (N=2)	----	50,0%	50,0%	----	----	----	100,0%
Περιφέρεια (N=1)	----	100,0%	----	----	----	----	100,0%
Ενιαίο (N=167)	6,6%	34,1%	33,5%	21,0%	3,0%	1,8%	100,0%

Πίνακας 57. Πρώτη αντιδραση (ενέργεια) αμέσως μετά το σεισμό (δηλαδή τα πρώτα 30 δευτερόλεπτα) για τους ερευνούμενους που ήταν **στη δουλειά τους** τη στιγμή του σεισμού (Συχνότητες, Διάφορα Δείγματα)

Αντιδράσεις	Στελέχη ΟΤΑ (N=29)	Μέλη ΕΜΑΚ/ ΕΚΑΒ (N=19)	Επιστή- Μονες (N=17)	Δημοσιο- γράφοι (N=18)	Ενιαίο Δείγμα (N=57)
1. Να επικοινωνήσω με οικείους.. να βρώ οικείους.. να τρέξω σπιτι... Να σκεφτώ που είναι τα παιδιώ μου	17,2%	10,5%	----	5,6%	14,0%
2. Βγήκα έξω, απομάκρυνθηκα απο το κτίριο...	20,7%	26,3%	17,6%	16,7%	21,1%
3. Ανέβηκα στην ταράτσα, βγηκα στον εξώστη..κτιρίου	----	----	----	----	3,5%
4. Βγήκα απο το κτίριο προς το παρακείμενο δασάκι.. Βγήκα με ηρεμία	----	----	5,9%	5,6%	----
5. Να ενημερωθώ ώστε να ενεργοποιήσω την αίθουσα επιχειρήσεων... Να πάω στο γραφείο να δω τι γίνεται... Ήμουνα στο αυτοκίνητο (ΕΚΑΒ) και προσπάθησα να δω τι γίνεται	3,4%	5,3%	----	5,6%	1,8%
6.Κράτησα την ψυχραιμία μου, δεν πανικοβλήθηκα, δεν τρομοκρατήθηκα...	6,9%	----	11,8%	11,1%	3,5%
7. Μπήκα κάτω από γραφείο/στερεό επιπλο...	3,4%	----	----	11,1%	8,8%
8. Πήγα κάτω από ανοιγμα/κάσα της πόρτας	6,9%	----	----	11,1%	3,5%
9. Πήγα κάτω απο δοκάρι	----	----	----	----	1,8%
10. Έμεινα ακίνητος, καθηλωμένος, πάγωσα μέχρι να τελειώσει ο σεισμός...	3,4%	10,5%	17,6%	5,6%	5,3%
11. Απάθεια, αδράνεια...	3,4%	----	----	----	1,8%
12. Φοβήθηκα, τρομοκρατήθηκα	6,9%	5,3%		5,6%	3,5%
13. Παρέμεινα στο δημαρχειο, στο γραφείο κτλ.μέχρι να τελειώσει η διέγερση..	10,3%	----	5,9%	5,6%	5,3%
14. Έμεινα στο γραφείο και συνέχισα τις δουλειές μου, συνέχισα να υπαγορεύω, έσωσα τα κείμενα...δεν είχα χρόνο για αντίδραση γιατί έπρεπε να πετάξω...	3,4%	10,5%	----	5,6%	3,5%
15. Πρόσφερα βοήθεια στο προσωπικό/εργαζόμενους, Παρώτρυνα ηρεμοθια, φώναζα να καλυφθούν.. οργάνωσα εκκένωση κτιρίου...	10,3%	5,3%	17,6%	5,6%	15,8%
16. Κατευθύνθηκα στο κέντρο επιχειρήσεων, τηλεφώνησα στην υπηρεσια..., μετέβη στον τοπο της καταστροφής... στην μονάδα μου...	----	10,5%	5,9%	5,6%	1,8%
17. Άλλες αντιδράσεις (π.χ. εκπληξη απο μεγάλη καταστροφή, σκέψη για το αν έπρεπε να μπω κάτω απο τραπέζι ή πόρτα.. βγηκα απο αίθουσα και προσπάθησα να προφυλάξω τους φοιτητές απο τζάμια...	3,4%	10,5%	17,7%	----	3,5%
Δε γνωρίζω, δεν απαντά	----	5,3%	----	----	1,8%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 58. Πρώτη αντιδραση (ενέργεια) αμέσως μετά το σεισμό (δηλαδή τα πρώτα 30 δευτερόλεπτα) για τους ερευνούμενους που ήταν **στο σπίτι τους** τη στιγμή του σεισμού (Συχνότητες, Διάφορα Δείγματα)

Αντιδράσεις	Στελέχη ΟΤΑ (N=36)	Μέλη ΕΜΑΚ/ ΕΚΑΒ (N=31)	Επιστή- μονες (N=6)	Ενιαίο Δείγμα (N=56)
20. Βγήκα έξω, εγκατέλειψα, απομακρύν- θηκα απο το σπίτι, πετάχθηκα έξω από σπίτι...	44,4%	35,5%	16,7%	37,5%
21. Βγήκα με παιδί και γυναίκα στη βεράντα.	----	3,2%	----	----
22. Ψυχραιμα κατέβηκα στο δρόμο, περίμενα να σταματίσει και μετά βγήκα σε ανοικτό χώρο..	2,8%	3,2%	----	3,6%
23. Υπολόγισα μέγεθος, περιοδεία στο χωρια να ελέγξω για ζημιές...	2,8%	----	----	1,8%
24. Έμεινα στη θέση μου, ακίνητος, πάγωσα..	5,6%	9,7%	16,7%	8,9%
25. Πανικοβλήθηκα, τρομοκρατήθηκα, φοβήθηκα την κατάρρευση.. τρελάθηκα..	8,3%	----	----	10,7%
26. Αδράνεια, έμεινα στη θέση μου μέχρι να τελειώσει ο σεισμός	8,3%	3,2%	----	5,4%
27. Καμία ενέργεια ή αλλαγή στο πρόγραμμα, παρέμεινα στο σπίτι..	5,6%	----	----	3,6%
28. Πρόσφερα συμπαράσταση σε οικείους.. φώναξα σε οικείους να καλυφθούν.. μετέφερα οικογένεια σε ασφαλές μέρος...	8,3%	29,0%	----	8,9%
29. Πήγα κάτω από δοκάρι..	2,8%	----	16,7%	1,8%
30. Πήγα κάτω απο κάσα/άνοιγμα της πόρτας...	----	----	----	3,6%
31. Επικοινωνησα με την υπηρεσία...	2,8%	6,5%	16,7%	1,8%
32. Ελεγχα το σπίτι για ζημιές...	2,8%	----	----	3,6%
33. Έτρεξα,πήγα στην υπηρεσία μου...	----	3,2%	----	1,8%
34. Άλλη περίπτωση (π.χ. προστασία απο αντικείμενα και μετά έξοδος., ξύπνησα απο το σεισμό, ήμουν στο μπαλκόνι και μπήκα μέσα κ.α.)	5,6%	6,4%	33,3%	7,1%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 59 . Πρώτη αντίδραση (ενέργεια) αμέσως μετά το σεισμό (δηλαδή τα πρώτα 30 δευτερόλεπτα) για τους ερευνούμενους που ήταν **στο δρόμο** τη στιγμή του σεισμού (Συχνότητες, Διάφορα Δείγματα)

Αντιδράσεις	Στελέχη ΟΤΑ (N=17)	Μέλη ΕΜΑΚ/ ΕΚΑΒ (N=13)	Επιστή- Μονες (N= 7)	Ενιαίο Δείγμα (N=35)
40. Προσπάθησα να ενημερωθώ από ΜΜΕ ή από άλλους για την κατάσταση..	5,9%	----	----	2,9%
41. Απόρησα τι συμβαίνει γιατί οδηγούσα.. κοίταξα γύρω..να εκτιμήσω ζημιές..	11,8%	15,4%	----	5,7%
42. Δεν κατάλαβα τίποτα γιατί οδηγούσα.. ήμουν στο λεωφορείο	5,9%	15,4%	----	14,3%
43. Καμία, δεν εκτιμήσα το μέγεθος του σεισμού	5,9%	7,7%	----	5,7%
44. Οδηγούσα, συνέχισα την πορεία μου... Έμεινα στο όχημα, στο δρόμο..	----	7,7%	42,9%	5,7%
45. Φοβήθηκα, πανικοβλήθηκα, είχα τάση φυγής..	11,8%	----	----	8,6%
46. Οδηγούσα και νόμισα ότι με τρακάρανε..	----	7,7%	14,3%	----
47. Κράτησα την ψυχραιμία μου..	5,9%	----	----	2,9%
48. Κατέβαλα προσπάθειες να επικοινωνήσω/επικοινωνήσα με οικείους	29,4%	----	14,3%	28,6%
49. Κατευθύνθηκα στο σπίτι, επέστρεψα σπίτι, ανησύχησα για την οικογένεια μου.	17,6%	15,4%	14,3%	14,3%
50. Περπάτησα στη μέση του δρόμου. Στο κοντινότερο ανοικτό χώρο..απομαρκύθυνα από τα κτίρια..	----	----	14,3%	2,9%
51. Οδηγούσα & σταμάτησα, να παρκάρω το αυτοκίνητο...	----	7,7%	----	----
52. Γύρισα το χωριό/την κοινότητα να ελέγξω για ζημιές..	5,9%	----	----	2,9%
53. Έκανα στροφή και πήγα στην υπηρεσία/γραφείο, επικοινωνήσα με την υπηρεσία μου..	----	15,4%	----	5,7%
54. Άλλη περίπτωση (έννοιωσα το σεισμό...κτλ.)	----	7,7%	----	----
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 60. Αντίδραση (ενέργεια) στη συνέχεια, μετά το σεισμό για τους ερευνούμενους που ήταν **στη δουλειά τους** τη στιγμή του σεισμού (Συχνότητες, Διάφορα Δείγματα)

Αντιδράσεις	Στελέχη ΟΤΑ (N=29)	Μέλη ΕΜΑΚ/ ΕΚΑΒ (N=19)	Επιστή- μονες (N=17)	Δημοσιο- γράφοι (N=18)	Ενιαίο Δείγμα (N=57)
1. Να ενημερωθώ για τις συνέπειες και τις ζημιές στο Δήμο, κονότητα, δημότες και συμπολίτες...	24,1%	10,5%	----	----	14,0%
2. Ενέργειες συμπαράστασης σε οικείους..., επικοινωνήσα ή πήγα σπίτι να δω την οικογένεια μου....	10,3%	26,3%	29,4%	5,6%	14,0%
3. Πήγα σπίτι να δω την οικογένεια ή επικοινωνήσα με οικογένεια και μετά πήγα στην υπηρεσία..., στο εργαστήρι ή στην οικοδομή..	17,2%	----	11,8%	5,6%	10,5
4. Έλεγχα για ζημιές το κτίριο, εκκένωσα χώρο, γραφείο και μετά πήγα σπίτι... στην .οικογένεια...	----	----	11,8%	----	----
5. Βγήκα απο κτίριο και στη συνέχεια ανέλαβα υπηρεσία, μετέβη στον τόπο της καταστροφής..	----	----	5,9%	5,6%	----
6. Συμπαραστάθηκα σε προσωπικό, εργαζόμενους, συναδέλφους κτλ... (π.χ. εκκένωση κτιρίου, οδηγίες για ηρεμία κτλ.)	13,8%	----	----	----	14,0%
7. Συμμετείχα στο έργο αντιμετώπισης των συνεπειών του σεισμού (π.χ. διέταξα εκκένωση, παρακολούθησα σεισμική ακολουθία, μπήκα στο στούντιο... μετέβη στον τόπο καταστροφής για διάσωσεις..κτλ.)	20,7%	42,1%	11,8%	50,0%	26,3%
8. Κατέβηκα στο δρόμο, βγήκα έξω...	10,3%	10,5%	11,8%	16,7%	14,0%
9. Κατέβηκα απο κλιμακοστάσιο, έξοδος χωρίς πανικό	3,4%	----	5,9%	5,6%	1,8%
10.Κατέφυγα σε υπαίθριο χώρο.. από σκάλα ακινδύνα πήγα σε εξωτερικό χώρο...	----	----	----	5,6%	1,8%
11. Μπήκα κάτω απο γραφείο (1η αντίδραση ήταν «έσωσα το κείμενο στον ΗΥ..)	----	----	----	5,6%	----
12. Συνέχισα τις καθημερινές αποστολές (π.χ. αερομεταφορές με ελικόπτερο ΕΚΑΒ..)	----	5,3%	----	----	----
13. Άλλη περίπτωση (συνδυασμός και άλλες αντιδράσεις...)	----	5,3%	11,8%	----	----
Δε γνωρίζω/δεν απαντώ					3,5%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 61. Αντίδραση (ενέργεια) στη συνέχεια, μετά το σεισμό για τους ερευνούμενους που ήταν **στο σπίτι τους** (Συχνότητες, Διάφορα Δείγματα)

Αντιδράσεις	Στελέχη ΟΤΑ (N=36)	Μέλη ΕΜΑΚ/ ΕΚΑΒ (N=31)	Επιστή- μονες (N=6)	Ενιαίο Δείγμα (N=56)
20. Προσπάθησα να ενημερωθώ από το ραδιόφωνο, την τηλεόραση κτλ. για το τί συμβαίνει	5,6%	----	16,7%	3,6%
21. Βγήκα έξω, να δούμε τι κάνει ο κόσμος...	2,8%	12,9%	----	3,6%
22. Συνέχισα τις δουλειές (π.χ. να μαγειρεύω...)	----	----	----	1,8%
23. Μπήκα κάτω απο δοκάρι {1η αντίδραση ήταν πανικός}	----	----	----	1,8%
24. Δεν έκανα τίποτα, περίμενα να δω τι θα γίνει...	5,6%	3,2%	----	5,4%
25. Φοβήθηκα, τρομοκρατήθηκα...	2,8%	----	----	1,8%
26. Ελέγξα το σπίτι, την πολυκατοικία, γύρω περιοχή για ζημιές...	8,3%	----	----	5,4%
27. Ελέγξα για ζημιές και μετά βγήκα έξω...	----	----	----	1,8%
28. Πήραμε πράγματα αξίας και με την οικογένεια πήγαμε στο αυτοκίνητο.. στο αυτοκίνητο και σε κενό χώρο...	5,6%	----	----	5,4%
29. Πήγα σε ελεύθερο, ανοικτό χώρο, στη μέση του δρόμου, βγήκα με οικογένεια ή τα παιδιά εκτός σπιτιού, στο δρόμο κτλ.	19,4%	16,1%	----	19,6%
30. Επέστρεψα στο σπίτι να ελέγξω για ζημιές, ή να βοηθήσω τους δικούς μου να βγούν έξω...	13,9%	3,2%	----	12,5%
31. Ελέγξα το σπίτι και μετά διενήργησα αυτοψίες..	2,8%	----	----	1,8%
32. Ενημερώθηκα και μετά πήγα στην υπηρεσία, επικοινωνήσα με την υπηρεσία	2,8%	19,4%	----	1,8%
33. Ενημέρωσα, ενημερώσαμε τον κόσμο	----	----	----	----
34. Τηλεφώνησα, μετέβη στην υπηρεσία, πήγα στον τόπο καταστροφής...	13,9%	38,7%	50,0%	16,1%
35. Επικοινωνήσα με, φρόντισα για οικείους, οικογένεια, γυναίκα, παιδιά και μετά πήγα στην υπηρεσία	----	----	16,7%	3,6%
36. Βγήκα από το σπίτι, έλεγξα οικοδομή και μετά πήγα ή επικοινωνήσα με υπηρεσία	5,6%	3,2%	16,7%	5,4%
37. Άλλη περίπτωση (συνδυασμός αντιδράσεων και άλλες αντιδράσεις...)	11,1%	3,2%	-----	8,9%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 62. Αντίδραση (ενέργεια) στη συνέχεια, μετά το σεισμό για τους ερευνούμενους που ήταν **στο δρόμο** τη στιγμή του σεισμού (Συχνότητες, Διάφορα Δείγματα)

Αντιδράσεις	Στελέχη ΟΤΑ (N=17)	Μέλη ΕΜΑΚ/ ΕΚΑΒ (N=13)	Επιστή- μονες (N=7)	Ενιαίο Δείγμα (N=35)
40. Προσπάθησα να ενημερωθώ απο τα ΜΜΕ για το τι έγινε..	5,9%	----	----	2,9%
41. Προσπάθησα να επικοινωνήσω με ανθρώπους στις πληγείσες περιοχές...για παροχή βοήθειας...	5,9%	----	----	2,9%
42. Προσπάθησα να επικοινωνήσω με τους οικείους, δικούς, οικογένεια μου... σπίτι μου..	17,6%	7,7%	28,6%	11,4%
43. Περίμενα έξω από το σπίτι, σε ανοικτό χώρο με την οικογένεια μου...	5,9%	----	----	2,9%
44. Πήγα σπίτι, να δω τι συμβαίνει με την οικογένεια, να βρω τα παιδιά που ήταν εκτός σπιτιού, . γύρισα στο σπίτι...	23,5%	7,7%	14,3%	17,1%
45. Πήγα σπίτι να ελέγξω για ζημιές, έλεγξα κατοικία συγγενών και φρόντισα για εγκατάσταση τους σε λυόμενα...	11,8%	7,7%	----	8,6%
46. Πέρασα από το σπίτι να ελέγξω, να μεταφέρω οικογένεια σε ανοικτό χώρο και μετά πήγα στην υπηρεσία...	5,9%	----	----	2,9%
47. Επικοινωνήσα με δημάρχους που είχαν ζημιές, με την υπηρεσία, το φορέα ή με συναδέλφους ή με τη μονάδα μου.	5,9%	15,4%	----	11,4%
48. Πήγα στο Δήμο, στην υπηρεσία, στη μονάδα, στην σεισμοπληκτη περιοχή..	11,8%	53,8%	28,6%	22,9%
49. Συνέχισα την πορεία μου στο αυτοκίνητο, στο όχημα...	5,9%	7,7%	28,6%	8,6%
50. Άλλες αντιδράσεις (π.χ. πήγα το παιδί μου στο νοσοκομείο όχι όμως εξαιτίας του σεισμού..)	----	----	----	8,6%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

ΙVΔ'. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ: ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ, ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ, ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ

Πίνακας 1. Ικανοποίηση με το έργο του συντονισμού των ενεργειών/υπηρεσιών αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.1999 /Έργο και παρέμβαση της Πολιτείας σχετικά με το συντονισμό των ενεργειών/υπηρεσιών κατά φορέα τοπικής αυτοδιοίκησης (Μ.Ο./Ν)

Φορέας	Έργο συντονισμού ενεργειών υπηρεσιών αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.99	Έργο/παρέμβαση της Πολιτείας σχετικά με το συντονισμό ενεργειών/υπηρεσιών
Δημοι/Κοινότητες	2,76 (88)	2,46 (84)
Νομαρχίες	1,67 (3)	2,67 (3)
Περιφέρεια	4,00 (1)	4.00 (1)

*Κλίμακα: Καθόλου =0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ =4.

Πίνακας 2. Ικανοποίηση με το έργο/δραστηριότητες{Αξιολόγηση του έργου και της παρέμβασης της Πολιτείας ως προς την αντιμετώπιση διαφόρων αναγκών}, σχετικά με το συντονισμό των ενεργειών/υπηρεσιών, μετά το σεισμό της 7.9.1999, κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των Στελεχών των ΟΤΑ (Μ.Ο./ANOVA) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Ικανοποίηση με το έργο.. αμέσως μετά	Αξιολόγηση του έργου της Πολιτείας...
Θέση/ιδιότητα		
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δημοτικοί και Κοινοτικοί Σύμβουλοι κτλ.)	2,74 (43)	2,30 (43)
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμήματάρχες)	2,78 (45)	2,63 (41)
Σύνολο	2,76 (88)	2,46 (84)
ANOVA (F)	0,027	2,295
Φύλο		
Άνδρες	2,82 (77)	2,45 (73)
Γυναίκες	2,36 (11)	2,55 (11)
Σύνολο	2,78 (88)	2,46 (84)
ANOVA (F)	2,193	0,081
Οικογενειακή Κατάσταση		
Άγαμος/η	1,83 (6)	2,00 (6)
Εγγαμος/η	2,79 (73)	2,46 (69)
Χήρος/α, Διαζευγμένες/νη, Σε διάσταση	3,11 (9)	2,78 (9)
Σύνολο	2,76 (88)	2,46 (84)
ANOVA	3,664**	1,066
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998		
ΠΑΣΟΚ	2,85 (27)	2,69 (26)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	2,42 (19)	2,11 (19)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	2,95 (22)	2,67 (21)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	2,71 (17)	2,07 (15)
Σύνολο	2,75 (85)	2,43 (81)
ANOVA (F)	1,160	2,380*
Επάγγελμα ερευνουμένων		
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	2,60 (10)	2,30 (10)
Μηχανικοί	2,77 (35)	2,55 (33)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	2,54 (13)	1,77 (13)
Τεχνολόγοι, Τεχνικοί βοηθοί	3,00 (8)	2,57 (7)
Πωλητές, Υπάλληλοι γραφείου	2,82 (11)	3,00 (10)
Χειρωνακτές	2,75 (4)	2,75 (4)
Συνταξιούχοι	3,00 (6)	2,50 (6)
Σύνολο	2,76 (87)	2,46 (83)
ANOVA (F)	0,297	1,707
Νομαρχίες		
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	2,91 (44)	2,63 (43)
ΟΤΑ Ν. Αττικής	2,62 (29)	2,26 (27)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	2,25 (8)	2,13 (8)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	3,00 (7)	2,67 (6)
Σύνολο	2,76 (88)	2,46 (84)
ANOVA (F)	1,483	1,131

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 3. Ικανοποίηση με το έργο/δραστηριότητες/Αξιολόγηση του έργου και της παρέμβασης της Πολιτείας ως προς την αντιμετώπιση διαφόρων αναγκών, σχετικά με το συντονισμό των ενεργειών/υπηρεσιών, μετά το σεισμό της 7.9.1999, κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των Στελεχών των ΟΤΑ (Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Ικανοποίηση με το έργο.. αμέσως μετά το σεισμό	Αξιολόγηση του έργου της Πολιτείας
Προϋπηρεσία	0,145 (83)	0,170 (79)
Ηλικία	0,241** (88)	0,204* (84)
Μορφωτικό επίπεδο	-0,089 (88)	-0,230** (84)
Αριθμός παιδιών	0,186 (88)	-0,012 (84)
Ένταση του σεισμού	0,037 (79)	0,069 (75)
Αριθμός κόκκινων κατοικιών	0,131 (88)	0,208* (84)
Αριθμός κίτρινων κατοικιών	0,081 (88)	0,110 (84)
Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	0,176 (88)	0,248** (84)
Δείκτης αντισεισμικής ετοιμότητας	0,136 (86)	0,008 (83)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 4. Αξιολόγηση του έργου {των παρεμβάσεων} σχετικά με το συντονισμό των ενεργειών/υπηρεσιών κατά φορέα των ερευνούμενων (Μ.Ο./N)

Φορέας	Μ.Ο./N	Φορέας	Μ.Ο./N
Επιστήμονες	2,20 (44)	ΟΑΣΠ	2,83 (6)
Υπεύθυνο Οικισμών	2,91 (11)	ΓΤΠΠ	2,50 (2)
Μ.Κ.Ο.	2,06 (16)=		
ΠΣΕΑ	3,33 (9)		

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

=Κλίμακα: Καθόλου αποτελεσματικές=0, Λίγο=1, Μέτρια...=2, Αρκετά=3, Πολύ αποτελεσματικές =4.

Πίνακας 5. Αξιολόγηση του έργου του συντονισμού ενεργειών/υπηρεσιών, μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των επιστημόνων (Συντελεστής Συσχέτισης) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N	Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N
Προϋπηρεσία	0,100 (44)	Συνολική ερευνητική δραστη- ριότητα	0,062 (43)
Ηλικία	-0,070 (31)	Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,007 (31)
Αριθμός παιδιών	-0,174 (44)	Διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,065 (31)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	0,217 (43)	Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	-0,054 (29)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 6. Αξιολόγηση του έργου του συντονισμού ενεργειών/υπηρεσιών, μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των Επιστημόνων (Μ.Ο./ANOVA) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Φύλο	
Άνδρες	2,21 (39)
Γυναίκες	2,20 (5)
Σύνολο	2,20 (44)
ANOVA (F)	0,000
Οικογενειακή κατάσταση	
Έγαμοι	2,26 (39)
Σε διάσταση/διαζευγμένοι	1,50 (4)
Σύνολο	2,19 (43)
ANOVA (F)	2,336
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων	
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	2,27 (11)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	1,93 (15)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	2,45 (11)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	2,29 (7)
Σύνολο	2,20 (44)
ANOVA (F)	0,675
Θέση/ιδιότητα στο φορέα	
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α'	2,27 (15)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β'/Κύριος Ερευνητής	2,45 (11)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ'/Εντεταλμένος Ερευνητής	1,80 (5)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ'/Δόκιμος Ερευνητής	2,00 (3)
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	2,25 (4)
Άλλο=	2,00 (6)
Σύνολο	2,20 (44)
ANOVA (F)	0,398
Επάγγελμα	
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	2,33 (15)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	2,14 (14)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	2,17 (12)
ΆλλοΦ	2,00 (3)
Σύνολο	2,20 (44)
ANOVA (F)	0,153

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

= Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, άλλα επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 7. Αξιολόγηση των δραστηριοτήτων/παρεμβάσεων σχετικά με το συντονισμό των ενεργειών/υπηρεσιών μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών των ΜΚΟ (Μ.Ο./ANOVA) (Δείγμα ΜΚΟ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N	Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Φορέας		Γυναίκες	2,00 (9)
ΣΕΨ/Αιγινήτειο	2,00 (2)	Σύνολο	2,06 (16)
Ε.Ε.Σ.	2,67 (3)	ANOVA (F)	0,067
Γιατροί του Κόσμου	2,17 (6)	Μορφωτικό επίπεδο	
Γιατροί χωρίς Σύνορα	2,33 (3)	Λύκειο/ΤΕΙ	1,60 (5)
Σώματα Προσκόπων/Οδηγών	0,50 (2)	ΑΕΙ	2,60 (5)
Σύνολο	2,06 (16)	Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	2,00 (6)
ANOVA (F)	1,617	Σύνολο	2,06 (16)
Προϋπηρεσία		ANOVA (F)	1,145
3 έως 5 έτη	2,14 (7)	Αριθμός παιδιών	
6 έως 39 έτη	2,00 (6)	0 έως 1	1,82 (11)
Σύνολο	2,08 (13)	2 έως 3	2,60 (5)
ANOVA (F)	0,049	Σύνολο	2,06 (16)
Ηλικία		ANOVA (F)	1,983
21 έως 41 ετών	2,11 (9)	Αριθμός μετώπων εργασίας	
42 έως 72 ετών	2,00 (7)	1 έως 2	2,11 (9)
Σύνολο	2,06 (16)	3 έως 11	2,00 (7)
ANOVA (F)	0,040	Σύνολο	2,06 (16)
Φύλο		ANOVA (F)	0,040
Άνδρες	2,14 (7)		

Κλίμακα: Καθόλου αποτελεσματικές=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ αποτελεσματικές=4

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 8. Αξιολόγηση των δραστηριοτήτων/παρεμβάσεων σχετικά με το συντονισμό των ενεργειών/υπηρεσιών μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών των ΜΚΟ (Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα ΜΚΟ)

Μεταβλητές	Συντελεστής/N	Μεταβλητές	Συντελεστής/N
Προϋπηρεσία	0,002 (14)	Φύλο (Α=1, Γ=2)	-0,071 (16)
Ηλικία	0,130 (16)	Αριθμός παιδιών	0,334 (16)
Μορφωτικό επίπεδο	0,134 (16)	Αριθμός μετώπων εργασίας	-0,232 (16)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 9. Αξιολόγηση του έργου σχετικά με το συντονισμό των ενεργειών /υπηρεσιών, μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνουμένων (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

Μεταβλητές		Μ.Ο./Ν	Μεταβλητές		Μ.Ο./Ν
Ηλικία	22 έως 41 ετών	3,83(6)	φύλο	Ανδρες	2,80(5)
	42 έως 61 ετών	3,00(5)		Γυναίκες	3,00(6)
	Σύνολο	2,91(11)		Σύνολο	2,91 (11)
Μορφωτικό επίπεδο	Έως το Λύκειο	3,20(5)	Αριθμός λυομένων στον καταυλισμό	0-74	2,50 (4)
	ΤΕΙ/ΑΕΙ	2,67(6)		136-331	3,00(4)
	Σύνολο	2,91(11)		Σύνολο	2,75(8)
Αριθμός παιδιών	0-1	2,80(5)	Μήνας έναρξης λειτουργίας	9/99-11/99	3,00 (5)
	2-3	3,00(6)		12/99-3/00	2,83 (6)
	Σύνολο	2,91 (11)		Σύνολο	2,91 (11)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

Πίνακας 10. Αξιολόγηση του έργου, σχετικά με το συντονισμό των ενεργειών/υπηρεσιών μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα ΠΣΕΑ)

Μεταβλητές	Συντελεστής /N	Μεταβλητές	Συντελεστής /N
Προϋπηρεσία	-0,015 (9)	Μορφωτικό επίπεδο	-0,160 (9)
Ηλικία	0,011 (9)	Αριθμός παιδιών	-0,345 (9)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 11. Επίπεδο συνεργασίας μεταξύ των Μη Κρατικών Οργανώσεων και άλλων φορέων (Συχνότητες, %/N)(Δείγμα ΜΚΟ)

	Καθόλου έως μέτρια ικανο- ποιητικό	Αρκετά έως Πολύ ικανο- ποιητικό	Δεν γνωρίζω/ δεν απαντώ	Σύνολο
Με Ελληνικές ομάδες διάσωσης (ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)	6,3%	56,3%	37,6%	100,0% (16)
Ξένες ομάδες διάσωσης	6,3%	25,0%	68,8%	100,0% (16)
ΓΤ Περιφέρειας	6,3%	50,0%	43,8%	100,0% (16)
Δήμο	31,3%	62,6%	6,3%	100,0% (16)
Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση	18,9%	50,0%	31,3%	100,0% (16)
ΟΑΣΠ	6,3%	50,0%	43,8%	100,0% (16)
ΓΤ Πολιτικής Προστασίας	12,6%	43,8%	43,8%	100,0% (16)
Νοσοκομεία/κλινικές	6,3%	81,3%	12,6%	100,0% (16)
Άλλες ΜΚΟ	0,0%	87,5%	12,6%	100,0% (16)
Μεσα μαζικής ενημέρωσης	46,6%	46,7%	6,7%	100,0% (15)

Πίνακας 12. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ των ΜΚΟ και άλλων φορέων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών των ΜΚΟ (ANOVA-F/N) (Δείγμα ΜΚΟ)

Φορέας	Φορέας στελεχών ΜΚΟ	Προϋ-πηρεσία	Ηλικία	Μορφω-τικό επίπεδο	Φύλο	Αριθ. παιδιών	Αριθ. μετώπων εργασίας
Ελλ/κές ομάδες διάσωσης	0,276/10	1,753/7	0,123/10	0,700/10	0,800/10	0,595/10	0,800/10
Δήμους	2,500= /15	0,672/13	2,265/15	1,104/15	0,054/15	0,386/14	0,054/15
Νομαρχιακή Αυτο-διοίκηση	6,136Φ/11	0,922/9	0,139/11	4,256Η/11	1,573/11	0,846/11	0,846/11
Νοσοκομεία/κλινικές	2,8019/14	0,164/11	1,158/14	4,622Κ/14	0,514/14	0,150/14	1,688/14
Άλλες ΜΚΟ	1,310/14	0,043/11	0,857/14	2,357/14	0,022/14	0,122/14	0,343/14
ΜΜΕ	4,567Λ/14	0,645/12	0,033/14	5,238Ξ/14	0,300/14	0,640/14	0,872/14

=Μη στατιστικά σημαντική τάση ($p < 0,107$) για υψηλότερους μέσους όρους στους φορείς ψυχολογικής υποστήριξης και τους ΓχΣ καθώς και τους φορείς Προσκόπων/Οδηγών, σε σχέση με τον Ε.Ε.Σ. και τους ΓτΚ.

Φ Στατιστικά σημαντική τάση ($p < 0,026$): Υψηλότεροι Μ.Ο. στους φορείς ψυχολογικής υποστήριξης και τους ΙτΚ/ΙχΣ, σε σχέση με τα στελέχη του Ε.Ε.Σ. και των Προσκόπων/Οδηγών.

ΗΜη στατιστικά σημαντική, γραμμική τάση ($p < 0,055$): Η θετική αξιολόγηση αυξάνεται καθώς αυξάνεται το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών.

ΘΜη στατιστικά σημαντική τάση ($p < 0,095$) για υψηλότερους μέσους όρους στους φορείς ψυχολογικής υποστήριξης καθώς και τους ΙτΚ και τους ΙχΣ, σε σχέση με τα στελέχη του Ε.Ε.Σ.

ΚΣτατιστικά σημαντική τάση ($p < 0,035$) για θετικότερη αξιολόγηση στα στελέχη με μεταπτυχιακό/διδακτορικό δίπλωμα, σε σχέση με στελέχη που έχουν πανεπιστημιακό πτυχια ή κατώτερη μόρφωση.

ΛΣτατιστικά σημαντική τάση ($p < 0,027$): Υψηλότεροι Μ.Ο. παρατηρούνται στους φορείς ψυχολογικής στήριξης και τους ΓχΣ παρά στους ΓτΚ και τον Ε.Ε.Σ. ή τους φορείς των Προσκόπων/Οδηγών. Τους χαμηλότερους Μ.Ο. έχουν τα στελέχη του Ε.Ε.Σ. και των Προσκόπων/Οδηγών.

ΞΣτατιστικά σημαντική και γραμμική τάση ($p < 0,025$): Ο Μ.Ο. αυξάνεται καθώς αυξάνεται το μορφωτικό επίπεδο των στελεχών.

Πίνακας 13. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ του φορέα σας και άλλων φορέων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών των ΜΚΟ (Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα ΜΚΟ)

Μεταβλητές	Με τους δήμους	Με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση	Με τα νοσοκομεία/ Κλινικές	Με άλλες ΜΚΟ	Με τα ΜΜΕ
Προϋπηρεσία	0,197 (14)	-0,247 (10)	-0,103 (12)	0,098 (12)	-0,340 (13)
Ηλικία	0,368 (15)	0,251 (11)	0,093 (14)	0,150 (14)	0,005 (14)
Φύλο (Α=1, Γ=2)	-0,116 (15)	0,334 (11)	-0,180 (14)	0,043 (14)	0,145 (14)
Μορφωτικό Επίπεδο	0,216 (15)	0,669**(11)	0,668*** (14)	0,455* (14)	0,675*** (14)
Αριθμός παιδιών	0,124 (15)	-0,334 (11)	-0,134 (14)	-0,160 (14)	-0,209 (14)
Αριθμός μετώπων εργασίας	0,004 (15)	0,360 (11)	0,435 (14)	0,074 (14)	0,183 (14)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 14. Αξιόλογηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ του φορέα σας και άλλων φορέων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των στελεχών των ΜΚΟ (Μ.Ο/Ν) (Δείγμα ΜΚΟ)

	Υπο-ομάδες	Με ξένες ομάδες διάσωσης	Με τη ΓΓ Περιφέρειας	Με τον ΟΑΣΠ	Με τη ΓΓΠΠ
Φορέας	ΣΕΨ/Αιγινήτειο	4,00 (1)	4,00 (1)	3,50 (2)	4,00 (1)
	Ε.Ε.Σ.	3,00 (3)	2,50 (2)	3,33 (3)	2,00 (2)
	ΙτΚ	3,00 (1)	3,20 (5)	3,00 (2)	3,25 (4)
	ΙχΣ	-----	3,00 (1)	3,00 (1)	-----
	Πρόσκοποι/Οδηγοί	-----	-----	0,00 (1)	2,50 (2)
	Σύνολο	3,21(5)	3,11 (9)	2,89 (9)	2,89 (9)
Προϋ-πηρεσία	3 έως 5 έτη	3,00 (2)	3,20 (5)	3,33 (3)	3,00 (4)
	6 έως 39 έτη	3,50 (2)	3,00 (2)	2,50 (4)	2,67 (3)
	Σύνολο	3,25 (4)	3,14 (7)	2,86 (7)	2,86 (7)
Ηλικία	21 έως 41 ετών	3,00 (4)	2,80 (5)	3,20 (5)	2,50 (4)
	42 έως 72 ετών	4,00 (1)	3,50 (4)	2,50 (4)	3,20 (5)
	Σύνολο	3,20 (5)	3,11 (9)	2,89 (9)	2,89 (9)
Μορφωτικό επίπεδο	Λύκειο/ΤΕΙ	2,50 (2)	2,50 (2)	2,50 (4)	2,33 (3)
	ΑΕΙ	4,00 (1)	3,50 (2)	3,00 (1)	3,00 (2)
	Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	3,50 (2)	3,20 (5)	3,25 (4)	3,25 (4)
	Σύνολο	3,20 (5)	3,11 (9)	2,89 (9)	2,89 (9)
Φύλο	Άνδρες	2,00 (1)	3,00 (5)	2,25 (4)	2,75 (4)
	Γυναίκες	3,50 (4)	3,25 (4)	3,40 (5)	3,00 (5)
	Σύνολο	3,20 (5)	3,11 (9)	2,89 (9)	2,89 (9)
Αριθμός παιδιών	0 έως 1	3,00 (4)	3,00 (7)	3,40 (5)	2,67 (6)
	2 έως 3	4,00 (1)	3,50 (2)	2,25 (4)	3,33 (3)
	Σύνολο	3,20 (5)	3,11 (9)	2,89 (9)	2,89 (9)
Αριθμός μετώπων εργασίας	1 έως 2	4,00 (1)	3,33 (3)	2,00 (3)	3,00 (3)
	3 έως 11	3,00 (4)	3,00 (6)	3,33 (6)	2,83 (6)
	Σύνολο	3,20 (5)	3,11 (9)	2,89 (9)	2,89 (9)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

Πίνακας 15. Επίπεδο συνεργασίας μεταξύ των Υπεύθυνων Οικισμών και άλλων φορέων (Συχνότητα, %/N) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

Φορέας	Καθόλου έως μέτρια ικανο- ποιητικό	Αρκετά έως Πολύ ικανο- ποιητικό	Δεν γνωρίζω/ δεν απαντά	Σύνολο
Κρατικούς φορείς (π.χ. Υπουργεία Υγείας, Εργασίας ..)	18,2%	72,8%	9,1%	100,0%(11)
Οργανισμούς κοινής ωφέλειας (π.χ. ΟΤΕ, ΔΕΗ,ΕΥΔΑΠ, κτλ.)	9,1%	90,9%	0,0%	100,0%(11)
ΟΑΣΠ	9,1%	45,5%	45,5%	100,0%(11)
ΓΓ Πολιτικής Προστασίας	9,1%	63,7%	27,3%	100,0%(11)
Περιφέρεια	9,1%	63,7%	27,3%	100,0%(11)
Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση	9,1%	63,6%	27,3%	100,0%(11)
Δήμο(ους)	9,1%	90,9%	0,0%	100,0%(11)
Μη Κρατικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%(11)
Εκκλησία	9,1%	81,9%	9,1%	100,0%(11)
Ευεργέτες	9,1%	63,7%	27,3%	100,0%(11)
Μέσα μαζικής ενημέρωσης	9,1%	63,7%	27,3%	100,0%(11)

Πίνακας 16. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας με διάφορους φορείς μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνουμένων (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

	Υπο-ομάδες	Με κρατικούς φορείς ...	Με οργανισμούς κοινής ωφέλειας...	Με ΟΑΣΠ	Με ΓΓΠΠ
Ηλικία	22 έως 41 ετών	3,20 (5)	3,50 (6)	3,33 (3)	3,33 (3)
	42 έως 61 ετών	3,00 (5)	3,00 (5)	2,33 (3)	3,20 (5)
	Σύνολο	3,10 (10)	3,27 (11)	2,83 (6)	3,25 (8)
Φύλο	Ανδρες	2,80 (5)	3,20 (5)	2,50 (4)	3,33 (3)
	Γυναίκες	3,40 (5)	3,33 (6)	3,50 (2)	3,20 (5)
	Σύνολο	3,10 (10)	3,27 (11)	2,83 (6)	3,25 (8)
Μορφωτικό επίπεδο	Έως το Λύκειο	3,40 (5)	3,40 (5)	3,25 (4)	3,67 (3)
	ΤΕΙ/ΑΕΙ	2,80 (5)	3,17 (6)	2,00 (2)	3,00 (5)
	Σύνολο	3,10 (10)	3,27 (11)	2,83 (6)	3,25 (8)
Αριθμός παιδιών	0-1	3,00 (4)	3,40 (5)	3,33 (3)	3,50 (2)
	2-3	3,17 (6)	3,17 (6)	2,33 (3)	3,17 (6)
	Σύνολο	3,10 (10)	3,27 (11)	2,83 (6)	3,25 (8)
Αριθμός λυομένων στον καταυλισμό	0-74	3,00 (3)	3,00 (4)	0,00 (1)	2,67 (3)
	136-331	3,25 (4)	3,25 (4)	3,00 (3)	3,50 (2)
	Σύνολο	3,14 (7)	3,12 (8)	2,25 (4)	3,00 (5)
Μήνας έναρξης λειτουργίας	9/99-11/99	3,00 (4)	3,00 (5)	1,50 (2)	2,67 (3)
	12/99-3/00	3,17 (6)	3,50 (6)	3,50 (4)	3,60 (5)
	Σύνολο	3,10 (10)	3,27 (11)	2,83 (6)	3,25 (8)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 17. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας με διάφορους φορείς μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνουμένων (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών) (Συνέχεια)

	Υπο-ομάδες	Με την Περιφέρεια	Με τη Νομ. Αυτοδιοίκηση	Με τους Δήμους	Με ΜΚΟς
Ηλικία	22 έως 41 ετών	3,50 (4)	3,25 (4)	3,83 (6)	3,83 (6)
	42 έως 61 ετών	3,00 (4)	2,75 (4)	3,20 (5)	3,40 (5)
	Σύνολο	3,25 (8)	3,00 (8)	3,55 (11)	3,64 (11)
Φύλο	Ανδρες	3,25 (4)	3,00 (4)	3,40 (5)	3,40 (5)
	Γυναίκες	3,25 (4)	3,00 (4)	3,67 (6)	3,83 (6)
	Σύνολο	3,25 (8)	3,00 (8)	3,55 (11)	3,64 (11)
Μορφωτικό επίπεδο	Έως το Λύκειο	3,25 (4)	3,00 (4)	3,80 (5)	3,60 (5)
	ΤΕΙ/ΑΕΙ	3,25 (4)	3,00 (4)	3,33 (6)	3,67 (6)
	Σύνολο	3,25 (8)	3,00 (8)	3,55 (11)	3,64 (11)
Αριθμός παιδιών	0-1	3,67 (3)	3,33 (3)	3,80 (5)	3,80 (5)
	2-3	3,00 (5)	2,80 (5)	3,33 (6)	3,50 (6)
	Σύνολο	3,25 (8)	3,00 (8)	3,55 (11)	3,64 (11)
Αριθμός λυομένων στον καταυλισμό	0-74	2,50 (2)	2,50 (2)	3,25 (4)	3,50 (4)
	136-331	3,33 (3)	3,00 (3)	3,75 (4)	3,50 (4)
	Σύνολο	3,00 (5)	2,80 (5)	3,50 (8)	3,50 (8)
Μήνας έναρξης λειτουργίας	9/99-11/99	3,00 (3)	2,67 (3)	3,20 (5)	3,80 (5)
	12/99-3/00	3,40 (5)	3,20 (5)	3,83 (6)	3,50 (6)
	Σύνολο	3,25 (8)	3,00 (8)	3,55 (11)	3,64 (11)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 18. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας με διάφορους φορείς μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνουμένων (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών) (Συνέχεια)

	Υπο-ομάδες	Με την Εκκλησία	Με τους ευεργέτες	Με τα ΜΜΕ
Ηλικία	22 έως 41 ετών	3,60 (5)	3,25 (4)	2,80 (5)
	42 έως 61 ετών	2,80 (5)	2,75 (4)	2,50 (4)
	Σύνολο	3,20 (10)	3,00 (8)	2,67 (9)
Φύλο	Ανδρες	3,20 (5)	2,75 (4)	2,60 (5)
	Γυναίκες	3,20 (5)	3,25 (4)	2,75 (4)
	Σύνολο	3,20 (10)	3,00 (8)	2,67 (9)
Μορφωτικό επίπεδο	Έως το Λύκειο	3,60 (5)	3,25 (4)	3,00 (5)
	ΤΕΙ/ΑΕΙ	2,80 (5)	2,75 (4)	2,25 (4)
	Σύνολο	3,20 (10)	3,00 (8)	2,67 (9)
Αριθμός παιδιών	0-1	3,60 (5)	3,25 (4)	2,80 (5)
	2-3	2,80 (5)	2,75 (4)	2,50 (4)
	Σύνολο	3,20 (10)	3,00 (8)	2,67 (9)
Αριθμός λυομένων στον καταναλισμό	0-74	2,33 (3)	2,33 (3)	2,00 (2)
	136-331	3,50 (4)	3,00 (3)	3,00 (4)
	Σύνολο	3,00 (7)	2,67 (6)	2,67 (6)
Μήνας έναρξης λειτουργίας	9/99-11/99	2,80 (5)	2,33 (3)	2,60 (5)
	12/99-3/00	3,60 (5)	3,40 (5)	2,75 (4)
	Σύνολο	3,20 (10)	3,00 (8)	2,67 (9)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 19. Αξιολόγηση της συνεργασίας μεταξύ του ΟΑΣΠ και των Τεχνικών Υπηρεσιών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, των ΟΤΑ, της Περιφέρειας, του ΥΠΕΧΩΔΕ και των Τοπικών ΤΕΕ σχετικά με τη συγκρότηση Κλιμακίων Μηχανικών για το μετασεισμικό έργο των κτιρίων (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΑΣΠ)

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση	ΟΤΑ	Περιφέρεια	ΥΠΕΧΩΔΕ	Τοπικά ΤΕΕ
3,00 (6)	2,83 (6)	2,60 (5)	3,71 (7)	3,00 (4)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική = 4

Πίνακας 20. Αξιολόγηση της συνεργασίας του ΟΑΣΠ με άλλους φορείς ως προς το έργο της διάσωσης και απεγκλωβισμού ανθρώπων από τα ερείπια μετά το σεισμό της 7.9.,1999 (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΑΣΠ)

ΕΜΑΚ	ΕΚΑΒ	Ομάδες εθελοντών	Ξένες αποστολές	Τοπικές Αρχές
3,56 (9)	3,67 (9)	3,63 (8)	3,29 (7)	3,63 (8)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

Πίνακας 21. Αξιολόγηση της συνεργασίας του ΟΑΣΠ με (α) το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο και τα πανεπιστημιακά τμήματα ως προς ... τις ανάγκες ενημέρωσης για μετασεισμική ακολουθία και (β) άλλους συναρμόδιους φορείς (π.χ. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και ΟΤΑ σχετικά με ...την άρση της επικινδυνότητας και τις υποστηλώσεις, μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΑΣΠ)

A. Συνεργασία του ΟΑΣΠ με Γ.Ι. και ΑΕΙ ως προς τις ανάγκες ενημέρωσης των κατοίκων	B. Συνεργασία του ΟΑΣΠ με ΟΤΑ και Ν.Α. ως προς την άρση της επικινδυνότητας	
Με το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο και πανεπιστημιακά τμήματα...	Με την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση	Με τους ΟΤΑ
3,50 (8)	2,71 (7)	2,71 (7)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

Πίνακας 22. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ του ΟΑΣΠ και άλλων αρμόδιων φορέων... κατά τις φάσεις της διάσωσης, αποκατάστασης και ανοικοδόμησης, μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΟΑΣΠ)

ΓΠΠΠ	ΥΠΕΧΩΔΕ (ΥΑΣ κτλ.)	Λοιπά Υπουργεία	Περιφέρεια Αττικής	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση	ΟΤΑ
3,42 (7)	3,78 (9)	3,20 (5)	3,00 (5)	3,00 (7)	3,13 (8)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 23. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ του Τομέα Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων και άλλων φορέων (Μ.Ο./Ν)(Δείγμα ΤΑΣ)

Φορέας	Μ.Ο./Ν	Φορέας	Μ.Ο./Ν
Γραφεία αποκατάστασης σεισμοπλήκτων	3,75 (4)	ΟΑΕΔ	3,00 (1)
Υπηρεσία Αποκατάστασης σεισμοπλήκτων	3,20 (5)	ΟΤΑ	3,40 (5)
ΟΑΣΠ	3,75 (4)	Νομαρχία	3,40 (5)
ΓΤΠολιτικής Προστασίας	3,50 (2)	Περιφέρεια Αττικής	4,00 (1)
ΥΠΕΘΟ	3,50 (2)	Πληγέντες	3,20 (5)
Τράπεζες	3,20 (5)	Μηχανικοί	3,00 (5)
Υπεύθυνοι καταυλισμών	3,00 (1)	Μέα Μαζικής Ενημέρωσης	3,00 (4)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 24. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ της ΥΑΣ και άλλων φορέων (Μ.Ο./Ν)(Δείγμα ΥΑΣ)

Φορέας	Μ.Ο./Ν	Φορέας	Μ.Ο./Ν
Τομείς Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων	3,75 (4)	ΟΑΕΔ	3,00 (2)
Γραφεία Αποκατάστασης σεισμοπλήκτων	3,75 (4)	ΟΤΑ	2,75 (4)
ΟΑΣΠ	3,50 (4)	Νομαρχία	2,75 (4)
ΓΤΠολιτικής Προστασίας	3,00 (1)	Περιφέρεια Αττικής	3,00 (1)
ΥΠΕΘΟ	3,00 (3)	Πληγέντες	3,25 (4)
Τράπεζες	3,00 (4)	Μηχανικοί	3,25 (4)
Υπεύθυνοι καταυλισμών	3,00 (3)	Μέα Μαζικής Ενημέρωσης	3,25 (4)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 25 Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ της Νομαρχίας και των παρακάτω εμπλεκόμενων φορέων ως προς τη σύνταξη, προώθηση και αξιοποίηση της αρχικής, της περιοδικής και της εξαμηνιαίας αναφοράς των Νομαρχιών στη ΓΤΠΠ και τον ΟΑΣΠ, σχετικά με την έκταση των ζημιών μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Νομαρχιών)

Με το ΥΠΕΧΩΔΕ/ΟΑΣΠ	Με τη Γεν. Γραμ. Πολιτικής Προστασίας
2,67 (3)	2,50 (2)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 26. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ της Περιφέρειας και των παρακάτω εμπλεκόμενων φορέων ως προς τη σύνταξη, προώθηση και αξιοποίηση της αρχικής και της περιοδικής (ή της εξαμηνιαίας) αναφοράς των Νομαρχιών στη ΓΓΠΠ και ΟΑΣΠ, σχετικά με την έκταση των ζημιών μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Περιφέρειας)

Φορείς	Της αρχικής και περιοδικής αναφοράς προς τη ΓΓΠΠ και τον ΟΑΣΠ	Της εξαμηνιαίας αναφοράς προς τη ΓΓΠΠ
ΥΠΕΧΩΔΕ/ΟΑΣΠ	4,00 (1)	4,00 (1)
Γεν. Γραμ. Πολιτικής Προστασίας	4,00 (1)	4,00 (1)
Ναμαρχίες	4,00 (1)	4,00 (1)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 27. Αξιολόγηση των δραστηριοτήτων σχετικών με (α) το συντονισμό των ενεργειών διάσωσης και (β) τις επικοινωνίες μεταξύ των συνεργειών διάσωσης και νοσοκομείων, αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Στελεχών Διάσωσης).

Συντονισμός ενεργειών διάσωσης	Επικοινωνίες μεταξύ συνεργειών και νοσοκομείων
2,50 (8)	1,67 (6)

Κλίμακα: Καθόλου αποτελεσματικές=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ αποτελεσματικές=4

Πίνακας 28. Αξιολόγηση των δραστηριοτήτων σχετικών με το συντονισμό των ενεργειών διάσωσης, αμέσως μετά το σεισμό της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Στελεχών Διάσωσης).

Μεταβλητές	Υπο-ομάδες	Μ.Ο./Ν
Προϋπηρεσία	3 έως 6 έτη	1,75 (4)
	12 έως 31 έτη	3,25 (4)
	Σύνολο	2,50 (8)
Μορφωτικό επίπεδο	Λύκειο/ΤΕΙ/ΑΕΙ	3,00 (4)
	Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	2,00 (4)
	Σύνολο	2,50 (8)
Επάγγελμα	Ανώτερα διοικητικά στελέχη δημοσιων/ ιδιωτικών οργανισμών	2,67 (3)
	Ιατροί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα..	2,50 (4)
	Σύνολο	2,57 (7)
Αριθμός μετώπων εργασίας	0 έως 2	2,80 (5)
	3 ως 7	2,00 (3)
	Σύνολο	2,50 (8)

Κλίμακα: Καθόλου αποτελεσματικές=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ αποτελεσματικές=4

Πίνακας 29. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ του φορέα των στελεχών διάσωσης και άλλων φορέων (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Στελεχών Διάσωσης)

Φορείς	Μ.Ο./Ν	Φορείς	
Άλλες ελληνικές ομάδες διάσωσης	2,57 (7)	ΟΑΣΠ	2,14 (7)
Ξένες ομάδες διάσωσης	2,75 (4)	Γεν. Γραμ. Πολιτικής Προστασίας	1,86 (7)
Γεν. Γραμ Περιφέρειας	1,67 (6)	Νοσοκομεία/κλινικές	3,14 (7)
Δήμοι	2,00 (7)	Μη Κρατικές Οργανώσεις	2,17 (6)
Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση	1,86 (7)	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	1,71 (7)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 30. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ του φορέα των στελεχών διάσωσης και άλλων φορέων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Στελεχών Διάσωσης)

Μετα-βλητές	Υπο-ομάδες	Άλλες Ελληνικές Ομάδες Διάσωσης	ΟΤΑ	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση	ΟΑΣΠ
Προϋπηρεσία	3 έως 6 έτη	2,75 (4)	1,50 (4)	1,50 (4)	1,67 (3)
	12 έως 31 έτη	2,33 (3)	2,67 (3)	2,33 (3)	2,50 (4)
	Σύνολο	2,57 (7)	2,00 (7)	1,86 (7)	2,14 (7)
Μορφωτικό επίπεδο	Λύκειο/ΤΕΙ/ΑΕΙ	2,00 (3)	2,00 (4)	2,25 (4)	2,67 (3)
	Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	3,00 (4)	2,00 (3)	1,33 (3)	1,75 (4)
	Σύνολο	2,57 (7)	2,00 (7)	1,86 (7)	2,14 (7)
Επάγγελμα	Ανώτερα διοικητικά στελέχη δημοσίων/ιδιωτικών οργανισμών	2,67 (3)	3,00 (3)	2,67 (3)	3,00 (3)
	Ιατροί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα..	2,67 (3)	1,67 (3)	1,00 (3)	1,50 (4)
	Σύνολο	2,67 (3)	2,33 (6)	1,83 (6)	2,14 (7)
Αριθμός μετώπων εργασίας	0 έως 2	2,50 (4)	2,00 (4)	1,50 (4)	1,80 (5)
	3 ως 7	2,67 (3)	2,00 (3)	2,33 (3)	3,00 (2)
	Σύνολο	2,57 (7)	2,00 (7)	1,86 (7)	2,14 (7)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 31. Αξιολόγηση του επιπέδου συνεργασίας μεταξύ του φορέα των στελεχών διάσωσης και άλλων φορέων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Στελεχών Διάσωσης) (συνέχεια)

Μεταβλητές	Υπο-ομάδες	ΓΓΠΠ	Νοσοκομεία/ Κλινικές	MME
Προϋ- πηρεσία	3 έως 6 έτη	1,00 (3)	3,67 (3)	1,75 (4)
	12 έως 31 έτη	2,50 (4)	2,75 (4)	1,67 (3)
	Σύνολο	1,86 (7)	3,14 (7)	1,71 (7)
Μορφωτικό επίπεδο	Λύκειο/ΤΕΙ/ΑΕΙ	2,67 (3)	3,25 (4)	2,67 (3)
	Μεταπτυχιακό/ Διδακτορικό	1,25 (4)	3,00 (3)	1,00 (4)
	Σύνολο	1,86 (7)	3,14 (7)	1,71 (7)
Επάγγελμα	Ανώτερα διοικητικά στελέχη δημοσίων/ ιδιωτικών οργανισμών	2,00 (3)	3,00 (3)	2,50 (2)
	Ιατροί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα..	1,75 (4)	3,00 (3)	1,00 (4)
	Σύνολο	1,86 (7)	3,00 (6)	1,50 (6)
Αριθμός μετώπων εργασίας	0 έως 2	2,00 (5)	3,00 (4)	1,00 (4)
	3 ως 7	1,50 (2)	3,33 (3)	2,67 (3)
	Σύνολο	1,86 (7)	3,14 (7)	1,71 (7)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 32. Αξιολόγηση (α) της συνεργασίας μεταξύ των ελληνικών συνεργειών διάσωσης και των ξένων συνεργειών (β) της ΕΜΑΚ με τους Ιατρούς του ΕΚΑΒ, τα Πληρώματα του ΕΚΑΒ, τους Μηχανικούς και (γ) του έργου του συντονισμού των συνεργειών διάσωσης από την καθοδήγηση (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Συνεργασία μεταξύ ελληνικών και ξένων συνεργειών..=	Συνεργασία της ΕΜΑΚ με τους Ιατρούς του ΕΚΑΒ..=	Συνεργασία ΕΜΑΚ με τα πληρώματα του ΕΚΑΒ..=	Συνεργασία ΕΜΑΚ με τους Μηχανικούς..=	Εργο συντονισμού απο την καθοδήγηση της ΕΜΑΚΦ
2,93 (42)	3,44 (43)	3,33 (39)	2,79 (39)	2,86 (43)

=Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

ΦΚλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 33. Αξιολόγηση της συνεργασίας μεταξύ των ελληνικών συνεργείων διάσωσης και των ξένων συνεργείων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(M.O./ ANOVA) (Δείγμα EMAK)

Μεταβλητές	M.O./N	Μεταβλητές	M.O./N
Θέση/ιδιότητα		Οικογενειακή κατάσταση	
Πυροσβέστες-Δόκιμοι Αρχιπυροσβέστες (EMAK)	2,81 (26)	Άγαμος	2,75 (20)
Αρχιπυραγοί-Πυραγοί (EMAK)	3,13 (16)	Έγγαμος	3,09 (22)
Σύνολο	2,93 (42)	Σύνολο	2,93 (42)
ANOVA (F)	1,677	ANOVA(F)	2,066

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 34. Αξιολόγηση της συνεργασίας της EMAK με τους Ιατρούς του ΕΚΑΒ κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(M.O./ ANOVA) (Δείγμα EMAK)

Μεταβλητές	M.O./N	Μεταβλητές	M.O./N
Θέση/ιδιότητα		Οικογενειακή κατάσταση	
Πυροσβέστες-Δόκιμοι Αρχιπυροσβέστες (EMAK)	3,62 (26)	Άγαμος	3,45 (20)
Αρχιπυραγοί-Πυραγοί (EMAK)	3,18 (17)	Έγγαμος	3,43 (23)
Σύνολο	3,44 (43)	Σύνολο	3,44 (43)
ANOVA (F)	2,345	ANOVA(F)	0,003

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 35. Αξιολόγηση της συνεργασίας της EMAK με τα πληρώματα του ΕΚΑΒ κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(M.O./ ANOVA) (Δείγμα EMAK)

Μεταβλητές	M.O./N	Μεταβλητές	M.O./N
Θέση/ιδιότητα		Οικογενειακή κατάσταση	
Πυροσβέστες-Δόκιμοι Αρχιπυροσβέστες (EMAK)	3,38 (26)	Άγαμος	3,50 (20)
Αρχιπυραγοί-Πυραγοί (EMAK)	3,24 (17)	Έγγαμος	3,17 (23)
Σύνολο	3,33 (43)	Σύνολο	3,33 (43)
ANOVA (F)	0,240	ANOVA(F)	1,212

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 36. Αξιολόγηση της συνεργασίας της ΕΜΑΚ με τους Μηχανικούς, κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Μ.Ο./ ANOVA) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N	Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Θέση/ιδιότητα		Οικογενειακή κατάσταση	
Πυροσβέστες-Δόκιμοι Αρχιπυροσβέστες (ΕΜΑΚ)	3,21 (24)	Άγαμος	2,50 (18)
Αρχιπυραγοί-Πυραγοί (ΕΜΑΚ)	2,13 (15)	Έγγαμος	3,05 (21)
Σύνολο	2,79 (39)	Σύνολο	2,79 (39)
ANOVA (F)	6,197**	ANOVA(F)	1,505

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 37. Αξιολόγηση του έργου του συντονισμού των συνεργείων διάσωσης από την καθοδήγηση κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Μ.Ο./ ANOVA) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N	Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Θέση/ιδιότητα		Οικογενειακή κατάσταση	
Πυροσβέστες-Δόκιμοι Αρχιπυροσβέστες (ΕΜΑΚ)	2,88 (26)	Άγαμος	2,70 (20)
Αρχιπυραγοί-Πυραγοί (ΕΜΑΚ)	2,82 (17)	Έγγαμος	3,00 (23)
Σύνολο	2,86 (43)	Σύνολο	2,86 (43)
ANOVA (F)	0,028	ANOVA(F)	0,702

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 38. Αξιολόγηση (α) της συνεργασίας μεταξύ των ελληνικών συνεργείων διάσωσης και των ξένων συνεργείων (β)της ΕΜΑΚ με τους Ιατρούς του ΕΚΑΒ, τα Πληρώματα του ΕΚΑΒ, τους Μηχανικούς και (γ) του έργου του συντονισμού των συνεργείων διάσωσης από την καθοδήγηση ,κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Μεταξύ ελληνικών & ξένων συνεργείων	Με τους Ιατρούς του ΕΚΑΒ	Με τα Πληρώματα του ΕΚΑΒ	Με τους Μηχανικούς	Συντονισμός συνεργείων από την καθοδήγηση
Προϋπηρεσία	0,137 (41)	-0,286*(42)	-0,202 (42)	-0,046(38)	-0,048(42)
Ηλικία	0,073 (42)	-0,057 (43)	-0,080 (43)	0,039 (39)	0,065(43)
Αστικότητα	-0,248 (42)	-0,073 (43)	-0,006 (43)	-0,179 (39)	-0,102 (43)
Μορφωτικό επίπεδο	0,010 (42)	-0,229 (43)	-0,151 (43)	-0,325** (39)	0,226(43)
Αριθμός παιδιών	0,355** (42)	-0,142 (43)	-0,079 (43)	0,031(39)	0,024 (43)
Αριθμός παιδιών<12 ετών	0,689*** (17)	-0,215 (18)	0,084 (18)	-0,231 (16)	-0,056(18)
Εμπειρία απο σεισμούς στην Ελλάδα	0,201 (21)	0,090 (21)	0,160 (21)	0,738*** (19)	0,187(21)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,162 (42)	0,298** (43)	0,145 (43)	0,209(39)	0,070(43)
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	-0,005 (36)	-0,285* (37)	-0,192 (37)	-0,067(34)	0,102(37)
Βαθμός ικανοποίησης με την εργασία	0,043 (39)	0,250 (40)	0,219 (40)	0,311* (37)	0,221(40)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 39. Αξιολόγηση (α) της συνεργασίας μεταξύ των ομάδων διάσωσης της ΕΜΑΚ και των πληρωμάτων του ΕΚΑΒ ως προς την παραλαβή των διασωθέντων και νεκρών θυμάτων (β) της συνεργασίας μεταξύ των ξένων ομάδων διάσωσης και των πληρωμάτων του ΕΚΑΒ... και (γ) του συστήματος επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων μετώπων διάσωσης, των ασθενοφόρων και των νοσοκομειακών μονάδων παραλαβής των θυμάτων (Μ.Ο./Ν) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Συνεργασία ΕΜΑΚ & πληρωμάτων ΕΚΑΒ...=	Συνεργασία μεταξύ ξένων ομάδων και πληρωμάτων του ΕΚΑΒ...=	Συστημα επικοινωνίας μεταξύ μετώπων..., ασθενοφόρων... νοσοκομειακών μονάδων.Φ
2,64 (33)	3,18 (28)	2,12 (33)

=Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

ΦΚλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 40. Αξιολόγηση της συνεργασίας μεταξύ των ομάδων διάσωσης της ΕΜΑΚ και των πληρωμάτων του ΕΚΑΒ ως προς την παραλαβή διασωθέντων και νεκρών θυμάτων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Μ.Ο./ ANOVA) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν	Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν
Θέση/ιδιότητα		Οικογενειακή κατάσταση	
Πλήρωμα	2,89 (19)	Άγαμος	2,43 (7)
Ιατρο-επιστημονικό προσωπικό	2,29 (14)	Έγγαμος	2,79(24)
Σύνολο	2,64 (33)	Σύνολο	2,71 (31)
ANOVA (F)	2,280	ANOVA(F)	0,581

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 41. Αξιολόγηση της συνεργασίας μεταξύ των ξένων ομάδων διάσωσης και των πληρωμάτων του ΕΚΑΒ ως προς την παραλαβή διασωθέντων και νεκρών θυμάτων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Μ.Ο./ ANOVA) (Δείγμα ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν	Μεταβλητές	Μ.Ο./Ν
Θέση/ιδιότητα		Οικογενειακή κατάσταση	
Πλήρωμα	3,13 (16)	Άγαμος	3,17 (6)
Ιατρο-επιστημονικό προσωπικό	3,25 (12)	Έγγαμος	3,20 (20)
Σύνολο	3,18 (28)	Σύνολο	3,19 (26)
ANOVA (F)	0,174	ANOVA(F)	0,008

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 42. Αξιολόγηση του συστήματος επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων μετώπων διάσωσης, των ασθενοφόρων και των νοσοκομειακών μονάδων παραλαβής των θυμάτων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(M.O./ ANOVA) (Δείγμα EKAB)

Μεταβλητές	M.O./N	Μεταβλητές	M.O./N
Θέση/ιδιότητα		Οικογενειακή κατάσταση	
Πλήρωμα	2,21 (19)	Άγαμος	2,43 (7)
Ιατρο-επιστημονικό προσωπικό	2,00 (14)	Έγγαμος	2,17 (24)
Σύνολο	2,12 (33)	Σύνολο	2,23 (31)
ANOVA (F)	0,170	ANOVA(F)	0,183

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 43 Αξιολόγηση (α) της συνεργασίας μεταξύ των ομάδων διάσωσης της ΕΜΑΚ και των πληρωμάτων του ΕΚΑΒ ως προς την παραλαβή των διασωθέντων και νεκρών θυμάτων (β) της συνεργασίας μεταξύ των ξένων ομάδων διάσωσης και των πληρωμάτων του ΕΚΑΒ.... και (γ) του συστήματος επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων μετώπων διάσωσης, των ασθενοφόρων και των νοσοκομειακών μονάδων παραλαβής των θυμάτων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα EKAB)

Μεταβλητές	Συνεργασία ΕΜΑΚ & πληρωμάτων ΕΚΑΒ...	Συνεργασία μεταξύ ξένων ομάδων και πληρωμάτων του ΕΚΑΒ...	Συστημα επικοινωνίας μεταξύ μετώπων..., ασθενοφόρων... νοσοκομειακών μονάδων.
Προϋπηρεσία	-0,242 (33)	-0,042 (28)	-0,144 (33)
Ηλικία	-0,206 (33)	0,265 (28)	-0,246 (33)
Αστικότητα	-0,115 (33)	-0,121 (28)	-0,111 (33)
Μορφωτικό επίπεδο	-0,261 (33)	0,039 (28)	-0,027 (33)
Αριθμός παιδιών	0,122 (33)	0,109 (28)	-0,017 (33)
Αριθμός παιδιών<12 ετών	0,192 (22)	-0,456** (19)	-0,018 (22)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,032 (33)	0,321* (28)	-0,171 (33)
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	-0,128 (27)	-0,345 (22)	-0,164 (27)
Βαθμός ικανοποίησης με την εργασία	-0,133 (32)	-0,123 (28)	0,237 (32)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 44. Δημιουργία Κέντρου Επιχειρήσεων στο Δημο/Κοινότητα ή στον τόπο της καταστροφής μετά το σεισμό της 7.9.1999, κατά διάφορα χαρακτηριστικά του Δήμου/Κοινότητας (Ανάλυση διασταύρωσης)(Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση=	12,412	92	3	0,006***	50,00%
Αριθμός κόκκινων κατοικιώνΦ	18,882	92	1	0,000***	0,00%
Αριθμός Κίτρινων κατοικιώνΦ	19,256	92	1	0,000***	0,00%
Αριθμός κόκκινων ΕπιχειρήσεωνΦ	22,470	92	2	0,000***	0,00%
Ένταση του σεισμού της 7.9.1999Φ	8,769	82	1	0,003***	0,00%

= Η τάση για δημιουργία Κέντρου Επιχειρήσεων ήταν εντονότερη στους ΟΤΑ του Ν. Πειραιώς, μετά στους ΟΤΑ του Νομού Αττικής, μετά στους ΟΤΑ του Ν.Δυτικής Αττικής και τελευταία στους ΟΤΑ του Ν. Ανατολικής Αττικής.

ΦΗ τάση για δημιουργία Κέντρου Επιχειρήσεων ήταν εντονότερη στους ΟΤΑ με μεγαλύτερο αριθμό κόκκινων κατοικιών, κίτρινων κατοικιών, κόκκινων επιχειρήσεων καθώς και με μεγαλύτερη σεισμική ένταση.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 45. Φορείς που συμμετείχαν στο Κέντρο Επιχειρήσεων των ΟΤΑ (%) (Δείγμα ΟΤΑ, N=43)

Φορείς	% κατανομή
Συμμετείχαν αποκλειστικά παράγοντες/εκπρόσωποι/υπάλληλοι/υπηρεσίες του Δήμου/κοινότητας	41,9%
Εκπρόσωποι του Δήμου/Κοινότητας και της Αστυνομίας	2,3%
Εκπρόσωποι Δήμου/Κοινότητας και Δημοσίων Οργανισμών/Υπουργείων πλην της Αστυνομίας	9,3%
Εκπρόσωποι Δήμου/Κοινότητας, της Νομαρχίας και της Περιφέρειας	7,0%
Εκπρόσωποι Δήμου/Κοινότητας και ιδιωτικών φορέων (Ε.Ε.Σ., ΜΚΟ, Μηχανικοί κτλ.)	25,6%
Εκπρόσωποι Δήμου/Κοινότητας, της Ε.Λ.Α.Σ. και Υπουργείων	2,3%
Εκπρόσωποι Δήμου/Κοινότητας, των Υπουργείων και των ΜΚΟ	2,3%
Εκπρόσωποι Δήμου/Κοινότητας, των Υπουργείων, του Στρατού, ΜΚΟ, της ΕΛΑΣ, της Νομαρχίας, της Περιφέρειας κτλ.	7,0%
Άλλη περίπτωση	2,3%
Σύνολο	100,0%

Πίνακας 46. Προβλήματα που αναφέρθηκαν κατά τη διάρκεια λειτουργίας του Κέντρου Επιχειρήσεων των ΟΤΑ (%) (Δείγμα ΟΤΑ, N=43)

Προβλήματα	% κατανομή
Εξεύρεση μηχανικών, αυτοψίες και έλεγχος κατασκευών	18,6%
Πανικός, ψυχολογική αναστάτωση και επικοινωνία με τους πολίτες	9,3%
Κενά στις ενέργειες του κράτους (πχ. έκκληση για Μηχανικούς, απουσία προγράμματος έκτακτης ανάγκης, κτλ.)	4,7%
Απαιτήσεις των πολιτών..., παρακολούθηση και εξυπηρέτηση των πολιτών, συντονισμός αιτημάτων των πολιτών	7,0%
Ανεπάρκεια υλικού (πχ. σκηνές, φάρμακα, τρόφιμα κτλ.)	7,0%
Συνδυασμός δύο προβλημάτων (π.χ. αυτοψίες/έλεγχος και ενημέρωση, καταγραφή αναγκών και αντιμετώπιση πληγέντων με ειδικές ανάγκες..)	7,0%
Συνδυασμός τριών προβλημάτων (π.χ. χωροθέτηση καταυλισμού, συντονισμός ενεργειών και κατανομή βοήθειας σε είδος...)	11,6%
Συνδυασμός 4 ή περισσότερων προβλημάτων (βλ. Ερ/για. 122 ή 148)	4,7%
Άλλη περίπτωση	2,3%
Κανένα πρόβλημα	20,9%
Δεν απάντησε	7,0%
Σύνολο	100,0%

Πίνακας 47. Δημιουργία Κέντρου Επιχειρήσεων στη Νομαρχία μετά το σεισμό, σύγκλιση του Συντονιστικού Νομαρχιακού Οργάνου (ΣΝΟ) και αξιολόγηση των διαδικασιών και του θεσμικού πλαισίου του ΣΝΟ (% και Μ.Ο./Ν) (Δείγμα Νομαρχιών).

Δημιουργία Κέντρου Επιχειρήσεων?	ΝΑΙ	ΟΧΙ		
	100% (3)	0,00%		
Σύγκλιση του Σ.Ν.Ο.?	ΝΑΙ	ΟΧΙ=	Δ.Α.	
	33,3% (1)	33,3% (1)	33,3% (1)	
Αξιολόγηση ΣΝΟΦ	Σύγκλιση (Μ.Ο.)	Λειτουργία (Μ.Ο.)	Αποτελεσματικότητα (Μ.Ο.)	
	2,50 (2)	2,50 (2)	2,50 (2)	
Αξιολόγηση θεσμικού πλαισίου του ΣΝΟΦ	Στόχοι/Αρμοδιότητες (Μ.Ο.)	Σύγκλιση (Μ.Ο.)	Σύνθεση (Μ.Ο.)	Λειτουργία (Μ.Ο.)
	2,00 (2)	2,00 (2)	2,00 (2)	2,00 (2)

=Αναφέρει ότι «λειτουργήσε ατύπως».

Φ Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική/ό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική/ό=4

Πίνακας 48. Δημιουργία Κέντρου Επιχειρήσεων στην Περιφέρεια, Σύγκλιση των Σ.Ν.Ο. των Νομαρχιών και Αξιολόγηση του Θεσμικού Πλαισίου για τα Σ.Ν.Ο. (Ερευνούμενος της Περιφέρειας)

Δημιουργία Κέντρου Επιχειρήσεων?	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	X		----	
Νομαρχία	Σύγκλιση του Σ.Ν.Ο.?		Συμμετοχή Περιφερειακού Διευθυντή ή εκπροσώπου του στο ΣΝΟ?	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Ν. Αθηνών	X		X	
Ν. Αν. Αττικής	X		X	
Ν. Δυτ. Αττικής	X		X	
Ν Πειραιώς	X		X	
Αξιολόγηση θεσμικού πλαισίου του ΣΝΟ=	Στόχοι/Αρμοδιότητες (Μ.Ο.)	Σύγκλιση (Μ.Ο.)	Σύνθεση (Μ.Ο.)	Λειτουργία (Μ.Ο.)
	3,00 (1)	3,00 (1)	3,00 (1)	3,00 (1)

= Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό=4

Πίνακας 49. Ικανοποίηση με τη λειτουργία και αποτελεσματικότητα των Σ.Ν.Ο και αξιολόγηση της λειτουργίας και αποτελεσματικότητας του Κέντρου Επιχειρήσεων του ΟΑΣΠ. κατά την άμεση μετασεισμική περίοδο, μετά το σεισμό της 7.9.1999 (Μ.ΟΙ/Ν) (Δείγμα ΟΑΣΠ)

Ικανοποίηση με τη λειτουργία και αποτελεσματικότητα των Σ.Ν.Ο...	Αξιολόγηση του Κέντρου Επιχειρήσεων του ΟΑΣΠ...
3,00 (5)	3,40 (10)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

Πίνακας 50. Αξιολόγηση της λειτουργίας και αποτελεσματικότητας του Κέντρου Επιχειρήσεων της ΓΓΠΠ, Πραγματοποίηση συνάντησης του ΣΔΟ μετά το σεισμό της 7.9.1999 και Αξιολόγηση των διαδικασιών σύγκλισης, λειτουργίας και αποτελεσματικότητας του ΣΔΟ ως προς την αντιμετώπιση των άμεσων, των μεσοπρόθεσμων και των μακροχρόνιων συνέπειών του σεισμού της 7.9.1999 (Δείγμα Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, N= 2).

Αξιολόγηση της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας του Κέντρου Επιχειρήσεων της Γεν. Γραμ. Πολιτικής Προστασίας					4,00 (2)
Πραγματοποίηση συνάντησης του Συντονιστικού Διευθυντικού Οργάνου μετά το σεισμό της 7.9.1999?		ΝΑΙ		ΟΧΙ	
		50% (1)=		50% (1)	
Αξιολόγηση των διαδικασιών του ΣΔΟ..Φ	Σύγκλιση (Μ.Ο./Ν)	Λειτουργία (Μ.Ο./Ν)		Αποτελεσματικότητα (Μ.Ο./Ν)	
		4,00 (2)		3,50 (2)	

= «Άτυπη συνάντηση»

Φ Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4

Πίνακας 51. Αξιολόγηση της λειτουργίας και αποτελεσματικότητας των Κέντρων Επιχειρήσεων του ΟΑΣΠ και της ΓΓΠΠ, πραγματοποίηση συνάντησης του ΣΔΟ, και αξιολόγηση των διαδικασιών και του θεσμικού πλαισίου για το ΣΔΟ (% και Μ.Ο./Ν) (Δείγμα πρώην Γενικών Γραμματέων-Μελών του ΣΔΟ)

Αξιολογηση της λειτουργίας & αποτελεσματικότητας του Κέντρου Επιχειρήσεων του ΟΑΣΠ κατά τη διάρκεια της άμεσης μετασεισμικής περιόδου=	Μ.Ο./Ν		Δεν γνωρίζω	
	4,00 (1)		--(4)	
Αξιολογηση της λειτουργίας & αποτελεσματικότητας του Κέντρου Επιχειρήσεων της ΓΓΠΠ κατά τη διάρκεια της άμεσης μετασεισμικής περιόδου=	Μ.Ο./Ν		Δε γνωρίζω	
	2,67 (3)		--(2)	
Πραγματοποιήθηκε συνάντηση του ΣΔΟ αμέσως μετά την εκδήλωση του σεισμού της 7.9.1999;	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Δε γνωρίζω	
	40% (2)	-----	60% (3)	
Διαβουλεύσεις ... μεταξύ της ΓΓΠΠ και της Γραμματείας σας αμέσως μετά τη εκδήλωση του σεισμού..;	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Δε γνωρίζω	
	80% (4)	-----	20% (1)	
Αξιολόγηση των διαδικασιών του ΣΔΟ ως προς την αντιμετώπιση των άμεσων, μεσοπροθεσμων και μακροπρόνιων συνέπειών του σεισμού=	Σύγκλιση (Μ.Ο./Ν)	Λειτουργία (Μ.Ο./Ν)	Αποτελεσματικό τητα (Μ.Ο./Ν)	
	3,00 (3)	3,00 (4)	3,00 (4)	
Αξιολογηση του θεσμικού πλαισίου του ΣΔΟ=	Στόχοι/αρμοδιότητες (Μ.Ο./Ν)	Συγκλιση (Μ.Ο./Ν)	Σύνθεση (Μ.Ο./Ν	Λειτουργία (Μ.Ο./Ν)
	3,00 (5)	2,80 (5)	3,00 (5)	2,40 (5)

=Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική/ό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική/ό=4

ΙVΕ. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΑΝΤΙΣΕΙΣΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ: ΠΡΟΛΗΨΗ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Πίνακας 1. Μέτρα Πολιτικής Προστασίας των Δήμων και Κοινοτήτων (%) (Δείγμα ΟΤΑ, N = 92)

Μέτρα	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΓ/ΔΑ	Σύνολο
Εξειδίκευση σχεδίου πολιτικής προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί»;	43,5%	52,2%	4,4%	100,0%
Λειτουργία Κέντρου Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας;	33,7%	58,7%	7,6%	100,0%
Συγκρότηση Μονάδων Πολιτικής Προστασίας	40,2%	54,3%	5,5%	100,0%
Λειτουργία «Εθελοντικών Ομάδων Πολιτών»;	51,1%	44,6%	4,4%	100,0%
Εκπόνηση «σχεδίων εκκένωσης χώρων» υψηλής επικινδυνότητας»;	18,5%	73,9%	7,6%	100,0%
Εξεύρεση/καθορισμός χώρων υποδοχής;	51,1%	45,7%	3,3%	100,0%
Τήρηση στατιστικών στοιχείων δυναμικού	53,3%	42,4%	4,4%	100,0%

Πίνακας 2. Δείκτης Αντισεισμικής Ετοιμότητας (ΑΣΕΤΙΜ) των Δήμων και Κοινοτήτων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ (Μ.Ο./ΑΝΟΒΑ) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N	Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998		Νομαρχίες	
ΠΑΣΟΚ	3,0357 (28)	ΟΤΑ Ν. Αθηνών	3,1556 (45)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	2,7895 (19)	ΟΤΑ Ν. Αν. Αττικής	2,8276 (29)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	3,0476 (21)	ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	2,8889 (9)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	3,0556 (18)	ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	2,6667 (6)
Σύνολο	2,9884 (86)	Σύνολο	2,9888 (89)
ΑΝΟΒΑ (F)	0,067	ΑΝΟΒΑ (F)	0,095

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 3. Δείκτης Αντισεισμικής Ετοιμότητας (ΑΣΕΤΙΜ) των Δήμων και Κοινοτήτων κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ (Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Συντελεστής	Μεταβλητές	Συντελεστής
Αριθμός κόκκινων κατοικιών	0,169 (89)	Αριθμός κίτρινων επιχειρήσεων	0,263**(89)
Αριθμός κίτρινων κατοικιών	0,124 (89)	Ένταση του σεισμού της 7.9.1999	0,119 (79)
Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	0,245**(89)		

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 4. Μέτρα Πολιτικής Προστασίας των Νομαρχιών (%) (Δείγμα Νομαρχιών, N = 3)

Μέτρα	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΓ/ΔΑ	Σύνολο
Εξειδίκευση σχεδίου πολιτικής προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί»;	66,7%	0,00%	33,3%	100,0%
Λειτουργία Κέντρου Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας;	66,7%	0,00%	33,3%	100,0%
Συγκρότηση Μονάδων Πολιτικής Προστασίας	33,3%	0,00%	67,7%	100,0%
Λειτουργία «Εθελοντικών Ομάδων Πολιτών»;	33,3%	33,3%	33,4%	100,0%
Εκπόνηση «σχεδίων εκκένωσης χώρων» υψηλής επικινδυνότητας»;	33,3%	33,3%	33,4%	100,0%
Εξεύρεση/καθορισμός χώρων υποδοχής;	33,3%	33,3%	33,4%	100,0%
Τήρηση στατιστικών στοιχείων δυναμικού	66,7%	0,00%	33,3%	100,0%

Πίνακας 5. Μέτρα Αντισεισμικής Πολιτικής Προστασίας στην Περιφέρεια (Περιφέρεια Αττικής)

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Συγκρότηση Μονάδας Πολιτικής Προστασίας...	X	
Εξειδίκευση σχεδίου (Ξενοκράτης-Σεισμοί)		X
Λειτουργία Κέντρου Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας	X	
Τήρηση στατιστικών στοιχείων δυναμικού.. σε περίπτωση ανάγκης	X	
Μέριμνα για τη συμμετοχή του προσωπικού της Περιφέρειας σε εκπαιδευτικά προγράμματα και ασκήσεις ετοιμότητας	X=	

=Αναφέρει ασκήσεις ετοιμότητας για σεισμούς και πλημμύρες αλλά όχι για δασοπυρκαγιές, βιομηχανικά ατυχήματα και βιοτρομοκρατία. Δεν υπάρχει συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα για σεισμούς και πλημμύρες και δεν απαντά για τους άλλους κινδύνους.

Πίνακας 6. Εξειδίκευση και κοινοποίηση σχεδίων έκτακτης ανάγκης σε συναρμόδιους φορείς σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης» (Δεκέμβριος 1997) της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας κατά φορέα ΠΣΕΑ (Δείγμα ΠΣΕΑ)

Είδος κινδύνου	Α. ΠΣΕΑ Υπουργείων					
	Συχνό- τητα ανα- φορών	Κοινοποίηση σε φορείς (μέχρι 5)				
		1	2	3	4	5
1ος (Σεισμοί + καύσωνας)	3 + 1		3			1
2ος (πλημμύρες + θανατηφόρες επιδημίες)	2 + 1		2			1
3ος (Βιοχημικοί +κατάρρευση φραγμάτων)	1 + 2		2			1
4ος (Επικύνδυνη ρύπανση)	2		2			
5ος (Τεχνολογικά ατυχήματα)	2		2			
6ος (διακοπή παροχής ύδρευσης)	2		2			
7ος (Χιονοπτώσεις + διακοπή ύδρευσης λόγω μόλυνσης)	1 + 1		2			
8ος (Χιονοπτώσεις + κατολισθήσεις)	1 + 1		2			

Είδος κινδύνου	Β. ΠΣΕΑ Νομαρχιών/Περιφέρειας			
	Συχνότητα αναφορών	Κοινοποίηση σε φορείς (μέχρι 3)		
		1	2	3
1ος (Σεισμοί + απροσδιόριστος=)	3 + 1		2	2
2ος (πλημμύρες + δασοπυρκαγιές + απροσδιόριστος)	2 + 1 + 1		2	2
3ος (Επικίνδυνη ρύπανση + απροσδιόριστος)	1 + 1		1	1
4ος (Δασοπυρκαγιές + απροσδιόριστος)	1 + 1		1	1
5ος (Διακοπές ρεύματος + απροσδιόριστος)	1 + 1		1	1
6ος (Καύσωνας + απροσδιόριστος)	1 + 1		1	1
7ος (Ρύθμιση κυκλοφορίας λόγω διακοπής λειτουργίας + απροσδιόριστος)	1 + 1		1	1
8ος (Διακοπή παροχής ύδρευσης + απροσδιόριστος)	1 + 1		1	1
9ος (Χιονοπτώσεις + απροσδιόριστος)	1 + 1		1	1

=Ο ερευνούμενος δεν προσδιόρισε τον κίνδυνο αλλά ανέφερε το εξής: «Ότι προβλέπεται από το σχέδιο «Ξενοκράτης» και έχουν κοινοποιηθεί όπου προβλέπεται...».

Πίνακας 7. Μέτρα Αντισεισμικής Πολιτικής Προστασίας των Υπουργείων (%) (Δείγμα ΠΣΕΑ Υπουργείων, N = 6)

Βαθμός ολοκλήρωσης σχετικών ενεργειών	Δεν έχει γίνει τίποτα	Εχει γίνει σε μικρό βαθμό	Εχει γίνει σε μέτριο βαθμό	Εχει γίνει σε μεγάλο βαθμό	Εχει ολο- κλη- ρωθεί	ΔΓ/ΔΑ	Σύ- νολο
Εξειδικευση σχεδίων	16,7%			16,7%	66,7%		100,0%
Χαρτογράφηση κινδύνων	33,3%	16,7%				50,0%	100,0%
Καθοδήγηση επιχει- ρήσεων στην εκπονηση σχεδίων	16,7%			33,3%	16,7%	33,3%	100,0%
Καθοδήγηση περιφ/κών υπηρεσιών στην εκπο- νηση σχεδίων	16,7%			66,7%	16,7%		100,0%
Μέριμνα για στελέχωση ΚΕΠΠ	50,0%				16,7%	33,3%	100,0%
Μέριμνα για εκπαίδευση προσωπικού	16,7%		16,7%	33,3%	16,7%	16,7%	100,0%
Τήρηση στοιχείων για δυναμικό	16,7%			50,0%	16,7%	16,7%	100,0%

Πίνακας 8. Μέτρα Αντισεισμικής Πολιτικής Προστασίας των Νομαρχιών/Περιφέρειας (%) (Δείγμα ΠΣΕΑ Νομαρχιών/Περιφέρειας)

Βαθμός ολοκλήρωσης σχετικών ενεργειών	Δεν έχει γίνει τίποτα	Έχει γίνει σε μικρό βαθμό	Έχει γίνει σε μέτριο βαθμό	Έχει γίνει σε μεγάλο βαθμό	Έχει ολοκληρωθεί	ΔΓ/ΔΑ	Σύνολο
Εξειδίκευση τοπικών σχεδίων (Ν.Α. & Π.) (N=4)		50,0%	50,0%				100,0%
Συγκρότηση μονάδων πολιτικής προστασίας (Ν.Α. & Π.) (N=4)	25,0%		25,0%	25,0%		25,0%	100,0%
Μέριμνα για οργάνωση ΚΕΠΠ (Ν.Α. & Π.) (N=4)	25,0%		50,0%	25,0%			100,0%
Εναρμόνιση σχεδίων με ..των στρατιωτικών (Ν.Α. & Π.) (N=4)		25,0%	25,0%	50,0%			100,0%
Μέριμνα για εκπαίδευση προσωπικού/ασκήσεις ετοιμότητας (Π) (N=1)				100,0%			100,0%
Τήρηση στοιχείων για δυναμικό (Π) (N=1)				100,0%			100,0%
Μέριμνα για σύνταξη σχεδίων από ΟΤΑ (Ν.Α.) (N=3)				33,0%		66,7%	100,0%
Κοινοποίηση σχεδίων στους φορείς.. (Ν.Α.) (N=3)	33,3%			66,7%			100,0%
Φροντίδα για οργάνωση εθελοντών..(Ν.Α.) (N=3)			66,7%	33,3%			100,0%
Μέριμνα για συγκρότηση/λειτουργία Τ.Κ.Επιχειρήσεων (Ν.Α.) (N=3)			33,3%	66,7%			100,0%

Π και Ν.Α. Ερώτημα απευθύνθηκε και στις δύο κατηγορίες διευθυντών ΠΣΕΑ (της Περιφέρειας και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης). Π ή Ν.Α. : το ερώτημα απευθύνθηκε είτε στο Διευθυντή ΠΣΕΑ της Περιφέρειας είτε στους Διευθυντές ΠΣΕΑ της Νομαρχίας.

Πίνακας 9. Αξιολόγηση του έργου που έχει επιτελέσει ο ΟΑΣΠ –από την ίδρυσή του έως σήμερα- σχετικά με την αντιμετώπιση ...του σεισμικού κινδύνου στη χώρα μας (Μ.Ο./Ν) Δείγματα ΟΤΑ, Νομαρχίες, Περιφέρειες)

ΟΤΑ	Νομαρχίες	Περιφέρειες
2,57 (74)	3,5 (2)	4,0 (1)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό = 4

Πίνακας 10. Αξιολογηση του έργου που έχει επιτελέσει ο ΟΑΣΠ –από την ίδρυσή του έως σήμερα- σχετικά με την αντιμετώπιση ...του σεισμικού κινδύνου στη χώρα μας κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των στελεχών (Μ.Ο./ ANOVA.)(Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Θέση/ιδιότητα	
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δημοτικοί και Κοινοτικοί Σύμβουλοι κτλ.)	2,36 (36)
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμήματάρχες)	2,76 (38)
Σύνολο	2,57 (74)
ANOVA (F)	4,375**
Φύλο	
Άνδρες	2,63 (67)
Γυναίκες	2,00 (7)
Σύνολο	2,57 (74)
ANOVA (F)	3,610*
Οικογενειακή Κατάσταση	
Άγαμος/η	2,83 (6)
Εγγαμος/η	2,51 (59)
Χήρος/α, Διαζευμένες/νη, Σε διάσταση	2,78 (9)
Σύνολο	2,57 (74)
ANOVA	0,713
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998	
ΠΑΣΟΚ	2,86 (21)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	2,47 (17)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	2,71 (17)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	2,06 (16)
Σύνολο	2,55 (71)
ANOVA (F)	3,110 **
Επάγγελμα ερευνουμένων	
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	2,20 (10)
Μηχανικοί	2,77 (31)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	2,30 (10)
Τεχνολογοί, Τεχνικοί βοηθοί	2,86 (7)
Πωλητές, Υπαλλήλοι γραφείου	2,67 (6)
Χειρωνακτές	2,67 (3)
Συνταξιούχοι	2,00 (6)
Σύνολο	2,56 (73)
ANOVA (F)	1,435
Νομαρχίες	
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	2,45 (38)
ΟΤΑ Ν. Αττικής	2,67 (24)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	3,00 (6)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	2,50 (6)
Σύνολο	2,57 (74)
ANOVA (F)	0,898

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 11. Αξιολόγηση του έργου που έχει επιτελέσει ο ΟΑΣΠ –από την ίδρυσή του έως σήμερα- σχετικά με την αντιμετώπιση ...του σεισμικού κινδύνου στη χώρα μας κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των στελεχών (Συντελεστής Συσχέτισης/N)(Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Συντελεστής	Μεταβλητές	Συντελεστής
Προϋπηρεσία	0,078 (70)	Αριθμός κόκκινων κατοικιών	-0,019 (74)
Ηλικία	-0,098 (74)	Αριθμός κίτρινων κατοικιών	-0,080 (74)
Αριθμός παιδιών	-0,053 (74)	Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	-0,045 (74)
Μορφωτικό επίπεδο	0,119 (74)	Δείκτης αντισεισμικής ετοιμότητας	-0,051 (72)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 12. Αξιολόγηση (α) της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας των οργάνων του ΟΑΣΠ (π.χ. Δ.Σ., Επιστημονικές Επιτροπές κτλ.) και (β) της λειτουργίας και αποτελεσματικότητας των οργάνων του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης και Πρόγνωσης Σεισμών (π.χ. Διοικούσα, Επιστημονική Επιτροπή κτλ) κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνουμένων (Συντελεστής Συσχέτισης /N) (Δείγμα Επιστημόνων).

Μεταβλητές	Αξιολόγηση του ΟΑΣΠ	Αξιολόγηση του ΕΚΠΠΣ
Προϋπηρεσία	0,318 **(59)	0,026 (37)
Ηλικία	0,272** (59)	-0,015 (37)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	0,114 (58)	0,044 (37)
Συνολική ερευνητική δραστηριότητα	0,084 (58)	-0,082 (37)
Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,211 (38)	0,137 (27)
Διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,215 (38)	0,116 (27)
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	-0,039 (41)	0,006 (28)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 13. Αξιολόγηση (α) της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας των οργάνων του ΟΑΣΠ (π.χ. Δ.Σ., Επιστημονικές Επιτροπές κτλ.) και (β) της λειτουργίας και αποτελεσματικότητας των οργάνων του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης και Πρόγνωσης Σεισμών (π.χ. Διοικούσα, Επιστημονική Επιτροπή κτλ) κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνουμένων (Μ.Ο / ANOVA) (Δείγμα Επιστημόνων).

Μεταβλητές	Αξιολόγηση ΟΑΣΠ	Αξιολόγηση ΕΚΠΠΣ
Φύλο		
Άνδρες	2,60 (52)	1,84 (32)
Γυναίκες	2,57 (7)	2,00 (5)
Σύνολο	2,59 (59)	1,86 (37)
ANOVA(F)	0,005	0,080
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων		
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	2,43 (14)	1,29 (7)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	2,75 (20)	1,86 (14)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	2,50 (16)	2,00 (10)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	2,67 (9)	2,33 (6)
Σύνολο	2,59 (59)	1,86 (37)
ANOVA (F)	0,430	0,997
Θέση/ιδιότητα στο φορέα		
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α΄	2,86 (21)	1,93 (15)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β΄/Κύριος Ερευνητής	2,36 (14)	1,25 (8)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ΄/Εντεταλμένος Ερευνητής	2,38 (8)	1,75 (4)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ΄/Δόκιμος Ερευνητής	2,75 (4)	3,00 (1)
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	2,40 (5)	2,50 (4)
Άλλο=	2,57 (7)	2,00 (5)
Σύνολο	2,59 (59)	1,86 (37)
ANOVA (F)	0,713	0,948
Επάγγελμα		
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	2,35 (17)	1,17 (12)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	2,63 (19)	2,00 (11)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	2,74 (19)	2,31 (13)
ΆλλοΦ	2,75 (4)	3,00 (1)
Σύνολο	2,59 (59)	1,86 (37)
ANOVA (F)	0,615	2,985**

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική =4.

=Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, αλλά επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 14. Αξιολόγηση του σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθηνά, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και τους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999 (Μ.Ο./Ν) (Όλα τα Δείγματα Ερευνουμένων)

Φορέας/Δείγμα	Μ.Ο./Ν	Φορέας/Δείγμα	Μ.Ο./Ν
ΟΤΑ (Δήμοι/Κοινότητες)	2,49 (78)	Στελέχη διάσωσης	1,75 (8)
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ	2,16 (69)	ΤΑΣ	2,67 (3)
Επιστήμονες	2,26 (47)	ΥΑΣ	2,00 (1)
Δημοσιογράφοι	1,92 (25)	ΣΔΟ	2,60 (5)
Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	2,40 (10)	Νομαρχίες	2,00 (2)
Υπεύθυνοι Οικισμών	3,00 (10)	Γεν. Γραμ. Πολ. Προστασίας	3,00 (2)
ΠΣΕΑ	2,80 (10)	Περιφέρεια	3,00 (1)
ΟΑΣΠ	2,38 (8)		

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

Πίνακας 15. Αξιολόγηση του σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθηνά, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και τους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των στελεχών των ΟΤΑ (Συντελεστής Συσχέτισης/Ν) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Συντελεστής/Ν	Μεταβλητές	Συντελεστής/Ν
Προϋπηρεσία	0,168 (73)	Αριθμός κόκκινων κατοικιών	-0,102 (78)
Ηλικία	0,231** (78)	Αριθμός κίτρινων κατοικιών	-0,060 (78)
Αριθμός παιδιών	-0,059 (78)	Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	0,051 (78)
Μορφωτικό επίπεδο	-0,095 (78)	Αριθμός κίτρινων επιχειρήσεων	0,108 (78)
Ένταση του σεισμού	0,145 (69)	αντισεισμικής Δείκτης ετοιμότητας	0,002 (77)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 16. Αξιολόγηση του σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθήνα, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και στους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των στελεχών των ΟΤΑ (Μ.Ο./ ANOVA) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Θέση/ιδιότητα	
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δημοτικοί και Κοινοτικοί Σύμβουλοι κτλ.)	2,42 (36)
Μόμινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμήματάρχες)	2,55 (42)
Σύνολο	2,49 (78)
ANOVA (F)	0,442
Φύλο	
Ανδρες	2,57 (68)
Γυναίκες	1,90 (10)
Σύνολο	2,49 (78)
ANOVA (F)	5,615**
Οικογενειακή Κατάσταση	
Άγαμος	2,50 (6)
Εγγαμος	2,56 (63)
Χήρος/α, Διαζευμένες/νη, Σε διάσταση	2,00 (9)
Σύνολο	2,49 (78)
ANOVA	1,656
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998	
ΠΑΣΟΚ	2,46 (26)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	2,59 (17)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	2,47 (17)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	2,27 (15)
Σύνολο	2,45 (75)
ANOVA (F)	0,369
Επάγγελμα ερευνουμένων	
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	2,10 (10)
Μηχανικοί	2,47 (30)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	2,50 (10)
Τεχνολόγοι, Τεχνικοί βοηθοί	2,75 (8)
Πωλητές, Υπαλληλοι γραφείου	2,36 (11)
Χειρωνακτές	3,00 (3)
Συνταξιούχοι	2,80 (5)
Σύνολο	2,48 (77)
ANOVA (F)	0,762
Νομαρχίες	
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	2,58 (40)
ΟΤΑ Ν. Αττικής	2,42 (24)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	2,44 (9)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	2,20 (5)
Σύνολο	2,49 (78)
ANOVA (F)	0,373

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 17. Αξιολόγηση του σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθήνα, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και στους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Μ.Ο./ ANOVA) (Δείγμα ΕΚΑΒ/ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Μ.Ο./N	Μεταβλητές	Μ.Ο./N
Φύλο		Φορέας	
Ανδρες	2,27 (60)	ΕΜΑΚ	2,69 (39)
Γυναίκες	1,44 (9)	ΕΚΑΒ	1,47 (30)
Σύνολο	2,16 (69)	Σύνολο	2,16 (69)
ANOVA (F)	4,434**	ANOVA (F)	28,551***
Θέση/ιδιότητα		Επάγγελμα	
Πλήρωμα (ΕΚΑΒ)	1,41 (17)	Ιατροί κ. α. σ. ε. (ΕΚΑΒ)	1,54 (13)
Ιατρικό/επιστημονικό προσωπικό (ΕΚΑΒ)	1,54 (13)	Νοσηλευτικό προσωπικό (πλήρωμα ΕΚΑΒ)	1,10 (10)
Πυροσβέστες-Δόκιμοι Αρχιπυροσβέστες (ΕΜΑΚ)	2,91 (23)	Παροχή υπηρεσιών προστασίας (Πυροσβέστες ΕΜΑΚ κτλ.)	2,74 (39)
Αρχιπυραγοί-Πυραγοί (ΕΜΑΚ)	2,38 (16)	Άλλοι (Διευθυντικά στελέχη, τεχνολόγοι-βοηθοί)	1,57 (7)
Σύνολο	2,16 (69)	Σύνολο	2,16 (69)
ANOVA (F)	10,780***	ANOVA(F)	12,990***

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 18. Αξιολόγηση του σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθήνα, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και τους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης./N) (Δείγμα ΕΚΑΒ/ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Συντελεστής/ N	Μεταβλητές	Συντελεστής/N
Προϋπηρεσία	0,049 (68)	Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,436**(23)
Ηλικία	-0,127 (69)	Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,188 (69)
Αστικότητα	-0,115 (69)	Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	0,356*** (59)
Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου	-0,318*** (69)	Βαθμός ικανοποίησης με την εργασία	0,299** (65)
Μορφωτικό επίπεδο συζύγου	-0,091 (42)		

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 19. Αξιολόγηση του σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθήνα, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και στους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (M.O./ ANOVA) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	M.O./N
Φύλο	
Άνδρες	2,21 (42)
Γυναίκες	2,60 (6)
Σύνολο	2,26 (47)
ANOVA(F)	0,676
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων	
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	2,33 (12)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	2,18 (17)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	2,36 (11)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	2,14 (7)
Σύνολο	2,26 (47)
ANOVA (F)	0,128
Θέση/ιδιότητα στο φορέα	
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α΄	2,56 (16)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β΄/Κύριος Ερευνητής	2,18 (11)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ΄/Εντεταλμένος Ερευνητής	1,50 (6)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ΄/Δόκιμος Ερευνητής	2,33 (3)
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	2,00 (4)
Άλλο=	2,43 (7)
Σύνολο	2,26 (47)
ANOVA (F)	1,139
Επάγγελμα	
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	2,14 (14)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	2,47 (15)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	2,27 (15)
ΆλλοΦ	1,67 (3)
Σύνολο	2,26 (47)
ANOVA (F)	0,629

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4.

=Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, άλλα επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 20. Αξιολόγηση του σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθήνα, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και στους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N	Μεταβλητές	Συντε- λεστής/N
Προϋπηρεσία	0,162 (47)	Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,098 (31)
Ηλικία	0,183 (47)	Διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	-0,129 (31)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προ- γράμματα	0,270*(47)	Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	-0,051 (31)
Συνολική ερευνητική δραστη- ριότητα	0,223 (47)		

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 21. Αξιολόγηση του σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθήνα, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και στους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Συντελεστής/ N	Μεταβλητές	Συντελεστής/ N
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	0,140 (25)	Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,185 (25)
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	-0,035 (25)	Εύρος κάλυψης μετασεισμικών φάσεων	-0,193 (25)
Αριθμός εργαζομένων στον οργανισμό	0,480**(21)	Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	-0,168 (25)
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	0,152 (23)	Αριθμός πηγών πληροφόρησης	-0,224 (25)
Ηλικία	-0,162 (25)	ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	-0,101 (25)
Μορφωτικό επίπεδο	0,314 (25)	Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των ΜΜΕ και των καταστροφών	-0,502**(25)
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	0.010 (25)		

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 22. Ανάπτυξη σχεδίων έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση των σεισμών και άλλων καταστροφών από δημοσιογραφικούς οργανισμούς/εργοδότες κατά διάφορα χαρακτηριστικά των οργανισμών/ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Αριθμός εργαζομένων στο δημοσιογραφικό οργανισμό	0,220	20	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	0,020	20	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%

Πίνακας 23. Αξιολόγηση του σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθήνα, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και στους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης/N) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

Μεταβλητές	Συντελεστής/N	Μεταβλητές	Συντελεστής/N
Αριθμός Παιδιών	0,491 (10)	Αριθμός λυομένων	0,132 (7)
Μορφωτικό επίπεδο	0,00 (10)		

Πίνακας 24. Αξιολόγηση του σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθήνα, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και στους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Μ.Ο.)/N) (Δείγμα Υπεύθυνων Οικισμών)

Φύλο	Ανδρες	3,00 (4)	Μορφωτικό επίπεδο	Έως το Λύκειο	3,00 (5)
	Γυναίκες	3,00 (6)		ΤΕΙ/AEI	3,00 (5)
	Σύνολο	3,00 (10)		Σύνολο	3,00 (5)
Ηλικία	22 έως 41 ετών	2,83 (6)	Μηνες έναρξης λειτουργίας	9/99-11/99	2,75 (4)
	42 έως 61 ετών	3,25 (4)		12/99-3/00	3,17 (6)
	Σύνολο	3,00 (10)		Σύνολο	3,00 (10)
Αριθμός παιδιών	0-1	2,60 (5)	Αριθμός λυομένων	0-74	3,33 (3)
	2-3	3,40 (5)		136-331	3,00 (4)
	Συνολο	3,00 (10)		Σύνολο	3,14 (7)

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

Πίνακας 25. Αξιολόγηση του σχεδίου Πολιτικής Προστασίας «Ξενοκράτης-Σεισμοί» (Αθήνα, Ιούνιος 1999) ως προς τις δυνατότητες που παρείχε στην Πολιτεία, την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και τους Δήμους/Κοινότητες για την αντιμετώπιση του σεισμού της 7.9.1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Μ.Ο./ ANOVA /Συντελεστές Συσχέτισης/N) (Ενιαίο Δείγμα)

Χαρακτηριστικά των ερευνούμενων	Μέσος όρος /N
Φορέας των στελεχών	
ΟΤΑ	2,49 (78)
ΜΚΟ	2,40 (10)
ΠΣΕΑ	2,80 (10)
Υπεύθυνοι Οικισμών	3,00 (10)
ΟΑΣΠ	2,38 (8)
Στελέχη Φορέων Διάσωσης	1,75 (8)
ΤΑΣ	2,67 (3)
ΣΔΟ	2,60 (5)
ΥΑΣ	2,00 (1)
Νομαρχίες	2,00 (2)
Στελέχη ΓΠΠΠ	3,00 (2)
Περιφέρεια	3,00 (1)
Σύνολο	2,50 (138)
ANOVA(F)	1,157
Επάγγελμα	
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	2,35 (20)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α.σ.ε.	2,42 (45)
Άλλοι Επιστήμονες, Καλλιτέχνες, Πανεπιστημιακοί...	2,50 (26)
Τεχνολόγοι και Τεχνικοί Βοηθοί	2,67 (9)
Άλλο(π.χ. πωλητές, υπάλληλοι γραφείου, εργ/νοι σε υπηρεσίες .)	2,65 (26)
Συνταξιούχοι/απόστρατοι	2,60 (10)
Σύνολο	2,50 (136)
ANOVA (F)	0,0421
Φύλο	
Άνδρες	2,55 (110)
Γυναίκες	2,29 (28)
Σύνολο	2,50 (138)
ANOVA (F)	2,091
Οικογενειακή κατάσταση	
Άγαμοι	2,35 (17)
Έγγαμοι	2,52 (105)
Σε διάσταση, διαζευγμένοι, χήρος/α	2,50 (16)
Σύνολο	2,50 (138)
ANOVA (F)	0,272
Μεταβλητές	Συντελεστής Spearman Rho/N
Ηλικία	0,234*** (138)
Μορφωτικό επίπεδο	-0,177** (138)
Αριθμός παιδιών	-0,012 (138)

Κλίμακα: Καθόλου=0, Λίγο=1, Μέτρια=2, Αρκετά=3, Πολύ=4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 26. Γνώμη των ερευνούμενων για τη σημασία της «αντισεισμικής ετοιμότητας.» (Συχνότητες, %) (Διάφορα Δείγματα)

Αντι-σεισμική Ετοιμότητα	ΟΤΑ (N=92)	Δημο- σιο- γράφοι (N=26)	ΜΚΟ (N=16)	Υπ. Οικι- σμών (N=11)
1. Οργάνωση και συντονισμός ενεργειών απο ΟΤΑ, Νομαρχίες και Πολιτεία...	2,2%	19,2%	----	----
2. Ενημέρωση και εκπαίδευση πολιτών, ασκήσεις ετοιμότητας, ενημέρωση/πρόληψη...	12,0%	----	25,0%	9,1%
3. Εξασφάλιση πόρων, υποδομής, δυναμικού, εξοπλισμού, ιατροφαρμακευτικό και μηχανικού υλικού.	4,3%	----	6,3%	----
4. Σωστό, ρεαλιστικό νομοθετικό, θεσμικό πλαίσιο....	----	----	----	----
5. Μελέτες/έρευνες υπεδάφους, κατασκευών που άντεξαν.. κτλ.	1,1%	----	----	----
6. Αντισεισμικές προδιαγραφές και κανονισμός, οικοδομικός κανονισμός, πιστοποίηση κτιρίων κτλ.	1,1%	----	----	9,1%
7. Ψυχραιμία πολιτών, εκπαίδευση για αποτροπή πανικού, σωστές ενέργειες και συμπεριφορές...	1,1%	15,4%	----	9,1%
8. Αποκέντρωση της ετοιμότητας και της υποδομής σε ΟΤΑ, συμμετοχή πολιτών στα μέτρα προστασίας...	----	-----	----	----
9. Καλύτερος και ρεαλιστικός σχεδιασμός, απλά και δοκιμασμένα σχέδια, ενημέρωση και εκπήνηση σχεδίων	3,3%	11,5%	6,3%	9,1%
10. Ετοιμότητα, εγρήγορση και αμεσότητα στην απόκριση, στους χαρακτηρισμούς και στις ενέργειες αποκατάστασης εκ μέρους της Πολιτείας...	13,0%	7,7%	12,5%	36,4%
11. Πλήρης έλεγχος κτιρίων, υποδομής και υπηρεσιών, έλεγχος στο στάδιο της κατασκευής ...	-----	----	----	----
12. Συνδυασμός απαντήσεων (01-11)	52,2%	34,6%	43,8%	27,3%
13. Άλλη περίπτωση (π.χ. το Α και το Ω της αντιμετώπισης, ...) κτλ.	2,2%	7,7%	6,3%	----
Δεν γνωρίζω, δεν απαντώ	7,6	3,8%	----	----
ΣΥΝΟΛΟ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 26 Γνώμη των ερευνούμενων για τη σημασία της «αντισεισμικής ετοιμότητας.» (Συχνότητες, %) (Διάφορα Δείγματα), (Συνέχεια)

Αντι-σεισμική ετοιμότητα	ΠΣΕΑ (N=10)	ΟΑΣΠ (N=10)	Ενιαίο Δείγμα (N= 167)
1. Οργάνωση και συντονισμός ενεργειών από ΟΤΑ, Νομαρχίες και Πολιτεία...	----	----	1,2%
2. Ενημέρωση και εκπαίδευση πολιτών, ασκήσεις ετοιμότητας, ενημέρωση/πρόληψη...	10,0%	----	13,2%
3. Εξασφάλιση πόρων, υποδομής, δυναμικού, εξοπλισμού, ιατροφαρμακευτικού και μηχανικού υλικού.	----	10,0%	4,2%
4. Σωστό, ρεαλιστικό νομοθετικό, θεσμικό πλαίσιο....	----	----	----
5. Μελέτες/έρευνες υπεδάφους, κατασκευών που άντεξαν.. κτλ.	----	----	0,6%
6. Αντισεισμικές προδιαγραφές και κανονισμός, οικοδομικός κανονισμός, πιστοποίηση κτιρίων κτλ.	10,0%	----	4,2%
7. Ψυχραιμία πολιτών, εκπαίδευση για αποτροπή πανικού, σωστές ενέργειες και συμπεριφορές...	----	----	1,2%
8. Αποκέντρωση της ετοιμότητας και της υποδομής σε ΟΤΑ, συμμετοχή πολιτών στα μέτρα προστασίας...	----	----	----
9. Καλύτερος και ρεαλιστικός σχεδιασμός, απλά και δοκιμασμένα σχέδια, ενημέρωση και εκπόνηση σχεδίων	10,0%	----	4,2%
10. Ετοιμότητα,εγρήγορση και αμεσότητα στην απόκριση, στους χαρακτηρισμούς και στις ενέργειες αποκατάστασης εκ μέρους της Πολιτείας...	20,0%	----	15,0%
11. Πλήρης έλεγχος κτιρίων, υποδομής και υπηρεσιών, έλεγχος στο στάδιο της κατασκευής ...	----	----	----
12. Συνδυασμός απαντήσεων (01-11)	40,0%	30,0%	41,9%
13. Άλλη περίπτωση (π.χ. το Α και το Ω της αντιμετώπισης, ...) κτλ.	----	10,0%	2,4%
Δεν γνωρίζω, δεν απαντώ	10,0%	50,0%	8,4%
ΣΥΝΟΛΟ	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 27 Γνώμη των ερευνούμεων για τη σημασία της «αντισεισμικής ετοιμότητας.» (Συχνότητες, %), (Ενιαίο Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ, N= 76) (Συνέχεια)

Αντι-σεισμική ετοιμότητα	Ποσοστό
1. Οργάνωση και συντονισμός ενεργειών απο ΟΤΑ, Νομαρχίες και Πολιτεία...	3,9%
2. Ενημέρωση και εκπαίδευση πολιτών, ασκήσεις ετοιμότητας, ενημέρωση/πρόληψη...	25,0%
3. Εξασφάλιση πόρων, υποδομής, δυναμικού, εξοπλισμού, επάρκεια ιατροφαρμακευτικού και μηχανικού υλικού, καλύτερος εξοπλισμός για ομάδες διάσωσης, αποτελεσματικά, καλά οργανωμένα συνεργεία,,κτλ.	2,6%
4. Σωστό, ρεαλιστικό νομοθετικό, θεσμικό πλαίσιο....	----
5. Πλήρης έλεγχος κτιρίων, υποδομής και υπηρεσιών, επανέλεγχος κτιρίων και κατασκευών	1,3%
6. Μελέτες/ερευνες υπεδάφους, κατασκευών που άντεξαν.. κτλ.	----
7. Αντισεισμικές προδιαγραφές και κανονισμός, οικοδομικός κανονισμός, πιστοποίηση κτιρίων κτλ.	7,9%
8. Αποκέντρωση της ετοιμότητας και της υποδομής σε ΟΤΑ, συμμετοχή πολιτών στα μέτρα προστασίας... Εξειδικευμένα πληρώματα σε ετοιμότητα σε όλη την Ελλάδα..κτλ.	1,3%
9. Καλύτερος και ρεαλιστικός σχεδιασμός, απλά και δοκιμασμένα σχέδια, ενημέρωση και εκπόνηση σχεδίων, σχέδια εκκένωσης...κτλ.	2,6%
10. Ετοιμότητα, εγρήγορση και αμεσότητα στην απόκριση, στους χαρακτηρισμούς και στις ενέργειες αποκατάστασης εκ μέρους της Πολιτείας...	13,2%
11. Συνδυασμός απαντήσεων (01-10)	32,9%
12. Άλλη περίπτωση (π.χ. το Α και το Ω της αντιμετώπισης, ...) κτλ.	3,9%
Δεν γνωρίζω, δεν απαντώ	5,2%
ΣΥΝΟΛΟ	100,0%

Πίνακας 28 Γνώμη των ερευνούμεων για τη σημασία της «αντισεισμικής ετοιμότητας.» (Συχνότητες, %) (Δείγμα Επιστημόνων, N= 62) (Συνέχεια)

Αντι-σεισμική ετοιμότητα	Ποσοστό
1. Οργάνωση και συντονισμός ενεργειών από ΟΤΑ, Νομαρχίες και Πολιτεία...	3,2%
2. Ενημέρωση και εκπαίδευση πολιτών, ασκήσεις ετοιμότητας, ενημέρωση/πρόληψη...,εκπαίδευση για αποτροπή πανικού.. Γνώση για το σεισμικό κίνδυνο... κτλ.	16,1%
3. Εξασφάλιση πόρων, υποδομής, δυναμικού, εξοπλισμού, επάρκεια ιατροφαρμακευτικού και μηχανικού υλικού, Καλύτερος εξοπλισμός για ομάδες διάσωσης, αποτελεσματικά, καλά οργανωμένα συνεργεία,,,κτλ.	-----
4. Μελέτες/έρευνες υπεδάφους, εκπόνηση διαφορών ειδών μελετών (π.χ. νεοτεκτονικών, μικροζωνικών, επικινδυνότητας,...), μελέτες κατασκευών που άντεξαν.. κτλ.	1,6%
5. Αντισεισμικές προδιαγραφές και κανονισμός, οικοδομικός κανονισμός, πιστοποίηση κτιριων, αναβάθμιση δομημένου περιβάλλοντος, κτλ.	4,8%
6. Πλήρης έλεγχος κτιρίων, υποδομής και υπηρεσιών, έλεγχος στο στάδιο της κατασκευής, επανέλεγχος κτιρίων και κατασκευών, λήψη μέτρων για προβληματικά κτίρια.. κτλ.	1,6%
7. Αποκέντρωση της ετοιμότητας και της υποδομής σε ΟΤΑ, συμμετοχή πολιτών στα μέτρα προστασίας....κτλ.	----
8. Σωστό, ρεαλιστικό νομοθετικό, θεσμικό πλαίσιο. Καλύτερος και ρεαλιστικός σχεδιασμός, απλά και δοκιμασμένα σχέδια, ενημέρωση και εκπόνηση σχεδίων, σχέδια εκκένωσης..., πρόληψη και όχι πρόβλεψη σεισμών, καλό σχέδιο επέμβασης και αποκατάστασης κτλ.	1,6%
9. Ετοιμότητα,εργήγορη και αμεσότητα στην απόκριση, στους χαρακτηρισμούς και στις ενέργειες αποκατάστασης εκ μέρους της Πολιτείας...	17,7%
10. Συνδυασμός απαντήσεων (01-9)	43,6%
11. Άλλη περίπτωση (π.χ. το Α και το Ω της αντιμετώπισης, ...) κτλ.	3,2%
Δεν γνωρίζω, δεν απαντώ	6,4%
ΣΥΝΟΛΟ	100,0%

Πίνακας 29. Γνώμη για το ρόλο της Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας σχετικά με την αντιμετώπιση των καταστροφών (Συχνότητες, %) (Διάφορα Δείγματα)

	ΟΤΑ (N=92)	Επιστη- μονες (N=62)	ΜΚΟ (N=16)	Υπεύθυνοι οικισμών
1. Συντονιστικός στην πρόληψη & αντιμετώπιση	17,4%	30,6 %	6,3%	-----
2. Ενημερωτικός, εκπαιδευτικός και επιμορφωτικός...	5,4%	-----	6,3%	-----
3. Καθοδηγητικός, οργανωτικός & συμβουλευτικός	4,3%	6,5%	-----	-----
4. Φορέας πρόληψης & σχεδιασμού	8,7%	4,8%	-----	-----
5. Φορέας ενίσχυσης/υποστήριξης δημοσίων & ιδιωτικών φορέων	2,2%	-----	-----	9,1%
6. Φορέας εποπτείας, ελέγχου, επιτήρησης	1,1%	----	-----	-----
7. Φορέας άμεσης επέμβασης /αποκατάστασης...	4,3%	1,6%	-----	-----
8. Φορέας εξειδικευμένης γνώσης/ στελέχωσης/τεκμηρίωσης	----	1,6%	6,3%	9,1%
9. Φορέας συντονισμού & μιας άλλης δραστηριότητας (01-08)	20,8%	16,1%	37,7%	18,2%
10. Φορέας υλοποίησης δύο ρόλων (01-08) πλην του συντονιστικού	9,8%	6,5%	12,5%	9,1%
11. Φορέας υλοποίησης 2 ή περισσότερων ρόλων (01-08), με ή χωρίς συντονιστική δραστηριότητα	9,8%	17,7%	12,6%	-----
12. Άλλη περίπτωση	6,5%	1,6%	-----	27,3%
Δε γνωρίζω/δεν απαντώ	9,7%	12,9%	18,8%	27,3%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 29. Γνώμη για το ρόλο της Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας σχετικά με την αντιμετώπιση των καταστροφών (Συχνότητες, %) (Διάφορα δείγματα) (συνέχεια)

	ΠΣΕΑ (N=10)	ΟΑΣΠ (N=10)	ΕΝΙΑΙΟ= (N=167)
1. Συντονιστικός στην πρόληψη & αντιμετώπιση	40,0%	50,0%	22,2%
2. Ενημερωτικός, εκπαιδευτικός και επιμορφωτικός...	-----	-----	3,6%
3. Καθοδηγητικός, οργανωτικός & συμβουλευτικός	10,0%	-----	4,2%
4. Φορέας πρόληψης & σχεδιασμού	10,0%	-----	6,6%
5. Φορέας ενίσχυσης/υποστήριξης δημοσίων & ιδιωτικών φορέων	-----	-----	2,4%
6. Φορέας εποπτείας, ελέγχου, επιτήρησης	-----	10,0%	1,2%
7. Φορέας άμεσης επέμβασης /αποκατάστασης...	-----	-----	2,4%
8. Φορέας εξειδικευμένης γνώσης /στελέχωσης/τεκμηρίωσης	-----	-----	1,2%
9. Φορέας συντονισμού & μιας άλλης δραστηριότητας (01-08)	20,0%	10,0%	21,0%
10. Φορέας υλοποίησης δύο ρόλων (01-08) πλην του συντονιστικού	-----	-----	7,2%
11. Φορέας υλοποίησης 2 ή περισσότερων ρόλων (01-08), με ή χωρίς συντονιστική δραστηριότητα	20,0%	-----	9,0%
12. Άλλη περίπτωση	-----	10,0%	6,6%
13. ΔΓ/ΔΑ	-----	20,0%	12,6%
	100,0%	100,0%	100,0%

=Εκτός από τα προηγούμενα δείγματα, το Ενιαίο Δείγμα περιλαμβάνει και τις σχετικές απαντήσεις των άλλων μικρών δειγμάτων (π.χ. Στελέχη διάσωσης, ΤΑΣ, ΥΑΣ, ΣΔΟ, Νομαρχίες, ΓΓΠΠ και Περιφέρειες).

Πίνακας 30. Γνώμη για τα προσόντα που θα πρέπει να διαθέτει ο Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας (Συχνότητα, %) (Δείγμα ΟΤΑ, N=92)

Προσόντα	%	Προσόντα	%
1. Προσδιορίζει επάγγελμα (π.χ. Μηχανικός, Τεχνικός, Σεισμολόγος, Νομικός κτλ.)	5,4%	11. Συνδυασμός εμπειρίας & διαχειριστικών ικανοτήτων(05)	-----
2. Εμπειρία απο καταστροφές (π.χ. σεισμούς κτλ.)	4,3%	12. Συνδυασμός εμπειρίας (2), γνώσης (3) & διοικητικών ικανοτήτων (5)	3,3%
3. Εξειδικευμένες ή πολύπλευρες γνώσεις (σχετικές με καταστροφές, νομικές, οικονομικές κτλ.)	10,9%	13. Συνδυασμός γνώσης (3) και κοινωνικής ευαस्थσίας/ανθρώπινης (6)	2,2%
4. Χαρακτηριστικά προσωπικότητας (π.χ.ψύχραιμος, αποφασιστικός, οργανωτικός, δυναμικός, εύστροφος, επικοινωνιακός διορατικός κτλ.)	13,0%	14. Συνδυασμός γνώσης (3) & διοικητικής ικανότητας (5)	8,7%
5. Διαχειριστικές/διοικητικές ικανότητες	3,3%	15. Συνδυασμός γνώσης(3), διοικητικής ικανότητας (5) και κοινωνικής ευαस्थσίας (6)	4,3%
6. Κοινωνική ευαस्थσία και ανθρωπιά	1,1%	16. Συνδυασμός γνώσης (3) και χαρακτηριστιών προσωπικότητας(4)	4,3%
7. Συνδυασμός επαγγέλματος (1) και εμπειρίας (2) ή γνώσης (3).	3,3%	17. Συνδυασμός προσωπικότητας (4) και διοικητικής ικανότητας(5)	3,3%
8. Συνδυασμος επαγγέλματος (1) και άλλων προσόντων(4-6)	6,5%	18. Άλλος συνδυασμός πλην των παραπάνω	5,4%
9. Συνδυασμός εμπειρίας (2) & γνώσης (3)	3,3%	19. Άλλη περίπτωση	2,2%
10. Συνδυσμός εμπειρίας (2), γνώσης (3) & προσωπικότητας(4)	5,4%	Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ	9,8%
ΣΥΝΟΛΟ			100,0%

Πίνακας 31. Γνώμη για το αν το άτομο που «διαχειρίζεται μια καταστροφή, στο Δήμο, στη Νομαρχία, στην Περιφέρεια ή σε Κρατική Υπηρεσία» θα πρέπει να είναι «πολιτικό πρόσωπο ή ένας τεχνοκράτης με ειδική κατάρτιση, εμπειρία και γνώσεις στη διαχείριση καταστροφών που θα αναδεικνύεται στο πόστο αυτό μετά από διαγωνισμό» (Συχνότητα) (διάφορα Δείγματα).

ΔείγμαΤο άτομο που διαχειρίζεται μια καταστροφή...δεν θα πρέπει να είναι ένα πολιτικό πρόσωπο αλλά ένας /μια τεχνοκράτης με.....						
	Συμ- φωνώ από- λυτα	Απλώς συμ- φωνώ	Αδιά- φορος/ ουδέ- τερος	Απλώς Δια- φωνώ	Δια- φωνώ από- λυτα	ΔΓ/ΔΑ	Σύνολο
ΟΤΑ (N=92)	54,3%	21,7%	2,2%	5,4%	12,0%	4,3%	100,0%
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (N=76)	77,6%	15,8%	2,6%	-----	2,6%	1,3%	100,0%
Επιστήμονες (N=62)	46,8%	30,6%	11,3%	9,7%	1,6%	-----	100,0%
Δημοσιογράφοι (N=26)	50,0%	30,8%	-----	7,7%	3,8%	3,8%	100,0%
ΜΚΟ (N=16)	75,0%	18,8%	-----	-----	-----	6,3%	100,0%
Υπεύθυνοι Οικισμών(N=11)	27,3%	27,3%	18,2%	27,3%	-----	-----	100,0%
ΠΣΕΑ (N=10)							100,0%
ΟΑΣΠ(N=10)	40,0%	30,0%	20,0%	10,0%	-----	-----	100,0%
Στελέχη διάσωσης (N=8)	75,0%	25,0%	-----	-----	-----	-----	100,0%
ΤΑΣ (N=5)	80,0%	-----	-----	-----	20%	-----	100,0%
ΥΑΣ (N=4)	-----	75,0%	-----	25,0%	-----	-----	100,0%
ΣΔΟ (N=5)	-----	20,0%	20,0%	60,0%	-----	-----	100,0%
Νομαρχίες (N=3)	-----	66,67%	-----	-----	-----	33,3%	100,0%
ΓΤΠΠ (N=2)	100,0%	-----	-----	-----	-----	-----	100,0%
Περιφέρεια (N=1)	100,0%	-----	-----	-----	-----	-----	100,0%
Ενιαίο (N=156)	52,6%	24,4%	3,2%	6,4%	7,7%	5,7%	100,0%

Πίνακας 32. Γνώμη για το αν το άτομο που «διαχειρίζεται μια καταστροφή, στο Δήμο, στη Νομαρχία, στην Περιφέρεια ή σε Κρατική Υπηρεσία» θα πρέπει να είναι «πολιτικό πρόσωπο ή ένας τεχνοκρατης με ειδική κατάρτιση, εμπειρία και γνώσεις στη διαχείριση καταστροφών που θα αναδεικνύεται στο πόστο αυτό μετά από διαγωνισμό» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των στελεχών(Ανάλυση Διασταύρωσης/N) (Δείγμα ΟΤΑ).

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα στελεχών	3,067	88	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Φύλο	0,157	88	1	Μ.Σ.Σ.	33,0%
Προϋπηρεσία στελεχών	1,688	83	4	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Ηλικία στελεχών	4,084	88	4	Μ.Σ.Σ.	22,0%
Μορφωτικό επίπεδο στελεχών	6,261	88	2	0,044=	0,00%
Επάγγελμα στελεχών	15,535	87	12	Μ.Σ.Σ.	71,4%
Αριθμός κόκκινων κατοικιών	4,033	88	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Αριθμός κίτρινων κατοικιών	3,236	88	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	11,157	88	4	0,025Φ	0,00%
Νομαρχιακή έδρα των ΟΤΑ	11,122	88	6	0,085H	50,0%
Εκλογικά αποτελέσματα 1998	7,853	85	6	Μ.Σ.Σ.	50,0%

=Το κατώτερο μορφωτικό επίπεδο σχετίζεται περισσότερο με την τεχνοκρατική αντίληψη.

ΦΗ τεχνοκρατική αντίληψη αυξάνεται καθώς μειώνεται ο αριθμός των κόκκινων επιχειρήσεων στον ΟΤΑ.

ΗΗ τεχνοκρατική αντίληψη είναι ισχυρότερη στους ΟΤΑ της Δ. Αττικής και του Πειραιώς παρά στους ΟΤΑ της Α. Αττικής και της Αττικής (τάση).

Πίνακας 33. Γνώμη για το αν το άτομο που «διαχειρίζεται μια καταστροφή, στο Δήμο, στη Νομαρχία, στην Περιφέρεια ή σε Κρατική Υπηρεσία» θα πρέπει να είναι «πολιτικό πρόσωπο ή ένας τεχνοκρατης με ειδική κατάρτιση, εμπειρία και γνώσεις στη διαχείριση καταστροφών που θα αναδεικνύεται στο πόστο αυτό μετά από διαγωνισμό» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης/N) (Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ).

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Φορέας ερευνούμενων	1,342	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Θέση/ιδιότητα	3,155	75	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Προϋπηρεσία	5,307	74	2	0,070=	16,7%
Ηλικία	1,655	75	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Φύλο	0,012	75	1	Μ.Σ.Σ.	25,00%
Αστικότητα	6,540	75	4	Μ.Σ.Σ.	40,0%
Μορφωτικό επίπεδο	0,107	75	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Επάγγελμα	2,006	75	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,005	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από σεισμούς στο εξωτερικό	1,602	75	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,000	75	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων (7.9.1999)	0,405	75	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος (7.9.1999)	3,775	63	2	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Ικανοποίηση με την εργασία	0,077	71	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%

=Τάση για περισσότερη προϋπηρεσία να σχετίζεται με την τεχνοκρατική αντίληψη.

Πίνακας 34. Γνώμη για το αν το άτομο που «διαχειρίζεται μια καταστροφή, στο Δήμο, στη Νομαρχία, στην Περιφέρεια ή σε Κρατική Υπηρεσία» θα πρέπει να είναι «πολιτικό πρόσωπο ή ένας τεχνοκρατης με ειδική κατάρτιση, εμπειρία και γνώσεις στη διαχείριση καταστροφών που θα αναδεικνύεται στο πόστο αυτό μετά από διαγωνισμό» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Ανάλυση Διασταύρωσης/N) (Δείγμα Επιστημόνων).

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/Ικιότητα	4,296	62	10	Μ.Σ.Σ.	83,3%
Προϋπηρεσία	5,951	62	4	Μ.Σ.Σ.	22,2%
Ηλικία	0,485	62	4	Μ.Σ.Σ.	55,6%
Φύλο	1,913	62	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Οικογενειακή κατάσταση	0,125	60	2	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός παιδιών	4,546	61	6	Μ.Σ.Σ.	58,3%
Επάγγελμα	4,246	62	6	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Φορέας απασχόλησης	4,701	62	6	Μ.Σ.Σ.	66,7%
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	1,846	61	4	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Συμμετοχή σε όργανα & επιτροπές του ΟΑΣΠ	1.852	39	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	1,209	43	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%

Πίνακας 35. Γνώμη για το αν το άτομο που «διαχειρίζεται μια καταστροφή, στο Δήμο, στη Νομαρχία, στην Περιφέρεια ή σε Κρατική Υπηρεσία» θα πρέπει να είναι «πολιτικό πρόσωπο ή ένας τεχνοκρατης με ειδική κατάρτιση, εμπειρία και γνώσεις στη διαχείριση καταστροφών που θα αναδεικνύεται στο πόστο αυτό μετά από διαγωνισμό» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Ανάλυση Διασταύρωσης/N) (Ενιαίο Δείγμα).

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Φύλο	0,549	158	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Ηλικία	0,614	158	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Μορφωτικό επίπεδο	2,585	158	4	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Επάγγελμα	8,935	156	10	Μ.Σ.Σ.	38,9%
Αριθμός παιδιών	4,122	158	6	Μ.Σ.Σ.	8,3%

Πίνακας 36. Γνώμη για τα μέτρα προστασίας που θα πρέπει να λάβει η Πολιτεία για την καλύτερη θωράκιση των αστικών κέντρων από μελλοντικούς καταστροφικούς σεισμούς (Συχνότητες, %) (Διάφορα Δείγματα)

Μέτρα Προστασίας για τα Αστικά Κέντρα	ΟΤΑ (N=92)	Δημοσιο- γράφοι (N=26)	ΜΚΟ (N=16)
1. Έλεγχος κτιρίων/κατασκευών, εδάφους/υπεδάφους, πολεοδομικός έλεγχος, έλεγχος μελετών κτλ.	14,1%	23,1%	12,5%
2. Έλεγχος και ενίσχυση κατασκευών, ενίσχυση ή κατεδάφιση, επιδότηση καταδέφισης,κτλ.	2,2%	-----	6,3%
3. Εφαρμογή νέου ή ισχύοντος αντισεισμικού κανονισμού και πολεοδομικών διατάξεων κτλ.	8,7%	-----	18,8%
4. Έλεγχος, μελέτη, κατασκευή σε μηχανικούς και όχι επιχειρηματίες, προδιαγραφές και προσδιορισμός προσόντων συντελεστών κτλ.	5,4%	-----	-----
5. Κατάρτιση μητρώου ιδιωτικών έργων, θέσπιση μέτρων για ιδιωτικά κτίρια κτλ.	1,1%	-----	-----
6. Θεσμικές τροποποιήσεις σε σχετικούς νόμους και κανονισμούς, ηπιότεροι όροι δόμησης, βελτίωση Γ.Ο.Κ. κτλ.	3,3%	3,8%	----
7. Ενημέρωση κατοίκων σχολείων, ευαισθητοποίηση φορέων και πολιτών... κτλ.	5,4%	3,8%	----
8.Εκπαίδευση, κατάρτιση και πιστοποίηση τεχνικού προσωπικού, εθελοντών, στελεχών ΟΤΑ κτλ.	2,2%	-----	----
9. Καλύτερη οργάνωση, σχεδιασμός και συντονισμός, σαφείς ρολοι στη διαχείριση..κτλ.	4,3%	-----	----
10. Καλύτερη οργάνωση ελεύθερων χώρων, χώρων διαφυγής και υποδοχής κτλ.	2,2%	-----	----
11. Εξειδικευμένη στελέχωση της πολιτικής προστασίας.	----	-----	----
12. Διεξαγωγή ερευνών εδαφοτεχνικών, μικρο-ζωνικών, πρόβλεψης, κτλ.	1,1%	-----	----
13. Αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και υλικοτεχνικής υποδομής, στους ΟΤΑ και Νομαρχίες..κτλ.	2,2%	----	----
14. Εξειδίκευση σχεδίων, δοκιμασία σχεδίων με ασκήσεις ετοιμότητας.. κτλ	----	3,8%	----
15. Συνδυασμός μέτρων (0-14)	40,2%	57,6%	56,4%
16. Άλλα μέτρα προστασίας (π.χ. ασφάλιση κτιρίων κτλ.)	1,1%	3,8%	----
17. Κανένα μέτρο προστασίας, αρκούν τα μέτρα..	-----	----	----
Δε γνωρίζω/δεν απαντώ	6,5%	3,8%	6,3%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 36. Γνώμη για τα μέτρα προστασίας που θα πρέπει να λάβει η Πολιτεία για την καλύτερη θωράκιση των αστικών κέντρων από μελλοντικούς καταστροφικούς σεισμούς (Συχνότητες, %) (Διάφορα Δείγματα), (Συνέχεια)

	Υπεύθυνοι Οικισμών	ΟΑΣΠ (N=10)	Ενιαίο Δείγμα (N=167)
1. Έλεγχος κτιρίων/κατασκευών, εδάφους/υπεδάφους,πολεοδομικός έλεγχος, έλεγχος μελετών κτλ.	-----	-----	12,6%
2. Έλεγχος και ενίσχυση κατασκευών, ενίσχυση ή κατεδάφιση, επιδότηση κατεδάφισης ,κτλ.	-----	----	2,4%
3. Εφαρμογή νέου ή ισχύοντος αντισεισμικού κανονισμού και πολεοδομικών διατάξεων κτλ.	18,2%	10,0%	9,6%
4. Έλεγχος, μελέτη, κατασκευή σε Μηχανικούς και όχι Επιχειρηματίες, προδιαγραφές και προσδιορισμός προσόντων συντελεστών κτλ.	-----	-----	4,2%
5. Κατάρτιση μητρώου ιδιωτικών έργων, θέσπιση μέτρων για ιδιωτικά κτίρια κτλ.	-----	-----	0,6%
6. Θεσμικές τροποποιήσεις σε σχετικούς νόμους και κανονισμούς, ηπιότεροι όροι δόμησης, βελτίωση Γ.Ο.Κ. κτλ.	-----	-----	1,8%
7. Ενημέρωση κατοίκων σχολείων, ευαισθητοποίηση φορέων και πολιτών... κτλ.	18,2%	10,0%	5,4%
8.Εκπαίδευση, κατάρτιση και πιστοποίηση τεχνικού προσωπικού, εθελοντών, στελεχών ΟΤΑ κτλ.	----	-----	1,8%
9. Καλύτερη οργάνωση, σχεδιασμός και συντονισμός, σαφείς ρολοι στη διαχείριση..κτλ.	----	10,0%	3,6%
10. Καλύτερη οργάνωση ελεύθερων χώρων, χώρων διαφυγής και υποδοχής κτλ.	----	-----	1,2%
11. Εξειδικευμένη στελέχωση της πολιτικής προστασίας.	----	-----	----
12. Διεξαγωγή ερευνών εδαφοτεχνικών, μικρο-ζωνικών, πρόβλεψης, κτλ.	18,2%	-----	3,6%
13. Αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και υλικοτεχνικής υποδομής, στους ΟΤΑ και Νομαρχίες..κτλ.	9,1%	-----	2,4%
14. Εξειδίκευση σχεδίων, δοκιμασία σχεδίων με ασκήσεις ετοιμότητας.. κτλ	-----	-----	----
15. Συνδυασμός μέτρων (0-14)	27,3%	40,0%	40,8%
16. Άλλα μέτρα προστασίας (π.χ. ασφάλιση κτιρίων, επένδυση στην πρόληψη, εξασφάλιση πόρων, μέσων,δυναμικού κτλ.)	9,1%	10,0%	2,4%
17. Κανένα μέτρο προστασίας, αρκούν τα μέτρα..	----	-----	0,6%
Δε γνωρίζω/δεν απαντώ	9,1%	20,0%	7,2%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 37. Γνώμη για τα μέτρα προστασίας που θα πρέπει να λάβει η Πολιτεία για την καλύτερη θωράκιση των αστικών κέντρων από μελλοντικούς καταστροφικούς σεισμούς (Συχνότητες, %) (Ενιαίο Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ) (N=76) (Συνέχεια)

Μέτρα Προστασίας	Ποσοστά
1. Έλεγχος κτιρίων/κατασκευών, εδάφους/υπεδάφους,πολεοδομικός έλεγχος, έλεγχος μελετών κτλ.	23,7%
2. Έλεγχος και ενίσχυση κατασκευών, ενίσχυση ή κατεδάφιση, επιδότηση καταδέφισης, κτλ.	1,3%
3. Εφαρμογή νέου ή ισχύοντος αντισεισμικού κανονισμού και πολεοδομικών διατάξεων κτλ.	6,6%
4. Έλεγχος, μελέτη, κατασκευή σε Μηχανικούς και όχι Επιχειρηματίες, προδιαγραφές και προσδιορισμός προσόντων συντελεστών κτλ.	2,6%
5. Κατάρτιση μητρώου ιδιωτικών έργων, θέσπιση μέτρων για ιδιωτικά κτίρια κτλ.	-----
6. Θεσμικές τροποποιήσεις σε σχετικούς νόμους και κανονισμούς, ηπιότεροι όροι δομησης, βελτίωση Γ.Ο.Κ. κτλ.	-----
7. Ενημέρωση κατοίκων, σχολείων, ευαισθητοποίηση φορέων και πολιτών... κτλ.	7,9%
8.Εκπαίδευση, κατάρτιση και πιστοποίηση τεχνικού προσωπικού, εθελοντών, στελεχών ΟΤΑ κτλ.	-----
9. Καλύτερη οργάνωση, σχεδιασμός και συντονισμός, σαφείς ρολοι στη διαχείριση..κτλ.	1,3%
10. Καλύτερη οργάνωση ελεύθερων χώρων, χώρων διαφυγής και υποδοχή κτλ.	-----
11. Εξειδικευμένη στελέχωση της πολιτικής προστασίας.	-----
12. Διεξαγωγή ερευνών εδαφοτεχνικών, μικροζωνικών, πρόβλεψης, κτλ.	1,3%
13. Αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και υλικοτεχνικής υποδομής, στους ΟΤΑ και Νομαρχίες, ομάδες διάσωσης στην περιφέρεια ,κτλ.	1,3%
14. Εξειδίκευση σχεδίων, δοκιμασία σχεδίων με ασκήσεις ετοιμότητας.. κτλ	-----
15. Συνδυασμός μέτρων (0-14)	44,6
16. Άλλα μέτρα προστασίας (π.χ. ασφάλιση κτιρίων, επένδυση στην πρόληψη, εξασφάλιση μέσων, πόρων, δυναμικού κτλ.)	5,3%
17. Κανένα μέτρο προστασίας, αρκούν τα μέτρα..	2,6%
Δε γνωρίζω/δεν απαντώ	1,3%
Σύνολο	100,0%

Πίνακας 38. Γνώμη για τα μέτρα προστασίας που θα πρέπει να λάβει η Πολιτεία για την καλύτερη θωράκιση των αστικών κέντρων από μελλοντικούς καταστροφικούς σεισμούς (Συχνότητες, %) (Δείγμα Επιστημόνων, N=62) (Συνέχεια)

Μέτρα Προστασίας	Ποσοστό
1. Εκπόνηση μελετών (νεοτεκτονικών, μικροζωνικών, επικινδυνότητας, ρηγμάτων κτλ.), μελέτες που θα λαμβάνονται υποψη στο σχεδιασμό, για τη χορήγηση άδειων οικοδομής κτλ.	3,2%
2. Αποτίμηση υφιστάμενων κατασκευών, αξιολόγηση αντισεισμικότητας..., έλεγχος αυθαίρετων...	1,6%
3. Εξασφάλιση αντισεισμικότητας κατασκευών, νέων ή παλαιών, σωστές κατασκευές, σωστά οικοδομικά υλικά κτλ.	8,1%
4. Εκτίμηση επικινδυνότητας / προσεισμικός έλεγχος υφιστάμενων κτιρίων και ενίσχυση προβληματικών κατασκευών (π.χ. εκτίμηση επικινδυνότητας και παροχή κινήτρων –φοροαπαλλαγές,-για επισκευές κτλ.	8,1%
5. Έλεγχος/ενίσχυση υφιστάμενων κατασκευών και εφαρμογή νέου αντισεισμικού κανονισμού σε νέες κατασκευές...κτλ.	6,5%
6. Επικεντρώνεται μόνο στην εφαρμογή των κανονισμών και προδιαγραφών για τις νέες κατασκευές κτλ.	4,8%
7. Έμφαση σε πολεοδομικά μέτρα προστασίας, π.χ. εκτίμηση τρωτότητας οικισμών ..., δημιουργία κέντρων υποδοχής, προσδιορισμός οδών διαφυγής, καταφυγίων κτλ.	3,2%
8. Αναφέρεται σε προσεισμικό έλεγχο ή την επισκευή /ενίσχυση κατασκευών και σε κοινωνικά μέτρα προστασίας (οικονομικά, νομικά, εκπαιδευτικά, ερευνητικά...), π.χ. προσεισμικός έλεγχος και τακτικές ασκήσεις ετοιμότητας... κτλ.	16,1%
9. Αναφέρεται στην ανάγκη εφαρμογής νέων προδιαγραφών, του νέου ΑΣΚ, καθώς και σε κοινωνικά μέτρα προστασίας,π.χ. καλύτερος κώδικας κατασκευής, χώροι κατασκήνωσης και εκπαίδευση πολιτών κτλ.	22,6%
10. Αναφέρεται σε έλεγχο/επισκευή υφιστάμενων κατασκευών και στην εφαρμογή των νέων προδιαγραφών/κανονισμών καθώς και σε κοινωνικά μέτρα προστασίας κτλ.	11,3%
11. Εικεντρώνεται αποκλειστικά σε κοινωνικά μέτρα προστασίας (π.χ. εθελοντική οργάνωση και ασκήσεις ετοιμότητας κτλ.)	6,5%
12. Άλλο (π.χ. διατύπωση της ερώτησης δεν εκφράζει την πολυπαραγοντική φύση του θέματος κτλ.	3,2%
13. Δεν γνωρίζω, Δεν απαντώ	4,8%
ΣΥΝΟΛΟ	100,0%

Πίνακας 39. Γνώμη για το αν η «ανάπτυξη «μητροπολιτικής διακυβέρνησης» στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (π.χ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη) θα επιδράσει θετικά ή αρνητικά στην αντιμετώπιση σεισμών ή άλλων καταστροφών» (Συχνότητα, %) (Διάφορα Δείγματα)

Φορέας	Θετικά	Αρνητικά	Καμία Επίδραση	Δεν γνωρίζω/ Δεν απαντώ	Σύνολο
ΟΤΑ (N=92)	52,2%	17,4%	16,3%	14,1%	100,0%
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (N=76)	47,4%	13,2%	22,4%	17,1%	100,0%
Επιστήμονες (N=62)	71,0%	8,1%	6,5%	14,5%	100,0%
Δημοσιογράφοι (N=26)	50,0%	23,1%	11,5%	15,4%	100,0%
ΜΚΟ (N=16)	68,8%	-----	18,8%	12,5%	100,0%
Υπεύθυνοι Οικισμών(N=11)	36,4%	27,3%	36,4%	-----	100,0%
ΠΣΕΑ (N=10)	50,0%	20,0%	-----	30,0%	100,0%
ΟΑΣΠ(N=10)	30,0%	-----	20,0%	50,0%	100,0%
Στελέχη διάσωσης (N=8)	75,0%	-----	12,5%	12,5%	100,0%
ΤΑΣ (N=5)	60,0%	20,0%	20,0%	-----	100,0%
ΥΑΣ (N =4)	25,0%	25,0%	50,0%	-----	100,0%
ΣΔΟ (N=5)	80,0%	-----	20,0%	-----	100,0%
Νομαρχίες (N=3)	66,7%	-----	-----	33,3%	100,0%
ΓΤΠΠ (N=2)	-----	50,0%	50,0%	-----	100,0%
Περιφέρεια (N=1)	100,0%	-----	-----	-----	100,0%
Ενιαίο (N=156)	53,8%	13,5%	16,7%	16,0%	100,0%

Πίνακας 40 Γνώμη για το αν η «ανάπτυξη «μητροπολιτικής διακυβέρνησης» στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (π.χ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη) θα επιδράσει θετικά ή αρνητικά στην αντιμετώπιση σεισμών ή άλλων καταστροφών» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των στελεχών των ΟΤΑ (Ανάλυση Διασταύρωσης)(Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα στελεχών	3,905	79	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Φύλο	3,670	79	1	Μ.Σ.Σ.	33,0%
Προϋπηρεσία στελεχών	7,920	74	4	0,095=	44,4%
Ηλικία στελεχών	2,608	79	4	Μ.Σ.Σ.	22,0%
Οικογενειακή κατάσταση	1,812	79	4	Μ.Σ.Σ.	55,6%
Μορφωτικό επίπεδο στελεχών	1,149	79	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Επάγγελμα στελεχών	8,309	78	12	Μ.Σ.Σ.	71,4%
Αριθμός κόκκινων κατοικιών	7,004	79	2	0,030Φ	0,00%
Αριθμός κίτρινων κατοικιών	3,491	79	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	3,661	79	4	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Νομαρχιακή έδρα των ΟΤΑ	14,402	79	6	0,025H	58,3%
Εκλογικά αποτελέσματα 1998	4,562	76	6	Μ.Σ.Σ.	66,7%

=Τάση για λιγότερη προϋπηρεσία να σχετίζεται με με μεγαλύτερη αποδοχή της μητροπολιτικής διοίκησης.

Φ.ΟΤΑ με λιγότερες κόκκινες κατοικίες αποδέχονται περισσότερο τη μητροπολιτική διοίκηση.

ΗΣτελέχη των ΟΤΑ των Νομών. Πειραιώς και Δ.Αττικής είναι ευνοϊκότεροι έναντι της μητροπολιτικής διοίκησης, σε σχέση με στελέχη από τους ΟΤΑ των Ν. Αν. Αττικής και Αττικής.

Πίνακας 41. Γνώμη για το αν η «ανάπτυξη «μητροπολιτικής διακυβέρνησης» στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (π.χ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη) θα επιδράσει θετικά ή αρνητικά στην αντιμετώπιση σεισμών ή άλλων καταστροφών» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΜΑΚ-ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Φορέας ερευνούμενων	3,551	63	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%%
Θέση/ιδιότητα	8,507	63	6	Μ.Σ.Σ.	58,3%%
Προϋπηρεσία	2,650	62	4	Μ.Σ.Σ.	44,4%
Ηλικία	2,978	63	4	Μ.Σ.Σ.	44,4%
Φύλο	4,835	63	2	0,089=	33,3%
Αστικότητα	4,797	63	8	Μ.Σ.Σ.	66,7%
Μορφωτικό επίπεδο	0,293	63	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Επάγγελμα	5,000	63	6	Μ.Σ.Σ.	58,3%
Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	1,510	63	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Εμπειρία από σεισμούς στο εξωτερικό	0,399	63	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	0,317	63	4	Μ.Σ.Σ.	44,4%
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	3,393	54	4	Μ.Σ.Σ.	55,6%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	6,586	63	2	0,037Φ	33,3%
Ικανοποίηση με την εργασία	0,079	59	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%

=Τάση για τις γυναίκες να είναι θετικότερες έναντι της μητροπολιτικής διοίκησης, σε σχέση με τους άνδρες..

ΦΣτελέχη με λιγότερη εμπειρία από άλλες καταστροφές είναι περισσότερο θετικά έναντι της μητροπολιτικής διοίκησης.

Πίνακας 42 Γνώμη για το αν η «ανάπτυξη «μητροπολιτικής διακυβέρνησης» στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (π.χ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη) θα επιδράσει θετικά ή αρνητικά στην αντιμετώπιση σεισμών ή άλλων καταστροφών» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	0,060	22	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	2,764	22	1	0,096=	50,00%
Αριθμός εργαζομένων στο δημοσιογραφικό οργανισμό	0,450	18	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	1,174	20	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Φύλο	0,903	22	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Ηλικία	0,079	22	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Μορφωτικό επίπεδο	0,362	22	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	0,430	22	1	Μ.Σ.Σ.	50,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	1,316	22	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	2,764	22	1	0,096Φ	50,0%
Αριθμός πηγών πληροφόρησης	0,903	22	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
MME-Απασχόλησης	8,728	22	2	0,033H	100,0%
ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	4,557	22	4	Μ. Σ.Σ.	88,9%
Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των MME και των καταστροφών	0,006	22	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%

=Τάση για περισσότερα χρόνια προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος να συσχετίζονται με μεγαλύτερη αποδοχή της μητροπολιτικής διοίκησης.

ΦΤάση για επίσκεψη σε λιγότερα επιχειρησιακά μέτωπα να συνδέεται με την αποδοχή της μητροπολιτικής διοίκησης.

Η Η απασχόληση σε δύο ή τρία MME και σε εφημερίδες σχετίζεται με μεγαλύτερη αποδοχή της μητροπολιτικής διοίκησης, σε σχέση με την απασχόληση μόνο στο ραδιόφωνο ή την τηλεόραση.

Πίνακας 43 Γνώμη για το αν η «ανάπτυξη «μητροπολιτικής διακυβέρνησης» στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (π.χ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη) θα επιδράσει θετικά ή αρνητικά στην αντιμετώπιση σεισμών ή άλλων καταστροφών» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο Δείγμα)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Φύλο	0,203	142	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Ηλικία	8,174	142	2	0,017=	0,0%
Μορφωτικό επίπεδο	2,666	142	4	Μ.Σ.Σ.	22,2%
Επάγγελμα	6,733	140	10	Μ.Σ.Σ.	44,4%
Αριθμός παιδιών	6,088	142	6	Μ.Σ.Σ.	16,8%

=Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία είναι περισσότερο θετικοί έναντι της μητροπολιτικής διοίκησης.

Πίνακας 44. Βαθμός συμφωνίας με την πρόταση ότι τα «βασικά αίτια των καταστροφών – είτε αυτές είναι ‘φυσικές’ είτε ‘τεχνολογικές’ είτε ‘κοινωνικές’-είναι ανθρωπογενή» (Συχνότητα, %) (Διάφορα Δείγματα)

Δείγμα	Βαθμός συμφωνίας με την πρόταση.....						
	Συμφωνώ απόλυτα	Απλώς συμφωνώ	Αδιάφορος/ ουδέτερος	Απλώς Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα	ΔΓ/ΔΑ	Σύνολο
ΟΤΑ (N=92)	26,1%	38,0%	6,5%	19,6%	5,4%	4,3%	100,0%
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (N=76)	40,8%	34,2%	6,6%	15,8%	----	2,6%	100,0%
Επιστήμονες (N=62)	17,7%	38,7%	14,5%	14,5%	8,1%	6,4%	100,0%
Δημοσιογράφοι (N=26)	11,5%	34,6%	23,1%	19,2%	3,8%	7,7%	100,0%
ΜΚΟ (N=16)	----	62,5%	12,5%	12,5%	6,3%	6,3%	100,0%
Υπεύθυνοι Οικισμών(N=11)	18,2%	36,4%	18,2%	18,2%	9,1	----	100,0%
ΠΣΕΑ (N=10)	10,0%	40,0%	----	20,0%	10,0%	20,0%	100,0%
ΟΑΣΠ(N=10)	20,0%	40,0%	----	20,0%	10,0%	10,0%	100,0%
Στελέχη διάσωσης (N=8)	62,5%	----	12,5%	12,5%	----	12,5%	100,0%
ΤΑΣ (N=5)	----	100,0%	----	----	----	----	100,0%
ΥΑΣ (N=4)	----	75,0%	25,5%	----	----	----	100,0%
ΣΔΟ (N=5)	20,0%	80,0%	----	----	----	----	100,0%
Νομαρχίες (N=3)	----	66,7%	----	----	----	33,3%	100,0%
ΓΤΠΠ (N=2)	----	----	----	50,0%	50,0%	----	100,0%
Περιφέρεια (N=1)	----	----	----	100,0%	----	----	100,0%
Ενιαίο (N=156)	21,0%	42,5%	7,2%	17,4%	6,0%	6,0%	100,0%

Πίνακας 45 Βαθμός συμφωνίας με την πρόταση ότι τα «βασικά αίτια των καταστροφών – είτε αυτές είναι ‘φυσικές’ είτε ‘τεχνολογικές’ είτε ‘κοινωνικές’-είναι ανθρωπογενή» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των στελεχών των ΟΤΑ (Ανάλυση Διαστάυρωσης),(Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα στελεχών	1,607	88	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Φύλο	4,051	88	2	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Προϋπηρεσία στελεχών	3,563	83	4	Μ.Σ.Σ.	11,1%
Ηλικία στελεχών	7,093	88	4	Μ.Σ.Σ.	11,1%
Οικογενειακή κατάσταση	2,760	88	4	Μ.Σ.Σ.	66,7%
Μορφωτικό επίπεδο στελεχών	3,485	88	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Επάγγελμα στελεχών	5,068	87	12	Μ.Σ.Σ.	85,7%
Αριθμός κόκκινων κατοικιών	0,486	88	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Αριθμός κίτρινων κατοικιών	1,415	88	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	3,519	88	4	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Νομαρχιακή έδρα των ΟΤΑ	9,365	88	6	Μ.Σ.Σ.	50.0%
Εκλογικά αποτελέσματα 1998	7,479	88	6	Μ.Σ.Σ.	8,3%

Πίνακας 46. Βαθμός συμφωνίας με την πρόταση ότι τα «βασικά αίτια των καταστροφών – είτε αυτές είναι ‘φυσικές’ είτε ‘τεχνολογικές’ είτε ‘κοινωνικές’-είναι ανθρωπογενή» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Ανάλυση Διαστάυρωσης)(Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Φορέας ερευνούμενων	0,141	74	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Θέση/ιδιότητα	1,408	74	6	Μ.Σ.Σ.	33,3%%
Προϋπηρεσία	2,821	73	4	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Ηλικία	1,547	74	4	Μ.Σ.Σ..	33,3%
Φύλο	2,860	74	2	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αστικότητα	5,666	74	8	Μ.Σ.Σ.	60,0%
Μορφωτικό επίπεδο	0,217	74	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Επάγγελμα	4,217	74	6	Μ.Σ.Σ	58,3%
Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	3,460	74	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Εμπειρία από σεισμούς στο εξωτερικό	2,136	74	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	2,872	74	4	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	3,458	63	4	Μ.Σ.Σ.	11,1%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,395	74	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Ικανοποίηση με την εργασία	0,641	70	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%

Πίνακας 47 Βαθμός συμφωνίας με την πρόταση ότι τα «βασικά αίτια των καταστροφών – είτε αυτές είναι ‘φυσικές’ είτε ‘τεχνολογικές’ είτε ‘κοινωνικές’-είναι ανθρωπογενή» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Ανάλυση Διαστάυρωσης)(Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Προϋπηρεσία	2,950	58	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Θέση/ιδιότητα	3,667	58	5	Μ.Σ.Σ.	66,7%
Ηλικία	1,924	58	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%%
Φύλο	2,141	58	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Οικογενειακή κατάσταση	0,221	56	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός παιδιών	7,389	57	3	0,060=	50,0%
Επάγγελμα	2,476	58	3	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Φορέας απασχόλησης	2,408	58	3	Μ.Σ.Σ.	12,5%
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	2,011	57	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Συμμετοχή σε όργανα & επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,051	36	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	1,766	43	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%

=Γενικά, η αποδοχή της κοινωνικής αιτιολόγησης είναι μεγαλύτερη σε ερευνούμενους με περισσότερα παιδιά.

Πίνακας 48. Βαθμός συμφωνίας με την πρόταση ότι τα «βασικά αίτια των καταστροφών – είτε αυτές είναι ‘φυσικές’ είτε ‘τεχνολογικές’ είτε ‘κοινωνικές’-είναι ανθρωπογενή» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Ανάλυση Διαστάυρωσης)(Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	0,686	24	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	6,000	24	1	0,014=	0,0%
Αριθμός εργαζομένων στο δημοσιογραφικό οργανισμό	0,900	20	1	Μ.Σ.Σ.	75,0%
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	0,733	22	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Φύλο	4,196	24	1	0,041Φ	0,0%
Ηλικία	4,196	24	1	0,041	0,0%
Μορφωτικό επίπεδο	0,686	24	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	2,743	24	1	0,098Η	0,0%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	6,171	24	1	0,013Θ	0,0%
Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	0,168	24	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός πηγών πληροφόρησης	0,168	24	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
MME-Απασχόλησης	1,067	24	3	Μ.Σ.Σ.	75,0%
ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	1,628	24	4	Μ.Σ.Σ.	66,7%
Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των MME και των καταστροφών	2,743	24	1	0,098Ξ	0,0%

=Η κοινωνική αιτιολόγηση των καταστροφών αυξάνεται με τα έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος

ΦΗ κοινωνική αιτιολόγηση σχετίζεται με το αρσενικό φύλο.

ΗΤάση για την κοινωνική αιτιολόγηση να ταυτίζεται με την εμπειρία από σεισμούς .

ΘΗ εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα σχετίζεται με την κοινωνική αιτιολόγηση των καταστροφών.

ΞΗ φοίτηση σε περισσότερα τέτοια μαθήματα σχετίζεται με τη «φυσική» αιτιολόγηση των καταστροφών.

Πίνακας 49. Βαθμός συμφωνίας με την πρόταση ότι τα «βασικά αίτια των καταστροφών – είτε αυτές είναι ‘φυσικές’ είτε ‘τεχνολογικές’ είτε ‘κοινωνικές’-είναι ανθρωπογενή» κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων(Ανάλυση Διαστάυρωσης)(Ενιαίο Δείγμα)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Φύλο	1,235	157	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Ηλικία	0,457	157	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Μορφωτικό επίπεδο	3,757	157	4	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Επάγγελμα	6,161	155	10	Μ.Σ.Σ.	38,9%
Αριθμός παιδιών	7,744	157	6	Μ.Σ.Σ.	8,3%

Πίνακας 50 Βαθμολόγηση= της χώρας ως προς την «ακανότητά της να ανταποκριθεί κατά τις διάφορες φάσεις αντιμετώπισης των «**φυσικών καταστροφών**», π.χ. σεισμοί, πλημμύρες κτλ. (Μ.Ο./Ν) (Διάφορα Δείγματα)

Φορέας	Σχεδιασμός/ πρόληψη	Ενέργειες διάσωσης	Ενέργειες αποκατάστασης	Ενέργειες ανασυγκροτήσης/ Ανάπλασης
ΟΤΑ (N=92)	5,59 (89)	7,42 (89)	5,52 (87)	5,51 (85)
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (N=76)	6,03 (75)	7,99 (74)	4,57 (70)	4,46 (69)
Επιστήμονες (N=62)	6,02 (62)	7,95 (61)	6,07 (59)	5,63 (59)
Δημοσιογράφοι (N=26)	4,08 (25)	7,48 (25)	4,24 (25)	3,84 (25)
ΜΚΟ (N=16)	5,40 (15)	7,40 (15)	5,20 (15)	5,33 (15)
Υπεύθυνοι Οικισμών(N=11)	7,55 (11)	8,45 (11)	7,36 (11)	7,55 (11)
ΠΣΕΑ (N=10)	6,10 (10)	7,60 (10)	6,44 (9)	7,33 (6)
ΟΑΣΠ(N=10)	6,56 (9)	8,13 (8)	6,14 (7)	5,17 (6)
Στελέχη διάσωσης (N=8)	5,13 (8)	8,00 (8)	5,25 (8)	4,14 (7)
ΤΑΣ (N=5)	7,8 0(5)	9,20 (5)	8,00 (5)	8,40 (5)
ΥΑΣ (N=4)	6,50 (4)	9,00 (4)	8,00 (4)	7,50 (4)
ΣΔΟ (N=5)	7,50 (4)	8,60(5)	8,60 (5)	7,00 (5)
Νομαρχίες (N=3)	6,00 (2)	8,00 (2)	7,50 (2)	7,50 (2)
ΓΠΠΠ (N=2)	8,50 (2)	8,50 (2)	8,00 (2)	7,50 (2)
Περιφέρεια (N=1)	7,00 (1)	7,00 (1)	7,00 (1)	7,00 (1)
Ενιαίο (N=156)	5,96 (160)	8,28 (160)	5,97 (156)	5,90 (149)

=Δεκαβάθμια κλίμακα βαθμολόγησης, όπου το 10 ήταν το «άριστα».

Πίνακας 51. Βαθμολόγηση= της χώρας ως προς την «ικανότητά της να ανταποκριθεί κατά τις διάφορες φάσεις αντιμετώπισης των «**τεχνολογικών καταστροφών**», π.χ. βιομηχανικά, πυρηνικά, αεροπορικά ατυχήματα κτλ. (Μ.Ο./Ν) (Διάφορα Δείγματα) (συνέχεια)

Φορέας	Σχεδιασμός/ πρόληψη	Ενέργειες διάσωσης	Ενέργειες αποκατά- στασης	Ενέργειες ανασυγκρο- τησης/ Ανάπλασης
ΟΤΑ (N=92)	4,76 (74)	6,33 (70)	5,14 (66)	5,00 (65)
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (N=76)	5,79 (71)	6,83 (70)	4,52 (64)	4,56 (63)
Επιστήμονες (N=62)	5,05 (39)	6,46 (39)	5,45 (33)	4,97 (33)
Δημοσιογράφοι (N=26)	4,87 (230)	7,00 (23)	4,14 (22)	3,90 (20)
ΜΚΟ (N=16)	4,00 (9)	6,40 (10)	5,22 (9)	5,22 (9)
Υπεύθυνοι Οικισμών(N=11)	6,40 (10)	7,80 (10)	7,00 (10)	7,00 (10)
ΠΣΕΑ (N=10)	6,50 (6)	7,20 (5)	7,40 (5)	6,75 (4)
ΟΑΣΠ(N=10)	5,67 (6)	8,00 (5)	5,00 (2)	5,00 (2)
Στελέχη διάσωσης (N=8)	4,63 (8)	5,63 (8)	4,63 (8)	3,86 (7)
ΤΑΣ (N=5)	9,00 (2)	8,50 (2)	8,50 (2)	9,00 (2)
ΥΑΣ (N =4)	6,67 (3)	8,33 (3)	6,67 (3)	6,00 (2)
ΣΔΟ (N=5)	7,00 (4)	8,40 (5)	7,00 (2)	7,00 (2)
Νομαρχίες (N=3)	6,00 (2)	7,00 (2)	7,00 (2)	7,00 (2)
ΓΤΠΠ (N=2)	7,50 (2)	8,00 (2)	7,50 (2)	7,00 (2)
Περιφέρεια (N=1)	7,00 (1)	7,00 (1)	7,00 (1)	7,00 (1)
Ενιαίο (N=156)	5,21 (127)	6,73 (124)	5,58 (111)	5,42 (106)

=Δεκαβάθμια κλίμακα βαθμολόγησης, όπου το 10 ήταν το «άριστα».

Πίνακας 52. Βαθμολόγηση= της χώρας ως προς την «ικανότητά της να ανταποκριθεί κατά τις διάφορες φάσεις αντιμετώπισης των «εγκληματικών ενεργειών», π.χ. τρομοκρατία κτλ. (Μ.Ο./Ν) (Διάφορα Δείγματα. συνέχεια)

Φορέας	Σχεδιασμός/ πρόληψη	Ενέργειες διάσωσης	Ενέργειες αποκατά- στασης	Ενέργειες ανασυγκρο- τησης/ Ανάπλασης
ΟΤΑ (N=92)	4,86 (74)	5,93 (71)	5,17 (64)	5,34 (63)
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (N=76)	4,97 (67)	6,23 (65)	4,39 (61)	4,44 (61)
Επιστήμονες (N=62)	4,65 (40)	5,10 (39)	4,90 (29)	4,71 (28)
Δημοσιογράφοι (N=26)	3,83 (23)	4,91 (22)	3,67 (21)	3,47 (19)
ΜΚΟ (N=16)	4,92 (12)	5,33 (12)	5,00 (10)	5,00 (10)
Υπεύθυνοι Οικισμών(N=11)	5,90 (10)	6,70 (10)	5,90 (10)	6,20 (10)
ΠΣΕΑ (N=10)	5,17 (6)	7,25 (4)	6,80 (5)	7,00 (4)
ΟΑΣΠ(N=10)	5,00 (4)	5,50 (4)	4,00 (1)	5,50 (2)
Στελέχη διάσωσης (N=8)	3,83 (6)	5,43 (7)	5,14 (7)	4,67 (6)
ΤΑΣ (N=5)	9,00 (2)	9,00 (2)	8,50 (2)	8,50 (2)
ΥΑΣ (N =4)	3,67 (3)	5,67 (3)	6,67 (3)	6,00 (2)
ΣΔΟ (N=5)	7,00 (1)	6,00 (1)	6,00 (1)	7,50 (2)
Νομαρχίες (N=3)	7,50 (2)	7,00 (2)	7,00 (2)	7,00 (2)
ΓΤΠΠ (N=2)	8,50 (2)	8,00 (2)	8,00 (2)	7,00 (2)
Περιφέρεια (N=1)	7,00 (1)	7,00 (1)	7,00 (1)	7,00 (1)
Ενιαίο (N=156)	5,14 (124)	6,07 (120)	5,53 (109)	5,61 (106)

=Δεκαβάθμια κλίμακα βαθμολόγησης, όπου το 10 ήταν το «άριστα».

Πίνακας 53. Δείκτης ικανότητας αντιμετώπισης των καταστροφών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των στελεχών των ΟΤΑ (Μ.Ο./ANOVA)(Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών (π.χ. σεισμοί)	Αντιμετώπιση τεχνολογικών καταστροφών (π.χ. βιομ/κό ατύχημα)	Αντιμετώπιση εγκληματικών ενεργειών (π.χ. τρομοκρατία)
Θέση/ιδιότητα			
Πολιτικά πρόσωπα (Δήμαρχοι, Πρόεδροι κοινότητας, Δημοτικοί και Κοινοτικοί Σύμβουλοι κτλ.)	22,45 (40)	20,61 (31)	20,58 (32)
Μόλινο προσωπικό (π.χ. Διευθυντές, Τμήματάρχεις)	25,33 (45)	21,67 (33)	22,27 (30)
Σύνολο	23,98 (85)	21,16 (64)	21,40 (62)
ANOVA (F)	3,909**	0,249	0,646
Φύλο			
Ανδρες	24,35 (74)	21,81 (53)	21,48 (53)
Γυναίκες	21,45 (11)	18,00 (11)	20,89 (9)
Σύνολο	23,98 (85)	21,16 (64)	21,40 (62)
ANOVA (F)	1,740	1,903	0,039
Δημοτικές /Κοινοτικές Εκλογές 1998			
ΠΑΣΟΚ	25,64 (28)	22,76 (21)	24,40 (21)
ΝΔ, ΠΟΛΑΝ, ΝΔ/ΠΟΛΑΝ	21,06 (18)	17,00 (16)	16,07 (14)
ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ, ΠΑΣΟΚ/ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ/ΣΥΝ, ΠΑΣΟΚ/ΔΗΚΚΙ	26,00 (19)	23,64 (11)	24,55 (11)
Άλλο (π.χ. ΠΟΛΑΝ/ΣΥΝ/ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ/ΝΔ, ΔΗΚΚΙ/ΝΔ, ΠΑΣΟΚ/ΚΚΕ, ΠΟΛΑΝ/ΔΗΚΚΙ, ΚΑΜΙΑ)	21,12 (17)	21,15 (13)	19,23 (13)
Σύνολο	23,78 (82)	21,07 (61)	21,31 (59)
ANOVA (F)	3,569 **	2,038	4,546***
Επάγγελμα ερευνουμένων			
Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη	21,00 (10)	20,38 (8)	21,00 (7)
Μηχανικοί	24,62 (35)	21,83 (24)	21,85 (26)
Νομικοί, Εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες	23,82 (11)	21,75 (8)	21,00 (9)
Τεχνολόγοι, Τεχνικοί βοηθοί	28,75 (8)	23,00 (6)	22,80 (5)
Πωλητές, Υπαλληλοι γραφείου	23,10 (10)	19,63 (8)	22,83 (6)
Χειρωνακτες	17,75 (4)	15,25 (4)	19,00 (4)
Συνταξιούχοι	25,00 (6)	23,40 (5)	19,10 (5)
Σύνολο	24,00 (84)	21,17 (63)	21,40 (62)
ANOVA (F)	1,690	0,492	0,179
Νομαρχίες			
ΟΤΑ Ν. Αθηνών	24,73 (41)	22,17 (30)	22,18 (31)
ΟΤΑ Ν. Αν. Αττικής	23,75 (28)	20,90 (20)	21,48 (21)
ΟΤΑ Ν. Δυτ. Αττικής	20,78 (9)	16,88 (8)	15,50 (4)
ΟΤΑ Ν. Πειραιώς	24,57 (7)	22,67 (6)	21,00 (6)
Σύνολο	23,98 (85)	21,16 (64)	21,40 (62)
ANOVA (F)	0,849	0,905	0,772

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 54. Δείκτης ικανότητας αντιμετώπισης των καταστροφών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ και των στελεχών των ΟΤΑ (Συντελεστής Συσχέτισης/N)(Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών (π.χ. σεισμοί)	Αντιμετώπιση τεχνολογικών καταστροφών (π.χ. βιομ/κό ατύχημα)	Αντιμετώπιση εγκληματικών ενεργειών (π.χ. τρομοκρατία)
Προϋπηρεσία	0,127 (80)	0,058 (61)	0,133 (59)
Ηλικία	0,034 (85)	0,111 (64)	0,058 (62)
Αριθμός παιδιών	-0,119 (85)	-0,190 (64)	-0,209*(62)
Μορφωτικό επίπεδο	0,087 (85)	0,037 (64)	0,055 (62)
Αριθμός κόκκινων κατοικιών	0,077 (85)	0,134 (64)	0,106 (62)
Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	0,153 (85)	0,247** (64)	0,190 (62)
Δείκτης αντισεισμικής ετοιμότητας	0,091 (84)	0,070 (63)	0,046 (61)

* $p < 0,10$

** $p < 0,05$

*** $p < 0,01$

Πίνακας 55. Δείκτης ικανότητας αντιμετώπισης των καταστροφών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Μ.Ο./ ANOVA)(Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών (π.χ. σεισμοί)	Αντιμετώπιση τεχνολογικών καταστροφών (π.χ. βιομ/κό ατύχημα)	Αντιμετώπιση εγκληματικών ενεργειών (π.χ. τρομοκρατία)
Φύλο			
Ανδρες	22,88 (59)	21,80 (54)	20,29 (52)
Γυναίκες	21,90 (10)	17,63 (8)	18,22 (9)
Σύνολο	22,74 (69)	21,26 (62)	19,98 (61)
ANOVA (F)	0,297	1,665	0,430
Θέση/ιδιότητα			
Πλήρωμα (ΕΚΑΒ)	21,05 (19)	20,22 (18)	18,84 (19)
Ιατρικό/επιστημονικό προσωπικό (ΕΚΑΒ)	21,25 (12)	14,67 (9)	15,91 (11)
Πυροσβέστες-Δόκιμοι Αρχιπυροσβέστες (ΕΜΑΚ)	25,09 (23)	24,38 (21)	23,50 (18)
Αρχιπυραγοί-Πυραγοί (ΕΜΑΚ)	22,47 (15)	22,14 (14)	20,23 (13)
Σύνολο	22,74 (69)	21,26 (62)	19,98 (61)
ANOVA (F)	2,721**	3,133**	1,999
Φορέας			
ΕΜΑΚ	24,05 (38)	23,49 (35)	22,13 (31)
ΕΚΑΒ	21,13 (31)	18,37 (27)	17,77 (30)
Σύνολο	22,74 (69)	21,26 (62)	19,98 (61)
ANOVA (F)	5,680**	5,849**	4,042**
Επάγγελμα			
Ιατροί και α. σ. ε. (ΕΚΑΒ)	21,25 (12)	14,67 (9)	15,91 (11)
Νοσηλευτικό προσωπικό (πλήρωμα ΕΚΑΒ)	21,25 (12)	20,33 (12)	17,25 (12)
Παροχή υπηρεσιών προστασίας (Πυροσβέστες ΕΜΑΚ κτλ.)	24,13 (39)	23,46 (35)	22,72 (32)
Άλλοι (Διευθυντικά στελέχη, Τεχνολόγοι-βοηθοί)	19,67 (6)	20,17 (6)	18,33 (6)
Σύνολο	22,74 (69)	21,26 (62)	19,98 (61)
ANOVA(F)	2,384*	2,855**	2,510*

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητικό=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητικό =4.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 56. Δείκτης ικανότητας αντιμετώπισης των καταστροφών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης./N)(Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών (π.χ. σεισμοί)	Αντιμετώπιση τεχνολογικών καταστροφών (π.χ. βιομ/κό ατύχημα)	Αντιμετώπιση εγκληματικών ενεργειών (π.χ. τρομοκρατία)
Προϋπηρεσία	0,010 (68)	-0,006 (62)	-0,119 (61)
Ηλικία	-0,157 (69)	-0,114 (62)	-0,187 (61)
Αστικότητα	-0,245**(69)	-0,111 (62)	-0,134 (61)
Μορφωτικό επίπεδο ερευνούμενου	-0,200 (69)	-0,201 (62)	-0,265**(61)
Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,203 (22)	0,425*(20)	0,690*** (19)
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων	-0,074 (69)	0,074 (62)	0,016 (61)
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	0,247* (59)	0,315**(54)	0,264*(52)
Βαθμός ικανοποίησης με την εργασία	0,350*** (65)	0,344*** (58)	0,351*** (57)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 57. Δείκτης ικανότητας αντιμετώπισης των καταστροφών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Μ.Ο./Ν)(Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Αντιμετώπιση Φ.Κ. (π.χ. σεισμοί)	Αντεμετώπιση Τ.Κ. (π.χ. βιομ/κό ατύχημα)	Αντιμετώπιση Ε.Ε. (π.χ. τρομοκρατία)
Φύλο			
Άνδρες	25,51 (51)	22,31 (29)	19,34 (26)
Γυναίκες	26,00 (8)	20,67 (3)	22,00 (1)
Σύνολο	25,58 (59)	22,16 (32)	19,444 (27)
ANOVA(F)	0,054	0,208	0,127
Φορέας απασχόλησης των επιστημόνων			
Ερευνητικά κέντρα (δημοσίου)	22,77 (13)	19,86 (7)	15,25 (8)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Λεκανοπέδιο Αττικής	25,55 (21)	20,55 (11)	19,13 (8)
ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας	27,25 (16)	26,33 (6)	22,50 (6)
Άλλο (στελέχη δημοσίων & διεθνών οργανισμών, τεχνικών εταιρειών και ιδιωτικών ερευνητικών κέντρων)	26,78 (9)	23,25 (8)	23,00 (27)
Σύνολο	25,58 (59)	22,16 (32)	19,44 (27)
ANOVA (F)	1,908	1,893	1,855
Θέση/ιδιότητα στο φορέα			
Τακτικός Καθηγητής/Ερευνητής Α΄	25,80 (20)	24,29 (7)	20,11 (9)
Αν. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Β΄/Κύριος Ερευνητής	25,25 (12)	21,00 (8)	17,14 (7)
Επ. Καθηγητής ΑΕΙ/Ερευνητής Γ΄/Εντεταλμένος Ερευνητής	26,17 (9)	22,00 (5)	21,75 (4)
Λέκτορας ΑΕΙ/Ερευνητής Δ΄/Δόκιμος Ερευνητής	25,20 (5)	19,00 (1)	-----
Δ/νων Σύμβουλος/Διευθυντής Εταιρείας/Πρόεδρος Δ.Σ.	28,20 (5)	24,75 (4)	29,50 (2)
Άλλο=	23,50 (8)	20,43 (7)	15,60 (5)
Σύνολο	25,58 (59)	22,16 (32)	19,44 (27)
ANOVA (F)	0,489	0,540	1,861
Επάγγελμα			
Φυσικοί, Μαθηματικοί και ά.σ.ε.	22,80 (15)	18,43 (7)	15,13 (8)
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί και α. σ. ε.	26,50 (20)	22,64 (14)	21,20 (10)
Καθηγητές ΑΕΙ/ΤΕΙ	27,13 (20)	24,13 (8)	21,43 (7)
ΆλλοΦ	23,75 (4)	23,33 (3)	21,00 (2)
Σύνολο	25,58 (59)	22,16 (32)	19,44 (27)
ANOVA (F)	2,361*	1,362	1,446

Κλίμακα: Καθόλου ικανοποιητική=0, Λίγο...=1, Μέτρια...=2, Αρκετά...=3, Πολύ ικανοποιητική=4.

= Επιστημονικοί συνεργάτες ΑΕΙ, στελέχη διεθνών και δημοσίων οργανισμών, ερευνητές με απροσδιόριστη βαθμίδα, στελέχη γραφείων μελετών, στελέχη ΥΠΕΧΩΔΕ, Ειδικό τεχνικό/διοικητικό προσωπικό στο ΕΜΠ

Φ Ιατροί, ανώτερα διοικητικά στελέχη, άλλα επιστημονικά επγγέλματα, συνταξιούχοι.

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 58. Δείκτης ικανότητας αντιμετώπισης των καταστροφών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης./N)(Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Αντιμετώπιση Φ.Κ. (π.χ. σεισμοί)	Αντεμετώπιση Τ.Κ. (π.χ. βιομ/κό ατύχημα)	Αντιμετώπιση Ε.Ε. (π.χ. τρο- μοκρατία)
Προϋπηρεσία	0,009 (59)	0,072 (32)	-0,059 (27)
Ηλικία	-0,019 (59)	0,170 (32)	-0,071 (27)
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	-0,083 (58)	0,177 (31)	-0,291 (26)
Συνολική ερευνητική δραστηριότητα	-0,162 (58)	0,092 (31)	-0,263 (26)
Συμμετοχή σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,081 (38)	0,078 (23)	0,145 (18)
Διάρκεια της συμμετοχής σε όργανα και επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,122 (38)	0,043 (23)	0,203 (18)
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	-0,063 (42)	0,113 (19)	-0,249 (18)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 59 . Δείκτης ικανότητας αντιμετώπισης των καταστροφών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Μ.Ο./ ANOVA)(Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Αντιμετώπιση Φ.Κ. (π.χ. σεισμοί)	Αντεμετώπιση Τ.Κ. (π.χ. βιομ/κό ατύ- χημα)	Αντιμετώπισ- η Ε.Ε. (π.χ. τρομο- κρατία)
Φύλο			
Άνδρες	18,00 (13)	18,83 (12)	15,18 (11)
Γυναίκες	21,42 (12)	20,63 (8)	17,75 (8)
Σύνολο	19,64 (25)	19,55 (20)	16,26 (19)
ANOVA(F)	1,804	0,319	0,545
Μ. Μ. Ε. – Απασχολησης			
Εφημερίδα	16,27 (11)	16,63 (8)	14,29 (7)
Ραδιόφωνο	25,00 (2)	23,00 (2)	16,50 (2)
Τηλεόραση	21,83 (6)	23,67 (6)	16,67 (6)
Συνδυασμός ΜΜΕ	21,83 (6)	17,50 (4)	19,00 (4)
Σύνολο	19,64 (25)	19,55 (20)	16,26 (19)
ANOVA (F)	2,204	1,667	0,316
Θέση/ιδιότητα στο φορέα			
Ρεπορτάζ	18,92 (12)	19,55 (11)	15,70 (10)
Ρεπορτάζ και σύνταξη	19,50 (4)	20,67 (3)	18,00 (2)
Σύνταξη	20,67 (9)	19,00 (6)	16,57 (7)
Σύνολο	19,64 (26)	19,55 (20)	16,26 (19)
ANOVA (F)	0,177	0,054	0,061

Πίνακας 60. Δείκτης ικανότητας αντιμετώπισης των καταστροφών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης./N)(Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Αντιμε- τώπιση Φ.Κ. (π.χ. σεισμοί)	Αντιμε-τώπιση Τ.Κ. (π.χ. βιομ/κό ατύ- χημα)	Αντιμετώπιση Ε.Ε. (π.χ. τρομο- κρατία)
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	0,017 (25)	-0,036 (20)	-0,069 (19)
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	-0,134 (25)	-0,122 (20)	-0,174 (19)
Αριθμός εργαζομένων στον οργανισμό	0,284 (21)	0,086 (17)	0,316 (17)
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	0,178 (23)	0,336 (18)	-0,326 (18)
Ηλικία	-0,228 (25)	-0,376* (20)	-0,116 (19)
Μορφωτικό επίπεδο	0,050 (25)	0,173 (20)	0,098 (19)
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	-0,175 (25)	-0,420* (20)	-0,118 (19)
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	-0,102 (25)	0,297 (20)	-0,335 (19)
Εύρος κάλυψης μετασεισμικών φάσεων	-0,187 (25)	-0,727*** (20)	-0,062 (19)
Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	-0,257 (25)	-0,190 (20)	-0,234 (19)
Αριθμός πηγών πληροφόρησης	-0,175 (25)	-0,057 (20)	-0,269 (19)
ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	-0,169 (25)	-0,183 (20)	0,314 (19)
Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των ΜΜΕ και των καταστροφών	-0,019 (25)	-0,150 (20)	-0,380 (19)

*p<0,10

**p<0,05

***p<0,01

Πίνακας 61. Δείκτης ικανότητας αντιμετώπισης των καταστροφών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Μ.Ο../ ANOVA)(Ενιαίο Δείγμα)

Μεταβλητές	Αντιμετώπιση Φ.Κ. (π.χ. σεισμοί)	Αντεμετώπιση Τ.Κ. (π.χ. βιομ/κό ατύχημα)	Αντιμετώπιση Ε.Ε. (π.χ. τρομοκρατία)
Φύλο			
Άνδρες	25,94 (113)	22,96 (78)	22,92 (77)
Γυναίκες	24,34 (35)	21,00 (25)	20,08 (24)
Σύνολο	25,56 (148)	22,49 (103)	22,24 (101)
ANOVA(F)	1,397	0,978	2,070
Επάγγελμα			
Ανώτερα διοικητικά στελέχη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα	23,88 (16)	23,77 (13)	23,67 (12)
Αρχιτέκτονες, μηχανικοί κ.σ.ε.	26,62 (53)	23,61 (33)	23,50 (34)
Άλλα επιστημονικά και καλλιτεχνικά επαγγέλματα	24,59 (32)	21,36 (22)	20,00 (22)
Τεχνολόγοι, βοηθοί επιστημονικών επαγγελμάτων	26,78 (9)	23,00 (6)	21,33 (6)
Πωλητές, χρηματιστές, υπαλλήλοι γραφείου, εργαζόμενοι στις υπηρεσίες και ειδικευμένοι τεχνίτες...	24,88 (26)	21,67 (21)	22,33 (21)
Συνταξιούχοι, απόστρατοι	26,60 (10)	20,71 (7)	21,08 (6)
Σύνολο	25,58 (146)	22,51 (102)	22,24 (101)
ANOVA (F)	0,685	0,330	0,551
Οικογενειακή κατάσταση			
Άγαμοι	24,93 (15)	23,33 (12)	21,79 (14)
Έγγαμοι	25,38 (116)	22,13 (80)	21,93 (77)
Σε διάσταση, διαζευμένοι, χήρες/οι	27,35 (17)	24,18 (11)	25,30 (10)
Σύνολο	25,56 (146)	22,49 (103)	22,24 (101)
ANOVA (F)	0,656	0,336	0,721

*p<0,10 **p<0,05 ***p<0,01

Πίνακας 62. Δείκτης ικανότητας αντιμετώπισης των καταστροφών κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Συντελεστής Συσχέτισης Spearman./N)(Ενιαίο Δείγμα)

Μεταβλητές	Αντιμετώπιση Φ.Κ. (π.χ. σεισμοί)	Αντιμετώπιση Τ.Κ. (π.χ. βιομηχανικό ατύχημα)	Αντιμετώπιση Ε.Ε. (π.χ. τρομοκρατία)
Ηλικία	0,122 (148)	0,116 (103)	0,137 (101)
Μορφωτικό επίπεδο	0,029 (148)	-0,020 (103)	-0,088 (101)
Αριθμός παιδιών	-0,021 (148)	-0,098 (103)	-0,047 (101)

*p<0,10 **p<0,05 ***p<0,01

ΙΥΣΤ΄. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ: ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ ΤΟΥΡΚΙΑΣ-ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΟΥ 1999 ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ: ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Πίνακας 1. Εκτίμηση των ερευνούμενων για την πορεία των ΕΤ σχέσεων, μετά τους δύο σεισμούς και έως σήμερα, σε σύγκριση με την κατάσταση των σχέσεων πριν από την εκδήλωση των σεισμών (Συχνότητες, %) (Διάφορα Δείγματα)

Φορέας ερευνούμενων	Οι σχέσεις έχουν χειροτερεύει	Οι σχέσεις έχουν παραμείνει ίδιες	Οι σχέσεις έχουν βελτιωθεί	Δε γνωρίζω /δεν απαντώ	Σύνολο
Στελέχη ΟΤΑ (N=92)	1,1%	23,9%	67,4	7,6%	100,0%
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (N=76)	----	35,5%	60,5%	3,9%	100,0%
Επιστήμονες (N=62)	1,6%	25,8%	67,7%	5,8%	100,0%
Δημοσιογράφοι (N=26)	11,5%	38,5%	46,2%	3,8%	100,0%
Στελέχη ΜΚΟ (N=16)	----	50,0%	50,0%	----	100,0%
Υπ. Οικισμών (N=11)	----	45,5%	54,5%	----	100,0%
Στελέχη ΠΣΕΑ (N=10)	----	30,0%	50,0%	20,0%	100,0%
Στελέχη ΟΑΣΠ (N=10)	----	40,0%	50,0%	10,0%	100,0%
Στελέχη διάσωσης(N=8)	----	50,0%	37,5%	12,5%	100,0%
Στελέχη ΤΑΣ (N=5)	----	20,0%	80,0%	----	100,0%
Ενιαίο Δείγμα(N=167)=	0,6%	29,3%	62,9%	7,2%	100,0%

=Δεν περιλαμβάνει τους επιστήμονες, τους δημοσιογράφους και τα μέλη της ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ. Περιλαμβάνει όλες τις άλλες ομάδες στον Πίνακα συν τα πρώην στελέχη του ΣΔΟ, τα στελέχη της ΥΑΣ, των Νομαρχιών, της ΓΓΠΠ και της Περιφέρειας.

Πίνακας 2 Εκτίμηση των ερευνούμενων για την πορεία των ΕΤ σχέσεων.... κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα στελεχών	0,579	58	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Φύλο	0,286	85	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Προϋπηρεσία στελεχών	7,802	81	2	0,020=	16,7%
Ηλικία στελεχών	3,012	85	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Αριθμός παιδιών	7,490	85	3	0,058Φ	37,5%
Οικογενειακή κατάσταση	1,514	85	2	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Μορφωτικό επίπεδο στελεχών	0,452	85	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Επάγγελμα στελεχών	5,463	84	4	Μ.Σ.Σ.	40,0%
Αριθμός κόκκινων κατοικιών	0,217	85	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Αριθμός κίτρινων κατοικιών	0,162	85	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	3,977	85	3	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Αριθμός κίτρινων επιχειρήσεων	0,156	85	3	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Δεικτης αντισεισμικής ετοιμότητας	0,171	83	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Εκτίμηση για τα αίτια των καταστροφών	3,436	83	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Νομαρχιακή έδρα των ΟΤΑ	3,988	85	3	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Εκλογικά αποτελέσματα του 1998	5,396	82	3	Μ.Σ.Σ.	12,5%

= Παρατηρείται μια κυκλική τάση: ερευνούμενοι με λίγα ή πολλά έτη προϋπηρεσίας ανέφεραν βελτιώσεις, σε σχέση με ερευνούμενους με ενδιάμεσο αριθμό ετών προϋπηρεσίας που ανέφεραν μεγαλύτερη στασιμότητα στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις.

ΦΕρευνούμενοι που δεν είχαν παιδιά και αυτοί που είχαν τρία ή περισσότερα ανέφεραν μεγαλύτερη στασιμότητα στις σχέσεις, σε σύγκριση με τους ερευνούμενους που είχαν ένα ή δύο παιδιά και ανέφεραν μεγαλύτερες βελτιώσεις στις ΕΤ σχέσεις.

Πίνακας 3. Εκτίμηση των ερευνούμενων για την πορεία των ΕΤ σχέσεων.... κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης),) (Ενιαίο Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Φορέας στελεχών	0,324	73	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Θέση/ιδιότητα	0,705	73	3	Μ.Σ.Σ.	12,5%
Προϋπηρεσία	0,171	72	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Ηλικία	4,667	73	2	0,097=	0,0%
Φύλο	0,243	73	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Αριθμός παιδιών	1,776	73	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αστικότητα	0,396	73	4	Μ.Σ.Σ.	30,0%
Μορφωτικό επίπεδο	3,535	73	1	0,060Φ	0,0%
Επάγγελμα	2,850	73	3	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Εκπαίδευση στην ιατρική των καταστροφών	0,018	73	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,005	73	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Εμπειρία από σεισμούς στο εξωτερικό εξωτερικό	1,824	73	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	1,259	73	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων στο σεισμό της 7.9.1999	0,472	73	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	0,772	69	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας	0,023	69	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%

=Βελτιώσεις αναφέρουν περισσότερο οι νεότεροι σε ηλικία (81%), ακολουθούν οι μεγαλύτεροι (64,3%) και οι ενδιάμεσοι (61%) στην ηλικία.

ΦΤα στελέχη με χαμηλότερα επίπεδα μόρφωσης αναφέρουν περισσότερο τις βελτιώσεις, σε σχέση με τα στελέχη με υψηλότερα επίπεδα μόρφωσης.

Πίνακας 4. Εκτίμηση των ερευνούμενων για την πορεία των ET σχέσεων.... κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περί-πτώσεις	Βαθμοί Ελευ-θερίας	Στατι-στική Σημαντι-κότητα	% κελιών με προσδο-κούμενη Συχνότητα <5
Αριθμός προσπάθειών διάσωσης στο σεισμό της 7.9.1999	0,209	39	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός ζωντανών διασω-θέντων	0,496	40	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Λόγος ζωνταντών/νεκρών ανασυρθέντων	0,130	39	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός διασωθέντων ανδρών (<30 ετών)	0,744	32	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός διασωθέντων «μεγάλων» ανδρών (30 ετών +)	1,047	31	2	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός διασωθέντων γυναικών (<30 ετών)	0,396	32	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός διασωθέντων γυναικών (30 ετών+)	0,526	32	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Αριθμός ριψοκινδυνων επιχειρήσεων διάσωσης	0,595	41	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Συμμετοχή σε αποτυχημένες προσπάθειες διάσωσης (ΕΜΑΚ)	0,051	39	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για εαυτό	1,649	41	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για συναδέλφους	3,873	41	1	0,049=	0,0%

= Ο υψηλότερος βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για τους συναδέλφους συσχετιζόταν με περισσότερες αναφορές στη βελτίωση των ET σχέσεων.

Πίνακας 5. Εκτίμηση των ερευνούμενων για την πορεία των ΕΤ σχέσεων.... κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα	1,732	59	5	Μ.Σ.Σ.	66,7%
Προϋπηρεσία	2,493	59	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Ηλικία	0,774	59	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Φύλο	0,817	59	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Οικογενειακή κατάσταση	0,001	57	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Αριθμός παιδιών	11,411	58	3	0,01=	50,0%
Επάγγελμα	1,005	59	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Φορέας απασχόλησης	1,479	59	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	0,782	58	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Συμμετοχή σε όργανα & επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,152	38	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	4,143	41	1	0,042Φ	0,0%
Στάση για των κώδικα δεοντολογίας..	2,545	55	1	Μ.Σ.Σ.Η	25,0%

=Παρατηρείται μια κυκλική σχέση: Οι ερευνούμενοι με ενδιαμέσο αριθμό παιδιών αντιλαμβάνονται περισσότερο της βελτιώσεις στις ΕΤ σχέσεις, σε σχέση με τους ερευνούμενους που δεν έχουν παιδιά ή τους ερευνούμενους που έχουν τρία ή περισσότερα παιδιά.

ΦΟΙ ερευνούμενοι με λιγότερα έτη προϋπηρεσίας ως μέλη ΔΕΠ αναφέρονται περισσότερο σε βελτιωμένες ΕΤ σχέσεις.

ΗΑΝ και δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική τάση ($p < 0,11$), οι θετικότερες θέσεις σχετικά με των ΚΔ συνδέονται με την αντίληψη των βελτιωμένων ΕΤ σχέσεων.

Πίνακας 6. Εκτίμηση των ερευνούμενων για την πορεία των ET σχέσεων.... κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα Δημοσιογράφων)

Μεταβλητές	Pearson Chi-Square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελίων με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Έτη προϋπηρεσίας στην παρούσα θέση	0,051	25	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Έτη προϋπηρεσίας ως δημοσιογράφος	0,987	25	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός εργαζομένων στο δημοσιογραφικό οργανισμό	5,838	21	1	0,016=	25,0%
Αριθμός δημοσιογράφων στον οργανισμό	0,048	23	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Φύλο	0,987	25	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Ηλικία	0,037	25	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Μορφωτικό επίπεδο	0,337	25	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Εμπειρία από σεισμούς στην Ελλάδα	1,066	25	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	1,066	25	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός σεισμόπληκτων περιοχών που επισκέφθηκαν	0,051	25	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός πηγών πληροφόρησης	0,987	25	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
MME-Απασχόλησης	7,760	25	3	0,051Φ	75,0%
ΚΨ των καταστροφών-επίπεδο γνώσεων	1,105	25	4	Μ.Σ.Σ.	66,7%
Φοίτηση σε μαθήματα σχετικά με την κοιν/γία των MME και των καταστροφών	1,924	25	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%

=Δημοσιογράφοι σε μεγαλύτερους δημοσιογραφικούς οργανισμούς ανέφεραν περισσότερο βελτιωμένες ET σχέσεις.

ΦΟι δημοσιογράφοι που εργάζονται σε ηλεκτρονικά MME, και ειδικότερα στην τηλεόραση, ανέφεραν περισσότερο βελτιωμένες ET σχέσεις, σε σχέση με δημοσιογράφους που εργάζονται μόνο σε εφημερίδες.

Πίνακας 7. Εκτίμηση των ερευνούμενων για την πορεία των ΕΤ σχέσεων... κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο Δείγμα)

Μεταβλητές	Chi-square	Περί-πτώσεις	Βαθμοί Ελευ-θερίας	Στατι-στική Σημαντι-κότητα	% κελιών με προσδο-κούμενη Συχνότητα <5
Φύλο	1,240	155	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Ηλικία	0,690	155	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Μορφωτικό επίπεδο	1,611	155	2	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Επάγγελμα	1,378	153	5	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Οικογενειακή κατάσταση	3,579	155	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός παιδιών	5,959	155	3	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Γνώμη για τα αίτια των καταστροφών	6,128	149	2	0,047=	0,0%

=Τάση για τους ερευνούμενους που «απλώς συμφωνούν» με την πρόταση ότι «τα βασικά αίτια των καταστροφών είναι κοινωνικά...» να αναφέρουν περισσότερο βελτιωμένες ΕΤ σχέσεις, σε σχέση με όσους συμφωνούν «απόλυτα» ή έχουν επιφυλάξεις/διαφωνούν.

Πίνακας 8. Τομείς στους οποίους βελτιώθηκαν οι ΕΤ σχέσεις μετά τους σεισμούς κατά την εκτίμηση των ερευνούμενων (Συχνότητες, %) (Διάφορα Δείγματα)

Φορέας ερευνούμενων	Επίπεδο λαών, ανθρώπων, επικοινωνία μεταξύ των λαών...	Αλληλεγγύη/ αλληλο-βοήθεια μεταξύ λαών/ κυβερνήσεων (γενικά)	Αλληλεγγύη/αλληλο-βοήθεια σε έκτακτες κατα-στάσεις	Κοιν.Ψυχο-λογικούς και όχι σε ουσια-στικούς τομείς)	Σε κοινωνικο-πολιτι-στικούς, αθλητικούς τομείς	Σε θέματα {χαμηλής} εξωτερικής πολιτικής
Στελέχη ΟΤΑ (N=62)	30,8%	4,8%	6,5%	11,3%	14,5%	4,8%
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (N=46)	19,6%	----	6,5%	2,2%	23,9%	10,9%
Επιστήμονες (N=42)	23,8	----	2,4%	2,46%	11,9%	9,5%
Δημοσιογράφοι (N=12)	25,0%	----	8,3%	16,7%	----	----
Στελέχη ΜΚΟ (N=8)	50,0%	----	----	----	----	----
Υπ. Οικισμών (N=6)	33,3%	----	16,7% ⁰	----	16,7% ⁰	----
Στελέχη ΠΣΕΑ (N=5)	----	20,0%	20,0%	----	----	20,0%
Στελέχη ΟΑΣΠ (N=5)	20,0%	----	----	----	----	----
Στελέχη διάσωσης(N=3)	----	33,3%	33,3%	33,3%	----	----
Στελέχη ΤΑΣ (N=4)	----	----	25,0%	----	25,0%	25,0%
Ενιαίο Δείγμα(N=105)	29,5%	4,8%	9,5%	7,6%	10,5%	4,8%

Πίνακας 8. Τομείς στους οποίους βελτιώθηκαν οι ΕΤ σχέσεις μετά τους σεισμούς κατά την εκτίμηση των ερευνούμενων (Συχνότητες, %) (Διάφορα Δείγματα) (συνέχεια)

Φορέας ερευνούμενων	Κοινω- νικούς & πολιτικούς τομείς	Κοινω- νικούς, οικονο- μικούς & στρατιω- τικούς τομείς	Κοινωνικούς, πολιτιστικούς, οικονομικούς, εμπορικούς, τουριστικούς και τεχνολογικούς τομείς	Σε επιστη- μονικούς τομείς	Σε κοινωνικούς, επιστη- μονικούς, οικονομικούς, εμπορικούς τομείς
Στελέχη ΟΤΑ	6,5%	1,6%	1,6%	----	----
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ	2,2%	----	6,5%	----	----
Επιστήμονες	----	----	4,8%	9,5%	11,9%
Δημοσιογράφοι	16,7%	----	----	----	----
Στελέχη ΜΚΟ	----	----	----	----	----
Υπ. οικισμών	16,7%	----	----	----	----
Στελέχη ΠΣΕΑ)	20,0%	----	----	20,0%	----
Στελέχη ΟΑΣΠ)	----	----	20,0%	20,0%	----
Στελέχη διάσωσης	----	----	----	----	----
Στελέχη ΤΑΣ	----	----	----	----	----
Ενιαίο Δείγμα	5,7%	1,0%	2,9%	1,9%	----

Πίνακας 8. Τομείς στους οποίους βελτιώθηκαν οι ΕΤ σχέσεις μετά τους σεισμούς κατά την εκτίμηση των ερευνούμενων (Συχνότητες, %) (Διάφορα Δείγματα) (συνέχεια)

Φορέας ερευνούμενων	Στον ψυχολογικό τομέα (π.χ. κοινή μοίρα, ιστορία κτλ.)	Σε πολλούς τομείς (πάνω από τρεις) (π.χ. κοινές ο ομάδες διάσωσης, κοινωνικούς, πολιτιστικούς, οικονομικούς, ειστημονικούς κτλ.)	Άλλη περίπτωση (δεν με αφορά κτλ.)	Δε γνωρίζω/ δεν απαντώ	Σύνολο
Στελέχη ΟΤΑ	6,5%	9,7%	----	1,6%	100,0%
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ	6,5%	15,4%	2,2%	2,2%	100,0%
Επιστήμονες	7,1%	14,3%	2,4%	----	100,0%
Δημοσιογράφοι	1,7%	8,3%	8,3%	----	100,0%
Στελέχη ΜΚΟ	37,5%	12,5%	----	-----	100,0%
Υπ. Οικισμών	----	----	16,7%		100,0%
Στελέχη ΠΣΕΑ	----	----	----	-----	100,0%
Στελέχη ΟΑΣΠ	----	----	----	40,0%	100,0%
Στελέχη διάσωσης	----	----	----	-----	100,0%
Στελέχη ΤΑΣ	----	25,0%	----	-----	100,0%
Ενιαίο Δείγμα(8,6%	9,5%	1,0%	2,9%	100,0%

Πίνακας 9 Εκτίμηση των ερευνούμενων ως προς το «που οφείλεται η βελτίωση των ΕΤ σχέσεων μετά τους σεισμούς του 1999 (Συχνότητες, %) (Διάφορα Δείγματα)

Φορέας ερευνουμένων	Αποκλειστικά σε εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς	Σε εκδηλώσεις αλληλεγγύης και σε κάτι άλλο	Αποκλειστικά σε κάτι άλλο	Δε γνωρίζω/ Δεν απαντώ	Σύνολο
Στελέχη ΟΤΑ (N=62)	69,4%	22,6%	8,1%	-----	100,0%
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (N=46)	60,9%	26,1%	6,5%	6,5%	100,0%
Επιστήμονες (N=42)	38,1%	45,2%	16,7%	-----	100,0%
Δημοσιογράφοι (N=12)	41,7%	50,0%	8,3%	-----	100,0%
Στελέχη ΜΚΟ (N=8)	37,5%	62,5%	----	-----	100,0%
Υπ. οικισμών (N=6)	83,3%	16,7%	----	-----	100,0%
Στελέχη ΠΣΕΑ (N=5)	100,0%	----	----	-----	100,0%
Στελέχη ΟΑΣΠ (N=5)	20,0%	60,0%	----	20,0%	100,0%
Στελέχη διάσωσης(N=3)	66,7%	33,3%	----	-----	100,0%
Στελέχη ΤΑΣ (N=4)	75,0%	25,0%	----	-----	100,0%
Ενιαίο Δείγμα(N=105)	63,8%	29,5%	5,7%	1,0%	100,0

Πίνακας 10. Εκτίμηση των ερευνούμενων ως προς το «που οφείλεται η βελτίωση των ΕΤ σχέσεων μετά τους σεισμούς του 1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΟΤΑ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα στελεχών	2,393	62	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Φύλο	1,890	62	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Προϋπηρεσία στελεχών	5,162	59	2	0,076=	16,7%
Ηλικία στελεχών	2,434	62	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Αριθμός παιδιών	1,625	62	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Οικογενειακή κατάσταση	4,116	62	2	Μ.Σ.Σ.	66,7%
Μορφωτικό επίπεδο στελεχών	2,845	62	1	0,092Φ	0,0%
Επάγγελμα στελεχών	2,677	61	4	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός κόκκινων κατοικιών	0,000	62	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός κίτρινων κατοικιών	0,683	62	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Αριθμός κόκκινων επιχειρήσεων	0,724	62	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%
Δείκτης αντισεισμικής ετοιμότητας	0,722	61	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Εκτίμηση για τα αιτία των καταστροφών	4,569	62	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Νομαρχιακή έδρα των ΟΤΑ	6,284	62	3	0,099H	37,5%
Εκλογικά αποτελέσματα 1998	2,073	59	3	Μ.Σ.Σ.	37,5%

=Στελέχη των ΟΤΑ με ενδιάμεσο αριθμό ετών προϋπηρεσίας πιστεύουν ότι η βελτίωση των ΕΤ σχέσεων οφείλεται περισσότερο στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης μεταξύ των δύο λαών μετά τους σεισμούς ενώ οι ερευνούμενοι με λίγα ή πολλά χρόνια προϋπηρεσίας πιστεύουν ότι οφείλεται σε εκδηλώσεις αλληλεγγύης και σε κάτι άλλο ή αποκλειστικά σε κάτι άλλο.

ΦΤάση για ερευνούμενους με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο να πιστεύουν ότι η βελτίωση στις ΕΤ σχέσεις οφείλεται περισσότερο σε συνδυασμό λόγων (εκδηλώσεις και κάτι άλλο) ή αποκλειστικά σε κάτι άλλο..

ΗΤάση για τους ερευνούμενους από τους ΟΤΑ της Δ.Αττικής και του Δ. Πειραιώς να πιστεύουν περισσότερο ότι η βελτίωση των σχέσεων οφείλεται αποκλειστικά σε εκδηλώσεις αλληλεγγύης σε σχέση με ερευνούμενους από τους ΟΤΑ των Νομών Αττικής και Αν. Αττικής.

Πίνακας 11. Εκτίμηση των ερευνούμενων ως προς το «που οφείλεται η βελτίωση των ΕΤ σχέσεων μετά τους σεισμούς του 1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Ενιαίο Δείγμα ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Φορέας ερευνούμενων	0,219	43	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Θέση/ιδιότητα	4,276	43	3	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Προϋπηρεσία	3,537	43	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Ηλικία	0,989	43	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Φύλο	0,234	43	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός παιδιών	0,803	43	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Αστικότητα	11,267	43	4	0,025=	70,0%
Μορφωτικό επίπεδο	3,300	43	1	0,069Φ	25,0%
Επάγγελμα	1,865	43	3	Μ.Σ.Σ.	75,0%
Εκπαίδευση στην ιατρική των καταστροφών	0,219	43	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Εμπειρία από άλλους σεισμούς στην Ελλάδα	0,105	43	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Εμπειρία από σεισμούς στο εξωτερικό	0,057	43	1	Μ.Σ.Σ.	0,00%
Εμπειρία από άλλες καταστροφές στην Ελλάδα	0,086	42	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός επιχειρησιακών μετώπων στο σεισμό της 7.9.1999	1,526	43	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Συνολικός επιχειρησιακός χρόνος	1,627	36	2	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Ικανοποίηση με τις συνθήκες εργασίας	0,732	39	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%

=Γενικά, παρατηρείται μια τάση για ερευνούμενους που γεννήθηκαν σε αστικά κέντρα να αποδίδουν τη βελτίωση των ΕΤ σχέσεων αποκλειστικά σε εκδηλώσεις αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς.

ΦΤάση για υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο να συσχετίζεται με απόδοση της βελτίωσης είτε σε συνδυασμό λόγων (εκδηλώσεις αλληλεγγύης και κάτι άλλο) είτε αποκλειστικά σε κάτι άλλο.

Πίνακας 12. Εκτίμηση των ερευνούμενων ως προς το «πού οφείλεται η βελτίωση των ΕΤ σχέσεων μετά τους σεισμούς του 1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης) (Δείγμα ΕΜΑΚ)

Μεταβλητές	Chi-square	Περί-πτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Αριθμός προσπάθειών διάσωσης στο σεισμό της 7.9.1999	1,186	24	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός ζωντανών διασωθέντων	0,006	24	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Λόγος ζωντανών/νεκρών ανασυρθέντων	0,140	23	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός ρυσοκινδυνών επιχειρήσεων διάσωσης	0,202	25	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Συμμετοχή σε αποτυχημένες προσπάθειες διάσωσης	1,815	24	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για τον ίδιο	0,265	25	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Βαθμός επιχειρησιακού κινδύνου για συναδέλφους	0,053	25	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%

Πίνακας 13. Εκτίμηση των ερευνούμενων ως προς το «που οφείλεται η βελτίωση των ΕΤ σχέσεων μετά τους σεισμούς του 1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης)(Δείγμα Επιστημόνων)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Θέση/ιδιότητα	1,171	42	5	Μ.Σ.Σ.	75,0%
Προϋπηρεσία	4,092	42	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Ηλικία	4,543	42	2	Μ.Σ.Σ.=	50,0%
Φύλο	0,067	42	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Οικογενειακή κατάσταση	1,346	41	1	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Αριθμός παιδιών	0,519	42	3	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Επάγγελμα	3,218	42	3	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Φορέας απασχόλησης	1,167	42	3	Μ.Σ.Σ.	50,0%
Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα	1,099	41	2	Μ.Σ.Σ.	16,7%
Συμμετοχή σε όργανα & επιτροπές του ΟΑΣΠ	0,312	28	1	Μ.Σ.Σ.	25,0%
Προϋπηρεσία ως μέλος ΔΕΠ	0,012	28	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Στάση για των κώδικα δεοντολογίας..	0,045	41	1	Μ.Σ.Σ	25,0%

=Αν και το Χ-τετράγωνο δεν είναι στατιστικά σημαντικό ($p < 0,103$), τα ποσοστά ακολουθούν μια γραμμική τάση: Τα ποσοστά που αποδίδουν τη βελτίωση αποκλειστικά στις εκδηλώσεις αλληλεγγύης αυξάνονται (25,0%, 50,0%, 66,7%) καθώς αυξάνεται η ηλικία.

Πίνακας 14. Εκτίμηση των ερευνούμενων ως προς το «που οφείλεται η βελτίωση των ΕΤ σχέσεων μετά τους σεισμούς του 1999 κατά διάφορα χαρακτηριστικά των ερευνούμενων (Ανάλυση Διασταύρωσης)(Ενιαίο Δείγμα)

Μεταβλητές	Chi-square	Περιπτώσεις	Βαθμοί Ελευθερίας	Στατιστική Σημαντικότητα	% κελιών με προσδοκούμενη Συχνότητα <5
Φύλο	0,172	104	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Ηλικία	0,657	104	1	Μ.Σ.Σ.	0,0%
Μορφωτικό επίπεδο	10,925	104	2	0,004=	0,00%
Επάγγελμα	7,669	102	5	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Οικογενειακή κατάσταση	0,898	104	2	Μ.Σ.Σ.	33,3%
Αριθμός παιδιών	1,207	104	3	Μ.Σ.Σ.	12,5%
Γνώμη για τα αίτια των καταστροφών	2,187	104	2	Μ.Σ.Σ.	0,0%

=Γραμμική συσχέτιση: η απόδοση της βελτίωσης είτε σε συνδυασμό λόγων (εκδηλώσεις αλληλεγγυής και κάτι άλλο) ή αποκλειστικά σε κάτι άλλο αυξάνεται γραμμικά (15,4%, 36,1%, 64,7%) καθώς αυξάνεται το μορφωτικό επίπεδο του ερευνούμενου.

Πίνακας 15. Άλλοι λόγοι για τη βελτίωση των ΕΤ σχέσεων μετά τους σεισμούς του 1999 (Συχνότητες, %) (Διάφορα Δείγματα)

Φορέας ερευνουμένων	Έν- ταξη Τουρ- κίας στην Ε.Ε.	Στάσ η της Ελ- λάδας μετά το σει- σμο της Τουρ- κίας	Ωρί- μαν- ση του θέ- ματος	Δια- προ- σωπι κές σχέ- σεις των Υπου ργών Εξ/- κών	Συνει δητο- ποιί- ηση της κοι- νής μοί- ρας...	Διεθ- νείς σχέ- σεις και πιέ- σεις..	Πολι- τιστι- κές και άλλες ανταλ λαγές	Άλλη περί- πτω- ση (συν- δυα- σμός κτλ.)	Δε γνωρίζ ω/δεν απα- ντώ/ δεν αφορά	Σύ- νολο
Στελέχη ΟΤΑ (N=19)	5,3%	5,3%	10,5 %	10,5 %	21,1 %	----	----	26,3 %	21,1%	100,0 %
ΕΜΑΚ/ΕΚΑΒ (N=15)	6,7%	6,7%	----	26,7 %	13,3 %	13,3 %	6,7%	26,7 %	----	100,0 %
Επιστήμονες (N=26)	3,8%	----	11,4 %	15,4 %	15,4 %	3,8%	----	50,0 %	----	100,0 %
Δημοσιογράφοι (N=7)	14,3 %	----	----	42,9 %	14,3 %	----	----	28,6 %	----	100,0 %
Στελέχη ΜΚΟ (N=5)	----	20,0 %	20,0 %	----	----	20,0 %	20,0 %	20,0 %	----	100,0 %
Υπ. Οικισμών (N=1)	----	----	----	100, 0%	----	----	----	----	----	100,0 %
Στελέχη ΠΣΕΑ (N=0)	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----
Στελέχη ΟΑΣΠ (N=3)	33,3 %	----	----	33,3 %	----	----	----	33,3 %	----	100,0 %
Στελέχη διάσωσης(N=1)	----	100, 0%	----	----	----	----	----	----	----	100,0 %
Στελέχη ΤΑΣ (N=1)	----	100, 0%	----	----	----	----	----	----	----	100,0 %
Ενιαίο Δείγμα(N=37)	5,4%	13,5 %	8,1% ,	18,9 %	16,2 %	2,7%	2,7%	18,9 %	13,5%	100,0 %

Πίνακας 16. Άλλοι λόγοι για τη βελτίωση των ΕΤ σχέσεων μετά τους σεισμούς του 1999, ανάλογα με τη διατύπωση της ερώτησης (Συχνότητες, %) (Επιλεγμένα Δείγματα)

Φορέας ερευνουμένων/ Δομήση της Ερώτησης		Έν- ταξη Τουρ- κίας στην Ε.Ε.	Στάσ η της Ελλά δας μετά το σει- σμό της Τουρ- κίας	Ωρί- μαν- ση του θέ- μα- τος	Δια- προ- σωπι- κές σχέ- σεις των Υπου- ργών Εξ/- κών	Συνει- δητο- ποί- ηση της κοι- νής μοί- ρας ...	Διεθ- νείς σχέ- σεις και πιε- σεις..	Πολι- τιστι- κές και άλ- λες αντ- αλλά- γές	Συν- δυα- σμός λόγων	Σύ- νολο
Στε- λέχη ΟΤΑ	Κλειστή (N=6)	----	----	----	16,7 %	----	----	----	83,3%	100,0 %
	Ανοικτή (N=9)	11,1 %	11,1 %	22,2 %	11,1 %	44,4 %	----	----	----	100,0 %
ΕΜΑ Κ/ΕΚ ΑΒ	Κλειστή (N=7)	14,3	----	-----	28,6 %	----	14,3 %	----	42,9%	100,0 %
	Ανοικτή (N=8)	----	12,5 %	----	25,0 %	25,0 0%	12,5 %	12,5 %	12,5%	100,0 %
Επι- στή- μονες	Κλειστή (N=18)	5,6%	----	5,6%	16,7 %	5,6%	5,6%	----	61,1%	100,0 %
	Ανοικτή (N=8)	----	----	25,0 %	12,5 %	37,5 %	----	----	25,0%	100,0 %
Δημο- σιογρ άφοι	Κλειστή (N=4)	25,0 %	----	----	25,0 %	----	----	----	50,0%	100,0 %
	Ανοικτή (N=3)	-----	----	----	66,7 %	33,3 %	----	----	----	100,0 %
Ενιαίο Δείγμ α	Κλειστή (N=13)	7,7%	7,7%	----	30,8 %	----	-----	-----	53,8%	100,0 %
	Ανοικτή (N=24)	5,3%	21,1 %	15,8 %	15,8 %	31,6 %	5,3%	5,3%	----	100,0
Μ. Ο. Κλειστών		10,5 %	1,5%	1,1%	23,6 %	1,1%	4,0%	0,0%	58,2%	
Σειρά Κλειστών		3	5	6	2	7	4	8	1	
Μ.Ο. Ανοικτών		3,3%	8,9%	12,6 %	26,2 %	34,4 %	3,6%	3,6%	7,5%	
Σειρά Ανοικτών		8	4	3	2	1	6	7	5	